. बुद्धिप्रेरक कृष्णस्य पादपद्मं प्रसीदतु

પ્રાસ્તાવિક .

સૂર્યને જોવા મશાલની જરૂર નથી તેમ આ પુસ્તકને કોઈ પ્રસ્તાવનાની જરૂર નથી. ભગવાન રસેશ શ્રીકૃષ્ણની ગોકુલની લીલાઓ ગાઈને અનેક કવિઓએ પોતાની સરસ્વતીને પવિત્ર અને ઓજસ્વી બનાવી જીવનને ધન્ય કર્યું છે, અને અનેક ભક્તોએ જીવન સફળ કર્યા છે. ભગવાનના ગુણાનુવાદ ગાવા એ ભક્તોને મોક્ષ કરતાં અતિ પ્રિય છે तव कथामृतं तप्त जीवनं कविभिरीडितं कल्मषापहम् * * * भुवि गृणन्ति ते भूरिदा जनाः । ભક્ત શિરોમણિ શ્રીગોપીજનો તો એટલે સુધી કહે છે કે ભગવદ્ ગુણગાન સંભળાવનાર સૌથી શ્રેષ્ટ દાતાઓ છે. વળી પુષ્ટિમાર્ગપ્રવર્તક શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજી પોતાના નિરોધ-લક્ષણ ગ્રંથમાં જણાવે છે કે गुणगाने सुखावाप्तिर्गोविंदस्य प्रजायते यथा तथा शुकादीनां नैवात्मनि कुतोऽन्यतः ભગવદ્ ગુણગાનમાં શુકદેવજી વગેરેને જે સુખ મળે છે તે સુખ આત્માનંદમાંય નથી મળતું તો પછી બીજે તો ક્યાં હોય! કેમકે क्लिश्यमानान् जनान् दृष्ट्वा कृपायुक्तो यदा भवेत् । तदा सर्वं सदानंदं हृदिस्थं निर्गतं बहिः ભગવદ્ગુણગાન ગાતાં વિરહ દશામાં ઝૂરતા ભક્તનો ક્લેશ સહન ન થવાથી ભગવાન તેના હૃદયમાંથી બહાર પધારી તેને સર્વ સદાનંદનું દાન કરે છે આ છે ભગવદ્ ગુણગાનની મહત્તા. 'તેવી આ એક કૃતિને લખીને લેખક પોતે ધન્ય બન્યા છે અને તેને ગાઈને ભક્તો તથા ભાવિકો પણ ધન્ય બની રહ્યા છે આ પુસ્તકમાં કવિએ તુલસીકૃત રામાયણની જેમ ચોપાઈ દોહરા અને છંદના જ ઢાળ પસંદ કર્યા છે. એટલે સમૂહમાં કે એકલાએ ગાઈને જીવનની 'તેટલી' ક્ષણો 'ખૂબ ધન્ય' કરી શકાય છે.

મોડાસા મહિલા મંદિરના બહેનોના ધાર્મિક વર્ગમાં શ્રી ચુનીલાલ લાલજીભાઈ ગાંધી હંમેશાં નિયમિત કોઇને કોઇ ધાર્મિક અને નૈતિક આદર્શ રજુ કરતો ગ્રંથ વાંચે છે. આ ગ્રંથવાચન દરમિયાન બહેનોને રસ પડે અને સાથે નૈતિક જીવનને ઉન્નત બનાવે એવાં પુસ્તકોની પસંદગી કરાય છે. પ્રસ્તુત ગ્રંથ ત્યાં વાચનમાં આવ્યો અને બહેનોને ખુબ ગમી ગયો. બહેનોએ આ પુસ્તક સાંભળ્યા પછી એવી ઇચ્છા દર્શાવી કે જો ગુજરાતી અક્ષરોમાં છાપેલી આ પુસ્તકની પ્રતિ મળી શકે તો ઘરમાં વસાવી લેવાય ને ફુરસદે ભગવત્ લીલાના ગાનનો રસ પ્રાપ્ત કરી શકાય. ગુજરાતી લિપીમાં છાપેલાં પુસ્તકો તો છપાવી શકાય ત્યારે જ લભ્ય બને! એટલે આવી ખર્ચની વાત. શ્રી. ચુનીલાલભાઈના ઉત્સાહથી સાંભળવા આવનાર ભાઈઓ તેમજ બીજા કેટલાક ભાઈઓ તરફથી ૨૫ ટકા ખર્ચની જોગવાઈ થતાં પુસ્તક છપાવવાનું શરૂ કર્યું. અને જેમ જેમ પુસ્તક છપાતું ગયું તેમ તેમ મદદ વધારે આવતી ગઈ, એટલે ઉત્સાહ પૂર્વક પુસ્તક પૂરૂં છપાવી દીધું.

પુસ્તક છપાવીને બંધાઇ જતાં લગભગ સાડાત્રણ હજારના ખર્ચને નીચે પ્રમાણે પહોંચી વળવા પ્રયત્ન કર્યો છે

રૂા. ૧૦૦૦) શ્રી. કૃષ્ણલાલ મગનલાલ બુટાલા–મોડાસા તેમનાં માતુશ્રી ગો. વા. રૂક્ષ્મણીબેનના સ્મરણાર્થે, રૂા. ૫૦૦ શ્રી. રણછોડદાસ પુરુષોત્તમદાસ શાહ–સાવલી, રૂા. ૩૦૧) શ્રી ભોગીલાલ કીશોરદાસ શાહ–સીણાવાડ, રૂા. ૨૦૦) શ્રી. શિવલાલ દ્વારકાદાસ શાહ- મોડાસા તેમનાં પત્ની ગો. વા. કાશીબહેનના સ્મરણાર્થે, રૂા. ૨૦૦) શ્રી મે એ. દશા ખડાયતા પંચ તરફથી–મોડાસા હ. શાહ નટવરલાલ વિઠુલદાસ, રૂા. ૨૦૦) શ્રી. છબિલદાસ વલ્લભદાસ દેસાઈ–મોડાસા–તેમનાં પત્ની ગો. વા. મથુરી બહેનના સ્મરણાર્થે, ૧૫૧ શ્રી કેશવલાલ રણછોડદાસ શાહ, મુબઈ તેમનાં માતુશ્રી ગો. વા. રૂક્ષ્મણીબહેનના સ્મરણાર્થે. કુલ રૂા, ૨૫૫૨) મળ્યા છે. આથી દાતાઓની આર્થિક સહાય અનુસાર કેટલીક પ્રતો ઘણી ઓછી ન્યોછાવરે આપી શકીશું.

ગ્રંથનું વસ્તુ બરાબર સમજમાં આવે તે માટે અઘરા શબ્દો તેમ જ રૂઢ પ્રયોગોનો અર્થ પાનાની નીચે આપવા પ્રયત્ન કર્યો છે. તો વાંચકો એનો લાભ લેશે એવી આશા છે. પ્રભુની લીલા અલૌકિક છે, તેમાં લૌકિક બુદ્ધિથી વિચાર કરનારને લાભ કરતાં હાનિ થવા સંભવ ખરો. ગંગાજીમાં મળેલાં ખાળનાં પાણી પણ ગંગાજળ બની જાય તેમ દરેક ગુણ કે અવગુણ પણ ભગવાન પરત્વે આચરાય એટલે એ ભગવાનમય બની જાય છે, અને જીવના સંસારને ટાળી જીવને પ્રભુ તરફ વાળે છે. અને તે જ ગુણ કે અવગુણ ભગવાન સિવાય સંસારને વધારે છે. માટે ભગવાનની આ સર્વ લીલાઓ અલૌકિક છે અને તે વડે મનનો પ્રભુમાં નિરોધ સિદ્ધ કરવાનો છે. એ હેતુ ખ્યાલમાં રાખી વાંચનારનો જરૂર ભગવાનમાં નિરોધ થશે.

આ પુસ્તકની અનેક પ્રતિઓ જુદા જુદા પ્રેસમાં છપાઈ ચૂકી છે. સૌ દેવનાગરી લિપીમાં છે અને દરેકમાં કાંઈ ને કાંઈ ફેરફાર છે. એવી ત્રણ જુદી જુદી પ્રતો મેળવી અને ફેરફાર વખતે પ્રસંગ તથા ભાષાને અનુકૂળ હોય તે કૃતિની રચના સ્વીકારી છે, તેમાંની એક પ્રત લક્ષ્મી વેંકટેશ્વર પ્રેસના મેનેજર પં. શિવદુલારે બાજપેયી તરફથી, બીજી શ્યામ પ્રેસ–હાથરસ મારફતે શ્રી એન. એસ. શર્મા–ગૌડ બુક ડીપો તરફથી અને ત્રીજી નવલકિશોર પ્રેસ લખનઉ મારફત શ્રી કેસરીદાસ શેઠદ્વારા પ્રકાશિત થએલી છે અત્રે એ સૌ પ્રકાશકોનો આભાર માનવાની પ્રથમ ફરજ સમજુ છું ગ્રંથ છપામણી માટે આર્થિક સહાય આપનાર સૌ ભાઈઓનો અત્રે આભાર માનું છું. —પ્રકાશક.

૨૯	મોતી બોનેકી લીલા	૯૫
૩૦	બકાસુરવધ લીલા	૯૬
૩૧	ચકઈભંવરા ખેલન લીલા	૧૦૦
૩૨	રાધાજુકે પ્રથમ મિલનકી લીલા	૧૦૧
૩૩	અઘાસુર-વધ લીલા	૧૧૧
૩૪	બ્રહ્મા કે મોહકી લીલા	૧૧૪
૩૫	ગોદોહન લીલા	૧૨૧
૩૬	ધેનુક-વધ લીલા	૧૩૧
૩૭	કાલીદમન લીલા	૧૩૭
૩૮	દાવાનલ લીલા	૧૪૩
૩૯	પ્રલંબાસુરવધ લીલા,	૧૫૭
૪૦	પનિઘટ લીલા	૧૫૯
૪૧	ચીરહરન લીલા	૧૭૨
૪૨	વૃન્દાવન વર્ણન લીલા	૧૮૧
૪૩	દ્વિજપત્ની યાચન લીલા	૧૮૭
૪૪	ગોવર્ધન લીલા	૧૯૫
૪૫	નન્દ એકાદશી વરુણ લીલા	૨૧૭
૪૬	વૈકુણ્ઠ દર્શન લીલા	૨૨૨
૪૭	દાન લીલા	૨૨૪
	ઉત્તરાર્ધ	
૪૮	ગોપિયોં કે પ્રેમ કી ઉન્મત્ત અવસ્થા લીલા	૨૫૪
૪૯	સ્નાન લીલા	૨૭૪
૫૦	બાટ કે મિલન કી લીલા	૨૯૩
૫૧	સંકેત મિલન કી લીલા	૨૯૮
૫૨	પ્યારી કે ઘર મિલન કી લીલા	૩૦૬
૫૩	ગર્વાન્તર્ધાન વિરહ લીલા	૩૧૩
૫૪	પરસ્પર અભિલાષ લીલા	૩૨૧
૫૫	શૃંગાર ભૂષણ વર્ણન લીલા	૩૨૭
૫૬	નૈન અનુરાગ લીલા	૩૩૪
૫૭	મુરલી લીલા	૩૩૮
૫૮	રાસ લીલા	૩૪૭

વિષયાનુક્રમ

અનુક્રમ	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	મંગલાચરણ	૧
૨	ઉપોદ્ઘાત	૩
૩	કથા પ્રસંગ વર્ણન	૧૧
૪	કૃષ્ણ જન્મ–નંદમહોત્સવ વર્ણન	૧૫
૫	કુરતા ટોપી વર્ણન	૨૫
૬	પૂતના વધ લીલા	૨૮
૭	કાગાસુર વધ લીલા	૩૧
૮	શકટાસુર વધ લીલા	૩૧
૯	તૃણાવર્ત વધ લીલા	૩૩
૧૦	અન્નપ્રાશન લીલા	૩૬
૧૧	નામકરણ લીલા	૩૯
૧૨	વરસગાંઠ લીલા	૪૨
૧૩	બ્રાહ્મણ લીલા	૪૪
૧૪	ચંદ્ર-પ્રસ્તાવ લીલા	૪૬
૧૫	પુરાતન કથા લીલા	૪૮
૧૬	કર્ણછેદન લીલા	૪૯
૧૭	માટીખાન લીલા	૫૧
૧૮	શાલીગ્રામ લીલા	૫૨
૧૯	ન્હવાવન લીલા	૫૪
૨૦	ભોજન કરન લીલા	૫૮
૨૧	પયણુડાવન લીલા	૫૯
૨૨	ચૌગાન ખેલન લીલા	૬૦
૨૩	માખનચોરી લીલા	૬૧
૨૪	દાંવરો બંધન લીલા	૭૬
૨૫	આંખમિચૌની લીલા	૮૫
૨૬	વૃંદાવનગમન લીલા	૮૬
૨૭	વત્સાસુરવધ લીલા	૯૧
૨૮	ધેનુદુહન લીલા	૯૪

(અનુ૦ પાના ૪ ઉપર)

૫૯	અંતર્ધાન લીલા	૩૫૯
૬૦	મહામંગલ રાસ લીલા	૩૬૮
૬૧	માન ચરિત્ર લીલા	૩૭૭
૬૨	મધ્યમ માન લીલા	૩૯૨
૬૩	ગુરુ માન લીલા	૪૦૨
૬૪	હિંડોરા લીલા વર્ણન	૪૦૯
૬૫	ફાગ લીલા વર્ણન	૪૧૧
૬૬	સુદર્શન શાપ મોચન લીલા	૪૨૧
૬૭	શંખચૂડ-વધ લીલા	૪૨૬
૬૮	વૃષભાસુર-વધ લીલા	૪૨૮
૬૯	કેશી-વધ લીલા	૪૩૦
૭૦	વ્યોમાસુર-વધ લીલા	૪૩૩
૭૧	અક્રૂર-આગમન લીલા	૪૪૦
૭૨	મથુરા-ગમન લીલા	૪૪૮
૭૩	રજક-વધ લીલા	૪૫૯
૭૪	મલ્લયુદ્ધ લીલા	૪૬૬
૭૫	કંસાસુર વધ લીલા	૪૭૦
૭૬	વસુદેવગૃહ ઉત્સવ લીલા	૪૭૫
૭૭	કુબ્જાગૃહ-પ્રવેશ લીલા	૪૭૭
૭૮	નન્દવિદા લીલા	૪૭૯
૭૯	વ્રજકી વિરહલીલા	૪૮૪
૮૦	શ્રીકૃષ્ણ કી યજ્ઞોપવીત લીલા	૪૯૫
૮૧	ઉદ્ધવજી કી વ્રજ ગમન લીલા	૪૯૭
૮૨	ઉદ્ધવજી કી વ્રજ આગમન લીલા	૫૦૨
૮૩	ઉદ્ધવજી કી વિદા લીલા	૫૩૪
૮૪	ઉદ્ધવજી કી મથુરાગમન લીલા	૫૩૭

ભક્તકવિ શ્રીવ્રજવાસીદાસનું જીવન

(લે. ડૉ. ચીમનલાલ મગનલાલ વૈદ્ય–સેવાસંઘ દવાખાના–કપડવંજ)

શ્રી વૃન્દાવન—રજ દરસાવે, સોઈ હિતૂ હમારા હૈ
રાધામોહનછબિ છકાવે, સોઈ પ્રીતમ પ્યારા હૈ
કાલિંદી–જલપાન કરાવે, સો ઉપકારી સારા હૈ
લલિતકિશોરી જુગલ મિલાવે, સો અખિયોંકા તારા હૈ.

સેવાપ્રિય વૈષ્ણવભક્તો પ્રેમસ્વરૂપ પરમાત્માની રસ ભાવ ને માધુર્ય ભરેલી અષ્ટસખા તથા બીજા ભક્તોની વાણીનું પાન હમેશાં કરે છે, તેથી તેમના હૃદયમાં ભગવાનની મધુરતમ લીલાઓ અને તેના ભાવો રમી રહેલા હોય છે. આથી જ્યારે તેમના કાને રાધા—કૃષ્ણનો મધુરો શબ્દ પડે છે, ત્યારે તેમની આંખ આગળ ગોકુલ વૃન્દાવનની મધુરતમ લીલાઓનું શબ્દચિત્ર ખડું થાય છે.

આ મધુરતમ લીલાઓના સંસ્કૃત સાહિત્યમાં શ્રી ભાગવત, ગર્ગસંહિતા, બ્રહ્માંડપુરાણ, ગીતગોવિંદ, કૃષ્ણકર્ણામૃત, ત્રિવિધનામાવલી, પુરુષોત્તમસહસ્રનામ, શૃંગારરસમંડન, કૃષ્ણપ્રેમામૃત વગેરે અનેક દિવ્ય ગ્રંથો છે, તેવા વ્રજભાષામાં સૂરસાગર, પરમાનંદસાગર, ભક્તમાળ, રાસપંચાધ્યાયી, નાગરસમુચ્ચય, વ્રજવિલાસ વગેરે અનેક ગ્રંથો જુદા જુદા સેંકડો સત્ કવિઓના લખેલા છે. તેવી રીતે ગુજરાતી ભાષામાં રાસસહસ્રપદી, હરિલીલા ષોડશકલા, વલ્લભાખ્યાન, રસિકગીતા, કૃષ્ણક્રીડા, નવરસ, દશમસ્કંધ, શ્રીકૃષ્ણચરિત્ર વગેરે અનેક સુંદર ગ્રંથો છે.

જેમ ગુજરાતી ભાષામાં નરસિંહ–દયારામની મધુર વાણીનું પાન કરનારાઓ દિવ્ય ચમત્કારી રસ અનુભવે છે તેમ વ્રજભાષામાં સૂરદાસ નંદદાસ વગેરેની પ્રેમમાધુર્ય ઝરતી, ભક્તિભાવ ભરેલી દિવ્ય વાણીમાં ચમત્કારિક શક્તિ રહેલી છે તેમાં સૂરદાસની વાણીમાં રહેલી અદ્ભુતતા, વાત્સલ્ય રસ ને વિરહ રસની અસર હૃદય ઉપર અનેરી થાય છે આપણા આ વ્રજવાસીદાસ કવિ ઉપર સૂરદાસનાં મધુરતમ લીલાપદોની ભારે અસર થઈ હતી અને તેના મનન પછી તેમણે આ "વ્રજવિલાસ" ગ્રંથની રચના કરી છે.

આ ભક્તકવિના જીવન વિષે ખાસ માહિતી મળતી નથી, છતાં આ 'વ્રજવિલાસ' ગ્રંથ ઉપરથી જે કંઈ મળે છે તેની ટૂંકી તવારીખ નીચે મુજબ છે.

આ ભક્તકવિનો જન્મ ઘણા ભાગે કાશીમાં થયો હતો. તેમના ગુરુનું નામ ગોસ્વામી શ્રીમોહનજી હતું. આપશ્રીનો જન્મ સંવત્ ૧૭૪૨ ના ફાગણ સુદ ૧૪ ના દિને થયો હતો. શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્યજીના વંશમાં શ્રીવિઠ્ઠલેશ પ્રભુના છઠ્ઠા પુત્ર શ્રીયદુનાથજી આપશ્રીના પિતામહના પિતા થતા હતા. શ્રીયદુનાથજીના પુત્ર મધુસદન, તેમના ચીમનલાલ, તેમના કલ્યાણરાયજીના

પુત્ર શ્રીમોહનજી થતા હતા ગો. શ્રીમોહનજી ભગવાનના પૂર્ણ ભક્ત હતા અને ભગવાનની લીલામાં મસ્ત રહેતા હતા તેમનાં વચનોમાં કૃષ્ણ-ભક્તિના ભાવ સાથે મીઠાશ હતી આવા સમર્થ ગોસ્વામીના વ્રજવાસીદાસ શિષ્ય થયા હતા તેઓ પોતે સ્વગુરુનો પરિચય આપતા લખે છે કે—

"શ્રી મોહનજી નામ ગુસાંઈ, સુન્દર શ્યામશ્યામકી નાઈ
પરમ બિશાલ કમલદલલોચન, દયાદષ્ટિ ઉર તાપ ત્રિમોચન
મધુર મનોહર શીતલ બાની, પ્રેમ સુધારસસોં લપટાની,
દોહા—તિન તીરથ પતિમધિ દિયો, કૃષ્ણનામ મોહિ દાન
દીન જાન રાખ્યો શરણ, લગિકે મેરે કાન'

એક વખત વ્રજવાસીદાસ કાશીથી શ્રીગોકુલ ગયા ત્યાં શ્રીમોહનલાલજી મહારાજના પરિચયમાં આવ્યા કવિને મહારાજશ્રીના હૃદયમાં ભગવાન બિરાજતા હોવાની ઝાંખી થઈ સાથે સાથે મહારાજશ્રીનો સ્વભાવ દયાળુ લાગ્યો, આથી તેમણે પોતાના હૃદયની વાત કરી અને સંસારમાંની આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિ ન થાય અને ભગવાનની લીલાઓ સમજાય તથા દર્શન થાય તે માટે પોતાની તાલાવેલી દેખાડી આથી મહારાજશ્રીએ તેમને શાંતિ આપી અને નામનિવેદન આપી પોતાની પાસે રાખ્યા ત્યારથી વ્રજવાસીદાસ કાશીને બદલે ગોકુલ આવી વસ્યા અહીં હમેશાં મહારાજશ્રી ભગવદ્વાર્તા તથા કથા કરતા, તેના પરિણામે કવિના ઉરમાં વસેલી સંસારની કામનાઓ તથા પીડાઓ મટીને તેમનું મન સંસારથી વિરક્ત થયું ત્યારે મહારાજશ્રીએ એમને સૂરદાસજીનાં પદોનો અભ્યાસ કરવા જણાવ્યું

બસ ત્યારથી વ્રજવાસીદાસે સૂરદાસજીનાં પદોનો સંગ્રહ કરવા માંડ્યો અને તેનો અભ્યાસ કરવા લાગ્યા તેમનો કંઠ મધુર હતો સંગીતના તેઓ તજ્જ્ઞ હતા અને વ્રજલીલાઓથી પરિચિત હતા થોડા સમયમાં તેમણે સૂરદાસનાં પદોનો સારો અભ્યાસ કર્યો ત્યાર પછી વૈષ્ણવ તથા બીજી મંડળીઓમાં સૂરસાગરનાં પદોનું સંકીર્તન કરવા લાગ્યા તથા તેઓના ભાવ સમજાવવા લાગ્યા સૂરદાસજીની વાણી વિષે તેઓ લખે છે કે—

"સૂરદાસ સોઈ હરિસાગર ગાયો બહુવિધિ પરમ ઉજાગર,
ફૈલ રહ્યો સો ત્રિભુવન માંહી, ગાવત સુનત સુયશ હરષાહી
બિવિધ પ્રકાર ચરિત હરિ કેરે તામહિ વરણે સૂર ઘનેરે
મો વહ અતિરીતિ સુખદાઈ, મેરે મન અતિશય કર ભાઈ'

વળી આગળ પાના દ્રસમાં લખે છે કે

"બન્દત હોં સબ સૂર સુજાને જિન્હે સૂર સબકો માને,
પ્રેમરૂપ બાની પરકાસા, પ્રફુલિત અમ્બુજ સુનિ હરિદાસા,
કૃષ્ણરૂપ બિન ઔર ન દેખ્યો જગત વિષે તૃણસમ કરિ લેખ્યો,
રાખે નૈન સદા કરિ ધ્યાના, દિવ્ય દષ્ટિ કરિ સુયશ બખાના

લીલા શ્યામ જન્મભર ગાઈ, રહસકેલિ સબ પ્રકટ જનાઇ,
વાણી લૌંતિ અનેક બખાની, કૃષ્ણપ્રેમરસ સોં લપટાની,
ચઢે કઠોર મોહબશ જોઈ, હોત પ્રેમબશ સુનિ કે તેઈ,
કીનોં અતિ ઉપકાર જગતકો, મારગ દયો ચલાય ભગતકો."

વળી કવિ પાના આઠમાં કહે છે :

"સમૈ સમૈ કે રાગ સુહાયે અતિ વિસ્તાર ભાવ મન ભાયે,
તાકો સ્વાદ કહ્યો નહી જાઈ. કહત સુનત શ્રવણન સુખદાઈ.
દોહા— અતિશય કરિ મોહત મનહિં, ગંધર્વ ગુણનકે સંગ
કહત બને તામેં નહી, ક્રમ સો કથાપ્રસંગ."

આમ સૂરસાગરમાં વ્રજવાસીદાસની મતિ અવગાહન કરી રહી હતી અને વ્રજની અંદર પણ કવિ સૂરનાં પદો ગાઈ રહ્યા હતા, પણ સૂરની વાણી અતિ ગૂઢ અને સામાન્ય માણસો માટે સમજવી અઘરી પડતી હતી, વળી જુદા જુદા રાગોમાં તેમનાં હજારો પદ હોવાથી આખ્યાનના રૂપમાં એ બધાં પદોનો ઉપયોગ થતો નહતો, કેટલીક વખત શ્રોતાઓ સામાન્ય કક્ષાના હોય તો રસભંગ થતો હતો; તેથી સર્વ સામાન્ય આમ જનતા સમજી શકે તથા જાહેર સંકીર્તન કરી શકાય એવા શ્રીકૃષ્ણચરિત્રની તેમને જરૂર જણાઈ. આથી તેમણે કૃષ્ણજીવનના પ્રસંગો વર્ણવતો એક ગ્રંથ રચવા માટે તૈયારી કરી. તે માટે તેમણે મહાભગવદ્દભક્ત કવિ શ્રીતુલસીદાસજીના રચેલા "રામચરિત–માનસ" ગ્રંથની શૈલી સ્વીકારી અને કૃષ્ણભક્તો માટે કૃષ્ણભક્તિસુધાનું પાન કરવાનું અમૂલ્ય સાધન આપ્યું. આ "વ્રજવિલાસ" ગ્રંથ તેમણે ચોપાઈ, છંદ સોરઠા અને દુહામાં લખ્યો છે, જેથી સામાન્ય ભણેલાં સ્ત્રી પુરુષો તે પ્રેમથી ગાઈ શકે તેમ છે. કવિ પોતે કહે છે કે—

સોરઠા—મેરે મન અભિલાષ. પ્રભુપ્રેરિત ઐસો ભયો,
કહિ હોં યહ રસ ભાષાક્રમસો કથાપ્રસંગ.

આ ગ્રંથની રચના કવિએ સં. ૧૮૨૭ના મહા સુદ વસંતપંચમીએ કરી છે. આ ગ્રંથની ભાષા ગંભીર અને ઠરેલ છે તે ઉપરથી કવિએ આ ગ્રંથ તેની પ્રૌઢ ઉમરે એટલે ૫૦ વર્ષ પછીની ઉમરે કર્યો હોય તેમ લાગે છે તેથી સં. ૧૭૭૭ના આસપાસ કવિનો જન્મ થયો હશે આ ગ્રંથમાં ૮૮૯ દોહા, ૮૮૯ સોરઠા, ૧૦૬૦૦ ચોપાઈ, ૧૦૬ છંદ કવિએ લખ્યાં છે,

વ્રજવાસીદાસે પોતાનો કે પોતાના કુળનો પરિચય આ ગ્રંથમાં બિલકુલ આપ્યો નથી, પણ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી મહાપ્રભુજી ને તેમના કુળનો આછો સુંદર પરિચય આપ્યો છે તેઓશ્રી મહાપ્રભુજી વિષે લખે છે કે—

"શ્રી ગોકુલ બસ સુખ ઉપજાયો, કૃષ્ણનામ કો દાન ચલાયો,
વિરહાનલમેં સુભગ શરીરા, વાણી પ્રેમસિન્ધુ ગમ્ભીરા,
હરિપ્રાપ્તિકી રીત બતાઈ, બિરહરૂપ કરિ પ્રગટ કરાઈ.

વિરહભયીં જિનકો અબ નેમા, બિરહરૂપ કરિ જીનકો પ્રેમા,
વિરહભરી ભક્તિ વિસ્તારી, તાતે ગોકુલ ગેલ નિહારી.
દોહા—દ્વાપર તન ધરી સુરનહિત, કૃષ્ણુ સંહારે દુષ્ટ,
શ્રીવલ્લભવપુ ધરિ કિયો, પ્રેમપંથ કલિ દુષ્ટ,
સોરઠા—મનવચક્રમસો ચિત્ત, શ્રીવલ્લભ-ચરણુન લાગ્યો,
વહીં આસ વહી વિત્ત, વહી સાધન વહી યુક્ત ફ્લ."

આવા પવિત્ર કુળમાં પ્રેમભક્તિની જ્યોતિ નિત્ય બિરાજે છે તેમનાં ઘર નંદ-યશોદાના ઘરની સરતી કરાવે છે.

વ્રજવિલાસ ગ્રંથનો પરિચય : આ ગ્રંથમાં કવિએ શ્રીભાગવત ઉપરાંત અનેક ગ્રંથ તથા દંતકથાઓનો આશ્રય લઈ ભગવાનનાં ચરિત્રો વિવિધ રીતે લખ્યાં છે. આવાં ૮૪ પ્રકારનાં વર્ણનો કવિએ આ પુસ્તકમાં સુંદર રીતે ગુંથ્યાં છે. શ્રીમદ્ભાગવતમાં દશમસ્કંધમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણની લીલા વર્ણવેલી છે. આ દશમસ્કંધમાં પ્રથમથી ૩૨ અધ્યાયોમાં ભગવાનની લીલાઓનું જે અદ્ભુત વર્ણન મળે છે તે સમજીને આ ગ્રંથ વાંચવામાં આવે તો આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ આ ગ્રંથ બહુ ઉપકારક નીવડે. પ. ભ. પ્રો. શ્રી. જેઠાલાલ ગો. શાહે, લખેલો "રસેસ શ્રીકૃષ્ણુ" યાને શ્રીકૃષ્ણચરિત્ર ગ્રંથ-જે સરળ ને સરસ ગુજરાતી ભાષામાં છપાયેલો છે તે આ વ્રજવિલાસના અનુસંધાનમાં વાંચવો જરૂરી છે. બાકી આ ગ્રંથમાં ભાષા ને રાગો એટલાં સુંદર છે કે જેને આ ધર્મમાં થોડો પણ રસ હશે તે પણ આ ગ્રંથ હોંશથી વાંચશે ભક્તકવિ પોતે જ કહે છે કે

"હરિપદપંકજ પ્રીતિ બઢાવે, મન ચંચલકો તહાં રમાવે,
વ્રજવિલાસ હરિકો અતિપાવન, રસમાધુર્ય ચરિત્ર સુહાવન."

આવા મધુર ને સરસ ગ્રંથ ઉપર વધુ વિવેચન કરવું અમને ઉચિત લાગતું નથી, પણુ અમે તો સૌ વૈષ્ણવ ભાઈ બહેનોને વિનંતિ કરીએ છીએ કે સમય મળતાં આ વાંચશો. તેથી તમારાં આ લોક ને પરલોકનાં અલૌકિક જીવનમાં અલૌકિક આનંદ પ્રાપ્ત થશે. અહીં ભારતેન્દુ હરિશ્ચન્દ્ર-રચિત સ્તુતિનો એક મનોહર છપ્પય યાદ રાખવા જેવો છે તે નીચે મુજબ છે:

"જય જય નંદાનંદનકરન,[1] વૃષભાનુ-માન્યતર[2] ।
જયતિ જશોદા-સુવન, કીર્તિ-દાનકર ॥
જય શ્રીરાધા-પ્રાનનાથ, પ્રણુતારતિ-ભંજન[3] ।
જય વૃન્દાવનચંદ્ર ચંદ્રવદનો મનરંજન ॥
જય ગોપતિ,[4] ગોપતિ,[5] ગોપપતિ, ગોપીપતિ, ગોકુલ-સરન,
જય કષ્ટહરન, કરુનાભરન,[6] જય શ્રીગોવર્ધન-ધરન."

(૧) નંદબાવાને આનંદ આપનાર, (૨) માન્યતર-પૂજ્ય. (૩) શરણે આવેલાના દુઃખો મટાડનાર. (૪) ગાયોના પતિ. (૫) ઇંદ્રિયોના પતિ-હ્રષીકેશ. (૬) કરુણા-દયા જેનો શૃંગાર છે એટલે દયાળુ.

વ્રજવિહાર

ભગવાન બંસીધર

વ્રજવિલાસ

સોરઠા।

હોત ગુણન કી ખાન, જાકે ગુણ ઉર ગનતહી।
દવો સુ દયાનિધાન, વાંસુદેવ ભગવન્ત હરિ॥
મિટત તાપ ત્રયતાસ, જાસુનામ સુખતે કહત।
બન્દોં સો શુભરાસ, નન્દસુવન સુન્દર સુખદ॥
અરુણ કમલદલનૈન, ગોપબૃન્દમંડન સુભગ।
કરહુ સો મમ ઉર ઐન, પીતામ્બર વર વેણુધર॥
બન્દોં જગત અધાર, કૃષ્ણાગ્રજ બલદેવપદ।
અભિમતફલ દાતાર, નીલામ્બર રેવતિરમણ॥
શ્રીગુરુ કૃપાનિધાન, બન્દોં પદ મહિ માથ ધરિ।
જાસુ બચન જલયાન, નર ચઢિ ભવસાગર તરહિં॥
બન્દોં સન્તકૃપાલ, પદસરોજરજ રાખિ શિર।
જગહિતરત શુભમાલ, જિન નિજગુણ હરિ બશકરે॥
પુનિ બન્દોં વ્રજ દેશ, પરમ રમ્ય પાવન પરમ।
મહિમા જાસુ સુદેશ, રાધાનાથ બિહાર થલ॥

પ્રથમ કૃષ્ણ કો તાત મનાઊં ❀ શ્રી વસુદેવ ચરણ શિર નાઊં
બહુરિ દેવકીપદંજલજાતા ▨ બન્દન કરોં કૃષ્ણ કી માતા
ઇનતેં ઓર કોન બડભાગી ❀ બ્રહ્મ ધર્યો નરતન.જિન લાગી
બંન્દોં નન્દમહર કે ચરના ▨ સહિત યશોમતિ મંગલ કરના
જિનકી મહિમા ભાગ્ય બડાઇ ❀ નિગમાગમ શિવ શારદ ગાઇ
બન્દોં રોહિણિપદ જલજાતા ▨ કૃષ્ણાગ્રજ બલદેવ કિ માતા
કીરતિયુત વૃષભાનુ ગોપ બર ❀ બન્દોં ચરણકમલ રજ શિર ધરે
તાત માત રાધા રાની કે ▨ ત્રિભુવન ઠાકુર ઠકુરાની કે
કૃષ્ણકમલ દૃગ કી કમલા કે ❀ કલુષ વિભંજને સખ બિમલા કે
બન્દોં શ્રી રાધાપદ અમ્બુજ ▨ જિનકે ધ્યાન મિટત ભવભયરુજ
હોવ કૃષ્ણ સહજ હિ બશ તાકે ❀ પ્રેમ-સહિત ગુણ ગાવત જાકે
બન્દોં સો વૃષભાનુ-દુલારી ▨ કૃષ્ણ પ્રાણ જીવન ધન પ્યારી

દો૦ રાધાકૃષ્ણ પદામ્બુજન, બન્દૌં મહિ શિર ટેક
વ્રજબિલાસસહિત દોય તન, પ્રકટ કિયે હૈં એક
સો૦ બન્દૌ યુગલકિશોર, રૂપરાશિ આનન્દઘન
દોઉ ચન્દ ચકોર, પ્રીતિરીતિ રસબસસદા

અપર ગોપ ગોપી ગોપાલા ❁ જિનકે સઁગ બિચરહિં નઁદલાલા
ગાય બચ્છ બાલક વ્રજબાસી ▧ જિનકે સખા કૃષ્ણ અવિનાસી
ઔર જાતિ જો વ્રજહિ નિવાસી ❁ બન્દૌં સકલ સુકૃત કી રાસી
મથુરા પુરી નારિ નર નાગર ▧ ગોકુલાદિ જો ગ્રામ ઉજાગર
શ્રી યમુના સરિ પરમ પુનિતા ❁ જાસુ દરશ નહીં યમપુર ભીતા
પરગત વાંપી કૂપ તડાગા ▧ શ્રીવૃન્દાવનાદિ વન બાગા
ખગમૃગજલચર જીવ વિભાગા ❁ બન્દૌં સકલ સહિત અનુરાગા
બન્દૌં ગિરિ ગોવર્દ્ધન દેવા ▧ અપરદેવ તિનસમ નહિં કેવા
સુરપતિ મેટિ જાહિ હરિ પૂજા ❁ આનદેવ તિનસમ કો દૂજા
અતિ રમણીય રેત યમુનાતટ ▧ ઉપવન અમિત સુભગ બંશીબટ
જહઁા જહઁા હરિ ધેનુ ચરાઈ ❁ સુન્દર શ્યામલ કુંવર કન્હાઈ
રાસ બિલાસ જહઁા હરિ કીનેં ▧ ભક્તવચ્છલ ભક્તન સુખ દીનેં

દો૦ જડચેતન વ્રજ દેશકે તૃણ તરુ મહિરજજેત ।
બન્દૌં કીટ પતંગ સબ, પુનિ પુનિ પ્રીતિ સમેત ॥
સો૦ વ્રજજનપદશિર રાખ, બિનય કરૈં કર જોરી પુનિ ।
મોમનકો અભિલાખ, પૂરણ કરિય સુજાન જન ॥

વ્રજબિલાસ કછુ કહૌં બખાની ❁ કરન પુનીત હેત નિજ બાની
સો તબલોં નહીં ઉરમેં આવૈ ▧ જબલગ તુમરી કૃપા ન પાવૈ
મૈં મન વચક્રમ તુમકો દાસા ❁ તાતેં પુરવહુ મોરી આસા
યદ્યપિ મતિ ઇતની મોહિં નાહીં ▧ કરો ઉક્તિ કછુ નિજતેં નાહીં
તદપિ એક મૈં કિયો બિચારા ❁ યા વિધિ બલ અપને ઉર ધારા
શ્રી શુકદેવ કહી હરિલીલા ▧ સુની પરીક્ષિત સબ ગુણશીલા
સૂરદાસ સોઇ હરિ સાગર ❁ ગાયો બહુવિધિ પરમ ઉજાગર
ફૈલ રહ્યો સો ત્રિભુવન માંહીં ▧ ગાવત સુનત સુયશ હરષાહીં

વિવિધ પ્રકાર ચરિત હરિ કેરે ❀ તામહિં વરણે સુર ધર્મેરે
સો વહુ પ્રીતિ રીતિ સુખદાઈ ▨ મેરે મન અતિશય કુર ભાઈ
સો તવ કથા અમિત વિસ્તારા ❀ મોપૈ પાયો જાત ન પારા
તામેં બ્રજબિલાસ સુખદાઈ ▨ સો કછુ કહિહૌં કરિ ચૌપાઈ

દો૦ ભાષા કી ભાષા કરૈં, ક્ષમિયે સબ અપરાધ ।
જિહિતિહિબિધિ હરિ ગાઇયે, કહત સકલ શ્રુતિસાધા ॥
સો૦ હરિપદ પ્રીતિ ન હોય, બિન હરિ ગુણ ગાયે સુને
ભવતે છુટત ન કોય, વિના પ્રીતિ હરિપદ ભયે ॥

તાતે મૈં સન્તન શિર નાઈ ❀ ગાવોં હરિયશ જન સુખદાઈ
જો બ્રજ મેં હરિ કિયો બિલાસા ▨ સો કછુ કહિહોં સહિત હુલાસા
યામેં ઇતની કથા બખાનોં ❀ તાકી સૂચનિકા યહ જાનોં
શ્રી વસુદેવ દેવકી બ્યાહી ▨ ચલ્યો કંસ પહુંચાવન તાહી
તહાં ભઈ નભવાણી વાહીં ❀ સુનિકે કંસ ડર્યો પુનિ તાહીં
અઠમોં ગર્ભ હોયગો યાકે ▨ તેરી મૃત્યુ હાથ હૈ તાકે
તબૈ દેવકી હતન બિચાર્યો ❀ કરિ બિનતિ વસુદેવ ઉબાર્યો
સબ સુત તાહિ દેન કો ભાખે ▨ તબ નૃપ દુહુન બન્દિ મેં રાખે
ષટ બાલક તિનકે નૃપ મારે ❀ પાતક ભયે ભૂમિ પર ભારે
દુખિત ગઈ સો હરિકે પાસા ▨ હરિ તાકોં જિમિ દઈ દિલાસા
પુનિ સંકર્ષણ ગર્ભહિ આયે ❀ તિનકો બહુરિ રોહિણી જાયે
સો સબ કહિહોં અતિ અનુમાના ▨ જૈસી શોનતિન સુન્યોં પુરાના

દો૦ પુનિભગવાન અનાદિ અજ, બ્રહ્મ સચ્ચિદાનન્દ ।
પ્રકટ ભયે બસુદેવગૃહ, નિજ ઇચ્છા સુખકન્દ ॥
સો૦ તાત માત સુખદૈન, સુન્દર રૂપ દિખાયકે ।
કિયો પરમ ઉર ચૈન, દૂર કિયો દુખદ્વંદ્વ સબ ॥

તાત માત પુનિ જિમિ સમુઝાયે ❀ લૈ ગોકુલ બસુદેવ સિધાયે
યશોદા ગોદ રાખિ ઘનશ્યામહિં ▨ કન્યા તાસુ ગયે લૈ ધામહિં
કંસાસુર સો કન્યા પાઈ ❀ સો જૈસે આકાશ સિધાઇ
તાસુ બચન સુન અતિશય માના ▨ બાલક હતનુ મન્ત્ર તબ ઠાના

બજે નન્દ ઘર આનંદ બધાયે ❀ બ્રજયુવતિન મિલિ મંગલગાયે
ભયો નન્દ ઘર અતિ ઉત્સાહો ▨ બ્રજબાસિન કો પરમ ઉછાહો
પ્રીતિ સહિત સો સબ સુખ ગૈહોં ❀ જિતનો નિજમતિ કે બલ પૈહોં
બહુરિ કંસ પૂતના પઠાઈ ▨ સો જૈસે હરિકે ઢિગ આઈ
તાહિ મારિ જનની સુખ દીન્હોં ❀ પ્રાણપાન કરિ પાવન કીન્હોં
કાગાસુર પુનિ જાબિધિ આયો ▨ તાકો પુનિ હરિ મારિ બહાયો
બહુરો શકટ ચરણતેં ડાર્યો ❀ તૃણાવર્ત્ત કો જાબિધિ માર્યો
અન્નપરાશનાદિ જે કર્મા ▨ કિયે નન્દ જિમિ નિજકુલ ધર્મા

દો૦ બાલચરિત્ર પવિત્ર પુનિ જિમિ કીન્હેં અભિરામ ।
જાનુપાણિ ચલિ સુખ દિયો, તાતમાતકો શ્યામ ॥
સો૦ બ્રજજનકે મનમોદ, ચલે બહુરિ પાઁયન કછુક ।
કીને બાલવિનોદ, નંદ યશોમતિ કે અજિર ॥

ગર્ગ અ ય લક્ષણ પુનિ ભાગે ❀ સુનિ સબ બ્રજબાસી અભિલાષે
પુનિ બાલન સઁગ ખેલન લાગે ▨ બાલ ખેલ લીલા અનુરાગે
વિપ્ર પાક જૈસે છુઈ લીન્હો ❀ ચન્દા હેત બહુરિ હઠ કીન્હો
કનછેદન લીલા સુખદાઈ ▨ કહિહોં સબ આનન્દ બધાઈ
પુનિ હરિ ખેલત માટી ખાઈ ❀ યશુમતિ લે સાંટી ઉઠિ ધાઈ
માતા આગે જિમિ મુખ બાયો ▨ તાહીમેં ત્રિભુવન દિખરાયો
શાલગ્રામ મેલિ મુખ લીન્હોં ❀ નન્દહિં પૂજા મેં સુખ દીન્હોં
અન્હવાવન હિત જિમિ મચલાયે ▨ બહુત ભાંતિ યશુમતિ ફુસલાયે
ગ્વાલન સંગ બહુરિ અનુરાગે ❀ માખન ચોરી કે રસ પાગે
બહુરો માતા ક્રોધ ઉપાયો ▨ ભક્ત હેત દાવરી બંધાયે
યમલા અર્જુન વૃક્ષ ઢહાયે ❀ ધનદસુતન કે પાપ નશાયે
પુનિ બન ગોચારન મન આન્યો ▨ ગ્વાલન સંગ જાન હઠ ઠાન્યો

દો૦ બહુરિ જાય બનમેં હન્યો, વત્સાસુર નંદનન્દ ।
ગ્વાલસંગ આનંદ સહિત, ઘર આયે સુખકંદઃ ॥
સો૦ સો કરિકે વિસ્તાર, પ્રેમ સહિત સબ ગાઇહોં ।
નિજમતિકે અનુસાર, બ્રજબાસી પ્રભુકે ગુણન ॥

ગો દોહન જૈસે પુનિ કીન્હોં ❀ તાત માત બ્રજજન સુખ દીન્હોં
મોતી ભયે નન્દ કે ધામેં ▨ સુર નર લખી ચકિત ભયે જામેં
બહુરિ જાય બન નન્દકુમારા ❀ બકા-અસુર કો બદન બિદારા
બહુરોં બાલ ચરિત ચિત દીને ▨ ભાંરા ચકઈ ખેલન લીને
શ્રી રાધા સો પ્રીતિ દઢાઈ ❀ કીન્હે ચરિત લલિત સુખદાઈ
અઘા-અસુર માર્યો પુનિ જાઈ ▨ ગ્વાલન સંગ છાક બન ખાઈ
ભયો મોહ જિમી બિધિકે મનમેં ❀ બાલક બત્સ હરે તિન બનમેં
તિનકો રૂપ આપ પ્રભુ કીનોં ▨ બ્રજકે વાસિન કો સુખ દીનોં
સો રસ કહિહોં સબ વિસ્તારા ❀ અઘનાશન પ્રભુ ચરિત ઉદારા
શ્રીવૃષભાનુલલી પુનિ આઈ ▨ જૈસે હરિ સોં ગાય દુહાઈ
કહિહોં સો રસકથા સુહાઈ ❀ અતિ બિચિત્ર જન મન સુખદાઈ
બહુરોં ધેનુક કો બધ કીનોં ▨ બિષ ફલતેં ગ્વાલન રખ લીનોં

દો० પુનિ નાથ્યો કાલી ઉરગ, જલમેં પૈઠિ મુરારિ ।
યમુનાજલ નિર્મલ કયો, બ્રજતેં દિયો નિકારી ॥
સો० કરિ દાવાનલપાન, રાખિલિયે બ્રજલોગ સબ ।
જિનકે કૃપાનિધાન, સદા ભક્તસંકટ હરન ॥

બહુરિ પ્રલમ્બ અસુર બ્રજ આયો ❀ ખેલત મેં હરિ તાડિ નશાયો
પનિઘટ યમુના તટ પુનિ જાઈ ▨ ગોપિન સોં રસ કિયો કન્હાઈ
ચીરહરણ લીલા પુનિ કીની ❀ કહિહોં સકલ પ્રેમ રસ ભીની
પુનિ બૃન્દાબન મેં સુખશીલા ▨ ગ્વાલન સંગ કરી જો લીલા
બૃન્દાબન કી મહત બડાઈ ❀ શ્રી સુખ શ્રી બલજૂ સોં ગાઈ
ઋષિપતનિન સોં ભોજન લીનોં ▨ ભક્તિદાન તિન કો પ્રભુ દીનોં
પુનિ શ્રી ગોવર્દ્ધન ગિરિરાઈ ❀ બ્રજ થાપે સુરપતિહિ મિટાઈ
સુરપતિ કોપ કયો યહ જાની ▨ બરષ્યો પ્રલયકાલ કો પાની
તબ પ્રભુ ગિરિ કરધરી બ્રજરાખ્યો ❀ જે જે સબ બ્રજબાસિ ભાખ્યો
સો સબ અનુપમ કથા સુહાઈ ▨ કૃષ્ણ કૃપા તેં કહિહોં ગાઈ
નન્દહિં પકરિ વરુણ કે દાસા ❀ જિમિ લૈ ગયે વરુણ કે પાસા
લ્યાયે શ્યામ તહાં તેં જાઈ ▨ બ્રજમેં ભઈ આનંદ બધાઈ

દો૦ બહુરોં પુર વૈકુણ્ઠ જો, અતિપુનિત નિજ ધામ ।
બ્રજબાસીનકો કરિ કૃપા, દિખરાયો ઘનશ્યામ ॥

સો૦ સો સબ કથા અનુપ, અતિબિચિત્ર પાવનપરમ ।
કહિહૌં મતિ અનુરૂપ, સંતજનનં મનભાવની ॥

પુનિ જો કરી શ્યામ સુખશીલા ❀ અતિઅદ્ભુત બ્રજ મેં રસક્રીડા
શ્રી રાધા વૃષભાનુ દુલારી ▨ ઔર સકલ બ્રજગોપ કુમારી
તિનસોં મિલિ શ્રી કુંજબિહારી ❀ રસ શ્રૃંગાર લીલા બિસ્તારી
આનંદ ભઈ સકલ સુખકારી ▨ ગાય તરત સંત સબ નર નારી
જિમિ ગોપિન હરિસોં મન લાયો ❀ પ્રેમ પન્થ દૃઢ કરી દિખરાયો
ગોરસ લૈ નિકસીં બ્રજનારી ▨ જિમિ દધિદાન લિયે બનવારી
ભઈ પ્રેમ ઉન્મત્ત ગુવારી ❀ લોક લાજ તન દશા બિસારી
બહુરિ ચરિત્ર કુંવરી રાધા કે ▨ પરમ પવિત્ર હરણુ બાધા કે
જૈસે મિલીં શ્યામ સોં જાઇ ❀ બહુરોં જૈસે- પ્રીતિ દુરાઇ
પુનિ સંકેત ચરિત્ર વિવિધ વર ▨ કિયે પ્રિયા પ્રીતમ અતિ સુન્દર
ગર્ભ બિરહ અભિલાષા પરસ્પર ❀ અતિ રહસ્ય લીલા સુન્દર વર
કહિહોં સકલ કથા સુખદાઈ ▨ ભક્તિ રસજ્ઞન કે મન ભાઈ

દો૦ દેખિ મુકુર મેં લાડિલી, પુનિ જૈસો નિજરૂપ ।
બિબશ ભઇ સો ગાઇહોં, લીલા પરમ અનૂપ ॥

સો૦ પુનિ નૈના અનુરાગ, અરૂ મુરલી કી પ્રિયકથા ।
કહિહોં સહિત વિભાગ, પ્રેમ સુધારસ સોં ભરી ॥

બહુરોં શરદ રૈન અતિ પાવન ❀ શ્રીબૃન્દાબન પરમ સુહાવન
તહૌં શ્યામ બાઁસુરી બજાઈ ▨ ઘર ઘર તેં બ્રજનારી બુલાઈ
કિયો રાસ રસ રસિકબિહારી ❀ ભઈ પ્રેમ ગર્વિત તહઁ નારી
અન્તર્દ્ધાન ચરિત તબ કીનોં ▨ ગર્વ ગોપિકાન કો હરિ લીનોં
કિયો મહા મંગલ પુનિ રાસા ❀ બાઢયો પરમાનન્દ હુલાસા
પુનિ જલ કેલી કરી મનભાવન ▨ કહિહોં ચરિત સકલ અતિપાવન
માન ચરિત લીલા સુખદાઈ ❀ કરી બહુરી જિમિ કુઁવરકન્હાઈ
વિસ્તાર સહિત કહી મો બરની ▨ ભરી પ્રેમ રસ આનંદ કરની

બહુરેં બાય હિંડોલા ઝૂલે ❀ ભયે સકલ ગોપિન અનુકૂલે
ઋતુ વસંત ફાગુન જબ આયો ▨ કિયો ફાગ રંગ સબ મનભાયો
સો રસ કથા સકલ સુખદાની ❀ મતિ સમાન સબ કહૌં બખાની
પુનિ બિદ્યાધર શાપ નશાયો ▨ અજગર તન તેં તાહિ છુડાયો

દો૦ શંખચૂડ માર્યો બહુરિ, અધમ નિશાચર નીચ ।
પુનિમાર્યો બૃષભાઅસુર, હરિબ્રજબાસિન બીચ ॥

સો૦ બધ્યો બહુરી ગોપાલ, કેશીબ્યોમાઅસુર જિમિ ।
દુષ્ટદલન નંદલાલ, કહિહૌં ચરિત પુનિત સબ ॥

બહુરિ આય નારદ ચગ ગાયો ❀ સુનિકે શ્યામ બહુતે સુખ પાયો
તબહિં કંસ અક્રૂર પઠાયો ▨ લેન કૃષ્ણ કો સો બ્રજ આયો
ભયે સુનત બ્રજ લોગ ઉદાસી ❀ મધુપુર ચલે બહુરિ સુખરાસી
જબ અક્રૂર હૃદય દુખ પાયો ▨ તબ હરિ જલ મેં દરશ દિખાયો
ભયે સુખી લખિ પ્રભુ પ્રભુતાઈ ❀ સો સબ ચરિત કહૌં સુખદાઈ
ગયે બહુરિ મથુરા દધિદાની ▨ માર્યો પ્રથમ રજક અભિમાની
બસન લુટાય સખન પહિરાયે ❀ બહુરિ સુદામા કે ઘર આયે
કુબિજા તે ચંદન હરિ લીન્હોં ▨ તાકો રૂપ અનુપમ દીન્હો
તોર્યો ધનુષ અસુર બહુ મારે ❀ દ્વિરદ જિત પુનિ દન્ત ઉખારે
ભિરે બહુરિ મલ્લન સોં જાઈ ▨ કિયો યુદ્ધ તિન સો દોઉ ભાઈ
જીતિ મલ્લ સબ અસુર સંહારે ❀ ડર્યો કંસ લખિ અતિબલ ભારે
ગયે નૃપતિ પહઁ તબ દોઉ ભાઈ ▨ દિયો મચ્ચ તે ભૂમિ ગિરાઈ

દો૦ મારિ કંસ પુનિ કેશધરી, દિયો યમુના જલડારિ ।
ઉગ્રસેન રાજા કિયો, ચંવરં છત્ર શિર ઢારિ ॥

સો૦ બહુરિ દિયો સુખજાય, બંદિ કાટિ પિતુમાતકી ।
સુંદર દરશ દિખાય, ભયો તહાઁ મંગલ પરમ ॥

કહિહૌં સકલ ચરિત બિસ્તારી ❀ ભવભયભંજન મંગલકારી
કરિ મધુપુરિ કે લોગ સનાથા ▨ કુબિજા સદન બસે બ્રજનાથા
નન્દ બિદા કરિ બ્રજહિં પઠાયે ❀ બિછુરત બ્રજબાસિન દુખ પાયે
હરિ તજ નંદ આયે બ્રજ જબહી ▨ ભઈ યશોદા બ્યાકુલ તબહીં

ગોપી સુનિ હિત કુબિજા કરિકૈ ❀ કિયો પરેખો અતિ ગિરિધરકૈ
ભઈ બિરહ બસ સબ બ્રજબાલા ▨ કહિહોં સો સબ પ્રેમ બિશાલા
પુનિ કુલરીતિ જાનિ બસુદેઉ ❀ હરિ હલધર કો કિયો જનેઉ
બિદ્યા નિધિ પુનિ જાનનરાઈ ▨ બિદ્યા પઢન લગે દોઉ ભાઈ
પૂરણ કામ ગુરુકે કીન્હે ❀ મરે પુત્ર પ્રભુ તિનકે દિન્હે
જ્ઞાન ગર્બ ઊધો મન જાની ▨ પઠયે બ્રજહિ શ્યામ સુખદાઈ
સો ઊધો ગોપી સંબાદા ❀ પ્રેમભક્તિરસ કી મર્યાદા
કહોં સુકથા બિચિત્ર સુહાઈ ▨ ભક્તજનન કી અતિ સુખદાઇ

દો૦ પુની ઊધો જૈસે ગયે. પ્રેમભક્તિ કો પાય ।
બ્રજબાસીન કી સબકથા, કહી શ્યામસોં જાય ॥

સો૦ બ્રજહિં રહે બ્રજરાજ, બ્રજબાસીન કે પ્રેમ બશ ।
કીયે સુરન કે કાજ, ધારી ચતુર્ભુજરૂપ પુનિ ॥

સો દ્વારકા ચરિત્ર સુહાયે ❀ પ્રકટ પુરાણન મેં સબ ગાયે
અતિ બિચિત્ર હરિ ચરિત અપારા ▨ કાહુ ગાય લહ્યો કહિ પારા
મતિ સમાન બુધ જન સબ ગાવૈં ❀ ગાય ગાય તન પાપ નશાવૈં
હરિ પદ પંકજ પ્રીતિ બઢાવૈં ▨ મન ચંચલ કો તહાં રમાવૈં
બ્રજબિલાસ હરિ કો અતિપાવન ❀ રસમાધુર્ય ચરિત્ર સુહાવન
તાતે કછુક કહત હોં ગાઈ ▨ સબ સન્તન કે પદ શિર નાઈ
યામેં કછુક બુદ્ધિ નહિં મેરી ❀ ઉક્તિ યુક્તિ સબ સૂરહિ કેરી
કિયો સૂર રસસિન્ધુ ઉધારા ▨ તાતે પ્રેમતરંગ અપારા
હરિકે ચરિત રત્ન બિધિ માના ❀ બ્રજબિલાસ સો સુધા સમાના
પદ રચના કરિ સૂર બખાન્યો ▨ કોમલ બિમલ મધુર રસ સાન્યો
સમે સમે કે રાગ સુહાયે ❀ અતિ વિસ્તાર ભાવ મન ભાયે
તાકો સ્વાદ કહ્યો નહીં જાઈ ▨ કહત સુનત શ્રવણન સુખદાઈ

દો૦ અતિશય હરિ મોહત મનહિં, ગંધર્વ ગુણન કે સંગ ।
કહત બને તામેં નહીં, ક્રમ સો કથા પ્રસંગ ॥

સો૦ મેરે મન અભિલાષ, પ્રભુ પ્રેરિત ઐસો ભયો ।
કહિહૌં યહ રસ ભાય, ક્રમસોં કથા પ્રસંગ સબ ॥

તાતે નિજ મન કી રુચિ જાની ❀ યહિ બિધિ કરોં પ્રબન્ધ સુબાની

દ્વાદશ ચૌપાઈ પ્રતિ દોહા ▨ તહઁા પુનિ એક સોરઠા સોહા
કહૂં કહૂં શુભ છન્દ સુહાઈ ❀ ભાષા સરલ ન અર્થ દુરાઈ
કહત સુનત સમુઝત મન ભાઈ ▨ ધ્યાન રૂપ મય કથા સુહાઈ
કર્મ ધર્મ નહીં નીતિ બખાની ❀ કેવલ ભક્તિ પ્રેમસુખદાની
જાની કૃષ્ણ કે ચરિત પુનીતા ▨ કહિહૈં સુનિહૈ સન્ત સપ્રીતા
બહુરિ કહત દોઉ કર જોરી ❀ સુનિયો બિનય કૃપા કરિ મોરી
ચૂક પરી જો મોતન હોઇ ▨ સુજન સુધારી લીજિયે સોઈ
મૈં નહીં કવિ ન સુજાન કહાઉં ❀ કૃષ્ણ બિલાસ પ્રીતિ કરી ગાઉં
સો બિચાર કે શ્રવણન કીજે ▨ કાવ્ય દોષ ગુણ મન નહીં દીજે
ઐસે સબકો બિનય સુનાઇ ❀ કૃષ્ણ ચરિત બરણૌં સુખદાઈ
કૃષ્ણ ચરિત આનંદ કે રાસા ▨ મંગલ કરણ હરણ ભવબાસા

દો૦ બિઘનવિનાશન શુભકરન, હરન તાપત્રયશૂલ ।
ચરિત લલિત નઁદનંદકે, સકલ સુખનકો મૂલ ॥
સો૦ ચરણકમલ ઉર ધાર, શ્રીરાધાનઁદલાલ કે ।
સુંદર રસઆગાર, બ્રજબિલાસ અબ બરણિહૌં ॥

સમ્બત શુભ પુરાણ શત જાનો ❀ તાપર ઔર નક્ષત્રન આનૌ
માઘ સુમાસ પક્ષ ઉજિયારા ▨ તિથિ પંચમી સુભગ શશિ બારા
શ્રીબસન્ત ઉત્સવ દિન જાની ❀ સકલ વિશ્વ મન આનઁદદાની
મન મેં કરિ આનંદ હુલાસા ▨ બ્રજબિલાસ કો કરૌં પ્રકાસા
બન્દૌં પ્રથમ કમલપદ નીકે ❀ શ્રીવલ્લભઆચારજજી કે
શ્રીલક્ષ્મણ ભટ કુઁવર ઉદારા ▨ જનઉદ્ધારણહિત અવતારા
માયા વ્યાધિ મિટાય અનેકા ❀ કિયો પ્રેમમારગ દૃઢ એકા
શ્રીગોકુલ બસ સુખ ઉપજાયો ▨ કૃષ્ણ નામ કો દાન ચલાયો
બિરહાનલ મેં સુભગ શરીરા ❀ બાણી, પ્રેમસિન્ધુગમ્ભીરા
હરિ પ્રાપ્તિ કી રીતિ બતાઈ ▨ બિરહ રૂપ કરિ પ્રકટ કરાઇ
બિરહ ભર્યો જિનકો રૂબનેમા ❀ બિરહ રૂપ કરિ જિન કો પ્રેમા
બિરહ ભરી ભક્તિ વિસ્તારી ▨ તાતેં ગોકુલ ગૈલ નિહારી

દો૦ દ્વાપર તન ધરી સુરન હિત, કૃષ્ણ સઁહારે દુષ્ટ ।
શ્રીવલ્લભવપુ ધરિ કિયો, પ્રેમપંથ કલિદુષ્ટ ॥

સો૦ મનવચક્રમસોં ચિત્ત, શ્રીવલ્લભચરણુન લગ્યો ।
વહી આસ વહી વિત્ત, વહી સાધન વહી યુક્તિફલ ॥

પુનિ શ્રીવલ્લભ કુલકિ મનાઊં ❀ ચરણુકમલ તિન કે શિર નાઊં
શ્રીગોકુલમેં જિનકો ધામા ▨ વિશ્વવિદિત સુંદર ગુણુગ્રામા
પ્રેમભક્તિ કી જ્યોતિ બિરાજે ❀ તેજ પ્રતાપ જગત પર રાજે
જિનકે સદન દેખિએ એસે ▨ નન્દ મહરિ કે સુનિયત જૈસે
તહાઁ કૃષ્ણુ કી નિતનવ લીલા ❀ બાલ બિનોદ ભરી સુખશીલા
તિનકી શરણુ જીવ જો આવે ▨ તૌ દૃઢ ભક્તિ કૃષ્ણુ કી પાવે
દેત શ્રવણુ મગ અતિ સુખદાઈ ❀ કૃષ્ણુ નામ રસ સુધા પિયાઈ
ભક્તિદાન કો પરમ ઉદારા ▨ જગત બિદિત શ્રી ગોકુલ દ્વારા
તામહં મંગલ બંશ મઝારી ❀ પરમ કૃપાલુ દીન દુખ હરી
શ્રીમોહનજી નામ ગુસાઇ ▨ સુન્દર 'શ્યામ શ્યામ કી [illegible]
પરમ બિશાલ કમલદલ લોચન ❀ દયાદૃષ્ટિ ઉર તાપ બિ[illegible]ન
મધુર મનોહર શીતલ બાની ▨ પ્રેમ સુધારસ સોં લ[illegible]ની

દો૦ તિન તીરથપતિમધિ દિયો, કૃષ્ણુનામ મોહિં દાન ।
દીન જાન રાખ્યો શરણુ, લગિ કે મેરે કાન ॥
સો૦ તિનકે પદ ઉર રાખ, બ્રજબિલાસ બર્ણુન કરૌં ।
મો મનકો અભિલાખ, પૂરણુ કરિહૈં જાનિ જન ॥

બન્દત હૌં સબ સૂર સુજાને ❀ જિન્હેં સૂર સમ સબ કોઉ માને
પ્રેમ રૂપ બાણી પરકાસા ▨ પ્રફુલિત અમ્બુજ સુનિ હરિદાસા
કૃષ્ણુરૂપ બિન ઔર ન દેખ્યો ❀ જગત વિષૈ તૃણુ સમ કરિ લેખ્યો
રાખે નૈન સદા કરિ ધ્યાના ▨ દિબ્ય દૃષ્ટિ કરિ સુયશ બખાના
લીલા શ્યામ જન્મ ભર ગાઇ ❀ રહસકેલિ સબ પ્રકટ જનાઇ
વાણીભાઁતિ અનેક બખાની ▨ કૃષ્ણુપ્રેમરસ સોં લપટાની
ચઢે કઠોર મોહ બશ જેઊ ❀ હોત પ્રેમબશ સુનિ કે તેઊ
કીનોં અતિ ઉપકાર જગત કો ▨ મારગ દયો ચલાય ભગતકો
મોહિં બડાઇ કરિ નહિં આવે ❀ જિનકો ગાયો સબ કોઇ ગાવે
ચરણુ શીશ ધરિ તિન્હે મનાઊં ▨ યહ અપરાધ ક્ષમા કરિ પાઊં
મોતે યહ અતિ દેત ઢિઠાઈ ❀ કરત બિષ્ણુપદ કી ચૌપાઈ

સો મમ દોષ ન ઉર મેં ધરિયે ▨ સફલ મનોરથ મેરો કરિયે

દો૦ અબ સંતન કી મંડલી, બંદતહોં શિરનાય ।
બિના કૃપા જિનકી ભયે, હરિયશ ગાય ન જાય ॥

સો૦ કરિહેં મોહિં સહાય, ગુણગાહક પરહિતકરન ।
તિનકો સહજ સુભાય, સંતત સંત કૃપાલુ ચિત ॥

સન્ત મણ્ડલી કો શિર નાઊં ❋ જિનકી કૃપા બિમલ મતિ પાઊં
જિનકી કૃપા બિઘ્ન સબ નાસે ▨ જિનકી કૃપા કૃષ્ણગુણ ભાસે
જિનકી પ્રેમ ભક્તિ ફલ પાઈ ❋ જિનકી કૃપા કુમતિ મિટિ જાઈ
જિનકી કૃપા હોય ગુણ નાના ▨ જિનકી કૃપા સર્બ કલ્યાના
જિનકી કૃપા મોહ તમ નાશે ❋ જિનકી કૃપા જ્ઞાન પરકાશે
જિનકી કૃપા સકલસુખમૂલા ▨ હોહુ સો સન્ત મોહિં અનુકૂલા
જૈ જૈ જૈ શ્રી કુંજ બિહારી ❋ નન્દનઁદન વૃષભાનુ દુલારી
મંગલ મૂરતિ આનઁદકારી ▨ લીલા લલિત ભક્તભયહારી
રૂપનિધાન પ્રેમ કો રાસી ❋ શ્રીબૃન્દાબન ધામ નિવાસી
અખિલ નામ ગુણ સુખકે ધામા ▨ પૂરણકામ શ્યામ અરુ શ્યામા
યુગલ કિશોર ધ્યાન ઉર ધરિકૈ ❋ સુભગ કમલપદ બન્દન કરિકૈ
વ્રજવિલાસ રસ પરમ હુલાસા ▨ ગાવત હૂં બ્રજવાસી દાસા

અથ કથાપ્રસંગ વર્ણન

દો૦ તત્વનામ પદ પરમ ગુરુ, પુરુષોત્તમ જગદીશ ।
કૃષ્ણકમલલોચનસુખદ, સકલદેવમણિ શીશ ॥

સો૦ બન્દૌં નંદકિશોર, બૃન્દાબનબાસી સદા ।
શ્રીરાધાચિતચોર, આનઁદઘન ભવભયહરણ ॥

કહોં કથા સુન્દર સુખદેની ❋ અઘહરણી બૈકુણ્ઠ નિશેની
કૃષ્ણચરનપંકજ રતિદેની ▨ જન પાવન કર્ત્તી જિમિ બેની
શ્રીકલિન્દતનયાતટ પાવન ❋ બસત મધુપુરી પરમ સુહાવન
જાકી મહિમા સુરમુનિ ગાવૈં ▨ તીન લોક પદ બેદ બતાવૈં

દરશન તે નર પાવન હોઈ ❁ કૃષ્ણકૃપા બિન સુલભ ન સોઈ
ઉગ્રસેન તહઁ બસે નરેશા ▨ નીતિ નિપુણ સહ ધર્મ સુબેશા
તાકો સુવન કંસ અતિપાપી ❁ અસુર બુદ્ધિ ભો બિશ્વ સઁતાપી
કિયો તાત ગહિ બન્દીશાલા ▨ આપન ભયો કંસ ભૂપાલા
તાત અનુજ તહઁ દેવક નામા ❁ સુતા તાસુ દેવકી લલામા
દઈ કંસ બસુદેવહિં તાકી ▨ લોકવેદ કી રીતિ બિવાહી
દાયજ દિયો અનેક બિધાના ❁ હય ગજ રથ પદ ભૂષણ નાના
દાસી દાસ બહુત સઁગ દીનો ▨ દાન માન પરિપૂરણ કીનો

દો૦ તબ ચઢાઇ રથ દેવકી, આપ ભયો રથવાન ।
પહુઁચાવન અતિ હેતસોં, ચલ્યો સહિતઅભિમાન ॥

સો૦ તેહિ ક્ષણુ ગિરા બિશાલ, હોત ભઈ આકાશતેં ।
હોય કંસ કો કાલ, દેવકી કો સુત આઠવાં ॥

કંસાસુર સુનિ બચન અકાશા ❁ ભયો ચકિત મન મિટ્યો હુલાસા
શત્રુ સમાન દેવકી માની ▨ રથ તેં ઉતરિ પરચો અભિમાની
ખડ્ગ નિકાસિ હાથ મેં લીન્હો ❁ યહ બિચાર અપને મન કીન્હો
અબહીં યાહિ મારિ દુખ મેટોં ▨ પુનિ કલેશ કાહે કો ભેટોં
કેશ પકરિ દેવકી ગહિ લીની ❁ નહિં કછુ કાન બહિન કી કીની
તબ બસુદેવ દીન હ્વૈ કહહીં ▨ તિય બધિ નહીં ભૂપ યશ લહહીં
બહુરો યહ પુનિ ખુશી તિહારી ❁ રાજન કીજૈ કાજ બિચારી
સુનુ બસુદેવ ભઈ નભ બાની ▨ તુમહુઁ સુની કછુ નાહીં છિપાની
તાતેં અબ શોચ કિન કરિયે ❁ પાછે કાહે કો દુખ ભરિયે
વૃક્ષ ફલૈ જો બિષફલ આગે ▨ તાહિ બનૈ પહિલે હી ત્યાગે
જો નહીં હતોં આજ યહ બાલા ❁ મિટૈ ન ઉર સે શોચ બિશાલા
કન્યા ઔર બ્યાહિ તોહિ દૈહોં ▨ યાહિ મારી ઉરશોચ નશૈહોં

દો૦ મુનિજન ગુરુજન સંગ જે, તિન્હનિ કહ્યો તિહિં કાલ, ।
બૃથા હોત હૈ યશફલ, યહ ન ઉચિત મહિપાલ ॥

સો૦ યહૈ તુમ્હારે માન, આનકદુન્દુભિ દેવકી ।
ઇન્હૈં ન હતિયે જાન, ભેદ બિરોધ ન કીજિયે ॥

પુનિ બસુદેવ કહ્યો કર જોરી ▨ રાજન સુનિય બિનય કછુ મોરી
બૃથા દેવકી કો જિન મારો ❁ યાકો સુત હૈ શત્રુ તુમ્હારો
સબ સુત યાકે હમ સોં લીજૈ ▨ જીવદાન યાકો પ્રભુ દીજે
યહ બાચા હમ તુમ સોં ભાખેં ❁ ચન્દ્ર સૂર શાખી દૈ રાખેં
સત્ય બાત યહ સબ દિન જાની ▨ ભાવી બિબશ કંસહૂ માની
હરિ કીનો ચાહં સો હોઈ ❁ તાહિ મિટાવનહાર ન કોઈ
તિન્હૈ સહિત નૃપ ઘર ફિરિ આયે ▨ કરિ આગોટ હૃઢ રખવાયે
પ્રથમ પુત્ર જબ દેવકિ જાયો ❁ લૈ બસુદેવ કંસ પહઁ આયો
બાલક દેખિ કંસ હઁસિ દીનો ▨ ઈન તો કછુ અપરાધ ન કીનો
અઠવેં ગર્ભ શત્રુ હૈ મેરો ❁ સો દીજો તુમ મોહિં સબેરો
યહ કહિ અપનો પાપ ક્ષમાયો ▨ તબ બસુદેવ હર્ષ કો પાયો
ઐસે બાલ ફેરી સો દીનો ❁ બસુદેવ ગમન ભવન કો કીનો

દો૦ તબ ઋષિનારદ કંસપહઁ, લિયે હસ્તતન્ન બીન ।
ગુણ ગાવત ગોબિન્દ કે, આયે પરમ પ્રબીન ॥
સો૦ ઉઠ્યો દેખિકૈ કંસ, શીશ નાઇ પદ બન્દિકૈ ।
બૈઠાયે પરશંસ, શુભ આસન ઋષિ નારદહિ ॥

સમાચાર જો કછુ હ્વૈ આયે ▨ સો સબ ઋષિ કો કંસ સુનાયે
સુનિ નૃપ બચન બિહઁસિ ઋષિ બોલે ❁ તુમ કત રહત શત્રુ સોં ભૂલે
જાકે ભય તુમ અતિ ભય માનો ▨ અઠવેં કૌન સુ તુમ કછુ જાનો?
જો બડ઼ પ્રથમહિ આયો હોઈ ❁ દેવ ચરિત્ર જાન કંુ કોઈ
આઠ લકીર ખેંચી દીખરાઈ ▨ ગીનતી મે સબ આઠેં આઈ
યહ સમઝાય ગયે ઋષી જ્ઞાની ❁ કંસાસુર ઉર અતિ ભય માની
તેહી ક્ષણ બાલક ફેર મઁગાયો ▨ લૈ બસુદેવ તુરત હી આયો
લીયો મૂઢ ગહી કર મેં તાહી ❁ પટકત ભયો શિલાપર વાહી
યાહી વિધિ પટ બાલક મારે ▨ માત પિતા અતિ ભયે દુખારે
કહત અહો શ્રીપતિ અસુરારી ❁ તુમ બિન કાસોં કરહિં પુકારી
યહ સન્તાપ મિટૈ કબ ભારી ▨ બેગી લેહુ પ્રભુ સુરતિ હમારી
કેહી બિધિ નાથ રાખીયે પ્રાના ❁ કરત કંસ નિરબંશ નિદાના

દો૦ વિપતિવિનાશન દુખદમન; જનરંજન સુરરાય ।

અબ હમકો કોઊ નહીં, તુમ બિન ઔર સહાય ॥
સો૦ વિનતિ પ્રભુહીં સુનાય, મનમહઁ દમ્પતી દુખિતઅતિ ।
હોત ન પ્રકટ જનાય, કંસાસુર કે ત્રાસતેં ॥

ભઈ ભૂમિ જબ અધિક દુખારી ❀ બઢ્યો પાપ અસુરનકો ભારી
સહી ન સકી, તબ ગોતન ધારી ▨ શિવબિરંચિ પૈ જાય પુકારી
સકલ સુરન મિલી કિયો બિચારા ❀ હમતેં નહિં ઉતરૈ ભુવ ભારા
બિનય કરીયચલી શ્રીપતીપાહીં ▨ કૃપા કરેં તબ સબ દુખજાહીં
ભૂમિ સહિત સુર સકલ સિધારે ❀ ક્ષીર સીન્ધુ તટ જાઈ પુકારે
જય શ્રીપતી શ્રીસહિત નિવાસી ▨ પુરુષોત્તમ અબિગત અબિનાસી
ધેનુ અગ્રકરી બિનય સુનાઈ ❀ જૈ જૈ જૈ ત્રીભુવન કે સાઈ
જય સુખકન્દ સન્ત હિતકારી ▨ જય જગબન્ધ ભૂમિ ભય હારી
જય જય અસુર સમૂહ નિકન્દન ❀ જય જય ભક્તન કે ઉર ચન્દન
જયજયજય પ્રભુતારત મોચન ▨ દૈત્ય દલન સુરશોચબિમોચન
જયજયજય પ્રભુ અન્તર્યામી ❀ સુનિય બનિય સચરાચર સ્વામી
કરિયે પ્રભુ સો બેગ ઉપાઈ ▨ હરિયે નાથ ભૂમિ ગરુવાઈ

દો૦ ધરિય મનુજતન દનુજહતિ, કરિયે ધરણિ ઉધાર ।
પરસત પદપંકજ મિટહિં, સકલ ભૂમિ અઘભાર ॥
સો૦ પાહિ પાહિ ભગવન્ત, શરણાગત બત્સલ હરે ।
ક્ષમા કરહુ અબ કંત, દીનદુખિત જંનજાન હાર ॥

દીન બચન જબ ધેનુ પુકારી ❀ ભઈ ગિરા નભ મંગલકારી
જાહુ સકલ સુર ઘર ભય ત્યાગી ▨ ધરિહૌં નરતનુ તુમ હિત લાગી
પ્રથમ જન્મ દેવકી બસુદેવા ❀ મોસમ માઁગ લિયો કરિ સેવા
તુમ સમ પુત્ર હમારે હોઈ ▨ મૈં તિનકો બર દીનો સોઈ
તૈસે નન્દ યશોદા જાનોં ❀ દૂધ પિયાવન ઉનહિંન માનોં
ગર્ભ દેવકી કે અવતરિ હૌં ▨ બાલચરિત ગોકુલ મેં કરિહૌં
તુમહૂં ગોપ ભેષ બ્રજ હોઊ ❀ મમ સઁગ સુખ પાવો સબ કોઉ
યહ કહિ સુરન બિદા હરિ કીન્હોં ▨ આપ સુયોગ શક્તિ કહિ દીન્હોં
સસમ ગર્ભ દેવકી કેરા ❀ તહાઁ શેષ સમ અંશ . બસેરા

સો આકર્ષણ કે ક્ષણ માહીં ⁄⁄ રાખી ગર્ભ રોહિણી પાહીં
શક્તિ જબહિં હરિ આયસુ પાયો ❀ તત્ક્ષણ તાહિ વહીં પહુંચાયો
હરિ ચરિત્ર કછુ જાન ન કોઈ ⁄⁄ જો કછુ કરન ચહૈં સો હોઈ

દો૦ તબ કૃપાલ જનકે સુખદ, અવિગતિ કમલાકંત ।
નિજ આગમ દેવકિ ઉદર, દિય જનાય ભગવન્ત ॥
સો૦ તનદ્યુતિ બઢી અપાર, પરમ પ્રકાશિત ભવન સબ ।
આનન મુકુર નિહાર, અતિપ્રસન્ન મન દેવકી ॥

નિજ મુખ મુકુર દેવકી દેખ્યો ❀ શરદચંદ્ર પૂરણ સમ લેખ્યો
મિટ્યો તિમિરભ્રમ અતિસુખ પાયો ⁄⁄ જાન્યો કંસ કાલ હરિ આયો
પ્રભુ આગમન જાન કર દેવા ❀ આયે સકલ જનાવન સેવા
નભતેં ગર્ભસ્તુતિ સબ કરહીં ⁄⁄ જૈ જૈ જૈ જૈ જૈ ઉચ્ચરહીં
જય બ્રહ્મા શિવ સેવ્ય સદાઈ ❀ જય બેદાન્ત બેદ સુર સાઈ
જય તીરથપદ ભવનિધિ બોહિત ⁄⁄ પ્રણતપાલ જય દીનનકે હિત
જય સંકલ્પસત્ય ગુણધામા ❀ જય મનવંછિત પૂરન કામા
જય ગોદ્વિજ હિત નર તનુ ધારી ⁄⁄ જય સંતનપતિ ગતિ અપહારી
જય કૃપાલ આનંદગરૂથા ❀ બન્દત ચરણ સકલ સુરયૂથા
જય પુરુષારથ અમિત અનૂપા ⁄⁄ મહાપુરુષ સચરાચર ભૂપા
જય અહીશ નિત નવ ગુણ ગાવેં ❀ તદપિ નાથ, ગુણ અન્ત ન પાવેં
જો મુનિજનમન ધ્યાન ન આવં ⁄⁄ ભક્તાધીન બેદ યશ ગાવેં

દો૦ અલખ અરૂપ અનીહ અજ, પ્રભુ અદ્વૈત અનાદિ ।
ગર્ભબાસ સોં દેવકી, કૌતુક નિધિ સર્વાદિ ॥
સો૦ કિનહું ન પાયો ભેવ, શેષ મહેશ ગણેશ બિધિ ।
નમો નમો તિહિ દેવ, પરમ બિચિત્ર ચરિત્ર શુભ ॥

કરિ બિનતી સુર સદન સિધારે ❀ પરમાનન્દ મગન મન ભારે
તબ દેવકિ પતિ પાસ બખાને ⁄⁄ કોમલ બચન પ્રેમતે સાને
હો પિય સો ઉપાય કછુ કીજે ❀ અબકે યહ બાલક રખ લીજે
બુધિબલ છલ કીજે સોઈ ⁄⁄ જામેં કુલકો નાશ ન હોઈ
મેં મન બચ અબકે યહ જાના ❀ હૈં મમ ઉદર દેવ ભગવાના
કહા કરોં કછુ યત્ન ન પાઊ ⁄⁄ કૌન ભાંતિ યહ ગર્ભ દુરાઊં

સત્ય ધર્મ બર જાય તો જાઉ ✿ પતિ યહ સુત હિત કરિય ઉપાઉ
કર્મ ધર્મ સબ હરિ હિત ભાખૈં ▨ સો હરિ તજિ કહું ધર્મહિ રાખૈં
સુન હું પિયા અસ કો હિતકારી ✿ જો યહ બાલક લેહિ ઉબારી
શિર ઊપર બૈઠે રખવારે ▨ પાયઁન પડે નિગડ અતિ ભારે
કંસ અસુર અપબંશ બિનાશન ✿ કિહિ બિધિ સોં ઉબરે તિય તાસન
એસો કો સમરથ જગ પાઈ ▨ જો ઈહિ અવસર હોય સહાઈ

દો૦ પટ બાલકવધ સુરતિ કરિ, દમ્પતિદુખિત બિચાર ।
અતઆકુલ ભય કંસ કે, દગન ચલી બહિ ધાર ॥

સો૦ કરુણાસિંધુ દયાલ, તાત માત અતિ દુખિત લખિ ।
પ્રકટ ભયે તિહિકાલ, દુખમોચન લોચનસુખદ ॥

યોગ શક્તિ હરિ આયસુ પાઈ ✿ પ્રકટી નન્દભવન સો જાઈ
તાકે પ્રકટત હી નર નારી ▨ ભયે નીંદબશ દેહ બિસારી
ભાદો કારી નિશિ અતિ પાવન ✿ આઠૈં બુધ રોહિણી સુહાવન
અખિલલોકપતિ જનસુખદાયક ▨ આકે જન્મ લિયો સુરનાયક
શીશમુકુટ કલ કુણ્ડલ કાનન ✿ શરદ મયંક સરસ શુભ આનન
ચારુ ચરણ પંકજદલ લોચન ▨ ચિતવનિ સુખદ તાપત્રયમોચન
કુટિલ અલક ભ્રૂ મેચકતાઈ ✿ જન મન હરણ પરમ સુખદાઈ
પીતબસન તન શ્યામ તમાલા ▨ ઉર શ્રીબત્સ ચારુ મણિમાલા
ભુજ બિશાલ મનોહર ચારી ✿ શંખ ચક્ર ગદ અમ્બુજધારી
અંગ અંગ સબ ભૂષણ નીકે ▨ પરમ બિચિત્ર ભાવતે જીકે
ચરણ સરોજ ઉદિત નખ જોતીં ✿ કમલ દલન રાખે જનુ મોતી
પરમ પ્રતાપ સુભગ શિશુ બેખા ▨ અદ્ભુત રૂપ દેવકી દેખા

દો૦ દેખિ અમિતછબિ ચકિતમતિ, પતિ ઢિગલિયે બુલાય ।
દમ્પતિ પરમાનન્દ મન, પરે હર્ષિ સુતપાય ॥

સો૦ ભરે પ્રેમ જલ નૈન, અતિ સનેહ આકુલશિથિલ ।
બોલે. ગદગદ બૈન, જોરિ પાણિ બિનતી કરત ॥

પ્રભુ કેહિબિધિ તુમગુણન બખાનોં ✿ તુમમાયાબશ તુમહિ ન જાનોં
સહસાનન જાકે ગુણ ગાવૈં ▨ નેતિ નેતિ જેહિ નિગમ બતાવૈં

જાકી ભ્રૂ બિલાસ અનયાસા ❀ અખિલલોક ઉપજે અરુ નાસા
જો સ્વરૂપ મુનિ ધ્યાન લગાવૈં ▨ કૃપા કરહુ તબ દરશન પાવૈં
જો સબતે પર અજ અબિનાશી ❀ સો કિમિ કહિય ઉદર મમ બાસી
પરમ બિચિત્ર ચરિત્ર તુમ્હારે ▨ મોહત હૈં પ્રભુ મનહિં હમારે
તાત માત કે બચન સુહાયે ❀ સને પ્રેમબશ પ્રભુ મન ભાયે
બોલે તાત માત સુખદાની ▨ મધુર મનોહર અમૃત બાની
સુનહુ માત મૈં તુમહિં સુનાઊં ❀ પ્રથમ જન્મ કી કથા બતાઊં
તુમ યાઁચ્યો મોહિં કર તપ ભારે ▨ તુમ સમાન સુત હોય હમારે
જનહિત બિરદ મોર શ્રતિ ગાયો ❀ સો કૈમે કરિ જાત લજાયો
તાતેં મૈં બર તુમ કો દીનો ▨ સો હમ આય સત્ય અબ કીને.

દો૦ શિવબ્રહ્મા સનકાદિમુનિ, ધ્યાનસકત નહીં પાય ।
સો મૈં તુમ્હરે પ્રેમ બશ, દિયોં દરશ નિજ આય ॥
સો૦ કૌતુકનિધિ સુરરાય, કરત ચરિત મુનિમનહરણ ।
મહામોહ ઉરઝાય, દિયો બહુરિ પિતુમાતમન ॥

કરહુ તાત અબ બેગ ઉપાઈ ❀ હમહિં કંસતે લેહુ બચાઈ
ગોકુલ હમહિં દેહુ પહુંચાઈ ▨ તહઁા યશોદા કન્યા જાઈ
મોહિં રાખિકે યશુદા પાસા ❀ કન્યા લે આવહુ અનયાસા
સો કન્યા લે કંસહિં દીજૈ ▨ તાત હમારો નામ ન લીજૈ
ઐસેહી માત પિતા સમુઝાઇ ❀ ભયે તુરત શિશુ યદુકુલરાઈ
દેખિ ચરિત સુનિ પ્રભુ કી વાતા ▨ શિવમયહર્ષ બિબશ પિતુમાતા
સુત ઉઠાય ઉર સોં લપટાયો ❀ પ્રેમ બિબશ લોચન જલ છાયો
કહનિ દેવકી પતિ સુનિ લીજૈ ▨ ગમન બેગિ ગોકુલ કો કીજૈ
જબ લગિ સુનહિ ન વહ હત્યારો ❀ મન બચ ક્રમ નૃપ કો ન પત્યારો
બનૈ નાથ ઉર ધીરજ ધારે ▨ નાહિન કંતને ભાગ્ય હમારે
જો યહ સુખ નયનન પુટ પીજે ❀ એસે સુત કો યશ સુનિ લીજે
દરશન સુખિત દુખિત મહતારી ▨ શોચત બિકલ કસ ભયહારી

દો૦ અતિ અઁધિયારી અર્દ્ધ નિશિ, ભટ ઘેરે ચહુંઓર ।
કૌન ભાઁતિ જૈહં દઈ, પાઁય નિગડ અતિઘોર ॥

સો૦ બરષત અતિજલ જોર, ઘન ગરજત ચમકત ચપલ ।
બીચ યમુન અતિઘોર, પાર કવન બિધિ પાઇહૈં ॥
કહા કરોં અબ કાહિ પુકારોં ❀ કોન ભાઁતિ ધીરજ ઉર ધારોં
કંસ સરોષ તબહિં કિન મારો ∕∕ બિનતી કરિ પતિ વૃથા ઉબારી
એસો સુત બિછુરત મહતારી ❀ કૌન ભાઁતિ જીવે દુખ ભારી
કૃપાસમુદ્ર ભક્તસુખદાની ∕∕ સુનત માતુ કી આરત બાની
કૃપા કરી સબ શ્રમ ભય ટારે ❀ ગિરે નિગડ પાયનતેં ન્યારે
તબ બસુદેવ હરષ નિધિ હાહીં ∕∕ લક્ષયેનુ મનસી મન માહીં
પુત્ર ગોદ લે તુરત સિધાયે ❀ દ્વાર કપાટ ખુલે સબ પાયે
રખવારે સબ સોવત દેખે ∕∕ સપદિ ચલે ઉર હરષ બિશેખે
તબહીં મઘવા વૃષ્ટિ નિવારી ❀ મન્દ સમીર ભઈ શ્રમહારી
હરિમુખચન્દ્રપ્રભા તમ નાશે ∕∕ ક્ષણુ ક્ષણુ તડિત પંથ પરકાશે
પ્રભુ પર શેષ છાંહ ફણુ છાઈ ❀ આગે સિંહ દહાડત જાઈ
સો બસુદેવ ન જાનત ભેવા ∕∕ પહુંચે જાય યમુનતટ દેવા
દો૦ સરિત દેખિ ગમ્ભીર અતિ, મનમેં શોચ બિચાર ।
ગોકુલકે સમ્મુખ ધસ્યો, પ્રભુ પ્રતાપ ઉર ધાર ॥
સો૦ યમુના પતિ પહિંચાનિ, મન આનંદ હુલસ્યો હિયો ।
પરસનહિત પદપાનિ, અતિપ્રબાહ ઊંચ્યો ઉડ્યો ॥
શુલ્ફ જંઘ કટિલોં જલ આયો ❀ તબ હરિકો કછુ ઊર્ધ્વ ઉઠાયો
જ્યોં જ્યોં બસુદેવ સુતહિ ઉઠાવૈ ∕∕ ત્યોં ત્યોં જલ ઉપર કો આવૈ
નાક પર્યંત નીર જબ આયો ❀ તબ હરિ પદ અધકો લટકાયો
પરસિ નીર હુંકારહિં દીનેં ∕∕ તુરતહિ ભયો શુલ્ફતેં હીનેં
ભયો પાર લૈ કે ઘનશ્યામહિં ❀ ગયે બસુદેવ નન્દ કે ધામહિં
તહાં સકલ જન સોવત પાયે ∕∕ સુત લૈ યશુમતિ પાસ સિધાયે
કન્યા તહાં પુનીત નિહારી ❀ લઈ ઉઠાય રાખી દૈત્યારી
ફિરિફિરિ સુતકો બદન નિહારી ∕∕ ચલે તુરત ભય કંસ બિચારી
જો સમ્પતિ નિગમાગમ ગાઈ ❀ યોગીજનન જાનિ નહિં પાઈ
સનકાદિક સરબસ બિધિ પ્રાના ∕∕ શંકર જાસુ ધરત હૈં ધ્યાના
શારદ નારદાદિ યશ ગાવૈં ❀ સહસ્રબદન હૂં પાર ન પાવૈં

અહો બિલોકહુ ભાગ્ય બડાઈ ▨ સોઈ સેવત યશુમતિ ભાઈ
દો० વહાં દેવકી પ્રેમબશ, અતિબ્યાકુલ અકુલાત ।
બાલક અરુ બસુદેવ કહઁ, પડૈ બહુત પછિતાત ॥
સો० બૈઠત ઉઠત અધીર, બ્યાકુલ અકુલાત ।
પોંછત નૈનન નીર, બોલ સકત નહીં કંસભય ॥
મમ મન સુર મનાય સનમાને ❁ મત યહ ભેદ દઈ કોઉ જાને
રખવારે કહું જાન ન જાહીં ▨ મત કોઈ દુષ્ટ મિલૈ મગમાંહીં
યાતેં અધિક શોચ મોહિં ભારી ❁ કયોં દુરિહિ શશિ મુખઉજિયારી
મગમહઁ-યમના અતિ ગમ્ભીરા ▨ કેહિ બિધિ પહુઁચે ગે ઉહ તીરા
ગોકુલ પહુંચે ધોં મગમાહીં ❁ ભઈ બેર પતિ આયો નાહીં
યહિ બિધિ શોચ બિબશ અકુલાઈ ▨ ઈક ક્ષણ કલ્પ સમાન બિહાઈ
પહુઁચે બસુદેવ તિહિ ક્ષણ જાઈ ❁ બૂઝત ઉઠી પુત્ર કુશલાઈ
કેહિ બિધિ પુત્ર રાખિ પતિ આયે ▨ સમાચાર બસુદેવ સુનાયે
કન્યા દઈ દેવકી જબહીં ❁ દ્વારકપાટ ગયે લગિ તબહીં
બેરી લુવેગઈ પગ તતકાલા ▨ કન્યા રોય ઉઠી તિહિ કાલા
ચહું દિશિ જાગ પરે રખવારે ❁ તુરત કંસ પહઁ જાય પુકારે
સુનતહિં ઉઠ અતિ આતુર ધાયો ▨ લીને ખડગ તહાં ચલિ આયો
દો० કન્યા લૈ તબ દેવકી, આગે રાખી આય ।
દીન બચન આધીન હ્વૈ, કંસહિ કહી સુનાય ॥
સો० અહો ભ્રાત યહ દાન, તુમ હમકહુઁ અબ દીજિયે ।
હૈ કન્યા જિયજાન, યાતે ભય તુમકો નહીં ॥
સુનત કંસ ભગીની કી બાની ❁ મૃત્યુત્રાસતેં શઠ રિસ માની
યામેં કછૂ હોય છલ કોઈ ▨ કો જાનૈ બિધનાગતિ ગોઈ
યહ બિચાર કન્યા ગહિ લીની ❁ પટકન કી મનસા તિહિ કીની
કર તેં છૂટિ ગઈ આકાશા ▨ દિબ્ય રૂપ તહઁ કિયો પ્રકાશા
બોલતિ ભઈ ગગન તે બાની ❁ અરે મન્દમતિ અધમ અજ્ઞાની
મમ હત્યા તૈં લઈ બૃથા હીં ▨ તેરો રિપુ પ્રકટયો બ્રજમાંહીં
સર્પ ગ્રસિત જિમિ દાદુર હોઈ ❁ માખી ખાન ચહત શઠ તોહીં
તૈસે તૂ યહ મારન મોહીં ▨ આયો કાલ નિકટ શઠ સોઈ

ऐसे कहि के स्वर्ग सिधारी ❀ कंसहि शोच भयो सुनी भारी
परयो देवकी चरनन मांही ▨ मैं मारे तुव पुत्र वृथाहीं
क्षमा करो मेरे अपराधा ❀ है विधिकी गति अलख अगाधा
वसुदेवहु सन क्षमा कराई ▧ निगड दिये पगते कटवाई

दो० गयो शोच व्याकुल सदन, परयो सेजपर जाय ।
जागतही बीती निशा, नींद पड़ी नहिं ताय ॥

सो० हरिके चरित अनूप, असुर विमोहन सुर सुखद ।
नर न परत भवकूप, सहज प्रेम गावहिं सुनहिं ॥

यशुदो जब सोवत तें जागी ❀ सुत मुख देखतही अनुरागी
पुलक अंग उर आनँद भारी ▨ देखि रही मुख शशि उजियारी
गदगद कंठ न कछु कहि आयो ❀ हर्षवन्त ह्वै नन्द बुलायो
आवहु कन्त पुत्र मुख देखो ▨ बडो भाग्य अपनो करि लेखो
भये प्रसन्न आज सब देवा ❀ सुफल भई संमहिन की सेवा
सुनत नन्द प्रिय तियकी बानी ▨ प्रेम मगन तन दशा भुलानी
हर्षित ह्वै उठि आतुर आयो ❀ यशुमति सुत को बदन दिखायो
देखत सुख उर सुख भयो जैसो ▨ कहि न सकहि श्रुतिशारद तैसो
कहा कहौं तिहि क्षणकी शोभा ❀ मनहुँ महाछबि तरु के गोभा
आनँद मगन नन्द मनमांहीं ▧ जानत नहीं हम को कहि ठाहीं
रोय उठे तब नन्द के लाला ❀ जागि परे सब ग्वालिन ग्वाला
जित तित ते हर्षित उठ धाये ▧ मनहुँ रंक धन लूटन आये

दो० देहि वधाई नन्द को, परे यशोदा पाँव ।
कहैं पियारे लाल को, नेक हमहिं दिखराव ॥

सो० अति हर्षित नँदराय, कह्यो बजावन सोहिलो ।
नारे उठी सब गाय, लाग्यो बजन बधावनो ॥

छं० सुर सिद्ध मुनिन्दा, परम अनन्दा, सुनि गोकुल हरि आये ।
दुन्दुभि बजावत मंगल गावत तियन सहित उठी धाये ॥
विद्याधर किन्नर सुंदर केउठबर करत गान संसुपाये ।
गरजत तिहिकाला मधुर रसाला घनगति जनन जनाये ॥
बाजत करतालो बरषत माला सुरतरु सुमन सुहाये ।

સબ કરૈં કલોલૈં હર્ષિત બોલૈં જય જય જય સુખ પાયે ॥
નભ મહં ધુનિ હોઈ સુન સબ કોઈ ભયે મગ્ન મન ભાયે ।
સન્તન હિતકારી અસુર સઁહારી આવત ક્ષિતિ સુખ છાયે ॥
શિવ બ્રહ્માદિક મુનિ સનકાદિક પરમ પ્રફુલ્લિત ગાતા ।
ગુણ ગણ સબ ગાવૈં પ્રભુહિ સુનાવૈં આનંદ ઉર ન સમાતા ॥
ભાગે ગન ચીતે સબ ભય ભીને પ્રકટે દનુજ નિપાતા ।
અતિ ગન હર્ષેં પુનિ પુનિ વર્ષેં સાનુજ સુરતરુ જાતા ॥
સુરતિય મનમાહીં નિરખિ સિહાહીં યશુમતિ કે બડ ભાગા ।
ઇન સમ હમ નાહીં પુણ્યન માહીં કહૈ સહિત અનુરાગા ॥
યોગી જેહિ ધ્યાવૈં ધ્યાન ન પાવૈ કરિ કરિ યોગ બિરાગા ।
જો બેદ ન જાનેં નેતિ બખાનેં સો સુત હ્વૈ ઉર લાગા ॥

દો૦ ભરે પરમ આનન્દ સુર, ઉપજાવત અનુરાગ ।
બાર બાર બર્ણન કરૈં, નન્દયશોમતિ ભાગ ॥
સો૦ રહે સદન સુર ભુલ, ગોકુલ કો ઉત્સવ નિરખી ।
જન્મે મંગલમૂલ, બ્રજબાસી હર્ષિત સબૈ ॥

બ્રજબાસિન સબહિન સુનિ પાયો ❀ નન્દમહર ઘર ઢોટા જાયો
ગુણાનંદ સૌંતરા બઁવાયે ▨ નંદરાય તબ બિપ્ર બુલાયે
કાઢ લગ્ન શ્રકયોગ સુધાયો ❀ અતિ બિચિત્ર સબદ્વિજન સુનાયો
કરત બેદ ધ્વનિ અતિ સુખપાઈ ▧ દેહિં નંદ કો સકલ બધાઈ
તબ અસ્નાન મહરિ ઉઠિ કીનોં ❀ ભાલ તિલક ચન્દન લૈ લીનોં
જાતકર્મ કરી પિતર પુજાયે ▨ ભૂષણ બસન દ્વિજન પહિરાયે
ગાયેં લક્ષ સબત્સ સોહાઈ ❀ બાઢી દૂધ નવીન મઁગાઈ
સબ બિધિ સકલ અરંકૃત કીની ▨ કરિ સઙ્કલ્પ દ્વિજન કો દીની
મુદિત બિપ્ર સબ દેઈ અશીષા ❀ ચિરજીવહુ સુત કોટી બરીસા
હંસિ હંસિ બહુરિ મહરિ નંદરાઈ ▨ હિતકુટુમ્બ સબ નિકટ બુલાઈ
બહુ સુગન્ધિ મથિ તિલક બનાયે ❀ ભૂષણ બસન બિબિધ પહિરાયે
હુતે જુ કુલ મેં વૃદ્ધ જિઠેરે ▨ હિતસો પાય પરે સબકેરે

દો૦ બન્દી માગધ સૂતગણ, ભરે ભવન સબ આય ।
લૈ લૈ નામ બુલાય સબ, પરિતોષે નંદરાય ।

સો૦ મનબાંછિત સબ લેહિં, જો જાકે ભાવ મનહિ ।
નન્દ ભરેરસ દેહિં, કીયે અયાચી યાચકની ॥

સુનિ સુનિ ધાઈ બ્રજ કી નારી ❀ લે કરકમલન કંચન થારી
મંગલ સાજ સાજ સબ લીન્હેં ▧ સહજ શૃંગાર સુભગ તન કીન્હેં
ચારૂ ચીર તન દૃગ કજરારે ❀ ભાલ તિલક કુચ શિથિલ સંવારે
માઁગ સિંદૂર તરોના કાનન ▧ રોરી રંગ કિયે કછુ આનન
ઍંગિયા અંગ કસે છબિ છાજૈ ❀ બિબિધ ભાઁતિ ઉર હાર બિરાજૈ
અતિ આનંદ મગન મન ફૂલી ▧ અંચલ ઉડત સૅભારન ભૂલી
નિજ નિજ મેલ મિલી સબ ગાવૈં ❀ વિહરત નંદ ધામ કો આવૈં
ઈક ભીતર ઈક અઁગન માહી ▧ ઈક દ્વારે મગ પાવત નાહીં
સગકો યશુમતી નિકટ બુલાવે ❀ મુખ ઉઘાર સુત કો દિખરાવૈં
દેહીં અશીષ પરો શિશુપાયન ▧ જીવહુ જબ લગ નભ તારાગન
પૂર્ણ કામ ભયો બ્રજ સારો ❀ ધન્ય યશોદા ભાગ્ય તિહારો
ધન્ય સો કૂખ જહાં સુત રાખ્યો ▧ પુણ્ય તિહારો જાત ન ભાખ્યો

દો૦ ધન્ય દિવસ ધનિ રાતિ યહ, ધન્ય લગ્નતિથિબાર ।
જહઁ જાયો ઐસો સુવન, થિર થાપ્યો પરિવાર ॥
સો૦ પુનિ પુનિ શીશ નવાય, દેહિં અશીષ મનાય સુર ॥
જિયહુ સુવન નઁદરાય, રૂપઅચલ કલકી થુની ।

પરમાનન્દ નન્દ અનુરાગે ❀ ચિત્ર બિચિત્ર બસ્ત્ર બહુ માઁગે
સારી સુરૅંગ કસબ કે લહિંગે ▨ અતિ ચટકીલે મોલન મહિંગે
સિગરી બધૂ બોલ પહિરાઈ ❀ જો જૈસી જાકે મન ભાઈ
દેહિં અશીષ મુદિત બ્રજનારી, ▧ ફૂલી કમલકલીસી ન્યારી
એક રહસિ નિજ નિજ ગહ જાહીં ❀ ઈક હુલસી આવે ગહ માહીં
એક કહે એકન સોં ધાઈ ▧ હોં યહ બાત ભલી સુનિ આઈ
મહરિ યશોદા ઢોટા જાયો ❀ નંદદ્વાર સખિ બજત બધાયો
ચલો બેગિ સખિ દેખિય સોઈ ▧ બિધના ચાહત હિ દૈ સોઈ
ઇક નાચે ઇક ઢોલ બજાવે ❀ એક નંદ કો ગારી ગાવે
એક સાથિયે દ્વાર બનાવે ▨ એક તોરણુ દ્વાર બધાવે
ધ્વજ પતાક તોરણુ છબિ છાઈ ❀ ઘર ઘર હોત આનંદ બધાઈ
પુનિ પુનિ સુમન દેવ બર્ષાવે ▧ ફૂલન સો સબ ગોકુલ છાવે

દો૦ ધ્વજ પતાક તોરણ કલશ, બંદનવાર દુવાર ।
ગોપન કે ઘર ઘર બઁધે, તોરણ મંગલચાર ॥
સો૦ નંદસદન સબિચાર, બરણિ સકૈ સો કૌન કવિ ।
લીયો જહઁા અવતાર, છબિસાગર ત્રિભુવનધની ॥

ગ્વાલવૃંદ સબ સુનિ ઉઠિ ધાયે ❀ બાલવૃંદ સબ નિકટ બુલાયે
ઘસિ બન ધાતુ ચિત્ર સબ કીને ⫽ ગુંજા ભૂષિત ભૂષણ લીને
યદ્યપિ અરુ ભૂષણ તન માહીં ❀ તદપિ અધિરન ગુંજ સુહાહીં
એક કહૈ એકન સમુઝાઈ ⫽ આજ બનકિં કોઉ નહિં જાઈ
ગેયા લેપન સહિત બનાવો ❀ ચિત્ર બિચિત્ર બેગિ લૈ આવો
પૂત નન્દ કે ઘર હૈ જાયો ⫽ ભયો સબન કે મન કો ભાયો
કિતનો ગહર કરત બિન કાજા ❀ બેગિ ચલ્રો સબ સહિત સમાજા
દધિ માખન કે માઠ ભરાયે ⫽ કછુ ઇક હરદી રંગ મિલાયે
લિયે શીશપર કૈતિક ગાવૈં ❀ કૈતિક તાલ મૃદંગ બજાવૈં
મિલમિલી નિજનિજયૂથનમાંહીં ⫽ નંદસદન નિરખત સબ જાહીં
દેખિ નંદ અતિ આનંદ પાવૈં ❀ હઁસિ હઁસિ સબકો નિકટ બુલાવે
છુઇ છુઇ ચરણ ભેંટ ધરિ આગે ⫽ દેહિં બધાઈ અતિ અનુરાગે

દો૦ નાચત ગાવત મગન મન, ભઈ સદન અતિ ભીર ।
મનુ આયે ઉતસાહ સબ, ધરિ ધરિ ગોપશરીર ॥
સો૦ દેહ ધરે આનન્દ, મનહું નંદ તિન મધિ લસૈં ।
જન્મે આનઁદકન્દ, કહિ ન સકહિં મુખ સહસમુખ ॥

ઇક નાચત ઇક ગાવત ઠાઢે ❀ ઇક કૂદત અતિ આનંદ બાઢે
છિરકત એક દૂધ દધિ ડાલેં ⫽ એક કુલાહલ કરત કલોલેં
મનો નંદ ઘર દધિ કો કાદો ❀ બરસત દૂધ દહીં જનુ ભાદો
એક ધાય એકન પૈ જાહીં ⫽ એકૈ મિલત ડારિ ગલબાહીં
એક એક કે પાંયન પરહીં ❀ ઇક દધિદૂર્વાક્ષત શિર ધરહીં
અતિ ઉછાહ સબકે મન માહીં ⫽ રાજા રાવ ગનત કછુ નાહીં
ગોકુલ મધ્ય દેખિયે જિતહીં ❀ કરત ગોપ કૌતૂહલ તિતહીં
એકૈ લૂટ નન્દ કો લેહીં ⫽ એકૈ એકન કો ધન દેહીં
એકન હિત કરિ નન્દ બુલાવે ❀ પટ ભૂષણ તિનકો પહિરાવે

એક કહેં હમ તબ કછુ લેહેં   જબ લાલન મુખ દેખન દેહેં
એક જો એકન તેં કછુ લેહીં   તે નિશક એકન કો દેહીં
અતિ આનંદમગન પશુપાલક   નાચત તરુન બૃદ્ધ અરૂ બાલક
દો૦ ગોકુલ કો આનંદ સબ, કાપૈ બરણ્યો જાયે ।
જહઁા પરમ આનંદમય, લિયો જન્મ હરિ આય ॥
સો૦ નિત નવ હોત બિલાસ, હરિમુકુન્દ કે જન્મતેં ।
બ્રજસમ્પદા સુપાસ, સુરમુનિકહુઁ કૌતુક નીરખી ॥
જબ તેં જન્મ લિયો હરિ આઈ   સુખસમ્પતિ બ્રજ ઘર ઘર છાઈ
સો ઉદાર સબ પરમ પ્રબીના   સબ સુન્દર સબ રોગ બિહીના
મુદિત જહઁા તહ સબ બ્રજવાસી   સબ યશુમતિ સુત પ્રેમ ઉપાસી
સઁગ સાધન બરણ્યો કિમિ જાહીં   સુત સુરેશ લખિ બિભ્રમ જાહીં
અતિ પ્રકાશ મન્દિર કે માંહીં   ફૈલિ રહી હરિ છબિકી છાહીં
ગ્વાલ ગાય ગોપન કી ભીરા   કહુઁ દધિ કહુઁ માખન કહુઁ ક્ષીરા
ભૂમિ બાગ બન ગિરિ રમનીયા   ખગ મૃગ સર સરિતા કમનીયા
બિટપ બેલિ સબ સહિત ફૂલ ફલ   દિશા પ્રકાશિત નિર્મલ જલથલ
સુરભી સુરસુરભી સમ તૂલા   ભયો સકલ બ્રજ મંગલ મૂલા
બિભવ ભેદ યહ કોઉ ન જાને   આદિહિ તે હમ એસે માને
કૃષ્ણ જન્મ આનંદ બધાઈ   સુરપુર નાગ તિહુઁપુર ભાઈ
બ્રજબાસિનગણ અધિક ઉછાહૂ   કહિ નહીં સકહીં સહસમુખ કાહૂ
દો૦ બ્રજકો સુખ કો કહિ સકૈ, સુખમા બઢી અપાર ।
સુખનિધાન ભગવાન જહઁ, લિયો મનુજ અવતાર ॥
સો૦ પ્રકટે ગોકુલ ચંદ, સંતકુમુદબન મોદકર ।
તમકુલ અસુરનિકંદ, બ્રજજનચારુચકોર હિત ॥
નિત નવ ભીર નંદ કે દ્વારે   યાચકજન સબ હોય સુખારે
ગાંવ ગાંવ તે સુનિ સુનિ આવે   મનભાયો સબ કોઉ પાવે
પાંચ દિવસ ઇહિ બિધિ સુખ પાયો   છઠયોં દિવસ છઠી કો આયો
મંદિર સકલ સુબામ લિપાયો   જહાં તહાં ચિત્રિત કરવાયો
બીથી ચારુ સુગંધિ સિંચાઈ   દ્વારન બંદનવાર બંધાઇ
જાનિ કુટુમ્બ મિત્ર હિત જેતે   નંદરાય ન્યૌતે સબ તેતે

ઠૌર ઠૌર બહુ વ્યંજન હોઈ ॥ ભોજન કહું આયે સબ કોઈ
ગોપબધૂ સબ બનિ બનિ આવેં ॥ લાલન કોં પહિરાવન લ્યાવેં
જરિકસ કુરતા ભૂષણ ટોપી ॥ રત્નસમેત પ્રેમરંગ ઓપી
રોરી અક્ષત પાન મિઠાઈ ॥ ધરિ ધરિ કંચનથારનિ લાઇ
ગાવહિં મંગલ કોકિલ બાની ॥ નંદ ભવન આવહિં હરષાની
કરિ આદર યશુદા બૈઠાવેં ॥ દેખિ શ્યામઘન સબ સુખ પાવેં

દો૦ વૃષભાનાદિક ગોપબર, બ્રજબાસી સમુદાય ।
આયે સબ નઁદરાયગૃહ, ભૂષણ બસન બનાય ॥
સો૦ અતિઆદર કર નંદ, શુભ આસન દીન્હે સબન ।
સબકે મન આનંદ, બજત દુન્દુભિ નચત નટ ॥

કહું ગ્વાલ ગાવત હૈં હોરી ॥ કહું ખિલવત ગાય ઘનેરી
બંશ પ્રશંસા ભાટ સુનાવેં ॥ કિતહું ઢાઢી ઢાઢિનિ ગાવેં
દેહિં ગોપગણ તિનકો દાના ॥ ભૂષણ બસન ધેનુ મણિ નાના
પરજા સકલ ખિલોના લ્યાવેં ॥ અતિ અદ્ભુત કાપે કહિ આવેં
ધરહિં નંદ કે આગે આની ॥ રાખહિંસબ અતિશય સુખ માની
તિનહીં દેહિં નિછાવરિ હરિકી ॥ કોમલ શ્યામલ સુન્દર બરકી
વિશ્વકર્મા પલના ગઢિલાયો ॥ રત્નજટિત શુભરંગ સુહાયો
લાલન હિત સોં નંદ રખાયો ॥ બિશ્વકર્મા સબ બાંછિત પાયો
ઐસે દિવસ યામ યુગ આયો ॥ તબ સબ ગોપન નંદ જિમાયો
છિરકિ સુગંધ પાન કર દીનો ॥ તબ સબ ગોપન ભોજન કીનો
મંગલમય રજની જબ આઈ ॥ ગાય ઉઠીં સબ નારિ સુહાઈ

દો૦ કુરતા ટોપી પીતરઁગ, લાલન કો પહિરાય ।
લૈ ઉછંગ પૂજન છઠા, બૈઠીં હર્ષિત માય ॥
સો૦ કરિ કુલકો બ્યોહાર, કરી આરતિ શ્યામ કી ।
કરત નિછાવરિ નારિ, તનમનધન શશિમુખ નિરખી

નેગ જોગ સબ નેગિન પાયો ॥ દિયો સબનિ યશુદા મન ભાયો
પ્રાતહિ ઉઠિ લાલન અન્હવાયે ॥ સુદિન શોધિ પલના પોઢાયે
નિરખિ નિરખિ યશુદા બલિજાઈ ॥ અરુણ ચરણ કર કોમલતાઈ
બ્રજબાસીજીવન નઁદલાલા ॥ માતુસુકૃતફલ મદનગોપાલા

नितनव मंगल होहिं सुहाये ❀ मंगल निधि जब ते हरि आये
नंद सुकृत बरषा ऋतु सोई ▧ यशुमति सुकृति अकाश बनोई
तहँ घन-श्याम श्याम तन उनये ❀ मंद हँसन दामिनि द्युति जुनये
रंजन मंद मधुर किलकारी ▧ व्रजजन मोरन आनँदकारी
दादुर गुणगण गावहिं दासा ❀ परम प्रोति मन परम हुलासा
पलना पचरँग मणि छबि छाई ▧ ईन्द्रधनुष उपमा तिन पाई
गजमुक्तन की लर लटकाई ❀ सोइ मानों बग पाँति सोहाई
व्रज घर घर सुख सम्पति छाई ▧ सोई मनहुँ भूमि हरिआई

दो० बरषत परमानन्द जल, नन्द सदन जग माहिं
ध्यान बिभूहगसरितमग, जनउरसिन्धुसमाहिं ॥
सो० पूरण होत सुनाहिं, यद्यपि निशि बासर भरन ।
बढ़त लहरि पुलकाहिं, हरिमुख शशिराका निरखि ॥

कंसहि वहाँ नींद निशि नाहीं ❀ अति चिंता व्याकुल मन माहीं
बैठ्यो निकसी सभा उठि प्राता ▧ मंत्री बोलि कहहि सब बाता
मेरो रिपु प्रगट्यो व्रज माहीं ❀ कौन भांति पहिंचानों ताहीं
जाते जाय बेगि वह मारो ▧ ऐसो तुम कछु मंत्र बिचारो
दिन दिन बडो होय अब सोई ❀ को जाने फिरि कैसी होई
बोल्यो एक असुर सुनु राजा ▧ कयों डरपत ईतने के काज
मोपे एक मंत्र सुनि लीजे ❀ धर्म काजु कछु होन न दीजे
जप तप होम होन नहीं पावे ▧ बिप्रन साधुन असुर सतावे
जो वह देव होयगो कोउ ❀ सहि नहिं सके प्रगट हुवे सोउ
तब तेहि असुर जाय संहारे ▧ या बिधि शत्रु तुम्हारे मारे
बोलो एक बात यह नीकी ❀ औरो सुनो हमारे जीकी
देश देश को असुर पठावो ▧ बालक मासक के जे पावो

दो० तिन सबहिन को बध करैं, बचन न पावै कोय ।
ईनहीं में वह होयगो, मारयो जैहै सोय ॥
सो० कह्यो कंस हरषाय, कह्यं मंत्र दोउ भले ।
पठवहु असुर निकाय, जाय करैं कारज सँभरि ॥

યા બિધિ અસુર બિદા બહુ કીનેં ❀ બાલ બધન કી આયસુ દીનેં
કહ્યો જાય બ્રજ બેગહી કોઈ ▧ તહાં કે બાલક મારે સોઇ
કહ્યો પૂતના આયસુ પાઊં ❀ તો યહ કારજ મૈં કરિ લ્યાઊં
સકલ ઘોષશિશુ જાય નશાઊં ▧ જો કહિયે તો જીવત લ્યાઊં
ક્ષણુ મેં રૂપ મોહિની ધારોં ❀ બ્રશીકરણુ પઢિ સબ પર ડારોં
ઘસિ કઠકોલ ઉરોજન લાઊં ▧ બ્રજબાસિન કે બાલ પિયાઊં
તૌ પૂતના નામ કહવવાઊં ❀ જો નૃપ કો કારજ કરિ આઊં
તુરત કંસ તેહિ આયસુ દીનેં ▧ સુનતહિ બચન ગવન તિન કીનેં
તા દિન નન્દ મધુપુરી આયો ❀ રાજઅંશ કછુ નૃપ કહેં લ્યાયો
નૃપ દરબાર તાહિ પહુંચાયો ▧ સમાચાર બસુદેવ કો પાયો
છોડિ બન્દિતે નૃપ ને રાખે ❀ હતે મિત્ર સુનિ કે અભિલાખે
મિલન ગયે તિનકો નઁદરાઈ ▧ ઉઠિ બસુદેવ મિલે હરષાઇ

દો૦ કુશલ પૂછિ કરિ પરસ્પર, બારમ્બાર સપ્રીતિ ।
બૈઠારે નઁદરાય ઢિગ, કરિકૈ આદર રીતિ ॥
સો૦ તબ બોલે નઁદરાય, સુનિયં દૈવ ભાવી પ્રબલ ।
તાસોં કછુ ન બસાય, જગત ભ્રમત જાકે બિબશ ॥

તુમ અતિ કષ્ટ કંસતે પાયો ❀ સુનિસુનિ ભયો બહુત પછિતાયો
આજુ દેખિકે ચરણુ તિહારે ▧ ભયે હમારે નૈન સુખારે
તબ બસુદેવ કહી મૃદુબાની ❀ અહો નન્દ તુમ સત્ય બખાની
કર્મરેખ નહિં જાત મિટાઈ ▧ બિધિ કી ગતિ કછુ જાત ન પાઇ
સુન્યો નંદ સુત ભયેઉ તુમ્હારે ❀ તબ તે અતિ સુખ ભયો હમારે
તુમકો જરા આય નિયરાઈ ▧ બડી બસ બિધિ ભયો સહાઈ
તબ નઁદ હલધર જન્મ સુનાયો ❀ પ્રથમહિં તિન્હેં રોહિણી જાયો
તિનકો ઉત્સવ પ્રકટ ન કીનો ▧ કંસ ત્રાસ અપનો ઉર લીનો
પુનિ બસુદેવ બહુત સુખ પાયો ❀ તબ ઐસે કહિ બચન સુનાયો
સુનહુ નંદ તુમ નીકે જાનો ▧ કંસ નૃપતિ કૃત નાહીં છિપાનો
તાતે અબ વે દોઊ બાલક ❀ અપને માનિ કરો પ્રતિપાલક
અબ તુમ બેગિ ગોકુલહિ જાહૂ ▧ બાલક હિત પતિયાહુ ન કાહૂ

અથ પૂતનાબધલીલા

દો૦ જિત તિત ભેજે કંસ કે, કરત અસુર અનરીતિ ।
મજા લોગ કે બાલકન, તાતે હૈં અતિ ભીતિ ॥
સો૦ ગઇ પૂતના આજ, બ્રજ કે બાલકઘાતિની ।
કરિ હૈ કછૂ અકાજ, બેગ ધામ સુધ લીજિયે ॥

સુનિ બસુદેવ બચન નઁદરાઇ ❁ ભયે બિદા તુરતે સંગ પાઇ
નિકસત શકુન અશુભ મગ પાયો ▧ તાતેં અધિક શોચ ઉર છાયો
ક્ષિપ્ર ચલે કછુ સુધિ તન નાહીં ❁ બાલક કી ચિંતા મન માહીં
ઇહાં પૂતના બ્રજ મેં આઇ ▧ રૂપ મોહિની પ્રકટ બનાઇ
ગરલ આંટિ કુચસોં લપટાયો ❁ ઊપર સુભગ શૃંગાર બનાયો
અતિહી કપટ છબિલી સોહ ▧ જો દેખે તાકો મન મોહૈ
ધ્રત ઉત હ્વૈ નંદધામહિં આઇ ❁ દેખિ રૂપ યશુદા મન ભાઇ
દેખિ રહીં મુખ સુન્દરતાઇ ▧ કે યહ નર કૈ સુર કી જાઇ
કાકી બધૂ કૌન કી બેટી ❁ અબ લૌં બ્રજ મેં કબહું બેટીન
બિન પહિચાને આદર કીનો ▧ બૈઠન કો શુભ આસન દીનો
અહો મહરિ પાલાગન મેરો ❁ હાૈં આઇ સુત દેખન તેરો
હરિ પલના પર મન મુસુકાઇ ▧ યશુમતિ કછુ ગૃહકાજ સિધાઇ

દો૦ તબહિં રાક્ષસી દુષ્ટમતિ, પલના કે ઢિગ જાય ।
નિરખિ બદન મુખ ચૂમકે, લીન્હે ઉછંગ ઉઠાય ॥
સો૦ દિયો કમલ મુખમાહિં, બિપલપટ્યો અસ્તન તુરત ।
પકરિ દુહૂં કર માહિં, લગે કરન પયપાન હરિ ॥

પય સઁગ પ્રાણ ખિંચે જબ વાકે ❁ હ્વૈ ગયે અંગ શિથિલ સબ તાકે
તબ સો લગી છુડાવન બાલક ▧ સો ક્યોં છુટે દુષ્ટકુલઘાલક
પયસઁગ પ્રાણ ખીંચ હરિ લીના ❁ પઠૈ સ્વર્ગ જનનીગતિ દીના
પરી મૃતક હ્વૈ અસુર સુનારી ▧ યોજન લૌં નિજ તન બિસ્તારી
યશુમતિ ધાય દેખિ ઘુહરાયો ❁ પલના પર બાલક નહીં પાયો
ત્રાહિ ત્રાહિ કરિ ધન બ્રજ ધાઇ ▧ બ્યાકુલ બિપુલ નંદ ગૃહ આઇ
અતિ બ્યાકુલ યશુમતિ મહતારી ❁ ઢૂંઢી શ્યામહીં રોવત ભારી

હરિ તાકી છાતી લપટાને ▧ કરત ચરિત્ર જો અચરજસાને
ઢૂઁઢત ઢૂઁઢત ઉર પર છાયે ❁ લૈ ઉઠાય માતા ઉર લાયે
દુખસખ તાકો કહ્યો ન જાઇ ▧ જિમિ મણિ ગઈ ભુવંગન પાઈ
સુખિત ભઈ સબ બ્રજ કી બાલા ❁ કહતી બચ્યે। અતિ નંદકો લાલા
નંદ યશોમતિ ભાગ બડેરી ▧ સુતકી કરવર ટરી કરેરી

દો૦ આઇ અદ્દભુત રૂપ ધરિ, અતિ બિપરીત કુમારિ ।
કપટહેતુ નહીં સહિ સકયો, તેહિ મારયો કરતાર ॥
સો૦ કહત યશોમતિ માય, પુનિપુનિ સબકે પાંય પરિ ।
ઉબરયો આજુ કન્હાય, તુમપગ્ન્ચન કે પુણ્ય તે ॥

બડો કષ્ટ યહ સુત ને પાયો ❁ આજ બિધાતા બહુત બચાયો
કોઉ કહે ભાગવંત નઁદરાઈ ▧ કુલ કે દેવન કરી સહાઇ
કોઉ કહુ નેક મોહિં સુત દેરી ❁ દેખહું મુખ મેં પુનિ તૂ લેરી
કોઉ મુખ ચૂમિ બલૈયા લેઈ ▧ લૈ ઉછંગ પુનિ યશુદહિ દેઈ
બચ્યો કાન્હ સબ બ્રજ સુધિ પાઈ ❁ ઘર ઘર બજી આનન્દ બધાઇ
તબહિં નન્દ ગોકુલ મેં આયો ▧ દેખિ પૂતનહિં અતિ ભય પાયો
જો બસુદેવ કહીહી બાની ❁ સો સબ મન મેં સાંચી જાની
તહઁ સબ બ્રજબાસી જુરિ આયે ▧ સમાચાર સબ પ્રકટ સુનાયે
તબ સુખ પાય ગયે નઁદ ધામહિં ❁ દેખ્યો જાય સુવન ઘનશ્યામહિં
બદન બિલોકિ હરખિ ઉર લાયે ▧ બહુત દાન દૈ દેવ મનાયે
તબ બ્રજબાસી સકલ બુલાયે ❁ અંગ પૂતના કે કટવાયે
બાહેર એક ઠૌર સબ કીને ▧ અગ્નિ લગાય ફૂઁકિ સબ દીને

દો૦ અતિ સુગંધ તા અઁગ મેં, કીન્હી અગ્નિ પ્રકાશ ।
હરિ અસ્પર્શ પ્રતાપ તે, બ્રજ સબ ભયો સુવાસ ॥
સો૦ રહે અચમ્ભો પાય, બ્રજબાસી ચકિત સબૈ ।
ચરણકમલ ચિતલાય, નંદસુવનમહિમા સુનત ॥

હરિ રોયે માતા કી કનિયાઁ ❁ દૂધ પિયાયો તબ નઁદરનિયાઁ
પુનિ પલના પોઢાય ઝુલાવ ▧ હુલરાવૈ દુલરાય મલ્હાવૈ
લાલન કે હિત નીંદ બુલાવૈ ❁ મધુરે સુર જોઇ સોઈ ગાવૈ

રે લાલન કો આવ નિંદરિયા ❋ તોહિં બુલાવત સ્યામ સુંદરિયા
જો કરિ કપટ લાલ કો આવે ❋ તો અબકીલૌં બિાધ બિનસાવે
અહો દેવના યા કુલ કેરે ❋ મૈં પૂજહૌં કમલપદ તેરે
એગિ ખડા કર દે યહ બાલક ❋ વ્રજજનપ્રાણુ પૂતનાઘાલક
હુતિયા કે શથિલૌ શિશુ બાઢે ❋ ઑાવાલૌ અરિ ઉર નિત રાઢે
સોવે મેરો બાલ કન્હાઇ ❋ માના સુખ કી બલિ બલિ જાઇ
સોવ૧ દેખી મૌન ગહિ રહઇ ❋ જાગત દેખી બહુરી-કછુ કહઇ
અઁગ ફરકાય અલપ મુસકાને ❋ તા છબિ કી ઉપમા કોઉ જાને
બાર બાર શિશુબદન નિહારેં ❋ યશુમતિ અપનો ભાગ્ય વિચારેં
દો૦ હુલરાવત ગાવત મધુર, હરિકે બાલ વિનોદ ।
જો સુખ સુરમુનિકો અગમ, સો સુખ લેત યશોદ ॥
સો૦ કબહૂં લેત ઉછંગ, ઉર લગાય ચૂમત મુખહિ ।
નિરખિ મનોહર અંગ, કબહુઁ ઝુલાવત પાલને ॥
દરશન કો નિત સુર મુનિ આવૈં ❋ બાલ બિનોદ નિરખી સુખ પાવેં
કહેં પરસ્પર સુર નર નારી ❋ હરિકે અદ્ભુત ચરિત નિહારી
અલખ અગોચર અજ અબિનાશી ❋ પુરુષ પુરાતન વિશ્વનિવાસી
જાકો ભેદ ન શિવમુનિ જાનેં ❋ બ્રહ્મા પઢી પઢી બેદ બખાનેં
સો હુલરાવત નંદ કી ઘરણી ❋ પૂરણ ભઇ પુરાતન કરણી
મન અભિલાષ બઢાવત ભારી ❋ હુલસત હઁસત દેત કિલકારી
બરષિ પ્રસૂન હરષિ મન માહીં ❋ ધન્ય ધન્ય કહિ વ્રજ ઘર જાહીં
નિતનવ કૌતુક હોહિં અકાસા ❋ વ્રજબાસિન મન અમિત હુલાસા
યશુદા નવ નિત લાડ લડાવેં ❋ નિરખિનિરખિ વ્રજજન સુખ પાવેં
નિત નવ મંગલ નંદ કે ધામા ❋ નિત નવ રૂપ શ્યામ અભિરામા
ભક્ત બછલ સંતન હિતકારી ❋ ભક્તન હિત નાના તનુ ધારી
ભજત સંત યહ હૃદય બિચારી ❋ જન વ્રજબાસી હૈં બલિહારી
દો૦ જબ હરિ મારી પૂતના, સુનિ ડરપ્યો નૃપ કંસ ।
પ્રકટભયો વ્રજ શત્રુ મમ, યહ જાની નિરસંસ ॥
સો૦ બસો તાસુ ઉરમાહિં, તાહી ક્ષણતે અચલ હરિ ।
ભુલત ઇક ક્ષણ નાહિં, શત્રુભાવ લાગ્યો ભજન ॥

અથ કાગાસુરવધલીલા

કાગાસુર નૃપ નિકટ બુલાયો ❀ તાહિ મતો સબ કહિ સમુઝાયો
આવહુ બેગિ નન્દસુત મારી ▨ કરિયહુ કારજ બુદ્ધિ બિચારી
આયસુ ધરિ શિર ગર્બ બઢાયો ❀ કાગ રૂપ તેં અસુર બનાયો
બેગિવન્ત ઉઠિ ગોકુલ આયો ▨ પ્રેરિત કાલ અવધિ નિયરાયો
બઠ્યો નંદ ધામ પર આઇ ❀ પલના બૈઠ્યો બાલ કન્હાઈ
તાકો આવતહી હરિ જાન્યો ▨ કાગ ન હોય અસુર પહિચાન્યો
યશુદા હરિ કો સોવત જાની ❀ કછુ ગૃહ કારજ મેં લપટાની
તબહિં અસુર પલના પર આયો ▨ ચાહત હરિ કો ચોંચ ચલાયો
કંઠ પકરિ હરિ કર મેં લીન્હો ❀ ચોંચ મરોરિ ફેંક ત્યહિ દીન્હો
પરયો જાય નૃપ પાસ ઉતાન્યો ▨ યહ બ્રજબાસી કાહુ ન જાન્યો
તુરત કંસ તિહિ બૂઝન ધાયો ❀ બીતે યામ બોલ તબ આયો
સુનહુ કંસ વહ બાલ ન હોઈ ▨ હ્વૈ અવતાર મહાબલ કોઈ

દો૦ એકહાથ સોં પકરિ મોહિં, ફેંક દિયો તુમ પાસ ।
હ્વૈહૈ તુમ્હરો કાલ વહ, મૈં કીન્હોં બિસ્વાસ ॥
સો૦ અતિ ડરપ્યો મહિપાલ, કાગાસુરકે બચન સુનિ ।
વહ સો ગયો બિશાલ, જમ્યો જુ ઉરમેં શોચતન ॥

સભા મધ્ય સબ અસુર સુનાઈ ❀ બાર બાર શિર ધુનિ પછિતાઈ
બ્રજ મેં ઉપજ્યો મેરો કાલા ▨ તાકો અબહીં તે યહ હાલા
દનુજ સુતા પૂતના પઠાઈ ❀ તાકો ઇક ક્ષણુ મોંઝ નશાઈ
કાગાસુર કે ઐસે હાલા ▨ સો તો દિન દિન હોત બિશાલા
હૈ કોઉ બીર જુ તાહિ નશાવ ❀ મમ કારજ કરિ આપ બચાવૈ
એસો કૌન કહોં મૈં જાસોં ▨ અબ કૈ જાય ભિરૈ જો તાસોં
અસુરન કો યે નૃપતિ સુનાયો ❀ શકટાસુર મન ગર્બ બઢાયો
ઉઠિકે પાન નૃપતિ સો માંગે ▨ કહા કામ યહ મેરે આગે
તવ પ્રતાપ તેહિ પલ મેં મારૌં ❀ કહો તો સબ બ્રજ કો સંહારૌં
કંસ હર્ષ તેહિ બીરા દીન્હોં ▨ શૂરસરાહિ બિદા તેહિ કીન્હોં
યહાં સ્યામ પલના પર ખેલૈં ❀ કરગહિ પદ અઁગૂઠા મુખ મેલૈં

અપને મન યહ કરત બિચારા ▨ ઇહ મમ પદ સંતનઆધારા

દો૦ યે પદપંકજ રાખિ ઉર, નિરખત શમ્ભુ સુજાન ।
ઇનિકો રસ મન મધુપ કરિ, કરત નિરંતર પાન ॥
સો૦ પુનિ ઇન પદકો ધ્યાન, કરત બ્રહ્મસનકાદિમુનિ ।
લક્ષ્મી અતિ સુખ માન, ઉરતૈં ક્ષણ ટારત નાહીં ॥

ઇન પદ પંકજ રસ અનુરાગા ❁ મગન સકલ સુર નર મુનિ નાગા
ઐસો ધોં કો રસ ઇન માહીં ▨ સો તો મોહિ બિદિત કછુ નાહીં
મોકોં યહ રસ દુર્લભ ભારી ❁ દેખોં ધોં મૈં તાહિ બિચારી
તાતેં પદ અઁગૂઠા મુખ મેલૈં ▨ લૈ લૈ સ્વાદ મગન રસ ખેલૈં
તા અન્તર શકટાસુર આયો ❁ પવન રૂપ કાહુ ન લખિ પાયો
ભારે શકટ નંદ ઘર કેરે ▨ પલના કે ઢિગ હતે ઘનેરે
તિનમેં સો શઠ આય સમાન્યો ❁ નંદસુવન તબહીં યહ જાન્યો
તાકો હરિ એક લાત ચલાઈ ▨ ગિરચો શકટ તબ અતિ હહરાઇ
દનુજ નિધન કાહૂ નહિં જાન્યો ❁ ગિરચો શકટ યહ સબહિનમાન્યો
સુનત શબ્દ સબ બ્યાકુલ ધાયે ▨ નંદઆદિ સબ જુરિ તહઁ આયે
યશુમતિ દૌરિ શ્યામ કો લયઊ ❁ સબકે મન અતિ બિસ્મય ભયઊ
કારણ કહા કહૈં નર નારી ▨ ગિરચો શકટ આપુહિં તેં ભારી

દો૦ પલના ઢિગ ખેલત હુતે, કછુક ગોપકે બાલ ।
તિનન કહ્યો ડારચોં શકટ, પલના તેં નઁદલાલ ॥
સો૦ સો નહિં કરી પ્રતીતિ, કાહૂ બાલન કી કહી ।
યહ તૌ કછુ બિપરીતિ, ભઇ કુશલ અતિ શ્યામકી ॥

યશુમતિ અતિ મનમન પછિતાઇ ❁ ભયે આજ કુલ દેવ સહાઇ
બાર બાર ઉરસોં સુત લાઈ ▨ નિરખિ નન્દ પુનિ પુનિ બલિજાઇ
મેરે નિધની કે ધન છૈયા ❁ લગે મોહિં તેરી રોગ બલૈયા
ઐસે બહુ બિધિ લાડ લડાયે ▨ પય પિયાય પલના પૌઢાયે
મન્દ મન્દ કર ઠોંકિ સુનાવૈં ❁ કછુ ઇક મધુર મધુર સ્વર ગાવૈં
સોવત શ્યામ શુભગ સુન્દર બર ▨ ચૌંકિ ચૌંકિ શિશુદશા પ્રકટકર
લિયે માતુ છતિયાં લપટાઈ ❁ જનુ કૃપિ મણિ ઉરમાંઝ દુરાઈ

પ્રાત નિરખિ મુખ આનઁદ કીનો ▨ ચૂમિ બદન સુત કો પય દીનો
કોમલ ધામ અજિર જબ આયો ❀ તહઁ સુત પલના પર પોઢાયો
આપ મથન દધિભવન સિધારી ▨ નંદહિ સુત કે ઢિગ બૈઠારી
નિરખિ નન્દ સુત આનઁદ ભારી ❀ કમલ બદન છબિ રહે નિહારી
ચુટકી દે દે સુતહિં ખિલાવેં ▨ નિરખિ નિરખિ સુખ અતિ સુખ પાવેં
દો૦ કિલકિ ઉઠે લખિ તાત મુખ, કરપદ દગ અતુરાય ।
ઝપટ ઝટકિ ઉલટે પરે, સુખનિધિ ત્રિભુવનરાય ॥
સો૦ સો છબિ કહિય ન જાય, નિરખિ નન્દ ટેરત મહરિ ।
આપ ન સકત ઉઠાય, અતિકોમલ મમ સકુચ મન ॥
નન્દહિ ટેરત સુનિ નઁદરાની ❀ તજી તુરત દધિ મથન મથાની
જાને મહરિ ગિરે સુખદાઈ ▨ તાતેં અતિ આતુર ઉઠિ ધાઈ
નન્દહિ દેખિ હઁસતિ હેં પાસા ❀ તબ ધીરજ ધરિ કિયો હુલાસા
ઉલટિ પરયો સુત દેખો આઈ ▨ ઉઠિ ન સકત કર સેજ લગાઈ
સો છબિ નિરખિ માતુ સુખ પાયો ❀ તુરત મુદિત ઉલટાય ઉઠાયો
ઉર લગાય મુખ ચુમ્બન લાગી ▨ કહત આજ મૈં ભઈ સભાગી
પેટકરિયન હરિ ઉલટન લાગે ❀ ડેઢ઼ માસ કે ભયે સભાગે
ચિરજીવહુ મેરે કુઁવર કન્હાઈ ▨ આન કરોં મૈં અનઁદ બધાઈ
નઁદરાની બ્રજ નારિ બુલાઈ ❀ યહ સુનિ સબ આનઁદ કર ધાઈ
હરિકો નિરખિ પરમ સુખ પાયો ▨ હરષિત સબહિન મંગલ ગાયો
બાંટી ઘર ઘર પાન મિઠાઈ ❀ નન્દસુવન બ્રજજનસુખદાઈ
ધનિ ધનિ બ્રજ કી બાલ સભાગી ▨ હરિ કે બાલચરિત અનુરાગી
દો૦ જનની અતિ આનઁદભરી, નિરખત શ્યામલગાત ।
જૈસે નિધની પાય ધન, મુદિત રહત દિનરાત ॥
સો૦ ધનિ ધનિ બ્રજકો બાસ, ધન્ય યશોદા ધન્ય નંદ ।
ધનિ બ્રજબાસી દાસ, જિનકો મન યા રસમગન ॥

અથ તૃણાવર્ત વધલીલા

યશુદા ભાગ ન જાત બખાને ❀ ત્રિભુવનપતિ કો સુત કર માને
હરિ કો ગોદ લિયે પય પ્યાવૈ ▨ બિબિધ ભાઁતિ કરિ લાડ઼ લડ઼ાવૈ

કબહું હરિમુખ સોં મુખ લાવૈ ▨ કબહું હર્ષિત કંઠ લગાવ
મો નિધની કો ધન સુત નાન્હા ❀ ખેલત હઁસત રહો નિત કાન્હા
કબ ધોં મધુર બચન કછુ કૈહૈં ▨ કબ જનની કહિ મોહિં બુલૈહૈં
કબ નન્દહિ કહિ બાબા બોલૈ ❀ ખેલત ઇત ઉત આંગન ડોલૈં
કબ ધોં તનક તનક કછુ ખૈહૈં ▨ અપને કર લૈ મુખ મેં નૈહૈં
કબ બિધિ યહ અભિલાષ પુરાહૈ ❀ મન હી મન કુલદેવ મનાવૈ
કિલકત હરિ જનની કી કનિયોં ▨ કરત ચરિત્ર માતુ સુખદનિયોં
તૃણાવર્ત હરિ આવત જાના ❀ પઠયો કંસ સહિત અભિમાના
ભયો ગરુવ જનની પોઢાયો ▨ સહિ ન સકી તબ ભુવ બૈઠાયો

દો૦ આપ લગી ગૃહ કાજ કછુ, રાખિ અજિર ગોપાલ ।
અતિ પ્રચંડ બૌંડર ઊઠયો, ગોકુલપુર તેહિ કાલ ॥

સો૦ બાતચક્ર મિસ આય, તૃણાવર્ત પાપી અસુર ।
હરિકો લિયો ઉઠાય, અન્ધધુન્ધ ગોકુલ કિયો ॥

હરિ કો લૈ કૈ ગયો અકાસા ❀ ધૂરિ ધુન્ય ગોકુલ ચહું પાસા
જહાં તહા નરનારી છિપાને ▨ પ્રલય કાલ સમ કરિ સબ માને
યશુમતિ દૌરિ અજિર મેં આઈ ❀ તહાં ન પાયો કુઁવર કન્હાઈ
નન્દ નન્દ કરિ શોર લગાયો ▨ તેરો સુત ઍંધવાયુ ઉડાયો
દૌરો બેગિ ગુહાર લગાવો ❀ બ્રજબાસિન કો ટેરિ બુલાવો
અતિ બ્યાકુલ ખોજત નઁદરાની ▨ ઇતતિત ફિરત ભુવન બિલખાની
તૃણાવર્ત કો હરિ યોં કીન્હો ❀ ગ્રીવ લિપટ નિહિં નીચે લીન્હો
કઠિન શિલાપર તાહિ ગિરાયો ▨ તાકે ઊપર આપુન આયો
ચૂર ચૂર કરિ તાકે ગાના ❀ કીન્હે ભુક્તિમુક્તિ કે દાતા
ધૂરિ ધુન્ય સબ તુરત બિનાસી ▨ ખોજતહરિહિં બિકલ બ્રજવાસી
બ્રજબનિતન ઉપબન મેં પાયે ❀ લિયે ઉઠાય કંઠ લપટાયે
અતિ આતુર યશુમતિ પૈ લ્યાઈ ▨ હ્વૈ ગઇ ઘર ઘર આનઁદબ ધાઇ

દો૦ લિયે ધાય કે માયને, છતિયાઁ રહી લગાય ।
નન્દ નિરખી સુખ પાયકે, મનસીં બહુતિક ગાય ॥

સો૦ વારિવારિ બ્રજનારિ, દેહિં બસન ભુષણ મગન ।
જિતતિત કહેં બિચારિ, નયો જન્મ હરિકો ભયો ॥

ઉબરે શ્યામ મહરી બડભાગી ❀ દેખહુ ધોં કહું ચોટ ન લાગી
રોગ લેઉં બલિ જાઉં કન્હાઈ ▨ હરિ હૈં બ્રજ કે જીવન માઈ
ભલી ન પ્રકૃતિ યશોદા તેરી ❀ ઇકલો હરિ કો છાંડત હેરી
ઘર કો કાજ ઇનહું તે પ્યારો ▨ બોરી અજહું સુરતિ સઁભારો
બહુત બચ્યોરી આજ કન્હાઈ ❀ ભયો પૂર્બિલો પુન્ય સહાઈ
યશુમતિ સબસોં કહત લજાની ▨ અબ મૈં સીખ તિહારી માની
મોહિં કહાં હો યહ સુખ માઈ ❀ મૈં તો રંક પરી નિધિ પાઈ
અબ મૈં અપનો લાલ ચિતૈહૌ ▨ એકો ક્ષણુ કાહૂ ન પત્યૈહૌં
ઐસે કહિ સબ સોં નઁદરાની ❀ કીન્હી બિદા સકલ સનમાની
યશુમતિ હરિ કો ગોદ ખિલાવૈં ▨ દેખિ દેખિ મુખ નયન સિરાવૈં
અતિ કોમલ શ્યામલ તન દેખી ❀ બાર બાર પછિતાત બિશેખી
કૈસે બચ્યો જાઉં બલિહારી ▨ તૃણાવર્ત કી ઘાત નિવારી

દો૦ ના જાનૌં કિહિ પુન્યતેં, કો કરિલેત સહાય ।
કિયો કામ સબ પૂતના, તૃણાવર્ત યહ આપ ॥
સો૦ માતુ દુખિત જીય જાનિ, કૃપાસિંધુ વત્સલભગત ।
બાલચરિત સુખદાનિ, કરન લગે સુન્દર પરમ ॥

ખેલત માતુ ઉછંગ કન્હાઈ ❀ કરત બાલલીલા સુખદાઈ
જનની બેસર લટકત દેખી ▨ ચિતવત તાહિ બિસારી નિમેખી
તાહિ ગહન કો પાણિ ચલાયો ❀ તબ જનની કછુ બદન ઉચાયો
નહીં પહુંચે તબ અતિ ઉકતાઈ ▨ સો છબિ નિરખિ માતુ બલિજાઈ
જનની બદન નિકટ કરિ લીન્હોં ❀ તબ હરિ હુલસિ કિલકિ હઁસિ દીન્હોં
બિહઁસત ચમકિ પરીં દુધદઁતિયાં ▨ જનુ યુગ બિજ્જુ બીજ કી પઁતિયાં
પ્રમુદિત નિરખિ યશોદા ફૂલી ❀ પ્રેમ મઁગન તન કી સુધિ ભૂલી
બાહર તેં તબ નન્દ બુલાયે ▨ પરમાનન્દ સહિત ઉઠિ ધાયે
હો પતિ સુફલ કરો દૃગ આઇ ❀ દેખહુ સુત મુખ દતુલિ સુહાઈ
હર્ષિત હરિહિં ગોદ નઁદ લીન્હોં ▨ નિરખિ તાત મુખ હરિ હઁસિ દીન્હોં
દેખત બદન નયન સિયરાને ❀ દૂધદઁતાત કિધોં છબિ કે દાને
અહો મહરિ બડ ભાગ તુમ્હારે ▨ સફલ ફલે મન કાજ હમારે

દો૦ કછુ દિનઘટ પટમાસકે, ભયે શ્યામ સુખદાન ।

અન્નપરાશન કે દિવસ, બૂઝહુ બિપ્ર બિહાન ॥
સો૦ સુનિ પુલકે નઁદરાય ભયે પરાશન યોગ હરિ ।
પ્રેમ રહ્યો ઉર છાય, સો સુખ કાપૈ જાય કહિ ॥

અથ અન્નપ્રાશન લીલા

પ્રાત કાલ ઉઠિ બિપ્ર બુલાયો ❁ રાશિ બૂઝિ શુભ દિવસ ધરાયો
યશુમતિ સો દિન આછો પાયો ▨ સખિન બોલિ શુભગાન કરાયો
યુવતિ મહરિ કો ગારી ગાવૈં ❁ ઓર મહર કો નામ સુનાવૈં
મણિ કંચન કો થાર મઁગાયો ▨ ભઁાતિ ભઁાતિ કે બાસન આયો
નન્દઘરની બ્રજબધૂ બુલાઈ ❁ જે સબ અપની જાતિ સુહાઈ
કોઉ જિવનાર કોઊ પકવાના ▨ ષટરસ કે બહુ કરત બિધાના
બહુ પ્રકાર કે બ્યંજન ઠાને ❁ જિનકે સ્વાદ ન જાય બખાને
અતિ ઉજ્જ્વલ કોમલ શુભ નીકે ▨ કિયે બિબિધબિધિ મનહું અમીકે
યશુમતિ નન્દહિ બોલિ કહ્યો તબ ❁ બોલો મહર જાતિ અપની સબ
આય ગયે નઁદ સકલ મહર ઘર ▨ લ્યાયે બોલી સબન આદર કર
બૈઠારે સબ આનિ અથાઈ ❁ ભીતર ગયે આપ નઁદરાઈ
યશુમતિ હરિ કો ઉબટિ ન્હવાયે ▨ સુન્દર પટ ભૂષણ પહિરાયે

દો૦ તનુ ઝગુલી શિર ચૌતની, કર ચૂરા કુહુઁ પાઁય ।
બારબાર મુખ નિરખિ કે, યશુમતિ લેત બલાય ॥
સો૦ લૈ બૈઠે નઁદરાય, જાનિ શુભ ઘડી ગોદ હરિ ।
લીને સદન બુલાય, ગોપ સકલ આનઁદ ભરે ॥

બૈઠે સકલ ગોપ ગુણ ગાઈ ❁ અતિ આનંદ મગન નંદરાઈ
કનક થાર ભરિ ખીર ધરાઈ ▨ મિસરી ઘૃત મધુ ડારિ મિલાઈ
લગે નંદ હરિ મુખ જુઠરાવન ❁ ગોપવધૂ લગીં સબ ગાવન
આંગન બાજી બિબિધ બધાઈ ▨ શંખ નિશાન ભેરિ મહુનાઈ
ષટરસ કે બ્યંજન હૈં જેતે ❁ હરિ કે અધર છુવાયે તે તે
તનક અધર જબ પોંછિ સુહાયે ▨ હરિ કો યશુમતિ પૈં પહુંચાયે
હર્ષવન્ત યુવતી સુનિ પાયો ❁ લૈ લૈ મુખ ચુમ્બતિ ઉર લાયો

બિપ્રન બોલિ દક્ષિણા દીન્હી ▨ નાના બસ્તુ નિછાવર કીન્હી
ગોપન સંગ મહરિ નંદરાઈ ❁ બૈઠે પનવારે પર જાઈ
અતિ રુચિ સબ દિન ભોજન કીનો ▨ બીરા બહુરિ સબન કો દીનો
ગોપબધૂ સબ મહરિ જિમાઈ ❁ દૈ કરિ પાન સુગંધિ સિંચાઈ
ઇહિ બિધિ સુખ બિલસૈં બ્રજબાસી ▨ નિરખૈં શ્યામ સુભગ શુભરાસી

દો૦ સુરસિહાહિં લલચાહિં મુનિ, લખી બ્રજજનકે ભાગ ।
ધંન્યધન્ય કહી સુમનઝરિ, કરહિં સહિત અનુરાગ ॥

સો૦ નિતનવ મંગલ ચાર, નિતનવ લીલા શ્યામ કી ।
કો કબિ બરણૈ પાર, શેષ ન પાવૈં પાર જિહિં ॥

નેતિ નેતિ જિનકો શ્રુતિ ગાવૈં ❁ તિનકો બ્રજજન ગોદ ખિલાવૈં
જો સુખ નંદભવન કે માહીં ▨ તીન લોક મહઁ સો કહું નાહીં
નિત્ય નયો સુખ યશુમતિ પાવૈં ❁ નયે નયે નિત લાડ લડાવૈં
નયન ઓટ હરિ કરત ન કૈસે ▨ જુગવત રહૈ કૃપિક મણિ જૈસે
નિંદતિ નિમિષ હોત પલ ઓટા ❁ નરખત હી સુખ પાવતિ ઢોટા
તનક કપોલ અધર અરુણારે ▨ તનક તનક કચ ઘૂંઘરવારે
કુટિલ ભ્રૂકુટિ કી રેખ સુહાઈ ❁ મસિ બિન્દુક તાપર સુખદાઈ
નયન નાસિકા ભાલ બિશાલા ▨ કલબલ બોલન પરમ રસાલા
અલ્પ દશન ચિબુ કંદર ગ્રીવા ❁ તન ઘનશ્યામ મૃદુલ છબિ સીવા
માત નિરખિ નયનન સુખ પાવૈ ▨ પ્રેમ બિબશ મતિ ગતિ બિસરાવૈ
નિરખિ રૂપ યશુમતિ અનુરાગૈ ❁ "કહત કહું મમ દીઠિ ન લાગૈ
તબ અઁચરા તર લેત છિપાઈ ▨ ડારત વાર લોન અરુ રાઈ

દો૦ કબહુઁ ઝુલાવતિ પાલને, કબહું ખિલાવતિ ગોદ ।
કબહું સુલાવતિ પલઁગપર, યશુદા સહિત બિનોદ ॥

સો૦ નિતપ્રતિ બ્રજ કી વામ, આવૈં યશુમતિ કે સદન ।
મુદિત નિરખિ ઘનશ્યામ, લૈલૈ ગોદ ખિલાવહીં ॥

ઇહિ બિધિ બિહરત બાલ કન્હાઈ ❁ કછુ દિન મેં સંતન સુખદાઈ
લાગે ચલન ઘુટુરુવનિ આંગન ▨ લગે માત સોં માખન માઁગન
ખેલત મણિમય આંગન માંહીં ❁ દેખિ રહત લખિ નિજ પરછાહીં
કબહું તાત કહિ પકરન ધાવૈં ▨ જાન પાણિ બિચરત છબિ પાવૈં

કબહુઁ કિલકિ અનત ઉઠિ ભાજેં ❀ ગિરત પરત ઘુટુવન છબિ છાજેં
કબહુઁકિ જાત જહાં બલ ભાઈ ▨ ખેલત ગોપ બાલ સમુદાઈ
કબહુઁ કહત કછુ ખંડિત બાના ❀ સુનત હોત સુખ પૂરણગાતા
કહન ચહન કછુ પ્રકટ ન આવેં ▨ માખન માઁગત સૈન બતાવેં
માત સમઝ મથની તેં લેઈ ❀ કછુ ખવાય કછુ કર ધર દેઈ
ખેલત ખાત કાન્હ મણિ અંગના ▨ ઇત ઉત કરત ઘુટુરુવન રિંગના

દો૦ કર ચુરા પગ પૈંજની, તન રંજિત રજ પીત ।
ઉર હરિનખ કટિ કંકિણી, મુખમંડિત નવનીત ॥
સો૦ હોત ચકિત ચિતચાય, બજત પૈંજની શબ્દ સુનિ ।
સુરમુનિ રહત લુભાય, બાલદશાકે ચરિત લખિ ॥

ખેલત આંગન બાલગોબિન્દા ❀ તાત માત ઉર કરત અનન્દા
ચલત પાણિ પદ કી પરછાહીં ▨ પ્રતિબિમ્બન મણિ આંગનમાહીં
મનહુઁ સુભગ છબિ મહિ તટ પાઈ ❀ જલજ નાલ જનુ લેત લુભાઈ
કિધોં જાનિ પદ કોમલ તાસન ▨ ધરિ ધરિ દેત કમલ કે આસન
નિરખિ સુભગ શોભા સુખદનિયાં ❀ લિયે હરખિ સાદર નંદ કનિયાં
નીલ જલજ તન સુન્દર શ્યામા ▨ સુભગ અંગ સબ છબિ કે ધામા
અરુણ તરુણ નખ જ્યોતિ સુહાઈ ❀ કોમલ કમલચરણ સુખદાઈ
રુનઝુન પૈંજનિ પાંયન બાજેં ▨ મનસિજ યંત્ર સુનત સુર લાજેં
કટિ કિંકિણી જટિત રવકારી ❀ પીત ઝગુલિયા સુભગ સઁવારી
કર કમલનિ ચૂરા છબિ છાજે ▨ રુચિર બાહુ ભૂષણ અતિ રાજે
કઠુલા હાર જો અંગ સુહાયે ❀ બિચ બિચ પદિક પ્રબાલ શુહાયે
ચારુ ચિબુક દ્યુતિ બરણિ ન જાઈ ▨ ગોલ કપોલ પરમ છબિ છાઈ

દો૦ અરુણ અધર મધિ દશનદ્યુતિ, પ્રકટ હસનમેં હોતિ ।
માનહુઁ સુન્દરતા સદન, રૂપ રત્ન કી જ્યોતિ ॥
સો૦ મધુર તોતરે બૈન; શ્રવણ સુખદ મુનિ મનહરણ ।
સુનત હોત ચિત ચૈન, સમુઝત કછુક બનૈ નહીં ॥

નાસા સુભગ કમલદલ લોચન ▨ ભાલ બિશાલ તિલક ગોરોચન
ભ્રૂકુટિનિકટ મસિબિન્દુક લાગ્યો ❀ મનો અલિશાવક સોયન જાગ્યો
લાલ ચૌતની શીશ સુહાઈ ▨ બિબિધ રંગ મણિ ગણ લટકાઈ

બાલ દશા કે કચ ઘુંઘરારે ❀ છિટકિ રહે કછુ ઘૂમઘુમારે
મંજુલ તારન કી ચપલાઈ ⫽ બાલ દશા કી લલિત સુહાઈ
ચન્દ્રબદન સુખ સદન કન્હાઈ ❀ નિરખિ નન્દ આનંદ અધિકાઇ
બદન ચૂમિ ઉર સોં લપટાવો ⫽ સો સુખ કાપે જાત બતાયો
બ્રજ યુવતી સબ ચિતવત ઠાઢીં ❀ મનહુઁ ચિત્ર પુતરી લિખિ કાઢીં
પ્રેમ મગન નંદસુવન નિહારૈં ⫽ ગૃહ કારજ કી સુરતિ બિસારૈં
બ્રજ યુવતી હરિ સોં મન લાવૈં ❀ નન્દસુવન સબ કે મન ભાવૈં
બ્રજબાસી પ્રભુ સબ કે નાયક ⫽ પ્રેમ બિબશ જન કે સુખદાયક
બાલચરિત લખિ સુર સુખ પાવૈં ❀ યોગ દશા સનકાદિ ભુલાવૈં

દો૦ કરત બાલલીલા લલિત, પરમ પુનિત ઉદાર ।
સુન્દર સ્યામ સુજાન હરિ, સન્તન કે આધાર ॥

સો૦ કાપૈ બરન્યો જાય, બાલચરિત નંદલાલ કો ।
કલ્પ ન સકહિં ન ગાય, શેષ કોટિ શારદ સહસ ॥

અથ નામકરણુલીલા

ઇક દિન શ્રીબસુદેવ બિજ્ઞાની ❀ પઠયે બોલિ ગર્ગ મુનિ જ્ઞાની
કરિ પૂજા બિધિવત બૈઠાયો ⫽ યુગ પદકમલ શીશ તબ નાયો
બહુરિ કહ્યો મુનિયે ઋષિરાઈ ❀ જબતેં ભયો કંસ દુખદાઈ
તબતેં ગોકુલ નન્દ અવાસા ⫽ જાય રોહિણી કિયો નિવાસા
જાકે ગર્ભ જન્મ સુત લીન્હો ❀ કંસ ત્રાસતેં પ્રકટ ન કીન્હો
નામકરણુ તાકો અબતાઈ ⫽ ભયો નાહીં તુમ બિના ગોસાઇ
કરિકે કૃપા તહઁા પ્રભુ જઇયે ❀ તાકો નામ રાખિ કે અઇયે
મુનિ બસુદેવબચન સુખ પાયો ⫽ હર્ષ સહિત મુનિ ગોકુલ આયો
નન્દરાય ઋષિ આગમ જાન્યો ❀ અપનો બડો ભાગ્ય કરિ માન્યો
ચરણુ ધોય ચરણોદક લીન્હોં ⫽ અર્ઘાસન અતિ હિત કરિ દીન્હોં
બડી કૃપા કીન્હી ઋષિરાજૂ ❀ મો સમ ધન્ય આન નહિં આજૂ
અતિ પુનીત ભોજન બનવાયો ⫽ બિબિધ ભાંતિ ઋષિરાય જીમાયો

દો૦ બહુરિ મહરિ ઋષિરાયસોં, કહ્યો જોરિ કર દોય ।
કિહિકારજ પ્રભુઆગમન, કહો કૃપા કરિ સોય ॥

सो० तब बोले ऋषिराज, पठयो है बसुदेव मोहिं ।
नामकरण के काज, सुभग रोहिणीसुबनको ॥

सुनत नंद अति भये सुखारे ❀ लै आये कनियां दोउ बारे
मुनि चरणन मेले दोउ भाई ▨ दई अशीश मुदित ऋषिराई
हरि की छबि अति आनंदकारी ❀ देखि रहे मुनि पलक बिसारी
प्रथम नन्द बल हाथ दिखायो ▨ जन्म दिवस मुनि पास सुनायो
देखि गर्ग उर्हि कियो बिचारा ❀ है यह शिशु सब जगतअधारा
अति शुभ लक्षण बल को धामा ▨ धर्यो नाम तिनको बलरामा
बहुरि नन्द चरणन गिर नायो ❀ कह्यो कि ऋषि मम भागन आयो
तुम सर्वज्ञ अहो मुनिनाथा ▨ देखिय या बालक को हाथा
मुनिवर देखत चिह्न भुलान्यो ❀ प्रेम मगन सब तन पुलकान्यो
पुनि पुनि हरिको बदन निहारी ▨ बोल्यो मुनिबर सुरत सँभारी
धन्य नंद धनि महरि यशोदा ❀ धनि धनि धन्य बिज्ञावन गोदा
सुनहु नन्द मैं सत्य बखानों ▨ इनको तुम सुत करि मत जानों

दो० रूपरेख जाके नहीं, अलख अनादि अनूप ।
सो भक्तनहित अवतर्यो, निजइच्छा अनुरूप ॥
सो० इनते बड़ा न कोय, ये कर्ता सब जगत के ।
जो ये करैं सो होय, तुमसों हम साँची कहैं ॥

इनके नाम अमित जगमाहीं ❀ तदपि कहौं मैं कछु तुम पाहीं
इन कबहुं बसुदेव के धामा ▨ लियो जन्म सुन्दर बर श्यामा
ताते बासुदेव इक नामा ❀ सो सुमिरत नर पावहिं कामा
कहिहैं कृष्ण बहुरि जग माहीं ▨ जाके सुमिरत पाप नशाहीं
अरु ये जैसे कर्मनि करिहैं ❀ तैसे नाम जगत बिस्तरिहैं
दुष्टदलन संतनसुखदाई ▨ भूमिभार हरिहैं दोउ भाई
तुम कबहुं तप करि यह मांगा ❀ तुमहि खिलावैं अति अनुरागा
ताते सुत करि तुम इन पायो ▨ मत जानौ इनको निज जायो
ये अति सुखदायक ब्रज केरे ❀ करिहैं अति आनन्द घनेरे
मुनि ऋषि मुख हरियश सुखरासी ▨ आनंदे सब ब्रज के बासी
सुनत नंद यशुमति सुख पायो ❀ मुनि चरणन को शीश नवायो

બહુત ભેંટ લે આગે રાખી ▨ અસ્તુતિ બહુત ભાંતિ સોં ભાખી
દો૦ બિદા ભયે ઋષિરાજ તબ, નંદ ભાગ્ય બડ ભાખિ ।
ચલે મધુપુરી કો હરખિ, હરિમૂરતિ ઉર રાખિ ॥
સો૦ કહ્યો હરષિ ઋષિરાય, સબ ઉદંત બસુદેવ કો ।
સુનત બહુત સુખ પાય, ઋષિહિ પૂજિ કીન્હે બિદા ॥
યશુમતિ સમુઝિ ગર્ગહી બાની ❀ આપુનિ અતિ બડભાગિનિ જાની
હરિ કો લૈ ઉર સોં લપટાયો ▨ પ્રમુદિત અસ્તન પાન કરાયો
શ્યામ રામ મુખ નિરખત મોદા ❀ માતુ રોહિણી ઔર યશોદા
રવૅકિ રવૅકિ હરિ બૈઠત ગોદા ▨ ભાવત હરિકે બાલ વિનોદા
હરિ કો ગોદ લિયે દુલરવૈં ❀ પુનિ પુનિ તુતરે બોલ બુલાવૈં
કબહુંક ગાવત દૈ કરતારિ ▨ કબહું સિખાવત ચલન મુરારિ
તનક તનક ભુજ ટેક ઉઠાવૈં ❀ ક્રમ ક્રમ ઠાઢ઼ે હોન સિખાવૈં
પુનિ ગહિ ભુજ પદ દ્વૈક ચલાવૈં ▨ લરખરાત લખિ મનસુખ પાવૈં
મનહી મન યોં બિધિહિ મનાવૈં ❀ કબ ધોં અપને પાંયન ધાવૈં
કબહુંક છોડ઼ દેત અँગનૈયા ▨ ખેલત મુદિત તહાં દોઉ ભૈયા
ગૌર શ્યામ બલરામ કન્હૈયા ❀ સંગહિ સંગ ફિરત દોઊ ભૈયા
જિમિ બછરા કે પાછે ગૈયા ▨ બ્રજબાસી જનુ લેત બલૈયા
દો૦ ધવલ ધૂરિ ધૂસરિત તન, બાલ બિભુષણ અંગ ।
અંજન રંજિત દગ ચપલ, નિરખત લજત અનંગ ॥
સો૦ બિહરત આનँદકંદ, મણિમય આँગન નંદ કે ।
યદુકુલ કૈરવચંદ, દહન દનુજકુલબનઅનલ ॥
કબહું ઠાઢ઼િ હોતિ ગહિ મૈયા ❀ કબહું ડોલત ચલત કન્હૈયા
કુલહી ચિત્ર બિચિત્ર ઝંગુલિયા ▨ દમકિ ઉઠત દ્વૈ લલિત દँતુલિયા
મુનિ મનહરણ મંજુ મસિ બિંદા ❀ સુખદ ચારુ લોચન અરબિંદા
કલ બલ બચન તોતરે બોલૈં ▨ ગહિ મણિ ખંભ ડિંભ ડગ ડોલૈં
નિરખત ઝુકિ ઝાંકત પ્રતિબિમ્બ ❀ દેત પરમસુખ પિતુ અરુ અમ્બૈ
મથતિ જહાં દધિ નંદ કી રાની ▨ હોત ખરે તહँ ટેક મથાની
માત તનિક દધિ દેત ખવાઈ ❀ લેત પ્રીતિ સો સો સુખદાઇ
ક્ષીર સમુદ્ર જાસુ રજધાની ▨ તનક દહી સોં તિન રુચિ માની

तनिकसो बदन तनिकसी दंतियां ❀ तनिकसो अधर तनिकसी बतियां
तनक बदन दधि तनक कपोलन ▨ तनक हँसन मन हरन अमोलन
तनक तनक कर तनकै माखन ❀ तनक अँगुरिया तनकै चाखन
तनक तनक भुज चरण सुहाये ▨ तनक स्वरूप मनोज लजाये
दो० तनक बिलोकनि जसुथी, सकल भुवन बिस्तार ।
तनक सुने यश होत है तनक सिंधु संसार ॥
सो० तनक रहत नहीं पाप, तनक नाम जाके लिये ।
मिटत सकल भवताप, तनक कृपा जापैं करहिं ॥

अथ बरसगांठलीला

बरसगांठ लालन की आई ❀ द्विपट मास के भये कन्हाई
फूली फिरत यशोमति माई ▨ घर घर ते सब बधू बुलाई
प्रमुदित मंगल गान करायो ❀ आनंद उमंगे तूर बजायो
आँगन सकल सुगंधि लिपायो ▨ रचि रचि मोतिन चौक पुरायो
फूले फिरत नंद सुख भारी ❀ लिये गोप गण सकल हँकारी
द्वारन बन्दनवार बंधाये ▨ ध्वजपताकरचि बिबिध बनाये
पान फूल फल डार रसाला ❀ हरदि दूब दधि अक्षत माला
मंगल द्रव्य सकल मँगवाइ ▨ बहु मेवा बहु भाँति मिठाइ
यशुमति कान्ह उबटि अन्हवाये ❀ अंग पोछि भूषण पहिराये
टोपी जरकस पीत अंगुलिया ▨ दमकंत द्वै द्वै चार दंतुलिया
कठुला कंठ बँधत अति नीको ❀ किये भाल केसर को टीको
लटकत ललित ललाट लटूरी ▨ बरणि न जाय बदन छबि रूरी
दो० नयन आँज भृकुटीनिकट, कियो मातु मसिबिंद ।
करि शिंगार हरिमुख निरखि, चूम्यो मुख अरविंद ॥
सो० लिये गोद सुखकंद, नंद बोलि यशुमति कह्यो ।
बोलहु भुसुरबृंद, लगनघरी आवत चली ॥
काहे को अब गहर लगावत ❀ बिप्र बेगि काहे न बुलावत
नन्द छिप्र बर बिप्र बुलाये ▨ पद पखारि आसन बैठाये

લૈં ઉછંગ લાલન નँદરાઈ ❀ બૈઠે હર્ષિ ચોક પર જાઈ
બેદમંત્ર બિધિ સહિત પઢાવત ▨ બરસગાંઠ સુખ સહિત જુરાવત
બ્રજનારી સબ બનિ બનિ આવૈ ❀ મંગલ તિલક શ્યામ કો લાવૈં
ગાવત મંગલ કોકિલ બયની ▨ હરિ દરશન ન્યારી મૃગનયની
તિલક સબનિ મોહન કો દીનાં ❀ દેખિ દેખિ મુખ અતિ સુખ લીનાં
બિપ્રન બહુત દક્ષિણા પાઈ ▨ બાંટી સબકો પાન મિઠાઈ
ધન મણિ ચીર નિછાવરિ કીને ❀ બાર બાર નેગિન કો દીને
તબ સારી પચરંગ મँગાઈ ▨ હર્ષિત મહરિ બધુન પહિરાઈ
દેત અશીષ સકલ અતિ મોદા ❀ લેત યશોમતિ ભરિ ભરિ ગોદા
નિત નવ ગોકુલ હોત બધાઈ ▨ સદા શ્યામ જનકે સુખદાઈ

દો૦ ધન્ય યશોમતિ ધન્ય નँદ, ધનિ ધનિ બાલબિનોદ ।
ધન્ય સુમન જિન જનનકે, રહત સુધારસ ઓદ ॥
સો૦ ધનિધનિબ્રજપ્રીબાલ, કહિકહિસુરબર્ષહિં સુમન ।
ધન્યધન્ય નँદલાલ, દૈત્યદલન સજ્જનસુખદ ॥

કાન્હ ચલત પગ દ્વૈ દ્વૈ ધરની ❀ હોત મુદિત લખિ નँદ કી ઘરની
કરત હુતી અભિલાષા જોઈ ▨ નિરખત અપને નયનન સોઈ
રુનુક ઝુનુક નૂપર પગ બાજૈ ❀ ડગમગાત ડોલત છબિ છાજૈ
બૈઠ જાત પુનિ ઉઠત તુરતહીં ▨ દેહરિલોં ચલિ જાત ફુરતહીં
ધામ અવધિ રાખત અટકાઈ ❀ ગિર ગિર પડત નાંઘિ નહિં જાઈ
કીન્હીં તીન પૈંડ જિન બસુધા ▨ દેહરિ તાહિ નંઘાવત યશુધા
પકરિ પાણિ ક્રમ ક્રમ ઉતારાવૈ ❀ લખિ સુર મુનિ મન વિસ્મય આવૈ
કોટિન અણ્ડ રચૈ પલ માહીં ▨ પલ મેં બહુરિ મિટાવૈં તાહીં
તાહિ ખિલાવત યશુમતિ ગ્વારી ❀ નાના બિધિ સુખ કરિ કરિ ભારી
કબહું દૈ કરતારિ નચાવૈ ▨ કબહું મધુર મધુર સ્વર ગાવૈ
દેખિ શ્યામ જનની કે નાઈ ❀ આપુન ગાવત તારિ બજાઈ
પગ નૂપુર કટિ કિંકિણિ કૂજે ▨ લખિ છબિ મન અભિલાષા પૂજે

દો૦ શોભિત કઠુલા કંઠકલ, ઉર હરિનખ છબિરાશ ।
મનહુँ શ્યામઘનમેં કિયો, નવશશિ બિમલ પ્રકાશ ॥
સો૦ જનનિ કહત બલિજાઉં, નચહુ લેહુ નવનીત સહ ।

ધરત રુનકઝુનક પાઉં, ત્રિભુવનપતિ નવનીતહિત ॥

બોલન લગે શ્યામ કલ બાની ❀ કછુક તૂતરી કછુક સયાની
નંદહિ તાત યશોદા મૈયા ▨ બલ સોં દાઊ કહત કન્હૈયા
પ્રાતહિ ઉઠિ માંગત દોઉ ભૈયા ❀ માખન રોટી દે રી મૈયા
અંચરા ગહેં ન માનત બાતા ▨ અતિ આતુર હુનકત દોઉ ભ્રાતા
સુનિ સુનિ મધુર બચન સુખ પાવૈં ❀ તાતેં જનની ગહર લગાવૈં
જનનિ મધ્ય સનમુખ સંકર્ષન ▨ પાછે ઉઠે સુભગ સ્યામલતન
મનો સરસ્વતી સંગ યુગ પક્ષી ❀ રાજહંસ અરુ મોર બિપક્ષી
કબરી ગહી શ્યામ બિજલાઈ ▨ મુક્તા માંગ ગહી બલ ભાઈ
મન હુઁ હુઁ હુઁન નિજનિજ ભખ લીનો ❀ જનની સોં ઝગરો યહ કીનો
નંદ દેખી હંસિ હસિ ગગે લોટી ▨ યશુમતિ મુદિત કર્મ કો મોટી
કતહો આરિ કરત ગહિ ચોટી ❀ યહૈ બાત મોહન તેરી ખોટી
જો ચાહો સો લેઉ દોઉ ભૈયા ▨ કરહુ કલેવા મૈં બલિ જૈયા

દો० દિયો કલેઊ માત ઉઠિ, . માખન રોટી હાથ ।
ખાત ખવાવત બાલકન, સકલ વિશ્વ કે નાથ ॥
સો० જેહિ ધ્યાવૈં યોગીશ, સનકસનંદન આદિ મુનિ ।
કૌતુકનિધિ જગદીશ, કરત ચરિત સન્તન સુખદ ॥

અથ બ્રાહ્મણલીલા

ચલત લાલ પૈંજનિ કે ચાયન ❀ પુનિપુનિહર્ષિત લખિલખિ પાંયન
બિબિધ ગ્વાલ બાલન સઁગ લીને ▧ ડગમગાત ડોલત રઁગ ભીને
કબહૂં દૌરિ દ્વાર લોં જાહીં ❀ કબહૂં ભજિ આવૈં ઘરમાહીં
બ્રાહ્મણ એક નન્દકે આયો ▨ મહા ભાગ્ય હરિ ભક્ત સુહાયો
ગોપન કો સો પૂજ્ય કહાયો ❀ પુત્રજન્મ સુનિકે ઉઠિ ધાયો
યશુમતિ દેખિ અનન્દ બઢાયો ▨ આદર કરિ ભીતર બૈઠાયો
પાંય ધોય જલ શીશ ચઢાયો ❀ પાક કરન કો ભવન લિપાયો
અહો બિપ્ર બિનતી સુનિ લીજૈ ▨ જો ભાવે સો ભોજન કીજૈ
ધેનુ દુહાય દૂધ લૈ આઇ ❀ પાંડે રુચિ કરિ ખીર બનાઇ

ધૃત મિષ્ટાન્ન ખીર મિશ્રિત કર ▨ કૃષ્ણ ભોગ હિત થાર પરસિ ધર
બેદમંત્ર પઢ઼િ કૈ હરિ ધ્યાયો ❀ નયન મૂંદિ કૈ ધ્યાન લગાયો
નયન ઉઘારિ બિપ્ર જબ દેખ્યો ▨ શ્યામહિં આગે જેંવત પેખ્યો

દો૦ અહો યશોદા આપને, સુતકૃત દેખૌ આય ।
　સિદ્ધપાક સગ આય કે, કરચો કાન્હ જુઠાય ॥
સો૦ મહરિ જોરિ યુગપાનિ, બિનય કરી દ્વિજરાજસન ।
　બાલક અતિ અજ્ઞાન, બહુરિ પાક બિધિ કીજિયે ॥

બહુરિ દૂધ મિષ્ટાન્ન મઁગાયો ❀ બ્રાહ્મણ ફિર કર પાક બનાયો
જબહીં ધ્યાન ધર્યો મન લાઇ ▨ તબહીં લાગે ખાન કન્હાઈ
એસેહિ બિપ્ર ન જેવન પાવૈ ❀ બાર બાર હરિ છૂ છૂ આવૈ
તબ યશુમતિ હરિ સોં રિસિયાઈ ▨ કતહિ અચગરી કરત કન્હાઇ
મૈં ઇચ્છા કરિ બિપ્ર જિમાઊં ❀ બાર બાર ભોજન બનવાઊં
યહ અપને ઠાકુરહિ જિમાવૈં ▨ ▨ તાકો તૂ ગોપાલ ખિઝાવૈ
મૈયા મોહિં જિન દોષ લગાવૈ ❀ બાર બાર યહ મોહિં બુલાવૈ
નયન મૂંદિ કર જોરિ મનાવૈ ▨ બહુત ભાઁતિ કર બિનય સુનાવૈં
લઈ લઈ નામ કહત પ્રભુ ઐયે ❀ ખીર ખંડ યહ ભોગ લગઇયે
તબ મૈં રહિ ન સકૌં ઉઠિ ધાઊં ▨ યાકો દીનોં ભોજન પાઊં
પ્રેમ સહિત જબ મોહિં બુલાવૈં ❀ તબ નહીં રહત મોહિં બનિઆવૈ
સુનત ગૂઢ઼ મૃદુ હરિકે બયના ▨ ખુલિ ગયે બિપ્રહૃદય કે નયના

દો૦ ધનિધનિ ગોકુલ નન્દ ધનિ, ધન્ય યશોદા માય ।
　ધનિ બ્રજબાસી ધન્ય બ્રજ, જહઁ પ્રકટે હરિ આય ॥
સો૦ સુફલ જન્મ પ્રભુ આજ, પ્રકટ ભયો સબ સુકૃતફલ ।
　દીનબન્ધુ બ્રજરાજ, દિયો દરશ મોહિં કૃપા કરિ ॥

બાર બાર કહિ નન્દકે આંગન ❀ લોટત દ્વિજ આનંદ મગન મન
મૈં અપરાધ કિયો બિન જાને ▨ કો જાને કિહિ બેષ સમાને
ભક્ત હેતુ બશ રહત સદાઇ ❀ યહૈ નાથ તુમ્હરી બડ઼િ યાઈ
જે જે શરણ તુમ્હારી આયે ▨ તે તે ભયે પુનીત સોહાયે
પતિત ઉધારન યશ બિસ્તારા ❀ અઘજારન ઇક નામ તુમ્હારા

દેહ ધરત ગોદ્વિજ હિત લાગી ▨ પાયોં દરશ ભયોં બડભાગી
હિત કો ચિત કી માનનહારે ❀ સબકે જિય કી જાનનહારે
શરણુ શરણુ પ્રભુ શરણુ તુમ્હારે ▨ દીનદયાલુ કૃપાલુ મુરારે
હંસતશ્યામ યશુમતિ ઢિગ ઠાઢે ❀ પ્રેમમગન મન આનંદ બાઢે
નિજજન જાનિ કૃપા અતિ કીન્હી ▧ પ્રેમ ભક્તિ હરિ તાકો દીન્હી
પ્રેમમગન દ્વિજ બારહિં બારા ❀ કહિ જય જય જય નંદકુમારા
પુનિ પુનિ પુલકત દેત અશીશા ▨ બિદા ભયો ઘર કો દ્વિજ ઈશા

દો૦ દેખિ ચરિત યશુમતિ ચકિત, પરી બિપ્રકે પાઁય ।
દિયે રત્ન બહુ દક્ષિણા, ચલે હર્ષ દ્વિજરાય ॥
સો૦ યશુમતિ લિયે ઉઠાય, ગોદ ખિલાવત કાન્હકો ।
ચિતૈબદન બલિજાય, આનઁદ નિધિ સુખ કો સદન ॥

અથ ચંદ્રપ્રસ્તાવ લીલા

શોભા મેરે હરિ પૈ સો હૈ ❀ હૈ બલિ બલિ પટતર કો કો હૈ
મેરે શ્યામ મનોહર જીવન ▨ બિહસી શ્યામલગે પય પીવન
ઠાઢી અજિર યશોદા રાની ❀ ગોદી લિયે શ્યામ સુખદાની
ઉદય ભયો શશી શરદ સુહાવન ▨ લાગી સુત કો માત દિખાવન
દેખ હુ શ્યામ ચન્દ્ર યહ આવત ❀ અતિ શીતલ દગ તાપ નશાવત
ચિતૈ રહે હરિ ઈકટક તાહી ▨ કરતેં નિકટ બુલાવત વાહી
મૈયા વડ મીઠો કે ખરો ❀ દેખત લગત મોહિં યહ પ્યારો
દૈહિ મઁગાય નિકટ મૈં લૈહોં ▨ લાગી ભૂખ ચન્દ્ર મૈં ખૈહોં
દેહિ બેગ મૈં બહુત ભુખાનો ❀ માઁગતહીં માઁગત બિરુઝાનો
યશુમતિ હઁસતિ કરત પછતાયો ▨ કાહે કો મૈં ચન્દ્ર દિખાયો
રોવત હૈ હરિ બિનહીં જાને ❀ અબ યોં કૈસે કરિકે માને
બિબિધ ભાઁતિ કરિ હરિહિ ભુલાવૈ ▨ આન બતાવૈ આન દિખાવૈ

દો૦ કહતિ યશોદા કૌન બિધિ સમઝાઊઁ અબ કાન ।
ભૂલિ દિખાયો ચંદ્ર મૈં, તાહિ કહત હરિ ખાન ॥
સો૦ અનહોની ક્યોં હોય, તાત સુની યહ બાત કહું ।

યાહિ ખાત નહિં કોય, ચન્દ્ર ખિલૌના જગતકો ।

યહે દેત નિત માખન મોકોં ❁ ક્ષણુ ક્ષણુ તાત દેત સો તોકોં
જો તુમ શ્યામ ચંદ્ર કો ખૈહો ▨ બહુરો ફિરિ માખન કહું પૈહો
દેખત રહો ખિલૌના ચંદા ❁ હઠ નહિં કીજે બાલગોબિંદા
મધુ મેવા પકવાન મિઠાઇ ▨ જો ભાવે સો લેહુ કન્હાઇ
પાલાગોં હઠ બહુત ન કીજે ❁ મૈં બલિ રિસહી રિસ તનુ છીજે
ખસિ ખસિ કાન્હ પડત કનિયાતેં ▨ દે શશી કહત નંદરનિયા તેં
યશુમતિ કહત કહા અબ કીજે ❁ માઁગત ચંદ્ર કહાઁ તે દીજે
તબ યશુમતિ ઇક જલપુટ લીનોં ▨ કરમેં લૈ તિહિ ઊચો કીનોં
ઐસે કહિ શ્યામહિં બહકાવૈ ❁ આવ ચંદ્ર તોહિં લાલ બુલાવૈ
યાહી મેં તૂ તનુ ધરિ આવૈ ▨ તોહિં દેખિ લાલન સુખ પાવૈ
હાથ લિયે તોહિં ખેલત રહિહૈ ❁ નેક નહીં ધરણી પર ધરિહૈ
જલપુટ આનિ ધરણિ પર રાખ્યો ▨ ગહિ આન્યો શશી જનની ભાખ્યો

દો૦ લેહિ લાલ યહ ચન્દ્રમા, લીન્હો નિકટ બુલાય ।
રોવૈ ઇતને કે લિયે, તેરી શ્યામ બલાય ॥

સો૦ દેખહુ શ્યામ નિહારિ, યા ભાજનમેં નિકટશશી ।
કરી ઇતી તુમ આરી, જા કારણ સુંદર સુવન ॥

તાહિ દેખિ મુસકયાય મનોહર ▧ બાર બાર ડારત દોઊ કર
ચંદા પકરત જલ કે માહીં ❁ આવત કછૂ હાથ મેં નાહીં
તબ જલપુટ કે નીચે દેખૈ ▨ તહાં ચંદ્ર પ્રતિબિમ્બ ન પેખૈ
દેખત હૅસીં સકલ બ્રજનારી ❁ મગન બાલછબિ લખિ મહતારી
તબહિં શ્યામ કછુ હૅસિ મુસકાને ▧ બહુરો માતા સોં બિરુઆને
લ્યોંગો રી મા ચંદા લ્યોંગો ❁ વાહી અપને હાય ગહોંગો
યહ તો કલમલાત જલ માહીં ▨ મેરે કર મેં આવત નાહીં
બાહરિ નિકટ દેખિયત વાહી ❁ કહે તોં મૈ ગહિ લ્હાવોં તાહી
કહત યશોમતિ સુનહુ કન્હાઇ ▨ તવ મુખ લખિ સકુચત ઉડુરાઇ
તુમ તિહિ પકરન ચહત ગોપાલા ❁ તાતે શશિ ભજી ગયો પતાલા
અબ તુમ તે શશિ ડરપત ભારી ▨ કહત અહો હરિ શરણુ તુમ્હારી
બિરુઆને સોયે દે તારી ❁ લિયે લગાય છતિયાઁ મહતારી

દો૦ લૈ પૌઢાયે સેજ પર, હરિ કો યશુમતિ માય ।
અતિ બિરુઝાને આજ હરિ, યહ કહિકહિ પછિતાય ॥
સો૦ કરસોં ઠોંક સુઆય, મધુર સ્વરે ગાવત કછુક ।
ઉઠિ બૈઠે અકુલાય, ચટપટાય હરિ ચૌંકિ કૈ ॥

અથ પુરાતન કથા લીલા

પૌઢે લાલ કહત મહતારી ❁ કહોં કથા ઇક શ્રવણન પ્યારી
હર્ષે યહ સુનિ મન બનવારી ▨ પૌઢિ ગયે હઁસિ દેત હુઁકારી
નગર એક રમણીય સુહાવન ❁ નામ અવધ અતિ સુન્દર પાવન
બડે મહલ તહઁ અગમ અટારી ▨ સુન્દર બિશદ ચારુ મચ હારી
ભાઁતિ ભાઁતિ બહુ હાટ બજારૂ ❁ અતિ સુન્દર મનો બિશ્વ શ્રૃંગારૂ
તહાં નૃપતિ દશરથ રજધાની ▨ તિનકે નારિ તીન પટરાની
કૌશલ્યા કૈકઇ સુમિત્રા ❁ તિન જન્મે સુત ચાર પવિત્રા
રામ ભરત લક્ષ્મણ રિપુહંતા ▨ ચારોં અતિ સુન્દર ગુણવંતા
તિન મેં એક રામ બ્રતધારી ❁ અતિ સુન્દર જનકે હિતકારી
બિશ્વામિત્ર એક ઋષિરાઈ ▨ તિનહિં સતાવૈં નિશચર આઈ
તિન નૃપસો દ્વૈ સુત લિય માઁગી ❁ અપની રક્ષા કે હિત લાગી
દો૦ રામ લષણ ઋષિ લૈગયે, દનુજ હતે તિન જાય ।
ઋષિ દીન્હીં વિદ્યા બહુત, તિનકો અતિ સુખપાયા ॥
સો૦ તહાઁ જનક ઇક ભૂપ, ધનુષયજ્ઞ તાને રચ્યો ।
કન્યા તાસુ અનૂપ, જુરે તહાઁ ભૂપતિ અમિત ॥
ઋષિ લૈ ગયે કુઁવર તહઁ દોઊ ❁ જનકરાય સનમાને સોઊ
ધનુષ તોરિ ભૂપન સુખ મારી ▨ રામ બિઆહી જનક કુમારી
ચારિહુ કુંવર બ્યાહિ તહઁ આયે ❁ ભયે અવધપુર અનંદ બધાયે
રામહિં દેન લગે નૃપ રાજ ▨ સન્યો સકલ અભિષેક સમાજ
સુનિ પિતુ બચન ધર્મ હિતધારી ❁ નારી સહિત ભયે બનચારી
તિન્હેં ચલત ભ્રાતા સઁગ લાગ્યો ▨ ઉનકે જાત પિતા તનુ ત્યાગ્યો
ચિત્રકૂટ ગયે ભરત મિલન જબ ❁ દૈ પદ પાઁવરિ બિદા કરી તબ

સુવતી હેતુ કપટમૃગ મારા ॥ રાજિવલોચન રામ ઉદારા
રાવણ હરણ કિયો તબ નારી ❀ સુનત શ્યામઘન નીંદ બિસારી
ચોંકિ કહ્યો લક્ષ્મણ ધનુ દેહૂ ॥ દેખિ ભયો યશુમતિ સંદેહૂ
છં૦ સન્દેહ જનની મન ભયો હરિ ચૌંકિધોં કાહે પર્યો
કહુ દીઠિ ખેલત મેં લગી ધોં સ્વપ્ન મેં કાન્હર ડર્યો ॥
બહુ ભાંતિ દેવ મનાય, પઢિ પઢિ મંત્ર દોષ નિવારઈ ।
લૈ પિયત પાની વારિ પુનિ પુનિ રાઈલોન ઉતારઈ ॥
દો૦ સાંઝહિ તે બિરુઝાય હરિ, કરી ચંદ્રહિત આરિ ।
ઝિઝક ઉઠ્યો ધૌંતાહિતે, રહ્યો સુરત ઉર ધારિ ॥
સો૦ બડ ભાગની નંદનારી, મહિમા બેદ ન કહિસકૈં ।
હરિકો બદન નિહારિ, બિસરાવત ત્રયતાપદુખ ॥

અથ કર્ણછેદન લીલા

પ્રાત નંદ ઉઠિ હરિ પહું આયે ❀ મુખ છબિ દેખન કો અતુરાયે
નિશિકે દ્વન્દ્વ નૈન અતિ આરત ॥ હરુવે કરિ મુખતે પટ ટારત
સ્વચ્છ સેજતે બદન પ્રકાશ્યો ❀ દ્વન્દ્વ તિમિર નયનનિકો નાશ્યો
મનહું મથત પયનિધિ ઉઠુરાઈ ॥ ફેણ ફેરિ કૈ દઈ દિખાઈ
ધાયે બ્રજજન ચતુર ચકોરા ❀ ઇકટક રહે બદન શશિ ઓરા
ફૂલી કુમુદિનિ સી મહતારી ॥ કહત ઉઠહુ સુત મૈ બલિહારી
માખન રોટી અરુ મધુ મેવા ❀ જો ભાવૈ સો કરહુ કલેવા
સદમાખન મિસિરી તબ આની ॥ કછુ ખવાય ધોયો મુખ પાની
દેખિ બદન છબિ મહરિ સિહાની ❀ કહત ન દસોં યશુમતિ રાની
કનછેદન અબ હરિ કો કીજે ॥ કુણ્ડલ સહિત દેખિ સુખ લીજે
બોલિ બિપ્ર શુભદિવસ ગનાયો ❀ જાતિ કુટુંબ સબ ન્યોતિ બુલાયો
કુલ બ્યોહાર કિયો સબ સાજા ॥ બિબિધ ભાંતિ બહુબાજન બાજા
છં૦ બાજી બધાઈ બિબિધ આંગન નારિ મંગલ ગાવહીં ।
સુર નર નિરખિ અતિ હર્ષિ સુમનનિ બર્ષિ ગોકુલ છાવહીં ॥
કરિ પ્રથમ મુણ્ડન શ્યામ કો પુનિ કર્ણબેધન બિધિ લઈ ।
ધરિકૈ સુપારી પાન ઊપર બહુરિ ગુરુલે લી દઈ ॥

હંસત સુરગણ સહિત બિધિ હર, માતુ ઉર અતિ ધુકધુકી ।
અતિહિ કોમલ શ્રવણ બેધત સકત નહિં સનમુખ તકી ॥
ભરિસીંક રોચન દેત શ્રવણનિ નિકટ કરિ અતિ ચાતુરી ।
દેદુર મઁગાયે કનકકે કહ કહો છેદન આતુરી ॥
દેખિ રોવત જનનિ લીન્હેં બિહુંસિ તબહીં ઝુકી અલી ।
હુઁસત નંદ સબ સુવતિ ગાવત તનકિ ભીતર લે ચલી ॥
કહત સુર બનિતા પરસ્પર ધન્ય ધનિ વ્રજ ભામિની ।
નાહીં ન ઇનકી કિંકરીસમ હમ સકલ સુરકામિની ॥

દો૦ કરતિ નિછાવર બ્રજબધૂ, ધનમણિ ભૂપણ ચીર ।
સકલ અશીશતનન્દસુત, જહઁ તહઁ યાચક ભીર ॥

સો૦ પહિરાવત નઁદરાય, બ્રજયુવતિન ભૂપણ બસન ।
આનઁદ ઉર ન સમાય, મનહું ઉમગિ ચહું દિશિ ચલ્યો ॥

નિતહી નવ સુદ મંગલ તાકે ❀ મંગલ મૂરતિ હરિ સુત જાકે
જીહિ બિધિ તાત માત સુખ પાવૈં ▨ સુખનિધાન સોઇ ચરિત ઉપાવૈ
જાકો ભેદ બેદ નહિં પાવં ❀ નંદભવન સોં કાન છિદાવૈં
નિજ ભક્તન હિત નર તનુધારી ▨ કરત બાલલીલા સુખકારી
હરિ અપને રંગન કછુ ગાવૈ ❀ નંદભવન ભૂષણ મન ભાવૈં
તનક તનક ચરણનિ સોં નાચૈ ▨ મનમન રીઝ વિવિધ બિધિ રાચૈં
મન્દ મન્દ પગ નૂપુર બાજૈં ❀ બાલ બિભૂષણ અંગ બિરાજૈં
કબહૂં ભુજ ઉઠાય શુકરાવૈં ▨ ધૌરી ધૂમરિ ગાય બુલાવૈં
કબહૂં માખન લૈ મુખ નાવૈં ❀ કબહું અમ્બ પ્રતિબિમ્બ ખવાવૈં
માખન માઁગ દુહૂં કર લેઈ ▨ એક ભાગ પ્રતિબિમ્બહિં દેઈ
તાસોં કહત લેત કયોં નાહીં ❀ ડારિ દેત કાહે ગહિ માહીં
હરિ દેખત યશુમતિ મહતારી ▨ ઉર આનંદ કરત અતિ ભારી

દો૦ હરપિ જનનિ મુખ ચૂમિકૈ, લીનો ગોદ ઉઠાય ।
પરમાનઁદ રસ મગનમન, સોસુખ કિમિ કહિજાય ॥

સો૦ કૌતુકનિધિ ભગવાન, કરત ચરિત નિતનિત નયે ।
સુન્દર શ્યામ સુજાન, બ્રજબાસિન કે પ્રેમબશ ॥

અથ માટીખાન લીલા

ખેલત શ્યામ ધામ કે દ્વારે ❀ સોહત વ્રજ લરિકા સઁગ ભારે
અતિ અજ્ઞાન સબનિ અતિ ભોરી ▨ સબકી પ્રીતિ શ્યામ સઁગ જોરી
એક દૈસ સબ પરમ સુહાયે ❀ કરત બાલલીલા સુખ પાયે
ગાવત હંસત દેત કિલકારી ▨ લખિ લખિ સુખ પાવત મહતારી
નિરખિ રૂપ સબ વ્રજજન મોહૈં ❀ કોટિકામ નહીં પટતર સોહૈં
તન પુલકિત અતિ ગદગદ બાની ▨ નિરખિ મનહીં મન મહરિ સિહાની
તબહિ શ્યામઘન માટી ખાઈ ❀ યશુમતિ દેખિ સાંટિ લૈ ધાઈ
પકરી ભુજા શ્યામ કી જાઈ ▨ કહતિ કહા યહ કરત કન્હાઈ
ઉગલહુ બેગિ બદન તે માટી ❀ નાહીં તૌ મારતિ હૌં સાંટી
સબદિન ઝુઠવત હૈ સબગ્વાલન ▨ મોસોં અબ કહ કહિ હૌ લાલન
તબ મોહન કીન્હીં લંગરાઈ ❀ કહત કિ મૈં માટી નહીં ખાઈ
ઝૂઠહિ મોકો લોગ લગાવૈ ▨ માટી મોકો નેક ન ભાવૈ

દો० ઝૂઠ કહત તોસોં સબૈ, માટી મોહિં ન સુહાય ।
નહીં માનૈ જો માતુ તૂ, દિખરાઊં મુઁહ બાય ॥

સો० દીનોં બદન ઉઘારિ, નયન મૂઁદિ માતા નિકટ ।
દેખિ ચકિત નઁદનારિ, તનકી સુરતિ રહી નહીં ॥

દિખરાયો ત્રિભુવન મુખમાંહીં ❀ નભ શશિ રવિ તારા ઈક ઠાહીં
સર સાગર સરિતા ગિરિ કાનન ▨ સુર સુરનાયક શિવ ચતુરાનન
સકલ લોક નાયક યમકાલા ❀ મહિમંડલ સબ અગ જગ જાલા
દેખિ ચરિત યશુમતિ અકુલાની ▨ કરતે સાંટિ ગિરત નહિં જાની
બદન મૂંદિ તબ હરિ દગ ખોલે ❀ ડર સમેત માતા સોં બોલે
મૈયા મૈં માટી નહીં ખાઈ ▨ યશુમતિ ચકિત રહી અરગાઈ
કહત નંદ સોં યશુદા રાની ❀ હરિ કી કથા ન જાત બખાની
માટી કે મિસ કરિ મુખ બાયો ▨ તીનિ લોક તામહિં દિખરાયો
સ્વર્ગ પતાલ ધરણિ બન બાગા ❀ સુર નર અસુર બિપુલ ખગ નાગા
અપર સૃષ્ટિ કહિ જાત સુ નાહીં ▨ દેખી સકલ બદન કે માહીં
મોકોં પરત સાંચ સબ જાની ❀ જો કછુ કહી ગર્ગ મુખબાની

ચકિત નન્દ સુનિ અચરજ બાની ▨ મન મન કરત બિચાર બિનાની

દો૦ નન્દ કહત સુનુ બાવરી, હરિ અતિ કોમલ ગાત ।
લૈં સાંટી ધાવતિ બૃથા, પુનિ પાછે પછિતાત ॥

સો૦ અચરજ તેરી બાત, કો જાનૈ દેખ્યો કહા ।
કુશલ રહૌ દોઉ ભ્રાત, રામ શ્યામ ખેલત હઁસત ॥

કહતિ શ્યામસોં યશુમતિ મૈયા ❀ મૈં તેરી બલિહારિ કન્હૈયા
મૈં અલાન રિસ ખીચ ન જાની ▨ બૃથા શ્યામ તુમકોં રિસિયાની
જરહુ હાથ જિન સાંટિ ઉઠાઈ ❀ બરહુ આંખિ જિન દીઠ દિખાઈ
મધુ મેવા દધિ માખન છાંડી ▨ ખાત લાલ તુમ કાહે માટી
સિગરોઈ દૂધ પયો તુમ ન્યારે ❀ બલ કો ઓંટ ન દેહુ પિયારે
કહત નંદ સોં યશુમતિ મૈયા ▨ દુહો લાલ કી નાટી (કાઢ઼ી) ગૈયા
કજરી કો પય પિયો ગોપાલા ❀ જો તેરિ ચોટી બઢ઼ૈ બિશાલા
સબ લરિકન મેં તો તન માહીં ▨ બેગ બૈસ બલ શ્રી અધિકાહીં
માતુબચન સુનિકૈ અનુરાગે ❀ જ્યોં ત્યોં કરિ પય પીવન લાગે
છિન પીવત છન છિન કછુ ટોવૈ ▨ દેખિ દેખિ મુખ હઁસત યશોવૈ
મૈયા કબ બાઢ઼ૈગી ચોટી ❀ યહ તો હૈ અબહીં લૌં છોટી
તૂ જો કહતહિં બલ લૌં હૈ હૈ ▨ બ્રોડત ગુહત ગોડલૌં જૈહૈ

દો૦ કિતી બાર ભઇ પય પીયત, ચોટી બઢ઼ી ન હોહિ ।
કહિ કહિ ઝૂઠી બાત નિત, દૂધ પિયાવત મોહિ ॥

સો૦ સુનિ સુનિ ભોરી બાત, સુંદર શ્યામ સુજાન કી ।
યશુમતિ મન ન અઘાત, હઁસિ લીને ઉરલાય હરિ ॥

અથ શાલિગ્રામ લીલા

ભોરહિં મહર યમુન તટ ધાયે ❀ દરશન કરિ અતિ હી સુખ પાયે
કરિ સ્નાન નન્દ ઘર આયે ▨ પૂજા હિત યમુના જલ લાયે
તુલસીદલ અરુ કમલ પુનીતા ❀ પ્રભુ નિમિત્ત આને અતિ પ્રીતા
પાઁય ધોય પ્રભુ મન્દિર આયે ▨ કરી દણ્ડવત પ્રેમ બઢ઼ાયે

સ્થલ લીપ પાત્ર સબ ધોયે ❀ પૂજા કે સબ સાજ સઁજોયે
છાપ તિલક સબ અંગ સવારે ▨ પ્રભુ પૂજા બિધિ કરન સઁવારે
કુઁવર કાન્હ ખેલત તે આયે ❀ દેખત પૂજાબિધિ ચિત લાયે
બિધિવત દેવ નન્દ અન્હવાયે ▨ ચન્દન તુલસી ફૂલ ચઢ઼ાયે
પટ અંતર દે ભોગ: લગાયો ❀ આરતિ ચરણનિ શીશ નવાયો
તબહીં શ્યામ બિહસિ ઉઠિ બોલે ▨ કહત તાતસોં બચન અમોલે
બાબા તુમ જો ભોગ લગાયો ❀ સો તો દેવ કછૂ નહીં ખાયો
સુનિ હરિબચન શ્રવણ સુખદાઈ ▨ ચિતૈ રહે મુખ હુઁસિ નઁદરાઈ

દો૦ કહત નંદ સુખ પાય કૈ, યોં નહીં કહિયે તાત ।
દેવન કો કર જોરિયે, કુશલ રહો જિહિ ગાત ॥

સો૦ હુઁસત શ્યામ સુખદાનિ, નંદ સ્વરૂપ ન જાનહીં ।
રહ્યો તિનહિં સુત માનિ, કરત જો બ્રજલીલા સગુણ ॥

દેખન જનની તહુઁા દુરિ ઠાઢ઼ી ❀ મગન પ્રેમરસ આનઁદ બાઢ઼ી
બૈઠે નંદ સમાધિ લગાઇ ▨ તબ યહ લીલા રચી કન્હાઈ
શાલગ્રામ મેલિ મુખ માહીં ❀ બૈઠિ રહે હરિ બોલત નાહીં
ધ્યાન બિસર્જન કરિ નઁદ જાગે ▨ શાલિગ્રામ ન દેખે આગે
ખોજત ચકિત ચિત નઁદરાઈ ❀ ઇષ્ટદેવ કિન લિયે ચુરાઈ
ઇત ઉત ખોજત પાવત નાહીં ▨ ભયોબડ઼ો અચરજ મનમાહીં
બિહુઁસત હરિ કે મુખ મેં જાને ❀ દેખત મહરિ મહર મુસકાને
સુનહુ તાત જનની બલિજાઇ ▨ ઉગિલહુ શાલિગ્રામ કન્હાઈ
મુખતે તબહિં કાઢ઼િ બ્રજનાથા ❀ દિયો દેવતા નન્દ કે હાથા
હરિ કે ચરિત કહે નહિં આવૈં ▨ બાલબિનોદ મોદ ઉપજાવૈં
લખિ લખિ માતપિતા પુલકાહીં ❀ દેખિ દેખિ સુર સિદ્ધ ભુલાહીં
ધન્ય ધન્ય સબ બ્રજ કે બાસી ▨ બિહરત જહુઁા બ્રહ્મ અબિનાસી

દો૦ પરતે પર હૈ બ્રહ્મ જો, નિર્ગુણ અલખ અનૂપ ।
સો બ્રજભક્તન પ્રેમબશ, બિહરત બાલક રૂપ ॥

સો૦ પ્રેમમગન પિતુમાત, નિશદિન જાત ન જાનહીં ।
ક્યોં હૂઁ મન ન અઘાત, સુનત બચન દેખત દરશ ॥

અથ ન્હવાવન કી લીલા

યશુમતિ શ્યામહિ કહ્યો ન્હવાવન ❀ સુનતહિ મચલિ પરે મનભાવન
ઉબટન લૈ આગે ગહિ બાહીં ▨ લોટિ ગયે હરિ માનત નાહીં
તબ યશુમતિ બહુભાંતિ દુલારે ❀ મૈં બલિ ઉઠહુ ન્હવાઊં પ્યારે
ઉબટન પાછે ધર્યો ચુરાઇ ▨ કુસલાવત સુત શ્યામ કન્હાઇ
મૈં બલિ એસી આરિ ન કીજે ❀ જો ચાહો સોઈ મોપૈ લીજે
કહત લાલ રોવૈ દુખ પાવૈ ▨ એસી દો જો તોહિં ખિઝાવૈ
અતિરિસિ તેં મૈં બલિ તન છીજે ❀ સુન્દર કોમલ અંગ પસીજે
બરજતહી બરજત બિરુઆને ▨ કરિ કરિ ક્રોધ મનહિં અકુલાને
ધરત ધરત ધરણી પર લોટૈં ❀ ગહિ માતા કે ચીર નિઝોટૈં
ગહિ ગહિ અંગ કે ભૂષણ તોરૈં ▨ દધિમાખન કે ભાજન ફોરૈં
ધર્યો તપ્ત જલ જનની પાસે ❀ માનત નાહીં તાહિં તે ત્રાસે
મહરિ બાંહ ધરિકે તબ આને ▨ જબહીં તેલ ઉબટને સાને

દો૦ તબ દુચતી કરિમાત કો, ગિરત પરત ગયે ભાજ ।
નેક નિકટ લાગે નહીં, મનમોહન બ્રજરાજ ॥
સો૦ તબ પુચકારે માત, સામ ભેદ કહિ કહિ બચન ।
મૈં બલિ આવહુ તાત, નહીં આવો તો જાનિહૌ ॥

તુમ મેરી રિસ કો હરિ જાનો ▧ મોકોં નીકો બિધિ પહિંચાનો
જો નહીં આવહુ મદનગોપાલા ❀ આજ તુમ્હેં તો બાંધોં લાલા
તબહિં નંદ ઉતલે ચલિ આયે ▨ કહત હરિહિં કિન અતિહિ ખિઝાયે
લૈ કનિયાં ઉરસોં લપટાયે ❀ બદન ચૂમિ યશુમતિ પહું લ્યાયે
કત ખિઝવત મેહનહિં અયાની ▨ લૈ હિય લાય લિયે નૅંદરાની
કર્યો હું યત્ન કરિકે જબ પાયો ❀ તબ ઉબટન હરિ કે અંગ લાયો
પુનિ તાતો જલ સ્નાન સમોયો ▨ દિયો ન્હવાય બદન શશિ ધોયો
સરસ બસન લૈકે તન પોંછયો ❀ બહુરો બદન સરોજ અંગોછયો
અંજન દોઊ દગ ભર દીનોં ▨ ભ્રૂપર ચારુ ચખોડા કીનોં
સબ અંગ કે ભૂષણ મંગવાયે ❀ ક્રમ ક્રમ લાલન કો પહિરાયે
એસી રિસ નહિં કીજે કાન્હા ▨ અબ કછુ ખાઉ જાઉં બલિ નાન્હા

તબ તુતરાત કહ્યો કાહેરી ⁄⁄ જો મોઠો ભાવે સો દેરી

દો૦ કહત જનની યા બચનપર, મૈયા બલિબલિ જાય ।
　જોઇજોઇ ભાવૈ લાલકો, સોઇ સોઇ લ્યાવૈ માય ॥
સો૦ કિયે અમિત પકવાન, મૈં અપને સુત કે લિયે ।
　સો સબ કહીં બખાન, જો ભાવૈ સો લીજિયે ॥

સદ માખન અરુ દહી સજાયો ❀ તુમ્હરે હિત પય ઓટિ જમાયો
ખોવા ઓટ્યો મધુર મલાઈ ⁄⁄ તાપર મિસરી પીસિ મિલાઈ
અરુ ખ્યોસરિ અતિ સરિસ સૈંવારી ❀ તામહિં સોંઠિ મિરચ રુચિકારી
ખીર ખરા કરિકૈ દધિ બોરે ⁄⁄ માનહું ચંદ અમીં મધુ ખોરે
ખુરમા ઓર જલેબી બોરી ❀ જેહિ જેંવત રુચિ હોત ન થોરી
અરુ લડુઆ બહુભાંતિ સંવારે ⁄⁄ જે સુખ મેલત કોમલ પ્યારે
અરુ ગૂઝા બહુ પૂરિન પૂરે ❀ અતી સુબાસ ઉજ્જ્વલ અતિરૂરે
બાવર ઘેવર ધીક ચલોરે ⁄⁄ મિશ્રી પીસ તહ્ન ઊપર બોરે
સુન્દર માલપુઆ મધુસાને ❀ તસ તુરત કરિ રોહિણી આને
અતિહીં સુન્દર સરસ અંદરસે ⁄⁄ ઘૃતદધિમધુ મિલિ સ્વાદન સરસે
સરસ સવાંરી દાલ મસૂરી ❀ અરુ કીન્હોં સીરા ઘન પૂરી
પૂરી સુનીકૈ હિય હરિ હરપે ⁄⁄ તબ જેંવન પર મન કરી કરપે

દો૦ સુનત યશોદા તુરતહી, લૈ આઈ હરપાય ।
　બલદાઊ કો ટેરિ કૈ, લીન્હોં નન્દ બુલાય ॥
સો૦ પટરસ કે પરકાર, જે બરણે યશુદા પ્રથમ ।
　પરસિ ધરે સબ થાર, જેંવત હરિ બલબીર દોઉ ॥

જેંવત એક થાર દોઉ વીરા ❀ હરખિ શ્યામ રુચિ રાખ્યો સીરા
તબ શીતલ જલ લિયો મઁગાઈ ⁄⁄ ભરિ ઝારી યશુમતિ લૈ આઇ
જલ અઁચવાવત નૈન જુડ઼ાને ❀ દોઊ હર્ષિ હર્ષિ મુસકાને
તબ જનની હુંસિ સુરુ ભરાયે ⁄⁄ તનક તનક કછુ સુખ પંખરાયે
રુચિ રુચિ ઉજરે પાન ખવાયે ❀ અતિહી અધર અરુણ હ્વૈ આયે
ઠાઢે તહાઁ સબલ બ્રજદાસા ⁄⁄ લાગિ રહી જૂઠનિ કી આશા
તનક તનક કછુ મોહન ખાયો ❀ ઉબર્યો સો બ્રજદાસનિ પાયો

સખા બૃન્દ પ્રિય દ્વાર પુકારે ▧ ખેલન આવહુ કાન્હ પિયારે
તૃષિત દરશ રસ ચાતક દાસા ❁ હરિય અરવિનવદન છબિ પાસા
બિનય બાચન સુનિ સર્વ કૃપાલા ▧ ચલે મનોહર ચાલ રસાલા
લઘુ લઘુ લલિત ચરણ કર લાલા ❁ કમલનૈન ઉર બાહુ બિશાલા
ચન્દમદન તન છબિ ઘનશ્યામા ▧ અંગ અંગ ભૂષણ અભિરામા

દો૦ નિરખત છબિ નંદલાલકી, થકિત સકલ સુરબૃન્દ ।
નિહચલ ચખુન ચકોર જનુ, તકત શરદકો ચન્દ્ર ॥
સો૦ અતિ આનંદ ઉમંગ, મિલે સબનકો જાય હરિ ।
ક્રીડ઼ત કોટિ અનંગ, ક્રીડ઼ત બાલક બૃન્દ સબ ॥

ખેલત દૂરિ ગયે કહું કાન્હા ❁ સખન સંગ ધાવત હૈં નાન્હા
બહુત અબેર ભઈ ઘનશ્યામહિં ▧ ખેલત તેં આયે નહીં ધામહિં
નંદહિ તાત માતુ મોહિં કાનન ❁ યોંહીં સુનત સુહાત જુ આનન
મન અવસેર કરત મહતારી ▧ પલક ઓટ રહિ સકત ન ન્યારી
દેખન દ્વાર ગલી મેં ઠાઢ઼ી ❁ સુતમુખ દરશ લાલસા બાઢ઼ી
તત્ક્ષણ હરિ ખેલત તેં આયે ▧ દોરિ માતુ લૈ કણ્ઠ લગાયે
ખેલન દૂરિ જાન કિન્હ કાન્હા ❁ મૈં બલિ તુમ અવહીં અતિ નાન્હા
આજ એક બન હાઊ આયો ▧ તુમનહીં જાનત મૈં સુનિ પાયો
ઇક લરિકા ભજિ આયો તબહીં ❁ સો વહ મોસોં કહિ ગયો અબહીં
વહ તો પકરિ લેત હૈ તિનકો ▧ લરિકા કરિ જાનત હૈ જિનકો
ચલહુ ભાજિ ચલિયે નિજ ધામહિં ❁ યહ સુનિ ટેર લિયે બલરામહિં
કનિયાઁ કરિ લૈ આઈ ધામહિં ▧ બડ઼ભાગિનિ યશુમતિ સુત શ્યામહિં

દો૦ રૂપ રેખ જાકે નહીં, બિધિહર અન્ત ન પાય ।
હાઊસોં ડરપાય તિહિં, યશુમતિ રાખત સ્વાય ॥
સો૦ ભાવવશ્ય ભગવાન, ભાવહિ કરિકે પાઇયે ।
ભક્તન કે સુખદાન, તિહિ તૈસે જૈસે ભજૈ ॥

બ્રજ બીથિન ખેલત મન મોહન ❁ હલધર સુબલ સુદામા ગોહન
ઔર ગોપ બાલક બહુ બારે ▧ એક બયસ સબ હરિ કે પ્યારે
બાલ બિનોદ મોદ મન દીને ❁ નાના રંગ કરત રસ ભીને

તારી હાથ મારિ સબ ભાજેં ‖ ધાવત ધરત હોડ કર બાજેં
બરજત બલિ હરિ તૂ અતિ દૌરે ‖ લગિહૈ ચોટ ગોડ કહું તોરે
તબ હરિ કહ્યો દૌરિ મૈં જાનોં ‖ મેરો ગાત બહુત બલવાનોં
હૈ શ્રીદામા યોગ્ય હમારી ‖ તાસોં મારિ ભજોં મૈં તારી
બોલિ ઉઠયો તબહીં શ્રીદામા ‖ તારી મારિ ભજો તુમ શ્યામા
તબહીં શ્યામ ભજે દૈ તારી ‖ ધર્યો જાય શ્રીદામ હુઁકારી
તબ હરિ કહ્યો બદોં નહિં તોહીં ‖ ઠાઢ્યોં ભયો છિયો તબ મોહીં
ઐસે કહિ હરિ તાહિ રિસાને ‖ કહત સખા સબ શ્યામ ખિઝાને
તમ તો કહ્યો દૌર મૈં જાનોં ‖ હારે શ્યામ બુરો અબ માનોં

દો૦ બોલિ ઉઠે બલરામ તબ, ઇનકે માય ન બાપ ।
હારીજીતિ જાને નહીં, લરિકન લાવત પાપ ॥
સો૦ યે હૈં તનકે શ્યામ, ઝૂઠહિ ઝગરત સખન સઁગ ।
રૂઠિ ચલે હરિ ધામ, લખિ ઉદાસ પૂઁછતિ જનની ॥

મૈં બલિ કયોં ઉદાસ હરિ આયો ‖ કૌને મેરો લાલ ખિઝાયો
મૈયા મોહિં દાઊ દુખ દીન્હોં ‖ મોસોં કહત મોલ કો લીન્હોં
કહા કરોં યા રિસકે મારે ‖ મૈં નહીં ખેલન જાત દુઆરે
પુનિ પુનિ કહત કૌને તેરિ માતા ‖ કો તેરો તાત કૌન તેરો ભ્રાતા
ગોરે નન્દ યશોદા ગોરી ‖ તુમ તો કારે આયે ચોરી
મો સોં કહત દેવકીજાયે ‖ લૈ બસુદેવ યહઁાં નિશિ આયે
મોલ કછૂ બસુદેવહિં દીન્હો ‖ તાકે પલટે તુમ કો લીન્હોં
ઐસે કહિ કહિ મોહિં ખિઝાવૈ ‖ અરુ સબ લડકન યહૈ સિખાવૈ
મોહીં કો તુ મારન ધાવૈ ‖ દાઊહિ કબહું ન ખીઝ ડરાવૈ
રોષ સહિત સુનિ બતિયઁા સોરી ‖ બઢત માતુ ઉર પ્રીતિ ન થોરી
સુનહુ શ્યામ બલરામ ચવાઈ ‖ ઝૂઠહિં તોહિં ખિઝાવત જાઈ
મોહિં ગોધન કી સોં હે કન્હૈયા ‖ મેરો સુત તૂ મૈં તેરી મૈયા

દો૦ પાછે ઠાઢે સુનત સબ, નંદ શ્યામ કી બાત ।
લીન્હેં ગોદ ઉઠાય હઁસિ, સુન્દર શ્યામલગાત ॥
સો૦ અલકો ધરિયો નન્દ, સુનિ મન હર્ષે શ્યામ તબ ।
લીલાનઁદ વ્રજચન્દ, કરત ચરિત જનમનહરન ॥

ભોજન કે સમયે નઁદરાઈ ❁ કરેં સુરતિ બલરામ કન્હાઈ
કહ્યો બુલાય લેહુ દોઉ ભૈયા ▨ મો સઁગ જેંવૈં આય કન્હૈયા
ખેલત બહુત બેર ભઇ આજા ❁ ઉન બિન ભોજન કૌને કાજ
યશુમતિ સુનત ચલી અતુરાઈ ▨ વ્રજ ઘરઘર ટેરત દોઉ ભાઈ
કહત બોલિ લેહુ કોઊ શ્યામહિ ❁ ખેલત હૈં ધોં કાકે ધામહિં
જેંવન સિદ્ધ બિરાત ધરોઈ ▨ ઉન બિન નંદ ન જેંવત સોઈ
ઐસે જનની કે સુનિ બૈના ❁ આયે ખેલત તેં સુખદૈના
ચલહુ તાત મૈયા બલિ જાઈ ▨ જેંવન દો બૈઠે નઁદરાઈ
પરસ્યો થાલ ધરેઉ મગ હેરતિ ❁ મૈં તબહીં મે તુમ કો ટેરતિ
દૌરિ ચલહુ આગે ગોપાલા ▨ છાંડ઼િ દેહુ ગતિ મંદ મરાલા
ચલહુ બેગિ દૌરો દોઉ ભાઈ ❁ સો રાજા જો આગે જાઈ
જો ઐહૈ પહિલે બલિ ભાઈ ▨ તો હુઁસિહૈં તોહિં ગ્વાલ કન્હાઈ

દો૦ આયે દૌરે શ્યામ તબ, તુરતહિ પૉંય પખાર ।
　　બૈઠે જેંવન નન્દ કે, સઁગ દોઊ સુકુમાર ॥
સો૦ કછુ ડારત કછુ ખાત, કછુ લપટાનો પાણિ હુઁ ।
　　સુભગ સાંવરે ગાત, બાલકેલિ રસબસ ખરે ॥

બડૌ કૌર મેલત મુખ ભીતર ❁ આય ગઇ તબ મિરચિ દશનતર
તીક્ષ્ણ લગી નૈન ભરિ આયે ▨ રોવત બાહર કો ઉઠિ ધાયે
રોહિણિ ફૂંક દેત મુખમાહીં ❁ લિય લગાય ઉર સોં ગહિ બાહીં
મધુર આસ લૈ તાત નિહારે ▨ લૈ બૈઠે કુસલાય અઁકારે
જેંવત કાન્હ નંદ કી કનિયાઁ ❁ છબિ નિરખત ઠાઢ઼ીં નઁદરનિયાઁ
બેસન કે વ્યંજન બિધિ નાના ▨ બરાબરી બહુ શાક બિધાના
મૂંગ કરહરી હીંગ લગાઈ ❁ દાલ ચના કી પીત સુહાઈ
રાજભોગ કો ભાત પસાયો ▨ ઉજ્જ્વલ કોમલ સુગઁધ સુહાયો
બેસન મિલે કનિક કી રોટી ❁ સદ ઘૃત બોરી પતરી છોટી
આંબ આદિ બહુ ભાંતિ સઁધાને ▨ દોઉ ભૈયા જેંવત રુચિ સાને
મિશ્રી દધિઓદન મિશ્રિત કર ❁ લેત શ્યામસુન્દર અપને કર
આપુ ન ખાત નંદ મુખ નાવૈં ▨ સો છબિ કહત કૌન પૈ આવૈં

દો૦ ભોજન કર અચમન કિયો, લૈ ઝારત નઁદરાય ।
અપને કરસોં શ્યામ કો, દીનોં બદન ધુવાય ॥
સો૦ કો કરિ સકૈ બખાન, ભાગ્ય યશોમતિ નંદકે ।
બ્રહ્મ રહ્યો રુચિ માન, બાલરૂપ જીનકે સદન ॥

બૈઠે શ્યામ માત કી કનિયોં ❀ પીવત દૂધ સુન્દર સુખદનિયાઁ
બાર બાર યશુમતિ સમુઝાવ ▨ હરિ સો અસ્તનપાન છુડાવે
કહતિ શ્યામ તૂ ભયો સયાનો ❀ મેરો કહ્યો લાલ અબ માનો
દૂધ પીવત દેખત લરિકા સબ ▨ હઁસત તોહિં નહિં લાજ લગત અબ
જૈહૈં દાંત બિગરિ સબ તેરે ❀ અજહું છાઁડિ કહ્યો કરિ મેરે
સુનત બચન મુસકાય કન્હાઈ ▨ અઁચરતર મુખ લિયો છિપાઈ
આયે તબહીં સખા બુલાવન ❀ માત કહ્યો ખેલહુ મનભાવન
યહ સુનિ હર્ષ ઉઠે બનવારી ▨ માઁગત દે ચૌગાન કહાઁરી
મથની કે પાછે કહિ દીન્હો ❀ હર્ષિત શ્યામ તહાઁતેં લીન્હોં
લૈ ચૌગાન બઢા કરિ આગે ▨ ચલે સખન દેખત અનુરાગે
કહત સખન સોં હરિ હરષાઇ ❀ ખેલહુ ગેંદ કીહિ ઠોહર ભાઈ
ખેલત બનિહૈ ઘોષ નિકાસૂ ▨ હરષિ ચલે સબ સહિત હુલાસૂ

દો૦ કાન્હર હલધર બીર દોઉ, ભયે ભુજા બરજોર ।
શ્રીદામા અરુસુબલ મિલિ, જુરે સખા ઇકઠોર ॥
સો૦ ઔર સખન કે બ્રૃન્દ, બાઁટિ લિયે જુરિ જોટજુટ ।
અતિ આનઁદ નઁદનન્દ, દિયો બટા ઢરકાય મોંહ ॥

આપ અપનિ ઘાતન લૈ જાહીં ❀ એક એક સન પાવત નાહીં
ઇત તેં ઉત ઉત સેં ઇત ઘેરૈં ▨ બટા ગારિ ચૌગાનનિ ફેરૈં
દૌરત હઁસત ખસત ઉઠિ મારૈં ❀ આપ આપની જીત બિચારૈં
જમ્યો ખેલ અતિ મગન કન્હાઈ ▨ દેખત સુર મુનિ રહે લુભાઈ
જીતત સખા શ્યામ જબ જાને ❀ કરો ખેલ કછુ તબ મચલાને
કહન સખા સબ સુનહુ ગોપાલા ▨ રુગટૈયાઁ કો કૌન ખિલાયા
શ્રીદામા સોં હો તુમ હારે ❀ ઝૂઠી સોહૈં ખાઉ લલારે
ખેલત મેં કો કાકો સૈયાં ▨ કહા ભયો જો નન્દ ગોસૈયાઁ

તાતેં તુમ ગર્વિત મન મહિયાં ❁ તનક બસત હુમ તુમ્હરી છહિયાં
અતિ અધિકાર જનાવત તાતેં ▨ તુમ્હરે અધિક ગાય કછુ જાતેં
અબ નહીં ખેલહિં સંગ તુમ્હારે ❁ ભયે સખા સબ રિસ કરિ ન્યારે
ખેલોહિ ચાહે ત્રિભુવનરાઈ ▨ દિયો દાઁવ તબ પીઠિ ચઢાઈ

દો૦ જાકે ગુણુગણુ અગમ અતિ, નિગમ ન પાવત ઔર ।
સો પ્રભુ ખેલત ગ્વાલ સઁગ, બઁધે પ્રેમકી ડોર ॥
સો૦ ખેલત ભઇ અબેર, જનની ટેરત શ્યામ કો ।
આવહુ ધામ સબેર, સાઁઝ સમય નહિં ખેલિયે ॥

સાઁઝ ભઈ ઘર આવહુ પ્યારે ❁ બહુરિ ખેલિયો હોત સવારે
આપુહિ જાય બાઁહ ગહિ આને ▨ સુભગ શ્યામતન રજ લપટાને
બોલિ લિયે યશુમતિ બલરામહિં ❁ લૈ આઈ દોઉ સુત ધામહિં
ધૂરિ ઝારિ તાતો જલ લ્યાઈ ▨ તેલ પરસિ દીન્હેં અન્હવાઈ
સરસ બસન તન પોંછિ સઁવારે ❁ લૈ ગોદિ ભીતર પગ ધારે
કરહુ બિયારૂ કહુ દોઉ ભાઈ ▨ પુનિ તુમકો ગખોં પોઢાઇ
સીરા પૂરી સરસ સઁવૌરી ❁ ઔર ધરી મેવા બહુ ન્યારી
દીન્હો પરસિ કનક કી થારી ▨ બલ મોહન દોઉ કરત બિયારી
મિસરી મિલૈ દૂધ ઓટાઈ ❁ લૈ આઈ તબ રોહિણી માઈ
પ્રેમસહિત દોઉ જનની જીમાવત ▨ દેખિ દેખિ છબિ નૈન જૂંભાને
ખાત ખાત મોહન અલસાને ❁ બારહિ બાર શ્યામ જમુહાને
આરસ સોં કર કોર ઉઠાવત ▨ નૈનન નીંદ ઝમકિ ઝુકિ આવત

દો૦ ઉઠહુ લાલ તબ માતુ કહિ, ધોયે મુખ અરબિંદ ।
પૌઢાયે લૈ સેજ પર, બલ અરુ બાલગોબિંદ ॥
સો૦ સોયે બાલમુકુન્દ, દોઉ ભૈયા સુખસેજ પર ।
જનની અતિઆનન્દ, શોચત ગુણુ ગોપાલ કે ॥

માખન મોહન કો પ્રિય લાગૈ ❁ ભૂખો ક્ષણુ ન રહત જબ જાગૈ
તાહિ બહો જો ગહર લગાવૈ ▨ નહીં માનૈ જો ઇન્દ્ર મનાવૈ
મૈ ઇહિ જાનત બાત શ્યામ કી ❁ દગ મીચે નવનીત ખાન કી
લૈ મથની દધિ ધર્યો બિલોઇ ▨ જબ લગિ લાલત ઉઠહિ ન સોઈ

ભોર ભયો જાગહુ નંદનંદન ❀ સંગ સખા ઠાઢે જગબંદન
સુરભિ પય હિત બચ્છ પિયાવે ▨ પક્ષી તરુ તજિ ચહુઁદિશિ ધાવે
ચન્દ મલિન ઉડુગણ દ્યુતિ નાશી ❀ નિશિ નિઘટી રબિ કિરણ પ્રકાશી
કુમુદિનિ સકુચી બારિજ ફૂલે ▨ ગુંજત મધુપ લતા લગિ ઝૂલે
દરશન દેહુ મુદિત નરનારી ❀ બ્રજબાસી પ્રભુજન સુખકારી
સુનિ જનની કે બચન રસાલા ▨ ખોલે દ્દગ રાજીવબિશાલા
હઁસત ઉઠે સંતનસુખદાઈ ❀ મુખછબિ દેખિ માતુ બલિ જાઈ
હરિ કછુ કરહુ કલેઊ પ્યારે ▨ મૈં માખન મથિ ધરેઊ સવારે

દો૦ રોટી અરુ માખન તનક, દેરી મા મોહિં હાથ ।
લૈ આઇ જનની તુરત, કછુ મેવા ધરિ સાથ ॥
સો૦ કરત કલેઊ શ્યામ, માખન રોટી માનિ રુચિ ।
ત્રિભુવનપતિ સુખધામ, ચારિ પદારથ હાથ જિહિ ॥

અથ માખનચોરી લીલા

સો૦ તાસોં કરત સયાન, કહત લેહુ આધો તુમહું ।
હુમ તુમ એક સમાન, ભલો બન્યો હૈ સંગ અબ ॥

પ્રથમ આજ મૈં ચોરી આયો ❀ તુમકો દેખિ બહુત સુખ પાયો
અબ તુમ મેરે સંગ નિત આવો ▨ યહ કાહૂ સે માતહિ જનાવો
સુનિ સુનિ હરિકે સુખ કી બાની ❀ ઉમંગિ હંસી બ્રજ યુવતી સયાની
શ્યામ ચોંક મુખ તાસુ નિહારી ▨ ભાજિ ચલે બ્રજ ખોરિ મુરારી
અતિ આનંદ ગ્વાલિ મન માટીં ❀ પૂંછત સખી પરસ્પર તાહીં
પાયો આજ પરો કછુ તૈં રી ▨ કહા તોહિં અતિ આનંદ હરી
ગદગદ કણ્ઠ પુલક તન તેરી ❀ સો કિન કહૈ કહા સુખ હેરી
તન ન્યારો જિય એક હમારો ▨ હમૈં તુમ્હૈં કછુ ભેદ ન ન્યારો
સુનહુ સખી મૈં તોહિં બતાઊં ❀ જો સુખભયો સો તોહિં સુનાઊં
યશુમતિ સુત સુન્દર સુત ગોરી ▨ આયો આજ હમારે ચોરી
ખમ્ભનિકટ મથનીકો માખન ❀ લિયો નિકાસિ લગ્યો સો ચાખન
મૈં દુરિ ભીતર દેખન લાગી ▨ વા મોહન છબિ પર અનુરાગી

દો૦ દેખિ ખમ્ભ પ્રતિબિંબકો, મન કછુ સકુચે શ્યામ ।
અર્દ્ધભાગ તેહિ દેન કહિ, પ્રકટ કરો નિજનામ ॥

સો૦ તબ ન રહ્યો મોહિં ધીર, હંસી મનોહર બચન સુનિ ।
કહા કહોં તુમ બીર, મન હરિ લીન્હોં સાંવરે ॥

મોહિં દેખિ તબ ગયો પરાઈ ❀ સખી સો છબિ કછુ બરણિ ન જાઈ
સુનિ હરિચરિત સખી અનુરાગી ▨ અતિ સુખ પાય પ્રેમરસ પાગી
કહત ફિ મેં દેખન નહિં પાયો ❀ સોઈ અભિલાષ જાસુ ઉર છાયો
હરિ અન્તરયામી સબ જાનૈં ▨ સબકે મન કી રુચિ પહિંચાનૈં
ઈહિ બિધિ માખન પ્રથમ ચુરાયો ❀ કીન્હોં આલિનિ કો મન ભાયો
ભક્તબત્સલ સંતન સુખકારી ▨ પુનિ મન મહેં યહ બાત બિચારી
અબ સબ બ્રજ ઘર માખન ખાઊં ❀ માખન ચોર નામ કહવાઊં
બાલરૂપ મોહિં યશુમતિ જાનૈં ▨ ગ્વાલિનિ પ્રેમભક્તિ કરિ માનૈં
મિત્રભાવ કરિ ગ્વાલ બખાનૈં ❀ પ્રીતિ રીતિ સબ મોસોં માનૈં
ઇનહીં કે હિત ગોકુલ આયો ▨ કરોં સબન કે મન કો ભાયો
યહ બિચારિ હરિ નિજ ઉર ઠાના ❀ ભક્તિ કૃપા અગ્રગુજ ભગવાના

બાલસખા સબ નિકટ બુલાઈ ▨ તિનસોં હઁસિ હઁસિ કહત કન્હાઈ

દો૦ માખન ખઇયે ચોરિકે, સબ વ્રજ ઘરઘર જાય ।
કીજૈ બાલબિહાર યોં, મેરે મન યહ આય ॥

સો૦ સુનિ હર્ષે સબ ગ્વાલ, દેત પરસ્પર તારિ સબ ।
ભલી કહી નંદલાલ, તુમ બિન યહ બુધિ કો કરૈ ।

ચલે સખન લૈ માખન ચોરી ❀ એક બયસ સબહિન મતિ ભોરી
દેખ્યો અંકિ ઝરોખા ઓરી ▨ મથતિ એક ગ્વાલિનિ દધિ ગોરી
ધર્યો મઠા મઠની મેં જાનોં ❀ ઊપર માખન હૈ લપટાનોં
ગ્વાલિનિ ગઈ કમોરી માંગન ▨ પાઈ ઘાત તબહિં સુન્દરઘન
સખન સમેત તાહિ ઘર આયે ❀ દધિમાખન સબહિ મિલિ ખાયે
છૂંછી મટુકી છાંડિ સિધાયે ▨ હંસત હઁસત સબ બાહર આયે
આય ગઈ દ્વારે સોઈ બાલા ❀ ઘરસોં નિકસત દેખે ગ્વાલા
માખન કર મુખ દધિ લપટનોં ▨ ગ્વાલિની યહ કછુ ભેદ ન જાનોં
દેખિ રહી હઁસિ મુખ કી શોભા ❀ નિરખિ રૂપ લાગ્યો મન લોભા
ચમકિ ગયે હરિ સખન સમેતા ▨ તબહીં ગ્વાલિનિ ગઈ નિકેતા
દેખી જાય મથનિયાઁ ખાલી ❀ ચકિત બિલોકત ઇતઉત ગ્વાલી
મન હરી લીનો મદનગોપાલા ▨ જાન્યો ગ્વાલિનિ હરિ કે ખ્યાલા

દો૦ ઘર ઘર પ્રકટી બાત યહ, સખા બૃંદ લૈ સાથ ।
ચોરી માખન ખાત હૈ, નન્દસુવન વ્રજનાથ ॥

સો૦ સબકે મન અભિલાખ, ચોરી પકરન પાઇયે ।
ધરિયો માખન રાખ, યહૈ ધ્યાન સબકે હિયે ॥

કહત પરસ્પર ગ્વાલિ સયાની ❀ સબ મોહન કે રૂપ લુભાની
માખન ખાન દેહુ ગોપાલહિ ▨ મત બરજો કોઉ શ્યામ તમાલહિ
તુમ જાનત હરિ કછુ ન જાને ❀ વે મોહન હૈં પરમ સયાને
કોઊ કહત પકર જો પાઊં ▨ તો અપને હરિ કણ્ઠ લગાઊં
એક કહત જો મેરે આવૈં ❀ તો હરિ કો બહુ નાચ નચાઊ
કહત એક જો મેં અહિ પાઊં ▨ તો માખન હમ હરિ હિ ખવાવૈં
કોઊ કહત જો હરિકો પૈયે ❀ તો ગહિ યશુમતિ પૈ લૈ જૈયે
ઇક કહૈ આજુ હમારે આયે ▨ દ્વારહિ તે મોહિં દેખિ પરાયે

ઇહિ બિધિ પ્રેમમગન સબ બાલા ❀ મબકે હૃદય ધ્યાન નંદલાલા
નિશિબાસર નહી નેક બિસારૈં ▨ મિલિવે કારણ બુદ્ધિ બિચારૈં
ગયે શ્યામ સૂને ગ્વાલિનિ ઘર ❀ સખા સબૈ ઠાઢે દ્વારે પર
દેખ્યો ભીતર જાય કન્હાઈ ▨ દધિ અરુ માખન ધર્યો મલાઇ

દો૦ સદમાખન દેખ્યો ધર્યો, હરપે શ્યામ સુજાન ।
સખા બુલાયે સૈન દૈ, લૈ લૈ લાગે ખાન ॥

સો૦ ઇતઉત ચિતવત જાત, કછુ સંશય મનમેં કિયે ।
બાઁટત દધિ અરુખાત, ઉઠિ ઉઠિ ઝાંકત દ્વારતન ॥

દેખત સો ગ્વાલિનિ અંતર કરિ ❀ મગન ભઇ અતિ ઉર આનઁદભરિ
લીન્હી બોલિ સખી ઢિગ બાસી ▨ તિન્હૈં દિખાવત હરિ સુખરાસી
દેખિ સખી શોભા અતિ બાઢી ❀ ઉઠિ અવલોકિ ઓટ કે ઠાઢી
કિહિ બિધિ ઓં દધિ લેત કન્હાઈ ▨ સખન દેત અરુ આપન ખાઈ
બદન સમીપ રાખિ અનિ ગજૈ ❀ માખન સહિત મહા છબિ છાજૈ
લૈ ઉપહાર જલજ મનુ જાઈ ▨ મિલત ચન્દ સો બેર બિહાઈ
ગિરિ ગિરિ પરત બદન તે ઊપર ❀ હુઇ દધિસુત કે બુન્દ સુભગતર
મનો પ્રવપજલ આગમ હરષત ▨ ઇન્દુ સુધાકે કણુકા બરષત
સુખછબિ દેખિ થકિત બ્રજનારી ❀ કહત ન બનૈ રહી ઉર ધારી
બાલવિનોદ મોદ મન ફૂલી ▨ ભઈ શિથિલ સબ તન સુધિ ભૂલી
બરજન કો અસ્કુરત ન બાની ❀ રહીં બિચારિ બિચારિ સયાની
ગયે ઠગેરી લાય કન્હાઇ ▨ રહી ઠગીસી સબ સુખ પાઇ

દો૦ વિશ્વભરણ પોપણ કરણ, કલ્પતરોવર નામ ।
સો પ્રભુ દધિ ચોરી કરત, પ્રેમબિબશ ભગધામ ॥

સો૦ નિત ઉઠિ કરત બિહાર, બ્રજ મેં ઘરઘર સાઁવરો ।
બ્રજજન પ્રાણ અધાર, માખનચોરિબ્યાજ કરી ॥

શ્યામ એક ગ્વાલિનીઘર આયે ▨ ચોરી કરત પકરિ તિન પાયે
કહત કરી તુમ બહુત ઢિઠાઈ ❀ અબ તો ઘાત પરે હો આઇ
નિશિબાસર મોહિં બહુત ખિઝાયો ▨ દધિ માખન સબ મેરો ખાયો
દોઉ ભુજ પકરિ કહ્યો કિત જૈહો ❀ દધિમાખન દૈ છૂટન પૈહો
તાકે સુખતન ચિતૈ કન્હાઈ ▨ બોલે બચન મધુર મુસુકાઈ

તેરી સોં મૈં છુયો ન રાઈ ▨ સખા ખાય સબ ગયે પરાઇ
ચારુ ચિતોનિ ચિત્ત ઉરઝાનો ❀ ઉરતે રોષ જાત નહિં જાનો
સુનત મનોહર હરિ કી બતિયાં ▨ લિયે લગાય ગ્વાલિની છતિયાં
ઐસો શ્યામ જાઉં બલિહારી ❀ મૈં લ્યાઉં દધિ ખાહુ બિહારી
હરિ કો લેન ચલી દધિ ગોરી ▨ હરિ હઁસિ નિકસિ ગયે બ્રજખોરી
રહી ઠગી સી ગ્વાલિનિ ભોરી ❀ મન લૈ ગયો સઁાવરો ચોરી
હરિ ગયે ઓર ગ્વાલિનિ કે ઘર ▨ દેખ્યો જાય, ન કોઊ ભીતર

દો૦ માખન કાઢિ નિશંક હ્વૈ, લાગે ખાન કન્હાય ।
ગ્વાલિની આવત જાનિ ઘર, તબ ઉઠિ રહે છિપાય ॥
સો૦ ગ્વાલિની ઘરમેં આય, મથની ઢિગ ઠાઢી ભઇ ।
ભાજન રીતો પાય, ચકિત બિલોકતિ ચહૂં દિશિ ॥

અબહીં ગઈ આઈ ઈન પાંવન ❀ આયો માખન કૌન ચુરાવન
ભીતર ગઈ તહાં હરિ પાયે ▨ પકરી ભુજા ભયે મન ભાયે
તબ હરિ કહિ નિજ નામ લજાયે ❀ નયન સરોજ કછુક ભરી આયે
દેખિ બદનછબિ આનંદહોકે ▨ દીન્હે જાન ભાવતે જીકે
ભયો ગ્વાલિ મન પરમ હુલાસા ❀ કહન ચલી યશુમતિ કે પાસા
જો તુમ સુનહુ યશોમતિ માઇ ▨ હઁસિ હો સુનિ હરિ કી લરિકાઈ
આજુ ગયે હરિ મોં ઘર ચોરી ❀ દેખી માખન ભરી કમોરી
મૈં ગઈ આય અચાનક જબહીં ▨ રહે છિપાય સકુચિ કૈ તબહીં
જબ મૈ કહ્યૌં ભવન મેં કોરી ❀ તબ મોહિં કહી નિજનામ નિહોરી
લગે લેન લોચન ભરિ આંસૂ ▨ તબ મૈં કાનન તોરી સાંસૂ
સુનત શ્યામ સબ રોહિણિ કનિયાં ❀ સકુચત હૅસત મંદ મુસુકનિયાં
ગ્વાલિ બિહઁસિ હરિ તન ડરપાયો ▨ માખનચોર પકરિ મૈ પાયો

દો૦ કરૌં નોય કી દામરી, બાઁધે અપને ધામ ।
લાય લિયે ઉર રોહિણી, બાઁધિ સકૈ કો શ્યામ ॥
સો૦ યશુમતિઉર આનંદ, બાલચરિત સુનિ શ્યામકે ।
કહત સુનો નઁદનંદ, ઐસો કામ ન કરહુ સુત ॥

પુનિ ઇક ગૃહ ગયે નંદદુલારે ❀ દેખિ ફિરે તહઁ ગ્વાલ દુવારે
તબ હરિ ઐસી બુદ્ધિ ઉપાઇ ▨ કાઢિ પરે પિછવારે જાઈ

સૂનો ભવન કહૂં કોઉ નાહીં ❀ માનહુઁ ઈનકો રાજ સદાહીં
ઢૉઢે મૂટ્ટ ધરન ઉતારત ▨ દધિ અરુ માખન દૂધ નિહારત
રેન જમાયો ગોરસ પાયો ❀ લગે ખાન મનુ આપ જમાયો
આહટ સુનિ યુવતી ઘર આઇ ▨ ઝલકત દેખે કુંવર કન્હાઈ
અંધિયારે ઘર શ્યામ ગયે દુરિ ❀ દધિ મટુકી ઢિગ બૈઠિ રહે મુરિ
સકલ જીવ ઉર અંતરવાસી ▨ તહાં કછૂક ચેટક પરકાસી
ગ્વાલિનિ હરિ કો ઈત ઉત હેરે ❀ પાવત નાહીં ધામ અંધેરે
કહતિ અબહિં દેખ્યો નંદનંદન ▨ કિતહિ ગયો પછિતાત મનહિંમન
પરિ ગયે દીઠ ઓટ મથનીકે ❀ સુન્દર શ્યામ પ્રાણ ગથનીકે
તબહીં ગ્વાલિની ભુજ ગહિ લીન્હોં ▨ કહત તુમ્હે અબ તો મૈં ચીન્હોં

દો૦ કહૌ કહા ચાહત ફિરત, ધામ અંધેરે માહિં ।
બૂઝે બદન દુરાવતે, સૂધે ચિતવત નાહીં ॥
સો૦ દધિ મથની મેં હાથ, અબ કા ઉતર બનાઈહૌ ।
સખા નહીં કોઉ સાથ, કહિયે અબ કૈસી બનૈ ॥

મૈં જાન્યોં યહ ઘર હૈ મેરો ❀ તા ધોખે ઈત હ્વૈ ગયો ફેરો
દૃષ્ટિ પરી ચીટી દધિ માહીં ▨ કાઢ઼ન લગ્યોં તિન્હેં ઈહિ ઠાહીં
સુનિ મૃદુબચન ગ્વાલિ મુસકાની ❀ તુમ હો રતિનાગર હમ જાની
ઉર લગાય મુખ ચુમ્બન કીનો ▨ વિધિવિ મનાય બિદા કરિ દીનો
હરિ દરશન બિન ક્ષણુ ન સુહાઈ ❀ ઉરહન મિસ યશુમતિ પહં આઈ
સુનહુ મહરિ નિજ સુતકી કરણી ▨ કરત અચગરી જાત ન બરણી
નિત પ્રતિ કરત દૂધ દધિ હાની ❀ કહં લગિ કરૈં કાન નંદરાની
મૈં અપને મંદિર અંધિયારે ▨ માખન ધર્યો દુરાય સવારે
સોઈ ટૂંઢિ લિયો હરિ જાઈ ❀ અતિ નિશંક નહિં નેકુ ડરાઈ
બૂઝે ઉત્તર તુરત બનાવૈ ▨ ચીંટી કાઢ઼ત કો કર નાવૈ
સુનિ ગ્વાલિની કે બચન સયાની ❀ હંસિકે બોધ કિયો નંદરાની
યશુમતિ કહત શ્યામસો પ્યારે ▨ પર ઘર કાહે જાત લલારે

દો૦ મમ લોચન આગે સદા, ખેલહુ સખન બુલાય ।
તુમ્હરે બાલબિનોદ લખિ, મેરો હિયો સિરાય ॥
સો૦ મોપૈ લીજૈ શ્યામ, દધિ માખન મેવા મધુર ।

સબ કછુ તેરે ધામ, પર ઘર જાય બલાય તુવ ॥

માખન માંગ્યો કુંવર કન્હાઈ ❀ મુદિત માતુ તુરતહિં લૈ આઇ
લગી ખવાવન હિય હરપાની ▨ શ્યામ કહ્યો બૈઠૌં નિજપાનિ
દિયો હાથ ધરિ ભરિકૈ દોના ❀ ચલે ખાત ખેલત હરિ લોના
સખન સંગ ખેલત વનમાલી ▨ યમુના જાતી લખી ઇક ગ્વાલી
આપ ચલે તાકેઘર માહીં ❀ પૂંછત બાત કૌન હૈ કાહીં
લખે તહાં શિશુ દોય અયાને ▨ ભીર દેખતે રોય ડરાને
ઇત ઉત દેખ્યો ગોરસ નાહીં ❀ ઊંચે ધરયો સિકહુરન માહીં
તબ મનમોહન રચ્યો ઉપાઇ ▨ આનિ તહાં ઊખલ ઔંધાઈ
તા પર એક સખા બૈઠારી ❀ તાકે કન્ધ ચઢે બનવારી
ઐસી બિધિ કરિ ગોરસ પાયો ▨ દધિ માખનસબહી મિલિ ખાયો
દૂધ ડારિ બછરૂ સબ છોરે ❀ દિયે નિકાસિ બનહિં કી ઓરે
મહી છિરક લરકન ડરપાઇ ▨ ચલે અગ્ર કરિ સખા કન્હાઈ

દો૦ ગ્વાલિની આવત દેખિકૈ, સખા ગયે સબ દૌરિ ।
ફંસિ ભીતર મોહન પરે, રોકિ લઇ તિન પૌરિ ॥

સો૦ રોષ ભરી મુખ બાત, પ્રેમ ભરયો અન્તર હિયો ।
કહત મહર કે તાત, જાત કહાં દધિચોર અબ ॥

તબ હરિ તાકે મુખાનન દેખી ❀ કીન્હે ઉર નખ ઘાત વિશેખી
અતિ રિસ ગ્વાલિનિ મન ઉપજાઈ ▨ દોઉ ભુજ પકરિ મહરિ પૈ લાઇ
માનોં મહરિ કહ્યો તુમ મેરો ❀ અતિ ઉત્પાત કરત સુત તેરો
રાખ્યો ગોરસ છિકે ચઢાઇ ▨ ગ્વાલ કન્ધ ચઢિ લિયો કન્હાઈ
માખન ખાય દૂધ ઢરકાયો ❀ મહી છિરકી બાલકન રુવાયો
ઔર કહત સકુચત હૌં બાતા ▨ કહા દિખાઊં તુમકો ગાતા
હૈં ગુણ બ. શ્યામ કે માઇ ❀ ઇહાં સકુચિ લરિકા હ્વૈ જાઇ
બરજત ક્યોં નહીં સુતહિ અનેરો ▨ કહા કહૌં નિત પ્રતિ કો ઝેરો
જો કછુ રાખૈં દૂરિ દુરાઇ ❀ તહીં તહીં તે લેત ચુરાઇ
તાપર દેત બછરઅન છોરી ▨ બાન બન ફિરત બહી ચહું ઓરી
ચોરી અધિક ચતુર બનવારી ❀ સુનહુ મહરિ હમ ઇનતે હારી
કહું લગિ ઇનકે ગુણુનિ બખાનોં ▨ તુમ ઇનકો સૂધો મતિ જાનોં

દો૦ સુનત ગ્વાલની કે બચન, યશુમતિ હરિતન દેખિ ।
ભયે સકુચયુત મુખ નિરખિ, કોમલ લલિત બિશેખિ ॥
સો૦ કહત લગાવત લોગ, ઝૂઠહિ સબ મેરે સુતહિ ।
કબ ભયો ચોરી યોગ, પાંચ વર્ષ કે તનિક સે ॥

ઈહિ મિસિ દેખન કો સબ આવૈં ❀ ચોરી મેરે સુતહિ લગાવૈં
ઐસો તો મેરો ન અન્યાઈ ▨ અતિહી બાલક કુંવર કન્હાઈ
છીકે બંધે ભવન અતિ ઊંચે ❀ તહં ઈનકી કૈસે ભુજ પહૂંચે
કૌન બેગ ઈતનો હ્વૈ આયો ▨ તેરો ગોરસ કૈસે ખાયો
હાથ નચાવત આવત દૌરી ❀ જીભ ન કરહિ સમુઝિ કે બૌરી
ઘરહી માખન બરી કમોરી ▨ કબહૂં લેત ન અંગુરિ ન બોરી
ઈતની સુનત નિરખ ઘનસ્યામૈં ❀ બિહુંસિ ચલી ગ્વાલિ નિજધામૈં
હરિ સોં કહત મહરિ સમુઝાઈ ▨ મૈં બલિ કહું જિન જાહુ કન્હાઈ
તુમ્હરે કારણ ષટ રસ નાના ❀ કરિ કરિ રાખે બિબિધ બિધાના
ઈતો ઉપાય કરત કિત માઈ ▨ પર ઘર દધિ માખનહિં લગાઈ
બ્રજ કી બાઢી ગ્વાલિ ગંવારી ❀ હાટ બાટ દધિ બેંચનહારી
નહીં કછું લાજ ન કાન બિચારૈ ▨ બોલત બચન કટુક મુંહ ફારૈં

દો૦ ઝૂઠો દોષ લગાયકૈં, નિત ઉઠિ આવત પ્રાત ।
સન્મુખ બાદતિ શંક તજિ, બિકટ બનાવત બાત ॥
સો૦ નૌ લખ દુહિયત ગાય, દૂધ દહી તેરે ઘનો ।
તુ કિત ચોરી જાય, બુરો માનિહૈં નન્દ સુનિ ॥

હરિ માખન ચોરી રસ ગીધે ❀ કૈસે રહૈં પ્રેમ કે બીધે
એક ગ્વાલિ ઘર માંઝ અંધેરે ▨ અતિ શ્યામલ તન પરત ન હેરે
કછુક ધરો ગોરસ તહં પાયો ❀ પ્રથમ સુરુચિ કર ભોગ લગાયો
કિયો પ્રકટ દીપક ગૃહ ગ્વાલી ▨ તહૈં દેખે બીતર બનમાલી
ભુજા ચાર ધરિ દરશ દિખાયો ❀ ગ્વાલિની લખિ અતિ અચરજ પાયો
દધિ માખન કે બૂંદ સુહાયે ▨ સુભગ શ્યામ ઉર અતિ છબિ છાયે
માનહું યમુનાજલ કે માહીં ❀ દેખિ પરત ઉડુગણ પરછાહીં
ઈહિ છબિ નિરખિ રહી છકિ ગ્વાલી ▨ બહુરો ભયે દ્વિભુજ બનમાલી

દેખિ ચરિત હરખી બ્રજબાલા ❀ ચકિત બિલોકતિ હર્ષ બિશાલા
મન મન કહતિ કહા મૈં દેખ્યો ▨ યહ જાગત કૈ સ્વપ્ન બિશેખ્યો
પ્રેમ મગન તન કી સુધિ ભૂલી ❀ ગદગદ કંઠ રોમાવલિ ફૂલી
મન હરિ લીનો રૂપ દિખાઈ ▨ ચલે વહાં તેં કુંવરકન્હાઈ

દો૦ દેખિ શ્યામકે ચરિત બર, બ્રજનારી સુખ પાય ।
હોહિં હમારે પુરુષ હરિ, માઁગત બિધિહિ મનાય ॥

સો૦ ઘરઘર કરત બિલાસ, નાના ભેષ દિખાય હરિ ।
બ્રજજન પરમ હુલાસ, દેખિ ચરિત ગોપાલ કે ॥

દેખી શ્યામ ગ્વલિ ઇક ઠાઢી ❀ ગોરસ મથતિ પ્રાત છબિ બાઢી
ડોલત તન ઉઘર્યો શિર અંચલ ▨ બેણી ચલન પીઠ પર ચંચલ
યૌવન મદમાતી ઇઠિલાની ❀ કરપત રજ્જુ દુહૂં કરન મથાની
ઇત ઉત અઁગ મોરતિ ઝકઝોરી ▨ ગોરે અંગ દિનન કી થોરી
મઢી ઉરાજન અઁગિયા ગાઢી ❀ મનહુઁ કામસાઁચે ભરિ કાઢી
રીઝી રહે લખિ નંદદુલારે ▨ લાગે ખેલન તાસુ દુઆરે
ફિરિ ચિતઈ ગ્વાલિની દ્વારે તન ❀ પરિ ગયે દૃષ્ટિ શ્યામસુન્દર ઘન
ઓલિ લિયે હરુવે સૂને ઘર ▨ લિયે લગાય ઉર સોં સુન્દર બર
ઉમઁગ અંગ અંગિયા ઉર દરકી ❀ તિહિ અવસર સુધિ રહી ન ઘરકી
તબહીં સુન્દરશ્યામ સુજાના ▨ ભયે બરસ દ્વાદશ અનુમાના
સો છબિ દેખિ છકી બ્રજનારી ❀ બહુરે ભયે શિશુરૂપ નિહારી
હરિકે કૌતુક અતિ સુખદાઈ ▨ દેખિ રહી સ્નતિ ગતિ બિસરાઈ

દો૦ માખન લૈ તબ શ્યામ મુખ, ધરત આપને પાન ।
અતિ આનંદ ઉમંગ ઉર, બિસરી ગ્વાલિ સુજાન ॥

સો૦ રસિકશિરોમણિ શ્યામ, માખન ખાય રિઝાય તિય ।
આયે અપને ધામ, છબિસાગર નાગર નવલ ॥

મન હરિ લીન્હોં કુઁવરકન્હાઈ ❀ બિન દેખે ક્ષણ રહ્યો ન જાઈ
ઉરહન કે મિસ ગ્વલિ સયાની ▨ આઇ દેખન હરિ સુખદાનિ
સુનહુ મહરિ સુત કે ગુણ જૈસે ❀ કહા કૌં કહિ જાત ન તૈસે
માખન ખાય મહી ઢરકાયો ▨ ચોરી કરિ અબહિં ભજિ આયો

ગોરસ હાનિ સહી લૈ માઇ ❀ અબ કૈસે સહી જાત ખુટાઇ
બીચહિં બોલિ ઉઠે બનવારી ▨ ઝૂઠહિં મોહિં લગાવત ગ્વારી
ખેલત તેં મોહિં લિયો બુલાઈ ❀ દોઉ ભુજ ભરિ લીનો ઉર લાઇ
મેરે કર અપને ઉર ધારી ▨ આપુનહીં ચોલી ઉર ફારી
માખન આપહિં મોહિં ખવાયો ❀ મૈં કબ દહી મહી ઢરકાયો
અતિ ભોરી સુનિ હરિકી બાની ▨ યશુમતિ ગ્વાલિની સોં રિસિયાની
જાનત હોં જુ કટાક્ષ તિહારો ❀ અતિ ભોરો સુત મેરો બારો
દે દૈ દગ બુલાવાત તાહી ▨ સોઈ સોઇ કરત જો ભાવત જાહી

દો૦ બોલિ બોલિ નિજનિજ ભવન, ભેટતિ ભરિભરિ અંક।
મેરે ભોરે બાલ કો, ગ્વાલિનિ લાજ નિશંક ॥
સો૦ તાપર ઉર નખ લાય, ફિરત દિખાવતિ લાજ તજી ।
કાન્હહિં દોપ લગાય, આપુન અતિ ભોરી ભઈ।

નિત ઉઠિ ઉરહન લૈ હઠિ ધાવૈં ❀ બિના ભીત હી ચિત્ર બનાવૈં
મિસ કરિ કરિ મેરે ગૃહ આઈ ▨ રહત શ્યામ તન દીઠિ લગાઇ
મેરો પાઁચ બરપ કો કાન્હા ❀ અજહુઁ રોય પય માઁગત નાન્હા
કહુઁ તૂ યૌવન કી મદમાતી. ▨ હરિ કે સંગ ફિરત અહિલાતી
ગ્વાલિનિ સુનત યશોમતિ બૈના ❀ મન હરિ લીન્હોં રાજિવનૈના
આવત રોષ પ્રીતિ મન માહીં ▨ ઉત્તર દેત બનત કછુ નાહીં
કછુ બન ઉત્તર કહિ રિસિઆઇ ❀ ચલી ભવન ઉર રાખિ કન્હાઈ
યશુમતિ યહૈ સિખાવતિ શ્યા ▨ કત હો જાત પરાયે ધામહિં
યે સબ ગોરસ કી મદમાતી ❀ ફિરત ઢીઠ ગ્વાલિનિ ઇતરાતી
નિત ઉઠિ ઉરહન દેત બિહાને ▨ મુખ સઁભારી નહીં બાત બખાને
રુચિ ઉપજૈ તુમ્હરે મન જોઈ ❀ મોપૈ માઁગિ લેહુ કિન સોઈ
કહિ કહિ મધુર બચન નિજ તાતા ▨ સુખે ઉપજાવત મેરે ગાતા

દો૦ અપનેહિં આઁગન ખેલિયે, સખન સહિત દોઉ ભાય।
મુહિં સુખ દીજૈ આપને, બાલબિનોદ દિખાય ॥
સો૦ સુન્દર ઘન બ્રજનાથ, કોટિકામશોભાહરણ।
ગોપ બાલ લૈ સાથ, કરત બાલલીલા લલિત ॥

મથુરા જાત લખી ઇક ગ્વાલો ❀ ચરચિ લઈ તાકો બનમાલી
બૈઠિ રહે તાકે પિછવારે ▨ સખા સગ લૈ નન્દદુલારે
કહતિ પરોસિનસોં સમુઝાઇ ❀ સુનિ લીન્હોં સો કુઁવરકન્હાઈ
બેચન જાતિ સખી હોં દહિયો ▨ તોલોં મેરે ઘર તન ચહિયો
સદ માખન દ્વૈ માટ ધરોઈ ❀ સૌ પિ જાતિ હોં તોકોં સોઈ
ડર તો ઔર કછૂ બ્રજ નાહીં ▨ નંદસુવન સખિ આય ન જાહીં
યોં કહિ ચલી ગ્વાલિની જબહીં ❀ સખન સહિત હરિ પૈઠે તબહીં
કછુ ગ્વાલન કી આહટ પાઈ ▨ સો પુનિ દેરિ ઘરહિ ફિરિ આઈ
દેખિ સખા સબ ચલે પરાઈ ❀ પકરે ગ્વાલિની ધાય કન્હાઈ
ઔરન જાનિ જાન મૈં દીન્હે ▨ તુમ કિન જાત અચકરી કીન્હે
બાઁહ પકરી લૈ ચલી લિવાઈ ❀ કહત યશોમતિ! દેખહુ આઈ
ઉરહન દેત સદા રિસ માનો ▨ અબ અપનો સુત આય પિછાનો

દો૦ વહૈ ઉરહનો નિત્ય કો, સત્ય કરન કે કાજ ।
મૈં ગહિ લ્યાઇ શ્યામ કો, બાઁહ પકરિકે આજ ॥
સો૦ હરિ બૈઠે નિજ ધામ, ખેલત જનની કે નિકટ ।
કૌતુક નિધિ ઘનશ્યામ, કરત ચરિત સંતન સુખદ ॥

યશુમતિ સુનિ ગ્વાલિનિ કી બાની ❀ દેખન ચલી સુતહિ અકુલાની
કયે તહાં હ્વૈ સુતા પરાઈ ▨ દેખિ અયશોમતિ તિ રિસિયાઈ
તેરે આંખન મતિહિય નાહીં ❀ બદન દેખિ પહિચાનત નાહીં
દેખહુ રી યાકી ગતિ માઈ ▨ યા કન્યા કો કહત કન્હાઇ
તૈં જો મેરે સુત કો નામા ❀ સૂધો કરિ પાયો હૈ શ્યામા
તૂ ગહિ બાઁહ કૌન કો લ્યાઈ ▨ ખેલત મેરે ધામ કન્હાઈ
રહી ચાલ હરિ કો મુખ ચાહો ❀ સમુઝિ સમઝિ મનમેં પછિતાહી
બાઁહ પકરિ મૈં ઘર તે લ્યાઇ ▨ કીન્હે કૈસે ચરિત કન્હાઈ
જાત બનૈ ના કછુ કહી જાઈ ❀ રહી ગ્વાલિ ઠગિસી સકુચાઈ
મહરિ કહત ચલિ જાહિ ઈહાઁ તે ▨ મૈં જાનત સબ તુમ્હરી બાતે
હરિ કે ચરિત કહા કોઉ જાને ❀ ગ્વાલિનિ નન દુરિ મુરિ મુસકાને
હરિ તે હારિ ચલી ગૃહગ્વાલી ▨ બુધિ કરિ જીતે શ્યામ બનમાલી

દો૦ બહુરિ ગયે ઇક ગ્વાલિ ઘર, મનમોહન ઘનશ્યામ ।

સખન સહિત હરપિત ભયે, સુનો પાયો ધામ ॥
સો૦ સબ ઘર લિયો ઢંઢોરિ, માખન ખાયો ચોરિ હરિ ।
ભાજન ડારે ફોરિ, ગોરસ લિયો લુઢાય મહી ॥

સોવત લરિકન ચુટકિ જગાયે ❀ મહી છિરકિ ડરપાય રુવાયે
બડ़ો માઠ ઇક ધીકો પેખો ▨ બહુત દિનનકો ચિકનો ચોખો
સોઊ ફોરિ કિયો બહુ ટૂકા ❀ ચલે હુઁસત સબ મિલિ દૈ કૂકા
આયગઈ ગ્વાલિનિ તિહિં કાલા ▨ નિકસત ધરિ પાયે નઁદલાલા
દેખ્યો ઘર બાસન સબ ફોરે ❀ રોવત બાલ મહી સોં બોરે
દોઊ ભુજન ગાઢે ગહિ લીન્હે ▨ જાય મહરિ ઢિગ ઠાઢે કીન્હે
કહતિ સરોષ યશોમતિ આગે ❀ અબ પતિ રહિ હૈ યા બ્રજ ત્યાગે
ઐસે હાલ કિયે ગૃહ મેરે ▨ સુનહુ મહરિ લક્ષણ સુત કેરે
માખન ખાય દહી ઢરકાયો ❀ મહી છિરકિ બાલકન રુવાયો
બાસન ફોરિ ધરે સબ ઘરકે ▨ ઉપજ્યો પૂત સપૂત મહર કે
ઘીકો માટ સુગન કો રાખ્યો ❀ સોઊ ફોરિ ટૂક કરિ નાખ્યો
ચલો દિખાઊં ઘર કો હલા ▨ રાખહુ બાઁધિ આપનો લાલા

દો૦ જનની ખોજન કાન્હ કો, કરત ફિરત ઉત્પાત ।
નિત ઉઠિ ઉરહન સહતિહૌં, તૂ નહિં માનત તાત ॥

સો૦ બડ़ે બાપ કે પૂત, ચોર નામ પ્રકટ્યો જગત ।
ઉપજ્યો પૂત સપૂત, નામ ધરાવત તાત કો ॥

જનની કે ખીઝત હરિ રોયે ❀ ભરિ આયે નયનન કે કોયે
ઝૂઠહિ મોહિં લગાવત ધગરી ▨ મેરે ખ્યાલ પરી હૈં સિગરી
યશુમતિ રોવત દેખિ કન્હાઈ ❀ બદન પોછિ લીનો ઉર લાઈ
કહત સબૈ યુવતિન યહ ભાવૈ ▨ નિતહી નિત ઉઠિ ભોરહિ આવૈ
મેરે બારહિ દોષ લગાવૈ ❀ ઝૂઠહિં ઉરહન મોહિં સુનાવૈ
કબહિં ગયો તેરે દરવાજે ▨ દૂધ દહી માખન કે કાજે
ધન માતી ઈતરાતી ડાલૈં ❀ સકુચત નાહીં સઁભાર ન બોલૈં
મેરો કાન્હ તનક સો માઈ ▨ તાહિ રુવાવત ઝૂઠિ લગાઈ
કબ હરિ તેરો માખન લીનોં ❀ મેરે બહુત દઈ કો દીનોં

કહા ભયો ઘર ગયો તિહારે ❀ છુયો તનક દધિ બાલક બારે
ગ્વાલિની સુનિ યશોમતિ કી બાની ⁄⁄ કહતિ મહરિ તુમ ઉલટિ રિસાની
નિત ઉઠિ હોય જાસુ કી હાની ❀ સો ક્યોં કહૈ આન નંદરાની
દો૦ તુમ કછુ લાવત ઔરહી, લેહુ આપનો ગાંવ ।
જહાં બસે નહીં પતિ રહે, તજન કહ્યો સો ઠાંવ ॥
સો૦ પૂતહિં દેત પઢાય, ભડ઼હાઇ ઘર ઘર કરન ।
ઉરહન દેત રિસાય, કો બસિહૈ એસે નગર ॥
સખા ભીર લે પૈઠત જાઈ ❀ આપ ખાય તો સહિયે માઈ
જો કછુ ગોરસ ઘર મેં પાવૈં ⁄⁄ કછુ ડારૈં કછુ સખન લુટાવૈં
કહું લોં સહૈં નિત્ય કી હાની ❀ કબકોં કરૈં નંદ કી કાની
ઇક દિન મેરે મન્દિર આયો ⁄⁄ મોકો દેખત બદન બિરાયો
જબ મૈં સન્મુખ પકરન ધાઇ ❀ તબ કે ગુણ કહા કહૌં સુનાઈ
ભાજી રહ્યો દુરિ દેખત જાઈ ⁄⁄ મૈં પોઢી અપને ગૃહ આઈ
હરૈં હરૈં આયે શિરહાને ❀ ચોટી પાટી બાંધિ પરાને
સુન મૈયા યાકે ગુણ મોસોં ⁄⁄ યહ સબ ઝૂઠ કહત હૈ તોસોં
બોલતિ તેં મોહિં લિયો બુલાઈ ❀ મોપે દધિ કી ચીંટિ કઢાઈ
ટહલ કરોં મેં યાકે ઘરકી ⁄⁄ યહ સોવે પતિસંગ નિધરકી
સુનત બચન યશુમતિ મુસકાની ❀ ગ્વાલિન હસિ મુખ મોરિ લજાની
સુનહુ મહરિ સુતકે ગુણ કાને ⁄⁄ સમુઝહુ હૈં ભોરે કે સ્યાને
દો૦ કરત ફિરત ઉતપાત અતિ, સબ બ્રજ ઘર ઘર જાય ।
નિત ઉઠિ ખેલત ફાગસી, ગરિયાવત ન લજાય ॥
સો૦ બાહર તરુણ કિશોર, બોલત વચન બિચિત્ર બર ।
યહાં હોત શિશુ ભોર, તુમ અચરજ માનત નહીં ॥
યોં કહિ ગઇ ગ્વાલિની ધામહિં ❀ યશુમતિ પુનિ પુનિ સિખવત શ્યામહિં
ઘર ગોરસ જિન જાહુ પરાયે ⁄⁄ તાત રિસાત ઉરહનો લાયે
લઘુ દીરઘતા કછુ નહીં જાનૈં ❀ ઝગરો આય ઝૂઠ તબ ઠાનૈં
નો લખ ધેનુ દૂધ કી તેરે ⁄⁄ ઔર બહુત બન ચરૈં અનેરે
તૂ કિત માખન ખાત ચુરાઇ ❀ છાંરિ દેહુ અબ યહ લરિક.ઇ

યોં કહિ જનની કંઠ લગાયો ▨ સુન્દરશ્યામ હરષ તબ પાયો
ખેલન ગયે બહુરિ નંદલાલા ❋ કિયે જાય પુનિ સોઈ ખ્યાલા
અપર ગ્વાલિ ઉરહન લૈ આઈ ▨ આઈ યશુમતિ પહઁ રિસિઆઈ
તેરે કાન્હ મેરો માખન ખાયો ❋ સખન સહિત અબહીં ભજી આયો
મૈં ગઈ યમુન ભરન કો પાની ▨ દુપહર ઘોસ સૂન ઘર જાની
ગયો ભવન મમ ખોલ કિંવારી: ❋ છીકન તે દધિ લિયો ઉતારી
ખાય લુટાય બહાય પરાને ▨ બાલક હ્વૈ બરજો નહીં માને

દો૦ કીન્હોં અતિહી લાડ઼લો, લાડ઼ લડ઼ાય બહુત ।
અબહીં તે યે ઢંગ કરત, જાયો અનોખો પૂત ॥

સો૦ સુનિ ગ્વાલિનકે બૈન, કહત યશોમતિ કાન્હસોં ।
સિખયો માનત હૈ ન, લૈ સઁટિયા ડાટત ભઈ ॥

માખન ખાત પરાયે ઘર કો ❋ મેરે રહત જહાઁ તહઁ ડરકો
નિત પ્રતિ મથિયત સહસ મથાની ▨ તેરે કૌન વસ્તુ કી હાની
કિતને અહિર જીયત ઘર મેરે ❋ બેંચત ખાત મહી બહુતેરે
પૂત કહાવત નન્દમહરિ કો ▨ ચોરી કરત ઉઘારત ફિરિકો
મૈયા મૈં નહીં માખન ખાયો ❋ મેરે બદન સખન લપટાયો
ભાજન ઊંચે છિકન ચઢ઼ાયો ▨ સમુઝ દેખુ મ કૈસે પાયો
મૈં ઇન નાન્હેં હાથ પસારી ❋ કિહિ બિધિ માખન લિયો ઉતારી
મુખ દધિ પોંછત કહત કન્હાઈ ▨ દોના પાછે પીઠ દુરાઈ
ડારિ સાંટિ યશુમતિ મુસકાની ❋ ગહિ ઉરલાય લિયે સુખદાની
બાલબિનોદ, મોદ મન મોહ્યો ▨ નિરખત બદન ત્રાસ સુત સોહ્યો
ભક્તાધીન, બેદ યશ ગાવૈ ❋ સો હરિ ભક્તપ્રતાપ દિખાવૈ
યશુમતિકો સુખ નિરખિ અગાધા ▨ બિસરી શિવમુનિબ્રહ્મ સમાધા

દો૦ ધનિ બ્રજબાસી ધન્ય બ્રજ, ધનિ ધનિ બ્રજકી ગાય ।
જિનકો માખન ચોરિ હરિ, નિત ઉઠિ ઘરઘર ખાય ॥

સો૦ રહે સકલ સુર ભૂલ, બ્રજબિલાસ હરિ કો નિરખિ ।
હરષહિં બરષહિં ફૂલ, ધન્ય ધન્ય બ્રજ ધન્ય કહિ ॥

આઈ કહત ઔર ઇક ગ્વાલી ❋ સુનહુ યશોમતિ સુતકી ચાલી

ભાજી ગયે મેરે ભાજન ફોરી ▨ માખન ખાય મહી મહિ ઢોરી
હૂઁક દેત પૈઠત ઘર મહીં ❁ કાહૂ બિધિ હરિ માનત નાહીં
સખા સંગ લીન્હે ઇકઠોરી ▨ નાચત ફિરત સાઁકરી ખોરી
બાટ ઘાટ કોઉ ચલન ન પાવૈ ❁ ગારી દૈ દૈ સબન બુલાવૈ
ગોરસ હાનિ કરત હૈ સિગરો ▨ કહુઁ લગિ કીજૈ નિત ઉઠિ ઝગરો
ઘર ઘર કરત ફિરત સુત ચોરી ❁ એસી બિધિ બસી હૈ બ્રજ કોરી
સુનત ગોપિકાકી રિસબાની ▨ કહત શ્યામસોં નંદકી રાની
તૂ નહીં મોહિં ડરાત મુરારી ❁ બકત બકત તોસોં પચિહારી
પટરસ ભરે ધરે ઘર માહીં ▨ તાતે તૂ લૈ ખાત કયોં નાહીં
ઘર ઘર ચોરી કો નિત જાઈ ❁ દેત ઉરહનોં ગ્વાલિ સદાઈ
મોકો કૃપણ કહત સબ આઈ ▨ તેરે ઘર ઢોટહુ ન અઘાઈ

દો૦ સુનિ સુનિ લાજન મરતિ મૈં, તૂ નહીં માનત બાત ।
　　અબ તોહિં રાખૌં બાઁધિ કૈ, જાની તેરી ઘાત ॥
સો૦ સુન રી ગ્વાલિન બાત, કહે દેત અબ તોહિં મૈં ।
　　જબહીં પાવહુ ઘાત, મેરી સોં યહિ મારિયો ॥

અબ તૈં મોકહુઁ બહુત ખિઝાઈ ❁ સાઁટિન મારિ કરોં પહુનાઈ
અજહૂં માનિ કહ્યો કરિ મેરો ▨ તુ ઘર ઘર મતિ ફિરે અનેરો
જનની રિસ લખિ શ્યામ ડરાને ❁ અબ નહીં જેહાં ધામ બિરાને
યોં કહિ નિકરિ ગયે હરિ દ્વારે ▨ ખેલત સખન સંગ ગલિયારે
તબહીં ગ્વાલિ ઓર ઇક આઈ ❁ સો યશુમતિસોં કહત સુનાઈ
નન્દમહરિ સુત ભલો પઢાયો ▨ બ્રજઘર બીથિન શોર મચાયો
મારિ ભજત કાહૂ કે લરિકા ❁ બોલત હૈ કાહૂ કો ફુરિકા
કાહૂ કો દધિ માખન ખાઇ ▨ કાહૂ કે ઘર કરત લઁડાઈ
ગારી દેત સકુચ નહીં માનૈ ❁ ગૈલ ચલત હઠિ ઝગરો ઠાનૈ
કહ કહ હરિ કે ગુણન બતૈયે ▨ તોસોં ઉરહન દેત લજૈયે
કછુ ટોનાસો પઢ઼િ કરિ આઇ ❁ જો ભાવત સો કરત કન્હાઇ
પીતામ્બર ઓઢત શિરમાહીં ▨ અંચલ દૈ દૈ મુરિ મુસકાહીં

દો૦ તેરી સોં તોસોં કહત, મૈં સકુચતિ યહ બાત ।
　　તેરો મુખ હરિ લખતહીં, સકુચિ તનિક હ્વૈ જાત ॥

ચોં કહિ જનની કંઠ લગાયો ▨ સુન્દરશ્યામ હરખ તબ પાયો
ખેલન ગયે બહુરિ નંદલાલા ❀ ફિરે જાય પુનિ સોઈ ખ્યાલા
અપર ગ્વાલિ ઉરહન લૈ આઈ ▨ આઈ યશુમતિ પહઁ રિસિઆઈ
તેરે કાન્હ મેરો માખન ખાયો ❀ સખન સહિત અબહીં ભજી આયો
મૈં ગઈ યમુન ભરન કો પાની ▨ દુપહર ઘોસ સૂન ઘર જાની
ગયો ભવન મમ ખોલ કિંવારી: ❀ છીકન તે દધિ લિયો ઉતારી
ખાય લુટાય બહાય પરાને ▨ બાલક હ્વૈ બરજે નહીં માને

દો૦ કીન્હોં અતિહી લાડ઼લો, લાડ઼ લડ઼ાય બહુત ।
　　અબહીં તે યે ઢંગ કરત, જાયો અનોખો પૂત ॥
સો૦ સુનિ ગ્વાલિનકે બૈન, કહત યશોમતિ કાન્હસોં ।
　　સિખયો માનત હૈ ન, લૈ સઁટિયા ડાટત ભઈ ॥

માખન ખાત પરાયે ઘર કો ❀ મેરે રહત જહઁા તહઁ ઢરકો
નિત પ્રતિ મથિયત સહસ મથાની ▨ તેરે કૌન વસ્તુ કી હાની
કિતને અહિર જીયત ઘર મેરે ❀ બેંચત બાત મહી બહુતેરે
પૂત કહાવત નન્દમહરિ કો ▨ ચોરી કરત ઉઘારત ફિરિકો
મૈયા મૈં નહીં માખન ખાયો ❀ મેરે બદન સખન લપટાયો
ભાજન ઊંચે છિકન ચઢાયો ▨ સમુઝ દેખુ મ કૈસે પાયો
મૈં ઇન નાન્હે હાથ પસારી ❀ કિહિ બિધિ માખન લિયો ઉતારી
મુખ દધિ પોંછત કહત કન્હાઈ ▨ દોના પાછે પીઠ દુરાઈ
ડારિ સાંટિ યશુમતિ મુસકાની ❀ ગહિ ઉરલાય લિયે સુખદાની
બાલબિનોદ, મોદ મન મોહ્યો ▨ નિરખત બદન ત્રાસ યુત સોહ્યો
ભક્તાધીન, બેદ યશ ગાવૈ ❀ સો હરિ ભક્તપ્રતાપ દિખાવૈ
યશુમતિ કો સુખ નિરખિ અગાધા ▨ બિસરી શિવમુનિબ્રહ્મ સમાધા

દો૦ ધનિ બ્રજબાસી ધન્ય બ્રજ, ધનિ ધનિ બ્રજકી ગાય ।
　　જીનકો માખન ચોરિ હરિ, નિત ઉઠી ઘરઘર ખાય ॥
સો૦ રહે સકલ સુર ભૂલ, બ્રજબિલાસ હરિ કો નિરખિ ।
　　હરખહિં બરખહિં ફૂલ, ધન્ય ધન્ય બ્રજ ધન્ય કહિ ॥

આઈ કહત ઔર ઇક ગ્વાલી ❀ સુનહુ યશોમતિ સુતકી ચાલી

ભાજી ગયે મેરે ભાજન ફોરી ▨ માખન ખાય મહી મહિ ઢોરી
હૉંક દેત પૈઠત ઘર મહીં ❀ કાહૂ બિધિ કરિ માનત નાહીં
સખા સંગ કીન્હે ઇકઠોરી ▨ નાચત ફિરત સાઁકરી ખોરી
બાટ ઘાટ કોઉ ચલન ન પાવૈ ❀ ગારી દૈ દૈ સબન બુલાવૈ
ગોરસ હાનિ કરત હૈ સિગરો ▨ કહૂઁ લગિ કીજૈ નિત ઉઠિ ઝગરો
ઘર ઘર કરત ફિરત સુત ચોરી ❀ એસી બિધિ બસી હૈ બ્રજ કોરી
સુનત ગોપિકાકી રિસબાની ▨ કહત શ્યામસોં નંદકી રાની
તૂ નહીં મોહિં ડરાત મુરારી ❀ બકત બકત તોસોં પચિહારી
ષટરસ ભરે ધરે ઘર માહીં ▨ તાતે તૂ લૈ ખાત ક્યોં નાહીં
ઘર ઘર ચોરી કો નિત જાઈ ❀ દેત ઉરહનોં ગ્વાલિ સદાઈ
મોકો કૃપણ કહત સબ આઈ ▨ તેરે ઘર ઢોટહુ ન અઘાઈ

દો૦ સુનિ સુનિ લાજન મરતિ મૈં, તૂ નહીં માનત બાત ।
અબ તોહિં રાખોં બાઁધિ કૈ, જાની તેરી ઘાત ॥
સો૦ સુન રી ગ્વાલિન બાત, કહે દેત અબ તોહિં મૈં ।
જબહીં પાવહુ ઘાત, મેરી સોં યહિ મારિયો ॥

અબ તૈં મોકહુ બહુત ખિઝાઈ ❀ સાઁટિન મારિ કરોં પહુનાઈ
અજહૂં માનિ કહ્યો કરિ મેરો ▨ તૂ ઘર ઘર મતિ ફિરે અનેરો
જનની રિસ લખિ શ્યામ ડરાને ❀ અબ નહીં જેહાં ધામ બિરાને
યોં કહિ નિકરિ ગયે હરિ દ્વારે ▨ ખેલત સખન સંગ ગલિયારે
તબહીં ગ્વાલિ ઔર ઇક આઈ ❀ સો યશુમતિસોં કહત સુનાઈ
નન્દમહરિ સુત ભલો પઢાયો ▨ બ્રજઘર બીથિન શોર મચાયો
મારિ ભજત કાહૂ કે લરિકા ❀ ખોલત હૈ કાહૂ કો ફરિકા
કાહૂ કો દધિ માખન ખાઇ ▨ કાહૂ કે ઘર કરત ભઁડાઈ
ગારી દેત સકુચ નહીં માનૈ ❀ ગૈલ ચલત હઠિ ઝગરો ઠાનૈ
કહ કહ હરિ કે ગુણન બતૈયે ▨ તોસો ઉરહન દેત લજૈયે
કછુ ટોનાસો પઢિ કરિ આઇ ❀ જો ભાવત સો કરત કન્હાઇ
પીતામ્બર ઓઢત શિરમાહીં ▨ અંચલ દૈ દૈ મુરિ મુસકાહીં

દો૦ તેરી સોં તોસોં કહત, મૈં સકુચતિ યહ બાત ।
તેરો મુખ હરિ લખતહીં, સકુચિ તનિક હ્વૈ જાત ॥

સો૦ નેક દિખાવહુ આંખિ, નહીં અબતેં યહ ઢંગ ભલે ।
કબલગિ કહિયે રાખિ, કરત અચકરી શ્યામ અતિ ॥

અથ દાંવરીબન્ધન લીલા

યશુમતિ સુનિ હરિકે ગુણગાથા ❁ રિસકુરિ ઉઠી સાઁટિ લૈ હાથા
કહત જો ઐસી રિસ મેં પાઊં ▨ તો હરિ કી ગતિ તુમહિં દિખાઊં
કૈસે હાલ કરોં હરિ કેરે ❁ લાગી તાત આજ હ્વૈ મેરે
છાંડોં નહીં આજ બિન મારે ▨ ભયે શ્યામ અબ બહુત દુલારે
ઇહિ અન્તર આઇ ઇક ગોપી ❁ બાંહ ગહે હરિ કી મુખ કોપી
ભલા મહરિ સૂધો સુત જાયો ▨ ચોલી હાર ખોલિ દિખરાયો
કિન નહીં સુતકો લાડ લડાયો ❁ કૌને નહીં કઠિન કરિ જાયો
તેરો કછૂ અધિક રી માઇ ▨ બરજત નાહિંન નેક કન્હાઇ
યશુમતિ હરિકો ભુજ ગહિ લીન્હોં ❁ કહતિ બહુરિ અપનો ઢંગ કીન્હોં
હરુવે સંટિયા દૈક લગાઇ ▨ આજ બાંધિ મેટોં લઁગરાઇ
ગહે ભુજા સુત કી બિતતાની ❁ ઇત ઉત રજ્જુ ખોજત નઁદરાની
હરિ જનની ઉર કોપ નિહારી ▨ મન મન બિહઁસત કૌતુકકારી

દો૦ અગ્નિ ઓરિ ત્રિભુવનધની, દિયો ક્ષીર ઉફનાય ।
યશુમતિ લખિ તજિ હરિભુજા, લગી સઁભારન જાય ॥
સો૦ ઇહિ બિધિ ભુજા છુડાય, દધિ ભાજન ફોરન લગે ॥
માખન મુંહ લપટાય, ગોરસ દિયો લુઢાય સબ ॥

રિસ મેં રિસ ઔરૈ ઉપજાઇ ❁ જાનિ જનની અભિલાષ કન્હાઇ
દેખિ યશોમતિ અતિ રિસ પાગી ▨ પકરિ શ્યામ કો બાંધન લાગી
ગર્બ જાનિ નહિં દામ સમાઇ ❁ સંબ રજ્જુ દ્વૈ આંગુર ઘટિ જાઇ
પુનિ પુનિ યશુમતિ ઓર મઁગવૈ ▨ હરિકે તન સબ ઓછી આવૈ
દેખિ યશોમતિ અતિ રિસ બાઢી ❁ મન પછિતાત ગ્વાલિની ઠાઢી
દેખિ સખી યશુમતિ બૌરાની ▨ હરિ કો બાંધન ચહત સયાની
હરિકો ત્રિભુવનપતિ નહીં જાનૈ ❁ જિનતે સકલ કલેશ નશાનૈ
અખિલ બ્રહ્માંડ ઉદર મેં જાકે ▨ બાંધત મહરિ ઉદર રજ્જુ તાકે

બ્રહ્મા શિવ સનકાદિક જ્ઞાની ❀ ઇનહૂં જિનકી ગતિ નહીં જાની
જલથલ જિનકી જ્યોતિ સમાની ⫽ કહી ગર્ગ સબ પ્રકટ બખાની
સુખમેં ત્રિભુવન દિયો દિખાઇ ❀ તાહૂ પર પરતીતિ ન આઈ
તિનહિં દેખ બાંધતિ નંદરાની ⫽ અચરજ કથા ન જાતિ બખાની

દો૦ આપ બંધાવત પ્રેમ બશ, ભક્તન છોરત ફન્દ ।
બદત બેદ બાણી બિદિત, ભક્તબછલ નંદનન્દ ॥

સો૦ જનનીહિં અતિરિસિજાન, યમલાઅર્જુન સુરતિકરિ ।
દીનબન્ધુ ભગવાન, જનહિત ગયે બંધાય પ્રભુ ॥

જનની કે મન કી રુચિ જાની ❀ આપ બંધાયે શારંગપાની
કહત યશોમતિ લૈ કર ડોરી ⫽ બાંધો તોડિ સકૈ દો છોરી
લૈ લૈ રજ્જુ ઊખલ સોં જોરૈ ❀ હરિ લખિ નંદ નયન જલ ઢોરૈ
યહ સુનિ બ્રજજુવતી ઉઠિ ધાઈ ⫽ દેખિ શ્યામ કો સબ મુસુકાઈ
કહતિ ઇન્હે કોઊ મન છોરો ❀ બહુરિ શ્યામ અબ માખન ચોરો
ઊખલ બાંધિ યશોમતિ ડોરી ⫽ મારન કો સટિયા કર તોરી
સાંટી દેખિ ગ્વાલિ પછિતાની ❀ બિકલ ભઈ મન અતિ અકુલાની
કહત યશોમતિ સોં સબ ગોપી ⫽ ઐસી કહા પૂત પૈ કોપી
કહા ભયો જો બાલક પાહીં ❀ ઢરક ગઈ મથની મહી માહીં
ઘર ઘર ગોકુલ દઇ દિવારી ⫽ તૂ બાંધન હરિ કી ભુજ કારી
ઐસી તોહિં બૂઝિયત નાહીં ❀ ગોરસ લગિ બાંધત સુત બાહીં
ચૂક પરી હમ તેં ઇહિ ભોરૈં ⫽ ઉરહન દિયે બકસ કર જોરૈં

દો૦ બાર બાર જોવત બદન, હુચકિન રોવત શ્યામ ।
બજહું તે તેરો હિયો, કઠિન અહો નંદબામ ॥

સો૦ કિત રિસ કરતિ અચેત, છોર ઉદર તે દાંવરી ।
ડાર કઠિન કર બેત, લોચન ભરિ ભરિ લેત હરિ ॥

જાહું ચલી અપને અપને ઘર ❀ તુમહિં સબૈ મિલિ ઢીઠ કિયો બર
બન્ધન છોરનકો અબ આઈ ⫽ મોકો મતિ બરજો કોઉ માઈ
મોહિં આપને બાબા કી સોં ❀ અબ ન પત્યાઉં શ્યામ કો બીસોં
દેખિ ચુકી મૈ ઇતકે ખ્યાલા ⫽ ઉપજે બડે નન્દ કે લાલા
મૈં દેવન હિત પય અ ટારે ❀ કોરી મટુકીં દહી જમાયો

જાવન દિયો ન પૂજન પાયો ▨ સો સબ ફોરિ ભૂમિ ઢરકાયો
તિહિ ઘર દેવ પિતર કછુ કાકે ❀ ભયો કાન્હ સોં સુત ઘર જાકે
કહત એક સુન યશુમતિ બૌરી ▨ દધિ કારણ સુત બાંધત દોરી
તૈં યહ સીખ કૌન પૈ લીની ❀ ઇતની રિસ બાલક પર કીની
જો અતિહી અચકરો કન્હાઇ ▨ તઊ કોખ કો જાયો માઈ
નેક દેખ ધોં હરિહિં નિહારી ❀ કૈસે ડરત લકુટિ કર ભારી
શોભિત સજલ સાંવરે લોચન ▨ નીરજદલ અતિ ઓસ ભરેજન
દો૦ નમિત બદન સુખત અધર, કછુક સકુચ મેં રોષ ।
સાંઝ હોત જિમિ બાત બશ, શોભિત પંકજ કોષ ॥
સો૦ નિરખિ નૈન સુખ દેત, હરિપૈ સરબસ બારિયે ।
પ્રકટે નંદનિકેત, કો જાનૈ કિહિ પુણ્યબશ ॥
એક કહત જો આયસુ પાઊં ▨ તો માખન નિજ ઘરતે લાઊં
જિહિં કારણ કીની રિસ હરિતેં ❀ અજહૂં ન ડારત સૈંટિયા કરતેં
દેખિ ડરાત તોહિં હરિ કૈસે ▨ સકુચત જલજ શીતભય જૈસે
એગિ છોરિ બંધન પટ ત્યાગી ❀ લે લગાય ઉર શ્યામ સભાગી
દેહન લગીં ચ બ બદ્ધિ બદ્ધિ બાની ▨ માખન મોહિં દેતિ હૈં આની
માનો મેરે ઘર કછુ નાહીં ❀ તબ નહીં ઉરહન દેત લજાહીં
ઢોટા મેરો તુમહિં બંધાયો ▨ ઉરહન દૈ દૈ મૂડ પિરાયો
રિસહી મેં મોકો ગહિ દીનો ❀ સબકો જ્ઞાન જાનિ મૈં લીનો
બોલી અપર એક બ્રજનારી ▨ દેખહુ યશુમતિ સુતહિં નિહારી
સુખછબિ કોટિમદન બલિહારી ❀ યે હૈં સાહ કિ ચોર બિહારી
નાહિંન તરુણ કિશોર કન્હાઈ ▨ કતહિં કરત ઇનસોં રિસ આઈ
કહા ભયો જો ઉરહન આને ❀ બાલક હરિ અબહીં કહ જાને
દો૦ શ્રમિત ભ્રમિત તો ત્રાસતે, ચપલ સજલ દૃગકોર ।
મનહું મીન બંસી બિંધે કરત સલિલ ઝકઝોર ॥
સો૦ લે ઉઠાય ઉર ધારિ, છોર ઉદરતેં દાંવરી ।
પ્રાણ દીજીયે વારિ, મોહન મદનગોપાલ પર ॥
તેરો કઠિન હિયો હૈ માઈ ❀ કહત એક ગ્વાલિનિ સમુઝાઈ
ઐસી માખન દધિ બહિ જાઈ ▨ બાંધે કમલનયન જેહિ લાઇ

જો મૂર્તિ શિવ ધ્યાન લગાવૈં ❁ સપનેહું સુર નંહીં દેખન પાવૈં
નિગમનહૂં ખોજત નહીં પાઈ ▧ સો તૈં હૈ કરતાર નચાઈ
યાહી તેં તૂ ગર્વ ભુલાઈ ❁ ઘર બૈઠે તેરે નિધિ આઈ
કાહૂ કો સુત રોવત દેખી ▧ લેત ધાય ઉર લાય બિશેખી
અબ યહ કિત સીખી ચતુરાઈ ❁ નિજ સુતસોં ઈતની કઠિનાઈ
કહત એક દેખહુ નંદનારી ▧ કબ કે ઊખલ બાંધે મુરારી
ગયો ક્ષુધા તે મુખ કુમ્હિલાઇ ❁ અતિ કોમલ તન શ્યામ કન્હાઈ
ભઈ બેર બીતે યુગ યામા ▧ હરિ કે નિકટ આય ગયો ધામા
તૂ લાગી ગૃહ કારજ માહીં ❁ હૈ નિરદઈ દયા કછુ નાહીં
ઘર કો કાજ ઇનહુંતેં પ્યારો ▧ યશુમતિ નેક ન હૃદય બિચારો
દો૦ જલજલોલ લોચન સજલ, ભયે ત્રાસતે દીન ।
ચિતવત તેરે બદન તન, મનમોહન આધીન ॥
સો૦ કેતિક ગોરસ હાન, જાકો તોરત કાન તૂ ।
વારિ દીજીએ પ્રાન, રોમ રોમ પર શ્યામ કે ॥
હરિકો દેખિ સખા યક ધાયો ❁ તિન હલધરસોં જાય સુનાયો
અહો રામ તુમ્હરો લઘુ ભૈયા ▧ બાંધ્યો આજ યશોદા મૈયા
કાહૂકે લરિકહિં હરિ માર્યો ❁ યશુમતિ પૈ તિન જાય પુકાર્યો
તબતેં હરિહિ બાંધ બૈઠાયો ▧ છોડ઼તિ નહિંન સબહિ છુડાયો
સો હમ તુમહિં જનાવન આયે ❁ હલધર સુનત તુરત ઉઠી ધાયે
માતા ડર તન અતિહિ ત્રસાયે ▧ હરિહિ દેખિ લોચન ભરિ આયે
કહત ભલે દોઉ ભુજા બંધાયે ❁ ઊખલ સોં બાંધે હરિ પાયે
મૈં બરજે કઈબાર કન્હાઈ ▧ આજહું છોડ઼ દેહુ લંગરાઈ
દોઉ કરજોરિ કહત રી મૈયા ❁ કાહેકો બાંધ્યો મેરો ભૈયા
શ્યામહિં છોડિ બાંધિ બર મોહં ▧ ઓર કહા કહિયે અબ તોહીં
મેરો પ્રાણ અધાર કન્હાઇ ❁ તાકી ભુજ મોહીં બંધી દિખાઈ
કોન કાજ ગોરસ ધન ધામા ▧ જીહિ કારણ બાંધ્યો ઘનશ્યામા
દો૦ છુવતૌ ઓર જો તન કોઉ, આજ દેખતો સોય ॥
તૂ જનની કછુ બશ નહીં, જો કછુ કરૈ સો હોય ॥
સો૦ તેરે બશ હરિ આહિં, કો જાનૈ કિહિ પુણ્યતે ।

તૂ પહિંચાનત નાહીં, ગોરસ હિત બઁધત હરિહિં ॥

સુનહુ બાત હલધર તુમ મેરી ❀ કરન દેહુ સેવા ઇન કેરી
માખન ખાત પરાયો જાઈ ▧ પ્રકટત ચોરી નામ કન્હાઈ
તુમહીં કહો કમી કિહિ કેરી ❀ નૌ નિધિ કી મેરે ઘર ઢેરી
હૌં હારી બરજત દિન રાતા ▧ માનત નાહિંન મેરી બાતા
કહા કરૌ હરિ અતિહિ ખિઝાઈ ❀ ભયો બહુત હી ઢીઠ કન્હાઈ
મેરો કહ્યો તનક નાહિં માનૈ ▧ નિત ઉઠિ ટેક આપની ઠાનૈ
ભોર હોત ઉરહન લૈ આવૈ ❀ બ્રજયુવતિન તેં મોહિં લજાવૈ
જહઁ તહઁ ધૂમ મચાવત જાઈ ▧ ઘર નહીં રહત ક્ષણેક કન્હાઈ
તુમહૂઁ દોષ દેત હો મોહીં ❀ કાન્હર તે પ્યારો દધિ તોહીં
તોહિં તજી ઔર કહો કિહિ મૈયા ▧ ઔર કૌન મેરો માન રખૈયા
તેરી સોં જનની સુન મોહીં ❀ ઉરહન દેત ઝૂઠ સબ તોહીં
હૈ સબ બ્રજ કો શ્યામ પિયારો ▧ શ્યામ સકલ બ્રજ કો રખવારો

દો૦ દધિ માખન પય કાન્હકો, કાન્હા કી સબ ગાય ।
મોહૂઁ કો બલ કાન્હ કો, તૂ નહીં જાનત માય ॥

સો૦ બલદાઉ કી બોત, સુનિ હઁસિકૈ યશુમતિ કહ્યો ।
તુમ યકમતિ દોઉ ભ્રાત, જાનત મૈં તુમ્હરે ચરિત ।

હરિ હિ દેખિ હલધર મુસકાને ❀ યહ તુમ ગતિ તુમ બિન કો જાને
કો તુમ છોરન બાંધન હારા ▧ તુમ બિરત બાંધત સંસારા
કારન કરન કરત મનમાને ❀ અતિ હિત યશુમતિ હાય બિકાને
અસુર સઁહારન જનદુખમોચન ▧ કમલાપતિ રાજીવ બિલોચન
ભક્તન કે બશ રહત સદાઈ ❀ તાહી તેં કછુઓ નં બસાઈ
હરિ યમલાર્જુન તરુ તન હેરે ▧ મન મેં કહત દાસ યે મેરે
અબહીં આજુ ઇન્હેં ઉદ્ધારોં ❀ દુસહ શાપ મુનિબર કો ટારોં
ઇનહીં કે હિત ભુજા બંધાઈ ▧ પરસિ બિટપ અબ દેહુ ગિરાઇ
દાસનુ દુઃખ ઇનકો સબ ટારોં ❀ ઇહિ મિસિ ટરિ બન્ધન નિરવારોં
ભક્તબછલ હરિ દીનદયાલા ▧ કરુણાસિન્ધુ અગાધ કૃપાલા
ભક્તાધીન બેદ યશ ગાવૈં ❀ પાવન પતિત નામ કહવાવૈં
ભક્ત હેતુ નાના તનુ ધારી ▧ કરત ચરિત ભક્તન સુખકારી

દો૦ વ્રજબાસી પ્રભુ ભક્તહિત, આપ બઁધાયો દામ ।
તાહી દિનતેં પ્રકટ હૈ, દામોદર સો નામ ॥
સો૦ નન્દનઁદન ઘનશ્યામ, જનરંજન ભંજનબિપતિ ।
મેટત જીનકો નામ, પાપ શાપ ત્રયતાપ દુખ ॥

યશુદા બાહર છાંડિ કન્હાઈ ❀ લગી મથન દધિ ભીતર જાઈ
કહત બચન રસરિસલપટાને ▨ બાત ફિરત દધિ ધામ બિરાને
પટરસ છાંડિ આપને ધામા ❀ ચોરી પ્રકટ કરત હૈં શ્યામા
મારિ ભજત વ્રજલરિકન જાઈ ▨ જહઁા તહઁા વ્રજ ધૂમ મચાઈ
રહો તુમહુઁ હલધર ચુપ સાધી ❀ ઇનકી મેટન દેહુ ઉપાધિ
ઊખલ સોં બાંધે બનવારી ▨ કહત યશોમતિ સોં વ્રજનારી
કાન્હહુઁ તે તોહિં માખન પ્યારો ❀ અરી દેખ તરસત હરિ બારો
ડારિ દેહુ મથની નંદરાની ▨ હૈ હૈ હરિકી ભુજા પિરાની
દૂધ દહી હરિપૈ સબ વારો ❀ મોહન જીવનપ્રાણ હમારો
હઁસુવે બોલી ઉઠી નંદરાની ▨ જાહુ સબૈ તુમ યુવતી સયાની
મૈં ખીઝતિ લરિકહિં ગુણકાજૈં ❀ તુમ કિત ગુરત દઈ બિન કાજૈં
લરિકહિ ત્રાસ દિખાવત રહિયે ▨ અબહીં તે અવગુણ નહિં ચહિયે

દો૦ યુવતીચલીં બિરુઝાય સબ, કહત યશોદહિં પોચ ।
મૂરખ સોં કહિયે કહા, કરત પ્રેમબશ શોચ ॥
સો૦ કહા કરેં અલિ જાઉં, કહત ચલીં સબ શ્યામ સોં ।
ધરત યશોદહિ નાઉં, અતિ કઠોર માનત નહીં ॥

.તબહિં શ્યામસુન્દર યહ ઠાની ❀ યુવતી ધામ ગઈ સબ જાની
ગૃહ કારજ જનની અટકાયો ▨ આપ યમલઅર્જુન પહઁ આયો
પરસત પાત ઉઠે ઝહરાઈ ❀ પરે શબ્દ આઘાત સુહાઈ
ઉખરે મૂલ સહિત અરરાઈ ▨ દિયે ધરનિ દોઉ તરુન ગિરાઈ
ભયે ચકિત સબ વ્રજકે બાસી ❀ રહે સકુચિ તનુ સુધિબુધિ નાસી
કોઈ ભૂમિ કો તકત આકાશા ▨ રહે ધકિલોં જકિ મનત્રાસા
યાહી અન્તર યુગલ કુમારા ❀ પ્રગટે ધનદતનય સુકુમારા
નારદ શાપ પાય દોઉ ભાઇ ▨ ભયે હુતે વ્રજ મેં તરુ આઈ

હરિકે પરસત નિજ ગતિ પાઈ ॥ ભયે પુનીત મિટી જડતાઈ
તિન્હે કૃપાલુ અનુગ્રહ કીન્હો ॥ ચારિ ભુજાકરિ દરશન દીન્હો
દેખિ દરશ અતિ પુલક શરીરા ॥ પરે ચરણ દોઉ બન્ધુ અધીરા
બાર બાર પદ રજ શિર ધારી ॥ જોરિ પાણિ અસ્તુતિ અનુસારી
છં૦ અનુસારિ અસ્તુતિ યુગર પ્રેમાનંદમગન સમ્મુખ ખરે ।
જય જય ભગતહિત સગુણ સુન્દર દેહધરિ ધ્યાવત હરે ॥
જો રૂપ નિગમન નેતિ ગાયો બુદ્ધિ મન વાણી પરે ।
સો ધન્ય ગોકુલ આય પ્રગટે ધન્ય યશુમતિ ઉર ધરે ॥
ધનિ ધન્ય બ્રજ ધનિ ગોપગોપી ગાય દધિ માખન મહી ।
ધન્ય ગોવિંદ બાલલીલા કરત માખન ચોરહી ॥
ધનિ ધનિ ઉરહનો દેત નિત ઉઠિ ધન્ય અનખ બઢાવહીં ।
ધનિ જનની બાંધિ રાખતિ જાહિ વેદ ન પાવહીં ॥
ધન્ય સો તૃણ જાસુ કો રજુ શ્યામ ભુજન બંધાયૌ ।
ધન્ય સો તરુ જાસુ ઊખલ ધનિ સુજન ગહિ લાયૌ ॥
ધન્ય ઋષિ ધનિ શાપ દીન્હો અતિ અનુગ્રહ સો કિયો ।
જાસુ શિવ બ્રહ્માદિ દુર્લભ નાથ તુમ દરશન દિયો ॥
અબ કૃપાકરિ દેહુ બર પ્રભુચરણપંકજ મતિ રહે ।
જહાં જન્મહિં કર્મબશ તહેં એક તુમ્હરી રતિ રહે ॥
દીનબન્ધુ કૃપાલ સુન્દર શ્યામ શ્રીબ્રજનાથ જૂ ।
રાખિયે નિજ શરણ અબ પ્રભુ કરિય હમહિ સનાથ જૂ ॥
દો૦ બાર બાર પદ નાય શિર, બિનતી પ્રભુહિં સુનાય ।
પ્રેમમગન નિરખત બદન, હર્ષસહિત દોઉ ભાય ॥
સો૦ સાધુ સાધુ કહિ નામ, ભક્તિદાન તિનકો દિયો ।
બિદા કિયે ઘનશ્યામ હર્ષિ ગયે નિજપુર યુગલ ॥
વૃક્ષ શબ્દ સુનિ યશુમતિ ધાઇ ॥ દેખે અજિર ન કુવર કન્હાઈ
પરે બિટપ મહીં લખિ અકુલાની ॥ શ્યામ દબે તરુતર યહ જાની
આરત મહરિ પુકારન લાગી ॥ બાંધે હરિ મૈં પરમ અભાગી
સુનત શોર બ્રજજન ઉઠિ ધાયે ॥ નન્દ દ્વાર સબ આતુર આયે
દેખિ ગિરે તરુ મનહિં ડરાને ॥ ઢૂંઢત શ્યામહિં અતિહિ સકાને

બાર બાર સબ કરહિં બિચારા ॥ ગિરે કૌન બિધિ બિટપ અપારા
દેખે દુહું તરુ બીચ કન્હાઇ ॥ રહે ત્રસિત ઊખલ લપટાઇ
ધાય લિયે ભુજ છોરિ ઉઠાઈ ॥ બ્રજયુવતિન ઉર લીન્હે લાઈ
કહત સબૈ નન્દહિ બડભાગી ॥ બચે શ્યામ કહું ચોટ ન લાગી
કબહું બાંધત મારત કબહૂં ॥ દેત દોષ યશુમતિ કો સબહૂં
નયન નીર ભરિ દોરિ યશોદા ॥ લિયો લગાય કંઠ ભરિ ગોદા
જરહુ સો રજ્જુ જિન તુમકો બાંધ્યો ॥ જરહુ હાથ જિન જેવરિ સાંધ્યો

દો૦ નન્દ મોહિં કહિહૈં કહા, દેખત તરુવર આય ।
કુશલ રહો અબ ભ્રાત દોઉ, મૈં લૈં મરહુ બલાય ॥
સો૦ શ્યામ રહે લપટાય, અતિ સભીત ઉર માતુ કે ।
બાર બાર બલિજાય, યશુમતિ મન પછિતાત અતિ ॥

બ્રજયુવતી લૈ લૈ ઉર લાવૈં ॥ નિરખિ બદન તન મન સુખ પાવૈં
મુખ ચૂમ ૧ યહ કહિ પછિતાહીં ॥ કૈસે બચે અગમ તરુ માહીં
બડી આયુ હરિ કી હૈ માઈ ॥ જહાં તહાં બિધિ હોત સહાઈ
પ્રથમ પૂતના મારન આઈ ॥ પય પીવત વહ તહાં નશાઈ
તૃણાવર્ત લૈ ગયો ઉડાઈ ॥ આપહિ ગિર્યો શિલા પર આઈ
કાગાસુર આવત નહીં જાન્યો ॥ સુની કહતિ જિય લેત પરાન્યો
શકટાસુર પલના ઢિગ આયો ॥ કો જાનૈ તિહિ કાહિ ગિરાયો
કૌન કૌન કરવર બિધિ ટારી ॥ ઊખલ સોં બાંધે મહતરી
તહાંતેઉ ઉબર્યો આજુ કન્હાઈ ॥ ઊપર બૃક્ષ પરે બહરાઈ
સબહિન પેલિ કરત મનભાઈ ॥ પુણ્ય નન્દ કે બચ્યો કન્હાઈ
ભુજપર બન્ધનચિહ્ન નિહારી ॥ કહત યશોમતિ સોં બ્રજનારી
યે ગુણ યશુમતિ અહહિં તિહારે ॥ સકુચી મહરિ નિરખિ હરિ પ્યારે

દો૦ તબહિં નન્દ આયે ઘરહિં, દોઉ તરુ ગિરે નિહારિ ।
શ્યામ ચપલ બાંધે સુને, દેત મહરિ કો ગારિ ॥
સો૦ બાંધનિ હૈ બિન કાજ, મેરે હરિ બારે સુતહિં ।
કુશલ કરિ બિધિઆજ, શોચત નંદ લખિ તરુવરન ॥

તબહિં તાત કહિ ધાય કન્હાઈ ॥ લિયે કઇ નન્નાં સુખદાયિ

ચૂમિ બદન ઉરસોં લપટાયે ▨ પ્રેમ પુલકિ લોચન ભરિ આયે
મેરે લાલ મૈં તુમ પર વારી ❀ કાહે કો બાંધે મહતારી
કૈસે ગિરે વૃક્ષ અતિ ભારી ▨ ચલી નાહીં કહું તનક બયારી
બાર બાર શોચત નંદરાઇ ❀ પૂછત તૈં કછુ લખ્યો કન્હાઇ
સ્યામ કહી મૈં કછુ ન જાનો ▨ ઊખલ ઢિગ મૈં રહ્યોં છિપાનો
કહત નન્દ હરિ બદન નિહારી ❀ બડી આજ બિધિ કરવર ટારી
બહુત દાન હરિહાથ દિવાયો ▨ દ્વિજ ચરણુન લૈ લૈ સુત નાયો
દેહિં અશીષ બિપ્ર સુખ માની ❀ ભયે પ્રસન્ન નન્દ સુનિ બાની
તબહીં શ્યામ જનની પહું આયે ▨ હર્ષિ યશોમતિ કણ્ઠ લગાયે
ભૂખો ભયો આજ મેરો બારો ❀ કાકો મુખ ધોં પ્રાત નિહારો
લ્યાઇ ઉરહન ગ્વાલિની બિનહીં ▨ યહ સબ કિયો પસારો તિનહીં

દો૦ પહિલે રોહિણિ સોં કહ્યો, તુરત કરો જિવનાર ।
　　ગ્વાલબાલ સબ બોલિ કૈ, બૈઠે નન્દકુમાર ॥

સો૦ બેગિ લ્યાવરી માત, ભુખ લગી મોકો બહુત ।
　　આજ ન ખાયો માત, સુનત બચન યશુમતિ હઁસી ॥

રોહિણી ચિતૈ રહી યશુમતિ તન ❀ શિરધુનિધુનિ પછિતાત મનહિંમન
પરસહુ હરિહિ બિલમ્બ ન લાવહુ ▨ ભૂખે હરિ કિન બેગિ જિમાવહુ
બહુ બ્યંજન બહુ ભાંતિ રસોઇ ❀ કહં લગિ બરણિ કહૈ કવિ કોઇ
પરોસત જાત યશોમતિ મૈયા ▨ જેંવત શ્યામ સખા બલ ભૈયા
જો જો બ્યંજન યશુમતિ રાખે ❀ તનક તનક મોહન સબ ચાખે
શ્યામ કહી અબ માત અઘાનો ▨ અબ મોકોં શીતલ જલ આનો
અચવન કરિ અંચયે દોઉ ભૈયા ❀ અતિ સુખ પાયો લખિ દોઉ મૈયા
સહિત સુગંધિ પાન કર લીને ▨ બાંટિ સકલ ગ્વાલન કો દીને
ભ્રાતા સહિત આપ હરિ ખાયે ❀ અધિકૈ અધર અરુણ હ્વૈ આયે
નિરખત બદન મુકુર કે માહીં ▨ બ્રજબાસી જન બલિબલિ જાહીં
ભોજન કરત ભયો સુખ જેતો ❀ બરણિ સકૈ નહીં શારદ તેતો
જો સુખ નંદભવન કે માહીં ▨ સો સુખ તીન લોક મેં નાહીં

દો૦ સુખ યશુમતિ અરુ નંદ કો, કો કરિ સકૈ બખાન ।
　　સકલ સુખન કી ખાનિ હરિ, જહાં રહે સુખ માન ॥

સો૦ કોટિ કોટિ બ્રહ્માણ્ડ, ઇક ઇક રોમ બિરાટતનુ ।
સો અપને ભુજદણ્ડ, લિય ઉછંગ યશુમતિ હરષિ ॥
યશુમતિ કહંત શ્યામસો પ્યારે ❀ સુનહુ બાત મેરિ નંદદુલારે
અપને હી આઁગન તુમ ખેલો ▨ મેરે કહ્યો કબહું નહીં પેલો
કહત ચોર બ્રજબનિતા તોહીં ❀ સુનિ સુનિ લાજ લગતિ હૈ મોહીં
તાતે રોષ હોત મન મેરે ▨ તગ બાંધત મારત જિમિ ચેરે
હલધર આજ કહત હૈં મોહી ❀ ઝૂંઠહિં નામ ધરત સબ તોહીં
ગ્વાલિની હૅમત કહત ઇક એસે ▨ ચોરી નામ ફિરત અબ કૈસે
ચોર કહત યુવતી સબ મોકોં ❀ ઝૂંઠહિ આય કહત સબ તોકોં
મૈ ખેલોં બાહર જહું જાઇ ▨ ચિતે રહત સબ મેરી ધાઈ
અપને ઘર સબ મોહિં બુલાવૈં ❀ મુખ ચુમતિ ગહિ ગહિ ઉર લાવૈ
માખન મોહિં નિજ કરન ખવાવૈં ▨ હાથ જોરિ કે બિધિહિં મનાવૈં
દેખત જબહિં લેત મોહિં ટેરી ❀ મૈ નહીં જાઉ સૌંહ મોહિં તેરી
યશુમતિ નિરખિ બદન મુસકાની ▨ ઉનકી બાત સબૈ મૈં જાની

અથ આંખમિચૌની લીલા

દો૦ ટેરિ લેહુ સબ નિજ સખન, અરુ ભૈયા બલરામ ।
સુખ દીજૈ મેરે દગન, ચલહુ આપને ધામ ॥
સો૦ યહ સુનિ હર્ષ બઢાય, બોલિ લિયે હલધર સખા ।
ખેલહિં આઁખમુઁદાય, કહત સબનસોં મુદિત હરિ ॥
હલધર કહ્યો આખ કો મૂદે ❀ હરષિ કહ્યો હરિ જનનિ યશોદે
હરિ અપની તમ આંખ મુંદાઈ ▨ જહાં તહાં સબ રહે લુકાઇ
કાન લાગિ જનની સમઝાયે ❀ હૈ ઘર મેં બલરામ છિપાયે
બલદાઊ કો આવન દૈહોં ▨ શ્રીદામા કો ચોર બનૈહો
ઇત ઉત મૈ સબ બાલક આઈ ❀ યશુમતિ ગાત છુવન સબ ધાઇ
શ્યામ છુવન કે કારણ ધાવત ▨ અતિ અકુલાત છુવન ગહિ પાવત
ધાયે સુબલ છુવત તબ શ્યામ ❀ ગહ્યો જાય તિરછે શ્રીદામા
કહત નન્દ કી સોહ જનાયે ▨ જનની ઢિગ ભુજ નહિં લૈ આયે

હંસિ હંસિ કહુત સખા સો રામા ❀ અગ તો ચોર ભયો શ્રીદામા
હર્ષિત કહુત યશોદા મૈયા ▧ જીત્યો હે મેરો પૂત કન્હૈયા
જાકી માયાં જગત ખિલાવૈ ❀ બ્રહ્મા જાકો અંત ન પાવૈ
તાહિ યશોદા ખેર ખિલાવૈ ▧ બાલક જિમિ બચનન ફુસલાવૈ
દો૦ જાકે ઉર ત્રયલોક થલ, પંચતત્ત્વ ગૌખાન ।
સો બાલક હ્વૈ ખેલઇ, યશુદા કે ગૃહ આન ॥
સો૦ દુર્લભ જપ તપ યોગ, જ્યોતિરૂપ જગધામ હરિ ।
ધન્ય સો બ્રજ કે લોગ, બાલક કરિ માનત તિન્હૈં ॥
કહત ભઈ યશુમતિ મહતારી ❀ ભઈ રાત અબ સુનહુ મુરારી
કરહુ બિયારૂ અબ કછુ પ્યારે ▧ બહુરિ ખેલિયે હોત સવારે
મોકોં તો કછુ રુચિ નહીં આવૈ ❀ તૂ કહિ ભોજન કહા બતવૈ
બેસન મિલી કનક કી પૂરી ▧ કોમલ ઉજ્જવલ હૈ અતિ રૂરી
અબહીં તાતી તુરત બનાઈ ❀ રોહિણી તુમ્હરે હેતુ કન્હાઈ
નિંબુઆ આમ કરીલ સૈંધાનો ▧ જાસો તુમ અતિહી રુચિ માનો
બલ કે સંગ બિયારૂ કીજૈ ❀ મેરે નયનન કો સુખ દીજૈ
તનક તનક ધરિ કંચન થારી ▧ લૈ આઈ રોહિણી મહતારી
સ્યામ રામ મિલિ કરત બિયારી ❀ અતિ આનંદ દોઉ જનની નિહારી
ખાત ખાત દોઊ અલસાને ▧ સુખ જંભાત જનની પહિચાને
જલ અઁચવાય કમલમુખ ધોયે ❀ બાંહ પકરિ પલના પૌઢાયે
સોવત રામ શ્યામ દોઉ ભૈયા ▧ હરુવે પાંય પલોટતિ મૈયા
દો૦ સોયે શ્યામ સુજાન હરિ, સુખ સોં બીતી રાત ।
બહુરિ કલેઊ કે લિયે, જનની જગાયે પ્રાત ॥
સો૦ દિયો કલેઊ પ્રાત, માખન પ્યારે શ્યામ કો ।
મુદિત નિરખિ દિનરાત, યશુમતિ હરિકે ચરિતકો ॥

અથ વૃન્દાવનગમન લીલા

મહર મહરિ યહ મનહિં બિચારી ❀ ગોકુલ હોત ઉપદ્રવ ભારી
જબ તેં જન્મ ભયો હરિ કેરો ▧ નિતહિ હોત ઉતપાત ઘનેરો

આકસ્માત ગિરે તરુ ભારી ❀ બચ્યો બડ઼ન કે પુણ્ય મુરારી
તાતે અબ તજીયે યહુ ગાંઊ ▨ બસિયે ચલિ કહુઁ ઉત્તમ ઠાઊં
નન્દરાય સબ ગોપ બુલાયે ❀ સમાચાર યે સબનિ સુનાયે
સબહિન કે મન મેં યહુ આઈ ▨ બસિયે અનત કહુઁ અબ જાઈ
નિતહિં ઉપાધિ નઈ જીહિ ઠાઈં ❀ બસિયો ભલો તહુઁા કો નાહીં
નંદ કહી મૈં મનહિં બિચારી ▨ હૈ ઇક ઠાઉં બહુત સુખકારી
વૃન્દાબન ગોબર્દ્ધન પાસા ❀ તહુઁ સબકો સબ ભાઁતિ સુવાસા
તહુઁા ગોપગણુ સબ સુખ પૈહૈ ▨ બન મેં ગોધનવૃન્દ ચરૈહૈં
યહ બિચાર સબ કે મન ભાયે ❀ ચલિવે કો શુભ દિવસ ધરાયો
બૃન્દાબન સબ ચલે ગુવાલા ▨ પાઁચ વર્ષ કે મદનગોપાલા

દો૦ શકટ સૌંજ સબ સાજીકૈ, ગોધન દિયે હુઁકાય ।
ચલે ગોપ ગોપી હરષિ, બૃન્દાબન સમુદાય ॥
સો૦ નિરખિ અનૂપમ ઠામ, શકટ દિયે સબ છોરિકૈ ।
સબકે મન બસ શ્યામ, બસે સકલ બૃન્દા બિપિન ॥

બસે સકલ બૃન્દાબન માહીં ❀ અતિ આનન્દ ગોપ મનમાહીં
ગાય બચ્છ સબહી સુખ પાયો ▨ ચરત નિકટ તૃણુ હરિત સુહાયો
હલધર ધેનુ ચરાવન જાહીં ❀મનમોહન લખિ મનહિં સિહાહીં
પ્રાત ચલે સબ ગાય ચરાવન ▨ જનની સોં બોલે મનભાવન
મૈંહૂઁ ગાય ચરાવન જૈહૌં ❀ બડ઼ો ભયો અબ નાહીં ડરૈહૌં
સંગ સખા અરુ હલધર ભૈયા ▨ ઇન કે સંગ ચરૈહૌં ગૈયા
બાલન સંગ યમુન તટ માહીં ❀ ખેલહિંગે સમ બટ કી છાહીં
અપની રુચિ બન કે ફલ ખૈહૌં ▨ તેરી સૌં યમુના નહીં ન્હૈહૌં
ઐસી અબહિં કહૌ જિન બારે ❀ દેખહુ અપની ભાઁતિ લલારે
તનક પાઁય ચલિહૌ કિહિ ભાઁતિ ▨ ગૈયન આવત હ્વૈ હૈ રાતી
પ્રાત જાત ગૈયન લૈ ચારન ❀ આવત સાઁઝ લખો સબ ગ્વાલન
તુમ્હરો કમલબદન મુરઝૈહૈ ▨ રેંગન ઘામ માઁઝ દુઃખ પૈહૈ

દો૦ તેરી સૌં મુહિં ઘામ નહીં, લાગત ભૂખ ન નેક ।
કહ્યો કાન્હ માનત નહીં, કરૈ આપની ટેક ॥

સો૦ ચલે ચરાવન ગાય, ગ્વાલ બાલ બલદેવ બન ।
હેરી ટેર સુનાય, ગોધન કરિ આગે લિયે ॥

હેરી ટેર સુનત લરિકન કી ❀ ગયે દૌરિ હરિ અતિ રુચિ મન કી
ઇતઉત યશુમતિ જબહિં નિહારી ▨ દૃષ્ટિ ન પડે શ્યામ બનવારી
બન તન જાન્યો જાત કન્હાઈ ❀ ટેરતિ યશુમતિ પીછે ધાઈ
જાત ચલે ગૈયન સઁગ ધાવત ▨ બલદાઉ કો ટેરિ બુલાવત
પીછે જનની આવત જાની ❀ ફેરિ ફેરિ ચિનવત ભય માની
હલધર આવત દેખિ કન્હાઈ ▨ ઠાઢે કિયે સખા સમુદાઈ
પહુંચી જનની ભયે સબ ઠાઢે ❀ રિસ કરિ દોઉ ભુજ પકરે ગાઢે
બલ કહે જાન દેહુ સઁગ મેરે ▨ બન તે ઐહૈં આજુ સબેરે
કહ્યો યશોમતિ બનહિ નિહારી ❀ દેખત રહિયો મૈં બલિહારી
ભ્રાત સંગ ગયે બનહિં કન્હાઈ ▨ યશુમતિ યહૈ કહતિ ઘર આઇ
દેખો હરિ કૈસો ઢઁગ લીન્હોં ❀ અપની ટેક પર્યો સોઇ કીન્હોં
આજ જાય દેખહુ બનમાહીં ▨ કહા પરોસ ધર્યો તિહિ ઠાહીં

દો૦ માખન રોટી ઔર જલ, શીતલ છાક બનાય ।
દઇ બેગ હી ગ્વાલ સઁગ, યશુમતિ બનહિ પઠાય ।
સો૦ ચિન્તામણિ સુર ભેક, પંચ સુધારસ કલ્પતરુ ।
અનુદિન જાકે એક, ખાત છાક સો ગ્વાલ સઁગ ॥

બૃન્દાબન ખેલત નઁદલાલા ❀ ભયો હિયે આનન્દ બિશાલા
જહઁ જહઁ ગ્વાલન કે સઁગ જાહીં ▨ તહઁ તહઁ આપ ફિરત બનમાહીં
બલદાઉ સોં કહત કન્હાઈ ❀ નિત લ્યાવહુ મોહિં સંગ લિવાઈ
આજ મરૂં કરિ આવન પાયો ▨ જનની તુમ્હરે કહે પઠાયો
કાલ્હિ કવન બિધિ કરિ ઐહોં ❀ યશુમતિ પૈ આવન નહિં પૈહોં
સોવત બોલિ લીજિયો મોકોં ▨ સોં હૈં નન્દબબા કી તોકોં
પુનિ પુનિ બિનય કરત સુખદાઈ ❀ બલિ સોં સખન સમેત સુનાઈ
સંધ્યા સમય નિકટ જબ આઈ ▨ ઘર કહઁ ચલો કહ્યો બલ ભાઈ
ગૈયન ઘેરિ કરી ઇકઠૌરી ❀ ચલે સદન સબ ગાવત ગૌરી
આવત બન તે ધેનુ ચરાઇ ▨ ગ્વાલન મધ્ય શ્યામ સુખદાઈ

જીહિ જીહિ ભાઁતિ ગ્વાલ મુખ ભાખૈ ❀ સુનિ સુનિ મન મોહન ઉર રાખૈં
નાન્હેં સ્વર પુનિ આપુનિ ગાવૈ ▨ તારી દેત હસત સુખ પાવૈં

દો૦ મોર મુકુટ બનમાલ ઉર, પીતામ્બર- ફહરાય ।
ગોપદરજ છબિ બદન પર, આવત ગાય ચરાય ॥

સો૦ છુટીં અલક છબિ દેત, જલજબદન પર મધુપ જનુ ।
આવત સખન સમેત, નંદસુવન વ્રજપ્રાણધન ॥

દેખત નન્દ યશોદા ઠાઢે ❀ રોહિણી અરુ વ્રજ જન સુખ બાઢે
ગાયન સંગ શ્યામ જબ આયે ▨ લૈ બલાય જનની ઉર લાયે
આજ ગયો હરિ ગાય ચરાવન ❀ મૈં બલિ જાઉ તનક સે પૈંવન
મોકારયુ કછુ બનતે લાયે ▨ તુમ્હૈ મિલી મૈં અતિ સુખ પાયે
આચર સો સબ અઁગ અઁગ ઝારે ❀ બદન પોછિ મુખ ચૂમિ દુલારે
ખાઉ કછુક જો ભાવૈ મોહન ▨ દેરી માખન રોટી સોહન
દિયે જીમાય તુરત દોઉ ભૈયા ❀ અતિ આનન્દ મગન મન મૈયા
કહત જનની સો શ્રીવ્રજનાથા ▨ પ્રત નિતહિ જૈહોં બલ સાથા
મૈં અપની અબ ગાય ચરૈહો ❀ તેરે કહે ઘરહિ નહીં રૈહોં
ગ્વાલ બાલ ગાયન કે માંહી ▨ નેકહુ ડર લાગત મોહિ નાહીં
આજ ન સોવેં નન્દ દુહાઇ ❀ રહિહોં જાગત કહત કન્હાઇ
સબ મિલિ ગાય ચરાવન જાહીં ▨ મૈ ક્યો રહૌ બૈઠિ ઘર માંહી

દો૦ સોય રહૌ અબ શ્યામ તુમ, જનની કહૈ ચુચકારિ ।
પ્રાત જા કહિહોં તુમ્હેં, બન કો મૈં બલિહારિ ॥

સો૦ જ્યોં ત્યોં રાખે સ્વાય, પ્રાત દેન બન જાન કહિ ।
જનની દાબત પૈંાય, શ્રમિત જાન બનગમન કે ॥

બહુતે દુ:ખ હરિ સોય ગયો હ ❀ જ્યો ત્યોં કરિ મન બોધ લયો હૈ
સાઁઝહિ તે લાગ્યો ઇહિ બાતૈં ▨ જાન કહત બન ઉઠિ પુનિ પ્રાતૈ
યહ તો સંગ લાગિ બલરામહિ ❀ ગયે લિવાય આજ બન શ્યામહિં
અબ તો સોય રહ્યો કરિ અંસૈં ▨ પ્રાત બિચાર કરૈ ધોં કૈસે
કહત નંદ બલિ કે સઁગ જાઇ ❀ ઇત ઉત આવન દે ફિરિ ધાઇ
ભોર ભયો યશુમતિ કહ પ્યારે ▨ જાગહુ મોહન નન્દદુલારે

બીતી નિશિ રવિ કિરણ પ્રકાશી ❀ શશિ મલીન ઉડુગણદ્યુતિ નાશી
સુનહુ શબ્દ બોલત ખગ માલા ▨ ખોલહુ અમ્બુજ નયન બિશાલા
સુનત શ્યામ જનની કી બાની ❀ જાગિ ઉઠે સન્તન સુખદાની
લ્યાઈ તુરત કલેઊ મૈયા ▨ માખન રોટી ખાઉ કન્હૈયા
ટેરત ગ્વાલ સખા સબ દ્વારે ❀ આયે તબ કે હોત સકારે
ખેલહુ બ્રજ ભીતર હી પ્યારે ▨ દૂર કહૂં મતિ જાહુ લલારે

દો૦ ટેરિ ઉઠે બલરામ તબ, આવહુ ધાય કન્હાય ।
જાત ગ્વાલ બનકો સબૈ, ચલહુ ચરાવન ગાય ॥
સો૦ શ્યામ જોરિ દોઉ હાથ, જનની સોં હાહા કરત ।
જૈહોં ગ્વાલન સાથ, ગોચારન બૃન્દાબિપિન ॥

ટેરત મોહિં દાઊ રી મૈયા ❀ જૈહો બનહિં ચરાવન ગૈયા
બનફલ તોરિ દેત મોહિં જાઈ ▨ આપુન ઘેરત ગૈયન ધાઈ
જૈહોં અરુ ગ્વાલન સઁગ નાહીં ❀ મોહિં ખિઝાવત વે બનમાહીં
મૈ અપને દાઊ સંગ રૈહોં ▨ દેખન બૃન્દાબન સુખ પૈહોં
આગે દૈ લ્યાવત મગ માહીં ❀ તૂ કયો જાન દેત મોહિં નાહીં
લીન્હો યશુમતિ બલહિ બુલાઈ ▨ સુનહુ લાલ હરિ કે ગુણ આઈ
કહત યશોમતિ સો બલભૈયા ❀ જાન દેહુ મો સંગ કન્હૈયા
અપને ઢિગ તે નેકુ ન ટારો ▨ જિય પરતીત તનક નહિં ધારો
તૂ કાહે ડરપતિ મન માહીં ❀ જાન દેત હરિ કો કયો નહીં
હઁસી મહરિ સુનિ બલ કી બાની ▨ જાહુ લિવાય કહત નઁદરાની
મૈં બલિહારી તુમ્હરે મુખ કી ❀ તુમહૂ કહત શ્યામ કે સુખ કી
અતિ આનન્દ ભયો હરિ ધાયે ▨ દાઊ સંગ ખરિક મેં આયે

દો૦ ધાય ધાય ભેંટત સખન, ઉર અતિ હર્ષ બઢાય ।
પઠયો મૈયા મોહિં બન, ચલહિં ચરાવન ગાય ॥
સો૦ કહત સખા સુખ પાય, ચલહુ શ્યામ દેખોં બનહિં ।
બનમાલા પહિરાય, કરત ચિત્ર બનધાતુ તન ॥

ચલે બનહિં સબ ગાય ચરાવન ❀ સખા સંગ સોહત મનભાવન
ગ્વાલ બાલ સબ કછુક સયાન્હે ▨ નંદસુવન તિનમેં કછુ નાન્હે

ગાય ગોપ ગોસુત બન જાઈ ❁ તિનકે મધ્ય શ્યામ સુખદાઈ
હરિસોં સખા કહત સમુઝાઈ ▨ છોડિ કહૂં જિન જાહુ કન્હાઈ
બૃન્દાબન અતિ સઘન બિશાલા ❁ જૈહો ભૂલિ કહૂં નંદલાલા
સુનત શ્યામઘન તિનકી બાતા ▨ મન મન હઁસત કહત જગત્રાના
તુમ્હરો સંગ ન છાંડન રાઈ ❁ બનહિં ડરાત બહુત મૈં ભાઈ
જાત ચલે સબ હર્ષ બઢાયે ▨ ખેલત શ્યામ સંગ સુખ પાયે
કોઉ ગાવત કોઉ વેણુ બજાવે ❁ કોઉ નાચત કોઉ કૂદત આવે
દેખિ દેખિ હરિ અતિ હર્ષાહીં ▨ કહત સખનસોં દે ગલબાહીં
ભલી કરી તુમ મો કોં લ્યાયે ❁ આજ યશોમતિ હર્ષ બઢાયે
ઈહિ બિધિ ગોધન લે સબ ગ્વાલા ▨ યમુના તટ પહુંચે નંદલાલા

દો० દઈ ધેનુ બગરાય સબ, ચરન આપને રંગ ।
ગાય ચરાવત નંદસુત, મિલિ ગ્વાલન કે સંગ ॥

સો० ઉર મુક્તન કી માલ, શીશ મુકુટ કટિ પીતપટ ।
હાથ લકુટિયા લાલ, ડોલત ગ્વાલન સંગ પ્રભુ ॥

અથ વત્સાસુરવધલીલા

ખેલત શ્યામ સખન કે માહીં ❁ યમુના કે તટ તરુ કી છાહીં
બત્સાસુર તિહિં અવસર આયો ▨ પઠયો કંસ કાલ નિયરાયો
બત્સરૂપ ધરિ આય સમાન્યો ❁ કૃષ્ણ તાહિ આવત હી જાન્યો
બલતન ચિતૈ કહ્યો મુસકાઈ ▨ તુમ યાકો જાનત હો ભાઈ
યહ તો અસુર બત્સ હ્વૈ આયો ❁ હમકો મારન કંસ પઠાયો
હલધર હૂં દેખ્યો ધરિ ધ્યાના ▨ કહત સાંચ તુમ શ્યામ સુજાના
ગ્વાલન હૂં સોં કહત કન્હાઈ ❁ બછરા ઘેરિ કરો ઇક ઠાંઈ
લ્યાયે ઘેરિ બત્સ સબ ગ્વાલા ▨ વહ નહીં ઘિરહિ ચપલ બિકરાલા
બાંર બાર હરિ ઓર નિહારે ❁ દાંવ ઘાત મનમાહિં બિચારે
તબ હરિ કહ્યો યાહિ મૈં લ્યાવત ▨ તુમ તો યાકો છુવન ન પાવત
હાથ લકુટિયા લૈ હરિ ધાયે ❁ બત્સાસુર કે સમ્મુખ આયે
હરિ કો જબહિં જુદો કરિ પાયો ▨ અસુર કોપ કરિ મારન ધાયો

૭૦ ધાયો અસુર કરિ ક્રોધ મારન શ્યામ કે સમ્મુખ ગયો ।
છુવૈ ગયો નિષ્પાપ તબહીં યોગ્ય સુરપુર કે ભયો ॥
ધાયકૈ હરિ ચપરિ તાકો પકરિ પાંય ફિરાઇયો ।
પટક્યો ધરણીતન અસુર પ્રગટ્યો ફેરિ શ્વાસ ન આઇયો ॥

દો૦ બત્સાસુર સુરપુર ગયો, અધમ અસુર તન ત્યાગ ।
સુર હર્ષિત બર્ષત સુમન, ગગન સહિત અનુરાગ ॥
સો૦ ધાય પરે સબ ગ્વાલ, ચકિત કૃષ્ણ બલ દેખિકૈ ।
ધન્ય ધન્ય નँદલાલ, કહત પરમ આનँદ ભરે ॥

અસુર દેખિ સબ અચરજ પાયો ❀ કહત હમૈં હરિ આજ બચાયો
બછરા કરિ હમ જાન્યો યાહી ▨ યહ તો અસુર ભયાનક આહી
આજ સબનિ ધરિકૈ યહ ખાતો ❀ ઔર કૌન પૈ જાત નિપાતો
હરષિ હરષિ હરિ કો ઉર લાયો ▨ અસુરનિકન્દન નામ સુનાયો
કહત ગ્વાલ ધનિ ધન્ય કન્હાઈ ❀ ધન્ય ધન્ય બ્રજ પ્રકટે આઈ
યહ ઐસો તુમ અતિ સુકુમારા ▨ કિહિ બિધિ ભુજન ફિરાય પછારા
સબહી કે દેખત પલ માહીં ❀ માર્યો અસુર ડરે તુમ નાહીં
અબલૌં હમ ન તુમહિં પહિચાન્યૌં ▨ હો તુમ બડે સગન તે જાન્યૌં
કોઉ બનમાલ આનિ પહિરાવૈં ❀ કોઉ બનધાતુ રગરિ તન લાવૈં
કોઉ કુણ્ડલ શિરમુકુટ સँવારૈં ▨ અલકાવલિ કોઉ તિલક સુધારૈં
જાત ભુજન પર કોઉ બલિહારૈં ❀ તન દેખત કોઉ બદન નિહારૈં
બનફલ તોરિ ધરત કોઉ આગે ▨ કહત ખાઉ મીઠે અતિ લાગે

દો૦ ઇહિ બિધિ હરિ કો પૂજિકૈ, ગ્વાલ બાલ હરષાય ।
સાંઝ નિકટ આવત ચલે, ઘર કો ધેનુ ચરાય ॥
સો૦ પરમ મુદિત સબ ગ્વાલ, અસુર મારિ આવત ઘરહિ ।
ગાવૈં શબ્દ રસાલ, બ્રજબાસી પ્રભુ કે ગુણન ॥

સખન મધ્ય સોહત નँદનંદન ❀ જલદ શ્યામ તનુ ચિત્રિત ચંદન
મોર મુકુટ પટ પીત સુહાવન ▨ ઇંદ્રધનુષ દામિનિહિ લજાવન
મુક્તમાલ બનમાલ બિરાજૈ ❀ બક શુક અવલિ મનહુઁ છબિ છાજૈ
હાથ લકુટ કલ કુણ્ડલ કાનન ▨ કોટિ કામ છબિ શોભિત આનન

કુટિલ અલક ભ્રુવ નૈન બિશાલા ❀ ગોપદ રજકન દ્યુતિ છબિજાલા
બનમોહન બનતે બનિ આવૈ ▨ નિરખિ નિરખિ વ્રજજન સુખ પાવૈ
સખન સહિત હરિ ધામહિં આયે ❀ હરષિ યશોમતિ કણ્ઠ લગાયે
કહત ગ્વાલ સુન યશુમતિ મૈયા ▨ હૈ તેરો રણધીર કન્હૈયા
બત્સરૂપ એક દાનવ બન મે ❀ આય સમાન્યો બછગન મેં
હમ તાકો કછુ જાનિ ન પાયો ▨ સો વહ હરિ કો મારન ધાયો
ક્ષણુહીં માહિ તાહિ હરિ માર્યો ❀ હમ દેખત મહિ પટકિ પછાર્યો
યહ કોઉ બડો પૂત તૈં જાયો ▨ ભાગ હમારે બ્રજ મે આયો

દો૦ સુનિ ગ્વાલન કે બચનતે, બત્સાસુર કો ઘાત ।
યશુમતિ સબકે પાંય પરિ, બાર બાર પછિતાત ॥
સો૦ ભયો મહરિ ઉર ત્રાસુ, બચે આજ હરિ અસુરતેં ।
મૈં ન બિગાર્યો કાસુ, ભયો સહાયક આનિ હરિ ।

યશુદા શોચ કરત તૂ જાયે ❀ યહ તો ખ્યાલ કાન્હકે ભાયે
પરબત તુલ્ય બિકટ તન જાહી ▨ કિયો પ્રાણ બિન ક્ષણ મેં તાહીં
તુમ્હરી રક્ષા કો યહ નાહીં ❀ હમ સબકો રક્ષક યહ આહીં
યાકે ચરણકમલ ચિત લૈયે ▨ બાર બાર યાકી બલિ જૈયે
ગ્વાલન યોં હરિ કે ગુણ ગાને ❀ બ્રજજન સબ આશ્ચર્ય ભુલાને
લીલાસાગર હરિ સુખદાની ▨ મોહે સગ નરનારી સુખાની
હઁસિ જનની મોં કહત કન્હાઈ ❀ દેખ્યો મં બૃન્દાબન જાઈ
અતિ રમણિક ભૂમિ દ્રુમ નીકે ▨ કુંજ સઘન નિરખત સુખ જીકે
અતિ કોમલ તૃણ હરિત સુહાયે ❀ યમુના કે તટ બચ્છ ચરાયે
બનફલ મધુર મિષ્ટ અતિ નીકે ▨ ભૂખ મિટી ખાયે તિનહીં કે
સખન સંગ ખેલત બટ છાંહી ❀ બન મેં મોહિં લગત ડર નાહી
રોહિણી સહિત યશોદા માતા ▨ મુદિત સુનત હરિ કી મૃદુ બાતા

દો૦ મોહિલિયો મન જનની કે, મધુરે બચન સુનાય ।
બત્સાસુર કો શોચ ઉર, ક્ષણમેં દિયો મિટાય ॥
સો૦ લગે દુહન સબ ગાય, જહઁ તહઁ હર્ષિત ગોપગણ ।
ગયે તહઁા હરિધાય, ગાય દુહન ચાહત સિખન ॥

અથ ધેનુદુહન લીલા

ધેનુ દુહન હરિ દેખત ગ્વાલન ❁ કહત મોહિં સિખવો ગોપાલન
મૈં દુહિહૌં મોહિં દેહુ સિખાઈ ▨ બૈઠિ ગયે તિન સંગ કન્હાઈ
કૈસે ગૈયા થનહિ લગાવત ❁ કૈસે નોય પગન અટકાવત
ઘુટરુન ગહત દોહની કૈસે ▨ મોહિ બતાય દેહુ તુમ તૈસે
કૈસે ધાર દૂધ કી હોઈ ❁ દેહુ દિખાય મોહિં સબ કોઈ
કહત ગ્વાલ તુમ સુનો કન્હાઈ ▨ ભઈ અબાર આજ અતિ ભાઈ
તુમ કો સિખવૈં દુહન સવારે ❁ અબ કહું લગિહૈ ચોટ તુમ્હારે
શ્યામ કહ્યો અબહીં સમુઝાઇ ▨ ભોર દુહૌં નિજ નન્દ દુહાઈ
મેરી સૌં મોહિં લીજો ટેરી ❁ મૈં દુહિવૌં નિજ ગાય સવેરી
દુષ્ટદલન સન્તન સુખદાઈ ▨ ઠાઢે ગૈયન માંઝ કન્હાઈ
આવહુ કાન્હ સૉંઝ કી બેરિયા ❁ કહત જનની યહ બડ઼ી કુબેરિયા
લરિકાઈ કછુ છાંડ઼ત નાહીં ▨ સોવહુ લાલ આય ઘર માહીં

દો૦ આયે હરિ યહ સુનતહી, જનની લિયે અઁકવારુ ।
લે પૌઢ઼ાયે સેજ પર, અજીર ચાઁદની ચારુ ॥
સો૦ કહત કહત કછુ બાત, હોય ગયે બશ નીંદકે ।
કહત યશોમતિમાત, સોય ગયો હરિ અજીરહી ॥

દોઉ જનની હરુવે કૈં હરિકો ❁ સેજ સહિત લીન્હેં ભીતર કો
બહુત આજ હરિ સોય ગયો હૈ ▨ અતિહી નીંદ કે બશહિં ભયો હૈ
નેક ન બૈઠત થિર ઘર માહીં ❁ ખેલન મેં મન રહત સદાહીં
રોહિણી કહત દેહુ કિન સોવન ▨ ખેલત હારિ ગયો મનમોહન
માતા હરખૈ પવન ઢુરાવતિ ❁ નિરખિ બદન સુન્દર સુખ પાવતિ
પ્રાત જગાવત નંદ કિ રાની ▨ ઉઠહુ શ્યામસુન્દર સુખદાની
નાહિન ઇતો સોઈયત લાલા ❁ સુનુ સુત પ્રાતસમય શુચિકાલા
ઉગ્યો તરણી કુમુદિનિ સકુચાની ▨ ઘરઘર ગ્વાલિનિ મથત મથાની
બાર બાર, ટેરત સબ ગ્વાલા ❁ સાઁઝ કહ્યો તુમ દુહન ગોપાલા
હોત અબાર ગાય સબ ઠાઢ઼ી ▨ ભરિ ભરિ ક્ષીર ભાર થન બાઢી
બછરુ પુકારત આરતતાઈ ❁ દુહત નાહીં તુમ સોંહ દિવાઈ

તુમ્હરે લિયે ગ્વાલ સબ ઠાઢે ▨ દેખત બાટ પ્રેમ ઉર બાઢે
દો૦ યહ સુનતહિ તુરતહિ ઉઠે, શશિમુખતે પટ ટાર ।
ધેનુ દુહન સીખન ચલે, મોહન નંદકુમાર ॥
સો૦ લ્યાવ રોહિણી માત, બેગ તનકસી દોહની ।
કહ્યો સિખાવન તાત, આજ મોહિં ગૈયા દુહન ॥
રોહિણી તુરત દોહની લાઈ ❀ ઘર ઘર તે દેખન સબ આઇ
અટપટ આસન બૈઠિ કન્હાઇ ▨ ગોથન કર લીન્હો સુખદાઈ
ધાર અનતહી જાત નિહારી ❀ હંસે નંદ યશુમતિ મહતારી
ચિતૈ ચોર ચિત હરિ હંસિ દીન્હોં ▨ બ્રજબાસી જન બલિબલિ કીન્હોં
કિયે યશોમતિ આનંદ ભારી ❀ દિયો દાન બિપ્રનહિં હંકારી
ગાવત મંગલ બ્રજ કી નારી ▨ દુહી ગાય સંતન હિતકારી
અતિ આનંદ મગન નંદરાઈ ❀ બૈઠે પ્રમુદિત ગોપ અથાઈ
લિયે ગોદ સુન્દર ઘનશ્યામહિં ▨ બ્રજ કે જીવન જનસુખધામહિં
આયો તહાં એક બનજારો ❀ મૂગા મોતી બેચન હારો
તિહિ લખિ અટકે નંદકુમારા ▨ દેહિ દેહિ કહે બારમ્બારા
દીરઘ મોલ કહ્યો બ્યોપારી ❀ રહે ઠગે સબ ગોપ નિહારી
કર પર રાખિ રહે હરિ મોતી ▨ દેત નહીં લખિ સુન્દર જ્યોતી

અથ મોતી બોને કી લીલા

દો૦ મુક્તા લૈ હરિ ઘર ગયે, બયે અજીર બલબીર ।
આલવાલ થલ રોપિ કૈ, પુનિ પુનિ સીંચત નીર ॥
સો૦ હંસત યશોમતિ માત, કહત કરત મોહન કહા ।
ગુણ નહિં જાનત માત, યે કરતા સબ જગત કે ॥
ભયે તુરત શાખા દલ તામેં ❀ યશુમતિ અજીર મુક્ત ફલ જામેં
ફૂલત ફરત ન લાગી બારા ▨ બ્રહ્માદિક નિત કરત બિચારા
સુરનર મુનિ કોઉ મરમ ન જાનૈં ❀ દેખિ દેખિ અતિ અચરજ માનૈં
નન્દભવન હરિ મુક્ત બનાયે ▨ બ્રજ બનિતન ગુહિ હાર બનાયે

બ્રજબાસી યહ પ્રભુ કી લીલા ❀ સબ ગુણ સમરથ સબ ગુણશીલા
ક્ષણમહૅ જાસુ રજતયસુ માયા ▨ પ્રકટ કરત બ્રહ્માણ્ડ નિકાયા
બ્રહ્માદિક જેહિ પાર ન પાવૈં ❀ નંદ અહીર સો ગ્વાલ બનાવૈં
જાકી મહિમા લખૈ ન કોઇ ▨ નિરગુણ સગુણ ધરે બપુ સોઇ
લોક રચૈ નાશૈ પ્રતિપારૈ ❀ સો ગ્વાલન સૅંગ લીલા ધારૈ
શિવ બિરંચિ મુનિ ધ્યાન ન આવૈ ▨ તાહિ યશોમતિ ગોદ ખિલાવૈ
અગમ અગાચર લીલાધારી ❀ સો બૃન્દાબન કુન્જબિહારી
બડે ભાગ્ય સબ બ્રજ કે બાસી ▨ જીનકે સૅંગ બિહરત અબિનાસી

દો૦ ધનિ ધનિ બ્રજ કે નારિનર, ધનિ યશુદા ધનિનંદ ।
બિહરત જીનકે સદન મેં, બ્રહ્મ સચ્ચિદાનંદ ॥
સો૦ કહિ કહિ દેવ સિહૅાય, ધન્ય ધન્ય બ્રજ બાગ બન ।
જહૅાં ચરાવત ગાય, સકલ સુરન શિરમુકુટમણિ ॥

અથ બકાસુરબધ લીલા

પ્રાત ચલે ઉઠિ ગાય ચરાવન ❀ હલધર સુન્દર શ્યામ સુહાવન
દેખત છબિ બ્રજ સુન્દર ગાઢી ▨ કરત પરસ્પર આનૅંદ બાઢી
દેખું સખી બ્રજને બન જાડી ❀ બલ મોહન ગ્વાલન કે માહીં
રાહિણીસુત છબિ ગૌર સુહાઈ ▨ યશુમતિ સુવન શ્યામ સુખદાઈ
ઓઢે નીલપીતપટ સોહૈં ❀ સો છબિ નિરખિ મદન મન મોહૈં
યુગલ જલદ ઘન દામિનિ જાનૌં ▨ જો રતિનાથ પરસ્પર માનૌ
શીશ મુકુટ કલ કુણ્ડલ કાનન ❀ ઝલકૈ બિબિ કપોલ છબિ આનન
સખન મધ્ય સોહત નૅંદલાલા ▨ મદ હૅસનિ દૃગ કમલ બિશાલા
કટિ કિંકિણિ કર લકુટ સુહાયે ❀ જાત ચલે બન મનહિં ચુરાયે
રહીં થકિત લખિ છબિ બ્રજનારી ▨ ગયે બનહિં બિહરત બનવારી
બન બન ફિરત ચરાવત ગૈયા ❀ હલધર શ્યામ સખા દૈ દૈયા
કરત બિહાર બિબિધ બન માહીં ▨ બ લકેલિ રસ બરણિ ન જાહીં

દો૦ કબહૅૂં ગાવત સખન સૅંગ, કબહુૅં બજાવત બેનુ ।
ધૌરી ધૂમરિ નામ લૈ, કબહૅું બુલાવત ધેનુ ॥

સો૦ કબહું નચાવત મોર, સુન્દર શ્યામલ જલદતન ।
ગરજ મુરલિ ઘનઘોર, બરષત પરમાનંદ જલ ॥

ખેલત બિબિધ ખેલ મનભાવન ❋ શ્રી બૃન્દાબન પરમ સુહાવન
તૃષિત જનિ ગૈયન નંદલાલા ▨ કહ્યો ચલહુ જલ દેન ગુપાલા
લેહુ બુલાય સુરભિગણ ટેરી ❋ સુનત ગ્વાલ સબ લાયે ઘેરી
ગોધન બૃન્દ હાંકિ સબ લીનો ▨ ગ્વાલન ગમન યમુનતટ કીનોં
તહાં બકાસુર છલ કરિ આયો ❋ માયારચિત સ્વરૂપ બનાયો
એક ચોંચ ભૂતલ મહું લાઈ ▨ એક રહી આકાશ સમાઈ
મગ મેં બૈઠ્યો બદન પસારી ❋ ગ્વાલન દેખિ ભયો ભય ભારી
બાલક જાત હતે જે આગે ▨ તાહિ દેખિ સો પાછે ભાગે
કહત ભયે સબ હરિસોં આઈ ❋ આગે એક બલાય કન્હાઈ
આવત નિતહિં ગ્વાલ ઈહિ ઠાહીં ▨ ઐસો કબહું લખ્યો હમ નાહીં
તબહિં કૃષ્ણ તાકો પહિંચાન્યોં ❋ યહૈ બકાસુર મૈં યહ જાન્યોં
પર મે આજ યાહિ મૈ મારો ▨ અસુર ચોંચ ધરિ બદન બિદારો

દો૦ નિડર શ્યામ આગે ભયે, ચલે બકાસુર પાસ ।
કહત સખા સબ શ્યામસોં, નહિ જીવનકી આસ ॥

સો૦ અબહું નાહિં ડરાત. બયે કિતે ઉતપાત તેં ।
ચલે કહાં હરિ જાત, હમ બરજત માનત નહીં ॥

તબ હરિ કહ્યો ચલહુ તિહિપાસા ❋ સબ મિલિ મારિ કરહિં બકનાસા
જબ હરિ સંગ ચલે સબ ગ્વાલા ▨ દેખ્યો જાય બકહિં બિકરાલા
તાકે નિકટ ગયે સબ જબહી ❋ લિયો લીલિ હરિકો બક તબહીં
જાન્યો અસુર કાજ મૈં કીન્હો ▨ તબહીં બદન મૂંદકે લીન્હો
ગ્વાલ પુકારત આરત ભાગે ❋ બલ સોં આય કહન સબ લાગે
હમ બરજત હઠિ ગયે કન્હાઈ ▨ લીન્હે લીલિ અસુર બક ધાઈ
હરિ ચરિત્ર કછુ જાનિ ન જાહિ ❋ ઉપજી આગિ અસુર તન માહીં
લાગ્યો જરન ભયો અતિવ્યાકુલ ▨ હરિકો ઉગલિ દિયો અતિઆકુલ
બહુરોં પકરન કો સુખ આયો ❋ ચોચ પકરિ હરિ ચીરિ બહાયો
મરત ચિકાર અસુર અતિ મારી ▨ બ્યાકુલ ભયે ગ્વાલ ભયભારી

ગ્વાલન બિકલ દેખિ બલરામા ❀ કહત અસુર માર્યો ઘનશ્યામા
ટેર ઉઠે લ્ત કુઁવર કન્હાઈ ▨ આવહુ સખાબૃન્દ બળ ધાઈ
દો. બક બિદારિ હરિ સખનકો, ટેરત આવહુ ધાય ।
ચોંચ ફારિ મારેઉ અસુર, તુમહૂં કરી સહાય ॥
સો૦ ગયે સખા સબ ધાય, સુનત શ્યામ કે બચનબર ।
નિરખિ નયન સુખા પાય, પુનિપુનિ ભેંટત પુલકતન ॥
કહત પરસ્પર સખા સયાને ❀ યે કોઉ બ્રજ પ્રકટે હમ જાને
ઇન્હૈં નાહિં કોઉ ઘાત કરૈયા ▨ યે હૈં અસુરન કે દલવૈયા
જબતે ઇન્હૈં યશોમતિ જાયે ❀ તબતેં અસુર કિતેકઉ આયે
તૃણા પૂતના શકટા મારે ▨ તબ યે રહે બહુત હી બારે
હમ દેખત બત્સાસુર માર્યો ❀ કિતક બાત યહ બકા બિદાર્યો
ઇનકે ગુણ કછુ જાનિ ન જાહીં ▨ હમ અપને જીય ડરે બૃથાહી
ધનિ યશુમતિ જીન ઇનકો જાયે ❀ ધનિ હમ ઇનકે સખા કહાયે
બકહિ મારિ સુન્દર ઘનશ્યામા ▨ યમુના તટ આયે સુખધામા
સુરભિગણ સબ નીર પિયાયે ❀ સખન સમેત આપ પ્રભુ આયે
ધમિ બનધાતુ ચિત્ર તન કીન્હો ▨ મોર મુકુટ માથે ધરિ લીન્હો
બનમાલા રચિ સખન બનાઈ ❀ પ્રેમ સહિત હરિ કો પહિરાઈ
બનફલ મધુર ગોપ લૈ આયે ▨ સખન સહિત હરિ ભોગ લગાયે
દો૦ બલ મોહન ઘેર કો ચલે, જાનિ સાઁઝકી બેર ।
લીની ગૈયા ઘેર સબ, મુરલી કી ધુનિ ટેર ॥
સો૦ ચલે બજાવત બેન, ગ્વાલબૃંદ કે મધ્ય હરિ ॥
અઁગ અઁગ છબિકો ઐન, બ્રજજન મોહન સાઁવરો ॥
સુનિ મુરલી કી ટેર રસાલા ❀ દેખન કો ધાઈ બ્રજબાલા
કહત પરસ્પર અતિ સુખ પાવત ▨ દેખ સખી બનતે હરિ આવત
નાના રંગ સુમન કી માલા ❀ શ્યામ હિયે છબિ દેત બિશાલા
મોરપક્ષ શિર મુકુટ બિરાજે ▨ મધુર મધુર મુખ મુરલી બાજે
ભૃકુટી બિકટ નિકટ સુખદાઈ ❀ તિલકરેખ છબિ બરણિ ન જાઇ
કુણ્ડલ લોલ અલક ઘુઁઘરારી ▨ નિરખુ સખી લાગત અતિ પ્યારી

નાસા નિકટ અધર અરુણાઈ ❀ જનુ શુક બિમ્બહિ ચોંચ ચલાઈ
મન્દ હઁસનિ ઘન દામિનિ જૈસે ▨ દુરિ દુરિ પ્રકટ હોત હૈ તૈસે
તન ઘનશ્યામ કમલદલ નૈના ❀ બોલત મધુર મનોહર બૈના
મુખ અરબિન્દ મન્દ સુર ગાવત ▨ નટવરરૂપ સખન મનભાવત
સબ અઁગ ચન્દન ખોર બનાયે ❀ ગુંજમાલ મન લેત ચુરાયે
યા મોહનછબિ પર બલિ જૈયે ▨ નઁદનન્દન દેખત સુખ પૈયે

દો૦ ગ્વાલબાલ ગોધન લિયે, હરિ હલધર દોઉ ભાય ।
સઁાઝ સમય બનતે ચલે, આયે ધેનુ ચરાય ॥
સો૦ રાંભતિ ધાઇ ગાય, બત્સ સુરતિ કર પય સ્રવત ।
હરષિ યશોદામાય, કહતિ શ્યામ આવત ઘરહિ ॥

ઈતની કહત શ્યામ ઘર આયે ❀ જનની દૌરિ હરષિ ઉર લાયે
બ્રજલરિકા સબ તુરતહિ ધાયે ▨ શ્મહરપદશીશ નવાયે
અસો પૂત ધન્ય તુમ જાયો ❀ ઈનકો ગુણ કછુ જાત ન ગાયો
આજ ગયે બન ગાય ચરાવન ▨ ચલે યમુન તટ જલહિ પિયાવન
તહઁા અસુર બક ખગતનુ ધારી ❀ રહ્યો યમુનતટ બદન પસારી
એક ચોંચ મહી સોં લપટાઈ ▨ એક રહ્યો આકાશ લગાઈ
હમ બરજત પહિલે હરિ ધાયો ❀ તાકે મુખ મેં જાય સમાયો
હમ સબ ડરપિ ભજે બલપાસા ▨ અતિબ્યાકુલ તન ભયો નિરાસા
કૈસે ધૌં હરિ બહિર આયો ❀ ચોંચ ફારિ તેહિ મારિ ગિરાયો
સુનત નન્દ યશુમતિ બ્રજનારી ▨ ચકિતચિત્ત રહે હરિહિ નિહારી
યશુદા કહતિ કહા કોઉ જાન ❀ નિતપ્રતિ હોત આન કી આનૈ
ભહા આજ કોઉ સુકૃત સહાઈ ▨ બિધિકી ગતિ કછુ જાનિ ન જાઈ

દો૦ જન્મ ભયો હૈ શ્યામ કો, તબતે યહૈ ઉપાધિ ।
કહા સરૈ હમરે યતન, બિધિગતિ અગમ અગાધિ ॥
સો૦ કિન ધૌં કરી સહાય, કો જાનૈ ભાવી પ્રબલ ॥
કો મેરે પછિતાય, કરી અયાની બૂઝ બિન ॥

લે બલાંય છતિયા હરિ લાયે ❀ પ્રેમસલિલ લોચન ભરિ આયે
મૈં બલિ જાઉં કહત કછુ ખાહૂ ▨ તુમ કિત ગાય ચરાવન જાહૂ

નન્દમહર સોં પિતા તુમ્હારી ❀ મોસી માત જાય બલિહારી
ખેલત ખાત રહો અપને ઘર ▨ દધિ માખન પકવાન વિવિધ બર
નિરખિ બદન સુનિ બચન તુમ્હારે ❀ લોચન શ્રવણ સિરાત હમારે
દુષ્ટદલન ભક્તસુખદાની ▨ બોલે મધુર માતુ સોં બાની
ન મૈયા મૈં ન ચરૈહોં ગૈયા ❀ અબ બન મેરી બલત બલૈયા
મોંસોં સબૈ ગ્વાલ બન જાઈ ▨ ગાય ઘરાવત હૈં બરિઆઇ
દોરત મેરે પાંય પિરાહીં ❀ જબ મૈં બૈઠિ રહોં તરુછાહીં
જો ન પત્યાય બૂઝ બલ ભાઈ ▨ દેહિં આપની સૌંહ દિવાઈ
યહ સુનતહિ યશુમતિ રિસિયાની ❀ ગારિ દૈત ગ્વાલન દુખમાની
મૈં પઠવત હરિહિ બન જાઈ ▨ આવહિ તનિક મનહિં બહલાઈ

દો૦ જાનહિં કહા ચરાયકે, અબહીં મોહન ગાય ।
અતિ બારો મેરો સુવન, મારત તાહિ રિંગાય ॥
સો૦ હરિજન કે સુખદાય, કો જાનૈ હરિ કે ચરિત ॥
મધુરે બચન સુનાય, મોહિ લિયો મન માતકો ॥

અથ ચકઈભંવરા ખેલન લીલા

કછુક ખાય હરિ નિશિ કો સોયે ❀ પ્રાત જગાય જનનિ મુખ ધોયે
કિયો કલેઊ કછુ સુખદાઈ ▨ જનની સોં બોલે હર્ષાઈ
દે મૈયા ભવૈંરા ચકડોરી ❀ ખેલત રહિહોં બ્રજ કી ખોરી
હર્ષિ જનનિ આરે પર ભાખે ▨ તુમ હિત નયે મોલ લૈ રાખે
લૈ આયે હરિ તુરત નિકારી ❀ ભયે મગન અતિ રંગ નિહારી
બારબાર હર્ષિત મુખ ભાખૈ ▨ મૈયા બિન અરુ કો લૈ રાખૈ
બિહંસિ ચલે કૈરવ ચકડોરી ❀ ખેલન સખન સંગ બ્રજખોરી
જૈસે આપ સખા સબ તૈસે ▨ સુન્દર કોટિ મનોભવ જૈસે
નિરખિ નિરખિ છબિ ગોપકિશોરી ❀ બારબારં વારત તૃણ તોરી
સખિન કો મનમોહન ભાવૈં ▨ સબ બ્રજતિય હરિસોં મનલાવૈં
યહ બાસના કરૈં બ્રજબાલા ❀ હોહિં હમારે પતિ નંદલાલા
હરિ અન્તર્યામી સબ જાને ▨ સબકે મન કી રુચિ પહિંચાનૈ

દો૦ ચિત દૈ જો હરિ કો ભજૈ, કોઊ કૌનહુ ભાવ ।
તાકો તૈસેઈ સદા, પ્રકટત ત્રિભુવન રાવ ॥
સો૦ ભક્તન કે સુખદાન, ભક્તબછલ ભગવાન હરિ ।
નારિ પુરુષ નાહિં માન, પ્રેમભાવ કે બશ સદા ॥

ગોપિન કે યહ ધ્યાન સદાઈ ❀ નેક ન અન્તર હોહિં કન્હાઈ
હરિ ઉનકે મન કી રુચિ જાનિ ▨ કરહિં બાત ઉનકે મનમાની
મારગ ચલત તિન્હેં હઠિ રોકૈં ❀ ખેલત મૉઝ જહાઁ તહાઁ ટોકૈં
ચકઇ ભઁવરા ડોરિ ફિરાવૈં ▨ તિનકે ભૂષણ સોં અરુઝાવૈં
કાહૂસોં હરિ બદન સકોરૈ ❀ કાહૂ સોં દગ બદન મરોરૈં
કાહૂ સોં અઁખિયાઁ મટકાવૈં ▨ આપ હઁસૈં અરુ ઉન્હેં હસાવૈં
જુવતિન કે મન બસૈં કન્હાઈ ❀ દેખે બિન ઇક પલ ન સુહાઈ
હરિ કો ખેલત મૉઝ ખિઝાવૈં ▨ ખટકૌરી દ ગારી ગાવૈં
ગેંદ ઉરોજન માહિં દુરાવૈં ❀ ઇહિં બિધિ હરિસોં અંગ છુવાવૈં
કંચુકિ ફારિ આપહી લેહીં ▨ યશુદહિ જાય ઉરહનો દેહીં
અન્તર ભુજગહિ હરિહિં દુરાવૈં ❀ કહૈં ચલો નઁદરાનિ બુલાવૈ
યશુમતિ પૈ તુમકો લૈ જૈહૈં ▨ કુટિલ ભૌંહ કિય હમ ન ડરૈહૈં

દો૦ યોં બ્રજબનિતન નેહબશ, આનઁદછબિ ધનરાસ ।
રસિક પુરંદર સાઁવરો, બ્રજ મેં કરત વિલાસ ॥
સો૦ અબ બરણોં સુખખાનિ, હરિબૃષભાન કુમારિ કો ।
પ્રાણ એકહી જાનિ, પ્રથમમિલન દોઉ દેહ કો ॥

રાધાજુ કે પ્રથમ મિલન કે લીલા

ખેલન હરિ નિકસે બ્રજખોરી ❀ મેઘશ્યામ તન પીત પિછોરી
શ્રવણન કુણ્ડલ કી છબિ છાજૈ ▨ મોરપખન કો મુકુટ બિરાજૈ
દશન દમક દામિનિ દ્યુતિ થોરી ❀ હાથ લિયે ફેરૈં ચકડોરી
ગયે યમુન કે તટ મનમોહન ▨ નાહીં તહાઁ સખા કોઇ ગોહન
ઔચક દૃષ્ટિ પરી તહઁ રાધા ❀ પ્રેમરાશિ ગુણ રૂપ અગાધા

નયન બિશાલ ભાલ દિયે રોરી ⁄⁄⁄ નીલબસન તનકી છબિ ગોરી
બેની પીઠ કરન ઝકઝોરી ❋ અતિ છબિપુંજ દિનન કી થોરી
સંગ લરિકિની આવત દેખી ⁄⁄⁄ ચિતૈ રહે મુખ રોક નિમેખી
રીઝિ રહે ઘનશ્યામ કન્હાઈ ❋ અનુપમ છબિ લખિ રહે લુભાઈ
નયન બયન મિલિ પરી ઠગોરી ⁄⁄⁄ બૂઝત શ્યામ કૌન તૂ ગોરી
રહત કહાં કાકી હૈ બેટી ❋ અબલૌં નહીં કહૂં બ્રજ ભેંટી
કાહે કો હમ બ્રજતન આવૈં ⁄⁄⁄ ખેલત રહત આપને ગાવૈં

દો૦ સુનત રહત શ્રવણન સદા, નંદઢોટા બ્રજમાહિં ।
ઘરઘરતે નિત ચોરિકૈ, માખનદધિ લૈ ખાહિં ॥
સો૦ બિહઁસિ કહ્યો ઘનશ્યામ, તુમ્હરો કહા ચુરાઇહૈં ।
આવહુ કિન બ્રજધામ, નિતહિ ખેલિયે સંગમિલિ ॥

રસિક શિરોમણિ નાગર દોઊ ❋ પ્રીતિ પુરાતન જાન ન કોઊ
બ્રજબાસી પ્રભુ કુંજબિહારી ⁄⁄⁄ બાતન ભુરૈ લઈ હરિ પ્યારી
પ્રથમ સનેહ દુહુન મન જાન્યો ❋ ગુપ્ત પ્રેમ શિશુતા પ્રગટાન્યો
કહત શ્યામ મન કત સકુચાવહુ ⁄⁄⁄ ખેલન કબહૂં હમારે આવહુ
દૂર નહીં કછુ સદન હમારો ❋ શ્રવણન સુનિયત બોલ પુકારો
લીજો મોહિં ટેરિ નંદ પોરી ⁄⁄⁄ કાન્હ નામ મેરો સુનુ ગોરી
સૂધી બહુત દેખિયત તુમહૂં ❋ તાતે સાથ કીજીયત હમહૂં
તુમ્હેં બબા બૃષભાન દુહાઈ ⁄⁄⁄ ઘરી પહર ખેલહુ ઇત આઈ
ગૈયાં બિનન નંદ જબ જૈહૈં ❋ તિનકે સંગ હમહું ઉત ઐહૈં
જો તુમ ગાય દુહાવન ઐહો ⁄⁄⁄ આરિક માંઝ તૌ મોકો પૈહો
રસિક શિરોમણિ જાનત રાઈ ❋ ઇમિ પ્યારી સંકેત બુલાઈ
સુનત ગૂઢ હરિ કી મૃદુબાની ⁄⁄⁄ મન હી મન પ્યારી મુસુકાની

દો૦ ગુપ્તપ્રીતિ પ્રકટી નહીં, દોઉઅનુ હૃદય છિપાય ।
મનમોહન પ્યારી ચલી, ઘર કો નયન ચલાય ॥
સો૦ ચલી સદન સુકુમારિ, મન મેં ઉરઝો સાઁવરો ।
જાની બડી અબાર, માત ત્રાસ ઉર આનિકૈ ॥

કહત સખિન-સોં ચલી કુઁવરિબર ⁄⁄⁄ કો જૈહૈ ખેલન ઇનકે ઘર

ચલો બેગ અપને ઘર જાહો ॥ ભઈ અબાર યમુન તટ માહીં
બચન કહત ઊપર સુખમાહીં ॥ હૃદય પ્રેમ દુખ મન હરિપાહીં
ગઈ ભવન બૃષભાનકુમારો ॥ જનની કહતિ કહાં હુતિ પ્યારી
અબલીં કહાં અબાર લગાઈ ॥ ગૈયા ખરિક દેખ મૈં આઈ
એસે કહિ મતહિં બડરાઈ ॥ અન્તર્ગતિ બસિ રહે કન્હાઈ
બિરહ બિકલતન ગૃહ ન સુહાઈ ॥ સુન્દર શ્યામ મોહની લાઈ
ખાન પાન કછુ નેક ન ભાવૈ ॥ ચંચલ ચિત્ત પુલકિ તન આવૈ
માત પિતા કો માનત ત્રાસા ॥ નયનન હરિદર્શન કી આસા
કહત દોહની દે મોહિં મૈયા ॥ જૈહોં ખરિક દુહાવન ગૈયા
અહિર હુહત તબ ગાય હમારી ॥ જબ અપની દુહિ લેત સબારી
ધરી એક મોહિ લગિ તહૂઁ જાઈ ॥ તૂ મતિ આઉ ખરિક અતુનાઈ

દો૦ લઇ માત સોં દોહની, ચલી દુહાવન ગાય ।
મન અટકયો નઁદલાલ સોં ગઇ ખરિક સમુહાય ॥

સો. મગ મગ સોચત જાય, કબ દેખોં વહ સાઁવરો ।
જીન મન લિયો ચુરાય, ખરિક મિલન મોસોં કહ્યો ॥

દેખે જાય તહાં હરિ નાહીં ॥ ભઈ ચકિત પ્યારી મનમાહીં
કબહુઁ ઇત કબહૂઁ ઉત ડોલૈ ॥ પ્રેમ બિકલ કછુ મુખ નાહિં બોલૈ
દેખે નન્દ સંગ હરિ આવત ॥ લલકિ લગે લોચન સુખ પાવત
દેખી શ્યામ રાધિકા ઠાઢી ॥ લઈ બુલાય પ્રીતિ અતિ બાઢી
કહ્યો મહર લખિ ખેલહુ દોઉ ॥ દૂરિ કહૂઁ મતિ જૈયો કોઉ
સુનિ બૃષભાનસુતા ઇત આઈ ॥ અપને સાથ ખિલાઉ કન્હાઈ
હરિ તન રહિયો નેક નિહારૈ ॥ કોઇ કહૂઁ ગાય જીન મારૈ
નન્દબબા કી બાત સુનો હરિ ॥ જાહુ ન મો ઢિગતે કતહૂઁ ટરિ
મહર સૌંપિ હમકો તુમ દીન્હોં ॥ રાધે હરિ હિ બાંહ ગહિ લીન્હોં
તુમકો કહૂઁ જાન નહિં દેહોં ॥ જો જૈહો તો પકરિ લૈ એહોં
મેરી બાંહ છોડ દે રાધા ॥ કહત શ્યામ ઊપર મન સાધા
તુમ્હરી બાંહ ન તજે કન્હાઈ ॥ મહર ખીજિ હૈં હમકો આઈ

દો૦ પરમ નાગરી રાધિકા, અતિ નાગર બ્રજચન્દ ।

કરત આપની ઘાત દોઉ, બંધે પ્રેમ કે ફન્દ ॥
સો० સમુઝિ પુરાતન નેહ, વ્રજબિલાસ હિત તનુ ધરે ।
ચલન ચહત બન ગેહ, યુગલબિહારી કુંજ કે ॥
તબહિ શ્યામ ઘન ઘટા ઉઠાઈ ❀ ગરજ મેઘ મહિ ચહું દિશિ છાઈ
પવન ઝોર ચલી ઝકઝોરી ▨ ચપલા ચપલ ચમક ચહું ઓરી
ભૈ ગઈ ભૂમિ સકલ અધિયારી ❀ તેસિય તરુ યુતમાલ ઘુતિકારી
ડરે દેખિ કે કુંવર કન્હાઈ ▨ કહ્યો રાધિકા સોં નંદરાઈ
કાન્હૈ સંગ લિયે ઘર જા રી ❀ ભઈ અકાશ ઘટા અતિ ભારી
લિયે બાંહ ગહિ કુંવર કન્હાઈ ▨ ચલે યુગલ બન ઘર હરખાઈ
નવલ રાધિકા નવલ બિહારી ❀ પુલક અંગ મન આનંદ ભારી
નવલ નેહ નવરંગ મન ભાયો ▨ નવલ કુંજ વન સુભગ સુહાયો
નવલ સુગન્ધ નવલ તરુ ફૂલે ❀ ગુંજત ભ્રમર મત્ત રસ ભૂલે
સુભગ યમુનજલ પવન ઝકોરૈં ▨ ઉઠત શ્યામ છબિ કુંજ હિંડોરૈં
બનજ બિપુલ બહુ રંગ સુહાવન ❀ ચારુ બિચિત્ર પુલિન અતિ પાવન
ગયે યુગલ તહું રસિક રમીલે ▨ નાગર નવલ પ્રેમરસ ગીલે
દો० વિહરત વિવિધ વિલાસવન, યુગલ રૂપ કી રાસ ।
ગુણ ગાવત મુનિ વેદ વિધિ, અહિપતિ પતિકૈલાસ ॥
સો० અતિ રહસ્ય સુખદાય, બન બિહાર નંદલાલ કો ।
કુચોં સો કહૈ કબિ ગાય, બેદ ભેદ પાવૈં નહીં ॥

અથ શ્લોક ગીતગોવિન્દ

મેઘૈર્મેદુરમમ્બરં વનભુવઃ શ્યામાસ્તમાલદ્રુમૈ-
ર્નક્તમ્ભીરુરયં ત્વમેવ તદિમં રાધે ગૃહમ્પ્રાપય ॥
ઇત્થં નન્દનિદેશતશ્ચલિતયો. પ્રત્યધ્વકુઞ્જદ્રુમં
રાધામાધવયોર્જયન્તિ, યમુનાકૂલે રહઃકેલયઃ ॥ ૧ ॥

ચલે સદન પ્રભુ કુંજબિહારી ❀ ગૂઢ પઠઈ અંકમ દૈ પ્યારી
પ્યારી કી સારી હરિ લીન્હી ▨ પીત પીછોરી પ્યારિહિ દીન્હી
બાદર જહું તહું દિયે ઉડાઈ ❀ આયે સદન શ્યામ સુખદાઈ
રહી યશોમતિ હરિહિ નિહારી ▨ ઓઢે દેખિ શીશ પર સારી

મન ધોં કહત કહાઁ યહ પાઈ ❀ પીત પિછોરી કહાઁ ગઁવાઈ
યશુમતિ તુરત આઁખ પહિચાની ▨ બ્રજયુવતિન ભુરયે યહ જાની
પૂછત હરિહિ ખિહુઁસિ નઁદરાની ❀ તરુણિન કી સિખઈ બુધિઠાની
પીત પિછોરી કિતહિં બિસારી ▨ યહ તો લાલ તિયન કી સારી
જાનિ લઈ જનની હરિ જાની ❀ તબ યક બુદ્ધિ તુરત ઉર આની
મૈં લૈ ગાય ગયો યમુના રી ▨ તહુઁ વહ ભરતિ હુતિ પનિહારી
બિડરીં ગાય ભજીં સબ નારી ❀ બચી બૅસુરિયા બહૂત સઁવારી
હોં લૈ ભજો ઔર કી સારી ▨ સો લૈ ચાદર ગઈ હમારી

દો૦ પીત પિછૌરી લૈ ભજી, મૈં પહિચાનત વાહિ ।
મૈયા રી મૈં જાય કૈ, ઘર લૈ આવત તાહિ ॥

સો૦ હરિ માયા કો જાનિ, પીતામ્બર તાકો કિયો ।
જનનિ દિખાયો આનિ, કહત લૈ આયોં તાહિ સોં ॥

રાધા ગઈ સદન સમુહાઈ ❀ હાથ દોહની દૂધ ભરાઈ
પરમ પ્રીતિ હરિ બસન દુરાયો ▨ જનની દ્વારહિં તે ગુહરાયો
ઔર કી ઔર કહત સુખ બાની ❀ જનની દૌરિ દેખિ ભયમાની
કહત દીઠિ લાગી કહુઁ બારી ▨ ઉર લગાય પછિતાન નિહારી
બૂઝત નેહબિકલ મહતારી ❀ કહા ભયો રાધા તોહિં પ્યારી
અબહીં ખરિક ગઈ તૂ નીકે ▨ આવત કૌન વ્યથા ભઇ જીકે
ઇક લરિકિની સંગ હી મેરે ❀ કારે ડસી આય તિહિં નેરે
મૂર્છિ પરી વહ ધરણિ મંઝારી ▨ મૈં ડરપી અપને જીય ભારી
શ્યામબરણ યક ઢોંટા આયો ❀ કહત સુનો વહ નઁદ કો જાયો
કુછ પઢિકૈ ઉન તુરતહિ ઝારી ▨ જાનત નહીં કૌન કી બારી
મેરે મન ભરિ ત્રાસ ગયોરી ❀ અબ કછુ નીકો નેક ભયોરી
અતિ પ્રબીણ બૃષભાનદુલારી ▨ યહ કહિ સમુઝાઈ મહતારી

દો૦ સુનિ જનની રાધા બચન, ઉરસોં લીન્હીં લાય ।
કહત ટરિ કરિવર બડ઼ી, બાર બાર પછિતાય ॥

સો૦ એક સુતા દ્વૈ તાત, પાયો દેવન દ્વાર પરિ ।
ભઇ આજ કુશલાત, બચી સર્પ તે લાડ઼િલા ॥

ખીઝી કછુક કુઁવરિ પૈ જનની ❁ ઘર નહિં રહિત ફિરતિ ભઈ હરની
કિતનો કહત તોહિં મૈં હારી ▨ દૂર કહૂઁ બાહેર જિન જા રી
હૈં લરિકિની સબૅન ઘરમાંહીં ❁ તોસી નિડર કહૂઁ કોઉ નાહીં
કબહૂઁ ખરિક કબહૂઁ બન જાઈ ▨ કબહુઁ ફિરત યમુનતટ ધાઈ
ચિતૈ અકાશ ધરતૈ પગ ધરની ❁ બાત કહત લાગત તોહિં જરની
સાત બરષ કી ભઈ કુમારી ▨ બહુત મકર બૃષભાનુ દુલારી
આજ કુશલ કુલદેવન કીન્હી ❁ બિધિ બચાય બિષધર તે લીન્હી
શીતલ જલ લૈ તુરત ન્હવાઈ ▨ અંગ અંગોછ બસન પહિરાઈ
બારહિ બાર કહત કછુ ખા રી ❁ અબ કહુઁ ખેલન દૂરિ ન જા રી
યહ સુનિ હુઁસી મનહિં મન પ્યારી ▨ હૃદય ધ્યાન હરિ કુંજબિહારી
કહત દૂર અબ કતહુઁ ન જૈહોં ❁ ગામ ઘરહિ ખેલત નિત રહિહોં
જિનકે ગુણન બિરંચિ ભુલાને ▨ તિનકે ચરિત કહા કોઉ જાને

દો૦ જનરંજન ભંજનકલુષ, રાધા નન્દકુમાર ।
ગુપ્ત પ્રકટ લીલા કરત, બ્રજ મેં યુગલ બિહાર ।
સો૦ દેખિ અનૂપમ બાલ, માત પિતા ગુરુજન હરિહિ ॥
અસુર લખત બિકરાલ, નવ કિશોર ચિતચોર તિય ।

સર્વરૂપ સબ ઘટ કે બાસી ❁ સબ બિધિ કરન સકલ સુખરાસી
સર્વ ભાવ સબ ફલ કે દાયક ▨ સર્વોપરી સબ ગુણ કે લાયક
સર્વ આદિ સબ અન્તર્યામી ❁ સબ તે પરે સકલ કે સ્વામી
માયા બ્રહ્મ કૃષ્ણ અરુ રાધા ▨ પ્રેમ પ્રીતિ દોઉ પરમ અગાધા
છબિ શૃંગાર મનહુઁ ઇક જોરી ❁ કરત બિહાર શ્યામ અરુ ગોરી
બસે શ્યામા શ્યામ ઉર માહીં ▨ દેખે બિન ભાવત ક્ષણ નાહીં
ખેલન મિસુ બૃષભાનકિશોરી ❁ આઈ નન્દ મહરિ કી પૌરી
ટેરત મધુર બચન સકુચાઈ ▨ ઘર ભીતર હૈં કુઁવર કન્હાઈ
સુનત શ્યામ કોકિલ સમ બાની ❁ અતિ આતુર રાધા પહિચાની
માતા સોં કછુ કલહ કરત ધરિ ▨ તુરતહિં સો બિસરાય દિયો હરિ
તૂ પહિંચાનતિ ઇનકો મૈયા ❁ કહત બારહી બાર કન્હૈયા
મૈં યમુનાતટ કાલ્હિ બુલાન્યોં ▨ બાઁહ પકરિ ગોકો ઇન આન્યોં

દો૦ તૂ સકુચતિ આવતિ ઇહાઁ, મૈં દૈ સૌંહ બુલાય ।
અતિ નાગર જનની વૃહૈ, દિયો પ્રેમ ઉપજાય ॥
સો૦ ભીતર લેહુ બુલાય, કહત માત હરિસોં નિરખિ ।
ચલે શ્યામ સુખદાય, લખિ પ્યારી આનઁદ ભયો ॥

નૈન સૈન મિલિ દોઉ સુખ પાયો ❀ બિરહ તાપ દુખ દ્વંદ નશાયો
મનહી મન અનઁદ અતિ ભારી ▨ ભયે મગન દોઉ રૂપ નિહારી
કહત શ્યામ રાધા કિન આવૈ ❀ તુમકો યશુમતિ માય બુલાવૈ
બાઁહ પકરિ લ્યાયે બનબારી ▨ યશુમતિ બોલિ નિકટ બૈઠારી
દેખિ રૂપ મન માઁઝ સિહાની ❀ બૂઝત નન્દે મહર કી રાની
બ્રજ મેં તોહિં ન કબહુઁ નિહારી । ▨ કૌન ગાઁવ હ તેરો પ્યારી
કો તેરો તાત કૌન મહતારી ❀ કહા નામ તેરો હૈ પ્યારી
ભૂલિ ગયો હૈ કાલિ કન્હાઇ ▨ ભલી કરી તૂ કર ગહિ લ્યાઈ
ધન્ય કોખ જીન તો કહું ધારી ❀ ધન્ય ઘરી તૂ કર ગહિ લ્યાઈ
દેખિ રૂપ યશુદા અભિલાષી ▨ સખિતા સોં બિનતી કરિ ભાષી
નયન બિશાલ બદન શુભ છોટી ❀ ભલી બની હૈ સુન્દર જોટી
બાર બાર બૂઝત હરષાઈ ▨ હૈ તૂ કૌન મહર કી જાઈ

દો૦ મૈં બેટી બૃષભાન કી, તુમકો જાનત માય ।
બહુતબાર મિલનો ભયો, યમુના કે તટ આય ॥
સો૦ અબ મૈં લીની જાન, વે તો કુલટા હૈં બડી ।
હૈં લઁગાર બૃષભાન, ગારિ દેત હઁસિ નઁદઘરની ॥

રાધા બોલિ ઉઠી ઇત આઈ ❀ કરી કછૂ બાબા લઁગરાઈ
ઐસો સમરથ કબ ઉન પાયો ▨ હઁસિ યશુમતિં રાધા ઉર લાયો
કહતિ મહરિ કીરતિ હમ જોટી ❀ અબ કીજત હૈ તેરી ચોટી
યશુમતિ રાધા કુઁવરિ સઁવારી ▨ પ્રેમ સહિત બારનિ નિરવારી
બડે બાર કોમલ અતિ કારે ❀ લે સુમના સુત ઔંછ સઁવારે
માઁગ પારિ બેની રચિ ગૂંથી ▨ માનહુઁ સુન્દર છબિ કી યૂથી
ગોરે બદન બિંદુ કરિ બન્દન ❀ માનો ઇદુ મધ્ય ભુવિનન્દન
સારી નઈ । સુરંગ નિકારી ▨ યશુમતિ અપને હાથ સઁવારી

બદન પોંછિ અંચર સો દીનો ✿ ઉર આનંદ નિરખિ છબિ કીનો
તિલ ચાવરી બતાસે મેવા ▨ કુંવરિ ગોદભરિ બિનવત દેવા
કહ્યો કાન્હ સઁગ ખેલહુ જાઈ ✿ યહ સુનિ કુંવરિ મનહિં હરષાઈ
સુંદર શ્યામ સુંદરી રાધા ▨ ખેલત દોઉ છબિ સિંધુઅગાધા
છં૦ છબિ સિંધુ પરમ અગાધ દોઉ નંદસદન બિરાજહીં ।
લખિ રૂપ કોટિક કામરતિ ઘનદામિની દ્યુતિ લાજહીં ॥
યશુમતિ બિલોકતિ ચકિત દેખતિ રૂપ મન આનઁદભગી ।
સોઈ ભાવ દેખ્યો દુહુઁન કે ઉર જોઈ અભિલાષા કરી ॥

દો૦ ખેલત દોઉ ઝગરન લગે, ભરે પરમ અહ્લાદ ।
માનૌં ઘન અરુ દામિની, કરત પરસ્પર વાદ ॥
સો૦ અમિયબચન રસમૂલ, અકથનીય છબિ અમિતગુણા ।
રહી યશોમતિ ભૂલ, યુગલકિશોર બિહાર લખિ ॥

ચલી મહરિસોં કહિ સુકુમારી ✿ સદન આપને જાનિ અબારી
યશુમતિ નિરખિ કહ્યો હરષાઈ ▨ ખેલ્યો કરિ હરિસઁગ નિતઆઈ
બોલિ ઉઠે મોહન સુન રાધા ✿ તૂ કત સકુચ કરૈ જિય બાધા
મૈં બોલત તૂ આવત નાહીં ▨ જનનીસો ડરપતિ મનમાહીં
તોકોં લખિ મૈયા સુખ પ ✿ દેમિ કિતો કરિ છોહ બુલાવૈ
સુનિ મોહન કે બચન સયાની ▨ ચિતૈ રહી સુખ મન મુસકાની
બિહઁસિ ચલી વૃષભાનદુલારી ✿ હરિમૂરતિ ઉર ટરત ન ટારી
ગઈ સદન બૂઝત મહતારી ▨ કહાં હુતી અબલોં રી પ્યારી
બેની ગૂથી માગ કિન કીની ✿ બેદી ભાલ લાલ કિન દીની
ખેલત રહી નન્દ કે દ્વારી ▨ યશુમતિ બોલિ નિકટ બૈઠારી
બૂઝન નામ લગી પુનિ મેરો ✿ બાબા કો પૂછેઉ અરુ તેરો
મોહિં ચિતૈ પુનિ સુતહિ નિહારી ▨ કહ્યુ સબિતા સોં ગોદ પસારી

દો૦ મેરી શિર બેની ગુહી, બેંદી લાલ બનાય ।
પહિરાઈ નિજ હાથ સોં, સારી નઈ મઁગાય ॥
સો૦ તિલ ચાવરિ દૈ ગોદ, બિધના સોં બિનતી કરી ।
ઉર કરિકૈ અતિ મોદ, તોહિં બિહઁસિ ગારી દઈ ॥

બિહુંસિ કહ્યો તોકો નંદરાની ❁ વહ જૈસી તૈસી હમ જાની
તોહિં નામ ધરિ ધરયો બગાકો ▨ કહ્યો ધૂર્ત બૃષભાનુ સદાકો
તબ મૈં કહ્યો ઠગ્યો કબ તુમહીં ❁ હઁસિ લપટાનિ લગી તબ હમહી
સુનિ કીરતિ રાધા કી બાતેં ▨ સરલ સ્વભાવ ભરી શિશુતાતેં
કહત જવાબ તૈં નીકો દીનો ❁ બેટી દાંવ આપનો લીનો
જો કછુ મોહિં કહ્યો નંદઘરની ▨ સો સબ હૈ ઉનહીં કી કરની
હંસી હંસિ કીરતિ કહત સુભાયે ❁ મન મેં અતિ આનંદ બઢ઼ાયે
ફેરિ ફેરિ યશુદા કી બાતૈ ▨ બૂઝત હૈ જનની રાધા તૈ
સુનિ સુનિ બરસાને કી નારી ❁ ગાવત યશુમતિ કો હિતગારી
સુનિ બાતૈં કીરતિ મુસકાની ▨ નંદરાની કે જિય કી જાની
મેરી સુતા બિમલ ચપલાસી ❁ વે હરિ મેઘ શ્યામ છબિરાસી
બાઢ઼્યો ઉર આનંદ હુલાસી ▨ કીરતિ ગઈ સમુઝિ પતિ પાસી
છં૦ સમુઝિ પતિ કે પાસ કીરતિ ગઈ અતિ આનંદ ભરી ।
પ્રીતિ રીતિ જનાય હિત સો બાત સબ પરગટ કરી ॥
ભયો અતિ ઉત્સાહ દમ્પતિ હરષિ મન આનંદ ભરે ।
નિત્ય દૂલહ શ્યામ શ્યામા વેદ ગુણ ગાવત ખરે ॥
દો૦ યુગલકિશોર સ્વરૂપ બર, વૃન્દાબન રસખાન ।
નવ દુલહિન દુલહ સદા, રાધાશ્યામ સુજાન ॥
સો૦ દુલહ દુલહિન ચાર, માંડવ બૃન્દાબિપિન કૈ ।
ગાવત નિત્યબિહાર, શેષ મહેશ ગણેશ બિધિ ॥
કહત યશોમતિ સોં હરિ પ્યારે ❁ જહઁ તહઁ રહત ખિલૌના ડારે
રાધા જિન લૈ જાય ચુરાઈ ▨ આવત સાંઝ સબાર સદાઈ
ચિતૈ રહત મુરલી કી દાહીં ❁ મેરો પ્રાણ બસત ઇહિ માહીં
તેરે ભાયે નેક ન માતા ▨ રાખુ ઉઠાય માન મોં બાતા
બલહૂ કો પતિયાય ન રાઈ ❁ રાખુ ખિલોના સબહિ છિપાઈ
કહત જનનિ હસિ લાલન મેરે ▨ કો લૈ જાય ખિલૌના તેરે
નેક સુનત તાકો જો પાઉં ❁ બાકો બ્રજ તે બાસ નશાઉં
બિન દેખે તૂ કાકો કહિહૈ ▨ સો કહુ કૈસે કે પ્રગટૈહૈ
આવતિ હી રાધા લૈ જૈહૈ ❁ ફિર તુ પાછે તે પછિતૈ હૈ

આજહૂં રાખુ ઉઠાય સબારી ▨ માંગે તે પુનિ દૈહૈ ગારી
જનની હરિકી બનિયાં ભોરી ❀ શ્રવણ સુનત રુચિ હોત ન થોરી
દેવ આપને સુત કી જાનૈ ▨ બિરઝાને કર્યોં હૂં નહિં માનૈ

દો૦ સૈંતતિ હૈ હરિ કે હરપિ, મહરિ ખિલૌના જાન ।
ભૌંરા ચકઇ મુરલિકા, ગેંદ બટા ચોગાન ॥

સો૦ યશુમતિ સુખ કી રાસ, નંદભવન ભૂપણ પરમ ।
બ્રજ મેં કરત બિલાસ, બ્રજબાસી જન જાહિં બલિ ॥

કહનિ શ્યામ સોં યશુમતિ મૈયા ❀ પિયહુ દૂધ કછુ લેહુ બલૈયા
આજ સબારે દુહી મૈં ગૈયા ▨ સોઈ દૂધ પ્યાવ મોહિં મૈયા
ઔર દૂધ રુચિ મોહિં ન આવૈ ❀ જો તૂ કોટિ યતન કરિ પ્યાવૈ
જનની તબહિં સોંહ કરિ લ્યાઈ ▨ યહ ધૌરી કો દૂધ કન્હાઈ
તુમતે ઔર કોન મોહિં પ્યારો ❀ ઓટ ધર્યો તુમ્હરે હિત ન્યારો
તાતો જાનિ બદન નહિં લ્યાવૈ ▨ ફૂંકિ ફૂંકિ જનની પય પ્યાવૈ
પય પીવત મોહન અલસાયે ❀ સુન્દર સેજ જનનિ પૌઢાયે
પ્રાત જગાવત નન્દ કી રાની ▨ ઉઠહુ લાડિલે સારંગપાની
ભોર ભયો જાગહુ મેરે પ્યારે ❀ ઠાઢે ગ્વાલ બાલ સબ દ્વારે
હરહુ તાપ મુખ કમલ દિખાઈ ▨ કરો કલેઊ મિલિ દોઉ ભાઈ
સદ માખન દધિ રૈન જમાયો ❀ માંગિ લેહુ અરુ જો મન ભાયો
સખા વૃન્દ સબ લેહુ બુલાઈ ▨ ઉઠો લાલ જનની બલિ જાઈ

દો૦ તબ હઁસિ ચિતયે સેજતેં, ઉઠિ શ્યામ સુખદાન ।
યશુમતિ જલ ઝારી લિયે, મુખ ધોયો નિજપાન ॥

સો૦ બોલ ઉઠે બલરામ, ઉઠ સબારે આજ હરિ ।
હરપિ મિલે ઘનશ્યામ, દાઊજુ કહિ ભ્રાત સોં ॥

દ્વારે સોં સબ સખન બુલાયો ❀ દેખિ બદન સબહિન સુખ પાયો
સખન સહિત સુન્દર સુખદાઈ ▨ કિયો કલેઉ કછુ દોઉ ભાઈ
ગૈયન લૈ બન ચલે ગુવાલા ❀ સંગ ચલે મોહન નંદલાલા
ટેર સુનત બાલક સબ ધાયે ▨ ઘર ઘર તે બછરન લૈ આયે
સખા કહત સબ સુનહુ કન્હૈયા ❀ ચલહુ આજ વૃન્દાબન મૈયા

યમુનાતટ સબ બચ્છ ચરૈહૈ ▨ બંશીબટ ખેલત સુખ પૈહૈં
ભલી કહી હઁસિ કહ્યો, ગોપાલા ❀ ચલે સકલ બૃન્દાબન ગ્વાલા
કોઉ ટેરત કોઉ ઘર લૈ આવે ▨ કોઉ સુરભિગણ જોર ચલાવૈં
કોઉ શૃંગી કોઉ બેણુ બજાવૈ ❀ કોઉ પરસ્પર હેરી ગાવૈ
હેરી ટેર સુનત મનમોહન ▨ કહત મોહિં સિખવહુ નિજ ગોહન
હરિ ગ્વાલન સંગ ટેર ઉઠાઈ ❀ હઁસે સકલ પૂરી નહિં આઈ
કહત શ્યામ અબકૈ ફિર લીજૈ ▨ અબકૈ જાય તબૈ હઁસિ દીજૈ

દો૦ ગાવત ખેલત હઁસત સબ, સખાબૃન્દ ગો સાથ ।
પહુઁચે બૃન્દાબન સઘન, બૃન્દાબન કે નાથ ॥
સો૦ ફિરત ચરાવત ધૈન, દીનબન્ધુ દુષ્ટનદલન ।
કૃષ્ણ કમલદલનૈન, સબૈ અંગ સુન્દર સુખદ ॥

અથ અઘાસુરબધ લીલા

તહાં અઘાસુર બન મેં આયો ❀ કંસરાજ કરિ કોપ પઠાયો
તાકે એક બહિનિ દ્વૈ ભૈયા ▨ મારે પ્રથમહિં કુઁવર કન્હૈયા
એક પૂતના જો બ્રજ આઈ ❀ બત્સાસુર અરુ બક દોઉ ભાઈ
તિનકો બૈર અસુર ઉર ધારી ▨ કિયો ગર્વ મન મેં અતિ ભારી
આજ રાજ કો કારજ કીજૈ ❀ ઔર બૈર ભાઈન કો લીજૈ
ગિરિ સમાન અજગર તનુ ધારી ▨ પર્યો અસુર મગ બદન પસારી
બન ઘન નદી રચી મુખ માહીં ❀ માયાકૃત પહિંચાનત નાહીં
વાહી મગ નિકસે નંદલાલા ▨ ગાય બચ્છ લીન્હે સબ ગ્વાલા
હરિ અન્તર્યામી જીય જાની ❀ કપટરૂપ યહ ખલ અભિમાની
યાકો આજ તુરત સંહારોં ▨ અસુર મારી ભૂભાર ઉતારોં
ગ્વાલન અહિ પર્બત કરિ જાન્યો ❀ તાસુ બદન ગિરિકંદર માન્યો
દેખિ સુહાવન તૃણ હરિઆઈ ▨ ગાય બચ્છ પૈઠે સબ ધાઈ

દો૦ ગાય બચ્છ ગ્વાલન સહિત, સબ મુખ ગયે સમાય ।
કહત પરસ્પર આજ બન, સુરભિ ચરહિ અઘાય ॥

સો૰ સબ મુખ ગયે સમાય, અસુર સિકોર્યો બદન તબ ।
અંધકારગયો છાય, માનો ઘન ઘેરો નિશા ॥

અતિ અકુલાય ઉઠે તહઁ ગ્વાલા ✿ ગાય બચ્છ સબ બિકલ બિહાલા
કહત પરે ધોં હમ કહઁ આઇ ▨ ત્રાહિ ત્રાહિ ઘનશ્યામ કન્હાઈ
સબકે પ્રાણ ગયે ઇહિ બારા ✿ તુમ બિન કૌન ઉબારનહારા
શ્રવણ સુનત પ્રભુ આરતબાની ▨ ભયે દુખિત ચિન્તા ઉર આની
દીનબન્ધુ ભક્તન સુખદાઈ ✿ પૈઠે આપ અઘામુખ આઈ
અઘા અસુર ઉર અતિ હર્ષાઈ ▨ લિયો ઓઠ સોં ઓઠ લગાઈ
વિદ્યાધર મુનિબર ગન્ધર્વા ✿ અતિભય બિકલ મગન સુર સર્વા
તબહિં કૃષ્ણ મન બુદ્ધિ ઉપાઈ ▨ અબિગતગતિ ભક્તન સુખદાઈ
મુખ તે દેહ દ્વિગુણ બિસ્તારી ✿ રુંધી શ્વાસ લે ત્રાસ દે ચારી
સક્યો નહી તબ અસુર સઁભારી ▨ ભિગો શબ્દ આઘાત પુકારી
ફૂટિ ગયો શિર દશમ દુવારી ✿ નિકસી પ્રાણજ્યોતિ ઉજિયારી
સો વહ જ્યોતિ સ્વર્ગ કો ધાઈ ▨ બહુરિ આય હરિ માઁઝ સમાઈ

દો૰ યાહી મગ અઘબદન તે, નિકસે ગોકુલરાય ।
કહત સખન આવહુ નિકસિ, મૈં કરિ લઈ સહાય ॥

સો૰ અતિહિ સકાને ગ્વાલ, ગાયબચ્છ વ્યાકુલસકલ ।
મિટયો તિમિર તિહિકાલ, જહઁતહઁ હર્ષે બચન સુનિ ॥

હર્ષ સહિત બાલક સબ આયે ✿ હરિ કો દેખિ પરમ સુખ પાયે
હમ અજ્ઞાન વૃથા ભય ભાઈ ▨ શ્યામ હમારે સાથ સહાઈ
ધન્ય કાન્હ ધનિ ધનિ પિતુમાતા ✿ જિન જાયો તુમકો વ્રજત્રાતા
ગિરિસમ અસુર સર્પ તનુધારી ▨ વાહિ હન્યો તુમ હો અસુરારી
કહત કાન્હ તુમ કરી સહાઈ ✿ તબ માર્યો મૈં અસુર અન્યાઈ
જો તુમ મેરે સંગ ન હોતે ▨ તો યહ માર્યો જાત ન મોતે
દેખિ અઘાસુર બધ સુર જ્ઞાની ✿ બર્ષિં સુમન કહિ જય જય બાની
વિદ્યાધર કિન્નર ગન્ધર્વા ▨ અતિ આનંદ ગુણ ગાવત સર્વા
અઘા અસુર કી કરત બડાઈ ✿ હરિમધિ જાકી જ્યોતિ સમાઈ
કરત અનેક યત્ન મુનિગ્રામા ▨ અન્તકાલ દુર્લભ હરિનામા

ો હરિ અન્તકાલ જગપાવન * બસે આપ અઘમુખ દુખદાવન
કહિ સમ ઔર કૌન કે ભાગા * કહત દેવ સબ અતિ અનુરાગા

દો૦ જય જય જય પ્રભુ જગતહિત, જગત્રાતા જગદીશ ।
જાકો મારન હૂં પ્રગટ, તારન વિસ્વા બીશ ॥
સો૦ હરષિ સુમન બરપાય, જયજય ધ્વનિ નભ કરત સુર ।
ગાયગ્વાલ સુખ પાય, અતિઆનન્દ નિરખત હરિ હિ ॥

તબહિં સખનસોં બિહુંસિ કૃપાલા * બોલે કરુણાસિન્ધુ ગોપાલા
ચલહુ સકલ બંશીબટ છાંહીં * આઈ હૈહૈ છાક તહાઁહીં
ભોજન કરિયે સબ મિલિ જાઈ * બછરા હાઁકિ લેહુ અગુવાઈ
હરષિ ચલે તહઁતે બલબીરા * આયે સબ બંશીબટ તીરા
બંશીબટ અતિ સુભગ સુહાવન * ઔર ચહુઁ દિશિ બહુ દ્રુમ પાવન
ચરત બચ્છ સબ બન કે માહીં * બૈઠે આય શ્યામ બટછાહીં
આસપાસ ગોપન કે બાલક * મધ્ય શ્યામસુન્દર જગપાલક
મોરમુકુટ કલકુણ્ડલ કાનન * કોટિ કામ છબિ મોહન આનન
ગેરુકાદિ ચિત્રિત તન શ્યામા * પીતબસન બનમાલ લલામા
બાહુ બિશાલ લકુટિ કર લીન્હે * ગુંજન કે આભૂષણ કીન્હે
સખાબૃન્દ સબ સુન્દર સોહૈં * નિરખત રૂપ મદન મન મોહૈં
પ્રેમ મગન મન પરમ હુલાસા * કરત પરસ્પર હાસબિલાસા

દો૦ તહાં છાક ઘર ઘરનતે, આઇ ભરિ ભરિ ભાર ।
યશુમતિ પઠયે કાન્હ કો, બ્યંજન બહુત પ્રકાર ॥
સો૦ છાક પઠાઇ માત, હરષિ કહત હરિ સખનસોં ।
દધિલવની બહુભાઁત, સબ મિલિ ભોજન કીજિયે ॥

બન ભોજન બિધિ કરત કન્હાઇ * છાક સબૈ ઇકઠૌર રખાઈ
જલતે પુરઇન પાત મઁગાયો * દોના બહુ પલાશ કે લાયો
કછુ ફલ બૃન્દાબન કે નીકે * લિયે મઁગાય ભાવતે જીકે
બૈઠે મણ્ડલ જોરિ ગોપાલા * મધ્ય શ્યામસુન્દર નઁદલાલા
ભાઁતિ ભાઁતિ બ્યંજન રસ પાગે * પરસિ ધરે સબહિન કે આગે
કછુક હથેરિન પર ધરિ લીન્હેં * શાક બોલિ અઁગુરિન બિચ કીન્હેં

મુરલી મુકુટ કાઁખ તર લીને * ભોજન કરન લગે રસભીને
મધુમંગલ પરસૈન સુદામા * સુબલ સુખમના અરુ શ્રીદામા
અપર અનેક ગોપ સુત લીને * જેવત મિલિ સંગ શ્યામ પ્રબીને
હોત પરસ્પર કોર છુડાઈ * કબહું કિતનકો દેત કન્હાઈ
કબહૂં કાહૂ દેન બુલાવૈ * કહુંકિ તાહિ અપને મુખ નાવૈ
મીઠે ખાટે સ્વાદ બખાનૈં * હાસ બિલાસ કરત સુખસાનૈં
દો૦ દેખત સુરગણ સિદ્ધ મુનિ, ચઢે બિમાન અકાસ ।
લખિ કૌતુક ચકિત સબૈ, ગયે કમલભવ પાસ ॥
સો૦ કહ્યો બ્રહ્મ સોં જાય, કહત જાહિ પરબ્રહ્મ તુમ ।
સો ગ્વાલન સંગ ખાય, છોરિ છોરિ કરતે કવર ॥

અથ બ્રહ્માકે મોહકી લીલા

હરિ માયા મોહે સબ પ્રાની * કહેં બ્રહ્મા કહં સુર મુનિ જ્ઞાની
મુનિ બિરચિ સુરગણ કી બાની * ભયો મોહ ઉર મે યહ આની
ગોકુલ જન્મ કૌન યહ આયો * મૈં કછુ વાકો ભેદ ન પાયો
પરખોં લૈ દેખોં પ્રભુતાઈ * બાલ બચ્છ હરિ લ્યાવો જાઈ
જો સર્વજ્ઞ ઈશ ભગવાના * લેહૈં તુરત મઁગાય સુજાના
યહ બિચાર બિધિ મન ઠહરાયો * ચલ્યો તુરત વૃન્દાવન આયો
દેખિ સરિત બન મે અતિપાવન * પુહુપ લતા દ્રુમ પરમ સુહાવન
અતિ રમણીક કદમ ચહુ પાસા * બંસીબટમધિ સુખદ નિવાસા
ગોપમણ્ડલીમણ્ડન મોહન * ભોજન કરત સખન સંગ ગોહન
દેખિ બિરચિ ચકિત ભ્રમ ભારી * બછરા હરિ લીન્હે બનવારી
હરિ અન્તર્યામી સબ જાની * બિધિ કે મનકી રુચિ પહિચાની
તબ પઠયે દ્વૈ ગ્વાલ કન્હાઈ * લાવહુ બચ્છ ઘેરિ સબ જાઈ
દો૦ ગ્વાલ સકલ બન ઢૂંઢિકે, ફિરિ આયે હરિપહિં ।
કહત બચ્છ ગે દૂર કહું, ખોજ પાઇયત નાહિં ॥
સો૦ તબ હંસિ કહ્યો કન્હાય, તુમ સબ યહઁ બૈઠે રહૌ ।
મૈં ધૌં દેખૌં જાય, ચલે આપ બછગાય તબ ॥

જબ ગે દૂર બનહિં જનત્રાતા * તબહીં બાલક હરે બિધાતા
પ્રભુ લીલા કી ગમ કછુ નાહીં * ગર્બિત ગયો લોક નિજ પાહીં
નિજ માયા સોં કરિ મતિ ભોગ * રાખે બાલ બચ્છ ઈકઠોરી
ગુણુસાગર નાગર નંદનન્દન * બંશીબટ આયે જગવન્દન
દીનબન્ધુ ભક્તન હિતકારી * યહ અપને મનમાંઝ બિચારી
બાલ બચ્છ જો બ્રજ નહિં જૈહૈં * માત પિતા ઈનકે દુખ પૈહૈં
તાતે રૂપ સબન કો ધારોં * યા બિધિ તિનકો દુઃખ નિવારોં
બાલ બચ્છ બિધિ લૈ ગયો જેતે * ભયે શ્યામ તબ આપુન તેતે
વૈસોઇ રૂપ વૈસ ગુણુ શીલા * વૈસિય બુદ્ધિ પરાક્રમ લીલા
રંગ રેખ જૈસો જીહિ માહીં * અંગ ચિહ્ન અંતર કછુ નાહીં
બોલન હંસન ચલન ચતુરાઈ * હેરન ટેરન ફેર ન રાઈ
ભૂષણુ બસન લકુટ કર જૈસે * ભયે શ્યામ સબ આપન તૈસે

દો૦ મારન ઉદ્ધારન યદપિ, હૈં સમર્થ ભગવાન ।
તદપિ જો નિજદાસ બિધિ, કરી તાસુ કી કાન ॥
સો૦ અપનો કરિ બિધિ જાન, અન જાનત ઢીઠો કરી ।
તાતે કીન્હે આન, મન ભાયો વિધિકો કિયો ।

કહ્યો શ્યામ સબ સખન બુલાઈ * લાવહુ ઘેરિ બત્સ સબ જાઈ
બ્રજ કો ચલહુ સાંઝ નિયરાઈ * હર્ષિ ચલે બાલક સમુદાઈ
ચહૂં પાસ સબ સખા સુહાયે * મધ્ય શ્યામ બછરન અગુવાયે
બેણુ વિશાલ રસાલ બજાવત * અપને અપને રંગ સબ ગાવત
રંભતિ ગાય બચ્છ હિતલાગી * દેખત બ્રજયુવતી અનુરાગી
મોર મુકુટ કુંડલ બનમાલા * હૅસન મનોહર નયન બિશાલા
ગોપદરજ મુખપર છબિ છાઈ * મનહું ચંદકણુ અમિય નિકાઈ
બ્રજ બનિતા સબ તન મન વારત * નિરખિ રૂપ ભેંટત ચિત આરત
પહુંચે બ્રજહિં શ્યામસુન્દર બર * ગયે બચ્છ બાલક નિજ નિજ ઘર
ગો સુત ગ્વાલ બાલ હર્ષાઈ * લીન્હે જાત માત ઉરલાઈ
પરમ પ્રીતિ કરિ ભોજન દીન્હેં * કૃષ્ણુ ચરિત કાહૂ નહિં ચીન્હેં
યશુમતિ કહત સુતહિ મિલિ પ્યારે * બનહિં રાત કત કરત—લલારે

દો૦ મૈં સબેર ઘર કો ચલ્યો, સખા કરત સબ રાત ।
દેખિ અગમ બન મેં ડર્યો, વે ડરપાવત જાત ॥
સો૦ બાર બાર પછિતાય, લૈ બલાય યશુમતિ કહત ।
હ્યાવહિં ગાય ચરાય, કાલ્હિ જાયઁ વેઇ સબૈ ॥

યહ સુનિકે હંસિ કહત કન્હાઈ * કાલ્હિ ચરાવન જાત બલાઈ
લાગી ભૂખ બહુત મોહિં હૈ રી * ભોજન કો તુરતહિં કછુ દૈ રી
સુનત તુરત માખન લૈ આઈ * તબ લૌં ખાહુ જનનિ બલિજાઈ
હૈ જલ તપ્ત ધામ કો ન્યારે * તેલ પરસ તન ન્હાહુ લલારે
જાતે બન કો શ્રમ મિટિ જાઇ * ભોજન કરહુ બહુરિ દોઉ ભાઈ
તબ જનની ગહિ બાહું ન્હવાયે * જેંવન કો બલરામ બુલાયે
અતિ રુચિ સોં જેંવત દોઉ ભાઈ * પરમ પ્રીતિ પરોસત હૈ માઈ
જેંઇ ઉઠે અચમન તબ કીન્હોં * બીરા દુહુંન રોહિણી દીન્હોં
જાનિ ઉંદિ સેજ બિછાઈ * જનની પોઢાયે દોઉ ભાઈ
શ્યામ રામ સોવત દોઉ ભૈયા * સુખ પાવત નિરખત દોઉ મૈયા
અધમ રહ્યો બિધિ ગર્વ નવાયો * બ્રજબાસિન કછુ ભેદ ન પાયો
બાલ બત્સ હરિ નયે ઉપાયે * સબ જાનત વેઇ હૈં આયે

દો૦ બાલબત્સ નવકૃત તિન્હેં, બ્રજબનિતા અરુ ધેન ।
પૂરબ પ્રીતિહુ તે અધિક, કરત રહત ઉર ચૈન ॥
સો૦ બ્રજ મંગલ ભગવાન, બ્રહ્મ સચ્ચિદાનન્દ પ્રભુ ।
ભક્તન કે સુખદાન, લગે દેન સુખ ઘરન ઘર ॥

તબ બિરંચિ કે મન યહ આઇ * બ્રજ કે લોગન દેખોં જાઈ
હ્વૈ હૈં કરત બિલાપ કલાપા * બિન બાલકન ગૈયન સંતાપા
આય બિરંચિ તુરત તહં દેખ્યો * ઘર હી ઘર સબ કૌતુક પેખ્યો
જહં તહં દુહત ગાય પશુપાલક * ખેલત નિજ નિજ ઘર સબ બાલક
દેખિ બિરંચિ ચકિત મન માહીં * હૈ યહ બ્રજ કૈધોં વહ નાહીં
મૈં બિધના સબ સૃષ્ટિ ઉપાઈ * યહ રચના ધોં કિનહિં બનાઈ
કૈધો મૌં યહિ ભ્રમહિ ભુલાના * હૈં હરિ અબિનાશી નહિં જાના
અન્તર્યામી જાનત સબહીં * બાલ બચ્છ ધોં દ્યાયે તબહીં

અતિ સંભ્રમ બિધિ જ્ઞાન ભુરાયો　ગયો ફેરિ નિજ લોકહિં ધાયો
દેખે બત્સ બાલ જહું રાખે * ચકિત બહુરિ બ્રજકો અભિલાખે
ક્ષણુ ભૂતલ ક્ષણ લોક સિધારે　બાલ બત્સ દહું ઠૌર નિહારો
અર્ધ દિવસ ઇહિ ભાઁતિ બિતાઇ * ભયો થકિત અતિ ઉર ભ્રમ છાઈ

દો૦ મોહ બિકલ અતિ દેખિકૈ, સુન્દર શ્યામ સુજાન ।
　　પ્રગટ કિયો જન જાનિ નિજ, બિધિકે ઉર મેં જ્ઞાન ॥
સો૦ હૃદય ભઇ તબ શુદ્ધિ, યે પૂરણ અવતાર પ્રભુ ।
　　ધિક્ ધિક્ મેરી બુદ્ધિ, બૈર બઢાયોં કૃષ્ણસોં ॥

મૈ મતિહીન ભેવ નહિં જાન્યો * મોહ બિબશ પ્રભુ સોં છલ ઠાન્યોં
યહ અપરાધ બહુત મૈં કીન્હો * નિજ અજ્ઞાન ન પ્રભુ કો ચીન્હો
ભઈ ગ્લાનિ બહુત મનમાહીં * સન્મુખ હોય સકત બિધિ નાહીં
ભયો શોચ ઉરમાંઝ બિશેખા * પ્રભુપ્રભાવ તબ પરગટ દેખા
બાલક બત્સ સહિત સબ સાજૂ * કૃષ્ણરૂપ સબ લખ્યો સમાજૂ
શિવ બ્રહ્માદિક દેવ અનેકા * દેખે અધિક એક તે એકા
ચરણકમલ બન્દત પ્રભુ કેરે * ગાવત ગુણુ ગન્ધર્વ ઘનેરે
દેખિ ચકિત ચિત ભર્મ નશાન્યો * પૂરણબ્રહ્મ કૃષ્ણ પહિચાન્યો
શરણુ શરણુ કહિ અતિ અતુરાઈ * પર્યો ચરણકમલન પર જાઈ
અનજાનત મૈં કરી ઢિઠાઈ * ક્ષમા કરહુ ત્રિભુવન કે રાઈ
મૈ પ્રભુ તુમ પ્રતાપ નહીં જાન્યોં * તુમ્હરી માયામાંઝ ભુલાન્યોં
ચૂક પરી મોનેં નિજ ભોરે * નાથ ન બનૈ તુમ્હૈં મુખ મોરે

દો૦ મૈં અપરાધીં હીનમતિ, પર્યો મોહ કે જાલ ।
　　મમકૃત દોષ ન માનિયે, તુમ પ્રભુ દીનદયાલ ॥
સો૦ કહ જાનૌં તુમ ભેવ, મૈં બ્રહ્મા તુમ્હરો કિયો ।
　　તુમ દેવન કે દેવ, આદિ સનાતન અજીત અજ ॥

જો જનતેં બિગરૈ બિન જાને * સો અપરાધ ન પ્રભુ કછુ માને
જ્યોં શિશુ અઘ દોષ ઉર માહીં * માતા કબહું માનત નાહીં
તોષ પોષ તાકો વહ કરઈ * બિકસત ચિત્ત અંક લૈ ભરઇ
૨૬ રસનાદલ જો રિસ હોઇ * કહો કોન પર કીજે સોઈ

निज तनु व्याधि पीर जन पावै * यदपि यत्न करि नहीं बच वै
तैसे ही प्रभु मोको कीजै * क्षमि मम दोष शरण गहि लीजै
तुम जाने बिन जीव सदाहीं * उतपति परलै मॉंज समाहीं
तुम करि कृपा जनावहु जाको * सो जाने तुम्हरी प्रभुता को
मं बिधि एक लोक को साँई * जीमि कृमि गूलर मांझ गोसाँई
तुम्हरे रोम रोम प्रति गाता * कोटि कोटि ब्रह्माण्ड बिधाता
कोटि खद्योत प्रकाश कराहीं * रवि सम कयोंहूं होहिं सुनाहीं
अब प्रभु जनै सँभारे तोहीं * राखिय चरण शरण निज मोहीं

दो० अतिही अगम अगाध हरि, अबिगत गति को जान ।
तासु पार चाहौं लह्यो, मैं बिधि अति अज्ञान ॥
सो० करिय बिरद की लाज, ममकृत दोष न मानिये ।
दीनबन्धु ब्रजराज, शरणागत पालन हरे ॥

जब बिधि कही दीन बहु बानी * शरण शरण कहि अति भय मानी
तब नहीं बाल बच्छ कछु देखे * एकै रूप कृष्ण बिधि पेखे
कृपा करी तब श्री ब्रजनाथा * हस्तकमल परस्यो बिधिमाथा
अभय कियो बिधि शोच मिटायो * चरणकमलते शीश उठायो
बार बार पदकमल निहारी * अस्तुति करत दुहूँ कर जोरी
जो जगधाम श्याम सुखरासी * ज्योति स्वरूप सबै उर वासी
गुणगण अगम निगम नहीं पावैं * ताहि यशोदा गोद खिलावै
धर जल अनल अनिल नभछाया * पांचतत्त्व मिलि जगत उपाया
काल डरै जाके भय भारी * सो ऊखल बँधे महतारी
जग करता पालन संहरता * विश्वंभर सब जग के भरता
ते गैयन सँग ग्वालन माहीं * ब्रज मे हँसि हँसि जूठनि खाहीं
बड़े भाग्य ब्रजबासिन केरे * तिनके प्रेम रहत तुम घेरे

छंद:—रहत जीन के प्रेम घेरे, धन्य ब्रजबासी सबै ।
ब्रह्म एक अनीह अबिगत धरनधर जीनके कबै ॥
धन्य श्रीवसुदेवदेवकी, पुत्र करि जीन पाइयो ।
धन्य यशुमति नन्द जीन, पय प्यायी गोद खिलाइयो ॥

ધન્ય બ્રજ કે ગોપ જીન સઁગ, ધન્ય ગાય ચરાવહી ।
ચાર મુખ મૈં કહા બર્ણૌં, સહસ્રમુખ નિત ગાવહી ॥
ધન્ય બાલક બચ્છ તિનને, નાથ યહ દર્શન લિયો ।
પરસિ ચરણસરોજ મસ્તક, પાપ તજી પાવન ભયો ॥
અબ દેહુ બ્રજકો બાસ મોહીં, પ્રભુ આસ યહ મેરે હિયે ।
રેણુ તૃણ દ્રુમલતા ખગ મૃગ, હોહિં જો તુમ્હરે કિયે ॥
યહ નિત્ય બ્રજલીલા તુમ્હારી, તુમ અનુગ્રહ તેં લહી ।
મહત શ્રીબૃન્દાબિપિન કો, અમિત મિત સક કો કહી ॥
લોક મોહિં ન સુહાત અબ પ્રભુ, આન બિધિ કોઉ કીજિયે ।
મોહિં ગ્વાલન કો કો ભૃત, ખાય જૂઠનિ દીજિયે ॥
બાર બાર મનાંય યુગ પદ, નાથ, યહ બર માગહૂં ।
હ્વૈ રહૌં બૃન્દાબિપિન રજ, ચરણ પંકજ લાગહૂં ॥

દો૦ કરિ અસ્તુતિ ગદગદ બચન, દૃગ જલ પુલક શરીર ।
પરચો ચરણપંકજ બહુરિ, બિધિ અતિ પ્રેમઅધીર ॥

સો૦ તબ હઁસિ બોલે શ્યામ, ગર્બપ્રહારિ ભક્તહિત ।
જાહુ આપને ધામ, બચન હમારો માનિ અબ ॥

ઔર કાહિ અબ કરૌં બિધાતા * તુમ હૌ કર્મ ધર્મ કે દાતા
તુમતે હૈ યહ સબ સંસારા * મમ માયા કો નાહિંન પારા
તાતે અબ મમ આયસુ કીજૈ * બ્રજ કી જાય પ્રદક્ષિણ દીજૈ
જાતે તન કે પાપ નશાહીં * બહુરિ જાહુ લોકહિ સુખ માહીં
હરિ ઉરહાર ત્રિબિધ પહિરાયો * બિદા કિયો સબ શોચ નશાયો
પ્રભુ આયસુ માથે પર ધારી * પાય પ્રસાદ હરષિ સુખચારી
બ્રજ દાહિન ફિર પાય નશાયે * બાલ બત્સ પ્રભુ પહઁ પહુંચાયે
બાર બાર ચરણન શિરનાઈ * બિધિ નિજલોક ગયે સુખ પાઈ
ગ્વાલન યહ કછુ મરમ ન જાન્યો * વાહિ સમય સબ દિન મન માન્યો
હરિ સોં કહત બિલંબ કહઁ લાઈ * હમ તુમ બિના છાક નહીં ખાઈ
તુમ સબ ભોજન માંઝ ભુલાને * બચ્છ જાય બન દૂર હિરાને
ખોજત ખોજત કયોંહૂં પાયે * સો મેં લૈ તુમ પહઁ પહુંચાયે

નિજ તનુ વ્યાધિ પીર જન પાવૈ * યદપિ યત્ન કરિ નહીં બચાવૈ
તૈસે હી પ્રભુ મોકો કીજૈ * ક્ષમિ મમ દોષ શરણ ગહિ લીજૈ
તુમ જાને બિન જીવ સદાહીં * ઉતપતિ પરલૈ માંઝ સમાહીં
તુમ કરિ કૃપા જનાવહુ જાકો * સો જાનૈ તુમ્હરી પ્રભુતા કો
મૈં બિધિ એક લોક કો સાંઈ * જીમિ કૃમિ ગૂલર માંઝ ગોસાંઈ
તુમ્હરે રોમ રોમ પ્રતિ ગાતા * કોટિ કોટિ બ્રહ્માણ્ડ બિધાતા
કોટિ ખદ્યોત પ્રકાશ કરાહીં * રવિ સમ કયોંહૂ હોહિં સુનાહીં
અબ પ્રભુ બનૈ સંભારે તોહીં * રાખિય ચરણ શરણ નિજ મોહીં

દો૦ અતિહી અગમ અગાધ હરિ, અબિગત ગતિ કો જાન ।
તાસુ પાર ચાહોં લહ્યો, મૈં બિધિ અતિ અજ્ઞાન ॥
સો૦ કરિય બિરદ કી લાજ, મમકૃત દોષ ન માનિયે ।
દીનબન્ધુ બ્રજરાજ, શરણાગત પાલન હરે ॥

જબ બિધિ કહી દીન બહુ બાની * શરણ શરણ કહિ અતિ ભય માની
તબ નહીં બાલ બચ્છ કછુ દેખે * એકૈ રૂપ કૃષ્ણ બિધિ પેખે
કૃપા કરી તબ શ્રી બ્રજનાથા * હસ્તકમલ પરસ્યો બિધિમાથા
અભય કિયો બિધિ શોચ મિટાયો * ચરણકમલતે શીશ ઉઠાયો
બાર બાર પદકમલ નિહોરી * અસ્તુતિ કરત દુહૂં કર જોરી
જો જગધામ શ્યામ સુખરાસી * જ્યોતિ સ્વરૂપ સબૈ ઉર વાસી
ગુણગણ અગમ નિગમ નહીં પાવૈં * તાહિ યશોદા ગોદ ખિલાવૈં
ધર જલ અનલ અનિલ નભછાયા * પાંચતત્ત્વ મિલિ જગત ઉપાયા
કાલ ડરૈ જાકે ભય ભારી * સો ઊખલ બંધે મહતારી
જગ કરતા પાલન સંહરતા * વિશ્વંભર સબ જગ કે ભરતા
તે ગૈયન સંગ ગ્વાલન માહીં * બ્રજ મેં હંસિ હંસિ બ્રૂકનિ ખાહીં
બડે ભાગ્ય બ્રજબાસિન કેરે * તિનકે પ્રેમ રહત તુમ ઘેરે

છંદઃ—રહત જીન કે પ્રેમ ઘેરે, ધન્ય બ્રજબાસી સબૈ ।
બ્રહ્મ એક અનીહ અબિગત ધરનધર જીનકે ફબૈ ॥
ધન્ય શ્રીબસુદેવદેવકી, પુત્ર કરિ જીન પાઇયો ।
ધન્ય યશુમતિ નન્દ જીન, પય પ્યાયી ગોદ ખિલાઇયો ॥

યેઈ હૈ બ્રજ કે રખવાર * યેઇ હૈં પતિ પ્રાણ હમારે
કહત પરસ્પર સુનહુ સયાની * હૈં યે જગપતિ હમ યહ જાની
પ્રેમ મગન બ્રજ કે નર નારી * લહત પરમસુખ હરિહિ નિહારી
બ્રજમોહન સુન્દર સુખરાસા * ભોજન માઁગત યશુમતિ પાસા

દો૦ ખાહુ લાલ જો ભાવઈ, રુચિસોં સખન સમેત ।
સહ માખન વ્યંજન સરસ, કરિ રાખે તુમ હેત ॥
સો૦ દે રોટી નવનીત, ઔર મોહું ભાવૈ નહીં ।
દિયો માત અતિ પ્રીત, ખાત હઁસત મિલિ સખન સઁગ ॥

અથ ગોદોહન લીલા

હઁસિ જનની સો કહત કન્હૈયા * દોહની દે દુહિહૌં મૈં ગૈયા
નંદ બબા મોહિં દુહન સિખાયો * ગ્વાલન કી સર દુહન ચઢાયો
ધોરી -ધૂમરિ કાજરિ ગૈયા * તુરતહિં દુહિ લ્યાવોં દે મૈયા
ભયો મોહિ બલ માખન ખાઇ * અબ ન ડરાત બૂઝ બલ ભાઈ
તોહિં નહીં પતિયારો આવૈ * બૈઠિ ઊઠ કર ભાવ બતાવૈ
અગુરી ભાવ દેખિ હઁસિ માતા * ઉર લગાય લિયે સાઁવલગાતા
કહત કહાઁ ઈતની બુધિ પાઈ * હર્ષિ નિરખિ સુખ બલિ બલિ જાઈ
લૈ દોહની દઈ કર માતા * હર્ષિત ચલે દુહન સુખદાતા
બછરા છોરિ તુરત થન લાયો * માત દુહન લખિ હર્ષ બઢાયો
સખા પરસ્પર કહત કન્હાઈ * હમહું તે તુમ કરત બડાઇ
દુહન દેહુ કછુ દિન મોહિં ગૈયા * તબ કરિયો મેરી સર ભૈયા
જબ લગિ એક દુહો તબ તાઇ * દશ ન દુહોં તો નન્દ દુહાઈ

દો૦ સખા કહત સબ ઝૂઠહીં, નન્દ દુહાઇ ખાત ।
પ્રાત સાથ હમ દુહહિંગે, દેખહિં કો અધિકાત ॥
સો૦ કહ્યો કાન્હ હર્ષાય, ભલી કહી તુમ બાત યહ ।
પ્રાત દુહહિંગે ગાય, હમ તુમ હોડ લગાય કે ॥

શ્રી વૃષભાનુ કુઁવરી મન માહીં * સ્યામસુરત ક્ષણ બિસરત નાહીં
દરશ લાલસા દગન ન થોરી * દેખોઇ ચહત બહોરિ બહોરી

દો૦ અબ રાખૌ સબ ઘેરિકૈ, દૃગ નિકસ નહીં જાહિં ।
તબ સુચિતે હ્વૈકે સબૈ, રુચિ સોં ભોજન ખાહિં ।
સો૦ ઐસે કહિ બ્રજરાય, સખન સહિત ભોજન કિયો ।
બહુરિ યમુનતટ જાય, જલ અંચયો ધોયો બદન ॥

સન્ધ્યા સમય ચલે ઘર ગ્વાલા * મધ્ય શ્યામસુન્દર નંદલાલા
બચ્છ ઘેરિ આગે કરિ નીકે * કાંધન પર ધર લીન્હે છીંકે
જન જન શૃંગ બજાવત ગાવત * બન તેં બને બ્રજહિં હરિ આવત
ઘર આયે બ્રજમોહનલાલા * કહત યશોમતિ સોં સબ ગ્વાલા
અહો મહરિ બન આજ કન્હાઈ * મહા દુષ્ટ ઈક માર્યો જાઈ
ઉરગરૂપ નિગલે શિશુ બચ્છા * કરી આજ સબકી હરિ રચ્છા
ગિરિકન્દર સમ તિન મુખ બાયો * પૈઠિ શ્યામ તિહિ તુરત નશાયો
યાકે બલ હમ બદત ન કાહૂ * ફિરત સકલ બન સહિત ઉછાહૂ
જીતે સબૈ અસુર બન માહીં * યહ કાહૂ તે હાર્યો નાહીં
બીતે બર્ષ રહત સબ ગ્વાલા * આજ અઘા માર્યો નંદલાલા
યહ પ્રભુ લીલા અપરંપારા * કૌન કાન કો ભુરૈ ન પારા
યશુમતિ સુનિ ચકિત પછિતાઇ * મૈં બરજત બન જાત કન્હાઈ

દો૦ કેતી કરવર તેં બચ્યો, તઊ ન નેક ડરાત ।
અતિ બિચિત્ર ગતિ ઇશકી, જાની જાત ન બાત ॥
સો૦ ખીઝતિ યશુમતિ માત, માનત નહીં મેરો કહ્યો ।
શ્યામ મનહિ મુસકાત. અબ બનમેં નહિં જાઇહૌં ॥

હરિ કી લીલા કહત ન આવૈ * સુર નર અસુર સબહિં ભરમાવૈ
પય પીવત પૂતના નશાઇ * પટક્યો તૃણા શિલા પર જાઈ
તીન લોક મુખમેં દિખરાયે * યમલા અર્જુન વૃક્ષ ઢહાયે
બત્સાસુર બક બહુરિ નશાયો * અઘા મારિ વિધિગર્બ નવાયો
યશુમતિ યહ પુરુષારથ દેખી * તાપર ખિઝ પછિતાત બિશેખી
અઘા મારિ આયે નંદલાલા * ઘર ઘર કહત ફિરત સબ ગ્વાલા
સુનિ સુનિ બ્રજયુવતી ઉઠિ ધાઇ * ચકિત બિલોકત હરિ મુખ આઈ
મન મન કરત યહૈ અનુમાના * ઈન કી સર કોઊ નહીં આના

ચેઈ હૈં બ્રજ કે રખવારે * ચેઇ હૈં પતિ પ્રાણ હમારે
કહત પરસ્પર સુનહુ સયાની * હૈં યે જગપતિ હમ યહ જાની
પ્રેમ મગન બ્રજ કે નર નારી * લહત પરમ સુખ હરિહિ નિહારી
બ્રજમોહન સુન્દર સુખરાસા * ભોજન માઁગત યશુમતિ પાસા

દો૦ ખાહુ લાલ જો ભાવઈ, રુચિસોં સખન સમેત ।
સદ માખન વ્યંજન સરસ, કરિ રાખે તુમ હેત ॥
સો૦ દે રોટી નવનીત, ઔર મોહિં ભાવૈ નહીં ।
દિયો માત અતિ પ્રીત, ખાત હઁસત મિલિ સખન સઁગ ॥

અથ ગોદોહન લીલા

હઁસિ જનની સોં કહત કન્હૈયા * દોહની દૈ દુહિદોં મૈં ગૈયા
નંદ બબા મોહિં દુહન સિખાયો * ગ્વાલન કી સર દુહન ચઢાયો
ધૌરી ધૂમરિ કાજરિ ગૈયા * તુરતહિં દુહિ લ્યાવોં દૈ મૈયા
ભયો મોહિં બલ માખન ખાઇ * અબ ન ડરાત બૂઝ બલ ભાઈ
તોહિં નહીં પતિયારો આવૈ * બાંહિ ઊઠ કર ભાવ બતાવૈ
અગુરી ભાવ દેખિ હઁસિ માતા * ઉર લગાય લિયે સાઁવલગાતા
કહત કહાઁ ઇતની બુધિ પાઈ * હરિ નિરખિ મુખ બલિ બલિ જાઈ
લૈ દોહની દઈ કર માતા * હર્ષિત ચલે મ્હન સુખદાતા
બછરા છોરિ તુરત થન લાયો * માત દુહન લખિ હર્ષ બઢાયો
સખા પરસ્પર કહત કન્હાઈ * હમહું તે તુમ કરત બડાઇ
દુહન દેહુ કછુ દિન મોહિં ગૈયા * તબ કરિયો મેરી સર મૈયા
જબ લગિ એક દુહૌ તબ તાઇ * દશ ન દુહોં તો નન્દ દુહાઈ

દો૦ સખા કહત સબ ઝૂઠહીં, નન્દ દુહાઇ ખાત ।
પ્રાત સાથ હમ દુહહિંગે, દેખહિં કો અધિકાત ॥
સો૦ કહી કાન્હ હર્ષાય, ભલી કહી તુમ બાત યહ ।
પ્રાત દુહહિંગે ગાય, હમ તુમ હોડ લગાય કે ॥

શ્રી વૃષભાનુ કુઁવરી મન માહીં * સ્યામસુરત ક્ષણુ બિસરત નાહીં
દરશ લાલસા દમન ન થોરી * દેખોઇ ચહત બહોરિ બહોરી

ઉડે પ્રભાત દોહની લીન્હી * સુરત શ્યામદર્શન કી કીન્હી
જનની દેખિ કહ્યો દુલરાઈ * જાતિ કિતૈ રાધા અતુરાઈ
ખરિકહિ જાત દુહાવન મૈયા * દુહત સબેર ગ્વાલ સબ ગૈયા
કાલ્હિ તનક મૈં બિલઁમ લગાઈ * ઉડે અહિર સબ મોહિં રિસાઈ
ગઈ ગાય સબ બચ્છ પિયાઇ * રીતી દોહની લૈ ફિરિ આઈ
તુમહૂં ખીઝન લગિ તબ મોહિ * જાન સબાર આજ કહિ તોહીં
એસે કહિ જનની સમુઝાઈ * ઘરતે ચલી બ્રજહિં સમુહાઈ
નન્દસદન આઇ હરિપ્યારી * દુહત ગાય ગૃહ દ્વાર બિહારી
દુહુન પરસ્પર લખિ સુખ પાયો * નિરખિ બદન છબિ હર્ષ બઢાયો
રાધહિ દેખિ મહરિ નઁદગની * લઈ બુલાય નિકટ હર્ષાની

દો૦ દંપતિકો સુખ દેખિકૈ, મુદિત યશોમતિ માય ।
બારબાર લખિ યુગલછબિ, મનહીં મન બલિજાય ॥

સો૦ મહરિ મુદિત મુસકાય, મથન કહ્યો દધિ કુઁવરિસોં ।
ભાન દુહાઈ દિવાય, આયસુ તેં ઠાઢી ભઈ ॥

નેતિ પાણિ મન અતિ અનુરાગી * રીતોઈ માટ બિલોવન લાગી
તૈસેઇ ભઇ શ્યામગતિ ભોરી * મન લાગ્યો જહઁ કુવઁરી કિશોરી
બૃષભહિં સોં લોઇ લૈ લેવા * બિસર ગઈ ઠાઢી કિત ગૈયા
દમ્પતિ દશા દેખિ નઁદરાની * રહી ચકિત નહીં જાત બખાની
રાધા સોં કહિ પ્રકટ જનાયો * કિન યહ તોકોં મથન સિખાયો
નિજ ઘર મથતિ એસેકી જાની * કૈ મેરે ઘર આય ભુલાની
મૈં નહીં મથન કબહુઁ હાથ કીની * તુમ મોહિં સોંહ બબા કી દીની
તાતેં મથન કરત મૈં લાગી * તુમ્હરો બચન સકી નહિં ત્યાગી
તબ નઁદઘરની મથન બતાયો * રાધે હરિતન ધ્યાન લગાયો
દુહૂંન શ્યામ ગૈયા બિસરાઈ * લૈવા બૃષભ પાઁવ અટકાઈ
દોહની શ્યામ માંગિ તબ લીન્હી * તુરત સખા ઈક લૈકર દીન્હીં
કહત દુહો હરિ કરો ચઢાઈ * હઁસત ગોપ બાલક સમુદાઈ

દો૦ હઁસત કહત હરિ સોં સબૈ, કહઁ તુમ રહે લુભાય ।
સુનત સખન કી બાત નહીં, પ્યારી સોં ચિતલાય ॥

સો૦ પ્રિયા બદન દૃગલાય, રહે શ્યામ ઇકટક નિરખિ ।
દેહ દશા બિસરાય, ભૂલિ ગયે સબ ચતુરતા ॥

યશુમતિ કહત રાધિકહિ ટેરે * યે ઢંગ હૈંરી પ્યારી તેરે
ઐસો હાર મથન દધિ તેરો * હરિ ભયો માનહું ચિત્રચિતેરો
તેરો મુખ સમ શશિ નહિં ભ્રાજૈ * નયનન લખિ ખંજનગતિ લાજૈ
ચપલાહૂ તેં ચમકત હૈ રી * કરિ હૈ કહા શ્યામ કો તૈં રી
મેરો કહ્યો સુનત કછુ નાહીં * હૈ ધોં કહા ગુનત મન માહીં
ઇકટક દીઠિ તબહિં તે લ્યાઈ * તન કી સુરતિ સબૈ બિસરાઈ
અબહીં તે ઐસે ઢંગ ચોંહી * અબહીં બહુત હોન હૈ તોહીં
ઐસે ઢંગ લગાયો શ્યામહિં * કાજ નહીં કછુ તેરે ધામહિં
ચિતયો મતિહિ કરે ટકલાઈ * હિલમિલ ખેલ શ્યામ સંગ આઈ
કૈ રહો બૈઠિ આપને ધામહિં * ધેનુ દુહન દે મેરે શ્યામહિં
દેખત તોહિં શ્યામ સુધિ જાઈ * તૂ ચિતવતિ તન સુધિ બિસરાઈ
સૂધે રહિ જો ઇહાં તૂ આવૈ * ઐસો ઢંગ મોકો નહીં ભાવૈ

દો૦ કરત અચકરી આય તુ, યહ નહીં મોહિં સુહાય ।
સૂધે ખેલહિ શ્યામ સંગ, કૈ તુ ઇત મતિ આય ॥

સો૦ ઐસે મહરિ રિસાય, સીખ દઇ હરિ ભાવતિહિં ।
તબ કછુ મન સુધિ પાય, બોલી અતિ ભોરે બચન ॥

મોહિં ખીઝતિ બરજત સુત નાહીં * નિત ઉઠિ મોહિં બુલાવન જાહીં
મોહિ કહત બિન તોહિં નિહારે * રહત ન મેરે પ્રાણ સુખારે
છોહ લગત મોકોં સુનિ બાની * તબ આવત મૈં હ્યાં ઘર જાની
સુખ પાવતિ આવતિ મૈં તાતેં * તુમ કછુ લાવત ઔરહિં બાતેં
યશુમતિ સુનિ પ્યારી કી બાની * ભોરે ભાવ સમુઝ સકુચાની
બાંહ પકરિ ઉરસોં લૈ લાવતિ * પ્યારી મનસોં રોષ મિટાવતિ
હંસત કહત મૈ તોસોં પ્યારી * મન મેં કછૂ બિલગ જિન લારી
સિખવત તોહિં સીખ ગુણકારી * મૈં તેરી જૈસે મહતારી
સુનિયત મહરિ સુઘર અધિકાઈ * ગૃહકારજ કછુ તોહિં સિખાઇ
સુનિ યશુમતિ કે બચન સપ્રીતી * બોલી અતિ નાગરિ શિશુરીતિ

મૈયા મોસોં ટહલ કરાવૈ * ખીઝત જાત દેખિ જો પાવૈ
સુનિ યશુમતિ રાધા કી બાની * શ્રીવૃષભાન લાડિલી જાની
દો० અતિ સપ્રેમ દુલરાય કૈ, લઇ બહુરિ ઉર લાય ।
શ્રી રાધા કે ચિત્ત તેં, દીનોં ક્ષોભ મિટાય ॥
સો० કાપૈ બરણી જાય, હરિપ્યારી કી ચતુરતા ।
લીની સહજ સુભાય, બાતન હીં યશુમતિ ભુરૈ ॥
કહત સખા હરિસોં મુસકાઈ * દુહત કહા તુમ આજ કન્હાઈ
કાલ્હિ દુહત રહે હોડ લગાઈ * બિસર ગઈ સબ આજ બડાઈ
ગિરત દોહનિ કમ્પિત હાથા * નોવત વૃષભ બચ્છ લૈ સાથા
સુનિ ગ્વાલન કે બચન ગોપાલા * કછુક સકુચિ બિહઁસે નઁદલાલા
બચ્છ છોર દિયો ખરિક ચલાઈ * આપ જનનિ સોં કહત કન્હાઈ
મુરલી મુકુટ દેહિ પટ મેરો * સુનિ આઊં દાઊ મોહિં ટેરો
જનની હરષ તુરત સબ દીનો * લૈ હરિ મુકુટ શીશ ધરિ લીનો
ચારુ પીતપટ કટિ લપટાઈ * કર મુરલી લૈ મધુર બજાઈ
મુરલી મેં કહિ પ્યારી પ્યારી * ગયે બુલાય ખરિક સુખકારી
લખિ પ્યારી હરિ કી ચતુરાઈ * કહતિ યશોમતિ સોં અતુરાઈ
જાતિ ઘરહિ પ્રાતહિ મૈં આઈ * ખરિક દુહાવન કો નિજ ગાઈ
પાયો ગ્વાલ ખરિક કોઉ નાહીં * ખોજતિ મૈં આઈ ઇત માહીં
દો० ઇહાં અજિર ગૈયા દુહત, દેખે આય કન્હાય ।
તનક દોહની તનક કર, દેખ રહી ચિતલાય ॥
સો० સુનિ અતિ સરસ સુભાય, સને પ્રેમ પ્યારીબચન ।
યશુમતિ મન સુખ પાય, કહતિ કુઁવરિસોં જાન ઘર ॥
જા પ્યારી ઘર આવતિ રહિયો * હમરો મિલન મહરિ સોં કહિયો
યહ સુનિ કુંવરિ ચલી હર્ષાઇ * મન હરી લીન્હોં કુંવર કન્હાઇ
ગઈ ખરિક કર દોહની લીને * ચિતવત મગ જહઁ શ્યામ પ્રવીને
તહઁા મિલી બહુ સખી સહેલી * બૂઝતિ રાધાહિ કહા અકેલી
પ્રાત દુહાવન માતા પઠાયો * તહઁા ખરિક કોઉ અહિર ન પાયો
ઇત આઈ મૈં ગ્વાલ બુલાવન * જાત ખરિક અબ ગાય દુહાવન

બોલિ ઉઠે હરિ તબ ઈત આવો * હમ દુહિ દેહું દોહની લાવો
દુહન દેન કહિ શ્યામ બુલાઇ * સુનત ગઈ પ્યારી સુખ પાઇ
કહત સખી સબ મન મુસકાઈ * કહૉં પ્રીતિ ઇન આય લગાઈ
બરસાને યહ બ્રજહિ કન્હૈયા * આઈ કહૉં દુહાવન ગૈયા
હરિમુખ લખિ વૃષભાનકિશોરી * પ્રેમ બિબશ ભઈ તન સુધિ ભોરી
મોહન લઈ દોહની કરતેં * પ્રિયા પ્રીતિરસવશ ભઈ વરતેં

દો૦ ધેનુ દુહાવત લાડિલી, દુહત નન્દ કો લાલ ।
સો સુખ કાપૈ જાય કહિ, દેખત બ્રજ કી બાલ ॥

સો૦ બછરા પદ અટકાય, ગોથન લીન્હોં હાથ હરિ ।
પ્રિયા બદન દૃગ લાય, દૂધ ધાર છૉંડત છલન ॥

દુહત ધેનુ અતિ ઠી છબિ બાઢી * પ્યારી પાસ દુહાવત ઠાઢી
એક ધાર દોહની મેં ડારૈં * પ્યારી તન ઇક ધાર પખારૈં
હરિ કરતેં પય ધાર છુટાહીં * લસત છીંટ પ્યારી મુખ માહીં
મનહુઁ મયંક કલંક પખારી * શોભિત જહૉં તહૉં ચન્દ સુધારી
કીધોં પયનિધિ બોરી મયંકા * લસત સુધાસક બોય કલંકા
લસત નીલ પટ કનક કિનારી * મોરત મુખહિં મુદિત મન પ્યારી
મનહુઁ શરદ શશિ સુધા ઉદારા * ઘન દામિનિ ઘેર્યો ઈકબારા
ઈહિ બિધિ રહસત બિલસત દોઊ * હોન હિયે થોરે નહીં કોઊ
મનહુઁ ઉભય આનંદ સર ભારી * મિલન ચહત મર્યાદ બિસારી
હાવ ભાવ રસ દમ્પતિ પૂરે * નિરખત લલિતાદિક દુર દૂરે
ઈહિ બિધિ શ્રીવૃષભાનદુલારી * હરિ પૈ ધેનુ દુહાવત પ્યારી
બિલસત બ્રજબિલાસ બ્રજ પ્યારે * યે સુખ તીન ભુવનતે ન્યારે

દો૦ દુહીં કુઁવર નઁદ લાડિલે, શ્રીરાધા કી ગાય ।
દોહની દેત ન હઁસ પ્રિયા, મૉંગત હાહા ખાય ॥

સો૦ ત્યોં ત્યોં હઁસત કન્હાય, જ્યોં જ્યોં પ્રિય હાહા કરત ।
સો સુખ બરનિ ન જાય, અરઝે દોઊ પ્રેમ રસ ॥

ફિર હાહા કર કહત કન્હાઈ * અબકૈ દેહોં નન્દ દુહાઈ
ફેરિ કરી હાહા હઁસિ પ્યારી * દઈ દોહની બિહઁસિ બિહારી

હાવ ભાવ કરિ મન હરિ લીન્હેં * કુંવરિહિ કાન્હ બિદા તબ કીન્હેં
યહ છબિ નિરખિ સખી હર્ષાની * ચલી અગ્ર હ્વૈ કછુક સયાની
પ્યારી નિરખિ શ્યામસુન્દર કો * ચલત ચહત પગ ચલત ન ઘર કો
અન્તર નેક ન હરિ સોં ભાવૈ * પુરજન સકુચ બહુરિ સકુચાવૈ
ધિક યહ લાજ કહત મન માહીં * નિરખન દેત શ્યામ જો નાહીં
કછુ દિન જ્યોં ત્યોં ઓર બિતાઈ * દૂર કરોં પુનિ યહ દુખદાઈ
યહ બિચાર મન મેં ઠહરાઈ * ચલી સદન ઉર રાખિ કન્હાઈ
મુરિ મુરિ નંદનંદન તન હેરે * આવતિ બિરહ બિથા તન ઘેરે
આગે ધરત પરત પગ નાહીં * મન ફેરત મનમોહન પાહીં
ચિનવત શ્યામ ખરિક મહઁ ઠાઢે * પ્યારી તન મન આનઁદ બઢે

દો૦ ભયે દગન તે ઓટ દોઉ, ગયે સદન સુખરાસ ।
બિરહબિકલ પ્યારી ગઇ, જ્યોં ત્યોં સખિગન પાસ ॥

સો૦ સખિયન આવત દેખિ, શ્રીવૃષભાનકુમારિ કો ।
ઉર આનંદ વિશેષિ, હર્ષિ સબૈ ઠાઢી ભઈ ॥

બૂઝત સબૈ સખી મુસકાની * કહહુ રાધિકા કુંવરિ સયાની
ઔર અહિર તુમ્હરે કિત પ્યારી * હરિ દુહી દીની ગાય તુમ્હારી
યહ સુનિ ચકિત ભઈ મતિ ભોરી * ગિરી ધરણી મુરઝાય કિશોરી
દેખિ સખી સબ આતુર ધાઈ * લઈ ઉઠાય કુંવરિ ઉર લાઈ
કયોં નાગરી ગિરી મુરઝાઈ * દૂધ દોહની દઈ ગિરાઈ
યહ બાણી કહિ સખિન સુનાઈ * કારે મોહિં ડસી રી માઈ
ભઈ બિકલ કછુ તન સુધ નાહીં * કહત સખી સબ આપસ માહીં
અબહીં દેખત નીકે આઈ * કહા ભયો કારે કિત ખાઈ
યહ તો કારો કુંવર કન્હાઇ * હમહૂં કો જીન ફૂંક લગાઈ
જાકી મુર મુસકન બિષ આઁકો * યાકે રોમ રોમ વિષ તાકો
તન મન દગન સાઁવરો છાયો * દેહ ગેહ સબ નેહ ભુલાયો
સબ સખિન મન યહ ઠહરાઈ * લૈ રાધિકહિં સદન પહુઁચાઇ

દો૦ લેહુ મહરિ કીરતિ સુતા, અપની દેખહુ આય ।
કહું કારે યાકો ડસી, ગિરી ધરણી મુરઝાય ॥

સો૦ લ્યાવહુ ગુણી બુલાય, બેગ યત્ન યાકો કરહુ ।
ગયો બદન કુમ્હલાય, જ્યોં ત્યોં હમ લાઈ ઇહાઁ ॥

જનની સુનત ઉઠી અકુલાઈ * રોવતિ ધાય કણ્ઠ લપટાઇ
પ્રાત ગઈ નીકે ઉઠિ ઘરતેં * મૈં બરજી માન્યો નહિં અરતેં
અતિહિ હઠીલી કહ્યો ન માને * સોઈ કરતિ જૂ મન મેં આને
ડરી માત લખિ અંગ સબ જૂડે * અતિહી શિથિન સ્વેદજલ બૂડે
મહરિ નગર તેં ગુણી બુલાયે * સુનત સકલ આતુર ઉઠિ ધાયે
મન્ત્ર યન્ત્ર બહુ ભાઁતિ જગાવેં * થકે સકલ કછુ ભેદ ન પાવેં
ગારુડ હરિ જો રટે મન માંહીં * મહરિ બિકલ અતિ મન પછિતાહીં
ફિર ફિર બૂઝત સખિન બુલાઇ * કહ પ્યારી કહિ તુમહિં સુનાઇ
કહત સખી સબ પરમ સયાની * સુનહુ મહરિ ઇતની હમ જાની
હમ આગે યહ પાછે આઈ * ગિરી ધરણી દુહની ઢરકાઇ
યહી કહ્યો કારે મોહિં ખાઈ * તબ હમ આતુર લઇ ઉઠાઈ
સો કારો હમહૂઁ પુનિ દેખ્યો * લગ્યો સબન વિષ યાહિ બિશેખ્યો

દો૦ સો અબ હમ તુમસો કહૈં, માનિ લેહુ યહ બાત ।
બડ઼ો ગારૂડૂ રાય હૈ, નન્દ મહર કો તાત ॥

સો૦ લ્યાવહુ તાહિ બુલાય, દેખત હી વિષ જાયગો ।
તુરતહિ લેહિં જિવાય, હમ નીકે યહ જાનહીં ॥

દેખહુ ધૌં યહ બાત હમારી * એકહિ મન્ત્ર જિયાવહિં ઝારી
ત્રિભુવન ગુની ઓર નહિં ઐસો * હૈ વહ નન્દ મહર કો જૈસો
કીરતિ મહરિ સુની યહ બાની * અપને મનહિં સાઁચ કર માની
ઇક દિન રાધા હૂ યહ બાનો * મોસોં કહી હતી યહ જાની
કીરતિ ચલી નન્દ કે ધામહિં * બોલન આતુર ગારુડ શ્યામહિં
મહરિ યશોદહિ જાય પુકારો * અહો ગારુડૂ સુવન તુમ્હારો
મેરી સુતા લાડિલી ગોરી * બિહ્વલ બિકલ પરી મતિ ભોરી
પ્રાતહિં ખરિક દુહાવન આઈ * તહ૾ઁ કહૂઁ કારે ડસિ આઇ
નેક પઠૈ સુત કાજ બિચારો * યહ યશ લ્વૈ હૈ બડો તુમ્હારો
સુનિ યશુમતિ કીરતિ કી બાની * કહત મહરિ તુમ ભઈ અયાની

મન્ત્ર યન્ત્ર કહુ જાને મેરો * અતિહીં બાલ વર્ષ ષટ કેરો
કિન તુમકોં દીનાં બહકાઈ * યહ તુમ બૂઝો ગુણિન બુલાઇ
દો૦ મૈં ચકિત તુમ બચન સુનિ, યહ અચરજકી બાત ।
શ્યામ ભયો કબ ગારુડૂ, તુમ આઇ અતુગત ॥
સો૦ અબલૌં સુની ન કાન, ભયો શ્યામ કબ ગારુડૂ ।
બાલક અતિ અજ્ઞાન, યંત્ર મંત્ર જાનૈ કહા ॥
મહરિ ગારુડૂ કુંવર કન્હાઈ * ઇક દિન રાધા મોહિં સુનાઈ
એક લરિકિની કારે ખાઈ * જાકોં તુરતહિં શ્યામ જિયાઈ
તાતેં મૈં આઈ અતુરાની * પઠવહુ સુતહિં નેક નંદરાની
હૈ મમ કુંવરિ બિકલ અધિકાઈ * પ્રાત ખરિક કારે કહું ખાઈ
બડી ધર્મ યશુમતિ યહ લીજૈ * બેગ બુલાય કાન્હ કો દીજૈ
યહ સુનિકૈ યશુમતિ મુસકાઈ * અબહિં હતી મેરે ઘર આઈ
હૈ રાધા મોહન કછુ કારન * ચુપ હ્વૈ મન મે લગી બિચારન
વહાં સખી લલિતાદિ સયાની * પ્યારિહિ દેખિ હૃદય અનુમાની
યાહિ ડસી બંશીધર કારે * ચિતવન કુટિ મુસકન બિષધારે
પ્રેમ પ્રીતિ દોંદારત જારે * લગે ન મન્ત્ર ગુણી સબ હારે
થકે સકલ કરિ બિબિધ ઉપાઈ * યહ બિર મોહન બિન નહીં જાઈ
સખી એક હરિ પાસ પઠાઈ * તિન મોહન સોં જાય જનાઈ
દો૦ અહો મહરિ કે લાડિલે, મોહન શ્યામ સુજાન ।
કિત સીખે યહ ગોદુહન હમસોં કહૌ બખાન ॥
સો૦ દુહિ દીની જહિ ગાય, આજ ભોરહીં ખરિક મે ।
બેગ બિલોકો જાય, નિજ નયનન તાકી દશા ॥
જબ તેં દુહિ દીન્હી તુમ ગૈયા * અહો અનોખે ગાય દુહૈયા
ઘર લૌ કુંવરિ જતન નહિં પાઈ * બીચહિં ધરણી ગિરી મુરઝાઈ
દેખત સંગ સખી સબ ધાઈ * જૈસે તૈસે ગૃહ પહુંચાઈ
સો અબ તનકી સુધિ ન સંભારૈ * પરી બિકલ નહીં દગન ઉઘારે
સકસકાત તન સ્વેદ બહાઈ * ઉલટિ પલટિ અરિલેત જંભાઈ
કહતિ મોહિં કારે અહિ ખાઈ * કિયો યત્ન બહુ ગારુડ આઈ

તાહિ કછૂ ઉપચાર ન લાગે * તુમ્હરો નામ લેત કછુ જાગે
હૌં પઠઈ ઇક સખી સયાની * યહ બિપ તુમ્હરો નિહચૈ જાની
યહ કારો અહિરૂપ તુમ્હારો * મુસકનિ બિપ તા ઊપર ડારો
અબ જો ચાહો તાહિ જીયાવો * બેગ ચલો જીન ગહર લગાવો
અતિહિ બિકલ વહ બિરહ અધીરા * દરશ દિખાય હરો તનુપીરા
તુમ અશ્વિનીકુમાર કન્હાઈ * બેગ ચલો હરિ લેહુ જીવાઈ

દો૦ નજર દીઠ ઇક રાવરી, ટેર કહત હમ કાન્હ ।
નહીં જાગતિ તો દેહિંગી, નન્દ દ્વાર સબ પ્રાન ॥
સો૦ વ્યાકુલ જનની તાસુ. ઘરની મહર બૃષભાનકી ।
ગઇ યશોમતિ પાસ, બેગિ જાય સુધિ લીજીયે ॥

કીરતી આગમ સુનત કન્હાઈ * કીનો બિદા સખી મુસકાઇ
જો કહું હમી ભજ ગમ પ્યારી * તો હમ આય દેહિંગે ઝારી
ઐસે કહિ હરિ સદનહિં આયે * દેખી યશોમતિ નીકટ બુલાયે
તૂ કછુ જાનત મંત્ર કન્હૈયા * બૂઝતિ વિહઁસિ યશોમતિ મૈયા
કીરતિ મહરિ બુલાવન આઇ * કુંવરી રાધિકા કારે ખાઈ
આનહુ ઝારી બેગી સઁગ જાઈ * કુંવરી જીયાયે અતિહિ ભલાઈ
ગારુડ ભયો ભલે સુત જનની * આજ સુની શ્રવણન યહ બાની
મૈયા એક મન્ત્ર મૈ જાનોં * તેરી સોં કહી સત્ય બખાનોં
અહી કાટચો મો દૃષ્ટિ જુ આવે * મોપૈ કયોં હૂં મરણુ ન પાવે
જનની કહ્યો સુત જાહુ કન્હાઈ * દેહુ રાધિકહિં જાય જીવાઈ
જનની બચન સુનત બ્રજનાથા * ચલે હર્ષિ કીરતિ કે સાથા
ચલી મહરિ હરિ સગ લિવાઈ * ગઈ બૃષભાનપુરા સમુદાઇ

દો૦ રુદતિ મહરિ લખિ કુંવરિકો, અતિહિ ગઇ કુમ્હિલાય ।
શિથિલ અંગ બાણી નિરખિ, લીની કણ્ઠ લગાય ॥
સો૦ તબહિં શ્યામકે પાંય, પરી કુંવરિ લૈકે મહરિ ।
મોહન દેહુ જિયાય, અતિ વ્યાકુલ મેરી સુતા ॥

આયે ગારુડ કુંવર કન્હાઈ * કુંવરી કાન ને યહ સુનીપાઈ
ધન્ય ધન્ય આપન કો જાની * હૃદય હર્ષ દગ આનઁદ માની

પ્રગટ રોમ તનુ સ્નેહ બઢાઈ * વિહ્વલ દેખી જનની અકુલાઈ
અન્તર ભાવ ભેદ હરિ જાને * રસિક શિરોમણિ મન મુસકાને
તબ કછુ પઢિકૈ કુંવર કન્હાઈ * મુરલી અંગ સોં દઈ છુવાઈ
તતક્ષણ લોચન કુઁવરિ ઉઘારે * સન્મુખ સુન્દર શ્યામ નિહારે
નિરખત દરશન પરમસુખ લીનો * સકુચ કુઁમારિ બસન સમ કીનો
બૂઝત બાત જનનિ સોં પ્યારી * આજ કહા યહ હૈ મહતારી
જનની કહતિ હરષિ ઉરલાઇ * તોહિં મરતતે કાન્હ જિવાઈ
કરત લાજ તૂ કા કી પ્યારી * કરિવર બડી આજ બિધિ ટારી
યોં કહિ મહરિ હૃદય અનુરાગી * નંદસુવન કે પયઁન લાગી
બડો મંત્ર તુમ કીયો કન્હાઈ * સુતા હમારી મરત જીવાઈ

દો૦ ઉર લગાય મુખ ચૂમિકૈ, પુનિ પુનિ લેત બલાય ।
ધન્ય કોખ યશુમતિ મહરિ, જહઁા અવતરે આય ॥

સો૦ કછુ મેવા પકવાન, કહ્યો ખાન ઘનશ્યામ સોં ।
બિદા કિયે દૈ પાન, કીરતિ શ્યામ સુજાન કો ॥

મહરી મનહિં મન મેં અનુમાની * જોરી ભલી બિધાતા આની
બ્રજ ઘર ઘર યહ બાત ચલાઈ * બડો ગારુડૂ કુંવર કન્હાઈ
સખી કહત હરી સોં મુસુકાઈ * ભલે ભયે હો ગારુડરાઇ
પ્રગટ્યો ગારુડ નામ તુમ્હારો * ભલે આજ તુમ બિષહિં ઉતારો
જનની કહતિ મેરો અતિ બારો * અબ ધોં કૌન કરૈ નિરવારો
જાન્યો કઠિન બસન બ્રજ કારો * અબ યહ મંત્રહિ મતિહિં બિસારો
ફિર કારો કહુઁ કરહિં પસારો * હમ તબ લૈહૈં નામ તુમ્હારો
યહ ગારુડી કહું તુમ પાઈ * પ્યારી ઓરહિ ટેર જીવાઇ
અબ હમ જાની બાત તુમ્હારી * જાદૂ આપને સદન બિહારી
રસિકમુકુટમણિ કુંજબિહારી * હંસી બશ કીની ઘોષકુમારી
બિબશ ભઈ સબ બ્રજકી બાલા * ગયે સદન મોહન નઁદલાલા
બ્રજબિલાસ બિલસત બ્રજ પ્યારો * બ્રજજનસંગી જન કો રખવારો

દો૦ કારો સુત નઁદરાય કો, જાકી લીલા નિત્ત ।
તિનહીં કો હરિ ડસત હૈં, જિનકો ઉજ્જવલ ચિત્ત ॥

સો૦ ધન્ય ધન્ય વ્રજબાલ, ધનિ ધનિ વ્રજકે ગ્વાલ સબ ।
જીનકે સઁગ નઁદલાલ, કુહત ચરાવત ગાય નિત ॥

પ્રાત હોત બાલમોહનલાલા * ગાય બચ્છ સબ લે સંગ ગ્વાલા
ચલે ચરાવન વ્રજ બન માહીં * ક્રીડા કરત સકલ મગ જાહીં
દેખી મુદિત સબ વ્રજ કી બાલા * બૃન્દાબન ગયે મદનગુપાલા
ગૈયાઁ બગર ગઈ બન માહીં * બૈઠે કાન્હ કદમ કી છાહીં
સખા લિયે સઁગ સુબલ સુદામા * ક્રીડા કરત સહિત બલરામા
ગ્વાલ જહાઁ તહાઁ ગાય ચરાવૈ * આનઁદ ભરે કૃષ્ણગુણ ગાવૈં
કરત વિહાર વિવિધ સબ ગ્વાલા * ગયે દૂરી બન સઘન વિશાલા
કોઊ ગૈયન ઘેરન ધાયો * કોઊ બજરન લૈ બિલગાયો
હલધર રહે કહૂં બન જાઈ * આપ અકેલે રહે કન્હાઈ
મનમન કહત શ્યામ સુખદાઈ * સખા રહે કત બન બિરમાઈ
ગો રાંભન કહુઁ સુનિયત નહીં * ગયે નિકસિ ધૌ કિત બન માહીં
આલસ ગાત જાનિ મન માહીં * બૈઠે બશીબટ કી છાહૈં

દો૦ સખાબૃન્દ હલધર સહિત, લિયે બચ્છે અરુગાય ।
બૃન્દાબન ઘન છાંડિકે, રહે તાલ બન જાય ॥

સો૦ મન હરપે સબ ગ્વાલ, દેખિ ભૂમિ સુન્દર પરમ ।
ફરે બિપુલ તરુતાલ, અતિ રસમય મીઠે મધુર ॥

અથ ધેનુકવધ લીલા

ગોધન બૃન્દ દિયે બગરાઈ * લગે ખાન ફલ મન હરપાઈ
અઁચ્યો બલ રસ તાલ રસાલા * બાઢ્યો ઉર આનઁદ બિશાલા
સુરત નન્દનન્દન કી આઈ * કહ્યો સખન સોં કહાઁ કન્હાઈ
લ્યાવહુ ઘેરિ જાય સબ ગૈયા * ચલૌ બેગિ જહઁ કુંવર કન્હૈયા
સુનત સખા હલધર કી બાની * બન મેં શ્યામ અકેલે જાની
આતુર ગૈયન ઘેરન ધાયે * ટેર દઈ સબ ગ્વાલ બુલાયે
તહાઁ અસુર એક ધેનુક નામા * ખર કે રૂપ રહૈ વનધામા

સોયો હુતો બિટપ કી છાયા ॥ સુનત શોર કર તામસ ધાયા
અતિ બલવાન બિશાલ કરાલા ॥ પરમ ભયંકર માનહુઁ કાલા
દાઊ કહિ સબ ગ્વાલ પુકારે ॥ ભાજે છુત તિત ભયકે મારે
અસુર મહાબલ ગર્વ બઢાઇ ॥ બલ કે સમ્મુખ ગરજે આઇ
મત્ત તાલ કે રસ બલરાઇ ॥ દેખિ અસુર મન રિસ ઉપજાઇ

દો૦ બલ સઁભારિ ઉઠિ કોપ કરિ, અસુર પ્રચાર્યો જાય ।
અગ્રજ ભ્રાતા શ્યામ કો, તિહુઁપુર જાસુ બઢાય ॥
સો૦ બલકો આવત જાનિ, અસુર જોરિ દોઊ ચરણ ।
ચપર ચલાઇ આનિ, બહુરો હટ ઠાઢ્ઢો ભયો ॥

બહુરો ફિર મારન કો ધાયો ॥ બલ જૂકો તામસ તબ આયો
જબહિં અસુર ફિર ચરણ ચલાયો ॥ ગહિ લીનો કરિ કોપ ગિરાયો
પટકયો લૈ તરુતાલહિ લાઇ ॥ ભયો પ્રાણબિન તરહિં ગિરાઇ
તરુ સોં તરુ ટૂટે ભહરાઇ ॥ ઉઠયો સકલ વન ઘન ઘહરાઇ
ઔર બહુત ધેનુક પરિવારા ॥ કીન્હોં બલ સબ કો સંહારા
માર્યો અસુર મહા દુખદાઇ ॥ ગ્વાલબાલ સબ કરત બડાઇ
આયે સબ બૃન્દાબન માહી ॥ જહઁ તહઁ શ્યામહિં ટેરત જાહીં
ચઢિ ચિઢ દ્રુમન પુકારત ગ્વાલા ॥ આવહુ હો મોહન નંદલાલા
હયાયે ઘેરિ મિલી સબ ધેનૂ ॥ આવહુ મધુર બજાવહુ બેનૂ
કોમલ ચરણ કહૂં મતિ ધાવહુ ॥ કંટક કઠિન મહી ઈત આવહુ
ઐસે હરિ કો ટેરત જાહીં ॥ તૃષિત ભયે સબ બનકે માહીં
ગ્વાલબાલ સબ યમુનહિં આયે ॥ બલ રસમત્ત ન પહુઁચન પાયે

દો૦ ગોપ ગાય અઁચવત ભયે, કાલીદહ કો નીર ।
નિકસત સબ અકુલાયકે, બૈઠ ગયે જલતીર ॥
સો૦ પરે સકલ મુરઝાય, જહાઁ તહાં બિષઝારતે ।
ગ્વાલ બચ્છ અરુ ગાય, ભયે મનો બિન પ્રાણ સબ ॥

હરિ ઠાઢે બગીબટ છાહીં ॥ બારહિં બાર કહત મન માહીં
અબહિં રહે સબ સંગ ચરાવત ॥ નિકસ ગયે ધૌં કિત બન ધાવત
ગૌરાંબન ગ્વાલન કે બૈના ॥ શ્રવણનમાંઝ પરન કછુ હૈના

તરુ ચઢિ ઇત ઉત ગૈયન હેરન ✽ લૈ લૈ નામ સખન કો ટેરત
કાલીદહ તન આહટ પાઈ ✽ ગોધ લેત ઉત ચલે કન્હાઈ
બન બન ઢૂંઢત હરિ તહઁ આયે ✽ ગાવ ગ્વાલ સબ મૂર્છિત પાયે
મન મેં ધ્યાન કરત હી જાન્યો ✽ કાલી અહિ હ્યાઁ આય સમાન્યો
રહત ઇહાઁ ખગપતિભય માની ✽ અંચયો ઇન તાકો બિષપાની
અમીદષ્ટિ પ્રભુ સકલ નિહારી ✽ તુરત ઉઠે સબ ભયે સુખારી
દેખ કૃષ્ણ કો અતિ સુખપાઈ ✽ મિલે સકલ પ્રેમાતુર ધાઇ
બોલે હરિ મૃદુ બચન સુહાયે ✽ તુમ સબ મોહિં છોડિકૈ આયે
કિતતે કિત ઇત નિકસે આઇ ✽ મૈં બન ઢુંઢિ રહ્યોં પછતાઈ

દો૦ ખોજ લેત આયો ઇહાઁ, દેખે સબ બેહાલ ।
મુરછિ પરે કાહે ધરણિ, ભયો કહા જંજાલ ॥
સો૦ ગાય બચ્છ અરુ ગ્વાલ, ઉઠે એકહી બાર પુનિ ।
કહા કિયો ઇહિખ્યાલ, દેખિ મોહિં અચરજ બયો ॥

સુનિ હરિબચન પરમ સુખદાઈ ✽ કહત સખા સબ સુનહુ કન્હાઇ
અઁચયો તૃષિત યમુનજલ આઈ ✽ તબહિં ગિરે સબ તટ અકુલાઇ
કારણ કછુ હમ જાન્યો નાહીં ✽ ભયે પ્રાણબિન સબ ક્ષણ માહીં
ઇહ હમ જાની કુવર કન્હાઇ ✽ તુમહી હમહિં જિવાયો આઇ
હો તુમ બ્રજજન કે રખવારે ✽ જહાઁ તહાઁ તુમ હમહિં ઉબારે
તબ હરિ બલદાઉ કો હેરો ✽ કહ્યો ચલહુ બન હોત અંધેરો
સખા બોલ લ્યાયે બલરામહિં ✽ હઁસે દેખિ સુન્દર ઘનશ્યામહિં
બડી દેર ભઇ તુમ્હે કન્હૈયા ✽ રહે અકેલે બન મેં લૈયા
ચલહુ બેગ અબ ઘર કો જાહીં ✽ લેહુ નિબાહિ ગાય બન માહીં
હેરી દેત ચલે સબ ગ્વાલા ✽ ગાવત ગુણ સુન્દર ગોપાલા
ગોધન આગે દયે ચલાઈ ✽ સખન મધ્ય મોહન બલભાઇ
ચલે બ્રજહિં બ્રજજન સુખદાઈ ✽ નિરખિ બદનછબિ મદન લજાઈ

દો૦ સુનિ બ્રજસુન્દરિ પરસ્પર, કહત સુરલિસ્વરઘોર ।
આવત બન બસિ અહર નિશ આગમ નન્દકિશોર ॥
સો૦ ધાઈં ગૃહ તજી કાજ, નિરખન કો મનભાવતો ।

સુન્દર સુત વ્રજરાજ, લાજસાજ સબ છોડિકૈ ॥

વે દેખો આવત બલ મોહન * સુબલ સુદામ સુદામા ગોહન
મેઘશ્યામતન ગૈયન પછે * શીશ મુકુટ કટિ કછની કાછે
કમલબદન કર બેણુ બજાવૈં * ગૌરી રાગ મિલે સુર ગાવૈં
નયન બિશાલ કમલતે આછે * કોટિ મદન કી છબિ કો બાછે
કુંડલ શ્રવણ બદન છબિ છાઈ * ગોરજ છબિ કહુઁ ચંદ છિપાઇ
નિરખિ મુદિત સબ વ્રજ કી બાલા * પહુઁચે આય સદન નંદલાલા
વ્રજજીવન બલ મોહન ભૈયા * નિરખિ જનનિ દોઉ લેત બલૈયા
ગ્વાલ કહત ધનિ યશુદામાતા * ધનિધનિ બલ મોહન દોઉ બ્રાતા
નરતનુ ધરે દેવ યે કોઉ * વ્રજ અવતાર લિયો ઈન દોઊ
યે હૈં સબ વ્રજ કે રખવારે * ગાય ગોપ કે રાખનહારે
ગર્દભરૂપ અસુર ઈક ભારો * તાહિ આજ હલધર બન મારો
હમ સબ યમુના તટ મુરઝાઈ * તહાઁ કાન્હ સબ મરત જીવાઈ

દો૦ અબ હમ કાહુ ડરત નહીં, યે હૈં હમૈં સહાય ।
બલ મોહનકે બલ ફિરત, બન બન ચારત ગાય ॥

સો૦ પરત ગાઢ જબ આય, તબ તબ હોત સહાય હરિ ।
ચિરજીવૈં દોઉ ભાય, યશુમતિ યે તેરે કુંવર ॥

યશુમતિ સુનિ ગ્વાલનકી બાની * કહ્યો ગર્ગ સબ સત્ય બખાની
નિત નવચરિત સુનત ઈન(હરિ)કેરે * હૈં કોઊ યે બડન બડેરે
ધન્ય ધન્ય યે વ્રજ મેં આયે * ધન્ય ધન્ય હમ સુત કરિ પાયે
અતુલિત કર્મ દુહૂન કે જાની * દોઉ જનની મન મોઁઝ સિહાની
શ્યામ રામ દોઊ નંદરાની * લિયે લાય છાતી હરપાની
ભૂખો જાનિ તુરત અન્હવાયે * પટરસ વ્યંજન સરસ જીમાયે
ભોજન કરિ અઁચયે દોઉ ભાઈ * લીન્હે પાન ચંત સુખદાઈ
પોઢે સેજ દાસહિતકારી * વ્રજબાસી જન હૈં બલિહારી
ચિન્તામણિ હરિજન સુખદાની * કાલી કી ચિન્તા ઉર આની
ગ્વાલ ગાય નિત બનકો જાહીં * દુખ પાવત કાલીદહ માહીં
વિષધર કો રહ્યો જલ માહીં * વૃન્દાવન ઢિગ નીકો નાહીં

કાલિહિ કાઢિ ઇહાઁતે દીજૈ ❋ યમુના કો જલ નિર્મલ કીજૈ

દો૦ યહ બિચાર મન મેં કરત, ભયે નીંદબશ શ્યામ ।
યશુમતિ હરિ પૌઢાયકૈ, આપ લગી ગૃહકામ ॥

સો૦ ખરે ન બોલન દેત, ઘર મેં કાહૂ કો મહરિ ।
બલ મોહન કે હેત, જાગિ પરૈં મતિ નીંદ તે ॥

શિવસનકાદિ દિવસનિશિ ધ્યાવૈં ❋ કણ્હું જાકો અન્ત ન પાવૈં
બ્રહ્મ સનાતન આનંદખાની ❋ સો નંદ સદન સોવત સુખદાની
દેખો નંદ કાન્હ અતિ સોવત ❋ શ્રમિત જાનિ બનકે મુખ જોવત
માનત નાહીં કહો કિન કોઉ ❋ આપ હઠીલે ભૈયા દોઉ
કરસોં પોંછત સુભગ શરીરા ❋ કહિયત યહૈ પ્રેમકી પીરા
નિજ પલકા તહઁ લિયો મંગાઇ ❋ સોયે હરિ કે ઢિગ નંદરાઇ
યશુમતિ હૂં પૌઢી તહઁ આઇ ❋ નિશિ બીતે અધિકી અધિકાઈ
જાગ ઉઠે તબ કુઁવર કન્હૈયા ❋ કહા ગઇ મો ઢિગ તેં મૈયા
સંગ સોવત જાન્યો બલભાઈ ❋ અતિહી શ્યામ ઉઠે અકુલાઈ
જાગે નઁદ અરુ મહરિ યશોદા ❋ હરિ કો ઐંચ લિયો નઁદગોદા
કહે ઝિઝકિ ઉઠ્યો અનિયાસા ❋ તુરતહિ દીપક કિયો પ્રકાસા
સપને ગિરો યમુન જલ જાઈ ❋ કાહૂ મોકો દિયો ગિરાઈ

દો૦ નિતપ્રતિ મૈં બરજત રહૌં, તૂ હઠિ યમુના જાય ।
સુધિ રહ ગઇ અન્હાન કી, જીન હો લાલ ડરાય ॥

સો૦ કોરૈ લૈ નઁદરાય, પૌઢાયે નિજ સંગ તબ ।
બૃન્દાબન તૂ જાય, કેહિં કારણ જીત તિત ફિરત ॥

અબ તૂ બૃન્દાબન જીન જાઇ ❋ તહા કૌન ધોં રહત બલાઇ
સોયે દમ્પતિ બીચ કન્હાઇ ❋ તુરતહિ ગઇ નીંદ ફિર આઇ
સપનો સુનિ જનની અકુલાની ❋ કહત નંદ સો યશુદારાની
દેખ્યો ધોં કહ સ્વપન કન્હાઇ ❋ યા બ્રજ કે જીવન દોઉ ભાઇ
યહૈ યત્ન ઇનકો અબ કીજૈ ❋ ગાય ચરાવન જાન ન દીજૈ
ગૃહ સમ્પતિ હૈ તનક દુઠૌના ❋ ઇનહી લૌ બહુભોગ ઠઠૌના
યે બન જાત ચરાવન ગૈયાઁ ❋ હઁસી કરત બ્રજ લોગ લુગૈયા

દમ્પતિ આપસ મેં ઇહિ મતિ * કરત બિચાર બીતિ ગઇ રતી
તારાગણ સબ ગગન છિપાને * ગયો તિમિર અમ્બુજ બિકસાને
ઉઠિ યશુમતિ લાગી ગૃહકાજ * ભૂલિ ગયો નિશિ શોચ સમાજ
પ્રાત સ્નાન યશ્ન નિત જાઈ * નંદહિ તુરતહિ દિયો ઉઠાઈ
મથનહાર ગ્વાલિનિ સબ જાગીં * છતતિન દહી બિલોવન લાગીં

દો૦ હરિ પ્યારી સુરભિનકો, જમ્યો જુ દધિ બિલગાય ।
સો હરિહિત માખન લિયે, મથતિ યશોદા માય ॥

સો૦ સદ માખન નિજ પાનિ, મથતિ તુરત મથની ધર્યો ।
બડ ભાગિન નઁદરાનિ, માખન પ્યારે લાલ હિત ॥

લગી જગાવન હરિ કો જાઇ * ઉઠહુ તાત માતા બલિ જાઇ
પ્રગટયો તરણિ કિરણ મહી છાઈ * ખોલિ દેહુ મુખકમલ કન્હાઈ
સખા દ્વાર સબ તુમહિં બુલાવૈં * તુમ કારણ સબ ધાયે આવૈં
ઉઠિ તિનકો મિલકે સુખ દીજે * હોત અબાર કલેઊ કીજે
તબ હરિ ઉઠિકે દર્શન દીનો * માતા નિરખિ મુદિત મન કીનો
દાઊ જૂ કહિ શ્યામ પુકાર્યો * નીલામ્બર ગહિ મુખતેં ટાર્યો
મનુ ઘન તેં શશિ ભયો નિયારો * પ્રગટયો સુન્દર મુખ ઉજિયારો
હઁસતે ઉઠે સુન્દર દોઉ બીરા * ગૌર શ્યામ અતિ સુભગ શરીરા
શયન ભવન તે બાહર આયે * લખિ દોઉ જનની પરમ સુખપાયે
દંતવન લૈ દોઉન કર દીની * ચૌકી બૈઠિ મુખારી કીની
માતન નિજ નિજ કર મુખ ધોયો * નયનન કો આરસ સમ ખોયો
અઁચરન સોં મુખકમલ અઁગોછે * ઉર ૮ગાય સબ અંગન પોંછે

દો૦ કરહુ કલેઊ લાલ દોઉ, તબ કહું બાહર જાઉ ।
મથ્યો તુરત મીઠો મધુર, માખન રોટી ખાઉ ॥

સો૦ દઈ દુહુન કો માત, રોટી અરુ માખન મધુર ।
હરષિ પરસ્પર ખાત, માતા અંતર હેતુ લખિ ॥

અથ કાલીદમન લીલા

ઋષિ નારદ હરિ ભક્ત સયાને * પ્રભુ કે મન કી રુચિ પહિચાને
ગાવત ગુણ હરિ પરમ હુલાસા * ગયે તુરત મથુરા નૃપ પાસા
દેખિ કંસ આદર અતિ કીનોં * કરિ દણ્ડવત્ બરાસન દીનોં
નારદ કહ્યો કુસલ નૃપરાઈ * કછુક શોચબશ પરત લખાઈ
તુમ પ્રતાપ મુનિ કુશલ સદાઈ * એક શોચ મોહિં બડો ગુસાંઇ
યે દોઉ બ્રજ મેં નન્દકુમારા * જાનિ પરત મોહિં કોઉ અવતારા
કહત જિન્હેં બલરામ કન્હાઈ * તિનકી ગતિ મતિ જાનિ ન પાઈ
તૃણાવર્ત સે દૈત્ય પડાયે * સો ઉન પલ ઈકમાહિં નશાયે
બકી પઠાય દઈ પહિલેહીં * ઐસન કો બલ સબ લૈ લેહીં
ઉનતેં ભયો નહીં કછુ કાજા * યહ સુનિ સમુઝિ હોત મોહિં લાજા
અબ મુનિ તુમ કછુ કહહુ બિચારા * જિહિ બિધિ મારહું નન્દકુમારા
મુનિ હરિકે ગુણ નીકે જાને * સુનિ નૃપબચન મનહિ મુસકાને

દો૦ તબ બોલે મુનિ નૃપતિસોં, સત્ય કહી તુમ તાત ।
વે દોઊ અવતાર હૈં, ઇન ગતિ જાનિ ન જાત ॥
સો૦ હૈં વે તુમ્હરે કાલ, પ્રકટ ભયે બ્રજ આયકે ।
નન્દ ગોપકે બાલ, તુમ ઇનકો રાખો મતિહિ ॥

એક બાત મેરે મન આવૈ * કરહુ કંસ તુમકો જો ભાવૈ
કાલિ અહિ રહ્યો યમુના આઈ * તહાઁ કમલ ફૂલે બિપુલાઈ
ફૂલ તહાઁતેં મઁાગિ પઠાવહુ * દૂત પઠૈ નન્દહિ ડરપાવહુ
યહ સુનિ બ્રજ કે લોગ ડરૈહૈં * યહૈ બાત વેઊ સુનિ પૈહૈં
લૈહૈં અવશિ ફૂલ કે કાજ * તહાઁ ઘાત કરિહૈં અહિરાજ
યહ સુનિ કંસ બહુત સુખ પાયો * ભલો મંત્ર મુનિ મોહિં બતાયો
ધનિધનિ કહિપુનિપુનિ શિર નાવત * હરષિ ચલે મુનિ હરિગુણ ગાવત
તબહિં કંસ ઇક દૂત બુલાયો * બ્રજહિં નંદ કે પાસ પઠાયો
દીનોં તાકો પત્ર લિખાઈ * કહિયો યહૈ નન્દ કો જાઈ
કોટિ કમલ કાલીદહ કેરે * પહુઁચાવહુ લૈ કાલ્હિ સબેરે
• કંસરાજ અતિ કાજ મઁગાયે * બિનહૈં તુમકો તુરત પઠાયે

ચલ્યો દૂત આતુર બ્રજધાઈ * જાનિકઈ સબ કુંવર કન્હાઈ
દો૦ આપ રહે તાદિન ઘરહિં, બનહિં પઠાયે ગ્વાલ ।
બ્રજબાસી જનકે સુખદ, બ્રજજીવન નંદલાલ ॥
સો૦ દૂતહિ આવત જાન, આપ ગયે બહરાય હરિ ।
સુન્દરશ્યામ સુજાન, ખેલત ગ્વાલન સંગ મિલિ ॥
આયે નંદ યમુન જલ ન્હાયે * બૈઠત સદન છીંક ભઈ આંયે
મહર મલિનમન અસગુન જાન્યો * આજ કહા ઉર શોચ સમાન્યો
તબહીં ચલ્યો દૂત જબ આયો * નંદમહર ઘરહી મેં પાયો
બોલ લિયે પાતી કર રાખી * નૃપ કી કહી મુખાગર ભાખી
કાલીદહ કે ફૂલ મંગાયે * તા કારણ અતિ ડાટ પઠાયે
જો નહિં મોકોં ફૂલ પઠાવહુ * તો કોઉ બ્રજ મેં રહન ન પાવહુ
ગોપ નંદ ઉપનંદ જિતકા * ડારોં માર ન રાખોં એકા
જો નહિં કાલ્હિ કમલ મૈં પાઊં * તો દોઉ સુત તેરે બાંધિ મંગાઊં
યહ સુનિ નન્દ ગયે મુરઝાઈ * ઓર ગોપ સબ લિયે બુલાઈ
તિન સબકો સબ બાત જનાઈ * પરી આય યહ અતિ કઠિનાઈ
કોટિ કમલ કાલીદહ માહીં * કહો કૌન ધોં કાઢન જાહીં
કહ્યો ફૂલ જો કાલ્હિ ન પાઊં * તો સુત તેરે બાંધિ મંગાઊં
દો૦ મેરે સુત દોઉ નૃપતિ ઉર, ખટકત હૈં દિનરાત ।
આજ કહી યહ બાતસોં, બલ મોહન પર ઘાત ॥
સો૦ ચઢ઼િહૈ બ્રજપર ધાય, કાલ્હિ કંસ અતિ કોપકર ।
બન્યો મરણ અબ આય, કો રાખૈ કિત જાઇયે ॥
મોહિં અપને જિયકો ડર નાહીં * શોચ શ્યામ બલકો ઉર માહીં
અબ ઉબાર દેખિયત નહિં કોઈ * બલ મોહનહિ રાખિ કો લેઈ
બર મોહિં રાખૈ બાંધિ નૃપાલા * રહૈં સદન બલ મોહન લાલા
નન્દ બચન સુનિ સબ બ્રજબાસી * ભયે દુખિત મન પરમ ઉદાસી
કાહૂ પૈ કછુ બાત ન આઈ * અતિ ભય ત્રસિત ગયે મુરઝાઈ
ચકિત મહા બ્રજબાસી ઠાઢ઼ે * માનહું ચિત્ર ચિહ્ન લિખિ કાઢ઼ે
નન્દ ઘરની બ્રજનારી બિચારૈં * અતિ બ્યાકુલ નયનન જલ ઢારૈં

બ્રજહિં બસત સબ જન્મ સિરાન્યો ॥ ઇહિ બિધિ કંસ ન કબહું રિસાન્યો
કાલીદહ કે ફૂલ મઁગાયે ॥ કહો કૌન બિધિ જાત સો પાયે
અતિહિ શોચબશ સબ નર નારી ॥ ભયે કંસ ભય બહુત દુખારી
કોઉ કહ શરણુ ચલો સબ જાહીં ॥ શરણુ ગયે કહિ હૈ કછુ નાહીં
કોઉ કહૈ દેહુ જિતો ધન ચાહૈં ॥ ઐસે સબ મિલિ બુદ્ધિ ઉપાહૈં

દો૦ યહૈ શોચ સબ મિલિ પગે, નહીં કહું નિરવાર ।
બ્રજ ભીતર નઁદભવન મેં, ઘર ઘર યહી બિચાર ॥
સો૦ અન્તર્યામી જાની, ખેલત તે આયો ઘરહિં ।
દેખત હી નઁદરાનિ, દગ ભર લિયે લગાય ઉર ॥

ચિતવત માતા કુઁવર કન્હાઇ ॥ બૂઝત કત રોવત દુખ પાઇ
બૂઝહુ જાય તાત સોં બાતા ॥ મૈં બરિ જાઉં બદન જલજાતા
તુમહીં કાજ કંસ અકુલાઇ ॥ બાહુર મત કહું જાહુ કન્હાઇ
જાય તાત કો શોચ મિટાવો ॥ અપને મધુરે વચન સુનાવો
આયો શ્યામ નંદ પૈ ધાયો ॥ જાન્યો માત પિતા દુખ પાયો
બૂઝત નંદહિ કુંવર કન્હૈયા ॥ તાત દુખિત કત તુમ અરુ મૈયા
મોસોં બાત કહો કિન સોઇ ॥ કહા શોચ બશ હો સબ કોઇ
નંદલાલ કનિયાઁ બૈઠારે ॥ કહા કહોં તુમ સોં મૈ પ્યારે
જબતે જન્મ ભયો સુત તેરો ॥ કરત કંસ તુમસો અરઝેરો
કેતી કરવર ટરીં તુમ્હારી ॥ કુલદેવન કીન્હી રખવારી
પ્રથમહિં અધમ પૂતના આઇ ॥ શકટ તૃણા પુનિ આયો ધાઇ
બત્સ બકા અઘ પુનિ દુખ દીનો ॥ સબતેં તોહિં રાખિ બિધિ લીનો

દો૦ કાલીદહ કે ફૂલ અબ, પઠયે ભૂપ મઁગાય ।
સબતેં યહ ગાઢ़ી પરી, કો કરિ લેય સહાય ॥
સો૦ જો નહિં આવૈં ફૂલ, લિખ્યો કંસ મોહિં ડાટિકૈ ।
કરૌં બ્રજહિં નિર્મૂલ, બાઁધિ મગાઊં તવ સુતન ॥

બાબા તુમ કાહે દુખ પાઇ ॥ કહત કૌન ધોં કરૈ સહાઇ
સો દેવતા બ્રજહિં કે માહીં ॥ રહત હમારે સંગ સદાહીં
લીન્હો જિન સબ ઢોર બચાઇ ॥ કરિ સેહૈં સોઇ દેવ સહાઇ

સોઈ કંસહિં કૂલ પડૈ હૈ * વ્રજબાસિન કો શોચ મિટૈહૈ
કંસ કેશ ગહિ સોઈ મારૈ * અસુર મારિ ભૂ ભાર ઉતારૈ
સબ મિલિ સોઈ દેવ મનાયો * અપને મનને શોચ મિગાયો
સુનત મહર હરિમુખ કી બાની * ભયે સુખી ધીરજ ઉર આની
ઇષ્ટદેવ કો શીશ નવાયો * જહાઁ તહાઁ તુમ શ્યામ બચાયો
શરણુ શરણુ પ્રભુ શરણુ તુમ્હારી * અબહૂં કરહુ સહાય હમારી
જાતે કંસત્રાસ મિટિ જાઈ * રહૈં સુખી બલરામ કન્હાઈ
માત પિતહિં હરિ છાંહિ ઢૅગલાઈ * આપ ચલે ખેલન હરષાઈ
સખન મધ્ય ગયે કુંવર કન્હાઇ * કહ્યો ખેલિયે ગેંદ મઁગાઈ

દો૦ શ્રીદામા યહ સુનતહી, ગયો ધામ નિજ ધાય ।
અપનીં ગેંદ લે આયકે દીનીં હરિ કો આય ॥
સો૦ ચલો ખેલિયે ધયા, બાહર ઘોષ નિકાસ કૈ ।
જહઁકોઉ આય ન જાય, ગેંદખેલ બનિહૈ તહાઁ ॥

સખન સંગ લૈ બાહર આઇ * રચ્યો ગેંદ કો ખેલ કન્હાઈ
ઇક મારત ઇક ભાજત જાહીં * રોક લેત ઇક બીચહિ માહીં
આપસ માઁઝ પરસ્પર મારૈં * નાના રઁગ કરિકૈ કિલકારૈં
ભાજત મારત દૂજો જાહીં * મારત ધાય બહુરિ સો તાહીં
શ્યામ સખન કો ખેલત માહીં * યમુનાતટ તન લીન્હે જાહીં
આપન જાત કમલ કૈ લાલન * સખા સંગ લીને સબ ગ્વાલન
કો જાનહિ યહ હરિ કે ખ્યાલા * યમુના નિકટ ગયે સબ ગ્વાલા
શ્યામ સખા કો ગેંદ ચલાઈ * અંગ મોર સો ગયો બચાઈ
પરી ગેંદ યમુના જલ માહીં * હૈ ગયો ખેલ ભંગ તિહિ ઠાહીં
પકરી ધાય ફેંટ શ્રીદામા * મેરી ગેંદ દેહુ તુમ શ્યામા
જાન બૂઝ તુમ ગેંદ ગિરાઈ * બનિહૈ દીન્હે ગેંદ મઁગાઈ
ઓર સખા મોકો મતિ જાનો * મોસોં મતિહિં દિઠાઈ ઠાનો

દો૦ સખા હઁસત સબ તારિ દૈ, ભલી કરી તુમ કાન્હ ।
દીન્હી ગેંદ બહાય જલ, દેહુ શ્રીદામહિં આન્હ ॥
સો૦ સકલલોક શિરતાજ, પાર ન પાવૈં બ્રહ્મ શિવ ।

તાહિ ગેંદ કે કાજ, ફેંટ પકરિ ઝગરત સખા ॥
છાંડ઼િ દેહુ મોરિ ફેંટ શ્રીદામા * રારિ બઢ઼ાવત થોરે હિ કામા
બદલે ગેંદ લેહુ તુમ મોસોં * ફેંટ ન ગહો કહો મૈ તોસોં
છોટો બડ઼ો ન જાનત કાહૂ * કરત બરાબર પકરત બાહૂ
હમ કાહેકો તુમહિં બરાબર * તુમ ઉપજે અબ બડ઼ે નંદઘર
ઐસે હમ અબ ગયે બિલાઈ * તુમહુ બરાબર નાહીં કન્હાઈ
સુનહુ શ્યામ હમ તુમ ઇક જોટા * કહા ભયો તુમ નંદ કે ઢોટા
ગેંદ દિયે હી બનૈ મંગાઈ * મોસોં ચલિહૈ નાહિ ઢિઠાઈ
મુંહ સંભારિ બોલત નહિં મોસોં * કરિ હોં કહા ઢિઠાઈ તોસોં
પુનિ પુનિ કરત બરાબર આઈ * તૈં નહિ જાનત મોરિ ધુતાઈ
પ્રથમ પૂતના શકટા માર્યો * કાગાસુર અરુ તૃણા પછાર્યો
બત્સ બકાસુર બનકે માહીં * માર્યો સો કછુ જાનત નાહીં
અઘ માર્યો પુનિ દેખત તોહીં * એસો પૂત ન જાનત મોહીં

દો૦ તુમ મારે સો સાંચ સબ, કતહી લાલ ડરાહુ ।
કંસ કમલ અબ દેહુ તબ, હમહિં મારિયો જાહુ ॥
સો૦ કાલિહિ પરિહૈ જાનિ, પકરિ મગૈહૈ કંસ જબ ।
દેત ફૂલ કિન આનિ, બહુત અચકરી કરિ રહે ॥

સાંચ કહોં મૈ સુનો શ્રીદામા * આયો ઇહાં ફૂલ કે કામા
કિતક બાપુરો કંસ બતાયો * જાકે ભય તુમ મોહિં ડરાયો
કેશ પકરિ ગહિ તાહિ પછારોં * દેખહુગે તુમ દેખત મારોં
કોટિ કમલ તિહિ આજ પઠાઊં * બ્રજતેં તાકો ત્રાસ નગાઊ
કાલીદહ જલ પિયત મરે સબ * ગહિ લાઊં મોઈ કાલી અબ
લીન્હી રિસ કરિ ફેંટ છુડાઈ * ચઢે કદમ પર ધાય કન્હાઈ
નીચે સખા હઁસન સબ લાગે * શ્રીદામા કે ડર હરિ ભાગે
રોય ચલે શ્રીદામા ઘર કોં * જાય કહત મૈં મહરિ મહર કોં
ટેરત કહિ કહિ સખા કન્હાઈ * લેહુ ગેંદ મૈં ટયાવત જાઈ
યહ કહિ નટવર મદન ગોપાલા * કૂદિ પરે જલ મેં નંદલાલા
હાય હાય કરિ સખા પુકારે * ભયે શ્યામ બિન બહુત દુખારે

રોવત ચલે વ્રજહિં મણ ધાઈ * શ્રીદામા કો દોષ લગાઈ

દો૦ કોમલ તન અતિ સાઁવરો, સાજે નટવર સાજ ।
જલ મેં પૈઠિ ગયે તહાઁ, જહઁ સોવત અહિરાજ ॥
સો૦ ઇહિ અંતર હરિ માય ભૂખે હ્વૈ હૈ જાનિ હરિ ।
ખેલત તેં અબ આય, માઁ સોં ભોજન માઁગિ હૈં ।

યશુમતિ ચલી રસોઈ કારન * તબહીં છીંક ઉઠી ઇક ગ્વાલિન
ઠિઠકિ રહી ઉર શોચત ઠાઢી * ભલી નહીં કછુ ચિંતા બાઢી
આઈ અજીર નિકસિ પછિતાઈ * ચલી બહુરિ સો દોષ મિટાઈ
માંજારી તબ પંથ કટાઈ * બહુરો યશુમતિ બાહર આઈ
વ્યાકુલ ભઈ નિકરિ ગઈ દ્વારે * કહઁ ધોં ખેલત મેરે બારે
આઁયેં કાગ દાહિને ખર સ્વર * સુનિ આઈ અતિ વ્યાકુલ ફિર ઘર
છિન બાહર છિન આંગન માહીં * ટેરત હરિહિ શાંત મન નાહીં
તબહીં નન્દ ચલે ઘર આવત * દેખ્યો સ્વાન શ્રવણ ફટકારત
દાહિને કાહૂ રોય સુનાયો * માથે પર હ્વૈ કાગ ઉડાયો
સન્મુખ ગગરી કરત લરાઈ * ડરે નન્દ અશગુન બહુ પાઈ
આયે ઘર મન મલિન બિશેખી * વ્યાકુલ મલિન બદન તિય દેખી
બૂઝત યશુદહિ નન્દ ડરાઈ * કાહે તવ સુખ ગયો ઝુરાઇ

દો૦ ચલી રસોંઇ કરન હૌં, છીંક ભઈ મોહી આજ ।
આગે હ્વૈ માઁજારિ પુનિ, ગઇ દૂસરી ભાજ ॥
સો૦ તબતે મો જીય શોચ, હરિ ધોં ખેલત હૈં કહાઁ ।
સમુઝ કંસ કૃત પોચ, મેરે મન મેં ત્રાસ અતિ ॥

નન્દ કહત પૈઠત ઘર માહીં * મોહિં શકુન નીકે ભયે નાહીં
આજ કહા યહ સમુઝિ ન જાઈ * હૈં ધોં કિત બલરામ કન્હાઇ
મહર મહરિ મન ત્રાસ જનાઈ * ખોજત હરિહિ ચલે અકુલાઇ
સખા સકલ ઇહિ અંતર ધાયે * રોવત વ્રજહિં પુકારત આયે
મહરિ મહર સોં આય જનાઈ * યમુના બૂડે કુંવર કન્હાઈ
સુનિ દંપતિ બૂઝત અકુલાઈ * કૈસે કહાઁ કહો સમુઝાઈ
ખેલત કદમ ચઢે હરિ ધાઈ * કૂદ પરે કાલીદહ જાઈ

સુનતહિ પરી ધરણિ મહઁ મૈયા ❀ કીનો સપનો સત્ય કન્હૈયા
રોવત નંદ યમુન તટ આયે ❀ બાલક સબ નંદહિ સઁગ ધાયે
બ્રજ ઘર જાહઁા તહઁા યહ બાતા ❀ બ્રજબાસી આયે બિલખાતા
કહઁા પર્યો ગિરિ કુંવર કન્હાઈ ❀ દઈ બાલકન ઠૌર બતાઈ
ત્રાહિ ત્રાહિ હરિ નંદ પુકારે ❀ ગિરે ધરણિ નહિં અંગ સઁભારે

દો. લોટત અતિ બ્યાકુલ ધરણિ, પરન ચલત જલ ધાય ।
કહત શ્યામ તુમ દિયો દુખ, મોકો વૈસ બુઢ઼ાય ॥
સો૦ લોગ ઉઠે સબ રોય, દીન બચન સુનિ નંદ કે ।
કહત બિકલ સબ કોય, હરિ તુમ બ્રજ સૂનો કિયો ।

નંદહિ ગિરત સબહિ ગહિ રાખ્યો ❀ તા છિનકો દુખ જાત ન ભાખ્યો
કહત ગોપ નંદહિ સમુઝાઈ ❀ બન્યો મરણ સબહી કો આઈ
હરિ બિન કો જીવૈ બ્રજ માહીં ❀ કહો કાન્હ કિહિ જીવન નાહીં
મોહ મગન અતિ યશુમતિ મૈયા ❀ ટેરત ગેરે લાલ કન્હૈયા
આજ કહઁા તુમ બેર લગાઈ ❀ માખન ધર્યો ખાઉ કિન આઈ
અતિ કોમલ તુમ્હરે મુખ યોગૂ ❀ જેંવહુ લાલ લેહુ મૈં રોગૂ
ધૌરી દૂધ ધર્યો ઔટાઈ ❀ તુમ નિજ કર દુહિ ગયે કન્હાઈ
સદ માખન અતિ હિત મૈં રાખ્યો ❀ આજ નહીં તુમને કછુ ચાખ્યો
પ્રાતહિંતે મૈં દિયો જગાઈ ❀ દઁતવન કરિજુ ગયે દોઉ ભાઈ
મૈ ચિતવત તવ પંથ કન્હાઈ ❀ ખેલત આજ અબાર લગાઈ
બેઠો આય સંગ દોઉ ભૈયા ❀ તુમ જેંવહુ મૈ લેહુઁ બલૈયા
શોકસિંધુ બૂડ઼ત નઁદરાની ❀ તનકી સુધોબુધિ સબૈ ભુલાની

દો૦ બ્રજયુવતી સુનિ મહરિકે, બચન પ્રેમ અધીર ।
અકુલાની રોવત સબૈ, બઢ઼ી કઠિન ઉર પીર ॥
સો૦ બરજતી યશુદહિં ગ્વાલ, યહ કહિકહિ હરિ હૈં ભલે ।
સુતબિયોગ બિકરાલ, જાત નહીં કહિ માત કો ॥

ચૌંક પરી તનકી સુધિ આઈ ❀ રોવત દેખે લોગ લુગાઈ
તબ જાની દહ ગિરે કન્હાઈ ❀ પુત્ર પુત્ર કહિકે ઉઠિ ધાઈ
બ્રજબનિતા સબ સંગહિ લાગી ❀ શ્યામ બિયોગ બિથા સબ પાગી

કાન્હ કાન્હ કહિ સકલ પુકારૈં * તોરત લટ ઉરસોં કર મારૈં
અતિ બ્યાકુલ યમુના તટ જાઈ * ગિરી ધરણિ યશુમતિ અકુલાઈ
સુરછિ પરી તન દશા ભુલાઈ * પ્રાણ રહ્યો હરિ સુરતિ સમાઈ
બ્રજબાસી સબ ઉઠે પુકારી * જલ ભીતર કહ કરત મુરારી
સંકટ મેં તુમ કરત સહાઈ * અબ કયોં નાહિં બચાવત આઈ
માત પિતા અતિહી દુખ પાવે * રોય રોય સબ કૃષ્ણ બુલાવે
આય ગયે હલધર તેહિ કાલા * દેખી જનની બિકલ બિહાલા
નાક મૂદિ જલ સીંચિ જગાઈ * જનનિ જનનિ કહિ ટેર લગાઈ
બાર બાર જબ હલધર ટેર્યો * ભયો ચેત કછુ બકતન હેર્યો

દો૦ કહત ઉઠી બલરામ સોં, બનહિં તજ્યો લઘુ ભ્રાત ।
કાન્હ તુમહિં બિન રહત નહીં, તુમસોં કયોં રહિ જાત ॥
સો૦ મગન શોચ ઉરમાંઝ, કહત લૈ આવહુ કાન્હ કોઉ ।
ભૂખે હૈ ગઇ સાઝ, આજ કછુ ખાયો નહીં ॥

કબહું કહત બન ગયો કન્હાઈ * કબહું બતાવત ઘર સમુહાઈ
કાન્હ કાન્હ કહિ ટેર લગાવે * કિત ખેલત કહિ લાલ બુલાવે
અતિ હી મોહ બિકલ નંદરાની * કરત બોધ હલધર મૃદુબાની
કત રોવત તૂ યશુમતિ મૈયા * નીકે હૈ ઘર પીર કન્હૈયા
શ્યામહિં નેક કહૂં ડર નાહીં * તૂ કત ડરપત હૈં મન માહીં
તેરી સોં મૈં કહત પુકારે * વહ કાહૂ કે મરૈં ન મારે
જીન કાલી ભય હોહુ દુખારી * તૂ અપને મન દેખ બિચારી
પહિલે બકી કપટ કરિ આઈ * તબ દિન દશ કે હતે કન્હાઈ
શકટા તૃણાબર્ત્ત પુનિ આયો * તૂ દેખત હરિ તિન્હેં નશાયો
બત્સ બકા અઘ બન મેં મારે * બિન જકતેં સબ ગ્વાલ ઉબારે
અબ વે કાલી નાથ એ હૈ * કમલ પઠાય કંસ કો દૈહૈં
મોહિં ભરોસો કાન્હર કેરો * માનો સત્ય કહ્યો સુનુ મેરો

દો૦ મોહિં દુહાઇ નંદ કી, અબહીં આવત શ્યામ ।
નાગ નાથિ લૈ આવહીં, તૌ કહિયો બલરામ ॥
સો૦ સુનિ હલધર કે બૈન, અતિ ઉદાર હરિકે ચરિત ।

ભયો કછુક ઉર ચૈન, જો કછુ કરહિં સુ સોહ સબ ॥

બાંહ પકરિ બલ કો બૈઠાઈ * લૈ બલાય ઉર રહી લગાઈ
અતિ કોમલ તનુ ધરે કન્હાઇ * પહુંચે કાલી કે ઢિગ જાઈ
હરિ કો દેખિ ઉરગકી નારી * રહી ચારુ મુખચિહ્ન નિહારી
કહત કૌન તૂ ઇત કિત આયો * અતિ કોમલ તનુ કા કો જાયો
બાર હિં બાર કહતિ અકુલાઈ * બેગિ ભાજ ઇતતે કિત જાઈ
દેખૈ નાગ જાગ કે જબહીં * હ્વૈહૈ ભસ્મ છિનક મેં તબહીં
સુનત નાગનારી કી બાણી * બોલે હૅંસિ હરિ શારંગપાણી
પઠયો મોહિં કંસ નૃપરાઇ * તૂ યાકો અબ દેહુ જગાઈ
કંસ કહા તૂ ઇનહિં બતે હૈ * એક ફૂંક મેં તૂ જરિ જૈહૈ
અજહૂં ભાજી કહ્યો કરિ મેરો * લગત છોહ દેખત તનુ તેરો
મરહુ કંસ જીન તોહિં પઠાયો * તૂ કત ઇહાં મરણ કો આયો
બાલક જાનિ દયા અતિ મેરે * દુખ પૈહૈં પિતુ માતા તેરે

દો૦ અરી બાવરી સર્પ્પ સોં, કહા ડરાવતી મોહિં ।
જૈસો મૈં બાલક પ્રગટ, અબહિં દિખાવહું તોહિં ॥

સો૦ તૂ કિન દેત જગાય, દેખૌં મૈં યાકે બલહિ ।
યાપૈ કમલ લદાય, લૈ જૈહૌં ઇહિ નાથિ બ્રજ ॥

સુનત બચન અહિનારિ રિસાની * છોટે બદન કહત બડ બાની
ખગપતિ સોં સરબર જીન ઠાની * તાહિ કહત નાથન અજ્ઞાની
દેખત હી હ્વૈ હૈ જર છારા * કેતક તૂ બપુરો સુકુમારા
બપુરો મોહિં કહત અહિનારી * બોલત નાહિંન બાત સૅંભારી
અબહીં તોહિં બપુરિ કરિ ડારૌં * એકહિ લાત ખસમ તુમ મારૌં
સોવત કાહૂ મારિય નાહીં * ચલિ આઇ હૈ બાત સદાહીં
તાતે તૂ પતિ દેઇ જગાઈ * દેખૌં મૈં યાકી મનુસાઈ
જોપૈ તોહિં મરન બુધિ આઇ * તો તૂહી કિન લેત જગાઈ
તબ હરિ ઝટકિ તાહિ દૈ ગારી * દાબી ચરણ પૂંછ અહિકારી
મસકી નેક ધરણિ સોં લાઈ * કાલી ઉરગ ઉઠયો અકુલાઈ
આયો જનિ ગરુડ ભય બાઢયો * દેખ્યો બાલક આગે ઠાઢયો

તબહિં ક્રોધ કરિ ગર્વ બઢાયો * ઝટકિ પૂંછ અતિરિસ કરિ ધાયો

દો० દાઁવ ઘાત લાગ્યો કરન, સહસૌ ફન ફટકાર ।
બાર બાર ફુંકાર કર, ડારત બિપ કી ઝાર ॥

સો० જરત યમુન કો નીર, જાત ફેન ઉતરાત બિપ ।
પરસત નાહીં શરીર, અહિમદમોચન શ્યામ કે ॥

કિયો યુદ્ધ બહુ ઉરગ અધાઈ * મુરે નહીં નેકહુ યદુરાઈ
કહત પરસ્પર અહિ કી નારી * દેખહુ યહ બાલક અતિ ભારી
વિષ જ્વાલા જલ જરત યમુનકો * તાકે તનુ પરસત નહીં તનકો
યહ કછુ મંત્ર યંત્ર ધોં જાનૈ * અતિ કોમલ બિષ નેક ન માનૈ
સહસો ફનન કરત અહિ ઘાતા * અબ લૌં બચ્યો પુણ્ય પિતુ માતા
તબ અહિરાજ શ્યામ તનુ હેરી * કહત પૂછ દાબી ઇન મેરી
અતિહિ ક્રોધ કરિ આતુર ધાઇ * હરિકે અંગ ગયો લપટાઈ
નખતે શિખલૌ અહિ લપટાઈ * કહત કરી ઇન બહુત ઢિઠાઈ
કૌતુકનિધિ હરિ સબગુણ ખાની * દિયો દાઁવ ઇહિ અહિ કો જાની
તિહિ અવસર સુર મુનિ ગંધર્વા * અતિ બ્યાકુલ આયે બ્રજ સર્વા
ઉરગનારિ મન મન પછિતાહીં * હરિકો રૂપ સમુઝિ મન માહીં
કહૈં ગર્વ કરિ અતિ યહ આયો * કાલબિવશ પગ ઇતહિ ચલાયો

દો० કાલી હરિસોં લિપટકૈ, ગર્બ કિયો મનમાંહ ।
કહત મોહિ જાનત નહીં, મૈં સર્પન કો નાહ ॥

સો० ભંજન ગર્બ ગોપાલ, ગર્બ ભરે સુનિ અહિબચન ।
કીન્હો બપુષ બિશાલ, બિકલ ભયો અહિરાજ તબ ॥

જબહિં શ્યામ તન અતિ બિસ્તારો * ટૂટન લાગો અંગ સબ સારો
શરણ શરણ તબ ઉરગ પુકારો * મૈ નહિં જાન્યો રૂપ તિહારો
જીવ દાન પ્રભુ મોકો દીજૈ * અપની શરણ રાખિ મોહિ લીજૈ
યહ બાણી સુનતહિ ભગવાના * સકુચ ગયે હરિ કૃપાનિધાના
યહૈ બચન ગજરાજ સુનાયો * ગરુડ છાઁડિ તાકે હિત આયો
યહૈ બચન સુનિ દ્રુપદસુતા કો * બસન બઢાય દિયો પુનિ વાકો
યહૈ બચન સુનિ લાક્ષાગૃહ તે * લીને રાખિ પાણ્ડવન જરતે

યહ બાણી સહિ જાત ન શ્યામહિ * દીનબન્ધુ કરુણા કે ધામહિ
લીનો અંગ સિકોર કૃપાલા * દેખ્યો બિકલ સિથિલ જબબ્યાલા
પગમેં ચાપી નાક ધરિ ફેરી * લીનેં નાથ હાથ ગહિ ડોરી
ફૂંન ચઢે હરિ તાકે શીશા * મન મન કરત બિચાર અહીશા
મેં યહ સુન્યોં હતો બિધિ પાહીં * કૃષ્ણાવતાર હોહિ બ્રજમાહિં

દો૦ તે ગોકુલ મેં અવતરે, મૈં જાન્યોં નિરધાર ।
યે અબિનાશી બ્રહ્મ હૈ, બ્રજૈ કૃષ્ણ અવતાર ॥
સો૦ કિયે બહુત ફન ઘાત, બાર બાર પછિતાત મન ।
અસ્તુતિ કરત લજાત, રહ્યો દીન હ્વૈ સકુચ અતિ ॥

દેખ્યો બ્યાલ બિહાલ કૃપાલા * દિયો દરશ નિજ દીનદયાલા
દેખિ દરશ મન હર્ષ બઢાઈ * બોલ્યો દીન બચન અહિરાઈ
મૈં અપરાધ કિયો બિન જાના * ક્ષમો નાથ તુમ ક્ષમાનિધાના
તામસ યોનિ કીટ બિષ જાનોં * કૌન ભાઁતિ તુમ કો પહિંચાનોં
અબ કીન્હોં પ્રભુ મોહિં સનાથા * દીનેં દરશ જગત કે નાથા
અશરણશરણ નાથ તવ બાના * કહત સંત સબ બેદ પુરાના
તે અપરાધ ક્ષમા સબ કીજે * અબ પ્રભુ શરણ રાખિ મોહીં લીજે
આજ ધન્ય યહ મેરો માથા * જા પર ચરણ દિયે મમ નાથા
અબ યે ચરણ પરસ પ્રભુ તેરે * મિટે દોષ દુઃખ અઘ સબ મેરે
જો પદ કમલ પુનિત તુમ્હારે * નિશિ દિન રહત રમા ઉર ધારે
શિવ બિરચિ સનકાદિક ધ્યાવૈ * જે પદ યોગી ધ્યાન લગાવૈ
જે પદપદ્મસલિલ સુરસરિતા * તીન લોક કી પાવન કરિતા

દો૦ જિન પદપંકજ પરસ તે, ગતિ પાઇ જડપિનારી ।
સુર નર મુનિ બન્દત તિન્હેં, સંતન પ્રાણઅધારી ॥
સો૦ ફિરત ચરાવત ગાય, શ્રી બૃન્દાબન જે ચરણ ।
ભક્ત કે સુખદાય, બ્રજબાસી જન દુખહરણ ॥

જે પદપંકજ પરમ સુહાયે * પ્રભુ મૈં આજ સુલભ કરી પાયે
ગરુડ ત્રાસ તે ઇત ભજિ આયો * ભલો કિયો ગરુડ સતાયો
જાતે દરશ ભયો પ્રભુ તેરો * અબ ભયતાપ મિટ્યો સબ મેરો

આજ ભયોં મૈં નાથ સનાથા * ગહ્યો નાથ મમ પ્રભુ નિજહાથા
સુનત દીન કાલી કી બાની * દીનબન્ધુ અતિશય સુખ માની
ફનપતિ ચરણસરોજ છુવાયે * તાકે સબ સન્તાપ નશાયે
તબ બ્રજનાથ ભક્તહિતકારી * યહ અપને મન માહિં બિચારી
કાલી કો બ્રજ દેશ દિખૈયે * કમલભાર યાપૈ લૈ જૈયે
હ્વૈ હૈં બ્રજ કે લોગ દુખારી * કરૌં જાય અબ તિનહિં સુખારી
કમલ કંસ કો દેઉ પઠાઈ * કાલિહુ ચઢૈંગો બ્રજ પર આઈ
લીને અહિ પર કમલ લદાઈ * ચલે બ્રજહિં બ્રજજનસુખદાઈ
લીયો નાથ ગહિ આહિ ઉચકાઈ * ફન પર ઠાઢે કુવર કન્હાઈ

દો૦ ઉરગનારિ કર જોરિ કૈ, પ્રભુ કે સમ્મુખ આય ।
કરત બિનય અતિદીન હ્વૈ, પતિહિત હરિહિ સુનાય ॥
સો૦ ઇત યશુમતિ ઉર માહિં, ઉઠી લહર સુત પ્રેમકી ।
કાન્હર આયો નાહીં, કહત રોય બલરામ સોં ॥

કહત રામ સુનુ યશુમતિ મૈયા * અબહીં આવત કુંવર કન્હૈયા
નેક ધીર ધરુ મતિ અકુલાઈ * યહ સુનિકે બલ કી બલિ જાઈ
પુનિ વહ કહત કાન્હ ન હિં અબ * રૂઠહિં મોહિં પ્રબોધ કરત સબ
ભઈ બિના સુન બ્યાકુલ મૈયા * કહત કહાઁ મેરો બાલ કન્હૈયા
ગિરી ધરણી બ્યાકુલ મુરઝાઈ * રોય ઉઠે સબ લોગ લુગાઇ
બ્રજબાસી સબ ભયે બિહાલા * કહત કહાઁ મોહન નઁદલાલા
તુમ બિન યહ ગતિ ભઈ હમારી * આવત નહીં ધાય બનવારી
પ્રાતહિ તે જલ માંઝ સમાને * તુમહિં બિના યુગ યામ બિહાને
અબ કો બસૈ જાય બ્રજ માહીં * ધિકધિક જીવન તુમહિં બિનાહીં
અતિ બ્યાકુલ રોવત નઁદરાઈ * બિકલ મનહુઁ ફણી મણિ ગૅવાઈ
યશુમતિ ધાય ચ.ત જલમાંહીં * રાખતિ બ્રજયુવતી ગહિ બાહીં
હલધર સબહિન કો સમઝાવેં * બિના શ્યામ કોઉ ધીર ન પાવૈં

દો૦ કહત યશોદા નંદ સોં, ધિક ધિક બારહિં બાર ।
ઔર કિતે દિન જિયહુગે, મરત નહીં મોહિ માર ॥
સો૦ કર દેખહુ મન જ્ઞાન, ઐસે દુખ મેં મરણ સુખ ।

નંદ ભયે બિન માન, મૂર્છિ પરે સુનિ તિય બચન ॥

તબહિં ધાય બલ પિતા જગાયો * બાર બાર કહિ કહિ સમુઝાયો
બૃથા મરત કાહે સબ કોઈ * કાન્હર મારનહાર ન કોઈ
હલધર કહત સુનહુ બ્રજબાસી * વે અંતર્યામી અબિનાશી
અબગુણસાગર આનઁદરાસી * રમા સહિત જલહી કે બાસી
મેરો કહ્યો સત્ય હરિ માનો * આવત શ્યામ ધીર ઉર આનો
યમુના કે ભીતર તિહિકાલા * ઉઠયો સલિલ ઝકઝોર બિશાલા
બોલ ઉઠે આતુર બલરામા * વૈ દેખો આવત ઘનશ્યામા
સુનત બચન લખિ કે ઉઠિ ધાયે * યમુના નીર તીર સબ આયે
કોઉ જલ મેં કોઉ બાહર ઠાઢે * દરશાતુર બિરહાનલ બાઢે
પ્રકટ ભયે જલ તે તિહિં કાલા * વ્રજજનજીવન નંદ કે લાલા
કમલ ભાર કાલી પર લીન્હે * નટવર ભેષ મનોહર કીન્હે
ભયે સુખી સબ બ્રજ કે બાસી * લખિ હરિબદન પરમ સુખરાસી

છં૦ હરિ બદન લખિકે શશિ સુખકી, મુદિત બ્રજબાસી ભયે ।
મનહું બૂડત નાવ પાઈ, પરમ ઉર આનઁદ છયે ॥
માત પિતુ લખિ જો ભયો સુખ, જાત સો કાપૈ કહ્યો ।
પુલક તન મન હરષિ ગદગદ, પ્રેમજલ લોચન બહ્યો ॥
ચકિત હરિતન લખત ઇકટક, મિલન કો આતુર હિયો ।
શ્યામ નિરતત અહિ ફનન પર, ખોર ચન્દન તનુ કિયો ॥
શ્રવણ કુણ્ડલ લાલ લોચન, ચારુ મુકુટ બિરાજહીં ।
મનહું મરકતગિરિશિખર મણિ, મોર તાપર રાજહીં ॥
પીતપટ કટિ કાછની ઉરમાલ, મણિ ભૂષણ સજે ।
નૃત્ય તાંડવ કરત ફ્રણપ્રતિ, બ્યોમ દિવ દુન્દુભિ બજે ॥
ભઈ જય ધુનિ ગગન બર્ષહિં, સુમન સુર આનઁદ ભરે ।
ગગન ગન્ધર્વ ગુણન ગાવત, તાન તાલન અનુસરે ॥
ઉરગનારી શ્યામ સન્મુખ કરત પ્રસ્તુતિ આવહીં ।
નાથ અબ અપરાધ ક્ષમિ કરિ કર કૃપા પતિ પાવહીં ॥
રાખે ચરણ નિજ શીશ યાકે, અતિ બડાઈ દીન લઈ ।
ઐસી બડાઇ ઔર કો પ્રભુ, નાહીં તુમ કબહું દઈ ॥

શેષ ઇક બ્રહ્માંડ ભરિ શિર રાખિ મન ગર્બિત કિયો ।
કોટિ કોટિ બ્રહ્માંડ તવ તન, અધિક ઇન યહુ ભરિ લિયો ॥
સુર અસુર નર નાગ ખગ મૃગ કીટ જન સબ રાવરે ।
ક્ષમિય અબ અપરાધ અહિકે, સુભગ સુન્દર સાઁવરે ॥

દો૦ સુનિ અહિનારિન કે બચન, કરુણામય યદુરાય ।
ઉતરિ પરે અહિ શીશતે, યમુના કે તટ આય ॥
સો૦ તટ પર કમલ ધરાય, કાલી કો આયસુ દિયો ।
ઉરગદ્વીપ અબ જાય, કરહુ બાસ નિર્ભય સદા ॥

તબ કાલી કહ સુનહુ કૃપાલા * તવ બાહન ડર ડરત બિશાલા
ધનિ ઋષિ શાપ દિયો હૈ તાહીં * તાતે આય સકત હ્યાં નાહીં
તણ મૈ બાજી બચ્યો ઇત આઈ * નાતર લેત મોહિં મો ખાઇ
ચરણચિહ્ન લખિ તન કૃષ્ણ મેરે * પરિહૈ ગરુડ આય પગ તેરે
તૂ અબ મતિ ખગપતિહિ ડરાઈ * અપને દ્વીપ કરહુ સુખ જાઈ
યાતે બડો કૌન સુખ નાથા * અભયદાન પદ પરસ્યો માથા
જે પદકમલ ભજન પરતાપા * જન પ્રહ્‌લાદ મિટે સન્તાપા
તે પદ ચિહ્ન શીસ પર ધારી * જન્મ જન્મ કો ભયોં સુખારી
ઉરગિન સહિત નાઇ પદ માથા * ગયો ઉરગદ્વિપહિ અહિનાથા
જયજય ધ્વનિ નભસુરન બખાની * ધન્ય ધન્ય જનકે સુખદાની
શરણ રાખિ કાલી અહિ લીનો * જલ તે કાઢિ કૃપા કરી દીનો
કૃષ્ણ પર ચરણ ચિહ્ન પ્રગટાઈ * કઠિન ગરુડ કી ત્રાસ મિટાઇ

દો૦ ધન્ય ધન્ય પ્રભુ ધન્ય કહિ, મુદિત સુમન બર્ષાય ।
ગયે દેવ નિજ નિજ સદન, હૃદય પરમ સુખપાય ॥
સો૦ દ્વીપ પઠાયો બ્યાલ, સુરગણ સુરલોકહિં પહુઁ ।
આયો નિકસિ ગોપાલ, બ્રજબાસી જન સુખકરન ॥

ધાય મિલે સગરે બ્રજબાસી * બિરહ તાપ તનુકી સબ નાશી
માતા દૌરિ કણ્ઠ લપટાની * પુલક રોમ તન ગદગદ બાની
નયનનીર અતિ પ્રેમ અધીરા * ઉર લગાય મેટત ઉર પીરા
કહિ કહિ મેરો બાલ કન્હૈયા * દુહૂઁ કરન મોં લેત બલૈયા

ધાય નંદ ઉર સોં લૈ લાયે * ગયે પ્રાણ માનહુ ફિરિ આયે
ગદગદ બૈન નયન જલ ઢારો * કહત જન્મ ફિરિ ભયો તુમ્હારો
બાર બાર ઉર સોં લપટાવત * દારુણ દુખકી તાપ નશાવત
પ્રેમાકુલ દેખી બલ માતા * મિલે રોહિણી સોં સુખદાતા
નિરખિ બદન કહ યશુમતિ મૈયા * મૈ બરજેં નિત તુમહિં કન્હૈયા
યમુના તીર ન્હાન મતિ જાહૂ * તુમ બરજે માનત નહિં કાહૂ
મૈ નિશિ સપને માંઝ ડરાન્યો * સોઈ કહ્યુ આય પ્રગટાન્યો
કંસ કમલ કે ફૂલ મંગાયે * બ્રજબાસી સબ અતિહિ ડરાયે

દો૦ મૈં ગેંદહિ ખેલત યહાં, આયોં યમુના તીર ।
　　મોહિં ડાર કાહૂ દિયો, કાલીદહ કે નીર ॥
સો૦ દેખ્યો ઉરગ બિશાલ, જાય તહાં મૈં ડરો અતિ ।
　　તબ પૂંછ્યો મોહિં બ્યાલ, કિન પઠયો તોકો ઇહાં ॥

તબ ઐસે મૈં તાહિં બતાયો * કમલ કાજ મોહિ કંસ પઠાયો
યહ સુનતહિ અહિ ઉડ્યો ડરાઈ * મો કો ફન પર લિયે ચઢાઈ
કમલ લિયો નિજ પીઠ લદાઈ * આપુહિ આય ગયો પહુંચાઈ
ઐસે જનની બોધ કૃપાલા * સુનત બચન સબ બ્રજકી બાલા
લૈ લૈ હરિ કો ઉર સોં લાવૈં * કઠિન બિરહકી શુલ મિટાવૈં
શ્યામ બિના બહુતે દુખ પાયો * સો હરિ તિનકો તાપ નશાયો
લખે સખા સબ આરત બાઢે * પ્રેમાતુર મિલિવેકો ઠાઢે
ગયે દૌર તિન પાસ કન્હાઈ * મિલે ધાય સબ કંઠ લગાઈ
કહત સખા ધનિ ધન્ય કન્હૈયા * જો તુમ કહ્યો કિયો સોઈ લૈયા
તુમ હો સબ બ્રજ કે સુખદાની * કંસ મારિહો તુમ હમ જાની
કહા ભયો જો તુમ હો બારે * હૈં તુમ્હરે ગુણ સબતે ન્યારે
ભલો યદપિ સિંહન કો છોટો * કૌન કાજ ગજ લમ્બો મોટો

દો૦ તુમ હમપર રિસ કરિ ગયે, સો અબ દેહુ ભુલાય ।
　　યહ સુનતહિ હરિ હંસિ ઉઠે, મિલે બહુરિ હરષાય ॥
સો૦ જબ હલધર અરુ શ્યામ, મિલે બિહંસિ દોઉ મનહિં મન
　　નિરખિ મગન નરવામ, ભેદ ન કોઉ જાનહીં ॥

સબ કોઉ કહત ધન્ય બલરામા * તુમ જો કહી કરી સોઈ શ્યામા
તબ હરિ કહ્યો નંદ સોં જાઈ * મેરે મનહિં બાત યહ આઈ
આજ બસૈ જો યમુના તીરા * અતિ રમણીક સુગંધ સમીરા[1]
ઈહૈંા કીજિયે ભોગ બિલાસા * હોત પ્રાત સબ ચલહિં અવાસા[2]
કમલ પઠાય કંસ કો દીજૈ * સુનહુ તાત અબ બિલંબ ન કીજૈ
ગોપ જાય આવૈં પહુંચાઈ * કાલ્હિ ચઢૈ નતુ બ્રજ પર ધાઈ
યહ સુનિ નંદ બહુત સુખ પાયો * સબ બ્રજબાસિન કે મન ભાયો
તુરત ગ્વાલ બહુ ઘરન પઠાયે * ષટરસ ભોજન બહુત મઁગાયે
યમુના તીર ગોપ સુખદાઈ * ભોજન કિયો બહુત સુખ પાઈ
નંદરાય તબ શકટ મઁગાયે * કોટિ કમલ તિન પર લદવાયે
બહુત ભાર દધિ ઘૃત કે કીને * તે અહિરન કાંધે ધર લીને
અપની સર જો ગોપ સુહાયે * તિનહિં સંગ કરિ નૃપહિ પઠાયે

દો૦ બહુત બિનય કરિ કંસકો, દીનો પત્ર લિખાય ।
કહિયો મેરી ઓરતે, નૃપસોં એસી જાય ॥
સો૦ ગયો કમલ કે કાજ, કાલિદહ મેરો સુવન[3] ।
તુવ પ્રતાપ તે રાજ, આય ગયો પહુંચાય અહિ[4] ॥

કોટિ કમલ નૃપ માઁગિ પઠાયે * તીન કોટિ તહૈં તે હૈં પાયે
સો રાખો જલ માઁઝ સબાઈ * આયસુ[5] હોય તો દેઉં પઠાઈ
તબ ગોપન સોં કુઁવર કન્હાઈ * એસે બોલ ઉઠે મુસકાઈ
નૃપ સોં લીજો નામ હમારો * યહ કારજ હમ કિયો તુમ્હારો
કમલ શકટ દધિ ઘૃત કે ભારા * ચલે ગોપ લૈ નૃપ કે દ્વારા
રાજદ્વાર શકટન પહુઁચાઈ * જાય પૌરિયન ખબર જનાઈ
તુરત પૌરિયા ભીતર ધાઈ * સમાચાર સબ નૃપહિ સુનાઈ
સુનત બાત યહ મનહિં ડરાન્યો * આપ નિકસ આયો અતુરાન્યો
દેખી શકટ ભીર અતિ ભારી * ભયો ચકિત સુધિ બુદ્ધિ બિસારી
કમલ દેખિ ભય ભયો બિશાલા * લગે તાહિ મનુ વ્યાલ કરાલા[6]
નંદ બિનય તબ ગોપન ભાખી * દીનોં પત્ર ભેંટ સબ રાખી

1 પવન. 2 મુકામ. 3 પુત્ર. 4 સાપ. 5 આજ્ઞા. 6. વિકરાળ સાપ જેવી

ગોપન બહુરિ કહ્યો નૃપરાઈ * નંદસુવન યહ કહ્યો કન્હાઈ

દો૦ હમ કાલીદહ જાય યહ, કિયો રાજ કો કામ ।
નૃપ હમકો જાનત નહીં, કહિયો મેરો નામ ॥
સો૦ સુનત શ્યામસંદેશ, દેખિકમલ અતિ ભયબિકલ ।
ભીતર ગયો નરેશ, મન બાઢ़ી ચિંતા બિપુલ ॥

મનહીં મન યહ કરત બિચારા * યાસોં મેરા નાહીં ઉબારા
દૈત્ય ગયે તે સબહિં નશાયે * કાલી તેં એસે બચિ આયે
તાહી પર કમલન લે આયે * સહસ શકટ ભરિ મોહિં પઠાયે
કબહું કહત ગોપન કોં મારોં * ઇનકો હાંતે તુરત નિકારોં
ફેર કછૂ મન મેં ભય પાવૈ * કરત બિચાર ન કછુ બનિ આવૈ
પુનિ સંભારિ ધીરજ ઉન કીનોં * ગોપન બોલિ ભીતરહિં લીનોં
હૃદય દુખિત ઊપર સુખ માની * પહિરાયે દીને સનમાની
સરોપાવ નંદહુ કો દીનોં * કહિયો કાજ બડ़ો તુમ કીનોં
તેરે સુત બલરામ કન્હાઈ * એક દિવસ દેખિહોં બુલાઈ
યહ સુનિ અતિ પુરુષારથ કીન્હોં * કાલીદહ કે ફૂલન લીન્હોં
યહ કહિ બિદા કિયે સબ ગ્વાલા * ભયો કંસ ઉર શોચ બિશાલા
મનહીં મન શોચત હરિ કે ગુણ * રહ્યો કાઠ જ્યોં ભીતરહી ઘુન[1]

દો૦ તબ દાવાનલ બોલકે, કહ્યો મરમ સબ તાહિ ।
દેખોં મૈં તેરે બલહિ, તુ અબ બ્રજ કો જાહિ ॥
સો૦જાય કીજિયો છાર[2], બ્રજસબબ્રજબાસિનસહિત ।
બચહિં ન નન્દકુમાર, ઐસો યત્ન બિચાર ઉર ॥

અથ દાવાનલ લીલા

દાવાનલ સુન નૃપકી બાની * ચલ્યો રિસાય ગર્બ ઉર આની
કરોં ભસ્મ ઇક પલમહૅં જાઈ * સહિત ગોપ નંદસુવન કન્હાઈ
નૃપ કો કાજ આજ કરિ આઊં * જો કહું એક ઠૌર સબ પાઊં

---

[1] લાકડાની અંદરનો કીડો [2] રાખોડો.

ઈહાં ગોપ કમલન પહુંચાઈ * આયે યમુનનીર હરષાઈ
નંદ તુરત સબ નિકટ બુલાયે * સુનત સકલ વ્રજજન જુરિ આયે
ગોપન કહી નંદ સોં આઈ * લિયે કમલ નૃપ અતિ સુખ પાઈ
દિયો હર્ષ તુમકો પહિરાયો * મુદિત નંદ લૈ શીશ ચઢાયો
અપને સબ પહિરાવ દિખાયો * લખિ[૯] સબ વ્રજવાસિન સુખપાયો
હરિકો નામ સુન્યો જબ રાજા * હરષિ કહ્યો કીનો ઉન કાજા
એક દિન બલ મોહન દોઉભાઈ * દેખહુંગો મૈં ઈહાં બુલાઈ
યહ સુનિ નંદ બહુત સુખ પાયો * હરષિ ભૂપ મો સુતન બુલાયો
કરી કૃપા અતિ નૃપ હરિ પાહીં * સબ નર નારિ હરષિ મન માહીં

દો૦ કહતશ્યામ બલરામ સોં, હંસિહંસિકૈ યહ બાત ।
નૃપ હમ તુમ દેખન લિયે, કહ્યો બુલાવન તાત ॥

સો૦ વ્રજજન પરમ હુલાસ, ઈક સુખ હરિ અહિતે બચે ।
મિટ્યો કંસ કો ત્રાસ, દુતિય કમલ પઠયે નૃપહિં ॥

ઐહિ બિધિ વ્રજજન અતિસુખ પાયો * ખાન પાન કરિ દિવસ બિતાયો
સોયે સબ મિલિ યમુના તીરા * રાખિ હૃદય સુન્દર બલબીરા
જહાં અસુર દાવાનલ આયો * ચાહત હૈ સગ વ્રજહિ જરાયો
દેખે સગ વ્રજ જન ઈકઠાહી * કિયો હર્ષ અપને મન માહી
પ્રગટી દાવાનલ ચહું ઓરા * અનિહિ પ્રચણ્ડ પવન ઝકઝોરા
દશહું દિશિતે ઘેરત આવે * તૃણ તરુ ખગ મૃગ જીવ જરાવૈં
જાગિ પડે સબ વ્રજ નર નારી * કહેં ચહૂં દિશિ લગી દવારી[૧]
ભયે ચકિત સબ અતિ મનમાહીં * કાહૂ દિશિ મગ દીખત નાહીં
ચહત ચલન ભજિ નહી નિકાસૂ * લેત સબૈ ભરિ શોચ ઉસાસૂ
આજ ગઈ દૌ અનિહિ નિકટહીં * ચલે કહન સબ યમુનાતટહીં
અબ ન દેખિયત કહું ઉબારા[૨] * બઢી અનલ પહુંચી નભ જારા[૩]
વ્યાકે લોગ અતિહિ અકુલાને * જરે સકલ મનમાંજ ડરાને

છં૦ અતિ બિકલ સબ ડરે વ્રજજન દેખિ અનલ ભયાવના ।
ભઈ ધરનભ[૪] બ્યાલ પૂરણ ધૂમ ધુન્ધ ડરાવના ॥

---

૯ જોઈને. ૧ દાવાનળ. ૨ ઉગરવાનો ઉપાય ૩ વાળા ૪ પૃથ્વીથી આકાશ સુધી

લપટ ઝપટત જરત તરુવર ગિરત મહિ ભહરાય[૫] કે ।
ઉઠત શબ્દ અઘાત ચહુઁ દિશિ બઢ઼ત ઝર ઝહરાય કૈ ॥
ફ઼ટત ફ઼લ ફ઼ૂલત કટક દલ જરત ખરત લતા ઘની ।
ફ઼ાઁસ ચટકત બાઁસ પટકત અંગાર ઉચટત નભતની ॥
હરિણુ મોર બરાહ બનપશુ બિકલ પંથ ન પાવહીં ।
જરત જહઁ તહઁ જીવ ખગમૃગ બિપુલ બિત તત ધાવહીં ॥

દો૦ દાવાનલ અતિ ક્રોધકર, લિયો દશહુઁ દિશિ ઘેર ।
ઉઠી અનલજ્વાલા પ્રબલ, માનહુઁ અચલ સુમેર ॥
સો૦ ધૂમ ધુંધ બિકરાલ, ભયો અઁધેરો ગગન સબ ।
બિચબિચ ચમકત જ્વાલ,[૬]તડ઼િતમાલ જનુસઘનઘન ॥

ભયે દેખિ બ્રજલોગ દુખારે * તબ સબ હરિકી શરણુ પુકારે
કહત શ્યામ તુમ કરો સહાઇ * જરત સકલ બ્રજ લેહુ બચાઈ
તૃણા શકટ બક અઘ તુમ મારે * કંસ ત્રાસ તે તુમહિં ઉબારે
જહઁા જહઁા પરી ગાઢ઼ હમ આઈ * તહઁા તહઁા તુમ કરી સહાઈ
અબ હરિ યત્ન કછુ સો કીજૈ * હમહિં બચાય અગ્નિસોં લીજૈ
વ્યાકુલ ગોપ નન્દ મન માંહી * કરત બિચાર બનત કછુ નાહીં
યશુમતિ સબહિન કહત પુકારે * દઈ પરયો હૈ ખ્યલ હમારે
નાના રૂપ અસુર બહુ આયે * કોઉ ખગ કોઉ પશુરૂપ બનાયે
કોઉ પવન રૂપ હ્વૈ આયો * ભયો તહઁા કોઉ પુણ્ય સહાયો
આજ ઉરગ સોં બચ્યો કન્હાઈ * મરુ કરમન નૃપ ત્રાસ નશાઈ
અબ યહ બાઢ઼ી અગ્નિ અપારા * હોત સકલ બ્રજ કો સંહારા
કિમિ બચિહૈં યહ બાલક દોઊ * મોહિં લખિ પરત ઉપાય ન કોઊ

દો૦ સુનિ જનની કે બચન મૃદુ, લખિ સબ બ્રજકે હાલ ।
કહ્યોસ બન ધીરજ ધરૌ, મતિ ડરપૌ લખિ જ્વાલ ॥
સો૦ કૌતુકનિધિ ગોપાલ, કો જાનૈ તિનકે ગુણન ।
દુખસુખ જિનકે ખ્યાલ, જનકે હિતકારક સદા ॥

---

[૫] બળીને [૬] વીજળીના ઝમકારા.

તબ હરિ કહ્યો ડરૌ મતિ કોઈ * બિનવહુ દેવ બહુરિ સબ કોઈ
જિન સહાય કીના અબતાઈ * સોઈ કરૈ સહાય સદાઈ
હરિ હઁસિ સબ સો આઁખ મુઁદાઈ * કરિ ગયે અગ્નિ પાન સુખદાઈ
હૈ ગઈ ચહુઁ દિશિ શીતલતાઈ * રહ્યો ન અગ્નિ લેશ કહુઁ રાઈ
ખોલિ દેહુ દગ સબ હરિ બોલે * સુનતહિ તુરત સબન દગ ખોલે
દેખિ ચકિત સબ બ્રજ નરનારી * કહત ધન્ય ધનિ તુમ બનવારી
ધરણિ અકાશ બરાબર જ્વાલા * લપટ ઝપટ અતિહી બિકરાલા
નહીં બરસ્યો નહીં સીંચ્યો કાહૂ * ગયો બિનાશ કહાઁ ધૌં દાહૂ[1]
કૈસે યહ સબ અગ્નિ બુઝાની * હમ યહ કછૂ ન કાહૂ જાની
તબ હઁસિ બોલે કુઁવર કન્હાઈ * વહ કરની યહ કહિ ન સુહાઈ
તૃણકી આગ પ્રથમ બહુ જાગે * ફિર તિહિ બુઝત બિલંબ ન લાગે
સુનત શ્યામ કી કોમલ બાની * ભયે સુખી સબ ત્રાસ નશાની

દો० જીવજન્તુ ખગ મૃગ જિતે, ભયે સુખી તતકાલ ।
દ્રુમબેલી તૃણ હરિત સબ, પ્રફુલિત બન સુખમાલ ॥

સો० શ્યામ સહાયક જાહિ, તાહિ કહૌ ડર કૌનકો ।
યહ ન બડાઈ વાહી, પાઁચ તત્ત્વ ઉનકે કિયે ॥

કહત પરસ્પર બ્રજ કી નારી * હૈં સખિ બડે બીર બનવારી
દેખત કોમલ શ્યામ સલોનો * યહ સખિ જાનત હૈ કછુ ટોનો[2]
નાથ્યો નાગ પતાલહિ જાઈ * લાયો તાપર કમલ લદાઈ
માઁગે કમલ કંસ નૃપરાઈ * કોટિ કમલ તિહિ દિયે પઠાઈ
દાવાનલ નભ ધરણિ બરાબર * ઘેર લિયે બ્રજકે નારી નર
નયન મુઁદાય કહા ધૌં કીન્હોં * રહ્યો નહીં કછુ તાકો ચિન્હોં
યે ઉતપાત મિટૈં ઉનહીં પૈ * ઔર ન હોય સકૈ કિનહીં પૈ
યહ સખિ કોઉ બડ઼ો અવતારા * હૈ યહહી કરતા સંસારા
લખિ હરિચરિત યશોદા મૈયા * ચકિત નિરખિ મુખ લેતિ બલૈયા
લખિ સુત ચરિત મુદિત નઁદરાઈ * કરત ગોપગણ સકલ બડ઼ાઈ
કહત દેવ મુનિ અતિ અનુરાગા * હૈં બ્રજબાસિન કે બડ ભાગા

---
૧ અગ્નિ. ૨ જાદુ.

જિનકે સંગ શ્યામ સુખશીલા * કરત રહત નિત નવ રસલીલા

દો૦ એક દિવસનિશિ યમુનતટ, બસ સબ ગોપીગ્વાલ ।
હોત પ્રાત નિજનિજસદન, આયે સહિત ગોપાલ ॥
સો૦હરિ જનકે સુખકાર,બિલસત બિબિધ બિલાસ બ્રજ ।
સંતન પ્રાણઅધાર, બ્રજબાસી જન જાહિ બલિ ॥

હરિ બ્રજજન કે દુખ બિસરાવન * કરત ચરિત સુરમુનિ મનભાવન
ટેરત સકલ બ્રજલોક ભુલાયે * કૌન કંસ કબ કમલ મંગાયે
કબ હરિ યમુના જલહિં સમાયે * ગલીનાગ નાથિ કબ લાયે
કબ દાવાનલ જારન આયો * એક દિવસ નિશિ કહાં બિતાયો
નહીં જાનત કછુ નંદ યશોદા * કરત શ્યામ સોઇ બાલબિનોદા
માખન માંગત કુંવર કન્હાઈ * બાર બાર જતની સોં જાઈ
આતુર દધિહિ મથત નંદરાની * સદમાખન[1] હરિકો રુચિ જાની
કહત તનક તુમ રહત લલારે * તુમ્હેં દેઉં નવનીત પિયારે
મૈં બલિ ભૂખ લગી તુમ ભારી * બાત બનાવત સુતહિં દુલારી
બૂઝત બાત કાહુ કો કાન્હહિં * કહત શ્યામસોં સુનત ન કાનહિં
જૂઠહિ દેત હુંકારી જનની * ભૂલ ગઈ સબ હરિ કી કરની
તબલોં મથિ દધિ માખન કીનો * તુરતહિ લૈ સુત કે કર દીનો

દો૦ લૈ લૈ અધરન પરસિ કરિ, માખન રોટી ખાત ।
કરત પ્રશંસા મધુર કહિ, સુનત પ્રફુલ્લિત માત ॥
સો૦જો પ્રભુ અલખ[2] અપાર, દુર્લભ શિવસનકાદિકકહું ।
ધન્ય નંદ કી નારિ, તાકો સુત કર માનઈ ॥

અથ પ્રલમ્બાસુરવધ લીલા

નિત નવ લીલા કરત કન્હાઈ * તાત માત બ્રજજન સુખદાઈ
મુદિત સકલ બ્રજ કે નર નારી * નિશિ દિન હરિ મુખચંદનિહારી
ઇક દિન શ્યામ રામ દોઉ ભાઈ * ખેલત સખન સંગ બન જાઈ

[1] તાજુ માખણ. [2] અલક્ષ્ય, આંખોથી પર.

નાના બિધ મખ કરત કલોલૈં * ભાઁતિ ભાઁતિ કી વાણી બોલૈં
કબહૂં મોર હંસ કી નાઇ * બોલત હંસત શ્યામ સુખદાઇ
કબહું મધુરે સુર મગ ગાવેં * મધ્ય શ્યામ ધન વેણુ બજાવૈ
કબહું ચઢેન તરુન પર જાઇ * કૂદિ પરત ગહિ ડાર નવાઇ
નાના બિધિ કે ખેલન ખેલૈં * બાલ બિનોદ મોદ રસ કેલૈં
તહાં પ્રલમ્બ અસુર યક આયો * કંસ તાહિ દૈ પાન પઠાયો
સો છલરૂપ ગોપ વપુધારી * મિલ્યો આય સબ સખન મઁઝારી
તાકો ગ્વાલ ન કાહૂ જાન્યો * યહ તો અસુર શ્યામ પહિચાન્યો
બલદાઊ કો દિયો જનાઇ * તાહિ હતન કો રચ્યો ઉપાઇ

દો० સખા બુલાયે નિકટ સબ, તિનહિં કહ્યો નઁદલાલ ।
ફલ બુઝાય અબ ખેલિયે, ભયે મુદિત સુનિ ગ્વાલ ॥

સો० દ્વૈ બાલક કરિ રાય, સખા લિયે તબ બાઁટિ સબ ।
આધે ઇક દિશિ આય, આધે એક દિશા ભયે ॥

નિજ નિજ જોટ સખનજુરિલીનો * હલધર જોટ દનુજ સઁગ કીનો
આપસ મેં યહ હોડ લગાઇ * જો હારૈ સો પીઠિ ચઢાઇ
ભાંડીર બન લૌ લૈ જાહિ * ફેર દહાઁ પહુઁચાવૈ તાહી
ફલ કો નામ બુઝાવન લાગે * બૂઝ દિયો બલ સબને આગે
ચલે સખા ચઢિ ચઢિ નિજ જોરી * ચઢે દનુજ બલ ધીંચ મરોરી
બાહિર બન જબ પહુઁચે જાઇ * ફિરે સખા સબ ઠાવઁ છુવાઇ
અસુર ચલ્યો લૈ બલ કો આગે * પ્રગટ્યો દનુજ શરીર અભાગે
તબ બલદેવ કોપ કરિ ભારી * મુષ્ટિ એક તાકે શિર મારી
બિકસ ગયો શિર ગિર્યો અધીરા * ઉતરિ પરે તબ શ્રી બલબીરા
ભયો પલક મેં સો બિન પ્રાના * દેખત સુર મુનિ ચઢે બિમાના
ભઇ ગગન તે જય જય બાની * ફૂલન કી બર્ષા બરખાની
બહુબિધિ અસ્તુતિ બલહિ સુનાઇ * મુદિત સકલ સુર મુનિ સમુદાઇ

દો० ગ્વાલ બાલ ચકિત સબૈ, દૌરિ ગયે બલ પાસ ।
મૃતક અસુરતન દેખિકૈ, તબ મન કિયો હુલાસ ॥

સો० ધન્ય ધન્ય બલરામ, ધન્ય તુમ્હારે માત પિત ।

બડો કિય યહ કામ, કપટરૂપ માર્યો અસુર ॥

યહ શઠ ગોપ ભેષ બન આયો * હમ કાહૂ ઇહિ જાન ન પાયો
જો યહ શઠ નહિં જાત નિપાતો * તો કાહૂ લરિકહિ લૈ જાતો
હો તુમ બડ બીર દોઉ ભાઈ * જહઁ તહઁ હમ કો હોત સહાઈ
બન કે દુષ્ટ સકલ તુમ મારે * હો તુમ હમ સબકે રખવારે
તાહિ કહો કાકો ડર ભૈયા * જાસુ મીત બલરામ કન્હૈયા
દેત ગ્વાલ સબ બનહિં બડાઇ * ધન્ય ધન્ય બ્રજજન સુખદાઈ
દુષ્ટ મારિ બલ મોહન લાલા * આયે સદન સહિત સબ ગ્વાલા
ગ્વાલન કહી આય સબ બાતા * સુનત ચકિત બ્રજજન પિતુમાતા
કરત સકલ બલરામ બડાઈ * જનની મુદિત લિયે ઉરલાઈ
બલ મોહન દોઉ બીર નિહારી * દોઉ જનની જાત બલિહારી
ભૂખે જાન બનદિંતે આયે * દોઉ ભઈયન ભોજન કરવાયે
જો સુખ લહત નંદ કી રાની * સો શારદ નહીં મુકેં બખાની

દો૦ સુતસનેહ યશુમતિમગન, નિશિદિન જાત ન જાન ।
કરત ચરિત સન્યનસુખદ, ભક્તબત્સલ ભગવાન ॥
સો૦ નિત વન પરમ હુલાસ, બ્રજબાસી હરિ સઁગ લહત ।
બિલસત બિબિધ બિલાસ, બાટ ઘાટ ગૃહ બન સઘન ॥

અથ પનિઘટ લીલા

પનિઘટ યમુના કે તટ માહીં * ઠાઢે શ્યામ કદમ કી છાહીં
સખા બૃન્દ ચહુઁઓર બિરાજૈં * કોટિકામછબિ નિરખત લાજૈં
શીશ મુકુટ કો લટક સુહાઈ * સુરઁગ ખૌર કેસર છબિ છાઈ
કુંડલ ઝલક અલક ઘુંઘરારી * કંઠ કનક કંઠી દ્યુતિકારી
ચટકીલી લટકી બનમાલા * પરસતિ ચરણસરોજ બિશાલા
મુક્તમાલ મણિમાલ સુહાઈ * ઉર બિશાલ પૈ અતિ છબિ છાઈ
અરુણ અધર દશનદ્યુતિ નીકી * મુરિ મુસકાન મોહની જીકી
ચટકીલો પટપીત બિરાજૈ * કટિતટ ક્ષુદ્રઘટિકા રાજૈ
ભુજ વિશાલ ભૂષણયુત સોહૈ * કર મુદ્રિકા મુદિત મન મોહૈ

નાના બિધ સબ કરત કલોલૈ * ભાઁતિ ભાઁતિ કી વાણી બોલૈં
કબહૂં મોર હંસ કી નાઈ * બોલત હંસત શ્યામ સુખદાઈ
કબહું મધુરે સુર મિલ ગાવૈં * મધ્ય શ્યામ ઘન વેણુ બજાવૈં
કબહું ચઢત તરુન પેર જાઈ * કૂદિ પરત ગહિ ડાર નવાઈ
નાના બિધિ કે ખેલન ખેલૈ * બાલ બિનોદ મોદ રસ કેલૈં
તહાઁ પ્રલમ્બ અસુર યક આયો * કંસ તાહિ દૈ પાન પઠાયો
સો છલરૂપ ગોપ વપુધારી * મિલ્યો આય સબ સખન મંઝારી
તાકો ગ્વાલ ન કાહૂ જાન્યો * યહ તો અસુર શ્યામ પહિચાન્યો
બલદાઊ કો દિયો જનાઈ * તાહિ હતન કો રચ્યો ઉપાઈ

દો૦ સખા બુલાયે નિકટ સબ, તિનહિં કહ્યો નઁદલાલ ।
ફલ બુઝાય અબ ખેલિયે, ભયે મુદિત સુનિ ગ્વાલ ॥

સો.૦ દ્વૈ બાલક કરિ રાય, સખા લિયે તબ બાઁટિ સબ ।
આધે ઇક દિશિ આય, આધે એક દિશા ભયે ॥

નિજ નિજ જોટ સખન જુરિલીનો * હલધર જોટ દનુજ સંગ કીનો
આપસ મેં યહ હોડ઼ લગાઈ * જો હારે સો પીઠિ ચઢાઈ
ભાંડીર બન લૌં લે જાહિ * ફેર યહાઁ પહુઁચાવે તાહી
ફલ કો નામ બુઝાવન લાગે * બૂઝ દિયો બલ સબતે આગે
ચલે સખા ચઢિ ચઢિ નિજ જોરી * ચઢે દનુજ બલ ધીંચ મરોરી
ભાડિર બન જબ પહુઁચે જાઈ * ફિરે સખા સબ ઠાવઁ દુવાઇ
અસુર ચલ્યો લૈ બલ કો આગે * પ્રગટયો દનુજ શરીર અભાગે
તબ બલદેવ કોપ કરિ ભારી * મુષ્ટિ એક તાકે શિર મારી
બિકસ ગયો શિર ગિરયો અધીરા * ઉતરિ પરે તબ શ્રી બલબીરા
ભયો પલક મેં સો બિન પ્રાના * દેખત સુર મુનિ ચઢે બિમાના
ભઈ ગગન તે જય જય બાની * ફૂલન કી બર્ષા બરખાની
બહુબિધિ અસ્તુતિ બલહિ સુનાઇ * મુદિત સકલ સુર મુનિ સમુદાઈ

દો૦ ગ્વાલ બાલ ચકિત સબૈ, દૌરિ ગયે બલ પાસ ।
મૃતક અસુરતન દેખિકૈ, તબ મન કિયો હુલાસ ॥

સો૦ ધન્ય ધન્ય બલરામ, ધન્ય તુમ્હારે માત પિત ।

બડો કિય યહ કામ, કપટરૂપ માર્યો અસુર ॥

યહ શઠ ગોપ ભેષ બન આયો * હમ કાહુ ઇહિ જાન ન પાયો
જો યહ શઠ નહિં જાત નિપાતો * તો કાહૂ લરિકહિ લૈ જાતો
હો તુમ બડ બીર દોઉ ભાઇ * જહઁ તહઁ હમ કો હોત સહાઇ
બન કે દુષ્ટ સકલ તુમ મારે * હો તુમ હમ સબકે રખવારે
તાહિ કહો કાકો ડર ભૈયા * જાસુ મીત બલરામ કન્હૈયા
દેત ગ્વાલ સબ બાતહિં બડાઇ * ધન્ય ધન્ય બ્રજજન સુખદાઇ
દુષ્ટ મારિ બલ મોહન લાલા * આગે સદન સહિત સબ ગ્વાલા
ગ્વાલન કહી આય સબ બાતા * સુનત ચકિત બ્રજજન પિતુમાતા
કરત સકલ બલરામ બડાઇ * જનની મુદિત લિયે ઉરલાઇ
બલ મોહન દોઉ બીર નિહારી * દોઊ જનની જાત બલિહારી
ભૂખે જાન બનહિંતે આયે * દોઉ ભઇયન ભોજન કરવાયે
જો સુખ લહત નંદ કી રાની * સો શારદ નહીં સકૈ બખાની

દો૦ સુતસનેહ યશુમતિમગન, નિશિદિન જાત ન જાન ।
કરત ચરિત સન્યનસુખદ, ભક્તબત્સલ ભગવાન ॥
સો૦ નિતવન પરમ હુલાસ, બ્રજબાસી હરિ સઁગ લહત ।
બિલસત બિબિધ બિલાસ, બાટ ઘાટ ગૃહ બન સદન ॥

અથ પનિઘટ લીલા

પનિઘટ યમુના કે તટ માહીં * ઠાઢે સ્યામ કદમ કી છાહીં
સખા બૃન્દ ચહુઁઓર બિરાજૈં * કોટિકામછબિ નિરખત લાજૈ
શીશ મુકુટ કા લટક સુહાઇ * સુરઁગ ખોર કેસર છબિ છાઇ
કુંડલ ઝલક અલક ઘુંઘરારી * કંઠ કનક કંઠી દ્યુતિકારી
ચટકીલી લટકી બનમાલા * પરસતિ ચરણસરોજ બિશાલા
મુક્તમાલ મણિમાલ સુહાઇ * ઉર બિશાલ પૈ અતિ છબિ છાઇ
અરુણ અધર દશનનદ્યુતિ નીકી * મૃદુ મુસકાન મોહની જીકી
ચટકીલો પટપીત બિરાજૈ * કટિતટ ક્ષુદ્રઘટિકા રાજૈ
ભુજ વિશાલ ભૂષણયુત સોહૈ * કર મુદ્રિકા મુદિત મન મોહૈ

તન ઘનશ્યામ રંગીલે નૈના * હઁસિ હઁસિ કહત સખન સોં બૈના
કનકલકુટિ સોં પગ લપટાન્યો * ભૂષણ સહિત નવ જાત બખાન્યો
અહિ દ્રુમડાર તિરીછે ઠાઢે * અંગ અંગ અનુપમ છબિ બઢે

દો૦ કબહું બજાવત અધર ધરિ, કરિ મુરલીધુનિ ઘોર ।
નિકટ બુલાવત બનમૃગન, કબહું નચાવત મોર ॥

સો૦ રહે ગગન ઘન છાય, સુખદ છાંહ શીતલ કિયે ।
વર્ષા ઋતુ કો પાય, નિરખત સુત નઁદરાય કો ॥

હરિત ભૂમિ ચહુઁ ઓર સુહાઈ * મનહું કામ મસનંદ બિછાઈ
બહત સમીર ધીર સુખદાઈ * શીતલ અધિક સુગંધ સુહાઈ
બાહત યમુન બાહુલ તે પૂરી * પરત ભવઁર જહઁ તહઁ છબિ રૂરી
ઉઠત શ્યામ જલ સુભગ તરંગા * છબિ તરંગ જિમિ હરિકે અંગા
યા છબિ સોં પનિઘટ હરિ ઠાઢે * સંગ ગોપ બાલક હિત બાઢે
યમુના જલ નિય ભરન ન જાહીં * ગ્વાલ ભીર દેખત સકુચાહીં
હરિગુણ મન મેં વે સબ જાનૈં * રોકત ટોકત શંક ન માનૈં
તાતેં જાય સકત કોઉ નાહીં * દરશ લાલસા અતિ મનમાહીં
સમકે અન્તર્યામી કન્હાઈ * યુવતિન કે મન કી ગતિ પાઈ
તબ ઇક બુદ્ધિ રચી નઁદલાલા * રસિકશિરોમણિ મદનગોપાલા
સખન એક તરુ તર બૈઠાઈ * પનિઘટ તે સબ ભીર મિટાઈ
આપ રહે દ્રુમઓટ છિપાઈ * હેરત યુવતિન મગ ચિતલાઇ

દો૦ દૃહિઅંતર આવત લખી, યુવતિ ઇક ઘનશ્યામ ।
આપ રહે દ્રુમ ઓટ હરિ, યમુના તટ ગઇ બામ ॥

સો૦ નાગરિ જલહિં હિલોર, ભરિ ગાગરિ શિર ધરિ ગલી ।
પાછેતે ચિતચોર, ઘટ લે દિયો લુઢાય મહિ ॥

ગહી ચતુર ગ્વાલિનિ ભુજ હરિકી * પાઈ કનક લકુટિયા કર કી
અબસોં તુમ કરિ રહે ઢિઠાઈ * તેસેહિ મોસોં લગત કન્હાઈ
દેન લગે તબ હરિ હઁસિ ગાગરિ * લેત નહીં ગ્વાલિની અતિ નાગરી
કહત કિ રીતો ઘટ નહિં લેહોં * જલભરિ દેહુ લકુટિ તબ દેહોં
કહા જો તુમ નઁદસુવન કન્હાઇ * હમહૂ બડે બાપ કી જાઈ

એક ગાંવ બસ બાસ હમારો * મૈં નહિં સહિહો કહ્યો તુમ્હારો
એક કહો તો દશ મૈં કહિહોં * મૈં કછુ તુમસોં ડરપિ ન જૈહોં
યહ સુનિ હંસિ દીન્હે નંદલાલા * લિયો ચોરિ ચિત મદનગોપાલા
કહાં લકુટિયા દે રી મેરી * મૈં ભરિ દેહોં ગાગરિ તેરી
દેખત રૂપ સુનત મૃદુ બાની * ગ્વાલિની તન કી દશા ભુલાની
લાગી હૃદય મદન કી સૌટી * મન પર ગયો પ્રેમ કો ઘાંટી
કરતે લકુટી ગિરત નહિં જાન્યો * બિબશ ભઈ ચિતચેત હિરાન્યો[1]

દો૦ તબ ઘટ ભરિ હરિ ભાવતે, દીનો શીશ ઉઠાય ।
નેકહુ સુધિતા તન નહીં, ચલી બ્રજહિં સમુહાય ॥
સો૦ કિયો દૃગન મેં ધામ, સુન્દર નટનાગર સુખદ ।
જીત દેખે તિત શ્યામ, પંથ તાહિ દીખૈ નહીં ।

ઉતૈ અપર ગ્વાલિનિ ઇક આઈ * કહત કહા તૂ રહી ભુલાઇ
સૂધે પંથ ચલત હૈ નાહીં * કહા શોચ તેરે મન માહીં
અબહીં હઁસતિ ભરન જલ આઈ * કહા ચકી ઇત આપ ગઁવાઈ
તાકો દેખિ કહત સુનુ આલી * મોપૈ શ્યામ મોહની ઘાલી
મૈ જલ ભરન અકેલી આઈ * મેરી ગાગરિ કૃષ્ણ ઢુઠાઈ[2]
તબ મૈં કનકલકુટિ ગહિલીનીં * ઉન મોહન લખિકે હઁસિ દીનીં
વહૈ હઁસનિ મોહિં પરી ઠગૌરી * તબહીં તે મૈં હ્વૈગઈ બૌરી
કહા કહૌં તોસોં અબ આલી * મેરે ચિત વહ ચિતવન સાલી[3]
બસ્યો શ્યામ મેરે દૃગ માહીં * ઓર કછુ મોહિં દીસત નાહીં
સુનત બાત વહ ગ્વાલી સયાની * આપ બિલોકન કો અતુરાની
તાહિ વાંહ ગહિ ઘર પહુંચાઇ * આપ ગઈ જલ કો અતુરાઈ
દેખ્યો જાય શ્યામ તહઁ નાહીં * ઇત ઉત લખિ શોચત મનમાહીં

દો૦ હરિદેખત તરુઓટ હ્વૈ, ગ્વાલિનિ મન દુખપાય ।
ચલી નીર ભરિ ગાગરી, બાર બાર પછિતાય ॥
સો૦ મનકે જાનનહાર, દેખી ગ્વાલિનિ બિકલ અતિ ।
પ્રકટે નન્દકુમાર, આય અચાનક નિકટહી ॥

૧ ચિત્તની ચેતના હરી લીધી. ૨ ઢોળી નાખી. ૩ મારી સામે જોઈને.

ગહિલીની અંકમ ભરિ[1] ગ્વારી * તાકે તન કી તપનિ નિવારી
તા તન ચિતૈ કહ્યો તૂ કો રી * તોહિં કબહુ દેખો નહિં ગોરી
મન હરિ લીન્હોં રૂપ દિખાઈ * ભ્રુકુરિ ભયે તરુ ઓટ કન્હાઈ
મિલિ હરિસોં સુખપાયો ગ્વાલી * છકી પ્રેમરસ લખિ બનમાલી
નહિં જાનત મૈં કો કિત આઈ[2] * ભઈ મગન મન તન બિસરાઈ
ઘર કો પંથ ભૂલ ગઈ નાગરી * ઇત ઉત ફિરત શીશ લિયે ગાગરી
ઓર સખી એક ઉતતેં આઈ * દેખિ દશા તિન નિકટ બુલાઈ
કહા ફિરૈ ભૂલી મગ માહીં * બૂઝત સખી સુનત કછુ નાહીં
ચોંક પડી સપને જ્યોં જાગી * તાસોં બચન કહન તબ લગી
શ્યામ બદન ઈક મિલ્યો ઢુટોના[3] * તિન મોકોં કછુ કીનો ટોના
મૈં ભરિ ગાગરિ શીશ ચઢાઈ * ઓચક મોહિં અંકભરિ લઈ
મોંસોં કહ્યો કૌન તૂ ગોરી * દેખી નાહીં કબહૂં બ્રજખોરી

દો૦ ઐસે કહિ ચિતયો બિહઁસિ, મૈં લખિ રહી ભુલાય ।
તબહિં ભયો અંતર કબહુઁ, મેરો ચિત ચુરાય ॥
સો૦ કહી સખીસોં બાત, ગ્વાલિની લાજ બિસારિકૈ ।
નિરખિ નંદ કો તાત, ભઈ જલધિકી બુંદ જીમિ ॥

સો સખી સાવધાન કરિ તાકોં * ચલી આપ આતુર યમુનાકોં
દેખી શ્યામ યુવતી ઢિગ આઈ * ઠાઢે તરુ કી ઓટ કન્હાઈ
તાસુ અંગ છબિ રહે નિહારી * ગોરે બદન ચૂનરી કારી
છૂટી અલક બદન છબિ છાઈ * મનહું જલજ અલિ અવલિ સુહાઈ[4]
હાથન ચૂરી ચારુ બિરાજૈ * કનક સુંદરિયન અતિ છબિ છાજૈ
સહજ શિંગાર ઉરોજ ઉઠાહૈં * અંગ અંગ સુઠિ સુન્દર સોહૈં
ગ્વાલિની હરિકો દેખ્યો નાહીં * જાને કહૂં ગયે બન માહીં
જલભરિ ચલી મનહિં પછિતાઈ * ગાગરિ નાગરી શીશ ઉઠાઈ
ઓચક શ્યામ ગહી લટ આઈ * યહ કહિ કહૌં ચલી અતુરાઈ
ચિબુક પરસ ઉરસોં કરલાયો * ગ્વાલિનિ મનહિં હર્ષ અતિ પાયો
ઊપર કહત બંક કરભોંહન[5] * છાઁડે દેહુ મેરી લટ ગોહન

૧ બાથ ભીડી. ૨ હું કોણ છું ને ક્યાં આવી છું તે જાણ્યું નહિ ૩ છોકરો.
૪ જાણે કમળપર ભમરાની હાર શોભી રહી છે. ૫ ક્રોધથી ભ્રકુટી વાંકી કરીને.

ઉર પરસત કછુ સકુચ ન માનત * ઔર ગ્વાલિસી મોકોં જાનત
દો० છાઁડિ દેહુ લટ દેખિહૈ, બ્રજયુવતી કોઉ આઇ ।
હાહા મૈં પાઁયન પરતિ, તુમકો નંદ દુહાઇ[1] ॥
સો० ઇતિનેહી મેં મોહિં, સોંહ દિવાવત બાવરી ।
પહિચાન્યોં નહીં તોહિં, તાતે મુખ દેખત તનક ॥
યોં કહિ શ્યામ છાઁડિ લટ દીની * મુરિ મુસકનિ[2] નાગરિ બશકીની
ચલીભવન મન હરિ હરી લીનો * જીય યહ કહતિ કહા હરિ કીનો
પગ દ્વૈ ચલત ઠિઠકિ રહિજાઇ * ભૂલ ગઇ મારગ જીહિ આઈ
પ્રેમ મગન તન સુધિ બિસરાઈ * રહે દગન મેં શ્યામ સમાઇ
ગૃહ ગુરુજનકી સુધિ જબ આઈ * તબ કછુ જીય મેં ગઈ લજાઈ
જ્યોં ત્યો કરિ પહુંચી ગૃહમાહીં * ઉરતેં સ્યામ ટરત ક્ષણુ નાહીં
સખી સંગ કી બૂઝત આઇ * કહાઁ યમુન તટ બેર લગાઈ
ઔર દશા ભઇ હૈ કછુ તેરી * કહતિ નહીં હમસોં સખિ હોરી
કહા કહોં તુમસોં રી આલી * મોહ્યો મોહિં શ્યામ બનમાલી
સુનહુ સખી રી વા યમુના તટ * મૈં જલ ભર્યો અકેલે પનિઘટ
લૈ ગગરી શિર મારગ ડગરી * કિનહૂં તેં આયો મોં ઢિગ રી
ઔચક આનિ ગહી લટ મેરી * કહ્યો નેક મુખ દેખન દે રી
દો० મૈં મૃદુ બચન અમોલ સુનિ, દેખિ બદન જલજાત ।
જકીચકીસી હ્વૈ રહી, ઉન પરસ્યો મોં ગાત ॥
સો० પ્રફુલિત હિયે ગુવારિ, મનમોહન કે રસ બિબશ ।
કુલ કી લાજ બિસારિ, કહી સખિન સોં બાત સબ ॥
સુનત બાત સબ સખી સયાની * શ્યામ બિલોકન કો અતુરાની
ઇક ક્ષણુ શ્યામ ન બિસરત કાહૂ * સુનત ભયો યહ અધિક ઉછાહૂ
ઘર ઘર તેં ધાઇ સબ નાગરી * લૈ લૈ આઇ જલ કો ગાગરી
ચલીં યમુનતટ અતિ અતુરાઇ * દેખ્યો કુંવર નન્દ કો જાઈ
મોર મુકુટ કટિ કછની સોહૈ * કુણ્ડલ ચટક લટક મન મોહૈ
પીત બસન લખિ તડિત[3] લજાઈ * નયન બિશાલ અધર અરુણાઈ

૧ સાગંદ ૨ વીજળી. ૩ મંદરહાસ્ય.

દેખત કહ્યો સખિન ઢિગ જાઈ * ઠગત ફિરત હો નારિ પરાઈ
કાહિ ઠગ્યો કૈસે ઠગ ચીન્હ્યો * તુમરો કહો કહા ઠગ લીન્હ્યો
કૌન ઠગ્યો કહિ કહા વખાને * ઓરહિં કે ઠગ તુમર કો જાને
કહા ઠગ્યો સો હમ નાહિં માનેં * કહો નામ ધરિ તબ હમ જાનેં
સર્બસ ઠગત પલક કે માહીં * કહા ઠગ્યો સો જાનત નાહીં
ઠગ કે લક્ષણ મોહિં બતાવહુ * કૈસે ગોંકોં ઠગ ઠહરાવહુ

દો૦ ઠગ લક્ષણ હમપૈ સુનહુ, ફાંસી મૃદુ મુસકાન[1] ।
રૂપ ઠગૌરી તેં ઠગત, બ્રજતિય મન ધન પ્રાન ॥
સો૦ ફિરત બિકલ બેહાલ, લોક લાજ કુલ કાનિ તજી ।
ઠગી નન્દ કે લાલ, ભઈ બિદિત તિહુઁ લોક તિય ॥

અપને લક્ષણ મોહિં લગાવહુ * જૈસે તુમ સબ ચિતહિ ચુરાવહુ
કહત કિ પ્રગટ તિહુઁપુર બાતા * બ્રજતિય ઠગત નન્દ કો તાતા
યહ અનિ કહતિ કહત સબ કોઈ * સુર નર મુનિ વેદહુ નહિં ગોઈ
તીન લોક કો ઠાકુર જોઈ * બ્રજબનિતન બશ કીનોં સોઈ
યોં સુનિ સબ ગ્વાલિની મુસકાની * કહો સખી સુનિ હરિ કી બની
હરિ તુમ બાન ઉકટિ યહ ઠાનત * તુમ્હરી નાગરતા હમ જાનત
અતિહિ કાન્હ તુમ કરત ઢિઠાઈ * છાડિ દેહુ અબ યહ લઁગરાઈ
કાહૂ કી ઢારત હો ગગરી * કાહૂ લટ ગહિ કરત અચગરી
કાહૂ કો અંકમ ભરિ લાવત * બ્રજ લોગન પૈ સબન હઁસાવત
તુમતે મગ કોઉ ચલન ન પાવત * બાટ ઘાટ ડરપત સબ આવત
યમુના ભરન દેત નહિં પાની * કરત અચકરી[2] અબ તુમ ઠાની
કહો તો યશુદહિ જાય સુનાવૈં * ફેરિ તુમ્હેં ઊખલ બઁધવાવૈં

દો૦ યહ સુનિ હરિ રિસકરિ ઉઠે, ઈંડુરી[3] લઇ છુડાઇ ।
કહો જાય સબ માતસોં, લીજે મોહિં બઁધાય ॥
સો૦ મોહિં કહત ઠગ ચોર, આપ ભઈ સાહુનિ[4]સબૈ ।
ડારી ગાગરિ ફોર, કહત જાહુ ચુગુલી કરન ॥

તબ યુવતી સબ હરિ ઢિગ આઈ * કહત ઈંડુરી દેહુ કન્હાઈ

૧ મંદ હાસ્યરૂપી ફાંસો નાખીને ૨ અનરીચંડાઈ ૩ ઊંઢણી ૪ શાહુકાર

નહિં તો તુમકો ગહિ લે જૈહૈ * યશુમતિ પાસ ન નેકુ ડરૈહૈં
બાટ ઘાટ તુમ કરત ઢિઠાઈ * કાહુ ન નેક ડરાત કન્હાઈ
ઈંડુરી લૈ ફોરી સબ ગાગરિ * આજ મિટાવૈં તુમ્હરી લૅંગરિ
તબ હરિ ચઢે કદમ પર જાઈ * ઈંડુરી લીન્હીં જલહિં બહાઈ
બદન સકોરત ભૌંહ મરોરત * મુરિ મુસકનિ સબકે ચિત ચોરત
કહત કહો મૈયા સોં જાઈ * સબ મિલિ લીજો મોહિં બુલાઈ
તુમ સબ જુરિ મોહિં મારન ધાઈ * તબ મૈં ઈંડુરી જલહિં બહાઈ
ઐસો કરિ તુમ મોકો પાયો * માનહુ મોકોં મોલ મઁગાયો
યહ સુનિ યુવતી કહત મુસકાઈ * કહતિ યશોમતિ સોં હમ જાઈ
વે દિન બિસર ગયે મનમોહન * બાઁધિ ગાત ઊખલી ગોહન
હ્યાંઇ રહો તો બહુરિં કન્હાઇ * જાકે કહુ તો નંદ દુહાઇ

દો० કાન્હહિં સૌંહ દિવાય કૈ; લૈ ઉરહન સબ બામ ।
ઉપર રિસ અન્તર સુખી, ચલી નંદ કે ધામ ॥

સો० મથત મહરિ નિજધામ, દધિમાખન હરિકે લિયે ।
તિહિ અન્તર વ્રજબામ, આવત દેખી ભીર અતિ ॥

મૈ જાનતિ હરિ ઇનહિં ખિઝાઈ * તાતે સબ ઉરહન લૈ આઈ
કહત યુવતિ સબ રિસ ભરિ આઈ * ઐસો ઢીઠ કિયો સુત માઈ
ભરન દેત નહીં યમુના પાની * રોકત આય કરત કુલકાની
કાહૂ કી ગાગરિ ઢરકાવૈ * ઇંડુરી લૈ જલ માહીં બહાવૈ
કાહૂ કો ઘટ ડારત ફોરી * ગારી દેત સહૈ નિત કો રી
મહરિ કહત તુમસોં સકુચાહીં * હરિ કે ગુણ તુમ જાનત નાહીં
અબ નાહીં વ્રજ બાસ હમારો * કરત અચકરી સુવન તુમ્હારો
નેક નહીં સકુચત મન માહીં * મહરિ સુનહિં તુમ બરજત નાહીં
યશુમતિ સબહિન કહત નિહોરી * કહા કરો સો તુમહિં કહો રી
જો હરિ કો મૈં હ્યાઁ ગહિ પાઊં * તો તુમ સબકોં અબહિં દિખાઊં
તુમહૂં જાનત હો ગુણ હરિ કે * ઊખલ સોં બાઁધે મૈં ધરિ કે
મારન લગી સાઁટિ લૈ જબહીં * બજ્યોં મોહિ તુમહિં સબ તબહીં

દો० અબ ઘર આવહિં જબહિં હરિ, તબહિં કરોં સોઇ હાલ ।

લરકાઈ તે અચકરી, મૈં જાનત ગોપાલ ॥
સો૦ અબ જો પકરન જાઉં, તાહિ ગહન પાઉં કહાઁ ।
સુનતહિ મેરો નાઉં, કો જાનૈ ભજી જાય કિત ॥

યહ અપરાધ ક્ષમો સબ હમ કોં * યહૈ કહતિ હોં મૈં અબ તુમકોં
યહિ બિધિ યુવનિન બોધ કરાઈ * મહરિ સબન કો ઘરન પઠાઈ
ઇતતેં ઘરન ચલીં સબ ગ્વાલી * ઉનતેં ઘર આવત બનમાલી
હ્વૈ ગઈ ભેટ બીચ મગ આઈ * તુરત નયન હરિ ગયે લજાઈ
માત બુલાવંત જાહુ કન્હાઈ * બહુત બડાઈ કરિ હમ આઈ
નિરખી બદન હँસિ કહ્યો કન્હાઈ * મૈં સમઝાય લેઉ ગો માઈ
સકુચતહીં આયે ઘર મોહન * દ્વારહિતે લાગે હરિ જોહન
દેખિ જનની ઘર કારજ લાગી * ગોપિન ઉરહન[1] કે રિસ પાગી
ભીતર રોહિણી પાક બનાવૈ * કહિ કહિ તિન સોં બાત સુનાવૈ
હરુવૈ હરુવૈ તબ હરિ જાઈ * સુનત આપ પાછે ચિતલાઈ
યહૈ કહતિ યશુમતિ રિસિયાઈ * ગયો કહાઁધૌં બાજી કન્હાઈ
પનિઘટ રોકત ધૂમ મચાવત * યમુના જલ કોઉ ભરન ન પાવત

દો૦ ગારિ દેત બેટિન બહુન, વૈ આવત ઘાઁ ધાય ।
હાહા મૈં સબકો કરત, ક્યોં હુ ખોટ[2] છુટાય[3] ॥
સો૦ ઈંડુરી દેત બહાય, સબકી ગાગરિ ફોરિકૈ ।
કિત ધૌં ગયો પરાય, યહ કહિ કહિ ખિરવત સુતહિં ॥

જાતિ પાઁતિ સોં કછ લँગરાઈ * મારેહુ માનત નાહીં કન્હાઈ
તબ પાછે તે હરિ ઉઠિ બોલે * મધુર બચન કોમલ અતિ લોલે
તૂ મોહીં કો મારન જાનૈ * ઉનકે ગુણુન નાહીં પહિચાનૈ
કહત જુ વૈ માનત તૂ સોઈ * તિનકે ચરિત ન જાનત કોઈ
કદમ તીર તેં મોહિં બુલાવૈં * બાતૈં ગઢિ ગઢિ આપ બનાવૈં
મટકત[4] ગિરે શીશ તેં ગગરી * નામ લગાવત મેરો સગરી
ફિર ચિતઈ દેખે હરિ પાછેં * સુન્દર શ્યામ પીતપટ કાછેં
કહ તૂ કહાઁ રહ્યો મો પાહીં * મૈં કછુ તોકો જાનત નાહીં

૧ ફરિયાદ. ૨ ખોડ—ફુટેવ ૩ છુટે, ટળે. ૪ અંગ મરોડતાં.

હરિ મુખ દેખત હી નંદનારી * તુરતહિ ભૂલ ગઈ રિસ ભારી
કહત કિ ઉરહન સબ લૈ આવૈં * ઝૂઠ હિ ઓર કાન્હ કો લાવૈં
મૈં જાનત ગુણુ ઉન સબહી કે * બાતન જોરિ બનાવત નીકે
વે સબ યૌવન કી મદમાતી * ફિરત સદા હરિ સોં અઠિલાતી

દો૦ કહ્યૌ શ્યામ મેરા તનક, વે સબ યૌવન જોર ।
અબ ઉરહન જો આવહીં, તૌ પઠઊં મુખ મોર[1]॥
સો૦ તૂ કિત ઉન ઢિગ જાત, મૈં બરજત માનત નહીં ।
લાવત ઝૂઠી બાત, વે સબ ઢીઠ ગુવાલિની ॥

યહ કહિ ચૂમ સુતહિં ઉર લાયો * મનમોહન મન હર્ષ બઢાયો
બ્રજ ઘર ઘર યહ બાત જનાઈ * પનિઘટ રોકત કુંવરકન્હાઈ
શ્યામબરણુ નટવર બપુ કાછે * મુરલી મધુર બજાવત આછે
કરત અચકરી જો મન ભાવૈ * યમુના જલ કોઉ ભરન ન પાવૈ
બૈઠત આપ કદમ કી ડારી * સબ૧ બુલાવત દે દે ગારી
કાહૂ કી ગાગરિ ગહિ ફોરૈ * કાહૂ કી ઇડુરી ગહિ બોરે
કાહૂ કો અંકમ ગહિ લાવૈ * કાહુ કો ઘટ ભૂમિ લુઢાવૈ
નયન સૈન દૈ ચિતહિ ચુરાવત * કાહુ સોં મન અપનો લાવત
બ્રજયુવતી સુનિ સુનિ ઉઠિ ધાવૈં * બિન હરિદરશ ન ક્ષણુ કલ પાવૈં
કોઉ ભરજૈ કોઉ કહે કોટિ બિધિ * સબકે ધ્યાન શ્યામસુન્દર નિધિ
મન ક્રમ બચન તિન્હૈં રતિ હરિસોં * નાતો નેહુ ન માનત ઘરસોં
નિશદિન જાગત સોવત માહીં * નંદનંદન ક્ષણુ બિસરત નાહીં

દો૦ યહ લીલા સબ કરત હરિ, બ્રજ યુવતિન કે હેત ।
કૃષ્ણુ ભજૈ જો ભાવ જિહિ, તાહી તૈસો ફલ દેત ॥
સો૦ ચિન્તામણિ જેહિ નામ, ચિંતત ફલદાયકજનન ।
સબહી મેં સબ વામ, જૈસો કો વૈસો સદા ॥

સુનિ યહ શ્રીવૃષભાનુ દુલારી * પનિઘટ ઠાઢે કુન્જબિહારી
દેખન કો ચિત અતિ અતુરાઈ * કહ્યો સખિન સોં કુંવરી બુલાઈ
ચલહુ યમુનતટ લ્યાવહિં પાની * સુનત બાત યહ સબ હર્ષાની

---
૧ હવે જો ફરિયાદ લઈ આવશે તો મોઢું ફેરવી પાછી કાઢીશ

ईक ईक कलश सबन गहि लीनें * तुरत गमन यमुना तट कीनें
देखे तहाँ कुंवर नँदलाला * सुन्दर श्यामल नैन बिशाला
प्यारो मन अति हर्ष बढायो * प्यारिहि देखि श्याम सुख पायो
रहे रीझि हरि दीठि[1] लगाई * भर्यो नीर प्यारी मुसकाई
चली धरहिं यमुना जल भरिके * सखिन मध्य गागरि शिर धरिके
मंद मंद गति चलति सुहाई * मोहन मनहिं मोहनी लाई
चले श्याम संगहि उठि लागे * बिवश भये प्यारी रस पागे
सखियन बीच नागरी सोहै * गागरि शिरपै हरि मन मोहै
डुलत ग्रीव लटकत नकवेसर * बंदन बिन्दु आड दिये केसर

दो० लोचन लोल विशाल अति, मुरि मुरि चितवत[2] जाय।
भृकुटी धनुष कटाक्ष शर, हरिदगमृगन लगाय ॥

सो० अंग अंग छबि समुदाय, मानहुं सेना कामकी।
अंचल ध्वज फहराय, टटकी चलत हरि मन हरत ॥

रीझे श्याम निरखि छबि प्यारी * संगहि चले लागि बनवारी
कबहुँक आगे जात कन्हाई * कबहु रहत पाछे चितलाई
नाना भाँतिन भाव बतावैं * प्यारिहि निजअभिलाष जनावैं
कनक लकुट लै करके माही * आगे पंथ सँवारत जाहीं
देखत जहाँ प्रिया परछाहीं * तहाँ मिलावत निज तनु छाही[4]
छबि निरखत तन वारि जनावैं * पीताम्बर लै शीश फिरावैं
कबहुँ श्याम पाछे रही जाहीं * निरखत कुंवरी छबि ललचाहीं
गागरि ताकि कॉकरी मारैं * उचटि उचटि तिय अंगन पारैं
ओट पीतपट शीश नवाई * ईहि मिस निकसत ढिग ह्वै आई
प्यारी अपने जीय अनुमाने * मेरे हित हरि भावन ठाने
सखियन मध्य नागरी जाई * नहीं पावत लग लगन कन्हाई
कियो चरित तब रसिक बिहारी * सखिन सहित मोही सुकुमारी

---

१ दृष्टि. २ धीमे धीमे जोती जाय छे. ३ श्रीराधाजी भ्रूकुटी धनुष्यमांथी कटाक्षबाण प्रभुनी दृष्टिरूपी मृगने मारे छे. ४ स्वामीजीना पडछायामां पोतानो पडछायो मिलावे छे.

દો૦ મિસકરિ નિકસે નિકટ હ્વૈ,નિરખિ બદન મુસકાય ।
મન હરી લીનો સબનકો, હિયો કામ ઉપજાય ॥
સો૦ ભઈ વિવશ સુકુમારિ,અંગ ઉમંગ આંગી[1] દરકિ[2]।
મોહી નંદકુમાર, સુધિ બુધિ બિસરી દેહકી ॥

સખિ સંગન પહુંચી ઘર આઈ * અટકિ રહ્યો મન હરિ સઁગ જાઈ
પુનિ પુનિ ઉર યહ કરત બિચારા * કૈસે મિલહિ શ્યામ સુકુમારા
ગાગરિ નિજ નિજ ગૃહ પહુઁચાઈ * બહુરિ સખી પ્યારી ઢિગ[3] આઈ
બાર બાર સબ કહત નિહારી * ચલિયે યમુના જલહિ બહોરી
તિનકો ઉત્તર દેત ન પ્યારી * ચિત ઉરઝ્યો ચિતવત પર વારી
ઠગીસી રહી મનહિં મન શોચૈ * પ્રેમ વિવશ દગવારિ બિમોચૈ[4]
દેખિ દશા બૂઝત સબ ગ્વારી * કહા ભયો તોકો રી પ્યારી
શોચતિ કહા કહે કિન સો રી * કાહૂ લિયો ચોર કછુ ચોરી
ઉત્તર હમેં દેત કયોં નાહીં * કહા ઠગી સી હૈ મન માહીં
ગહિ ગહિ ભુજા કહતિ સબ ગોરી * ચલહિ ન યમુન નહાવહિ ઓરી[5]
તબ સખિયન વૃષભાનદુલારી * લીન્હી સબન નિકટ બૈઠારી
જલજનયન જલ ભરિ અનુરાગી * હરિકે ચરિત કહન સબ લાગી

દો૦ કહો સખી કૈસે ચલૈં, વા યમુના કી ઓર ।
ગૈલ ન છાઁડત સાઁવરો, રસિયા નન્દકિશોર ॥
સો૦ ધરે ન કોઊ નાઁવ, ઇહ શંકનિ ડરપત હિયો ।
એક ભાઁતિ કો ગાઁવ, વહ ચંચલ માનૈ નહીં ॥

મોકોં દેખત જહાઁ કન્હાઇ * મેરે સંગ લગત ઉઠિ ધાઈ
ઈત ઉત નયન ચુરાય નિહારે * મોકોં મગ મેં આનિ જુહારે
આગે ચલત લકુટ કર લાઈ * મેરો પંથ સઁવારત જાઈ
સો બહુ મોહિં નિહોરા[6] લાઈ * ફિર ચિતવૈ બોલત મુસકાઈ
જબ મૈં યમુના કો જલ ભરિકે * ચલતિ ગાગરી શિરપર ધરિકે
તબ ઘટમેં વહ કાંકરી મારે * ઉછરી લગત તબ અંગ નિહારે

૧ ચોળી　૨ તંગ થઈ ગઈ　૩ પાસે　૪ આંસુ પાડે છે.　૫ ફરીથી.
૬ વિનતિ

મેરે ઉર અંચર ફહરાઈ * સો વહુ દેખિ દેખિ લલચાઈ
કબહૂં પીતામ્બર શિર ફેરૈ * બાર બાર કરિ મોતન હેરૈ[1]
કબહૂં આપનિ છબિ દરશાવૈ * મેરે ચિતકો આનિ ચુરાવૈ
જબ દેખોં તબ મોતન હેરૈ * નેક નહીં દૃગ ઇત ઉત ફેરૈ
જહાં જાતિ મેરી પરછાઈં * તહાં બિલાય રહત નિજ છાંઈ
જબ લગિ લાગન પાવત નાહીં * તબ વાકો જીય અતિ અકુલાહીં

દો૦ મોતન છૂવૈ હરિ ચલે, તાહિ ભરત હૈ અંક ।
હૌં સકુચત બોલોં નહીં, લોકલાજ કી શંક ॥
સો૦ બ્રજ ઘર ઘર યહ શોર, કો જાનૈ કહિયત કા ।
ચિતવત યહ ચિતચોર, વિવશ હોત સખિ પ્રાણ તબ ॥

કહિયે કહા સખી જીય જૈસી * ભઈ ગતિ સાંપ છછૂંદર કૈસી
ઘર તે નિકસત બનિ નહીં આવૈ * લોકલાજ કુલકાન મિટાવૈ
લૈ ઘર રહોં રહ્યો નહિં જાઈ * તન ઘર મૈં મન જહાં કન્હાઈ
ફિરો કરોં આવત ઇત નાહીં * બંધ્યો પીતપટ અંચર માહીં[2]
અબ તો મેરે મન યહ રાંચી * કરિ હોં પ્રીતિ સ્યામ સંગ સાંચી
પ્રગટૈ લોગ હંસો કિન કોઈ * કુલ મર્યાદ જાઉ કિન સોઈ
કહા લાજ સો કહહુ સયાની * જામેં હોય જીવ કી હાની
સોના કહા જાન જહિ ટૂટૈ * અંજન કહા આંખિ જહિ ફૂટૈ
કહા કાંચ સંગ્રહતે હોઈ * લે અમોલ મણિ કરતે ખોઈ
બિન સુમેરુ કહુ કોને કાજ * સુખદ ગૂંદ ઇક ઔષધિ રાજ
કુલકી કાન કાચ કિરચાઈ[3] * ચિન્તામણિ કી ખાન કન્હાઈ
કહા લેહું કહ તજોં સયાની * સિખવહુ મોહિં સખી હિતજાની

દો૦ મોકોં અબ સૂઝૈ નહીં, બિનુ વહ મૃદુ મુસકાન ।
કોપિ ન્યારો હોય ગો, ચૂના હરદા સાન ॥
સો૦ મેટિ લોક કી કાનિ, પતિવ્રત રાખોં શ્યામ સોં ।
યહૈ બની અબ આનિ, ભલો બુરો કોઊ કહૌ ॥

સુનત ગોપિકા રાધાબાની * હરિઅનુરાગ સિંધુ મન માની

૧ મારા સામે જુવે છે. ૨ પીતામ્બરને છેડે બાંધ્યું છે. ૩ કાચની કકડીઓ

ગદગદ કણ્ઠ પુલક તન આયે * લોચનજલજ પ્રેમ તંતુ છાયે
ભઈ પ્રેમબશ ગોપકુમારી * લોકસકુચ કુલકાન બિસારી
બારહિં બાર કહત બ્રજનારી * ધન્ય ધન્ય બૃષભાનુદુલારી
હમ સબ તોસોં સત્ય બખાને * તૈં હરિ ભલી ભૌંતિ પહિચાને
યહ મોહન સબ કો મન મોહૈ * તિયલખિ વિવશ ન હોય સુ કોહૈ
અંગ અંગ પ્રતિ અતિ છબિ છાજૈ * સમતા કામ કોટિ દ્યુતિ લાજૈ
સુવનશ્યામ દોઉ પાણિ પકરિકૈ * કરત બેણુધુનિ અધરન ધરિ કૈ
તબ યહ દશા સબન કી હોઈ * જડ઼ ચેતન મોહત સબ કોઈ
બનમૃગ નિકટ ધાય સબ આવૈં * ખગ હ્વૈ મૌન ન અંગ હુલાવૈં
તૃણુ ગહિ દંત ધેનુ રહિ જાહીં * થનતે ક્ષીર પિયત બછ નાહીં
યમુના બહિબે તેં રહિ જાઈ * જલચર પ્રગટત બાહર આઈ

દો૦ જડ઼ ચેતન ચેતન જડ઼હિં, સુનત હોત કલ બૈન ।
કૈ વિષ કૈ મદ કૈ અમી, કિધૌં ભર્યો રસ મૈન ॥

સો૦ ગૃહ બન કછુ ન સુહાય, સુનત શ્રવણ વહ મધુર ધુનિ ।
ગૃહકારજ બિસરાય, ચકિત થકિત રહિયત સબૈ ॥

બાટ ઘાટ જહૂઁ મિલત કન્હાઈ * મોહત સુન્દર રૂપ દિખાઈ
નઈ નઈ છબિ ક્ષણુ ક્ષણુ માહીં * ઝલકાવત સબ અંગનમાહીં
ઐસી કો જુ દેખિ નહીં મોહૈ * નંદસુવન સમ સુન્દર કો હૈ
વહ સખી સબહી કે મન ભાવૈ * સબ કોઉ વાહિ દેખી સુખ પાવૈ
લોક લાજ કુલ કૌને કામહિં * જો પાવૈ સુન્દર વર શ્યામહિં
પૈ યહ મોહિં અગમ અતિ લાગૈ * યહ સુખ મિલૈ નહીં બિન ભાગૈ
ઇન કો ગર્ગ કહ્યો નૅંદ પાહીં * બિના સુકૃત યે પ્રાપતિ નાહીં
તુમહૂં ઇનકો તપ કરિ પાયો * ઐસે નંદહિ ગર્ગ સુનાયો
કહૂઁ સખિ ઇતનો ભાગ હમારો * જો બર પાવહિં નંદદુલારો
તા, તે મો મનમેં યહ આવૈ * કીજૈ જો સબ કે મન ભાવૈ
તપ કીજૈ હરિકે હિત લાગી * પૂજી ગૌરિપતિ સોં વર માઁગી
નંદસુવન સુન્દર વર પાવૈં * ઓર સકલ કામના નશાવૈં

દો૦ જપ તપ સંયમ નેમતેં, પ્રભુ પ્રકટત પાષાન ।

તાતેં અબ તપ કીજીયે, ઔર ઉપાય ન આન[1] ॥
સો૦ કીજૈ યહ દૃઢ નેમ, પ્રાત જાય યમુના નદી ।
પૂજહિં સબ કરિ પ્રેમ, તૌ પાવહિં પતિ કરિ હરિહિ ॥

તપ કરિ યોગીજન હરિ ધ્યાવૈં * મનવાંછિત ફલ તપ કરિ પાવૈં
સકલ કામના કે શિવ દાતા * કહત એક બિધિ પણ્ડિત જ્ઞાતા
હમકો મનબાંછિત સખિ એહા[2] * નંદસુવનપદકમલ સનેહા
સુનત સપ્રેમ સખી કી બાની * શ્રીવૃષભાનુસુતા હર્ષાની
યહ મંત્ર સબ કે મન માન્યો * ધન્ય ધન્ય કહિ તાહિ બખાન્યો
કહત સબે કીજૈ સખિ સોઈ * જા બિધિ નંદનંદન હિત હોઈ
વૃથા જન્મ જગ જાન ન દીજૈ * યશુમતિ સુતસોં હિત કરિ લીજૈ
ધન્ય ધન્ય સબહિન દૃઢ કીનોં * નંદનંદન સોં પતિવ્રત લીનો
યહ મંત્ર બ્રજ ગોપકુમારી * જિનકે હિત પતિ કૃષ્ણ મુરારી
મન વચ ક્રમ હરિસોં મન માની * લોકલાજ તિનુકા[3] સમ જાની
ઇક ક્ષણ શ્યામ ન ઉરતે ટરહીં * નેમ ધર્મ વ્રત હરિ હિત કરહીં
જીનકો યશ શારદ શ્રુતિ ગાવૈં * બ્રજબાસી જન કહા બતાવૈં

દો૦જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ હૂ, બ્રજયુવતિન મન માંહિં ।
સદા એક તુરિયા રહત, ઔર અવસ્થા નાહીં ॥
સો૦ ઐસે કૌન પ્રવીન, યહ પ્રેમ બ્રજતિયન કો ।
હરિ છબિ જલ મન મીન, બિછુરિ સકત નહીં એક પલ ॥

અથ ચીરહરણ લીલા

ભવન રવન સબહિન બિસરાયો * બ્રજયુવતિન હરિ સોં મનલાયો
યહૈ બાસના સબ ઉર જામી * હોય ગુપાલ હમારો સ્વામી
કામ બાસના કરિ ઉર ધ્યાયો * હરિ કે હેત તપહિ મન લાયો
ષટદશ સહસ ગોપકી કન્યા * કરન લગીં તપ હરિહિત ધન્યા
રહત ક્રિયા યુત તપકો સાધે * છાંડ દઇ સબ ભોગ ઉપાધે

૧ અન્ય, બીજો ૨ એજ, મનોરથ ૩ તણખલું.

પ્રાતકાલ યમુના જલ જાહીં * પ્રહર પર્યંત રહૈં જલ માહીં
જપહિં ઉમાપતિ હર વૃષકેતૂ * સુન્દર શ્યામ કૃષ્ણપતિ હેતૂ
શીત ભીત મનમેં નહિં લ્યાવૈં * નયન મૂંદિ કે ધ્યાન લગાવૈં
બાર બાર યહ કહૈં મનાઈ * હમ બર પાવહિં કુઁવરકન્હાઈ
જલતે બાહરિ નિકસિ સબ આઈ * પૂજહિં ગોપેશ્વર શિવ જાઈ
ચન્દન બિલ્વપત્ર જલધારા * અક્ષત સુમન સુગંધ અપારા
પ્રીતિ સહિત સબ શિવહિ ચઢાવે * ધૂપ દીપ કરી અસ્તુતિ ગાવે

છં. કરહિં અસ્તુતિ ગાન બહુબિધિ પાણિપંકજ જોરહીં ।
બાર બાર નવાય મસ્તક પ્રેમ સહિત નિહોરહીં[1] ॥
જય મહેશ કૃપાલુ શિવ, આનન્દનિધિ ગિરિજાપતે ॥
કૈલાસપતિ કલ્યાણ અગજગ, નાથ સર્વ નમામિ તે ॥
જટાજૂટ ત્રિપુણ્ડ્ર શશિ કલ, ગંગયુત શોભિત શિરે ।
કમલનયન વિશાલસુન્દર ચારુ કુંડલ શ્રુતિધરે ॥
નીલકંઠ ભુજંગ ભૂષણ, ભસ્મ અંગ દિગમ્બરે ।
અર્દ્ધાંગ ગૌરિ બિશાલ ઉર શિરમાલધર કરુણાકરે ॥
કર્પૂર ગૌર પ્રસન્ન આનન, પઞ્ચવક્ત્ર ત્રિલોચને ।
કામપ્રદ સુખધામ પૂરણ કામ શોચ બિમોચને ॥
ભગવાન ભો ભવભયહરણ ભૂતાદિપતિ શંભૂ હરે ।
પ્રણતજન પૂરણ મનોરથ જગતપતિ મન્મથ અરે ॥
વૃષભબાહન ત્રિપુરઅરિ મૃગરાજવરછાલામ્બરે[2] ।
શૂલપાણિ ત્રિશૂલ મૂલન મૂલ કર શિવ શંકરે ॥
સુર અસુર નર નાગ તવ પદ વન્દિ મન વાંછિત લહૈં ।
પૂજતિ પદકમલ પ્રભુ હમ, કૃષ્ણપતિ ચાહતિ અહૈં ॥

દો૦ તુમ સર્વજ્ઞ સુજાન શિવ, જાનત જન મન પીર ।
પરમદાન દીજે હમેં, સુન્દર વર બલબીર ॥
સો૦ યહ બરદાન ન આન[3], શિવ તુમસોં ચાહત અહૈં ।
કૃષ્ણ કમલ પદ ધ્યાન, રહૈ હમારે ઉર સદા ॥

---

૧ વિનંતિ કરવા લાગી. ૨ વ્યાઘ્રચર્મનાં વસ્ત્ર પહેરનાર ૩ બીજું.

यहि बिधि व्रजतिय नेम निबाहैं * शिव को पूजि कृष्ण पति चाहैं
नित प्रति प्रात यमुन जल खोरैं * प्रीति रीति सों मन नहिं मोरैं
सविता सों बहु भाँति निहोरैं * गोद पसार युगलकर जोरैं
तेजराशि दिनमणि जगस्वामी * जगतचक्षु सब अंतर्यामी
प्रभुत मनोरथ पूरणकारी * हम पर होहु दयाल तमारी[1]
काम हमारे तनहिं जरावैं * नन्दसुवन वर हम को भावै
होय हमारो पति नँदलाला * करहु कृपा सो दीनदयाला
ऐसे हरिहित गोपकुमारी * करैं नेम व्रत तप तन धारी
गेह देह की सुरत बिसारी * कृश तन भई परम सुकुमारी
वर्ष दिवस यों करत बिहान्यो[2] * प्रभु अंतर्यामी सब जान्यो
मोहित शिव पूजति व्रजनारी * और कामना सकल निवारी
सकल भावके हरि हैं ज्ञाता * सकल देव द्वारा फलदाता

दो० देख नेम यह प्रेममय, गोपिन को गोपाल ।
भये प्रसन्न कृपाल चित, जनहित दीनदयाल ॥

सो० मोकारण जलन्हात, भये जलहिमें प्रकट हरि ।
सुन्दर श्यामल गात, नव किशोर वर वपु धरे ॥

न्हात जहाँ युवती-सब आछे * मींजत पीठ सबन के पाछे
चकित सबन पाछि हरि हेरो * देख्यो कान्ह कुँवर नँदकेरो
मन में हर्षित भई सब नारी * व्रत फल प्रकटे कुँजबिहारी
नवलकिशोर ध्यान मन लायो * सोई प्रकट रूप दरशायो
दृष्टि परत ही सकल लजानी * लागीं अंग दुरावन पानी[3]
एक एक को भेद न जानैं * हरि कों सब अपने ढिग मानैं
कहत लाज लागत नहिं तुमको * बिना बसन देखत हो हमको
हँसि निकसे तब कुँवर कन्हाई * चीर हार लै चले पराई
हाँक देति सब शपथ दिवावैं * फिरहु बसन भूषण हम पावैं
डारि बसन भूषण तब दीने * गोपिन तुरत दौरि कै लीने
चीर फटे भूषण सब टूटे * लेत न बनै तहाँ नहीं छूटे

१ अंधकारने दूरकरनार-सूर्य. २ वही गयो. ३ पाणीमां छुपाववा लागी.

એક એક કી લાજ લજાહીં * બસન અભૂષણ પહિરત જાહીં
દો૦ લગે શ્યામ ઢીઠી[1] કરન, યહ કહિ કહિ પછિતાંત ।
અન્તરગતિ આનન્દઅતિ, ઝૂઁઠહિ ખીઝત જાત ॥
સો૦ લોગન કહત સુનાય, કાન્હ કરત લઁગરાઇ[2]અતિ ।
યશુમતિ કે ઢિગજાય, કહત ચલો કહિયે સબૈ ॥
ચલી યશોમતિ પૈ સબ ગ્વારી * પ્રેમ વિવશ તન દશા બિસારી
પુલક અંગ અગિયા દરકાની * ટૂટે હાર લિયે નિજ પાની
ચીર ચીરિ નખ ઘાત બનાઈ * યહ મિસ કરિ ઉરહન લૈ આઇ
દેખો મહરિ શ્યામ કે યે ગુન * ઐસે હાલ કિયે સબકે ઉન
ચોલી ચીર હાર છિખરાયે * ટેર કરત ઈતકો ભજિ આયે
ઔર બાત યક સુનહુઁ ન માઇ * ઢીઠ ભયો અતિ કુઁવર કન્હાઇ
બિના બસન હમ ન્હાતિ જહાઁ સબ * મીંજત પીઠ જાય પાછે તબ
ઔર કહત તુમસોં સકુચાવૈં * ઉર ઉઘારિ કે તુમહિં દિખાવૈં
મહરિ બિચારત કહત કહા સબ * ભયો શ્યામ યહિ લાયક ધોં કબ
સુનિ યુવતિન કે મુખ યહ બાની * બોલી બિહઁસિ નન્દ કી રાની
બાત કહો સો જો નિબહૈ રી * બિના ભીતિ નહિં ચિત્ર લહૈરી[3]
તુમકો મ્હતિ લાજ નહિં આવતિ * ચોરી રહી છિનારો લાવતિ
દો૦ તુમ ચાહતિ હૌ ગગનતે, ગહન તરૈયા[4] વામ ।
સો કૈસે કરિ પાયહૌ, તુમલાયક નહિં શ્યામ ॥
સો૦ મૈં બુઝી સબ બાત, તુમ સોં હૌં કહિહૌં કહા ।
બૃથા કિરત અહિલાત, મષ્ટ કરો સુનિહૈ જગત ॥
યહિ અન્તર હરિ આય ગયે ઘર * શીશ મુકુટ લીન્હે મુરલી કર
અતિ કોમલ તન ભૂષણ સોહૈ * બાલ ભેદ દેખત મન મોહૈ
જનની બોલિ બાઁહ ગહિ લીની * કહતિ સબનસોં રિસ રસ ભીની
દેખહુ રી તુમ સબ ઈત આવો * ઇનહીં કો અપરાધ લગાવો
દેખહુ સમુઝિ લાજ નહીં આવત * ઇનહીં કૈ નખ ઉરન દિખાવત
મેરો કાન્હ અબહિં સુત બારો * તુમ કોઉ ઔરહિ જાય નિહારો

૧ મસ્કરી. ૨ તોફાન ૩ ભીંત વિના ચિત્ર ના બને. ૪ તારા પકડવા.

દેખત હરિહિં યુવતિ ભઈ ભોરી * કહતિ મહરિ કછુ તુમહિં નખોરી
દેન ઉરહનો તુમ કો આઈ * નીકી[1] પહિરાવન[2] હમ પાઈ
આપસ મેં સબ કહત સુનાઈ * દેખહુ રી યહ ભાવ કન્હાઈ
યમુના તીર મિલે જબ આઈ * કહાઁ ગઈ તબ કી તરુણાઈ
ઇન કે ગુણ ઐસે કો જાનૈ * ઔર કરત ઔરે હી ઠાનૈ
ઘર આવત હી ભયે નન્હાઈ * ઐસે મન કે ચોર કન્હાઈ

દો૦ દેખિ ચરિત નઁદલાલ કે, ભઈ બાલ મતિ ભોર ।
સુધિબુધિ મન કછુ થિર નહીં, કહત ઔર કી ઔર ॥
સો૦ સકુચીં બહુરિ સઁભારિ, બિબશ દેખિ અપની દશા ।
ચલીં ઘરનિ બ્રજનારિ, હરિમુખકમલ નિહારિકૈ ॥

ગઈ ઘરન બ્રજ- ગોપકુમારી * ચિત હરી લીનો મદનમુરારી
નેક ન મન લાગત ઘર માહીં * ધામ કામકી સુધિ કછુ નાહીં
માત પિતા કો ડર નહીં માનો * ગારિ દેત કોઉ સુનત ન કાનોં
પ્રાત હોત હી ગોપકુમારી * ગઈ યમુનતટ સબ સુકુમારી
દેખન તહાઁ જાય નઁદનંદન * મોર મુકટ શોભિત તન ચંદન
મકરાકૃત કુણ્ડલ ઉર માલા * પીતબસન[3] દગકમલ[4] બિશાલા
દરશ દેખિ અઁખિયઁ તૃપતાની * ભઈ સુખી ઉરતપન[5] બુઝાની
કહત પરસ્પર મિલ સબ ગ્વાલી * યમુના નિકટ ગયે બનમાલી
કૌન ભાઁતિ કરિ આજ અન્હૈબો * બનત નાહીં અબ યમુના ઐબો[6]
કૈસે કરિ હમ બસન ઉતારૈં * કાન્હ હમારી ઓર નિહારૈં
મીંજત પીઠ ઓચકહિં આઈ * બસન અભૂષણ લૈ ભજિ જાઈ
કહો ફેરિ કૈસે તબ પાવૈં * અબ નહિં કાન્હ ઘાટપૈ આવૈં

દો૦ કહત સકુચકી બાત સબ ઊપર મન આનંદ ॥
અન્તર ગતિ કી વૃત્તિકો, જાતન સબ નઁદનંદ ॥
સો૦ જાની જાનન રાય, લાજ અન્તર યુવતી કરત ।
સો અબ દેઉ મિટાય, અન્તર ભલો ન પ્રેમ મેં ॥

ઓર બાત યક શ્યામ બિચારી * યે જલ ભીતર ન્હાત ઉઘારી

૧ મારી ૨ પહેરામણી ૩ કપડાં ૪ નેત્રો ૫ વિરહતાપ. ૬ જવાનું.

જા તિય જલ મેં નઁાગી ન્હાઈ * તાકો દોપ હોત અધિકાઈ
તાકે દોપ નાશ તબ પાવૈ * નઁાગી પરપતિ સન્મુખ આવૈ
સો ઇન કો યહ દૂષણ ટારોં * આર લાજ અન્તર નિવારોં
કરોં આજ ઇનમેં બિધિ સોઇ * ઇન કોં હિત મમ કૌતુક હોઈ
જો કછુ ચૂક દાસ તેં હોઇ * આપ સુધાર લેત હરિ સોઇ
અન્તર પ્રભુ કો નેક ન ભાવૈ * ભજે નિરન્તર જબ હરિ પાવૈ
અન્તરરહિત ભક્તિ હરિ પ્યારી * કહત બેદ સબ સન્ત પુકારી
તબ હરિ મન યહ કિયો બિચારા * ઇનકે બસન હરોં ઇક બારા
પ્રભુ સબકી તબ દૃષ્ટિ બચાઈ * કદમ બૃક્ષ ચઢિ રહે લુકાઈ[1]
જબ ગોપિન હરિ દેખ્યો નાહીં * ચકિત બિલોકીં ઇત ઉત માહીં
જાને સદન ગયે નઁદલાલા * ન્હાન ચલી તબ સબ બ્રજબાલા

દો૦ ધરે ઉતાર ઉતાર સબ, તટ પર ભૂપણ ચીર ।
નગ્ન હોય અસ્નાન હિત, પૈઠીં યમુના નીર ॥
સો૦ ગ્રીવાલોં જલમઁાહિ, પૈઠિ કરત અસ્નાન સબ ।
મુખછબિ કહી ન જાહિ, કનકકંજ ફૂલે મનહુ[2] ॥

બાર બાર બૂઝત જલ માહીં * પ્રેમ સહિત મન મુદિત નહાહીં
શિવ સોં વિનતી કરત નિહોરી * કબહું રબિ બન્દૈં કર જોરી
યહે કામના કરિ સબ ધ્યાવૈં * નંદનંદન કો પતિ કરિ પાવૈં
કામાતુર સબ ગોપ કુમારી * ધરૈં ધ્યાન ઉર કુંજબિહારી
મૂંદહિં નયન દરશ ચિત લાવૈં * શબ્દ બિચાર શ્રવણ સુખ પાવૈં
ભુજ જોરત અંકમ હિત લાગી * મગન પ્રેમરસ તિય બડ઼ભાગી
પ્રભુ અન્તર્યામી સબ જાનૈ * દેખે કદમ ચઢે સુખ માનૈ
કહત ધન્ય ધનિ બ્રજકી બાલા * મેરે હિત તપ કરત બિશાલા
પ્રીતિ રીતિ સબકી પહિચાની * ક્ષણ ક્ષણ કી સેવા હરિ માની
કાહુ ભાવ મોહિં કોઉ ધ્યાવૈ * મોહિં બિરદ[3] રાખે બનિ આવૈ
કિયો બહુત શ્રમ મમ હિત કારણ * અબ ઇનકો દુખ કરોં નિવારણ
ઉપજી કૃપા સમુઝિ જન પીરા * ઉતરે તરુ તેં શ્રી બલબીરા

૧ છુપાઈ. ૨ જાણે સોનાનાં કમળ ખીલ્યાં. ૩ પતિજ્ઞા પણ.

દો૦ પ્રેમ મગન યુબતી સબૈ, રહીં ધ્યાન મન લાય ।
હરિ સબ ભૂષણ બસન લૈ, ચઢે કદમ પર જાય ॥
સો૦ ભૂષણ બસન અપાર, સોરહ સહસ વધૂન કે ।
હરે એકહી બાર, લે રાખે તરુનીપ[1] પર ॥

કર્યો નીપતરુ અતિ બિસ્તારા * ફૂલે સુમન સુગન્ધ અપારા
લૈ લૈ બસન હાર અટકાયે * જહાઁ તહાઁ ભૂષણ લટકાયે
નીલામ્બર પાટમ્બર[2] સારી * સેત પીત ચૂનરિ અરુણારી[3]
જહાઁ તહાઁ શાખન અતિ સોહૈં * દેખત છબિ બસંત મન મોહૈં
સો તરુ શાખા પરમ સુહાઈ * નૈકે છબિ કી રાશિ કન્હાઈ
યુવતી સુકૃતિ તરુણધરિ માનોં * પર્યો સુકૃતિ પૂરણફલ જાનોં
દેખત કદમ ચઢે નંદલાલા * બસન બિના જલમેં સબ બાલા
ધ્યાન કરત તેં જબ સબ જાગીં * તબ જલ બાહર નિકસન લાગીં
જલતેં નિકરિ આય તટ દેખ્યો * ભૂષણ બસન તહાઁ નહીં પેખ્યો
ઇત ઉત ચિતૈ ચકિત ભઇ ભારી * સકુચ ગઈ ફિર જલ સુકુમારી
નાભિ પર્યન્ત નીર મેં ઠાઢી * ભુજ લગાય ઉર ચિંતા બાઢી
કંપત શીત મેં અતિ અકુલાની * બાર બાર કહિ કહિ પછિતાની

દો૦ ઐસો કો ભુષણ બસન, સબકે એકહિં બાર ।
તટતેં લયે ચુરાયકે, લગી ન નેકહુ બાર ॥
સો૦ હમ જાનત યહ બાત, અમ્બર હરિ હર લે ગયે ।
ઔર કૌન કો નાત, જો બ્રજ મેં ઢીઠો[4] કરે ॥

દીન હોય તબ યુવતિ પુકારીં * હો કહું શ્યામ બાહિ બલિહારીં
દરશ દિખાય બિનય સુનિ લીજૈ * અમ્બર દેહુ કૃપા અબ કીજૈ
થર થર કાંપત અંગ સુકુમારી * દેખિ શ્યામ નહીં સકે સઁભારી
બોલિ ઉઠે તબ મદનગોપાલા * કહા કહત મોસોં બ્રજબાલા
કત હોં જલ મેં મરત જડાઈ * લેહુ વસન ભૂષણ ઇત આઈ
તુમ પટ ભૂષણ સુરત બિસારી * તબ મૈં લે કીન્હી રખવારી
અબ અપને પટ ભૂષણ લીજૈ * રખવારી કછુ હમ કો દીજૈ

૧ કદંબ વૃક્ષ. ૨ રેશમી. ૩ લાલરંગની. ૪ મશ્કરી.

જબ એસે હરિ બોલ સુનાયો * તબ સબકે મન ધીરજ આયો
સુનિ હરિબચન સકલ હરષાની * લખે કદમ ઊપર સુખદાની
કહત સુનો સખિ હરિ કી બાતેં * વસન ચુરાય કરેં યે ઘાતેં
હમ સબ જલ કે બીચ ઉધારી * માંગત હૈં હમમેં રખવારી ।
તબ હઁસિ બોલીં બ્રજ કી બાલા * સુનહુ શ્યામસુન્દર નંદલાલા

દો૦ તન મન ધન અર્પો તુમ્હૈં, હૈં જુ તુમ્હારે પાસ ।
અબ અમ્બર દીજૈ હમૈં, જાની આપની દાસ ॥

સો૦ તબ હઁસિ કહ્યો કન્હાય, જો તનમન મોકો દિયો ।
લેહુ બસન હ્યાઁ આય, તૌ માનૌં મેરો કહ્યો ॥

સુનહુ શ્યાઘન બાત હમારી * નગન કૌન બિધિ આવૈં નારી
હમ તરણી અરુ તરુણ કન્હાઈ * બિના વસન ક્યોં દેહ દિખાઈ
યહ મતિ આપ કહાઁ ધોં પાઈ * આજ સુની યહ બાત નવાઈ
પુરુ પજાત યહ કહત ન જાનહુ * હા હા અસો મન જનિ[2] આનહુ
કહત શ્યામ જો નગન ન અહો * તો તુમ પટ ભૂષણ નહીં પૈહો[3]
જો તન મન દીનો તુમ મોહી * તો રાખત કિત લજ્જા દ્રોહી
યહ અન્તર મોસોં જનિ રાખો * માન લેહુ તુમ મેરો ભાખો
શીત સહત કત નવલકિશોરી * લાજ દેહુ જલહી મેં બોરી
જલતે નિકસ એબ ઇત આવો * હાથ જોરિ મોહિં બિનય સુનાવો
જ્યોં જલ મેં રવિતે કર જોરો * ત્યોં હ્વૈ સન્મુખ મોહિં નિહોરો
યહ સુનિ હઁસી સકલ બ્રજનારી * એસી બાત ન કહો મુરારિ
હા હા લાગહિં પાયઁ તિહારે * પાપ હોત હૈ જાડ઼ન[4] મારે

દો૦ છાઁડ઼િ દેહુ યહ ટેક હરિ, અરુ ભુષણ તુમ લેહુ ।
શીત મરત હમ નીર મેં, વસન હમારે દેહુ ॥

સો૦ દૂષણ હોત અપાર, જો તિય અઁગ દેખહિં પુરુષ ।
તાતે નન્દકુમાર, નારી નગન ન દેખિયે ॥

તુમકો છોહ હોત[5] નહિં રાઈ * બડ઼ે નિઠુર હો કુંવર કન્હાઈ
એસો કરો જો તુમકો સોહૈ * આજ તુમ્હારી પટતર[6] કોહૈ

૧ નહિ. ૨ આવો ૩ મેળવવો. ૪ ઠંડો. ૫ ક્ષોભ ૬ સમાન.

આજહિ તે હમ દાસિ તિહારી * કૈસે અંગ દિખાવહિં નારી
અંગ દિખાયે ભૂષણ પૈંહો * નાતર[1] જલ મેં બૈઠી રૈહો
મેરે કહે નિકસિ સબ આવો * થોરે મેં મો ભલો મનાવો
કત અંતર રાખત હો હમસોં * બાર બાર મૈં ભાષત તુમસોં
લેહુ આય અપને પટ ભૂષણ * યહ લાગૈ હમકો સબ દૂષણ
મો હિત તુમ કીનો તપ ભારી * અબ કત લજ્જા કરત હમારી
મૈં અન્તર્યામી સબ જાની * કરિહૌં તુમરે મન કી માની
અબ પૂરણ તપ ભયો તુમ્હારો * અન્તર હતો દૂરિ કરિ ડારો
સુનિ યહ મોહન કે મુખ બાની * સબ યુવતી મન મેં હરષાની
તબ સબહિન યહ બાત બિચારી * અબ તો ટેક પરે બનવારી

દો० કહત પરસ્પર મિલિ સબૈ, હરિ હઠ છાંડ્ત નાહીં ।
બસન બિના કૈસે બનૈ, કૌન ભાઁતિ ઘર જાહીં ॥

સો० ચલૌ લીજિયે ચીર, ઇનહીં કો હઠ રાખિ કૈ ।
મનમોહન બલવીર, જો કછુ કહૈં સો કીજિયે ॥

યહ બિચાર જલ બાહર આઈ * બૈઠિ ગઈ તટ અતિહિં લજાઈ
બાર બાર હરિ નિકટ બુલાવૈં * ત્યોં ત્યોં અધિક લાજકો પાવૈં
કહત શ્યામ, અમ્બર અબ દીજે * હાહા ઇતનો હઠ નહીં કીજે
બહત સમીર[2] શીત અતિ ભારો * માનૈંગી ઉપકાર તુમ્હારો
હમ દાસી તુમ નાથ હમારે * હમ સબકી પતિ હાથ તુમ્હારે
કહત શ્યામ યહ તજો સયાની * છાઁડહુ લાજ કરહુ મમ બાની
અપને બસન લેહુ હ્યાઁ આઈ * દેહોં તુમ કો નન્દ દુહાઈ
આવહુ સકલ લાજ કો ત્યાગે * કરહુ સિંગાર આય મો આગે
તબ સબહિન યહ મનમેં જાની * કરિ હૈં શ્યામ આપની કાની[3]
કર કુચ અંગ ઢાઁકિ ભઈ ઠાઢી * બદન નવાય લાજ અતિ બાઢી
ગઈ કદમ તર હરિ કે પાસા * કહતિ દેહુ અબ હમકો બાસા[4]
હરિ બોલે યોં બસન ન પાવો * હાથ જોરિ મોહિં વિનય સુનાવો

દો० જો કહિહૌ કરિહૌં સબૈ, હઁસિ બોલીં બ્રજબામ ।

१ નહિ તો. २ પવન. ३ પોતાના મનનું ધાર્યું. ४ વસ્ત્ર.

લેહિં દાંવ હમહૂં કબહું, સુનો શ્યામ અભિરામ ॥
સો૦ ઉભય કમલ કર જોરિ, સલજ સહાસ નિહારિ હરિ ।
મોગત સકલ નિહોરિ*, કહત દેહુ અબ બસન પ્રભુ ! ॥
લખિ યુવતિન કી પ્રીતિ કન્હાઈ * રીઝે ભક્તન કે સુખદાઈ
ધન્ય ધન્ય બોલે ગોપાલા * નિશ્ચય પ્રીતિ કરી તુમ બાલા
દેખિ નિરન્તર[1] ગોપકુમારી * દીને બસન અભુષણ ડારી
અતિ આતુર સબ પહિરન લાગીં * પ્રેમ પ્રીતિ કે રસ મતિ પાગીં
તબ હંસિ બોલે કુંજબિહારી * મૈં પતિ તુમ મેરી સબ પ્યારી
અન્તર શોચ દૂરિ કરિ ડારો * મેરો કહ્યો સત્ય ઉર ધારો
શરદરાત તુમ આશ પુરૈહોં * અંકમ ભરિ સબકો ઉર લૈહોં
અબ તપ કરિ તુમ મત તન ગારો * મૈં તુમ તે ક્ષણુ હોત ન ન્યારો
કરસોં પરસ સબન સુખ દીનો * બિરહતાપ તન કો હરિ લીનો
બિદા કરી હંસિ નન્દકે લાલા * નિજ નિજ સદન ગઈ બ્રજબાલા
ગોપિન ઉર અતિ હર્ષ બઢાયો * મન મન કહતિ કૃષ્ણ વર પાયો
બ્રજબાસી જન કે સુખદાઈ * આયે અપને સદન કન્હાઈ
દો૦ ઇહિબિધિ બ્રજસુન્દરિન કો, હિત કરિ સુંદર શ્યામ ।
બ્રજબિલાસ બિલસત વિવિધ, સકલલોકઅભિરામ ॥
સો૦ સુંદર ઘન સુખરાસ, સબબિધિ કરિ સબકે સુખદ ।
નિત નવ કરત વિલાસ, મુદિત સકલ બ્રજલોગ લખિ ॥

અથ વૃન્દાવન વર્ણન લીલા

હરિલખિ માત પિતા સુખ પાવૈં * બાલ ભાવ બહુ લાડ લડાવૈં
નવલ કિશોર સુભગ તન શ્યામા * નિરખત મુદિત સકલ બ્રજવામા
ગ્વાલ બાલ સબ સમ કરિ જાનૈં * સખા પ્રાણ પ્રીતમ કરિ માનૈં
નિત ઉઠિ ગાય ચરાવન જાહીં * ક્રીડા કરૈં બિબિધ બ્રજ માંહીં
ઇક દિન સોવત સદન કૃપાલા * આયે દ્વાર બુલાવન ગ્વાલા
ચલહુ શ્યામ બન ધેનુ ચરાવન * યહ સુનિ જનની લગી જગાવન

* કાલાવાલા-વિનતિ કરીને. ૧ અંતર વગરની, અહંતા રહિત

ઉઠહુ તાત મૈયા બલિજાઇ * ટેરત ગ્વાલ બાલ બલ ભાઈ
વદન દિખાય સબન સુખ દેજે * દતવન કરિ કછુ કરહુ કલેઊ
ભઈ બેર બન કો નંદલાલા * અબ મતિ સોવહુ મદનગોપાલા
દેખન કો છબિ અતિ અતુરાઈ * સખા દ્વાર સબ ટેર લગાઈ
સોવત તે હરિ જાગત નાહીં * સુનત બાત આલસ્ મનમાંહીં
કબહૂં બમન ઢાંપિ સુખ સોવૈં * કબહું ઉઘારિ જનની તન જોવૈં
ખોલત નયન પલક ઝુક આવૈં * સો છબિ નિરખિ માત સુખ પાવૈં

દો૦ ઉઠો લાલ જનની કહ્યો, તબ ચિતયે હઁસિ નન્દ ।
પટ ગહિ પુનિપુનિ ફેરમુખ, તબહિં ઉઠે વ્રજચન્દ ॥
સો૦ કબ કે ટેરત ગ્વાલ, બલદાઊ યહ કહિ ઉઠે ।
બન કો ભઇ અબાર, ગઈ ગાય આગે નિકસિ ॥

યહ સુનિ તુરતહિ ઉઠે કન્હાઈ * યશુમતિ જલ ઝારી ભરિ લાઈ
દહું લૈયન કરવાય સુખારી * પોછિ મુખ જનની નિજ સારી[1]
કરહુ કલેઊ અબ કછુ પ્યારે * એક થાર દોઉ સુત બૈઠારે
દધિ માખન રોટી અરુ મેવા * કરત પ્રાત દોઉ ભ્રાત કલેવા
કરત નિકટ બૈઠે મન મોદા * દગ સુખ લૂટત મહરી યશોદા
માત પ્રેમ તેં અતિ તૃપતાઈ * અંચવન કરન જૂ ઉઠે દોઉ ભાઈ
દ્વારે ટેર દઇયો યક ગ્વાલા * બન કહૂં બેગિ ચલહુ નંદલાલા
બલ મોહન આવહુ દોઉ ભૈયા * આગે નિકસિ ગઈ હૈં ગૈયા
ગ્વાલ બચન સુનિ અતિ અતુરાઈ * કછુ અચયો[2] કછુ નહિ દોઉ ભાઈ
મુરલી મુકુટ લકુટ પટ લીનો * નિકસ દૌરી બનહીં મન દીનો
કેતિક દૂરિ ગઈ ચલિ ગૈયા * ગ્વાલહિ બૂઝત જાત કન્હૈયા
કછુ બન પહુઁચી હ્વૈ હૈં જાઈ * કછુ મગ[3] મિલિહૈં કુંવરકન્હાઈ

દો૦ બન પહુંચત સુરભિ લઇ, બલ મોહન દોઉ ધાય ।
કહત સબન સોં જાત કિત, હમહું પહુંચે આય ॥
સો૦ તુમ આયે અતુરાય, જેંવત પર લખિકે હમૈં ।
તુમ સઁગ રહત બલાય, અબ હમ દૂરિ ચરાય હૈં ॥

૧ પોતાની સાડી વડે. ૨ મોઢું ધોયું. ૩ માર્ગ.

યહ સુનિ સખા ધાય સબ આયે * હરિ કો અકંમ ભરિ ઉર લાયે
તુમ હૌ સબહિન કે સુખદાઈ * હમકો તજી મતિ જાહુ કન્હાઈ
આજ કુમુદબન ચલહુ ચરાવન * શીતલ સુખદ સઘન અતિ પાવન
સુનત કહ્યો અતિ હર્ષ કન્હાઈ * નીકી કહી બાત યહ ભાઈ
અપની અપની ગાય બુલાવો * એક ઠૌરિ કરિ સબન ચરાવો
યહ સુનિ ગ્વાલ સુરભિગણુ ઘેરત * લૈ લૈ નામ ગાય સબ ટેરત
ધૌગી ધૂમરિ રાવી કબરી * પિયરી ગોરી ગૈની કજરી
ઐરી પુલહી રૌચી ચૌરી * ધૂરી ધૂમરી મુંડી ભૌંરી
લીલી કપિલી સુબરન જેતી * લાખી નિન્હી રતની તેતી
ઐસે સુરભિ ટેર બુલાઈ * સબ મિલ ચલે કુમુદબન ધાઈ
તબ બલ કહ્યો દૂર મત જાહૂ * નન્દ રિસૈહૈ અરુ યશુદાહૂ
બલ કો કહ્યો માન સુખદાઈ * બોલ લિયે સબ સખા કન્હાઈ

દો૦ કહત સબન સમુઝાય હરિ, કૌન કુમુદબન જાય ॥
બુરો માનિહૈં નન્દ સુનિ, ઔર યશોદા માય ।
સો૦ લ્યાવહુ ગાય ફિરાય, ચલિયે બૃન્દાબન સુખદ ।
સુરભિ ચરત અઘાય,[1] બંશીબટ યમુના નિકટ ॥

યહ કહિ શ્યામ ચલે અગુવાઈ * ફેરી ગાય ગ્વાલ સબ ધાઈ
બૃન્દાબનહિં ચલે મનમોહન * હર્ષિત સખાબૃન્દ સબ ગોહન[2]
કરત કુલાહલ આનંદ ભારી * પહુંચે બૃન્દાબન બનવારી
સુરભિ ગણુ ચહુંદિશિ બગરાઈ * કહત સખા સબ હર્ષ બઢાઈ
જા દિન અઘ હતિ શ્યામ સિધાયે * તા દિનતે યા બન અબ આયે
દેખત બન સબ ભયે સુખારી * બહત મનોહર ત્રિબિધ બયારી
વિટપન[3] કી શોભા ચિત દીને * દેખત શ્યામ સખન સઁગ લીને
નવ કિસલય દલ સુમન સુહાયે * મનહું બસન્ત શૃંગાર બનાયે
મધુર મિષ્ટ સુન્દર સુખકારી * ફલ કે ભાર રહી નવ ડારી
મનહું દેખિ શ્યામહિં સુખ પાઈ * દેત ભેંટ તરુ શીશ નવાઈ
સુમન[4] ભઁવર ગુંજત છબિ પાવૈ[5] * સ્તુતિ મનહું મધુર સ્વર ગાવૈં

૧. સંતોષ પામે ૨ પાછળ ૩ વૃક્ષો ૪ ફુલ ૫ સુંદર લાગે છે

એક પાંવ ઠાઢે સબ આગે * જહઁ તહઁ ચકિત મનહુઁ અનુરાગે

દો૦ બેલિ વિવિધ લપટીં લલિત, ફૂલ રહીં બહુરંગ ।
શોભિત સહિત શૃંગાર છબિ, નારિ પતિન કે સંગ ॥
સો૦ હાલિ ઉઠત સબ પાત, મન્દ પવન લાગત કબહુઁ ।
આનઁદ ઉર ન સમાત, બાર બાર પુલકત મનહુઁ ॥

કુંજ પુંજ મંજુલ સુખદાઈ * શીતલ સુમન સુગન્ધ સુહાઈ
હરિ બિશ્રામ હેત બન જાની * રચે વિચિત્ર સદન બહુ માની
બોલત હૈં કલ ખગ બહુ રંગા * કીર કપોત કોકિલા ભૃંગા
મનહુઁ ભરે સબ આનઁદ ગાવૈં * જહઁ તહઁ બરહી[1] નૃત્ય દિખાવૈં
તરુદલ ખરક પવનગતિ સાજૈ * મધુર સ્વરન બાજન જ્યોં બાજૈ
કીડંત મરકટ શુભગતિ લીને * કરત કલા જ્યોં નટ પરબીને[2]
મૃગગન ચિતવત આનઁદ બાઢે * મનહુ તમાશગીર સબ ઠાઢે
પાય શ્યામઘન હિત વનરાઈ * કરી મનહુઁ આનન્દ બધાઈ
બનશોભા કછુ બરણિ ન જાઈ * ઋતુ બસંત જહઁ રહત સદાઈ
જહાઁ સુભાવ કાલ ગુણ નાહીં * બૈરભાવ નહીં ખગ મૃગ માહીં
સદા એકરસ પરમ પ્રકાશી * પરમ સુખદ આનઁદ કી રાશી
ચિન્તામણિ સબ ભૂમિ સુહાવન * કોમલ બિમલ સુભગ અતિ પાવન

દો૦ શોભા બૃન્દાબિપિનકી, બરણિ સકૈ અસ કૌન ।
શેષ મહેશ ગણેશ બિધિ, પાર ન પાવત તૌન ॥
સો૦ મહિમા અમિત અપાર, શ્રીબૃન્દાબન ધામ કી ।
જહઁ નિત કરત બિહાર, પરબ્રહ્મ ભગવાન હરિ ॥

દેખિ શ્યામ બન ભયે સુખારી * બૈઠે તરુતર બિપિનબિહારી
બૃન્દાબન કી કરત બડાઈ * બલદાઊ મેં કહત કન્હાઈ
મૈં યહ બન દેખત સુખ પાવત * બૃન્દાબન મોહિ અતિ ભાવત
કામધેનુ સુરતરુ બિસરાવત * રમા સહિત બૈકુંઠ ભુલાવત
યહ યમુના તટ યહ બન યાવત * યે સુરભી અતિ સુખદ ચરાવત
યહ સુખ ત્રિભુવન કિતહુઁ ન પાવત * તા તે મૈં તનુ ધર ઈત આવત

૧ મોર. ૨ પ્રવીણ.

દાઊ જૂ તુમ સચ કર માનોં * યહ બૃન્દાવન જડ મત જાનોં
ચિતવન મેં આનંદ કી રાસા * પ્રેમભક્તિ કો ઇહાં નિવાસા
પરમ ધામ મમ પરમ સુહાવન * પાવન હૂ તે પાવન પાવન
જે તરૂ બૃન્દાબન કે માહીં * કલ્પબૃક્ષ તિનકી સર[1] નાહીં
કલ્પબૃક્ષ કે તરુ જબ જાઈ * તબ માંગે બાંછિત ફલ પાઈ
બૃન્દાબન તરુ ચિન્તત જોઇ * પ્રેમ ભક્તિ મમ પાવત સોઈ

દો૦ જાકે બશ મૈં રહતહોં, અપની પ્રભુતા ત્યાગ ।
પ્રેમ ભક્તિ સો લહત નર, બૃન્દાબન અનુરાગ ॥
સો૦ શ્રીમુખ બરન્યો શ્યામ, શ્રીબૃન્દાબન કો મહિમા ।
સુખ પાયો બલરામ, સુનતં કાન્હ કે બચન બર ॥

સખાબૃન્દ સુનિ શ્રીમુખ બાની * પ્રેમ મગન તન દશા ભુલાની
ચિતવત હરિમુખ પલક બિસારી * જીમિ ચકોરગણ શશિહિ નિહારી
કહત ચકિત સબ અતિ સુખપાવત * નિજ લીલા હરિ પ્રગટ જનાવત
પુનિ પુનિ પુલક કહત શિરનાઇ * સુનહુ શ્યામઘન કુંવર કન્હાઈ
બાર બાર તુમકો કર જોરૈં * હમહિં કાન્હ તુમ તજહુ ન ભોરૈ
જહાં જહાં તુમ તનુ ધરિ આવો * તહાં તહાં જનિ ચરણ છુડાવો
તબ હંસિ બોલે કુંવર કન્હૈયા * બ્રજતે તુમ્હૈ ન ટારોં ભૈયા
તુમ મેરે મન કો અતિ ભાવત * તુમ તે મૈં બહુતૈં સુખ પાવત
યા બ્રજ સમ ત્રિભુવન કહું નાહીં * તુમ્હરે ઢિગ મૈં રહત સદાહીં
મૈં તુમ હેત દેહ યહ ધારી * તુમતે બ્રજલીલા બિસ્તારી
હૈ યહ બ્રજ મોકોં અતિ પ્યારો * તાતે કબહૂ હોત ન ન્યારો
ઐસે હરિ ગ્વાલન કે માહીં * ગુપ્ત બાત કહિ કહિ સમુઝાહીં

દો૦ મધુર બચન સુન શ્યામકે, સખાબૃન્દ સુખ પાય ।
પ્રેમ પુલકિ તનુ મુદિત મન, રહે સબૈ ગહિ પાય[3]॥
સો૦ ધનિધનિતુમશ્યામ, ધનિબ્રજ ધનિ બન્દાબિપિન ।
તુમ્હરે ગુણુ અભિરામ, હમ સબ અજ્ઞ ન જાનહીં ॥

સુનહુ શ્યામઘન નંદદુલારે * તુમ પ્રભુ હમ સબ દાસ તુમ્હારે

૧ બરાબર. ૨ મટકુ માર્યાવગર. ૩ ચરણ.

દુર્લભ યહ હરિ સંગ તુમ્હારો * કબધોં ફેરિ ગોપ તન ધારો
ના જાનિયે બહુરિ વ્રજનાથા * કબ તુમ ફિરિહો સુરમુનિ સાથા
કબ તુમ છાક છીનકૈ ખૈહો * કબધોં ફિરિ ઐસે સુખ દૈહો
બલિ બલિ જઈયે શ્યામ તુમ્હારી * અબ ઈક બિનતી સુનહુ હમારી
સુન્દર મુરલી નેક બજાવો * અધર સુધારસ શ્રવણન પ્યાવો
તુમ્હેં નંદ કી સોંહ દિવાવૈં * મુરલી ધુનિ સુનિ હમ સુખપાવૈં
તુમ્હરે મુખ યહ બાજત નીકી * હમ સબકી જીવન હૈ જીકી
સુનત સખન કી કોમલ બાની * પ્રેમ સુધારસ સોં લપટાની
ગુણ ગમ્ભીર ગોપાલ કૃપાલા * ભક્તવશ્ય પ્રભુ દીનદયાલા
ભયે પ્રસન્ન ભક્ત સુખદાઈ * ચિતયે કમલ નયન સમુદાઈ
કરતે લકુટિ નિકટ ધરિ દીનો * પાછિ મુરલી કો ગહિ લીનો

દો૦ પકર દુહુકર અધર ધર, મધુર મુરલિધુનિ ગાન ।
મોહિ લિયો ચરઅચર નભ, જલ થલ શ્યામસુજાન ॥
સો૦ભઈ થકિત ગતિ પૌન[2], યમુના જલ લીન્હી શયન ।
હ્વૈ ગયે ખગ મૃગ મૌન, રહે જહાઁ તહઁ ચિત્ર સે ॥

ઉપજાવત ગાવત ગતિ સુન્દર * રાગ રાગિની તાલ વિવિધ વર
સખાવૃન્દ સુનિ તન મન વારૈં * નિરખત મુખછબિ પલક બિસારૈં
ચલત નયન ભૃકુટી પુટ નાસા * કરપલ્લવ મુરલી સ્વર શ્વાસા
માનહુઁ નિરતક ભાવ બતાવૈં * શુભગતિ નાયક સૈન સિખાવૈં
કુંચિત અલક[3] બદન છબિ દેઈ * મનહુઁ કમલરસ અલિગણ લેઈ
કુંડલ ઝલક કપોલન માહીં * મનહુઁ સુધારસ મકર ભ્રમાહીં
દશન[4] દમક મોતિન લર ગ્રીવાઁ * મનહુઁ સકલ શોભા કી સીવાઁ
તિલક બિચિત્ર ભાલ છબિછાજે * મનહુઁ મહાછબિ દશન બિરાજે
ચમકત મોર ચંદ્રિકા ચારુ * મનહુઁ સકલ શૃંગાર સિંગારુ
શ્યામગાત ઉર ગજમણિ માલા * સંગ શોભિત બનમાલ વિશાલા
મર્કત ગિરિ[5] મનો સુરસરિધારા[6] * બૈઠિ પંગતિ કીર[7] કિનારા
કટિ પટપીત તડિત[8] દ્યુતિહારી * પદ પંકજ નૂપર રુચિકારી

---

૧ જેવું ૨ પવન ૩ વાંકડિયા વાળ. ૪ દાંત. ૫ મરકત મણિનો પર્વત.
૬ ગંગાનો પ્રવાહ ૭ પોપટ ૮ વીજળીનો પ્રકાશ

દો૦ ગ્રીવાલટકનમુરકિ* પર, શોભિત છબિ સમુદાય ।
પ્રેમમગન નિરખતમુદિત, ગોપબાલ સુખ પાય ॥
સો૦ સુન્દર શ્યામ સુજાન, દેત પરમસુખ સખનકોં ।
વારત તન મન પ્રાન, ધન્ય ધન્ય કહિ ગ્વાલ સબ ॥

રીઝત ગ્વાલ રિઝાવત શ્યામા * લેત મુરલિ મેં સબકો નામા
હઁસત ગ્વાલ સબ દૈ કરતાલા * લેત હમારો નામ ગોપાલા
કહત શ્યામ અબ તુમહું બજાવો * ઐસે હમકો ગાય સુનાવો
હઁસિ મુરલી તિનકે કર દીનો * અધરન ધર અમૃત રસલીનો
લૈ લૈ નિજકર સકલ બજાવત * હરિ કે સ્વર કો રૂપ ન પાવત
આસ પાસ સોહત સબ બાલક * મધિ પ્રભુ પ્રીતિ રીતિ કે પાલક
હઁસિ હઁસિ સબકે ચિત્ત ચુરાવૈં * સંગ મિલ પ્રેમાનંદ બઢાવૈં
જૈસે શ્રી મુરલીધર ગાયો * કાહૂ પૈ સો રૂપ ન આયો
હઁસિ હઁસિ કહત પરસ્પર ભાઈ * હરિ કી સમ કો સકૈ બજાઈ
ચતુરાનન[1] પંચાનન[2] ધ્યાવૈં * સહસાનન[3] નવ નિત ગુણ ગાવૈં
સુર નર મુનિ કોઉ પાર ન પાવૈં * સો ગ્વાલન સંગ બેણુ બજાવૈં
બ્રજબાસી જન કો પ્રતિપાલા * ભક્તબશ્ય પ્રભુ દીનદયાલા

દો૦ કારણ કરણઅનંત ગુણ, નિગમ નેતિ જિહિ ગાવ ।
સો ગ્વાલન સઁગ ગાવહીં, દેખહુ ભક્તિ પ્રભાવ ॥
સો૦ બૃન્દાબન કી રેનુ, બ્રહ્માદિક બાંછિત સદા ।
જહઁ શ્યામ સુખદેનુ, ગ્વાવન સંગ ચારત સુરભિ ॥

અથ દ્વિજપત્નીયાચન લીલા વર્ણન

બિહરત બૃન્દાબન બનવારી * વિવિધ ભાઁતિ લીલા અનુસારી
કબહું સખન સંગ મિલિ ગાવૈ * કબહૂં મુરલી મધુર બજાવૈં
કબહું ગૈયન ઘેરત ધાઈ * કબહું યમુના કે તટ જાઈ
કરત કુલાહલ આનઁદ ભારી * દેત દિવાવત રસકી ગારી

* કાનની વાળી-કર્ણફૂલ. ૧ બ્રહ્મા. ૨ મહાદેવ. ૩ શેષજી.

ऐसे लीला करत अपारा * भये क्षुधारत[1] गोपकुमारा
कहत भये तब हरिसों जाई * हमको क्षुधा लगी अधिकाई
यह सुनि प्रभु भक्तन हितकारी * अपने मन यह बात बिचारी
सुनि सुनि मेरे गुणगण गाना * करत रहत द्विजतिय[2]मन ध्याना
तिनको दरशन आज दिखाऊं * तिनके मन की ताप नशाऊं
तब हरि ग्वालन कह्यौ बुझाई * यज्ञ करत ह्यां द्विजसमुदाई
तिनके निकट जाउ तुम भाई * प्रथम प्रणाम कीजियो जाई
कहियो हम को कृष्ण पठायो * तुम पै भोजन माँगन आयो

दो० यह सुनि ग्वाल गये तहाँ, जहाँ विप्र समुदाय ।
यज्ञ करत अहमित[3] लिये, बिधा का बल पाय ॥
सो० ग्वालन करी प्रणाम, कह्यौ तिन्हैं कर जोरिकै ।
हमैं पठाये श्याम, माँग्यो है भोजन कछू ॥

बन में राम कृष्ण दोउ भैया * आये ईतहि चरावन गैया
वे कछु आज भये है भूखे * यह सुनि विप्र ह्वै गये रूखे[4]
कह्यौ यज्ञ हित करी रसोई * अहिरन पहिले देय न कोई
यह सुनि ग्वाल सकल फिर आये * हरिसों तिनके बचन सुनाये
सुनि हलधरतन चितै कन्हाई * बोले बचन मंद मुसकाई
ये द्विज कर्म धर्म लपटाने * बिना भक्ति मोकों नहिं जाने
तब ग्वालनसों कह्यौ मुरारी * जाउ जहाँ इनकी सब नारी
उन को है दृढ भक्ति हमारी * वे मानैंगी कही तुम्हारी
उनसों भोजन माँगहु जाई * कहियो भूखे भये कन्हाई
तब द्विजनारिन ढिग ये आये * हाथ जोरि तिनकों शिर नाये
कह्यौ राम अरु कुँवर कन्हैया * बन में भूखे हैं दोउ भैया
माँग्यो है कछु भोजन तुमसों * आज्ञा देहु सो कहिये उनसों

दो० ग्वालन के सुनि बचन सब, हर्ष उठीं द्विजबाम ।
कहत हमारी भाग्य धनि, भोजन मांग्यो श्याम ॥
सो०करत रहीं नित ध्यान, सुनि सुनि जिन के गुणश्रवण ।

१ भूख्या. २ द्विजपत्नीओ. ३ अहंकार. ४ लूखा, निष्ठुर.

સુફલ જન્મ નિજ જાન, તિનકો ભોજન લૈ ચલીં ॥

ષટરસ કે વ્યંજન બિધિ નાના * કોમલ ભાંતિ અમિત[1] પકવાના
ખીરખાંડ સિખરન દધિ ન્યારો * માખન લિયો શ્યામ કો પ્યારો
કહઁ લગ બરણોં કહોં પ્રકારા * પ્રેમ સહિત લીને ભરિ થારા
બહુતે ગ્વાલન કે કર દીને * બહુતે અપને શિર ધરિ લીને
નયનન દરશ લાલસા બાઢી * ઉપજી ચાહ હૃદય અતિ ગાઢી
ચલીં પતિન કી કાન[2] બિસારી * દેખન કોં પ્રભુ ગોપ બિહારી
ગ્વાલન સોં પૂછત યહ બાતા * કિત હૈં હરિ જનકે સુખદાતા
જીનકે પુરુષ હતે ઘર માહીં * તિનકો જાન દેત સો નાહીં
કહત જાત તુમ કિત અતુરાઈ * લોક લાજ તનદશા ભુલાઈ
તિન સોં કહત ભઈ તે નારી * હમકોં શ્રી ગોપાલ હૂઁકારી[3]
ભોજન માઁગ્યો હૈ હમ પાહીં * તિનહિં દેન ગ્વલવાન સઁગ જાહીં
તિનકો દરશ દેખિ સુખ પૈહૈં * બહુરિ તિહારે ઘર હમ રહૈં

દો૦ યહ સુનિ પતિ અતિ ક્રોધ કરિ, તિનહિં દિખાયો ત્રાસ
કહત ભઈ તુમ બાવરો, બૈઠતિ નાહીં અબાસ ॥
સો૦ જીનકે ઉર નંદલાલ, બસે લકુટ મુરલી લિયે ।
તિનહિં ન ભય યમકાલ, કૌન ભાંતિ રોકે રુકહિં ॥

હરિ પૈ હમૈં જાન પિય દેહૂ * કહા રોકિ અપયશ શિર લેહુ
દેખન દેહુ નંદ કે લાલહિ * ત્રિભુવન પતિ પ્રભુ મદનગોપાલહિ
ઇતની બાત માન પિય લીજૈ * હા હા હમેં દાન યહ દીજૈ
વે હૈં યજ્ઞપુરુષ ભગવાના * અન્તરયામી કૃપાનિધાના
કરત યજ્ઞ બિધિ તિન્હૈં બિસારી * કહા સરૈગી બાત તિહારી
કહઁ લગિ કહોં બાત સમુઝાઈ * જાત દરશ કી અવધિ બિહાઈ[4]
જો તુમ સ્વાંમી જાનત નાહીં * તો હમ સત્ય કહૈ તુમ પાહીં
મનતો મિલ્યો જાય નઁદલાલહિ * દરિહો કહા રોક કે ખાલહિ
લેહુ સઁભારિ દેહ યહ સારી * જાસોં પિય તુમ કહત હમારી
કો રાખૈ ઇતને જંજાલહિ * મિલિહૈં પ્રાણ યશોદાલાલહિ

૧ અગણિત. ૨ મર્યાદાનો સંકોચ ૩ બોલાવી. ૪ દર્શનનો સમય વહી જાય છે.

જો નિશ્ચય નહીં શ્યામ સનેહા ❋ તો યહ કૌન કાજ કી દેહા
સબ સખિયનકે આગે જાઈ ❋ દેખોંગી છબિ કુઁવર કન્હાઈ

દો૦ ઐસે દેહ અરુ ગેહ તજિ, પતિ કી કાન નિવારિ ।
પહુઁચી સબતે સથમહી, જો રોકી બ્રજ નારિ ॥
સો૦ કઠિન પ્રેમ કો પંથ, તહાં નેમ કી ગમ નહીં ।
કહત સકલ સદ્ગ્રંથ, જહાં નેમ તહઁ પ્રેમ નહીં ॥

ઐસે ભોજન લૈ દ્વિજબાલા ❋ પહુંચીં બન જહઁ મોહનલાલા
નટવર ભેષ ચિત્રિત તન કીને ❋ ઠાઢે સખા સંગ ભુજ દીને
મોર મુકુટ બૈજન્તી માલા ❋ કરમુરલી દગ નૈન બિશાલા
કુણ્ડલ અલક તિલક ઝલકાહીં ❋ કોટિ કામછબિ પટતર[1] નાહીં
મુખ મૃદુ હઁસન લસન પટપીરો ❋ નિરખત નયન તાપ ભયો સીરો[2]
ભોજન લૈ હરિ આગે રાખે ❋ અપને ભાગ્ય ધન્ય કરિ ભાખે
તિન્હેં દેખિ હરિ મન સુખ માન્યો ❋ બચન નિકરિ તિનકો સનમાન્યો
તિનસોં બહુરો કહ્યો કન્હાઈ ❋ ગૃહ પતિ તજિ તુમ કિત ઈત આઈ
કહિયત બિપ્ર બેદ અધિકારી ❋ હો તિનકી તુમ પતિવ્રત નારી
વે સબ યજ્ઞ કરત બન માહીં ❋ તુમ બિન યજ્ઞ હોઈહૈ નાહીં
યહ તુમ કછુ ભલો નહિં કીનો ❋ પતિ કો કહ્યો માન નહી લીનો
પતિ આયસુ[3] તિય પાલૈ જોઈ ❋ ચાર પદારથ[4] પાવૈ સોઈ

દો૦ પતિ દેવતા સુતિય[5] કહઁ, બેદ બચન પરમાન ।
જાહુ બેગિ તુમ પતિન પહ, તાતે યહ જિયજાન ॥
સો૦ સુનિ હરિ બચન પ્રમાન, કર્મ ધર્મ માનૌ સુખદ ।
દ્વિજતિય પરમ સુજાન, બોલીં સબ કર જોરિકૈ ॥

સુનહુ શ્યામઘન અન્તર્યામી ❋ તુમહીં સકલ જગત કે સ્વામી
યજ્ઞ પુરુષ તુમહીં સુખધામા ❋ તુમહીં સબકે પૂરણ કામા
બિબિધ યજ્ઞ કરિ તુમકો ધ્યાવૈં ❋ તુમતેં ચારિ પદારથ પાવૈં
સકલ ધર્મ તે શરણ તુમ્હારી ❋ હૈ સબ જીવન કો સુખકારી
યહ હમ સુની પતિન મુખબાની ❋ કહત બેદ ઈતિહાસ બખાની

૧ સમાન. ૨ શીતળ. ૩ આજ્ઞા. ૪ ધર્મ અર્થ કામ ને મોક્ષ. ૫ સન્નારી.

તાતે શરણ તુમ્હારી આઈ * યહ દૂષણ નહીં હમહિં ગુસાઈ
તવ માયાવશ સકલ ભુલાને * તાતે પતિન ન તુમ પહિચાને
તિનકો દોષ ક્ષમા પ્રભુ કીજે * હમકો શરણ આપની દીજે
ચાર પદારથ હૂ તે ભારો * હૈ પ્રભુ દરશન શરણ તુમ્હારો
તાતે નહીં નિરાદર કીજે * અપને ચરણ શરણ રખ લીજે
સુનિ પ્રભુ દ્વિજપત્ની કી બાની * ભયે પ્રસન્ન ભક્ત સુખદાની
ધન્ય ધન્ય પ્રભુ તિનકો ભાખ્યો * હિતકરિ તિનકો ભોજન રાખ્યો

દો૦ દૈ અપની દૃઢ ભક્તિ હરિ, તિન્હેં કહ્યો ઘર જાહુ ।
હ્વૈહૈ તુમ્હરે દરશ તેં, શુદ્ધ તુમ્હારે નાહુ[1] ॥

સો૦ હરિ આયસુ ધરિ માથ, પાયભક્તિ બરદાન બર ।
રાખિ હૃદય બ્રજનાથ, ચલીં હર્ષ દ્વિજતિય સદન ॥

નંદનંદન કી કરત બડાઈ * દ્વિજપત્ની સબ ઘર કો આઈ
દેખત તિન્હૈં બિપ્ર સમુદાઈ * ભયે પુનિત વિમલ મતિ પાઈ
ધન્ય ધન્ય કહિ તિયન બખાની * આપ કહત હમ અતિ અજ્ઞાની
જિનકે હેતુ યજ્ઞ હમ કીનો * તિન માંગ્યો ભોજન નહીં દીનો
હમ વિદ્યા અભિમાન ભુલાને * અબિગતિ[2] કી ગતિ કૈસે જાને
પરબ્રહ્મ પ્રભુ જન સુખદાઈ * ભક્તન હિત પ્રગટે પ્રભુ આઈ
તિનકો હમ પહિચાન્યો નાહીં * બાર બાર યહ કહિ પછિતાહીં
હૈં યે તિય અતિશય બડભાગી * કૃષ્ણ ચરણપંકજ અનુરાગી
બ્રહ્માદિક ખોજત હૈં જિનકો * દેખ્યો જાય પ્રગટ ઇન તિનકો
ઐસે બહુબિધિ તિયન સરાહી[3] * આદર કર લીની ઘર માહીં
પ્રેમ પ્રીતિ કરિ જો હરિ ધ્યાવૈ * સો નર નારિ અભયપદ પાવૈ
નર નારી કછુ નાહીં બિચારા * પ્રભુ કો કેવલ પ્રેમ પિયારા

દો૦ ભાવ તિયન કો ધારિ ઉર, તહં હરિ કૃપાનિકેત ।
સખન સહિત ભોજન કરત, રુચિસોં પ્રિતિ સમેત ॥

સો૦ બ્રહ્મલોક લોં શોર, ગ્વાલન કે સંગ ખાત હરિ ।
છીન છીન કે કૌર[4], કરત પરસ્પર હાસ રસ ॥

---

૧. પતિ, ૨. જેનું વર્ણન ન થઈ શકે એવા, નિત્ય, પ્રભુ, ૩. વખાણ કર્યાં. ૪ કોળિયા

અતિ હિત ભોજન તકું હરિ કીનો * સખાબૃન્દ કોં અતિ સુખ દીનો
બન મેં ફિરન ચરાવત ગૈયાં * બૈઠે આય કદમ કી છૈયાં
ભયે સખા સિગરે ઈક ઠાહીં * ગૈયાં બગર રહીં[1] બન માહીં
દુપહર ઘામ જાન બન માહીં * લાગે ચલન સઘનબન છાહીં
બૈઠે ગ્વાલ બાલ ચહું હરિયાં * આગે ધરીં દૂધ કી ઘરિયાં
મધ્ય શ્યામસુન્દર નંદનન્દા * ઉડ્ગણુ[2] મેં જિમિ પૂરણ ચન્દા
મોર મુકુટ કટિ કછની કાછેં * કોટિ કામકી છબિકો આછેં
કબહૂં મુરલી મધુર બજાવેં * કબહું સખન મિલિ સારંગ ગાવેં
કોઉ સખા નૃત્ય કો કરહીં * કોઉ તતકારી ઉચ્ચરહીં
કરત કેલિ ઐસે બન માહીં * દેખિ દેખિ સુરબૃન્દ સિહાહીં[3]
કોઉ તાલ બજાવત નીકે * ઉપજાવત કોઉ આનંદ જીકે
કહત ધન્ય યે બ્રજ કી બાલા * બિહરત જિન સંગ કૃષ્ણકૃપાલા

દો૦ ધન્ય બિટપ ધનિ ભૂમિ યહ, ધનિ બૃન્દાબનચન્દ ।
ધનિ બ્રજ કહિ વર્ષે સુમન, રીઝરીઝ સુરબૃન્દ ॥

સો૦ મનમન દેવ સિહાહિં, બનબિહાર હરિકો નિરખિ ।
શ્રીબૃન્દાબન માહિં, હમ ન ભયે દ્રુમ લતા તૃણ ॥

શ્રીદામા તબ કહ્યો બુઝાઇ * ખેલહિ મેં સબ રહે ભુલાઈ
ગૈયાં કિતહિ ચરતિ કો જાને * યહ સુનિકે સબ ખેલ ભુલાને
જિત તિત હેરન કો ઉઠ ધાયે * ગૈયા જાય ઘેરિ લે આયે
જે સુરભી આઇ નહીં જાની * ચરત સઘન બનમાંઝ સયાની
તિનકોં તરુ ચઢિ કાન્હ બુલાઈ * મુરલી ટેર સુનત ઉઠ ધાઈ
ઐસી ગૈયાં શ્યામ સધાઈ * મુરલી સુનિ સબ હરિપૈ આઈ
જબ જબ ગૈયન શ્યામ બુલાવૈં * હૂં હૂં કરિ સબ હરિ પૈ આવૈં
તિનપર કર ફેરહ મનમોહન * પીતામ્બર સોં ઝારત છોહન[4]
કરત પ્યાર તિનપર બનમાલી * હસ્તકમલ કી સબ પ્રતિપાલી
હરિકોં નિરખિ ગાય સુખ પાવૈં * તિનકે ભાગ્ય કહત નહિં આવૈં
જબ હરિ ગૈયનુ કરસો પરસૈં * લખિ લખિ કામધેનુ મન તરસૈં
કહત કહા જો કામદ[5] કીનો * હમકોં બિધિ બ્રજજન્મ ન દીનો

૧. વિખરાઈ, ૨ તારાઓનો સમૂહ. ૩ લલચાય છે. ૪ પ્રેમથી. ૫ ઈશ્વરે.

નેવજ[1] કરત યશોદા આતુર * આઠોસિદ્ધિ ધરહિં અતિ ચાતુર
મૈદા કે અનેક પકવાના * બેસન કે બહુ કરત બિધાના
ઘૃત મિષ્ટાન્ન સબૈ પરિપૂરણ * મિશ્રી કરત પાક કો ચૂરણ
વિવિધ ભાતિ પકવાન મિઠાઈ * કહૌં લગિ નામ કહોં સબ ગાઈ
ઔર નારિ બ્રજ કી સઁગ લાગીં * ધૃત પક કરત સબૈ અનુરાગીં
જહાં તહાં કહું ચઢી કઢાઈ * યશુમતિ સબન સરાહાત જાઇ
જો સામાં[2] માંગતિ હૈં જોઇ * રોહિણિ તાહિ દેતિ હૈં સોઈ
મહરિ કરતિ રચિ ઔર નિહારે * ધરત જોરિ બિધિ ન્યારે ન્યારે

દો૦ સૈંતિ સૈંતિ અતિ નિયમસોં, ધરતિ અછૂતે[4] જાત ।
　　શ્યામ કહૂં પરસૈ નહીં, યહ મનમાહિં ડરાત ॥
સો૦ શંક કરત મનમાહિં, સુરપતિપૂજા જાનિ જિય ।
　　યશુમતિ જાનતિ નાહીં, સબદેવન કો દેવ હરિ ॥

ખેલત તે સન્તન સુખદાઇ * ભીતર આયે કુઁવર કન્હાઈ
જનની કહતિ ઈહાં જિન આવૈ * લરિકન કો યહ દેવ ડરાવૈ
રહે ઠિઠક આંગનહિં ડરાઇ * મનહીંમન હઁસિ કહત કન્હાઈ
મૈયા રી મોહિં દેવ દિખૈહૈં * ઈતનો ભોજન વહ સબ ખૈહૈં
યહ સુનિ ખીઝ કહત હૈ મૈયા * એસી બાત ન કહો કન્હૈયા
જોરિ જોરિ કર દેવ મનાવૈ * બાલક કો અપરાધ ક્ષમાવૈ
બાહર ચલે શ્યામ અનખાઇ[5] * યુવતિ કહૈં હરિ ગયે રિસાઈ
જાન દેહુ હરિ અબહિં અયાને[6] * દેવ કાજ બાલક કહ જાને
છૂહૈં કહું શ્યામ યહ ભોજન * ઉનકી પૂજા જાનૈ કો જન
ઔર નહીં હમ કાહૂ જાનૈં * કૈ સુરપતિ કૈ ગોધન માનૈં
યહ કહિ કહિ ઇન્દ્રહિ શિર નાવૈ * રામ શ્યામ કી કુશલ મનાવૈં
ઔર દેવ નહીં તુમહિં સરીશા * કહું નહીં કૃપા કરી સુરઈશા

દો૦ ઐસે સુરપતિ યજ્ઞહિત, યશુમતિ કરત બિધાન ।
　　દ્વારે બૈઠે નઁદ જહઁ, ગયે તહાં કો કાન્હ ॥

૧ નૈવેદ્ય ૨ સામાન, ચીજ. ૩ ગુસ્સો કરીને. ૪ અપરસમાં. ૫ રીસાઈ.
૬ અબુધ, અજ્ઞાન.

सो० जुरे नंद ढिग आय, व्रज के जे उपनंद सब ।
बैठे अति सुख पाय, करत बात बिधि यज्ञ की ॥

दीपमालिका रचिरचि साजत * पुहुपमाल[1] मण्डली बिराजत
ढोल निशान बाजने बाजैं * मुदित ग्वालगण जित तित राजैं
कैयन चित्र बिचित्र बनावैं * अंगन आभूषण पहिरावैं
सात बर्ष के कुंवर कन्हाई * खेलत मन आनंद बढाई
द्वारन सुवनी चित्र बनावैं * मंगलगान मुदित मन गावैं
सथिया रचि पुनि थापहिं हाथा * पूजा देखि हंसे व्रजनाथा
गो आगे सुरपति की पूजा * मोसे और देव को दूजा
व्रजबासी मोको नहिं जानैं * मों अरछत[2] सुरपति को मानैं
व्रज यह मेटों यज्ञ बिडाने[3] * लीनो भाग बहुत दिन याने
व्रजबासिन पै आप पुजाऊं * गिरि गोवर्द्धन नाम धराऊं
यह बिचार मन में ठहराई * गये नंद ढिग कुंवर कन्हाई
हर्षि नंद कनियां[4] पोढाये * बदन चूमि उर सों लपटाये

दो० तब हरि बोले नंदसों, मधुर मंद मुसकाय ।
करत पुजाइ कौन की, बाबा मोहिं बताय ॥
सो० कौन देव सो आहि[5], काहे को पूजन तिन्हैं ।
मैं नहीं जानत ताहि, कहौ मोहिं समुझाय सब ॥

नंद कह्यो तब सुनहु कन्हाई * इन्द्र सकल देवन को राई
तिनको पूजत गोप सदाई * कुल में यहै रीति चलि आई
तातें तिन्हैं पूजियत ताता * जातें कुशल रहौ दोउ भ्राता
या पूजा ते सुरपति हरषै * ह्वै प्रसन्न तब जल वे बरषैं
तृण अनाज उपजत है जातें * गाय गोप सुख पावत तातें
यातें सदा यज्ञ यह कीजै * जो गोधन धन कबहुँ न छीजै
तब हरि कह्यो सुनहु नंद ताता * ऐसे तुम जो कही यह बाता
जहां ईन्द्र पूजत नहिं प्रानी * तहां कहा बर्षत नहीं पानी
जब हरि ऐसे बचन सुनायो * तब नंदहि उत्तर नहीं आयो

१ फूलनी माळा २ हाजरी छतां परा. ३ काले. ४ गोदमां. ५ छे.

સુનિ હરિ બચન રહે સકુચાઇ * મનહિં કહત ચતુરંગ કન્હાઇ
હૈ બાલક અબહીં અતિ નાન્હા * દેવકાર્ય કહ જાનૈ કાન્હા
તબ ચુચકાર કહ્યો નંદરાઈ * સદન જાઉ તુમ કુંવરકન્હાઈ

દો૦ ઐસે મેં જનિ જાહુ કહું, ભીડ઼ બડ઼ી હૈ તાત ।
કો જાનૈ કિહિ ભાવ કો, કિતધીં આવત જાત ॥
સો૦ સોય રહો ગોપાલ, મેરે પલંગા જાય તુમ ।
મૈં હૂં આવત લાલ, પાછે તે તુમ્હરે નિકટ ॥

તબ હરિ મન યક બુદ્ધિ ઉપાઈ * બૈઠે ઔર મહર ઢિગ જાઈ
તિનકો હરિ યોં કહિ સમુઝાયો * આજ મોહિં સપનો યક આયો
પુરુષ પુનીત[1] એક અતિચારૂ * ચાર ભુજા તન સુભગ શ્રૃગારૂ
તિન મોસોં યોં કહ્યો બુઝાઇ * ઇન્દ્રીહિ પૂજે કહા બડાઇ
મૈં તુમકો યક દેવ બતાઊં * ગિરિ ગોબર્દ્ધન પ્રકટ દિખાઊં
યહ પૂજા તુમ ઇનહિં ચઢાવો * જાતે મુંહ માંગે ફલ પાવો
તુમ આગે ભોજન વહ ખૈહૈ * પ્રકટ આપનો રૂપ દિખૈહૈ
ચાર પદારથ કે યે દાતા * અનધન ગોધન મૈતિક બાતા
ઐસે દેવ છાંડિ ઘર માહીં * તુમ પૂજત સુરપતિહિ બૃથાહીં
કોટિ ઇન્દ્ર ક્ષણ મેં યે મારૈ * ક્ષણહી મેં પુનિ કોટિ સૈંવારૈ
ગોવર્ધન સમ દેવ ન દૂજા * કરહુ જાય ઉનહીં કી પૂજા
તાતે મોં મન મે યહ આઇ * પૂજહુ ગોવર્દ્ધન સબ જાઇ

દો૦ ચકિત ગોપસબ બચન સુનિ, કહત અકથ યહ બાત ।
સુને ન અબલોં દેવ કહું, પ્રકટ હોય કે ખાત ॥
સો૦ સુની બાત યહ નન્દ, શોચત સબ ઉપનન્દ મિલિ ।
કહા કહત નૅદનન્દ, સમુઝ પરત નહીં સપન યહ ॥

સુનિ યહ બાત સબન બ્રજ પાઈ * દેખ્યો ઐસો સપન કન્હાઇ
સુરપતિ પૂજા દેત મિટાઇ * ગોવર્દ્ધન કી કરત બડાઇ
કોઊ કહત કાન્હ કહૈ સાંચી * કોઊ કહત બાત યહ કાંચી
બાલક જાનૈ કહા પુજાઈ * કોઊ કહત કહૈ કો ભાઈ

---

૧ પવિત્ર ૨ સુંદર.

કોઊ ઇન્દ્રહિ કહત સકાને[1] * હમ તો કછુ યહ બાત ન જાને
હલધર કહત સુનો વ્રજબાસી * કો મહિમા જાનત અવિનાસી
ઇનકો બાલક હરિ મતિ જાનોં * જો હરિ કહ્યો સત્ય કરિ માનોં
નન્દ નિકટ જો ગોપ સયાને * હરિ કો બલ પ્રતાપ સબ જાને
કહત નન્દ સોં તે સુખ પાઈ * કીજૈ સોઈ જો કહત કન્હાઈ
કહત નન્દ તબ સબન સુનાઈ * મેરેહુ મન મેં યહ આઈ
હરિ કો સપન ઝૂઠ નહીં હોઈ * હૈ પ્રતીતિ[2] મેરે મન સોઈ
કાલી[3] કો સુપનો હરિ દેખો * ભયો પ્રાત હી તાસુ બિશેખો

દો૦ તાતે સોઈ કીજિયે, કાન્હ કહૈં જોઈ બાત ।
સબ બ્રજબાસી પૂજિયે, ગોબર્દ્ધન ચલિ પ્રાત ॥
સો૦ યહૈ મંત્ર ઠહરાય, બૂઝત હરિસોં હરષિ સબ ।
કહો કાન્હ સમુઝાય, કૌન ભાઁતિ ગિરિ પૂજિયે ॥

હરષિ કાન્હ તબ સબન બુલાયો * ઇન્દ્રયજ્ઞ હિત તુમ જો બનાયો
બહુ વ્યઞ્જન પકવાન મિઠાઈ * સો સબ શકટન લેહુ ભરાઈ
નાચત ગાવત સહિત હુલાસા * ચલહુ સકલ ગોવર્દ્ધન પાસા
તહાઁ જાઈ ગિરિવરહિં મનાઈ * પૂજહુ બહુ બિધિ મંગલ ગાઈ
માઁગિ માઁગિ તુમસોં ગિરિ ખૈહૈં * મુઁહ માઁગે તુમકો ફલ દૈહૈં
મેરો કહ્યો સત્ય તુમ જાનો * મેરો સપન ઝૂઠ મતિ માનોં
યહ પરચો તુમ આંખિન દેખો * તબહિં મોહિં સાંચો કરિ લેખો
જો ચાહો બ્રજ કી ઠકુરાઇ * તો પૂજૈ ગોવર્દ્ધન રાઇ
કાન્હર જો કછુ આજ્ઞા દીન્હીં * સબહિન બાત માન સો લીન્હી
કહહિ પરસ્પર સબ સુખ પાઈ * ચલહુ ગોવર્દ્ધન કહત કન્હાઈ
બ્રજ ઘરઘર સબ હોત કુલાહલ * ફિરત ગોપ આનંદ ઉમાહલ[4]
મિલત પરસ્પર અંકમ લૈ લૈ * શકટન સાજત ભોજન લૈ લૈ

દો૦ બહુ બ્યંજન પકવાન બહુ, બહુત મિઠાઇ પાક ।
રસ ગોરસ મેવા વિવિધ, અમિત ભાઁતિ કે શાક ॥
સો૦ ષટરસ કે સબ ભોગ, કછુ શકટન કછુ કાંવરન ।

[1] શંકા કરવા લાગ્યા. [2] વિશ્વાસ. [3] કાલીનાગ [4] ઉત્સાહ.

દો૦ ધનિ ધનિ બ્રજ કી ધેનુ યે, ચારત ત્રિભુવનનાથ ।
આરત પોંછત દુહત નિત, હિતકરિ અપને હાથ ॥
સો૦ મનહીં મન પછતાહિં, કામધેનુ બ્રજધેનુ લખિ ।
હમ ન ભઈ બ્રજમાહિં, હરિપદપંકજ પરસતીં ॥

ઐસી લીલા કરત અનેકા * બન મેં લલિત એક તેં એકા
બૃન્દાબન સબ દિવસ બિતાયો * સંધ્યા સમય નિકટ જબ આયો
તબ હરિ કહ્યો ચલો અબ ગેહૂ * ગૈયા સબ આગે કરિ લેહુ
પહુઁચી સાઁઝ આય નિયરાઈ[1] * બન મેં કરહુ અબેર ન ભાઈ
યહ સુનિ ગાય સબન અગુવાઈ * ભલી બાત યહ કહી કન્હાઈ
બનતેં નિકલ ચલે સબ ગ્વાલા * બ્રજ આવત નટવર ગોપાલા
સુરભિ બૃન્દ ગોપ બાલક સઁગ * અતિ આનઁદ ગાવત નાના રઁગ
અધર અનૂપ મુરલી સુર કોરી * ઊંચે સુરન બજાવત ગોરી
સુન્દર શ્રવણ સુનત બ્રજ ધાઈ * ગૃહકારજ તિય તજ સબ આઈ
કહત પરસ્પર મોહન આવત *દેખિ દેખિ છબિ અતિ સુખ પાવત
પૂરણ કલા ઉદિત શશિ જૈસેં * કુમુદિનિ સર ફૂલીં તિય તૈસેં
નયન ચકોર રહે ટકલાઈ[2] * દિવસવિરહ કી તાપ નશાઈ

દો૦ પ્રેમમગન આનંદ અતિ, કહત સકલ બ્રજબામ ।
દેખહુ સખિ યશુમતિસુવન, શોભિત અતિ અભિરામ ॥
સો૦ શ્યામલ તનપટપીત, જલજમાલ[3] બરહી મુકુટ ।
લઇ મનો ઇન જીત, ઘનદામિનિબગધનુષછબિ ॥

ભૃકુટિ બિકટ દગ ચંચલતાઈ *અતિ છબિ દેતિ બરણિ નહિં જાઈ
ધનુષ દેખિ બિચ ખંજન જાનેં * ઉડન કરત ડરિ ઉડત ન માનેં
પ્રફુલિત નયન શરદ અંબુજ સે * મનો કુઁડલિ રબિકર[4] કે પરસે
ગોપદરજ પરાગ છબિ છાઈ * તામધિ અલિ બૈઠ્યો જનુ આઈ
એક કહત દેખહુ વહ શોભા *અતિ સુખ દેત લસત મન લોભા
કમલબદન મુરલી રસ લેઈ * કુટિલ અલક ઐસે છબિ દેઈ
માનો અલિગણ સાજી સૈના *સહિ ન સકત ચાહત નિજ ઐના

૧ પાસે. ૨ એકી નજરે જોઈ રહ્યા છે. ૩ કમલ માળા. ૪ સૂર્યનાં કિરણ.

અધર સુધા લગિ અતિ દુખ પાઈ * મુરલિસોં મનોં કરત લરાઈ
શોભિત નાસા પરમ સુહાઇ * તામેં સખિ ઉપમા યહ પાઈ
મનહું અનંગ સહાયક આયો * તિલ પ્રસૂન[1] શરતાહિ ચલાયો
સુનિ યહ યુક્તિ સકલ હર્ષાઈ * નિરખત હરિ મુખ છબિ સુખ પાઇ
કૃપાદષ્ટિ હરિ સબન નિહારી * આયે વ્રજજન મન સુખકારી

દો૦ કહત મુદિત મન યુવતિજન, ધનિ ધનિ સખિ વે મોર ।
જીનકે પાઁખન કો મુકુટ, કીનો નંદકિશોર ॥
સો૦ ધનિધનિ સખિ વે બાઁસ, જાકી મુરલી અધર ધરિ ।
હરિ પૂરત નિજ સાઁસ, કો પુનીત તાકે સદશ[2] ॥

નિજનિજ સદન ગયે સબ ગ્વાલા * આયે ઘર હલધર ગોપાલા
દેખિ દુહું માતન સુખ પાયો * હરષિ દુહુંન કોં કણ્ઠ લગાયો
કાહે આજ અબાર લગાઇ * યહ કહિ બાર બાર બલિ જાઈ
રોહિણી સોં કહ યશુમતિ મૈયા * ભૂખે હ્વૈ હૈ દોઊ ભૈયા
મૈં દોઊન કો દેત ન્હવાઇ * તુમ ભોજન કો કરહુ ચઢાઇ
નિકટ લયે મુરલી કર લીન્હી * હરિ કરતેં લકુટી ધરિ દીન્હી
નીલામ્બર પીતામ્બર લીનો * મુકુટ ઉતાર શ્યામ તબ દીનો
પ્રાણ સમાન યશોમતિ જાની * ધર્યો સઁભાર સદન નઁદરાની
છોરતિ અઁગ ભૂષણ મહતારી * મુક્તમાલ બનમાલ ઉતારી
કટિ કિંકિણિ અંગદભુજ[3] છોરે * નિરખિ ગાત આનંદ ન ઓરે
પટ લૈ દોઉન કે અંગ ઝારે * ઉર લગાય લીને અતિ પ્યારે
તુમ દોઉ મેરે ગાય ચરૈયા * ઓર ન કોઊ ટહલ કરૈયા

દો૦ લીને તુમહિં બિસાહિ[4], મૈં, તબ અતિ રહે નન્હાય[5] ।
સુનિ હઁસિ હરિ બલસોં કહત, કહત ઝૂઠહી માય ॥
સો૦ યહ તો સમુઝિ ન જાય, સાઁચ ઝૂઠ કી બાત કછુ ।
યશુમતિ લેત બુલાય, મૈં ચોરી હઁસિ હઁસિ કહત ॥

સુમનાસુત[6] અંગન પરસાઈ * તપ્ત તરણિ[7] કો જલ લૈ આઈ

---

૧ તલના છોડના ફૂલ ૨ તેના સમાન ૩ બાજુ બધ. ૪ ખરીદીને.
૫ નાનમ. ૬ ફુલેલ, અત્તર. ૭ સૂર્યના તાપથી તપેલું

પરમ પ્રીતિ દોઉસુત અન્હવાયે * સરસ બસન તન પોંછિ સુકાયે
ષટરસ ભોજન જાય જીમાયે * યશુમતિ કે સુખ જાય ન ગાયે
શીતલ જલ કપૂર રસ રચયો * લૈ ઝારી દુહુઁ ભૈયન અચયો
ભોર ભયો મુખ ધોય ઉઠે જબ * પીરે પાન દયે જનની તબ
બીરા ખાત મુદિત દોઉ ભાઈ * બ્રજબાસિન જાહનિ સબ પાઈ
યશુમતિ કે સુખ કૌન ગનાવૈ * શારદહુ કહિ પાર ન પાવૈ
ધન્ય નન્દ ધનિ યશુમતિ માતા * મહિમા નહીં કહિ સકે બિધાતા
બ્રહ્મસનાતન હૈં પ્રભુ જોઈ * જીનકે પુત્ર કહાવત સોઈ
જો પ્રભુ સકલ બિશ્વ કે સ્વામી * તીનલોકપતિ અન્તરયામી
બિશ્વમ્ભર નિજ નામ કહાવૈં * તાહિ યશોમતિ માય ખવાવૈં
રાત સુવાવૈં પ્રાત જગાવૈં * બાલક જ્યોં કુસલાય લડાવૈં[1]

દો૦ રહત મગન[2] ગુણ શ્યામ કે, નિશિદિન આઠોં યામ ।
મહરિ મહર કે પ્રાણધન, મોહન સુન્દરશ્યામ ॥
સો૦ હરિ ક્ષણ બિસરત નાહીં, બ્રજ કે નર નારી જીનહિં ।
મગન પ્રેમ મનમાહિં, નિશિદિન જાત ન જાનહીં ॥

અથ ગોવર્દ્ધન લીલા

કૃષ્ણપ્રેમ બ્રજ લોગ સમાને * દેવ પિતર સબ લોક ભુલાને
કાર્તિક સુદિ પરિવા[3] જબ હોઈ * ઇન્દ્રહિ પૂજત બ્રજ સબ કોઈ
તાકી સુધિ બુધિ સબન ભુલાઈ * સબકે મન મેં ધ્યાન કન્હાઈ
સો તિથિ અતિ સમીપ જબ આઈ * તબ યશુમતિ કે ઉર સુધિ આઈ
કહત નંદ સોં નંદ કી રાની * સુરપતિ પૂજા તુમહિં ભુલાની
જાકી કૃપા બસત બ્રજમાહીં * એકહુ બસ્તુ કમી કછુ નાહીં
જાકી કૃપા દૂધ દધિ ગાઈ * સહસ મથાની મથત સદાઈ
જાકી કૃપા પુત્ર હમ પાયે * જાસુ કૃપા સબ વિઘ્ન નશાયે
ભઈ સકલ બ્રજ માંઝ બડાઈ * કુશલ રહો બલરામ કન્હાઈ

---

૧ લાડલડાવે ૨ મગ્ન. ૩ પડવો

સુરપતિ[1] હૈં કુલદેવ હમારે * ગોપ ગાય વ્રજ કે રખવારે
તિનકી તુમ સબ સુરત ભુલાઈ * રહે દિવસ પાંચક અબ આઈ
કહો સકલ ગોપન કે રાઈ * ઈન્દ્રયજ્ઞ કી કરો ચઢાઈ[2]

દો૦ ભલી દિવાઇ મોહિં સુધિ, કહત મહરિ સોં નન્દ ।
ભુલ ગયે હમ દેવ કોં, કાજ મોહબશ મન્દ ॥
સો૦ હાથ જોરિ નઁદરાય, બિનય કરત સુરરાય સોં ।
તુમકો ગયોં ભુલાય, ક્ષમા કીજિયો મોહિં પ્રભુ ॥

તબહિં નન્દ ઉપનન્દ બુલાયે * શ્રીવૃષભાનુ સહિત સબ આયે
સબકોં દેખિ નન્દ સુખ પાયો * મ્હરિ મહર કહિ શીશ નવાયો
અતિ આદર સબહીં કો કીન્હો * સાદર સબકો બૈઠક દીન્હો
મનહીં મન સબ સોચ કરાહીં * કંસ કછૂ માંગ્યો તો નાહીં
રાજ અંશ ઉનકો જો હોઈ * બિન માંગે હમ દીન્હોં સોઈ
બૂઝત[3] નન્દહિ સબ સકુચાયે * કૌન કાજ હમ સબન બુલાયે
તબહિં નન્દ સબકો સમઝાયો * મૈં તુમકો યહિ કાજ બુલાયો
સુરપતિ પૂજા કે દિન આયે * સો તુમ સબહિન મિલિ બિસરાયે
મૈં હું રાજ કાજ લપટાનો * નિશિદિન લોભહિ માંઝ ભુલાનો
ઈન્દ્રયજ્ઞ કી સુરત ભુલાની * અતિ સમીપ દિન પહુઁચો આની
તાતેં અબ સબ કરો ચઢાઈ * ઈન્દ્રયજ્ઞ કીજે સુખદાઈ
ઈન્દ્રહિ કો હમ સદા મનાવેં * તિનહીં તે વ્રજજન સુખ પાવેં

દો૦ યહ સુનિ મન હર્ષે સબૈ, દેવ કાજ જિય જાન ।
હમ સબ ભૂલે સુરપતિહિં, મન લાગે પછતાન ॥
સો૦ ભલી કરી નઁદરાય, તુમ હમકો દીની સુરત ।
સુરપતિકોં શિરનાય, ક્ષમા કરાવત પાપ સબ ॥

બિદા હોય સબ ગોપ સિધાયે * ઘર ઘર બાજન લગે બધાયે
પૂજા કી બિધિ કરત સબૈ મિલિ * જિહિજિહિ ભાંતિ સદા આઈ ચલિ
અમિત ભાંતિ[4] પકવાન મિઠાઈ * હોત ઘરનિ ઘર બરણિ ન જાઈ
નન્દમહર ઘર બજત બધાઇ * ગાવત મંગલ અતિ હર્ષાઇ

---
૧ ઈન્દ્ર. ૨ તૈયારી. ૩ પૂછતાં. ૪ અનેક પ્રકારનાં.

ગૃહગૃહતે બ્રજલોગ, લૈ લૈ ગિરિ પૂજન ચલે ॥

નન્દ મહર કે ઘર કી સામા[1] * કહું લગિ બર્ણ બતાઊં નામા
સહસ શકટ પકવાન મિઠાઈ * રસ ગોરસ બહુ ભાર ભરાઈ
નન્દસદન તે લૈ બહુ ગ્વાલા * ચલે અગ્ર ઉર હર્ષ બિશાલ.
પટ ભૂષણ સબ ગોપન સાજે * ભાઁતિ અનેક બાજને બાજે
નન્દ મહર અરુ મહરિ જીતેકા * ઔર ગોપ બહુ ભીર અનેકા
બલદાઊ અરુ કુઁવર કન્હૈયા * સુભગ શૃંગાર કિયે દોઊ ભૈયા
સખાબૃન્દ સુદર સબ લીન્હે * કોટિ મામ સબ લજ્જિત કીન્હે
શોભિત નંદમહર કે સાથા * ચલ સકલ પૂજન ગિરિનાથા
યશુમતિ અરુ રોહિણિ મહતારી * નંદગાઁવ કી અરુ જે નારી
ભૂષણ બસન સઁવારિ સઁવારી * ચલીં હર્ષિ ઉર આનઁદ ભારી
પુર બૃષભાન આદિ જે થામા * ચલી સકલ ગોપન કી વામા
શ્રીરાધા બૃષભાનુદુલારી * લલિતાદિક સબ ગોપકુમારી

દો૦ નૌ સત[2] સાજી શ્રૃંગાર અતિ, પટભૂષણ બહુરંગ ।
જુથ જુથ જુરિકૈ ચલીં, કીરતિજી કે સંગ ॥
સો૦ સબ કે મન યહ કામ[3], દેખન કો હરિરૂપ દૃગ[4] ।
પરમ મુદિત સબ બામ, સબકે મન મોહન બસે ॥

ચન્દ્રબદન સી સબ મૃગનયની * સકલ ઘધર સબ કોકિલબયની
નવ યૌવન મેં સબહિં પ્રબીના * સબકો મન મોહન આધીના
ચલીં સકલ ગોવર્દ્ધન ધાહી- * ભઈ ભીર અતિ મારગ માહીં
શકટ વૃન્દ અરુ ગોપ સમૂહા * જાત ચલે યુવતિન કે જૂહ[5]
કૌતુક કરત ગોપગણ રાજૈ * તાલ મૃદંગ અનેકન બાજૈં
કોઉ ગાવત કોઉ નાચત જાહીં * કોઉ દાઢે મગ પાવત નાહીં
કોઊ શકટન સાજ સઁવારૈં * કોઊ એકન એક પુકારે
ગાવત મંગલ ગોપકુમારી * નિરખિ શ્યામછબિ હોતસુખારી
હોત કુલાહલ અહિ મગમાહીં[6] * કોઊ બાત સુનત કછુ નાહીં
કૌતુક શ્યામ દેખિ હર્ષાહીં * અતિ ઉત્સાહ સબન મનમાહીં

૧ સામગ્રી. ૨ સોલ. ૩ કામના. ૪ આંખોથી. ૫ જુથ ૬ માર્ગમાં

સખન સંગ ખેલત હરિ જાહીં * સબકી સુરત શ્યામ કે માહીં
વ્રજબાસિન કી ભીર સુહાઈ * ઉપમા મોપૈ બરણિ ન જાઈ
છં૦ ઉપમા ન મોપૈ જાત બરની, ભીર અતિ સુન્દર ભઈ ।
બઢ્યો આનંદસિંધુ કો સુખ, વિવિધ તનધર સોહઈ ॥
છબિ ઉજાગર[1] નગર કૈધોં સુકૃતિ પુંજ સુહાવને ।
તિન મધ્ય સબકે શ્યામ નાયક, સકલ લાયક પાવને ॥
દો૦ નંદમહર ઉપનંદ સબ, શ્યામ રામ દોઉ ભાય ।
પહુઁચે ગોવર્દ્ધન નિકટ, નિરખિશિખર સુખપાય ॥
સો૦ ઉતરે સહિત સમાજ, ચહૂઁઓરવ્રજલોગ સબ ।
મધિ શોભિતગિરિરાજ, કોટિકામશોભા સરિસ ॥
ચહુઁ દિશિ ફેર કોસ ચૌરાસી * ઉતરે ઘેર સકલ વ્રજબાસી
વ્રજબાસિન કી ભીર અપારા * લગે ચહુઁ દિશિ ચારુ બજારા
બસ્તુ અનેક બરણિ નહીં જાઈ * બિનગોલહિ સબ સૌંજ બિકાઈ
ઠોર ઠોર વ્રજ યુવતી ગાવૈં * જહઁ તહઁ નટવા નાચ દિખાવૈં
કહૂઁ બિદૂષક હાઁસ હઁસાવૈં * હર્ષ મૌંજ અતિ હર્ષ બઢાવૈં
નર નારી સબ પરમ હુલાસા * અતિ આનંદ ઉમગિ ચહુઁ પાસા
બૂઝત પુજનબિધિ નઁદરાઈ * અધિકારી તહઁ કુઁવરકન્હાઈ
કહ્યો કૃષ્ણ તબ બિપ્ર બુલાઈ * પ્રથમ યજ્ઞ આનંદ કરાઈ
પૂછિ વેદ વિધિ તિનસોં લીજૈ * વાહી બિધિ ગિરિપૂજા કીજૈ
તબહિં બિપ્ર નઁદરાય બુલાયે * આદર સહિત ગોપ લૈ આયે
હરિ કો કહ્યો માન તિન લીનોં * પ્રથમ આરમ્ભ યજ્ઞ કો કીનોં
પરમ રુચિર - વેદિકા બનાઈ * સામવેદ ધ્વનિ દ્વિજવર ગાઈ
દો૦ દેખન કો ધાયે સબૈ, વ્રજ કે નર અરુ વામ ।
ભયો દેવતા ગિરિ બડ઼ો, તાહિ પુજાવૈં શ્યામ ॥
સો૦ બડ઼ે મહર ઉપનંદ, નંદ આદિ ઠાઢે સબૈ ।
કહત જો કછુ નંદનંદ, કરત સકલ સોઇ તહાઁ ॥
પંચામૃત બહુ કલશ ભરાયે * ડારિ શિખર તેં ગિરિ અન્હવાયે

[1] વિખ્યાત.

બહુરો લૈ ગંગાજલ ઢારયો * ચન્દન બન્દન[1] તિલક સઁવાર્યો
ભૂષણ બસન બિચિત્ર ચઢાયે * સુમન સુગંધ માલ પહિરાયે
ધૂપ દીપ કરિ આરતિ સાજી * ઘણ્ટા શંખ ઝાલરૈં બાજી
કરત વેદ ધુનિ બિપ્ર સુહાઈ * ચકૃત નભ લખિ સુર સમુદાઈ
સુરપતિ પૂજા કૃષ્ણ મિટાઈ * થાપ્યો ગિરિ વ્રજ તિલક ચઢાઇ
દેખિ ઇન્દ્ર મન ગર્બ બઢાયો * બ્રજબાસિન કે મન કહ આયો
પૂજત ગિરિહિ મોહિં બિસરાઈ * ગિરિ સમેત વ્રજ દેઉ બહાઈ
પાવહિં[2] મમ અપમાન સજાઈ * દેખોં તબ કો[3] કરત સહાઇ
અબ દેખોં મૈં ઇનકી કરની * ઉપજી હૈ ઇનકી બુધિ મરની[4]
ગિરિ કો પૂજત પ્રેમ બઢાઈ * સપને કો સુખ લેત મનાઈ
કિતક બાર પુનિ ઇનકો મારત * ઐસે સુરપતિ મનહિં બિચારત

દો૦ કહ્યો કૃષ્ણ તબ નંદ સોં, ભોજન લેહુ મઁગાય ।
ગિરિઆગે સબ રાખિ કૈ,અરુ યહ બિનયસુનાય ॥

સો૦ યહ સુનિકૈ નંદરાય, લ્યાવહુ ગ્વાલનસોં કહ્યો ।
લીન્હી તહાં મંગાય, સામગ્રી સબ ભોગ કી ॥

નાના ભાંતિ જાત પકવાના * વિવિધ મિ.ઇ અમિત સમાના
ષટરસ વ્યંજન બહુ તરકારી * દહી દૂધ ચિખરન રુચિકારી
મધુ મેવા ફલ ફૂલ અનેકા * સુન્દર સ્વાદ એક તે એકા
ખીર આદિ બહુભાંતિ રસોઈ * કહંલગિ બરણિ સકૈ સબ કોઈ
મૂંગ ભાત અરુ બરા પકૌરી * બહુતક દધિબોરી અરુ કોરી
કિયો અન્ન કો કૂટ સુહાવન * જૈસો ગિરિ ગોબર્દ્ધન પાવન
પરસિ પરસિ ગિરિ આગે રાખત * જૈસી બિધિસોં મોહન ભાખત
ગિરિપૂજત જિહિ ભાંતિ કન્હાઈ * તૈસે સબ વ્રજ લોગ લુગાઈ
ગિરિ ગોવર્દ્ધન કે ચહુઁ પાસા * કીનો બહુબિધિ સહિત હુલાસા
ઠોરહિં ઠોર બેદિકા રાજૈ * અન્નકૂટ ચહુઁ ઓર બિરાજૈ
તિન મધિ ગોવર્દ્ધનગિરિ પાવન * પરમ અનૂપ સ્વરૂપ સુહાવન
ચંદન કેસર રોરી હાથા * શોભિતઅતિચહુઁદિશિગિરિનાથા

1 ગોરોચન. 2 પામશે. 3 કોણ. 4 મરવાની બુદ્ધિ થઈ છે.

દો૦ ગિરિ ગોવર્દ્ધનરાયકી, છબિ નહીં પરત લખાય ।
ब्रજબાસી જનકે હિયે, ધ્યાન પરમ સુખદાય ॥
સો૦ મહિમા અમિત અપાર, શ્રીગોવર્દ્ધન અચલ[1]કી ।
જેહિ પૂજત કરતાર, શારદબિધિ નહિં કહિ સકૈં ॥

પ્રાતહિંતે પરમત[2] ભોજન સબ * ગયો ઢરકિ જુગયામ[3]તરણિ[4]તબ
કહ્યો શ્યામ સોં તબ નઁદરાઈ * જેંવહિં ગિરિસોં કહો કન્હાઈ
તબ હરિ કહ્યો સબન સમુઝાઈ * ભોગ સમર્પહુ ઘંટ બજાઈ
મનમેં કછૂ ખટક[5] જિન રાખો * દીન બચન સુણતેં કહિ ભાખો
નયન મૂંદ કૈ ધ્યાન લગાવો * પ્રેમ સહિત કર જોરિ મનાવો
હરિ ગોપન પૂજા સિખરાવૈં * અપની પૂજા આપ કરાવૈ
જિન પર કૃપા કરત નંદનંદન * તિનસોં આપ કરાવત બંદન
વચન માનિ હરિ કહ્યો જો લીનો * બહુ વિધિ ગિરિ આરાધન કીનો
તબ પ્રકટે ગોવર્દ્ધન નાથા * યજ્ઞપુરુષ પ્રભુ શ્રુતિ કૈ માથા
સહસભુજા તનુ શ્યામ તમાલા * મોર મુકુટ બૈજંતી માલા
નખ શિખ ભૂષણ પરમ સુહાયે * અંગ અંગ છબિ ઝલકન છાયે
ભયે દેખિ બ્રજલોગ સનાથા * દિયો દરશ ગોવર્દ્ધન નાથા

દો૦ જૈ જૈ જૈ કહિ દેવમુનિ, બર્ષત સુમન[6]અકાસ ।
બ્રજબાસી જૈ જૈ કરત, ભયે અનંદ હુલાસ ॥
સો૦ સહસોં[7] ભુજાપસારિ, લાગે ભોજન કરન ગિરિ ।
દેખત બ્રજ નર નારિ, અતિ અદ્ભુત હરિકે ચરિત ॥

કહત મુદિત સબ લોગ લુગાઈ * કાન્હહિં કી શોભા ગિરિરાઈ
જૈસે કાન્હ શ્યામ તનૂ સોહૈ * તેસોઈ ગિરિવર મન મોહૈ
તેસોઈ કુણ્ડલ તેસોઈ માલા * તૈસોઈ ચંચલ નયન બિશાલા
તૈસોઇ મુકુટ પીત પટ તૈસો * નખશિખ રૂપ કાન્હ કો જૈસો
દ્વૈ ભુજ હરિ કે પરમ સુહાઈ * ગિરિ કી ભુજા સહસ અધિકાઈ
દેખ દરશ ગિરિવર કે રૂરે * નંદ યશોદા આનઁદ પૂરે
કહત કિ બઁડે દેવ હમ પાયે * દેખહુ પરગટ દરશ દિખાયે

---

૧ પર્વત. ૨ પીરસતાં ૩ બે પ્રહર. ૪ સૂર્ય. ૫ શંકા ૬ ફૂલ ૭ હજારો.

એસો દેવ સુન્યો નહિં દેખ્યો * જીવન જન્મ સુફલ કરિ લેખ્યો
લલિતા રાધહિ કહત બુઝાઈ * મૈં યહ બાત સમુઝ હૈ પાઈ
યહ લીલા સબ શ્યામ બનાવૈં * આપુહિં જેંવન આપ જિમાવૈં
મૈં જાની હરિ કી ચતુરાઈ * ઈન્દ્રહિં મેટિ આપ બલિ ખાઈ
હૈં ઈનકે ગુણ અગમ[1] અગાધા[2] * મેરી બાત માન તૂ રાધા

દો૦ ઈતહિ નંદ કે કર ગહૈં, ગોપન સોં બતરાત[3] ।
ઉત આપહિધરિસહમભુજ, રુચિસોં ભોજનખાત ॥

સો૦ શ્રીરાધા સુખપાય, મુદિત બિલોકત શ્યામછબિ ।
ભક્તનકે સુખદાય, નિત નવ કરત વિનોદવ્રજ ॥

ઈત ગોપન સંગ હર્ષિત મહીં * ઉત સબહિન કો ભોજન ખાહીં
ગ્વાલિન એક બિલોવન[4] હારી * રહિ બૃષભાન સદન રખવારી
તાસુ નામ બદરીલા ગાયે * તિન ઘરહી તે ભોગ લગાયો
પ્રેમસહિત બહુ બિનય સુનાઈ * સબકે અન્તરયામિ કન્હાઈ
એસે પ્રીતિક્ષુધિત[5] બનવારી * લઈ તાસુ બલિ ભુજા પસારી
ભોજન કરત પરમરુચિ માની * ગુણસાગર લીલા યહ ઠાની
કહત નંદ સોં કુંવર કન્હાઈ * મૈ જો બાત કહી સો આઈ
અબ તુમ ગિરિ ગોવર્દ્ધન જાને * મેરે બચન સત્ય કરિ માને
તુમ દેખત ભોજન સબ ખાયો * પરગટ તુમકો દરશ દિખાયો
તુમ્હરી ભક્તિ ભાવ પહિંચાની * ગિરિ તુમ્હરી પૂજા સબ માની
અબ તુમ માંગો ચાહો જોઈ * માંગિ લેહુ ઈનપૈ સબ સોઈ
નંદ કહત ધનિ ધન્ય કન્હાઈ * યહ પૂજા તુમ હમહિં બતાઈ

દો૦ પ્રીતિ રીતિ કે ભાવ સોં, ભોજન સબકે ખાય ।
હ્વૈ પ્રસન્ન અતિ નન્દસોં, તબ બોલે ગિરિરાય ॥

સો૦ લેહુ નંદ બરદાન, અબ જો તુમ હમ સોં ચહો ।
મૈં લીનો સુખ માન, બહુત કરી તુમ ભક્તિ મમ ॥

બહી કરી તુમ મેરી પૂજા * સેવક તુમ તે ઔર ન દૂજા
તેરે સુત બલ મોહન ભાઈ * ઈનકો કુસલ અનંદ સદાઈ

---

૧ અગમ્ય ૨ અમાપ ૩ વાત કરે છે ૪ વલોણુ કરનારી ૫ પ્રેમના ભૂખ્યા

મૈં હીં ઇનકો સપન દિખાયો * મૈં હીં સુરપતિ યજ્ઞ મિટાયો
અબ જો સુરપતિ તુમહિં રિસાઇ * જલ બર્ષે બ્રજ ઊપર આઇ
તો તુમ અપને જિય મતિ ડરિયો * કાન્હ કહે ગોઇ તુમ કરિયો
અબ તુમ મમ પ્રસાદ લૈ ખાહૂ * અપને અપને ઘર સબ જાહૂ
બ્રજ મેં બસો નિશંક સદાહીં * ઔર કછૂ માંગો હમ પાહીં
યહ સુનિ ચકિત સકલ બ્રજનારી * ભોજન કિયો પ્રથમ ગિરિધારી
અબ બોલત મુખ બચન પ્રમાના * ઐસો પરતછ[1] દેવ ન આના
નન્દ કહ્યો કહ માંગેં સ્વામી * દેખિ દરશ ભયો પૂરણ કામી
સકલસિદ્ધિ સુખ તુમ્હરો દીનો * કૃપાસિન્ધુ મૈં તુમ્હારો કીનો
મોહ બિબશ પ્રભુ તુમહિ બિસારે * ભૂલિ ફિર્યો દેવન કે દ્વારે
છં૦ ફિર્યો ભૂલ્યો દેવ દ્વારન નાથ તુમહિં બિસારકે ।
પૂજા તુમ્હારી કહા જાનેં હમ અહીર ગંવારકે ॥
આપહી કરિ કૃપા દીન્હ્યો સ્વપ્ન સ્યામહિ આયકે ।
દઇ બાનક કો બડાઇ નાથ યહ અપનાયકે[2] ॥
અબ હમેં ડર કૌન કો પ્રભુ ચરણ તુમ્હરી પાયકે ।
ઇન્દ્ર કહ કરિ હૈ હમારો નાથ બ્રજપર આયકે ॥
તુમહિં કરતા હો સબન કે તુમહિં સબકે ઇશ હો ।
કોટિ બ્રહ્માંડ તુમ્હરે રોમપ્રતિ[3] જગદીશ હો ॥
શ્યામ હલધર દાસ તેરે કુશલ યે દોઉ રહેં ।
કરિ કૃપા યહ દેહુ પ્રભુ હમ, ઔર કછુ નાહીં ચહેં ॥
સુતન લૈ દોઉ ઠાઢિ ગિરિપદ, આપ નંદ ચરણન પરે ।
બિહૅસિ ગિરિ લખિ પ્રીતિ પંકજપાણિ[4] દુહું માથે ધરે ॥

દો૦ નંદ ગોપ ઉપનંદ સબ, શ્રીવૃષભાન સમેત ।
બાર બાર ગિરિરાજ કે, ચરણ પરત અતિહેત ॥
સો૦ કરિ મંબકો સનમાન, દે પ્રસાદ નિજ પાણિસોં ।
સબન કહ્યો ધરજાન, હ્વૈ પ્રસન્ન ગિરિરાજ તબ ॥

ચહહુ ઘરન તબ કહ્યો કન્હાઇ * ભયે પ્રસન્ન દેવ ગિરિરાઇ
ભલીભાંતિ પૂજા તુમ કીની * ગિરિવર રાજ માન સબ લીની

---

૧ પ્રત્યક્ષ ૨ પોતાનો જાણીને ૩ પ્રત્યેક રોમમાં ૪ હસ્તકમળ

દોઉ કર જોરિ ભયે સબ ઠાઢે * ભક્તિભાવ સબકે મન બાઢે
હરિ કરિ પરિકરમા સબ ગિરિકોં * પરસત ચરણ ચલત વ્રજ ઘરકોં
દેખિ ચકિત ગણગન્ધર્વસુરમુનિ * કહત ધન્ય વ્રજબાસી ગુણ ગુનિ
ધન્ય નન્દ કો સુકૃત પુરાતન * ધન્ય ધન્ય પર્વત ગોવર્દ્ધન
કરત પ્રશંસા સુર મુનિ પુનિ પુનિ * બરષિ સુમન કરિ કરિ જયજયધુનિ
નિજ નિજ લોકન દેવ સિધાયે * વ્રજવાસી સબ વ્રજ કો ધાયે
મુદિત સકલ વ્રજ લોગ લુગાઈ * ગોવર્દ્ધન કી કરત બડાઈ
કહત ધન્ય યશુમતિ કો જાયો * બડો દેવતા કાન્હ પુજાયો
અબ ઇન તે વ્રજ મેં સુખ પૈહૈ * ગોપ ગાય સબ સુખ સોં રૈહૈં
બર્ષ વર્ષ પ્રતિ ઇન્દ્ર પુજાયો * કબહૂં પ્રગટ દરશ નહિં પાયો

દો૦ પ્રગટ દેત હૈં દરશ ગિરિ, સબકે આગે ખાત ।
પરમ હર્ષ નર નારિ સબ, સબકે મુખ યહ બાત ॥
સો૦ ખેલત નિત નવ ખ્યાલ, ભક્તપાલ નઁદલાલ વ્રજ ।
દુષ્ટન કે ઉરશાલ, સુર નર મુનિ મોહત નિરખિ ॥

ઇન્દ્ર દેખિ ગોવર્દ્ધન પૂજા * કિયો ક્રોધ મોસમ કો દૂજા
વ્રજબાસિન મોકો બિસરાયો * મેરા બલિ લૈ ગિરિહિ ચઢાયો
નેક નહીં શંકા ઉર આની * કછૂ કાનિ મેરી નહીં માની
તેંતિસ કોટિ સુરન કો નાયક * મેઘવર્ત્ત સબ મેરે પાયક[1]
કિયો અહીરન મમ અપમાના * કા ધોં ઇન અપને મન જાના
જાન બૂઝ ઇન મોહિં ભુલાયો * ગિરિહિ થાપ શિરતિલક ચઢાયો
કાહૂ ઉન્હેં દિયો બહુંકાઈ * મરણકાલ ઐસી મતિ આઈ
તુરત ઇન્હૈં અબ દેહુઁ સજાઈ * દેખોં ધોં કો કરત સહાઈ
પર્વત પહિલે ખોદિ બહાઊં * વ્રજજન મારિ પતાલ પઠાઊં
કૂલ કૂલ ભોજન ઇન કીન્હોં * નેક ન રાખ્યોં તાકો ચીન્હોં
સકલ ગોપ યહ નૈનન દેખૈં * બડે દેવતા કો ફલ લેખૈં
તા પાછે વ્રજ દેઉં બહાઈ * ભુવ પર ખોજ રહે નહિં રાઈ

દો૦ ઐસે સુરપતિ ક્રોધ કરિ, મનમેં ગર્બ બઢાય ।

1 નોકર

પ્રલયકાલ કે મેઘ સબ, લાને તુરત બુલાય ॥
સો૦ તિનહિં કહ્યો સુરરાય, બ્રજ પર બર્ષો જાય તુમ ।
પર્વત પ્રથમ મિટાય, પુનિ બોન્હુ બ્રજ લોક સબ ॥

મોમેં અહિરન કરી ઢિઠાઈ[1] * મેરી બલિ પરબતહિ ખવાઈ
તા કારણ મૈં તુમહિં બુલાયે * સેન સમેત જાહુ સબ ધાયે
ગિરિ સમેત સબ દેહુ બહાઈ * ભૂતલ ખોજ રહે નહિં રાઈ
સુરપતિ બચન સુનત ઘન તમકે[2] * કાપર ક્રોધ કરત પ્રભુ મનકે
કેતક ગિરિ બ્રજ હમરે આગે * તુમ પ્રભુ ક્રોધ કરત કેહિ લાગે
ક્ષણુહીં મેં બ્રજ ખોદ બહાવૈં * ડુગર કા ધર નામ મિટાવૈં
હોત પ્રલય પ્રભુ હમરે પાની * રહત અક્ષયબટ તનક નિશાની
આપ ક્ષમા કીજૈ સુરરાઈ * હમ કરિહૈં ઉનકી પહુનાઈ[3]
યહ સુનિ સુનાસીર[4] સુખ પાયો * હરિ પાન દૈ તિનહિં ચઢાયો
ચલે મેઘ સબ શીશ નવાઈ * આયે બ્રજ કે ઊપર ધાઈ
ક્ષણુહીં મેં રવિ ગગન છિપાને * દેખત હી દેખત અધિકાને
કીનો શબ્દ ગરજ ઘન ભારી * અતિહી ઘટા ભયાવન કારી

છં૦ અતિહી ભયાનક ઘટા કારી કજલહુ પટતર નહીં ।
ઘેર લીન્હો બ્રજ ચહું દિશિ પવન પ્રલય ઝકોરહીં ॥
ગરજત ગગન ઘનઘોર તડપત તડિત બારહિં બારહીં ।
હોત શબ્દ અઘાત બ્રજનર નારિ ચકિત નિહારહીં ॥
ગયે બન જે ગાય લૈ તે ધાય ફિર બ્રજ આવહીં ।
અન્ધ ધુન્ધ અપાર ખોજત ધામ પથ ન પાવહીં ॥
સૈંતત[5] જહાઁ તહઁ બસ્તુ સબ નર નારિ મન શોચત મહા ।
ઔર સુરપતિ સો કિયો અબ હોન ધોં ચાહત કહા ॥

દો૦ ઉમડિ ઘુમડિ ઘહરાય ઘન, પરન લગે જલ જોર ।
ટેરત સુત કો માત પિતુ,બ્રજ ગલભલ[6] ચહું ઓર ॥
સો૦ બ્રજ જન સકલ બિહાલ,બિલલાને[7] જીતતિતફિરત ।

---

૧ ખોટુ સાહસ ૨ ગુસ્સે થયા ૩ પરોણાગત. ૪ ઈન્દ્ર. ૫ એકઠી કરેછે.
૬ કોલાહલ ૭ વિલાપ કરતા

શ્યામ કરત યહ ખ્યાલ, દેખિ દેખિ મનમે હઁસત ॥

અતિ બ્યાકુલ જહઁ તહઁ નર નારી * કહત દેત પર્વત કો ગારી
આયે પૂજી ગોવર્દ્ધન જાઈ * સુરપતિ નિજ કુલદેવ મિટાઈ
દીનો ગિરિવર યહ ફલ ભારી * લેહુ સબૈ અબ ગોદ પસારી
ચઢયો પ્રચારિ કોપ સુરરાઈ * દેત પલક મેં બ્રજહિ બહાઈ
જો પૈ બડે દેવ ગિરિરાજૂ * તૌ કિન આય બચાવત આજૂ
નન્દસુવન યહ પૂજા ઠાની * તાતે ઈન્દ્ર ચઢયો રિસ માની
કહતિ યશોમતિ સોં બ્રજબાલા * કહા કામ યહ કિયો ગોપાલા
સુરપતિ હૈં કુલદેવ હમારે * બ્રજ તે મેટિ દિયે તૈં ન્યારે
ચઢયો આય બ્રજ ઊપર સોઈ * અબ સહાય કાહે ન ગિરિ હોઈ
ઘન ગન્જત તરજત અતિ ભારી * દેખિ દેખિ ડરપત નરનારી
સકલ બિકલ ભય મન પછિતાહીં * લરિકન દુરવત ગોદન માહીં
ભયે શોચ બશ સબ બ્રજલોગા * કહત બન્યો અબ મરણ સંયોગા

દો૦ દેખિ દેખિ બ્રજકી દશા, નન્દમહર પછિતાત ।
કિયો નિરાદર ઈન્દ્ર કો, મન મેં બહુત ડરાત ॥

સો૦ શ્યામ રામ દોઉ ભાય, લિયે નિકટ શોચત મહરિ ।
જુરે ગોપ તહઁ આય, મનહીં મન મુસુકાત હરિ ॥

કહત કૃષ્ણ સોં સબ બ્રજબાસી * સુનહુ શ્યામ સુન્દર સુખરાસી
તુમ તો સુરપતિ યજ્ઞ મિટાયો * બ્રજબાસિન પૈ ગિરિહિ પુજાયો
તુમ્હરે કહે અહો બ્રજમણ્ડન* * સુરપતિ માન કિયો હમ ખણ્ડન
તાહી તે સુરરાજ રિસાઈ * દિયે પ્રલય કે મેઘ પઠાઈ
બર્ષત તે મઘવા કે પાયક[1] * બિષમબૂદ લાગત જનુ સાયક[2]
ભીજત ગાય ગોપ ગોસુત સબ * ઘરિક માહિં બૂડત હૈ બ્રજ અબ
રાખિ લેહુ અબ બ્રજ કે નાયક * તુમહીં યહ દુખ મેટન લાયક
દાવાનલ તે રાખે જૈસેં * અબ જલતે રાખો હરિ તૈસેં
બકીબિનાશન શકટસંહારન * તૃણાવર્ત બત્સાસુર મારન
અઘમર્દન બકબદન બિદારન[3] * તુમહી બ્રજજન કે દુખટારન

* બ્રજની શોભારૂપ હે કૃષ્ણ. ૧ સેવકો. ૨ બાણ-તીર. ૩ ચીરી નાખનાર.

દીજૈ અભય બેગિ નંદલાલા * બર્ષત મેર મહા વિકરાલા
રાખિ લેઉ બૂડત બ્રજ ખેરો* * અબ ચિતવત હરિ સબ મુખ તેરો

દો० જબ જબ ગાઢ પરી હમૈં, તબ તુમ કિયો ઉબાર ।
　　ઇહિ અવસર અબ રાખિયે, મોહન નન્દકુમાર ।
સો० બ્રજજનકે સુખદાન, દેખિ વિકલ બ્રજલોગ સબ ।
　　હઁસિ બોલે તબ કાન્હ, ધરહુ ધીર ઉર ડરહુ મતિ ॥

ચલહુ સકલ મિલિ ગિરિકે પાહીં * ઉનકો ધ્યાન ધરહુ મનમાહીં
કરી હૈહૈં બ્રજરાજ સહાઈ * રહિહૈં સુરપતિ મન પછિતાઈ
યહ કહિ હરિ ગોબર્દ્ધન આયો * અભયબાઁહ દે સબન બુલાયો
ગાય બત્સ બ્રજલોગ લુગાઈ * ગયે સકલ હરિ કે સંગ ધાઈ
સબહી કે દેખત ગહિ ધરતે[1] * ઉચક લિયો ગિરવર હરિ કરતે
છિંગુલી[2] પોર[3] બામ કર નાખ્યો * તબ હરિ બ્રજબાસિનતેં ભાખ્યો
કરી સહાય દેવ ગિરિરાયા * આબહુ તુમ સબ ઇનકી છાયા
ગાય ગોપ ગોસુત નર નારી * ભયે સકલ ક્ષણમાહિં સુખારી
ચકિત દેખિ સબ લોગ લુગાઈ * કહત ધન્ય તુમ કુઁવર કન્હાઈ
પ્રેમ ઉમઁગ ઉર આનઁદ ભરિકે * પરસત ચરણ ધાય સબ હરિકે
કાન્હ કહત દેખહુ ગિરિરાઈ * કીન્હીં કેહિ બિધિ તુરત સહાઈ
ભક્તનહિત હરિ ગિરિહિં ઉઠાયો * તબ તેં ગિરિધર નામ કહાયો

છં० પરેઉ તબતે નામ ગિરિધર વામકર ગિરિવર ધર્યો
　　દેખિ વ્યાકુલ સકલ બ્રજકો, શોચ ઇક ક્ષણ મે હર્યો ॥
　　કરત જય જય ગોપ ગોપી, સકલ મન આનઁદ ભરે ।
　　શ્યામ સબકે મધ્ય ઠાઢે, કરજનખ[4] ગિરિવર ધરે ॥
　　પરિ અખણ્ડિત ધાર મૂશલ સલિલ કી બર્ષા કરે ।
　　અન્ધ ધુન્ધ અકાશ ચહુઁદિશિ સબન ઝકઝોરત ખરે ॥
　　વજ્રનીર ગઁભીર પુનિ પુનિ ગરજ પરબત પર ગિરે ।
　　કરત અતિ ઉતપાત બ્રજ પર મેઘ પરલૈ[5] કે કિરે ॥

* ગામ ૧ જમીન પરથી. ૨ ટચલી આંગળી ૩ ટેરવું. ૪ આંગળીના નખઉપર ૫ પ્રલય ૬ સતયના.

દો૦ બાર બાર ચપલા* ચમકિ, ઝકઝોરત[1] ચહું ઓર ।
અરર અરર આકાશ તે, જલ ડારત ઘન ઘોર ॥
સો૦ હરિ જન કે સુખદાયક. ગિરિ કીન્હોં વિસ્તારઅતિ ।
સબ બ્રજ લિયો બચાય,બૂંદ ન આવત ભૂમિ પર ।

કહત ગોપ સબ મનહિ ડરાઈ * ગિરિવર નીકે[2] ધરહુ કન્હાઈ
મહાપ્રલય પરબત યહ ભારી * અતિ કોમલ ભુજ તનક તુમ્હારી
નબતેં ગિરિવર ધીર મો મારૈ * ઐસે બલ બિન કૌન સંભારૈ
દેખિ નન્દ બ્યાકુલ મનમાહીં * મહાભાર ગિરિ કોમલ બાહીં[3]
દાબત ભુજા યશોમતિ મૈયા * બાર બાર મુખ લેત બલૈયા
દેખિ ભાર મન અતિ દુખ પાવૈ * પુનિ પુનિ ગોવર્દ્ધનહિ મનાવૈ
નાથ આપનો ભાર સંભારી * કરિયો કાન્હર કી રખવારી
પય પકવાન મિઠાઈ મેવા * બહુરિ પૂજિહૌં તુમકો દેવા
માત પિતહિ હરિ દેખિ દુખારી * તબ ઈક બુદ્ધિ કરી ગિરિધારી
કહ્યો નન્દસોં નિકટ બુલાઈ * તુમહૂં સબ મિલિ કરહુ સહાઈ
લૈ લૈ લકુટ રાખિ ગિરિ લેહુ * મતિ રાખહુ ઉરમેં સન્દેહુ
ગોવર્ધન ગિરિ ભયો સદાઈ * આપ કહ્યો મોહિં લેહુ ઉઠાઈ

દો૦ યહ સુનિ જહઁ તહઁ ગોપ સબ, રહે લકુટ ગિરિ લાય ।
કહત શ્યામ તબ નન્દ સોં, ભલે લિયો ઉચકાય ॥
સો૦ ઠાઢે ઢિંગ બલરામ, દેખિ દેખિ લીલા હઁસત ।
કૌતુકનિધિ[4] સુખ ધામ, કરત ચરિત સંતન સુખદ ।

સાત દિવસ બીતે યહિ ભાતી * બર્ષત જલ જલધર દિન રાતી
કોપિ કોપિ ડારત જલધારા * મિટી ન બ્રજ કી નેકુ લગારા
જરત[5] જલદ જલ બીચહિં અંબર* વૈસેઇ ગિરિ વૈસેઇ બ્રજ સુન્દર
ધર[6] જલ પવન અનલ નભ જાકો * સુરપતિ કહા કરિ સકૈ તાકો
બાચે જલદ જલતે સબ રીતે[7] * રહ્યો એક ગુણ દ્વૈ ગુણ બીતે[8]

* વીજળી ૧ ઝબુકે છે. ૨ સારી રીતે, બરાબર. ૩ હાથ. ૪ કૌતુકના ભંડાર. ૫ બળી જાય છે. ૬ ધરતી ૭ ખાલી. ૮ સત્ત્વ રજને તમ એમાંથી બે ગુણ રજ અને તમ જતા રહ્યા ને સ્વઃત્વિકતા આવી.

કહત બાત આપસ મેં બાદર * પઠયો ઇન્દ્ર હમેં હૈ આદર
કહ્યો દેહુ વ્રજ જાય બાઈ * કહિહૈં કહા જાય અબ ભાઈ
મહાપ્રલય જલ બર્ષે આની * વ્રજ મેં બૂંદ ન પહુંચ્યો પાની
ભયે મેઘ મન મેં સમ કાદ અબ કરિહૈં સુરરાજ નિરાદર
અતિ ભય તનકી દશા ભુલાને * ગયે ઇન્દ્ર પૈ સબૈ ખિસાને[²]
કહત મેઘ સુરપતિ કે પાહીં * સુનહુ દેવ હમ કહત ડરાહીં
કૈ મારો કૈ શરણુ ઉબારો * વ્રજ પૈ જોર ન ચલત હમારો

દો૦ સાત દિવસ પરલૈ સલિલ, હમ વર્ષે વ્રજ જાય ।
વ્રજબાસી ભાગે નહીં, નિહચોં[³] હમેં બનાય ॥

સો૦ નિઘટ ગયો સબ બારિ, એક બૂંદ પહુંચી ન ધર ।
યહ અચરજ અતિ ભારિ, કહત લગત લજ્જા હમેં ॥

યહ સુનિ ચકિત ભયો સુરરાઈ * પુનિ પુનિ બૂઝત મેઘ બુલાઈ
કહા ભયો પરલય કો પાની * યહ કછુ વ્રજકી બાત ન જાની
સુરપતિ મન યહ કરત બિચારા * પરગત મેં કોઉ હૈ અવતારા
તબ સુરેશ સબ દેવ બુલાયે * આજ્ઞા સુનત તુરત સબ આયે
દેવન આય સબન શિર નાયો * કૌન કાજ સુરરાજ બુલાયો
તબહીં ,દેવન સોં સુરરાઈ * વ્રજબાસિન કી બાત સુનાઈ
બીતે વર્ષ દેત હૈં પૂજા * સો અબ દેવ કિયો ઉન દૂજા
મોહિ મેટિ પર્વત કો થાપ્યો * તાતે મૈં અતિ રિસ કરિ કાંપ્યો
દિયે પ્રલય કે મેઘ પઠાઈ * આવહુ વ્રજગિરિ સહિત બહાઈ
તે બર્ષે પરલૈ જલ જાઈ * વ્રજ મેં નીર ન પહુંચ્યો રાઈ
આયો મેઘ હાર સબ રોઈ * કારણુ કહા કહો મો મોઈ
દેવન કહ્યો સુનો સુરઈશા * પ્રકટ્યો વ્રજહિં બ્રહ્મ જગદીશા

દો૦ તુમ જાનત પ્રભુ ભૂમિ જબ, દુખિત પુકારી જાય ।
કહ્યો લેન અવતાર તબ, સો બિહરત વ્રજ આય ॥

સો૦ કહૈ ઇન્દ્ર પછિતાય, મૈં ભૂલ્યો જાન્યો નહીં ।
કીની બહુત ઢિઠાય, ભય કર મન વ્યાકુલ ભયો ॥

[¹] વ્યાકુલ, કાયર. ૨ શરમાઈને. ૩ એકીકલમ. ૪ ખલાસ થયું.

મૈં સુરપતિ જીનહીં કો કીનો * તિન આગે ચાહૌ બલિ લીનો
રવિ આગે ખદ્યોત ઉજેરી[1] * તૈસી બુદ્ધિ ભઈ હૈ મેરી
કીનો બહુતૈં મં અધિકાઈ * કહા કરોં અબ મન પછિતાઈ
સુરન કહી સુનિયે સુરરાઈ * બ્રજહિં ચલૌ નહિં, આન[2] ઉપાઈ
વૈ હૈં પ્રભુ દયાલ કરુણાકર * ક્ષમા કરૈગે શ્રી સુન્દરવર
સુનિ વિચાર કીનો સુરરાજા * યદ્યપિ વદન દિખાવત લાજા
તદપિ વે સ્વામી મૈં દાસા * કરિહૈ કૃપા અવશિ[3] મોહિં આસા
અબ નહિં બનત રહે મુખગોઈ[4] * શરણ ગયે જો હોય સો હોઈ
યહ બિચાર મન મેં ઠહરાઈ * ચલ્યો શરણ સુરસંગ લિવાઈ
કામધેનું કરિ અગ્ર સુહાઈ * શોચત ચલ્યો બ્રજહિં સમુહાઈ[5]
અતિ સકોચ સુરપતિ મનમાહીં * આગે ધરત પરત પગ નાહીં
જગતપિતા સો કરી ઢિઠાઈ[6] * કહિહૌ કહા વદન દિખરાઈ

દો० શરણ શરણ કહિ ચરણ પરિ, પરિહૌં જાય ઉતાલ[7] ।
શરણાગત પાલન બિરદ[8], તજિહૈં નાહિં ગોપાલ ॥
સો० દીન બચન સુનિ કાન, કરિહૈં કૃપા કૃપાલ પ્રભુ ।
યહૈ કરત અનુમાન, સુરનાયક આયો બ્રજહિં ॥

દેખિ સુરન કો ભીર અહીરા * અતિ ડરપે ઉર ભયે અધીરા
દૌરિ કૃષ્ણ સોં જાય સુનાયો * સુરપતિ આપ સૈન સજી આયો
કહત શ્યામ હઁસિ મતિહિ ડરાવો * ગિરિવર તજી કિતહૂં મતિ જાવો
બ્રજ બાહર સેના સબ રાખી * બાહન તે ઉતર્યો સહસાખી[9]
સકુચત ચલ્યો કૃષ્ણ કે પાસા * કછુક દુખિત મન કછુક ઉદાસા
ધાય પર્યો ચરણન પર જાઈ * કૃપાસિંધુ રાખો શરણાઈ
બિસર્યો તુમહિં તુમ્હારી માયા * અબ તુમ બિન નહિં ઔર સહાયા
શરણ શરણ પુનિ પુનિ કહિ બાની * ધોયે ચરણ નયન કે પાની
રાખિ રાખિ ત્રિભુવન કે રાઈ * મોતેં ચૂક પડી અધિકાઈ
મૈં અપરાધ કિયો અનજાની * ક્ષમા કરો પ્રભુ! જનસુખદાની

---

૧ આગિયાનો પ્રકાશ. ૨ અન્ય ૩ જરૂર. ૪ મોઢું સતાડેથી. ૫ સન્મુખ
૬ નિર્લજ્જતા, ધૃષ્ટતા ૭ જલ્દી ૮ મોટું નામ ૯ સહસ્રાક્ષ, [illegible]

જો બાલક પિતુસોં બિરુઝાય[1] * વેન પિતા તેહિ ગોદ ઉઠાઈ
ઐસેહિ મોહિં કરો જનતાતા * જૈસે સુતહિત પિતુ અરુ માતા

દો૦ વ્યાકુલ દેખિ સુરેશ અતિ, દીનબન્ધુ યદુરાય ।
અભય કિયો કર માથ ધરિ, ભુજ ગહિ લિયો ઉઠાય ॥

સો૦ લીનો હૃદય લગાય. દેખિ દીનતા ઇન્દ્ર કી ।
શિર નહિં મકત ઉઠાય, બાર બાર પરસત ચરણ ॥

કહત ઇન્દ્ર સે કુંવર કન્હાઇ * તુમ કત સકુચત હો સુરરાઈ
હમ તુમ સોં કીની અધિકાઈ * તુમ્હરી પૂજા હમ સબ ખાઈ
ભલી કરી બ્રજ બર્ષે પાની * હમ કછુ તુમસોં રિસ નહીં માની
યહ દીની મેરી ઠકુરાઇ * તુમ નહીં જાનત કરી ઢિઠાઈ
કહા ભયો જો મેઘ પઠાયે * મૈં સબ બ્રજ કે લોગ બચાયે
તુમ કછુ ઉરમેં શોચ ન આ ઐં * મૈં તુમ સોં કછુ બુરો ન માનોં
ભલી કરી બ્રજ દેખન આયે * તુમ મેરે મન મેં અતિ ભાયે
અપને મન કો શોચ મિટાઇ * દેવન સહિત કરો સુખ જાઈ
સુનિ હરિ બચન દેવગણ હર્ષે * જય જય કરિ કુસુમાંજલિ બર્ષે
પુલકિ અંગ સુખ ગદ્‌ગદ બાની * કહત ધન્ય પ્રભુ જન સુખદાની
અશરણશરણ તુમ્હારો બાનો * યહ લીલા સબ તુમહીં જાનો
ધન્ય ધન્ય સબ બ્રજ કે બાસી * જીનકે પ્રેમ વિવશ અબિનાસી

દો૦ પ્રભુહિં દેખિ અનુકૂલ મન, ધીર કિયો સુરરાય ।
મિટી ત્રાસ ઉર તે તઊ, બાર બાર પછિતાય ॥

સો૦ કહત બારહીં બાર, તુમ મતિ અમમ અગાધ[2] પ્રભુ ।
મૈં ભૂલ્યોં સંસાર, જાન્યોં બ્રજ અવતાર નહીં ॥

પ્રભુ આગે ચાહોં મૈં પૂજા * મોતે મન્દ ઔર કો દૂજા
અહો નાથ તુમ પ્રભુ મૈં દાસા * રવિ આગે ખદ્યોત પ્રકાસા
મેરો ગર્વ કિતક યહ બાતા * કોટિન ઇન્દ્ર તુમ્હારે ગાતા[3]
મૈં અપરાધ કિયો યહ ભારી * પ્રભુ રાખ્યો નિજ ઓર નિહારી
દીનબન્ધુ તુમ જનહિતકારી * બિરદ બખાનત બેદ પુકારી

૧ રુસો કરે. ૨ અમપ. ૩ શરીરમાં

કૃપા કરી પ્રભુ દરશન પાયે * ભયો સુખી તનતાપ નશાયે
યે દિન વૃથા ગયે બિન કાજા * તુમકો નહિં જાન્યો વ્રજરાજા
ધન્ય ધન્ય પ્રભુ ગિરિવરધારી * ભંજન બિપતિ ભક્ત હિતકારી
દૈત્ય દલન પ્રભુ ભાર ઉતારન * સંત ધેનુ દ્વિજ હિત તનુ ધારણ
અબ પ્રભુ મોહિં કૃપા યહ કરિયે * ગિરિવરધર ગિરિ ધર[1]પર ધરિયે
સુનિ બિનતી હરિ ભયે સુખારી * તબ ગિરિ કરતેં ધર્યો ઉતારી
સુરન સહિત સુરરાજ અનન્દે * કામધેનુ લૈ પ્રભુ પદ વન્દે

છં૦ કરત અસ્તુતિ જોર કર સુર ધેનુ આગે રાખિકૈ
બન્દિ પ્રભુ પદ પુલકિ પુનિ, પુનિ નામ ગોબિંદ ભાખિકૈ ॥
જૈ જૈ કૃપાલુ મુકુન્દ માધવ કૃષ્ણ અગણિતગતિ હરે ।
ગોપપતિ રાજીવલોચન[2] કરજનબ ગિરિવર ધરે ॥
વાસુદેવ વ્રજેન્દ્ર યદુપતિ કંસ-અરિ સુર-રંજને ।
હરણ ભવ-ભય ભાર મહી અહિરાજ વિષપદ ગંજને ॥
બકી તિરણાવર્ત બત્સાસુર, બકા અઘ નાશનં ।
અતિહિ દુષ્ટ અરિષ્ટ ધેનુક, અસુર વંશ વિનાશનં ॥
ચોરિ માખન ખાત વ્રજ ઘર, ભંજિ તરુ જન દુખ હરે ।
યોગિ જન જપ તપ ન પાવત ધન્ય વ્રજજન વશ કરે ॥
ધન્ય ગોકુલ ધન્ય યમુના ધન્ય વ્રજ બૃન્દાબને ।
ધન્ય ગોપી ગોપ યશુદા નન્દ ગિરિ ગોવર્દ્ધને ॥
ફિરત ચારત ધેનુ નિજ પદપદ્મ ફણિઅહિ[3] પ્રતિ ધરે ।
શકટભંજન ભક્તરંજન રાસ નિર્તત ગુણ ભરે ॥
જનક સુ-સરિ શિવસનકધન શ્રી નહીં છાંડ઼ત ધરી ।
પરસતે પદ ભયો પાવન જયતિ જૈ જૈ જૈ હરિ ॥

દો૦ કરિ અસ્તુતિ મનહર્ષિ અતિ, પર્યો શક્ર[4] પ્રભુ પાંય ।
હ્વૈ પ્રસન્ન સુરધેનુયુત, બિદા કિયો યદુરાય ॥
સો૦ પુનિપુનિ પ્રભુપદ વન્દિ, સુરલોકહિ[5] સુરપતિ[6] ગયો ।
વ્રજજન પરમાનન્દ, ચકિત બિલોકત શ્યામતન ॥

૧ પૃથ્વી ૨ કમળદલલોચન ૩ સાપની ફેણો પર. ૪ ઇન્દ્ર. ૫ સ્વર્ગમાં. ૬ ઇન્દ્ર

કહત ગોપ સબ આપસ માંહીં * ઇન સમ ઔર જગત કોઉ નાહીં
સાત વર્ષ કો બાલક જોઇ * તાહિ ઇતો બલ કૈસે હોઇ
હૈં યે પારબ્રહ્મ ભગવાના * કરત ચરિત્ર દેહ ધરિ નાના[1]
દૈત્ય કિતે છલ કરિ કરિ આયે * તે સબ ઇન કૌતુકહિ નશાયે
ઇન્દ્ર મેટિ ગિરિવરહિં પુજાયો * તામેં નિજ સ્વરૂપ પ્રગટાયો
ઇન્દ્ર પ્રલયઘન દિયો પઠાઈ * સાત દિવસ વ્રજ બરષે આઇ
અતિ વિસ્તાર બઢયો અતિ ભારી * લીનો ગિરિવર કર પર ધારી
એક બુંદ વ્રજ મેં નાહીં આઇ * લીન્હી સબ વ્રજલોક બચાઇ
હારિ માનિ સુરપતિ ભય પાઈ * આન પરચો ચરણન શિર નાઈ
કામધેનુ દેવન કો લ્યાયો * તાહિ અભય કરિ ફેરિ પઠાયો
અચરજ બાત જાત નહિં વરણી * માનુષ સોં યહ હોય ન કરણી
પરે ગોપ હરિ ચરણન આઇ * કહત ધન્ય તુમ કુંવરકન્હાઇ

દો૦ હમ તુમકો જાનૈં નહીં, હૌ તુમ ત્રિભુવનરાય ।
વ્રજબાસિન સુખદેન કો, વ્રજ મેં પ્રગટે આય ॥
સો૦ તુમ કર લેત સહાય, પરત જહૈંા સંકટ બિકટ ।
લીનોં હમૈં બચાય, વિષ તેં જલ તેં અનલ[2]તેં ॥

કરત બિચાર સુવતિ સબ ઠાઢી * પ્રેમ ઉમૈંગ મન આનઁદ બાઢી
કૈસે ગિરિવર લિયો ઉઠાઈ * અતિ કોમલ તન શ્યામકન્હાઈ
લેત ધરત જાન્યો નહીં કાહૂ * ધન્ય ધન્ય હરિ કો યહ બાહૂ
સાત દિવસ પરલૈજલ[3] ઢાર્યો * ઇન્દ્ર પર્યો ચરણન જબ હાર્યો
કહત સખા ધનિધન્ય ગોપાલા * કૈસે ગિરિ કર ધરચો બિશાલા
યહ કરતૂત કરત તુમ કૈસે * હમ સઁગ સદા રહત હૌ જૈસે
ગાય ચરાવત હો મિલિ હમસોં * કેતિક બલ હૈ બૂઝત[4] તુમસોં
ધાય ચરણ ગહિ યશુમતિ મૈયા * મુખ ચૂંબનિ અરુ લેત બલૈયા
અતિહી સ્નેહ નયન ભર પાની * તન પુલકિત મુખ ગદગદબાની
કૈસે કર જુ ધરચો ગિરિ તાતા * અતિ કોમલ ભુજ તુમ દિનસાતા
બિહુંસિ બાત સોં કહત કન્હૈયા * તેરી સોં સુન યશુમતિ મૈયા

૧ જુદા ૨ અગ્નિ ૩ પ્રલયનું પાણી ૪ પૂછીએ છીએ.

મૈં ન ઉઠાવત રી શ્રમ પાયો * નેક છુયો ઉઠિ આપુહિ આયો
દો૦ અબ ગિરિકો પૂજો બહુરિ, સબસોં કહ્યો કન્હાય ।
ખુંદત તેં રાખ્યો ઉનહિં, કીની બહુત સહાય ॥
સો૦ યહ સુનિ હર્ષ બઢાય, બહુરો ગિરિ પૂજ્યો સબન ।
અતિ હર્ષિત નંદરાય, દિયે દાન બિપ્રન બિપુલ ॥

અક્ષત રોરી[1] પાન મિઠાઈ * પુષ્પ હાર દધિ દૂબ[2] સુહાઈ
યશુમતિ રોહિણી અરુ બ્રજનારી * સજિ સજિ લાઇ કંચન થારી
હરિકો તિલક કિયો દોઉ માતા * પુલકિ પ્રેમ પરિપુરણ ગાતા
બહુતક દ્રવ્ય નિછાવર કીનો * ભુજ ગહિ લાય કંઠ સોં લીનો
બ્રજતિય હરિકો તિલક બનાવેં * ફૂલ માલ ગલમેં પહિરાવેં
દહિ મિલિ અંગ પરમ સુખ પાવેં* નિરખિ બદન છબિ બિધિહિ મનાવેં
હોહિં હમારે પતિ ગિરિધારી * મનમોહન સુન્દર બનવારી
યહ કામના સકલ ઉરધારી * હરિ છબિ નિરખતિ ગોપકુમારી
કહ્યો નંદ સોં તબ ગિરિધારી * સુનહુ તાત અબ બાત હમારી
ગોબર્દ્ધન કો કરો પ્રણામા * ચલિયે અબ સબ નિજ નિજ ધામા
યહ સુનિ સબનિગિરિહિં શિરનાઈ * ચલે બ્રજહિ મન હર્ષ બઢાઈ
આયે સદન સકલ બ્રજબાસી * સહિત શ્યામસુંદર સુખરાસી

દો૦ ઘર ઘર બ્રજ આનન્દ સબ, ગાવત મંગલચાર ।
આયો સુરપતિ જીત હરિ, ગિરિધાર નન્દકુમાર ॥
સો૦ બ્રજમંગલ બ્રજમોદ[3], બ્રજઆભૂષણ ગિરિધર ।
નિત નવ કરત વિનોદ, બ્રજબાસી બ્રજદાસહિત ॥

અથ નન્દ એકાદશી વરૂણ લીલા

ઇન્દ્રહિ જીતિ શ્યામ ઘર આયે * બ્રજ ઘર ઘર આનંદ બધાયે
તા દિન દશમી ભઇ સુહાઈ * કાર્તિક શુકલ એકાદશિ આઈ
ભક્તિમુક્તિ દાયક અતિ પાવન * પાપ શાપ સંતાપ નશાવન

---

૧ કુંકુમ. ૨ દુવો, પ્રે. ૩ વ્રજને આનંદ આપનાર.

નન્દ એકાદશિ બ્રત પ્રતિપાલૈં * બેદ બિદિત સબ ધર્મ સંભાલૈં
પ્રથમહિં દશમી સંગમ કીનો * બહુરિ એકાદશિ કો બ્રત લીનો
નિરાહાર નિરજલ દૃઢ નેમા * નારાયણ પદપં જપ્રેમા
ઓર કાજ કછુ મનહિં ન લાયો * ભજન કરત સબ દિવસ બિતાયો
નિશિ જાગરણ કરન બિધિ ઠાની * પ્રભુ મંદિર લીપ્યો નિજ પાની
પાટંબર બર નિચય બિછાયે * બિબિધ પુનીત સુગન્ધ સિંચાયે
બાંધી બન્દનવાર સુહાઈ * સુમન સુગન્ધ માલ લટકાઈ
ચૌક ચારુ બહુ રંગન પૂર્યો * સિંહાસન તહૈં રાખ્યો રૂર્યો
શાલગ્રામ તહાં પધરાયે * ભુષણ બસન બિચિત્ર બનાયે

દો૦ ધુપ દીપ નૈબેદ્ય કરિ, પ્રભુ પર પુષ્પ ચઢાય ।
કરી આરતી પ્રેમ સોં, ઘંટા શંખ બજાય ॥
સો૦ પ્રભુ પદ નાયો માથ, જોરિ હાથ અસ્તુતિ કરી ।
તુમ ત્રિભુવન કે નાથ, જોરિ હાથ અસ્તુતિ કરી ॥

આદર સહિત કરી નંદ પૂજા * પ્રેમ ભક્તિ ઉર ભાવ ન દૂજા
કરત કીરતન ભજન સપ્રીતિ * તીનિ યામ યામિનિ જબ બીતી
તબહિં મહરિ નંદરાય બુલાઇ * કહ્યો યશોમતિ સોં સમુઝાઈ
એક દણ્ડ[૧] દ્વાદશી સમારે[૧] * પારન કી બિધિ કરો સવારે
યહ કહિ નંદ યશોમતિ પાહીં * લૈ ઝારી . ધોતી કર માહીં
ગયે ન્હાન યમુના કે તીરા * સંગ નહીં કોઉ તહાં અહીરા
ઝારી ભરિ યમુનાજલ લીનો * બાહર જાય દેહ કૃત કીનો
લૈ માટી કર ચરણ પખારી * અતિ ઉત્તમ સોં કરી મુખારી
અચમન લૈ બૈઠે નંદપાની * બરુણદૂત જલ બાજત જાની
નન્દહિ લૈગે[૨] પકરિ પતાલા * બરુણ પાસ પહુંચે તતકાલા
જન્યો બરુણ કૃષ્ણ કે તાતા * ભયો હરષ મન શુન યહ બાતા
અન્તરયામી પ્રભુ ઘનશ્યામા * નન્દ લેન ઐહૈં[૩] મમ ધામા

દો૦ ભયો કરુણ અતિહર્ષમન, પુનિપુનિપુલકિતગાત ।
નન્દહિં લ્યાયે ભૃત્ય મમ, ભલી ભઇ યહ બાત ॥

ઘડી ૧ સવારમાં. ૨ લઈ ગયા. ૩ આવશે.

સો૦ સો પ્રભુકૃપાનિધાન,ઐહૈં ધનિ ધનિભાગ્ય મમ ।
જાહિ ધરત મુનિધ્યાન,નિગમનેતિ જેહિગાવહીં ॥

હર્ષ સહિત નંદહિં જલરાઈ[1] * ભીતર મહલન ગયે લિવાઈ
સાદર બિનય બચન બહુ ભાખે * ધીરજ દૈ નીકૈ નંદ રાખે
રાની સબન નંદ કો દેખ્યો * જન્મ સુફલ અપનો કરિ લેખ્યો
કહત કિ ધનિ ધનિ ભાગ્ય હમારે * નંદ હમારે સદન પધારે
જિનકે સુત ત્રૈલોકય ગુસાઈ * સુર નર મુનિ બહી કે સાઈ
ચિતવત પંથ વરુણ મન લાયે * કરુણામય અબ આવત ધાયે
યશુમતિ શોચ કરત મન માહીં * ભઈ બેર આયે નંદ નાહીં
ખબર લેન લબ ગ્વાલ પઠાયે * યમુના તટ નહીં નંદહિં પાયે
ઝારી ધોતી તટ પર દેખી * ભયે શોચ સબ ગ્વાલ બિશેખી
ઈત ઉત ખોજ ગ્વાલ ફિર આયે * કહત મહરિ સોં નન્દ ન પાયે
ઝારી ધોતી તટપર પાઈ * સુનત મહરિ સુખ ગયો સુરાઈ[2]
નિશા અકેલે આજ સિધાયે * કાહૂ જલચર ધોં ધરિ ખાયે

દો૦ અતિવ્યાકુલ યશુમતિ ભઈ, ઉઠી રોય અકુલાય ।
સુનિ ધાયે બ્રજલોગ સબ, નંદહિં ખોજત જાય ॥
સો૦ યમુના તટ બન ગાંવ, નંદ નંદ ટેરત સબૈ ।
ઢુંઢફિરે સબ ઠાંવ, ભયે બિકલ બ્રજલોગ સબ ॥

સોવત તે હરિ હલધર આયે * રોવત માત દેખિ દુખ પાયે
બૂઝત જનની સોં દોઉ ભૈયા * કત રોવતિ હૈ યશુમતિ મૈયા
બિલખિ યશોમતિ બચન સુનાયે * યમુના તટ કહુઁ નન્દ હિરાયે[3]
યહ સુનિ હરિ બોલે સુનુ માતા * અબહીં આવત હૈં નંદ તાતા
મોસોં કહિ ગયે અબહીં આવન * મતિ રોવૈ મૈં જાત બુલાવન
પ્રભુ સર્વજ્ઞ સકલ કે સ્વામી * જલ થલ વ્યાપક અંતરયામી
જાને નંદ વરુણ કે ધામા * વરુણપ્રીતિ પુનિ લખિ ઘનશ્યામા
વરુણલોક હરિ તુરત સિધાયે * સુનત બરુણ આતુર ઉઠિ ધાયે
દેખત દરશ પરમ સુખ પાયો * ચરણ સરોજ આય શિર નાયો

૧ વરુણ દેવ ૨ સુકાઈ ગયું ૩ ખોવાઈ ગયા.

કહત આજ ધનિ ભાગ્ય હમારે * ત્રિભુવનપતિ મમ ધામ પધારે
પાટમ્બર[1] પાઁવડેર બિછાયે * મહવન [2] બંદનવાર બઁધાયે
રત્નજટિત સિંહાસન ધાર્યો * તા પર સાદર પ્રભુ બૈઠાર્યો
છં૦ બૈઠાય આદર પ્રભુહિં ધોવત કમલપદ નિજ કર ગહે ।
જો પદ સરોજ મનોજ અરિ[4] ઉરસર સદા પ્રફુલ્લિત રહે ॥
જો પદ પદ્મ પાદશાખ્ય[5] ઉર વહન નિજ ભૂષણ કિયે ।
પાય તે પદજલજ[6] જલપતિ પ્રેમ પરિપૂરણ હિયે ॥
દો૦ બિબિધભાઁતિ પ્રભુ પૂજિકે, બરુણ કહ્યો ગહિ પાય ।
કૃપાસિંધુ અતિકૃપા કરિ, દરશ દિયો મુહિં[7] આય ॥
સો૦ મૈં કીન્હોં અપરાધ, સો પ્રભુ ઉર નહિં આનિયે ।
ક્ષમા સમુદ્ર અગાધ, ક્ષમા કરહુ નિજ જાનિ જન ॥
જલ રક્ષક જો દૂત કૃપાલા * તે લૈ આયે નન્દ પતાલા
યહ કારજ મૈં ઉનકો કીન્હા * તિન દૂતન પ્રભુ નંદન ચીન્હા
યદપિ કિયો ઉન પાતક ભારી * હૈં વે સકલ દંડ અધિકારી
તદપિ દૂત કે મો મન ભાયે * જિનતે પ્રભુ કે દરશન પાયે
દેખિ નાથ શુભ દરશ તુમ્હારા * મૈં માન્યો ઉનકો ઉપકારા
અબ પ્રભુ હમ સબ શરણ તુમ્હારી * રાખિ લહુ શ્રીગિરિવરધારી
પાઁયન પરીં આય સબ રાની * બડભાગિન આપન કો જાની
રાનિન સહિત બરુણ અનુરાગે * અસ્તુતિ કરત જોરિ કર આગે
ધન્ય નન્દ ધનિ ધન્ય યશોદા * ધનિ ધનિ તુમહિં ખિલાવન ગોદા
ધનિ બ્રજ ગોકુલ કે નર નારી * પૂરણ બ્રહ્મ જહાઁ અવતારી
ગુણાતીત અબિગતિ[8] અબિનાશી * બ્રજ બિહાર બિલસત સુખરાશી
શેષ સહસમુખ બરણિ ન જાઈ * સહજ રૂપ કો[9] કરત બડાઈ
દો૦ કરિ અસ્તુતિ રાનિનસહિત, પુનિપુનિ ધરિ પદ શીશ ।
લૈ પ્રભુકો નઁદરાય ઢિગ, તબહીં ગયો જલીશ[10] ॥

૧ રેશમી વસ્ત્ર. ૨ પગ મૂકવા માટે પાથરેલું વસ્ત્ર ૩ તોરણ ૪. કામદેવના શત્રુ, શિવજી. ૫ લક્ષ્મીજી ૬ ચરણ કમલ ૭ મને ૮ અવર્ણનીય ૯ કોણ ? ૧૦ વરૂણ

સો૦ હરષિ ઉઠે નંદરાય, દેખિ શ્યામકો શશિબદન ।
લખિ પ્રભુકી પ્રભુતાય, રહે મુદિત ચક્રિત ચિતય ॥
કરત મનહિં મન નંદ બિચારા * યહ કોઉ આદિ બડો અવતારા
ભયો નન્દ મન હર્ષ અપારા * બ્રહ્મ કરત મો સદન બહારા
તબહિં કૃપા કરિ જન સુખદાઈ * બરુણહિં દૈ જલરાજ બડાઈ
જાય નન્દ કો કર ગહિ લીનો * ચલહુ તાત બ્રજ, કાંહ હઁસિદીનો
કહ્યો પ્રણામ વરુણ સુખ પાયે * નન્દસહિત હરિ બ્રજ ગૃહઆયે
નન્દ આય બ્રજકો જબ દેખ્યો * તમ વહ ચરિત સ્વપ્નમેં લેખ્યો
દેખિ નન્દ કો બ્રજ નર નારી * ગયો દુઃખ સબ ભયે સુખારી
બૂઝત નંદહિ ગોપ સયાને * કિતહિં ગયે તુમ હમ નહિં જાને
હારે ખોજ સકલ બ્રજબાસી * ભયે બહુત તુમ બિના ઉદાસી
નંદમહર તબ સબ સોં ભાખ્યો * કાલિહ એકા શિ બ્રત મૈં રાખ્યો
આજ દ્વાદશી થોરી જાની * રૈન અછત[૨] ગયો યમુનાપાની
કટિલૌં ગયો યમુન જલમાહીં * લૈ ગયો બરુણદૂત ગહિ બાહીં
દો૦ બરુણ લોકતે જાય કે, લાયે મોહિં ગોપાલ ।
યે પ્રગટે બ્રજ આય કોઉ, ઉત્તમ પુરુષ વિશાલ ॥
સો૦ મહિમા કહી ન જાત, કોટિ ભાંતિ બરણો બરુણ ।
સાંચ કહત મૈં બાત. ઇનકો નર મતિ જાનિયો
ભયો અધીન બહુત જલરાઈ * પર્યો ચરણ કમલન પર આઈ
રાનિન સહિત ધોય પદ પૂજે * જાનિ જગતપતિ ભાવ ન દૂજે
બ્રજ નર નારી સુનત યહ ગાથા * કહત ભયે સબ સકલ સનાથા
યશુમતિ સુનત ચકિત યહ બાની * કહત કહા યહ અકથ કહાની
પ્રભુ કી માયા મેં અરુઝાની[૨] * કહત નંદ સાં યશુદા રાની
મો બરજત નિશિ ન્હાન સિધાયે * કુશલ પરી પુણ્યન તે આયે
હરિ કો ચૂમિ લિયો ઉર લાઈ * લ્યાયે નંદહિ ખોજ કન્હાઈ
બિપ્રન બોલિ દિયો બહુ દાના * ઘર ઘર બૈંટી મિઠાઈ પાના
ગાવત મંગલ નારિ સુહાઈ * બાજી નંદ અવાસ બધાઈ

૧ હોવા છતાં પણ ૨ ગુંચવાએલી.

નંદ કહત યશુમતિ સુન ભોરી[1] * તૂ અબ ક્તિહિ કરત મન ભોરી
જાકો ત્રિભુવનપતિ સો ત્રાતા * તાહિ સદા મંગલ દિન રાતા
કહી ગર્ગ મુનિ બાની જોઈ * પ્રગટત જાત બાત સબ સોઈ

દો૦ ઇનતે સમરથ ઔરનહીં, યે હૈં સબ કે નાથ ।
વ્રજબાસી આનંદ સબ, સુનિસુનિ હરિગુણગાથ ॥

સો૦ ધનિધનિ વ્રજનરનારી, કહત હમારે ભાગ્ય સબ ।
હમસંગ કરત બિહાર, શ્રીબૈકુણ્ઠનિવાસ હરિ ॥

અથ વૈકુણ્ઠદર્શન લીલા

કહત પરસ્પર સબ વ્રજબાસી * હરિ હૈં શ્રીબૈકુણ્ઠનિવાસી
સો બૈકુણ્ઠ અહૈ[2] ધોં કૈસો * જન્મ મરણ ભય જહાઁ ન ઐસો
જાકો બેદ પુરાણ બખાને * હરિ જહૈં બસત સદા સુખ માને
જો હરિ હમહિં દિખાવૈં સોઈ * તો બડભાગ્ય હોયઁ સબ કોઈ
યહ મનસા સબકે મન આઈ * જાનિ લઈ ભક્તન સુખદાઈ
તબહિં કૃપા કરિ સબ વ્રજલોકા * પહુઁચાયે બૈકુણ્ઠ બિશોકા[3]
પરમ ધામ જો બેદન ગાયો * દિવ્ય દૃષ્ટિ દૈ સબન દિખાયો
દેખત ભૂલિ રહે સબ ગ્વાલા * પુર બૈકુણ્ઠ અનુપ બિશાલા
ભૂમિ વ્રજ મણિ દ્યુતિ છબિ છાઈ * પરમ પ્રકાશ બરણિ નહીં જાઈ
વાપી કૂપ તડાગ અમી[4] કે * ત્રિબિધ નગન[5] બાંધે નીકે
રત્નન કો સોપાન[6] સુહાઈ * જહાઁ દેવ મુનિ રહત લુભાઈ
ફૂલે કમલ બિપુલ બહુ રંગા * કરત શબ્દ ખગ ગુંજત ભૃંગા

દો૦ કલ્પવૃક્ષ કે બાગ વન, સુમન સુગંધ અપાર ।
ખગ મૃગ સબ તેજોમયી, દિવ્ય સ્વરૂપ ઉદાર ॥

સો૦ મંદિર બરણિ ન જાહિં, ચિંતામણિમય ખચિત સબ ।
તૈસે તાહિ લખાહિં[7], જૈસી જાકી ભાવના ॥

સકલ ચતુરભુજ તહાઁ કે બાસી * શુદ્ધ સતોગુણ સબ સુખરાસી

---

૧ ભોળી. ૨ હશે. ૩ શોક રહિત ૪ અમૃતનાં. ૫ હીરાના પત્થર
૬ પગથિયાં ૭ દેખાય

રામ[1]સહિત તહઁ પ્રભુ સુખશીરા * શોભિત નવ જલદાન[2] શરીરા
ભૂષણ બસન દિવ્ય પરકાશી * સુન્દર સકલ સકલ અવિનાશી
બદન પ્રકાશ હાસ સુખકારી * કોટિ ચંદ કીજે બલિહારી
મણિનજટિત શિર મુકુટ બિરાજે * ભૂષણ બસન અનુપમ રાજે
દિવ્ય પારષદ ચવઁર ઢુલાવૈં * નારદ તુમ્બુર ગુણ ગણ ગાવૈં
ચકિત બિલોકત સબ બ્રજબાલા * જાન્યો પ્રભુ પ્રભાવ તિહિકાલા
ચારિ ભુજા તહઁ પ્રભુહિ નિહારી * શંખ ચક્ર ગદ અંબુજધારી
દ્વિભુજ કાન્હ કો રૂપ ન દેખ્યો * મુરલીલકુટ પાણિ[3] નહીં પેખ્યો
નાહીં મુકુટ શિર મોર પખૌવા * કટિ કાછની ન ગુંજ હરૌવા
નહીં ભેષ નટવર ગોપાલા * ભયે બિરહ બશ તબ સબ ગ્વાલા
બ્રજબાસી સોઈ રૂપ ઉંપાસી * તા સરૂપ બિન ભયે ઉદાસી

દો૦ અકુલાને દગ સબનકે, દેખન કો તિહિ કાલ ।
મોરપંખધર ગુંજધર, મુરલીધર ગોપાલ ॥
સો૦ બ્રજબાસિનકે ધ્યાન, નટવર ભેષ ગોપાલ કો ।
અમિતરૂપ[4] ભગવાન, તદપિ ઉપાસન રૂપ યહ ॥

બિરહ બિબશ હરિ બ્રજજન જાને * તબહીં તુરત સકલ બ્રજ આને
કાન્હ દેખિ સબ ભયે સુખકારી * રહે ચકિત શશિ વદન નિહારી
કહત સબૈ મન અચરજ પાયે * કહઁા ગયે હમ કૈસે આયે
દેખ્યો સ્વપ્ન સબૈ યક બારા * કિધૌ[5] સઁાચ યહ કરત બિચારા
યહ ચરિત્ર સબ મોહન કરહીં * પુર બૈકુણ્ઠ દિખાયો હમહીં
ધન્ય ધન્ય હમ સબ બ્રજબાસી * બ્રહ્મ હમારે સંગ બિલાસી
હરિ કે ચરણ પરસ સબ ધાઇ * કરત ગોપ સબ સુખન બડાઈ
હઁસિ હઁસિ સબસોં કહત કન્હાઈ * રહે કહઁા તુમ સકલ ભુલાઈ
આજ કહઁા ઐસો તુમ દેખ્યો * સો કિન મોસોં કહત બિશેખ્યો
હમ કહઁ દેખત નન્દદુલારે * તુમહીં સકલ દિખાવન હારે
ભૂતલ નાગ પતાલ નિહારો[6] * સકલ જગત તુમ્હરો બિસ્તારો
યહ સુનિ શ્યામ મન્દ મુસકાઈ * દિયે સકલ પુનિ મોહ ભુલાઈ

૧ બલદેવજી. ૨. મેઘ. ૩ હાથ. ૪ અનેક. ૫ અથવાતા. ૬. આકાશ.

દો૦ કરત ચરિત્ર બિચિત્ર પ્રભુ, બ્રજબાસિન કે માહિં ।
લખિ(૨)શિવબ્રહ્માદિસુર,મુનિજન મનહિં સિહાહિં[1]॥
સો૦ અતિઆનંદ બ્રજલોગ,હરિકે નિતનવચરિતલખી ।
સબકો મળ્યું સુખ યોગ, બ્રજબાસી પ્રભુ નંદસુત ॥

સદા શ્યામ ભક્તન સુખદાઇ * ભક્તન હિત અવતાર) સદાઈ
સંકટ મેં જન જહૉં પુકારેં * તહૉં પ્રકટ તિનકો નિસ્તારેં
સુખભીતર જિન સુમિરન કીન્હોં * તિનકો તહૉં દરશ હરિ દીન્હોં
સુખ દુખ મેં જો હરિ કો ધ્યાવેં * તિનકો નેક ન હરિ, બિસરાવેં
દેવ દનુજ ,ખગ મૃગ નરનારી * ભક્તિવિવશ સબ તે ગિરિધારી
ચિત દે ભજે ભાવ જો જૈસે * તાકો હોત પ્રગટ હરિ તૈસે
બ્રહ્મા કીટ આદિ કે સ્વામી * પ્રભુ હૈં નિરલોભી , નિહકામી
બેદ પુરાણુ સાખિ સબ બોલેં * ભાવ વશ્ય સબકે સંગ ડોલેં
કામ ભાવ બ્રજ ગોપી ધ્યાવેં * મન વચ ક્રમ હરિસોં મનલાવેં
ઇક ક્ષણુ હરિકો નાહીં બિસારેં * જોનદાજ[2] ચિત હરિસોં વારેં
ગોરસ લૈ નિકસેં બ્રજ માહીં * જહૉં શ્યામ તેહિ મારગ જાહીં
તિનકે મન કી પ્રીતિ બિચારી * રીઝે . ગોપીજનમનહારી

દો૦ નવ સત સાજ શ્રૃંગાર તન, ગોરસ લૈ બ્રજનારિ ।
બેચન ઇહિ મગ આવહીં, મોસોં પ્રીતિ બિચાર ॥
સો૦ અબ ઇન સંગ બિહાર, કરી દાન દધિ લાયિકે ।
યહ મન કિયો બિચાર, હરિ બ્રજમોહન લાડ઼િલે ॥

અથ દાનલીલા

દધિ કો દાન રચ્યો ઇક લીલા * ભક્તન કી સુખદાયક શીલા
દધિદાની નિજ નામ ધરાઉં * વ્રજ યુવતિન મન સુખ ઉપજાઉં
શ્યામ સખન તબ લિયો બુલાઇ * સબસોં કહિ યહ બાત સુનાઇ
બ્રજ યુવતી નિત ગોરસ લ્યાવેં * યા મારગ હૈ બેચન આવેં

૧ ઇર્ષા કરે છે. ૨ ધરતું કામ.

તિન્હૈં ખિઝાય દાન દધિ લીજૈ * ગોરસ ખાય જાન તબ દીજૈ
યહ સુનિ સખા ઉઠે હરખાઈ * ભલી બાત તુમ શ્યામ સિખાઈ
સબહિન મન અતિ હર્ષ બઢાયો * કહત શ્યામ દધિ દાન લગાયો
તબહિં જાય ઘેર્યો બન ઘાટા * આવત નિત ગ્વાલિનિ જિહિ બાટા
કહ્યો શ્યામ સબ સો સમુઝાઇ * રહો તરુન કી ઓટ લુકાઈ[1]
જબકી ગ્વાલિનિ દધિ લૈ આવૈં * ઘેર લેહુ કોઉ જાન ન પાવૈં
યહ સુનિ સખા ઘેરિકૈ બાટા * બૈઠે ઠાક ઠગન જો ઠાટા[2]
ઉતતે બન બન ગ્વાલી નબેલી[3] * બેચન દધિહિં ચલીં અલબેલી

દો૦ હઁસત પરસ્પર આપ મેં, ચલી જાહિં જિય મોર ।
પાય ઘાત[4] મેં સન સખબ, ઘેર લઇ ચહુઁ ઓર ॥
સો૦ દેખિ અચાનક ભીર, ચકિત રહીં ચહુઁદિશિ ચિતૈ ।
સહમીં[5] કછુક શરીર, કિતતે આયે ગ્વાલ સબ ॥

શંકિત હ્વૈ ગવલિની ભઈ ઠાઢી * મનહું ચિત્ર કૈસી લિખિ કાઢી
હાથ પાઁવ અઁગ ભયે અડોલે[6] * કછૂ બદન તે બચન ન બોલે
તહઁ હઁસિ ગ્વાલનિ દિયો જનાઈ * મતિ ડરપો જિય કાન્હ દુહાઈ[7]
ઈહાં ચોર ઠગ કોઊ નાહીં * અભય કાન્હ કો રાજ સદાહીં
આવત જાત ન ભય કછૂ કીજૈ * દધિ કો દાન લગૈ સો દીજૈ
નામ કાન્હ કો જબ સુનિપાયો * તબ યુવતિન મન ધીરજ આયો
બોલી બિહઁસિ તબહિં બ્રજબાલા * કહઁ તુમ્હારે પ્રભુ નઁદલાલા
ચોરી કરિ નહિં પેટ અઘાયો[8] * અબ બન મેં દધિદાન લગાયો
તબ અતિ બાલક હુતે કન્હાઈ * સહી જો કછુ કીન્હી લરિકાઇ
હોઉ જો કછુ વા ધોખે માહીં * પરિ હૈ સુઝિ અબહિં ક્ષણમાહીં
પ્રગટ ભયે તબ કુંવર કન્હાઈ * દેખિ સબન બોલે મુસકાઈ
દહિ યુવની તુમ પોચ[9] સદાઈ * કરિ આઈ હો બહુત ઢિઠાઈ

દો૦ તબ લૌં હમ લરિકા હુતે, સહી બાત અનજાન ।
સો ધોખો અબ મેટિકૈ, છાઁડિ દેહુ અભિમાન ॥
સો૦ હમ માઁગત દધિદાન, તુમ ઉલટી પલટી કહત ।

૧ છુપાઈ. ૨ ઠગનો ઠાઠ કરીને. ૩. તરુણી. ૪ દાવ. ૫ સંકોચ પામી. ૬ સ્થિર. ૭ ધોખણા. ૮. તૃપ્ત થયો. ૯ નિર્બલ, ક્ષુદ્ર.

કરત નન્દ કી આન, દિયે પાઇહૌ જાન[1] સબ ॥
તબ બોલીં ગ્વાલિનિ મુસકાઈ * અબ તુમ ગ્વ હમ તજી ઢિઠાઈ[2]
નન્દહુ તે કછુ તુમ્હૈં કન્હાઈ * ભયો જાનિયે તમ અધિકાઈ
કાલ્હિહિ ચોર ચોર દધિ ખાતે * ઘર ઘર દેખત હી ભજિ જાતે
રાતહિ ભયો સ્વપ્ન કછુ આઈ * પ્રાતહિં ભઈ આજ ઠકુરાઈ
ભલી કહો નહિં ગ્વાલિનિ બાની * તુમ યહ બાત કછૂ નહીં જાની
પિતા રચિન ધન ધામ જુ હોઈ * પુત્ર કાજ આવત હૈ સોઈ
તુમસી પ્રજા બસાઈ ગાઁવહિં * તો હમ ઠાકુર ક્યોં ન કહાવહિં
કહ્યો તબહિં ગ્વાલિનિ ઝહરાઈ[3] * બાત સઁભારે[4] કહહુ કન્હાઈ
ઐસો કો બઢિ ગયો હમારે * જો પરજા હ્વૈ બસહિ તુમ્હારે
કંસ નૃપતિ કે સબ કહવાવૈં * કહા ભયો જુ બસત ઇક ગાવૈં
જો તુમ યાતે હો ગરુઆને[5] * તો અબ તજિહૈં ગાઁવ બિહાને[6]
યહ સુનિ બહુઁસિ કહ્યો બનમાલી * કહા બાત વહ કહત ગુવાલી
દો૦ ગાઁવ હમારો છાઁડિકે, બસિહો કા પુર માહિં ।
ઐસે કો તિહુઁલોક મેં, જો મેરે બશ નાહીં ॥
સો૦ કા ગનતી મેં કંસ, જાકે હમ કહવાવહીં ।
દેહુ દાન કો અંસ, રારિ[7] કરત બેકાજહીં ॥
બડી બાત છોટે મુખ માહીં * આપ સઁભારિ કહત હૌ નાહીં
તીનિ લોક અસ કંસ ભુવાલા[8] * ભયો તિહારે બચ કેહિ કાલા
યહ તુમ બાત કહો તિન માહીં * જો કોઉ તુમકો જાનત નાહીં
હમ ઇન બાતન ભય નહિં માનૈં * જૈસે હો તુમ તૈસે જાનૈં
હમસોં લીજૈ દાન સવાઈ * પહિલે થૈલી લેહુ મઁગાઈ
પીતામ્બર બોઝન ફૂટિ જૈહૈ * તબ પાછે પછિતાવો ઐહૈ
ઐસે કહિ ગ્વાલિનિ મુસકાની * તબ બોલે હરિ દધિ કે દાની
તૂ ગ્વાલિન હમકો કહ જાનૈ * હમ નહીં ઝૂઠી બાત બખાનૈ
ઝૂઠી હો તુમહીં સબ ગ્વારન * સતર[9] હોતિ હો બિનહીં કારન
અજહૂં માનિ કહ્યો કિન લેહૂ * લેખો કરો દાન મમ દેહૂ

૧આપશો તો જવા મળશે ૨ ધૃષ્ટતા. ૩ ખિજાઈને. ૪ સંભાળીને બોલો. ૫ ગર્વિત ૬ સવારે. ૭ ઝઘડો. ૮ રાજા ૯ આડી

નન્દ સોંહ્યોં જાન ન દેહૌં * બહુરો છાંરિ દહી સબ લેહૌં
કાહે કો અઢિલાત કન્હાઇ * છાંડિ દેહુ મોહન લરિકાઈ
દો૦ પહિલી પરિપાટી ચલૌ, નઇ ચલૌ કયોં આજ ।
જાન પાઇહૈં કંસ જો, તૌ પુનિ હોય અકાજ ॥
સો૦ હઁસી[1] ધરી દ્વૈ ચારિ, બીતન લાગ્યો યામ યુગ[2] ।
બન મેં રોંકી નારિ, બાઢ઼િ જાઇહૈ બાત પુનિ ॥
કહા કંસ કહિ મોહિં સુનાવો * અબહીં વાકો જાય બુલાવો
લરિકા કહિકહિ મોહિ બખાનત * મેરી લરિકાઈ નહીં જાનત
મારિ પૂતના સ્વર્ગ પઠાઈ * તૃણાવર્ત મહિ દિયો ગિરાઈ
બત્સા બકા અઘાસુર મારૌ * ગિરિ ગોબર્દ્ધન કર પર ધારૌ
ઐસી હૈ મેરી લરિકાઈ * જાન બૂઝ તુમ દેત ભુલાઈ
તુમહીં હઁસી કરતિ હો ગ્વારી * દેત દેવાવત હો હઠિ ગારી
બાત જાનકે ભાવત નાહીં * આપહી બૈઠી હો બન માહીં
ચોરી સદા બેચ દધિ જાહૂ * બિના દાન કયોં હોત નિબાહૂ[3]
અબ તો આજ પકરિ મૈં પાઇ * સબ દ્યૌસન કો લેહું ચુકાઈ
સબૈ ભલી તુમ કરી કન્હાઈ * બધે અસુર સો સુની બડાઈ
ગિરિ ધારૌ બલિ ખાય હમારી * જાની હમ સબ બાત તુમ્હારી
માંગિ લેહુ અબહૂં દધિ ખાહુ * હોત દાન સુનિ હમકો દાહુ[4]
દો૦ હમેં કહત હૌ ચોરટીં, આપ ભયે જો સાહ ।
બડે ભયે ચોરી કરત, અબ લૂટત હૌ રાહ ॥
સો૦ લેહુ દહી બલિ જાઉં હમકો હોત અબાર અબ ।
લિયે દાન કો નાઉં, એક બુંદ નહિં પાઇહૌ ॥
યહ તુમ મોકોં કહા સુનાઈ * દધિ માખન સબ લેહું છિનાઈ
યૌવન રૂપ અંગ જો તુમરો * તાકો દાન લેઉંગો સિગરો
કંચન ભાર યુવતિ તુમ સગરી * આવતિ જાતિ હમારી ડગરી[5]
દહી મહી મોકોં દિખરાવો * તાહિ ન યૌવન રૂપ બતાવો
અંગ અંગ કો દાન ગિનાવો * લેખો કરિ સબ મોહિં ચુકાવો

૧ મશ્કરી-હાંસી. ૨ બે પરવાહ. ૩ નિભાવ ૪ બળતરા, ગુસ્સો. ૫ રસ્તે.

યહ સુનિ સબ ગ્વાલિની અહરાની[x] * ભયે કાન્હ તુમ ઐસે દાની
અંગ અંગ કો દાન ચુકાવત * યોવન રૂપહિ દીઠ ચલાવત
જાન પરી પ્રકટી તરુણાઈ * યશુમતિ સોં અબ કહિહોં જાઇ
ઉર આનંદ ઉપર રિસ કરિકૈ * ચલીં સબઇ મટકી શિર ધરિકૈ
તબ હરિ પીતામ્બર કટિ કસિકૈ * ધર્યો ધાય આંચર[1] પટ હંસિકૈ
રિસકે મટુકી લઈ છુડાઇ * દધિ માખન સબ દિયો લુટાઇ
ગહિ ગહિ ભુજા સબન ઝકઝોરી * અંગિયા[2] ફારિ તના[3] ગહિ તોરી
દો૦ કહત કહ્યો માનત નહીં, ઢીઠ ભઈ સબ આય ।
દાન દેત ઝગરો કરત, યૌવન રૂપ લદાય ॥
સો૦ જો કહિહૌ ઘર જાય, જનની નહીં પત્યાય હૈ ।
આવહુગી પછિતાય, નિબહોગી[x] પુનિકાલ્હ કિમિ ॥
ભયે કાન્હ તુમ નિપટ દુલારે[5] * દેખહુ ફારે બસન[6] હમારે
તાપર માંગત યૌવન દાના * યહ અબલોં કહું સુન્યોં ન કાના
દધિ માખન સબ દિયો લુટાઇ * ચલો કહૈં યશુમતિ સો જાઇ
યહ કહિ ગ્વાલિ ચલીં સબ રિસ ભરિ * અબહિં મંગાવત હૈં તુમકો ધરિ
યહ સુનિ હરિ હસિ બોંહ સિકોરી * ગઇ ઉરહનો[7] લૈ સબ ગોરી
યશુમતિ સોં સબ જાય સુનાયો * કહા મહરિ સુતકોં સિખરાયો
અતિહી કાન્હ ભયે અબ ઈતર[8] * રોંકત યુવતિકોં બન ભીતર
દહી દૂધ સબ દિયો લુટાઈ * માંગત યૌબન દાન કન્હાઈ
ચોલી ફાર હાર સબ તોરે * ગહિ ગહિ આંચર પટ ઝકઝોરે
એસો કો કુલ ભયો મહરિકૈ * યૌવન દાન લિયો જિન અરિકૈ
નિત ઉપપાત જાત સહિ નાહિન * કહું લગિ પીપર વન હૈ દાહિન[9]
કૈસે ગોરસ બેચન જૈયે * હરિ પૈ મારગ ચલન ન પૈયે
દો૦ સુનત ગ્વાલિની કે બચન, બોલી યશુમતિ માત ।
મૈં જાની તુમ સબનકે, ઉર અન્તર કી બાત ॥
સો૦ આપ ફિરત ઇતરાત, કહત શ્યામ ઇતર ભયો ।
ઉરન લાયે નખ ઘાત, ઉરહન[10] કો દોરી ફિરત ॥

---

[x]ગુસ્સે થઈ ૧ અંચળ, છેડો ૨ ચોળી ૩ કપડાંની કસ [x]જ્યુટકારો મેળવીશ ૫ લાડિલો ૬. વસ્ત્ર. ૭ ફરિયાદ. ૮ ઢીઠ, ધૃષ્ટ. ૯ બળવા. ૧૦ ફરિયાદ

દશહિ બરસ કો કહાં કન્હાઈ * કહું સબ તુમ માતી તરુણાઈ
દોષ લગાવત શ્યામહિં આની * કૈસે ધોં કહિ આવત બાની
હરિ પર ફિરત સબઈ ભરરાની[1] * યૌવન મદમાતી ઈઠલાની[2]
તુમકો લાજ લગત હૈ નાહીં * જાહુ સબ બૈઠો ઘર માહીં
અહો મહરિ ઐસો નહીં કીજૈ * બિન બૂઝે ગારી નહીં દીજૈ
સુત ઐસો મગ ચલન ન દેહીં * માંગત દાન લૂટ દધિ લેહીં
તુમહૂં ખીઝ કરત સુત ભારી[3] * ઐસે બ્રજ મેં બસિ હૈ કોરી
તજિ હૈં આજહિ ગાંવ તિહારો * બહુરિ ન સુનિહૌ નામ હમારો
ઐસે કહા કહત ડરપાઈ * બસત નહીં કિન અનતહિં જાઈ
મેરો કહા કછૂ ધરિ જૈહૈ * ઝૂંઠી બાત નહીં કોઉ સૈહૈ
યૌવન દિન દ્વૈ સબહિન ઓરી * તુમ બાંધતિ આકાશહિ ડોરી
મો સોં કહતિ આય તુમ જૈસી * કો પતિયાય[4] બાત સુનિ તૈસી

દો૦ બોલત નહીં સંભારિ તુમ, સબ મિલિ ભઈ ગંવારિ।
અસી કૈસે હરિ કરૈં, બૃથા બઢાવતિ રારિ ॥
સો૦ મહરિ મનહિં રિસઆય, હમ ઝૂઠી ભાષૈં નહીં।
જો તુમ નહિં પતિયાય, બૂઝ ન દેખો આનસોં ॥

તુમ સુતકે કર્મન નહિં જાનો * હઠ કરિ ટેક આપની માનો
દશ ગાયન કરિ કહા બડાઈ * અહિર જાતિ સબ એકહિ માઈ
મહા ઢીઠ હરિ માનત નાહીં * બન મેં બ્રજરત ગહિ બાહીં
સખા સીર સંગ લીન્હે ડોલૈં * બન કુંજન મેં કરત કલોલૈં
નેકુ સકુચ શંકા નહી આનૈં * સોઈ કરત જો કછુ મન માને
યહ સુનિ કહત નન્દ કી નારી * કહત ગૈલ કી બાત ઈહાં રી
ઓર ચલી કહ ઇહાં જાતકી * મુહિ રિસ સુન અનમિલત[5] બાતકી
કહાં બસત તુમ કહાં કન્હાઈ * કબ હરિ બાંહ ગહી બન જાઈ
કહત બાત નહીં નેક લજાહૂ * સુનિ હૈં કહીં તિહારે નાહૂ[6]
મેરો કાન્હ અબહિં અતિ બારો * તુમ નહીં અપની ઓર નિહારો

૧ આસપાસ ફરવું. ૨ નખરાં કરતી. ૩ તરફેણ, બચાવ ૪ સાચું માને. ૫ અસંભવિત. ૬ પતિ.

ઐસી બાત કહત હો આઈ * ઝૂઠો દોષ સહ્યો નહી જાઈ
નેકુ નહીં ડર કરત ઈથા[1] ટો * મનો ભયો હરિ બર્ષ બીસ કો
દો૦ ધન્ય ધન્ય તુવ કહત હૌ, મોકોં આવત લાજ ।
માખન માંગત રોય હરિ, દોષ દેત બિન કાજ ॥
સો૦ સુનહુ મહરિ તુમ બાત, હરિ સીખે ટોના કછુ ।
બનહિં તરુણ હ્વૈ જાત, બાલક હ્વૈ આવત ઘરહિ ।
એક દિવસ દિન દેખો જાઇ * બન મે તરુ કી ઓટ છિપાઇ
હૈં હરિ દશ કે બીસ બરષ કે * દેખહુ અપને નયન નિરખિ કે
જાહુ ચલી મૈં સબ દેખ્યો હૈ * એક એક દિન કરિ લેખ્યો હૈ
દશ અરુ બીસ બાત બન આઈ * ડીઠ લગાવતિ હૈ ઘર માઈ
જરહિં બરહિં યે આંખ તુમ્હારી * જો હરિકો નહીં સકત નિહારી
આપ કરત દિગ ચરચા જાઈ * મોકોં સાખ દિખાવન આઈ
ઐસો મહરિ કહિયે કા તુમમેં * રહે બિલગ[2] માનત હો હમસોં
સુતકી કાન માન તુમ લીની * ગારી કોટિક હમકો દીની
હમૈં કહા મોહન પ્રિય નાહીં * જીવહુ યુગ યુગ હરિ બ્રજ માહીં
કહા કરૈં જબ બહુત ખિઝાવૈં * તબ હમ તુમહિં કહન કો આવૈં
ભલો બોધ હમકો તુમ દીનો * ઉલટહિ દોષ હમારો દીનો
સુતકો હટકત[3] નેકુ ન માઈ * હમહીં સોં રિસ કરત સદાઈ
દો૦ કહો કરી તુમ આય વ્રજ, કહત અટપટી બાત ।
મોકોં યહ ભાવૈ નહીં, તરુણિન યહૈ સુહાત ॥
સો૦ મન આપન ગુન લેહુ, તુમ તરુણી હરિ તરુણ નહી ।
સમુઝિ ઉરહનો દેહુ, ઐસી મો સોં મતિ કહો ॥
મહરિ બચન સુનિ ગ્વાલિનિ સગરી * નિરઉત્તર હ્વૈ ઘર કો ડગરી[4]
યહ યશુમતિ ગોપિન કો ઝગરો * કૃષ્ણ પ્રેમરસસાગર સિગરો
કહત સુનત ભક્તન સુખદાઈ * બ્રજબાસી જન જીવન ગાઈ
બ્રજ ઘર ઘર સબહિન સુનિ પાઈ * મોહન દધિ કો દાન લગાઈ
સબ ગોપિન મિલિ રુચિ ઉપજાઈ * જૈયે દધિ લૈ જહાઁ કન્હાઈ

૧. બગરાન ૨. ઉલટું ૩ જાપ રોકતા નથી ૪ ગઈ, રસ્તે પડી

યહ અભિલાષ સખન મન બાઢ્યો * રાખ્યો ગુપ્ત ન બાહિર કાઢ્યો
શ્યામ સખન કો લિયો બુલાઈ * કહ્યો સખન સે યોં સમુઝાઈ
કાલ્હિ ઉઠહુ સબ ગ્વાલ સબેરે * ચલિકૈ બૃન્દાબન મગ ઘેરે
પ્રાતહિ યમુના કે તટ જાઈ * તરુ ચઢિ ચઢિ સબ રહો લુકાઈ[1]
બ્રજયુવતી મિલિ આપસ માહીં * નિતપ્રતિ દધિબેચન કો જાહીં
રાધા ચન્દ્રાવલિ કો યૂથા * લલિતાદિક નાગરી બરૂથા[2]
ગોરસ લૈ જબહીં સબ આવૈં * ઘેરિ સખન તબ દાન ચુકાવૈં

દો૦ સુનિ મન હર્ષે ગ્વાલ સબ, ભલી કહી હરિ બાત ।
સાઁઝ ભઈ ચલિયે સદન[3], કાલ્હિ ઉઠહિંગે પ્રાત ॥

સો૦ નિજ ઘરઘર સબ આય, માતપિતાકો સુખ દિયો ।
સોયે સુખસોં જાય, રુચિસોં ભોજન ખાય કે ॥

પ્રાત ઉઠે સબ ગોપ કુમારા * જહઁ તહઁ બોલે ખુલે કિવારા
સુની શ્યામ ગ્વાલન કી બાની * જાગત હુ સોવત પટ તાની
નન્દદ્વાર બૈઠે સબ આઈ * આવહુ ઉઠિ ઘનશ્યામ કન્હાઈ
ગ્વાલ ટેર સુનિ યશુદા માતા * દિયે જગાય શ્યામ સુખદાતા
માતબચન સુનિ અતિ અતુરાઈ * ઉઠે સેજ તે કુંવર કન્હાઈ
લૈ પટ પીત મુકુટ શિર ધારી * મુરલી કર લૈ ચલે મુરારિ
સખન સહિત યમુનાતટ આયે * કહત સખનસોં અતિ સુખ પાયે
ભલી કરી ઉઠી પ્રાતહિ આયે * મૈં જાનત સબ તુમ ન બુલાયે
આવત હ્વૈ હૈં અબ બ્રજભામિન * ઘર ઘરતે દધિ લૈ ગજગામિન
હઁસે સખા સબ તારિ બજાઈ * મન મેં અતિ આનંદ બઢાઈ
કહત સખન સોં હઁસિ નઁદલાલા * જાય દ્રુમન સબ ચઢો ગુવાલા
મુંહ મૂંદે સબ રહો છિપાને * જેહિ બિધિ યુવતિ ન કોઉ જાને

દો૦ જબહીં જાન્યો યુવતિ સબ, આઇ બનહિં મંઝાય[4] ।
કૂદ પરો તબ દ્રુમન તે, દે દે નન્દ દુહાય ॥

સો૦ શંખ શબ્દ ઘહરાય, કીજૈ મુરલી શ્રૃંગ ધુનિ ।
ઉરન[3] જાહિં અકુલાય, જૈસે યુવતીગણ સબૈ ॥

૧. છુપાઈ ૨ ફોજ-ટાળું. ૩ ઘેર. ૪ અંદર હૃદયમાં ।

घेर सघन इहि बिधि ठहराइ * बहुरि तिन्हैं कहियो समुझाइ
नितहिं हमारे मारग आइ * दधि माखन बेंचत हो जाइ
हरिको दान मारि[1] नित जावो * आज दिये बिन जान न पावो
ऐसे स्याम सखन समुझावत * अपने मन की प्रीति बढावत
व्रज बनितन लखिकै सुख पाऊँ * तुमसों नाहिं न कछू दुराऊँ[2]
यहि मारग बेंचन दधि आवैं * अन्तर गति मो सों हित लावैं
आवत ह्वै हैं बन सब बाला * करत बात ऐसे नँदलाला
प्रात उठीं सब गोपिकलोग *चित्र बिचित्र बसन तन धोरी
अंग अंग आभूषण साजैं * केश सँवारि चारु दृग आंजैं
अंगिया अंग अनूप संवारी * चित्र बिचित्र बसन तन धारी
बेंदी भाल मांग[3] मोतिन की * अंग अंग छबि नगज्योतिन की
दशन दमक अधरन अरुणाई * चिबुक नीलकन[4] की छबि छाई

दो० गोरेतन मुखछबि सदन, नवयौवन व्रजनारि ।
लै लै दधि नकसीं रुचै, सुखमा[5] बढी अपारि ॥

सो० व्रज के खेडे[6] जाय, भई ग्वालि यकठौर सब ।
निजनिजयुथ बनाय, दधिमटुकी शिरपर धरे ॥

बेचन दही चली व्रजनारी * षट दश सहस गोप सुकुमारी
सबके मन मग मिलहिं कन्हाई * होत न ऐकहि ऐक जनाई
करत जाहिं गुन गान बिहारी * पग नूपुर की धुनि अति भारी
हरि जानी युवती आवत जब * कह्यो सखन द्रुम जाय चढो अब
सुनत स्याम के मुख सों बैना * धाय चढी द्रुम बालक सैना
पञ्च सहस्र सखा समुदाई * जहां तहां द्रुम रहे लुकाई
कछुक ग्वाल सँग राखि कन्हाई * निकस गये आपुन अगुवाई
ठाढे भये घेर बन घांटी[7] * लै लै करन सुमन[8] की सांटी
यहि अंतर आई व्रज नारी * देखत बन लाग्यो कछु भारी
पाछे हीं ते लई हँकारी * कहत तिन्हैं अबहीं तुम हारी

१ टाणी. २ छानुं राखुं. ३ सेंथो ४ नीलमनो टुकडो ५ शोभा ६ भागोळे
७ सांकडो मार्ग ८ फूल. ज्ञसणकी मूरति स्याम ओरीकी.

એક સંગ જુરિ ભઈ તરુણિ સબ * ઈત ઉત ચકિત ચલીં ચિતવત સબ
આગે દૃષ્ટિ પરે નંદનન્દન * મુકુટ શીશ તન ચિત્રિત ચંદન
દો૦ લિયે સખા સઁગ મગ ગહે, ઠાઢે યમુના તીર ।
ઠઠકિ[1] રહીં યુવતી સબૈ, લખિં[2] ગ્વાલનકી ભીર ॥
સો૦ ભયો હરષ ઉરમાહિં, કહત બચન મુખ ભયસહિત ।
આગે કૈસે જાહિં, મગ મેં ઠાઢો સાંવરો ॥
કોઉ કહત ચલત કયોં નાહીં * કોઉ કહત ઘરહિ ફિરિ જાહીં
કોઉ કહે કા કરૈ કન્હાઈ * ઇનહું મોં કહું જાહિં પરાઈ[2]
કોઉ બોલ ઉઠી બ્રજ બાલા * લૂટ લઈ હમૈ કાલ્હિ ગોપાલા
અતિહી ઢીઠ ભયો હૈ કાન્હા * માગત હૈ ગોરસ કો દાના
સુનિ અસે મોહન કો ખ્યાલા * ઘર કો ફિરીં સકલ બ્રજબાલા
તબ હરિ ગ્વાલન સૈન બતાઈ * કૂદહુ બિટપન તેં ઝહરાઈ[3]
જાત ફિરીં યુવતી બ્રજગાંવહિં * ઘેર લેહુ કોઉ જાન ન પાવહિં
તબ ગ્વાલન બન મેં ચહુંધાઈ * ઝરઝરાય તરુ ડાર હલાઈ
શંખ મૃદંગ મુરલિ કરતારી * કીને શબ્દ સબન ઇક બારી
ચકિત દુમન ચિતઇ સબ બાલા * ડારન ડારન દેખે ગ્વાલા
કૂદ કૂદ તરુ તરુ તેં ધાઇ * ઘેર લઇ તરુણી સબ જાઇ
કહાં નિતહિં દધિ બેચન જાહૂ * આજ પકરિ પાયો સબ કાહૂ
દો૦ દાન લગત હ્યાં શ્યામકો, સો સબ લેહિં ચુકાય ।
અબ તૌ દેહૈં જાન તબ, તુમ કો નન્દ દુહાય ॥
સો૦ દધિ લૈ જાત પ્રભાત, આવતહો નિશિ બેચિકે ।
દાન મારિ નિત જાત, ભલી કરત યહ બાત નહીં ॥
ઠાઢે યમુના તીર કન્હાઇ * જાહુ ચલી નિજ દાન ચુકાઇ
યહ સુનિ બિહઁસિ કહ્યો ઇક ગ્વાલી * નઇ બાત ઇક સુનહુ રિ આલી
માંગત દધિ કો દાન મુરારિ * સિખાય પઠાયે હૈં મહતારી
સો યે સખા લેન સબ આયે * યમુના તટ તેં શ્યામ પઠાયે
કાહે કો સબ મિલ ઇતરાહૂ[4] * સૂધે અપને મારગ જાહૂ

૧ અટકી ગઈ. ૨ જોઇ ૩ નાસીને ૪ હોકારા કરીને. ૫ ઘમંડ બતાવો છો.

દધિ માખન કછુ ચાહત કોઊ * સૂધે માંગ લેત કિન સોઊ
સૂધી બાત કહો સુખ હોઇ * બાંધત કહા અકાશ ખરોઇ
દાન બજાર હાટ મેં પાવો * યહ નિજ કાન્હૈં જાય સુનાવો
બોલે સખા સુનહુ રી ગ્વારી * હમ જાની અબ બાત તુમ્હારી
ગાંવ બસે કો યહ દુખ હોઇ * નહીં સકાત ચીન્હે સોં કોઇ
મારગ અપનો દાન ઉગાહૂ[1] * કહત માંગ કિન હમ પૈ ખાહૂ
હાટ બાટ સબ હમહિં ઉગૈહૈં * અપનો દાન તુમહું પૈ લૈહૈં

દો૦ લેખો કરિ સબ કાન્હ કો, દીજે દાન જગાત ।
ચલી જાહુ સુખસોં ડગર, ફેર કહૈ કોઉ બાત ॥
સો૦ તુમકો કૈસો દાન, કૌન કાન્હ માંગત કહા ।
પરિ હૈ અબહીં જાન, રોકત હો બન મેં તિયન ॥

આયે તબહીં નિકટ કન્હાઇ * સંગ સખન કી ભીર સુહાઇ
બોલિ ઉઠીં લખિ નાગરિ સગરી * કહા શ્યામ તુમ કરત અચગરી[2]
નારિન કો રોકત હો બન મેં * જૈહૈ બાત દૂરિલોં ક્ષન મેં
આજહિ દાન પહિર તુમ આયે * કહા છાપિ-નિ[3] તુમહિં પઠાયે
વૈસી ચાલ ચલૌ નંદલાલા * ચલત બાપ તુમ્હરો જિહિ ચાલા
બૃથા ન રારિ કરહુ બન માહીં * છાંડિ દેહુ દધિ બેચન જાહીં
કહત કાન્હ દધિ દાન ન દેહો * બિના દાન દીને નહીં જૈહો
લેહોં છીન દૂધ દધિ માખન * દેખત હી રહિહો સબ આંખન
માત પિતા લોં ઉપરત[4] બાની * નહીં જાનત મોકોં દધિ દાની
જાત નિતહિં નિત બેંચ ચુરાઇ * સબ દિવસન કો લેહું ભરાઇ
માંગત છાપ કહા દિખરાઊં * કાકો તુમકો નામ બતાઊં
ઐસો કો મોકોં નહીં જાનત * એક નહીં મોકોં તુમ માનત

દો૦-નીકે હમ જાનત તુમ્હેં, ગોદ ખિલાયે કન્હ ।
વે દિન અબ બિસરાય સબ, ભયે જગાતી આન ॥
સો૦ કરહુ વહીં લગિ બાત, જો નિબહૈ સુખ પાઇયે ।
ઐસી કયોં સહિ જાત, નિતહિં હમૈં દધિ બેચનો ॥

---

૧ ઉઘરાવો છો. ૨ છેડતી, દુષ્ટતા. ૩ મહોર માગીને. ૪ મશ્કરી કરો છો.

અજહૂ મનિ લેહુ દધિ દેહૈં * ખાહુ સહજ મેં હમ સુખ પૈહં
દાન બચન તુમ હમહિં સુનાયો * યહે હમૈં સુનિકે નહી ભાયો
હોત અબાર જાન અબ દીજે * નઇ રીતિ મોહન નહીં કીજે
ગોરસ લેત પ્રાત સબ કોઇ * બહુરિ ધર્યો રહિ હ એસોઇ
દાન દિયે બિન જાન ન પૈહો * જબ દેહો તબહીં સંબ જૈહો
તુમ સોં બહુત લેન[1] હૈ હમ કો * સો નહીં અબહિં સુનાવત તુમકો
નિતહિં હમારે મારગ આવત * મોકોં કબહું નાહીં જનાવત
દિન દિન કો લેખો ભરિ લેહોં * અબ તો તુમ્હેં જાન તબ દેહોં
એસી હઠ કહ કન્ત સુરારી * બન મેં રોકત નારિ પરારી[2]
આયે દાન પહિરિ તુમ કાપૈ * ચલહુ હમહું સબ ચલિહૈં તાપૈ
તુમ અપન ઘર હી કે રાજા * સબ કો રાજા કંસ બિરાજા
જો કહું સુનત નેકુસી પૈહૈ * બહરિ સંભાર અબહિં પરિ જૈહે

દો૦ હમ ગુહરાવેં[3] જાય કહૈં, બસત તુમ્હારે ગાંવ ।
એસી બિધ જો કહત હોં, કો રહિ હૈ યહ ઠાંવ ॥
સો૦ કરત ફિરત ઉતપાત, લિયે સખા સંગ સેંત[4] કે ।
નાહીં ન નેકુ ડરાત, કઠિન કંસ કો રાજ હૈ ॥

યહ સુનિ કાન્હ ઉઠે રિસિયાઇ * લીનો કછુ દધિ દૂધ છિનાઇ
બસન છોરિ તરૂ સોં ઉરઝાયે * કછુ દધિભાજન ભૂમિ લુઢાયે
કહત, જાય કંસહિ ગુહરાવો * આજહિં મોહિં હજૂર બુલાવો
મારોં એક પલક મેં વાહી * મોકોં કહા બતાવત તાહી
અબ તો મોસોં બૈર બઢાયો * લેહોં દાન આપનો ભાયો
મેરે હઠ કર્યો નિબહન પૈહો * દેખૈં અબ યોં કૈસે જૈહો
તુમ દેખત રહિહો હમ જૈહૈં * ગોરસ બેચ બહુરિ ઘર એહૈં
બોલે જવાબ ન તુમકો દૈહૈં * નેકહુ તુમ સોં નાહીં ડરૈહૈં
સુનિ ગૃહ તે જન એહૈં[5] જબહી * નહીં સંભારિ સકિહો હરિ તબહીં
એક બૂંદ ગોરસ નહીં પૈહો * દેખત એસેહી રહિ જૈહો
ધરિકે યશુમતિ પૈ લૈ જૈહૈં * તહાં શ્યામ પુનિ બચન ન એહૈં

૧ લહેણું. ૨ પરાયી. ૩ પોકાર કરીએ. ૪ મફતના. ૫ આવશે.

માનો કહ્યો હમારો અબહું * હમ પૈ દાન ન પૈહો કબહું
દો૦ ગૃહજન કહા બતાવહુ, કંસહિ લેહુ બુલાય ।
દેખતહી તુમ સબન કે પૂજા કરૌં બનાય ॥
સો૦ જૈહૌ ધૌં કેહિ ભાંત, અબ દેખહુંગો મૈં તુમ્હૈં ।
બાત કહત અનખાત[1], સૂધે દેતી દાન નહીં ॥
જો માનત નહીં કંસહિં રાજા * તો અબ ભયે તુમહિં બ્રજરાજા
તો સિંહાસન બૈઠત નાહીં * ગાય ચરાવત કત બનમાહીં
મોર પખન કો મુકુટ ઉતારો * નૃપ કિરીટ[2] માથે પર ધારો
પહિરત કહા ગુંજ કે હારા * નૃપ ભૂષણ કિન કરત શ્રૃંગારા
છત્ર ચમર શિર ઉપર રાજૈ * અજહું મુરલિ અબ નોબત બાજૈ
હમહું યહ લખિકૈ સુખ લીજે * સંગહિ સંગ કાજ કછુ કીજે
ઝગરત કહા દહી કે કાજા * લખિ હમકો ઉપજત હૈ લાજા
ઓછી બુદ્ધિ તુમ્હારી નીકી * તુમ્હારે ચિત રજધાની નીકી
મેરો દાસન દાસ કહાવૈ * સપનેહું યહ તાહિ ન ભાવૈ
કંસ મારિ શિર છત્ર ધરાઊં * કહા તુચ્છ યહ સાધ પુરાઊં
બ્રજ મેં મેરો રાજ સદાઈ * ઓર ઇહાં કાકી ઠકુરાઈ
તુમ કછુ રાજ બડો કરિ માનો * મેરી પ્રભુતા કો નહિં જાનો
દો૦ હમહું જાનત હૈં તુમહિ, લરિકાઇ તે કાન ।
કાહે કો અપને બદન, કીજત બહુત બખાન ॥
સો૦ ફિરત ચરાવત ગાય, કાંધે કામરિ કર લકુટ ।
દેખી હૈ ઠકુરાય, કત બઢિ બઢિ બાતેં કરત ॥
યહ કમરી કમરી તુમ જાનો * જીતની બુધિ તિતનો અનુમાનો
યા પર વારોં[3] ચીર પટમ્બર[4] * તીન લોક કી યહ આડમ્બર
બ્રહ્મા ભૂલ્યો જાહિ નિહારી * સો કમરી કત નિન્દત ગ્વારી
કમરી કે બલ અસુર સંહારોં * કમરી તે સન્તન ઉદ્ધારોં
યા કમરી તે સબ સુખ ભોગા * જાતિ પાંતિ યહુ મમ સબ યોગા
સુનત હંસી સબ બ્રજ કી બાલા * યહ તુમ સાંચ કહી ગોપાલા

૧ ક્રોધ કરો છો. ૨ રાજમુગટ. ૩ ન્યોછાવર કરૂં. ૪ રેશમી વસ્ત્રો.

ધનિ ધનિ યહ કામરી તુમ્હારી * સબ બિધિ તુમ્હેં નિબાહન હારી
યહૈ ઓઢ કે ગાયે ચરાવો * યહૈ સેજ કરિ ભૂમિ બિછાંવો
યાહી તે વર્ષા ઋતુ ટારો * શિશિર શીત યાતે નિર્વારો
યાતે ગ્રીષમ ઘામ* બચાવો * યહૈ ઉડગની[1] શીશ બનાવો
યહૈ જાનિ યહ ગૃહ યહ ટાટ્રી[2] * યહૈ સિખાવત સબ પરિપાટી
હમ જો કહન'હી ચહત તુમ સોં * કહી સો તુમ અપને મુખ હમસોં

દો૦ કહી જાત અપની પ્રકટ, નીકે હમેં હંસાય ।
તાપર માંગત દાન દધિ, યુવતિન એક કન્હાઇ ॥

સો૦ કામરિ ઓઢનહારિ, તુમ્હેં ન છાજત પીતપટ ।
કારે તનુ પર ધારિ, કારી કામરિ સોહઇ ॥

મોસો બાત સુનો બ્રજ તિય અબ * સત્ય કહત ઉપમા ન જગત સબ
બાલક અરુ તિય મુખ નહિં દીજે[3]* ઈનસો બહુત હેતુ નહીં કીજે
મૂંડ ચઢત નેકહિ ચુચકારેં * જો મન કરેં સોઇ કરિ ડારેં
સોઇ ગુણુ પ્રકટત તુમ જાહૂ * કતક કહતમેં તુમ અઠિલાહૂ
જાનહું કહા હમૈં તુમ ગ્વારી * સદા છાછ કી બેચનહારી
સુનહુ કાન્હ હમ તુમકો જાનૈં * નન્દમહર કે સુત પહિચાનૈં
ધેનુ દુહત પુનિ તુમકો દેખે * ગાય ચરાવતહૂ બન પેખે
ચોરી કરી વહો પુનિ જાને * ફરિકા[4] ખોલત ફિરત બિરાને[5]
યે ઢંગ છાંડિ ભયે અબ દાની * યહૈ બાત અબ સબહિન જાની
ઔર સુનહુ યશુમતિ જબ બાંધે * ઊખલ સોં દોઊ ભુજ સાધે
તબ સહાય કરિ હમહિં અચાયે * કરકે બંધન જાય છુડાયે
જાનત યહૈ રહત બ્રજમાહીં * હમતે દૂર બસત કછુ નાહીં

દો૦ કહત કહા તુમ બાવરી, હઁસી લગત સુનિ બાત ।
કબ જન્મત દેખ્યો હમૈં, કૌન માત કો તાત ॥

સો૦ કબૈ ચરાઇ ગાય, કત ચોરી પકર્યો હમૈં ।
કબ બાંધે હમ માય, દુહી ગાય કિન કૌન કી ॥

તુમ જાનત સુહિ યશુમતિ જાયે * યશુમતિ નન્દ કહાં તે આયે

*ગરમી. ૧ તકિયો. ૨ પડદો. ૩ સ્ત્રી અને બાળકને બહુ બોલવા ન દેવાં ૪ ઝાંપર. ૫ પરાયું.

मैं पूरब अविगति अविनाशी * आपे सब माया की फाँसी
यह सुनि हँसी सकल व्रजबाला * ऐसेउ गुण जनत गोपाला
जैसे निदर्यो[1] तुम सब काहू * तैसे निदरत मात पिताहू
तुमको यशुमति महरि न जाये * तो तुम कहो कहाँ ते आये
घर घर माखन चोर्यो नाहीं * आँधे मात न ऊखल माहीं
हाहा करि हम नाहीं छुटाये * ग्वालन संग न बच्छ चराये
नहीं गाय तुम नहीं हमारा * ये सब बातें झूँठ तुम्हारी
भक्त हेतु जन्मत जग माहीं * कर्म धर्म के मैं बश नाहीं
योग यज्ञ मनमें नहिं ल्याऊं * दीन गोहार[2] सुनत उठि धाऊं
आराधीन रहों सब पासा * और नहीं कछु मोको त्रासा
ब्रह्मा कीट आदि के माहीं * व्यापक हौं समान सब ठाहीं
दो० कहाँ कहाँ की बात कहि, दरपावत हौ नार ।
स्वर्ग पतालहि एक करि, बाँधत बारहि बार ॥
सो० इहाँ सुनावत काहि, जो लायक तो आपको ।
कौन प्रकृति यह आहि, बनमें रोकत हौ तियन ॥
केतक दधिको दान कन्हाई * जिहि कारण युवती अटकाई[3]
दधि माखन सबही तुम लेहू * रीती[4] जान हमैं घर देहू
जो तुम याही में सुख पावो * काहेको बहु बात बनावो
दधि माखन कह करौं तिहारो * सकल वणिजको दान निवारो
जो जो वणिज नितहिं तुम लावो * लेखो करि सब मोहिं चुकावो
अब ऐसे कैसे घर जैहो * जबलग लेखो मुबहिं न बुझैहो*
करत वणिज तुम नये बनाये * नित उठि जात जगात बचाये
सुनि वाणी हरि नागरनटकी * ह्वै सैन युवति सब सटकी[5]
मनहीं मन अति हर्ष बढाई * बोली हरि सों सब मुसकाई
ऐसे कहो वणिज को अटके * अब लों श्याम कहाँ तुम भटके
हुमहूँ कहि मन मोज लजाई * कह माँगत दधि दान कन्हाई
वणिज हेतु रोकी अब जानी * तबहीं कयों न कही यह बानी

१ निरादर कर्यो, निंद्या. २ मदद माटे पोकार ३ अटकावी. ४ खाली.
* हिसाब समजशो नहि. ५ धीरेथी सरकवा लागी.

દો૦ હઁસિ બોલી રાધાકુઁવરિ, કહા બણિજ હમ પાસ ।
કહૌ શ્યામ સો નામ ધરિ, દેહિં દાન હમ તાસ[1] ॥
સો૦ ભૂલે કહા કન્હાય, બણિજ કહા યુવતી કરત ।
કાસોં લિયો ચુકાય, સો હમકો બતલાઇયે ॥

કહો તુમહિં બૂઝત કછુ હમહીં * લૈ લૈ નામ બતાવો તુમહીં
તુમ જાનત મૈં હૂઁ કછુ જાનોં * તુમ તેં માલ સુ નાહીં છિપાનોં
ડારિ દેહુ જાપર જો લાગૈ * ફિર ન કછૂ તુમસોં કોઉ માઁગૈ
ઇતને હીં કો લરત વૃથા હી * દેખો સમઝિ સબૈ મન માહીં
કહત પરસ્પર ગ્વાલિ સયાની * સમુઝત હો કછુ ઇનકી બાની
ઇનહીં સોં બૂઝો* સબ કોઊ * કહત બતાવત સુનિયે સોઊ
હરિ કી ગૂઢ મધુર રસ બાતેં * સુનિ સુનિ સુખ પાવત સબ જાતેં
કોઉ કાહૂ કો ભેદ ન જાનૈં * લોક લાજ ડર સબ કોઉ માનૈં
મન મન હર્ષ ભઈ સબ સુન્દર * જાનૈં હરિ સબ રસિકપુરન્દર[2]
તબ બોલી હઁસિ કે બ્રજબાલા * કહત નાહીં ક્યોં તુમહિં ગુપાલા
કહા માલ દેખ્યો હમ પાહીં * જિહિ કારણ રોકી બન માહીં
બૈલ લદાયે દેખ્યો હમકોં * કહો હમૈ બૂઝતિ હૈં તુમકોં

દો૦ લૌંગ જાયફર લાયચી, ગિરી છુહારા[3] દાખ ।
કહઁ લાદે હમ જાત હૈં, સો કહિયે કિન ભાખ ॥
સો૦ દીજે બણિજ બતાય, તાકો દેહિં જગાત હમ ।
તુમકો નન્દ દુહાય, જો અબ બેગ કહૌ નહીં ॥

કૌન બણિજ કહિ મોહિં બનાવો * લોન મિરચ કહિ કહિ બહઁકાવો
તુમતો માલ ગયન્દ[4] લદાયો * મહિષ[5] વૃષભ[6] કહિ મોહિં સુનાયો
બડ઼ે મોલ કી વસ્તુ જો હોઈ * કૈસે દુરત[7] દુરાયે સોઈ
મો આગેં તુમ કહા છિપાવો * દેહો દાન જાન તબ પાવો
ભયે ચતુર હરિ તુમ અબ જાની * દધિ કો દાન મેટિ યહ ઠાની
દેતીં દહી કછુક હમ ટાઇન[8] * ખાતે લૈ ગ્વાલન સઁગ મોહન

૧ તેનું. * પૂછો. ૨ રસિકોમા શ્રેષ્ઠ　૩ પિંડ ખજૂર　૪ મોટા હાથી
૫ પાડો　૬ બળદ. ૭ છાનું રહે. ૮ પ્રેમથી

ઈન બાતન અબ ખોયો સોઊ * યહ કહિ યુવતિ હુંમી' સબ કોઊ
શ્યામ કહી મૈં જાનત તુમકોં * સૂધે દાન ન દેહો હમકોં
દધિ માખનુ તો લેહો' છોરી * ઉઠિકે ભુંજ ગહિ ગહિ ઝકઝોરી
તબ પીતામ્બર ઝટક્યો પ્યારી * કહત ભયે તુમ ઢીઠ મુરારી
હરિ રિસકરિ અંકમ ગહિ લીની * ઈહિ મિસિ ભેટ પ્રેમ કી કીની
ટૂટિ ગઈ પ્યારી ઉર માલા * તબ ઘેરે યુવતિન નઁદલાલા

દો૦ ગહિગહિ અંકમ લેત સબ, ઝગરત રિસહિ બઢાય ।
હઁસત સખા સબ તારિ દૈ, પકરે ગયે કન્હાય ॥
સો૦ હાઁક દઈ નઁદલાલ, તબહિં સખન લલકાર કૈ ।
ધાય પરે સબ ગ્વાલ, લીને શ્યામ છુડાય તબ ॥

રિસ કરિ બોલે ગ્વાલ સયાને * ભઈ ઢીઠ હરિ કો નહિ જાને
હમ ભઈ ઢીઠ ભલો તુમ કીન્હોં * દેહૌ જવાબ દઈ[1] કો ચીન્હોં
બન ભીતર રોંકી સબ બાલા * દેખો હમૈં કિયો જંજાલા
બાત કહન કો એહૂ આવત * બડે સુધર્મી આપ કહાવત
ઐસી સાખ સખા કી ભરિ સબ * આવહુગે નૃપ જીત સબૈ તબ
જાની બાન તુમ્હારી સબ કી * તજહુ ખ્યાલ લરિકાઈ તબકી
જો યુવતિન કો હાથ લગૈહૌ * કિયો આપનો તો તુમ પૈહો
જો યહ બાત ઘરન સુન પૈહૈં * માત પિતા હમકો કહ કૈહૈં
તોર્યો મુક્તાહાર કન્હાઈ * ઘરહિ કહા કહિહૈં હમ જાઈ
આપન ભઈ સબૈ તુમ ભોરી * હરિકો દોષ લગાવત ગોરી
જબ તુમ ઝપટી પીત પિછોરિ * તબ ઉન મોતિન કી લર તોરી
માઁગત દાન શ્યામ કબ સેંતી[2] * તુમ અઢિલાત જવાબ નહિં દેતી

દો૦ લેહિં છોરિ સબ તેં અબહિં, દેખત હી રહિ જાહુ ।
ઝકઝોરા ઝોરી કરત, નઁદનન્દનહિં ડરાહુ ॥
સો૦ કો ત્રિભુવન કે માહિં, મોહન કી સર[3] દૂસરો ।
તુમ સબ જાનત નાહીં, નઁદનન્દન વ્રજરાજસુત ॥

કહા બડાઈ ઈનકી સરમૈં * ઈનકો જાનતિ નીકે કર મૈં

૧ ઈશ્વર. ૨ મફતનું. ૩ સમાન, બરાબરીનો.

નૃપતિ ત્રાસ બસુદેવ નિકારે * નન્દ યશોમતિ ને પ્રતિપારે
આયે હૈં શુભ ઘરકે માહીં * કાહૂ બદત તાહિ તે નાહીં
પહિલે જબ ઉન ભુજા ઝકોરી * તમ હમ ઝટકી પીત પિકોરી
યાતે ઢીક કહી તુમકો હમ * શ્યામહિં ઝિરકનહાર ભઈ તુમ
ઇતને પર માનત નહિં હારી * તબ તે હમૈં દેત હો ગારી
બહુત સહી હમ બાત તુમ્હારી * બણિજ કરત અરુ ઝગરત ગ્વારી
બ્રજ ઊપર મનમોહન દાની * અબલોં તુમ યહ બાત ન જાની
બોલ ઉઠે તબ કુઁવર કન્હાઈ * અબ નહી છોડ઼ો નંદ દુહાઈ
અબ તો દૉવ આપનો લેહોં * તમહીં જાન સબન કો દેહોં
કૌન બાત યહ કહત કન્હાઈ * મૉગત કહા જાન નહી જાઈ
ફિર ફિર હેરિ નન્દ દુહાઈ * ડરપાવત હૌ હમકો આઈ

દો૦ ડરપાવહુ તુમ જાય તિન્હ, જો કોઉ તુમ્હૈ ડરાહિં ।
યહઁ ડરપાવત કૌન કો, તુમતેં ઘટિ[1] હમ નાહિં ॥
સો૦ જૈહૈં યશુમતિ પાહિં, તોર્યો હાર ભલી કરી ।
યહો બનત પૈ નાહિં, ઇતનો ધન કહ પાઇહો ॥

એક હાર મોહિ દહાઁ બતાવો * સમ ઍગ ભૂષણ કાહિ દુરાવો
મોતી મૉગ[2] જરાઊ ટીકો[3] * કરણફૂલ બેસર[4] નગ નીકો
કણ્ઠસિરી દુલરી[5] તિલરી[6] ગર[7] * તાપર ઓર હાર જો ચૌસર[8]
સુભગ હમેલ[9] મિઝોટા બાજૂ * કંગણ પહુંચિન સુંદરિન[10] સાજૂ
કટિ કિંકિણિ નૂપુર પગ દેખો * જેહરિ[11] બિછિયા યે સબ લેખો
શોભા સાજ ઔર અંગ માહી * સગકો નામ લેત કયોં નાહીં
યાહૂ મેં કછુ બાંટ તુમ્હારો * અચરજ આય સુનોરી ભારો
ભૂષણ દેખ ન સકત હમારો * યાહી લિયે ભયો ઘટવારો[12]
આપનહૂં કછુ દઇ ગઢાઈ * મહરિ યશોમતિ કૈ નંદરાઈ[13]
આઇ પહિર જિતો હમ જાહીં * યાતે દૂનો હૈ ઘર માહી

૧ ઓછી ૨ સેંથામાની લર. ૩ ટીલડી ૪ નથ. ૫ બે સેરવાળી કંઠી ૬ ત્રણ સેરવાળા ૭ ગળે. ૮ ચાર સેરવાળો. ૯ સિક્કા કે સિક્કા જેવા ગોળ ટુકડાની ગળાની માળા. ૧૦ વાળીઓ. ૧૧ ઝાંઝર ૧૨ ઘાટનો મહેસૂલ લેનાર, દાણી. ૧૩ તમે કે યશોદાએ ઘડાવી આપ્યુ છે?

દેખિ પરત કછુ બહુત લુભાને * બન ધોં સૂનો લખિ લલચાને
બાઁટિ કહા તોલૌં સબ મેરો * જૈહૌં તુમ નહીં દાન નિવેરો
દો૦ આભૂષણ કો કહ કહત, બહુત બસ્તુ તુમ પાસ ।
માનૌં મૈં જાનત નહીં, સો કિન કહત પ્રકાસ ॥
સો૦ લૈહૌં મબકો દાન, સમુઝિ લેહિંગે બાંટિ પુનિ ।
પૈહૌ તબહીં જાન, મૈં તુમસોં સાંચી કહત ॥
ભયે શ્યામ ઐસે રસનાગર * યુવતિન મેં અબ હોત ઉજાગર[1]
કાલ્હિહિ ગાય ચરાવન જાતે * છાક માંગિ ગ્વાલન સંગ ખાતે
કાંધે કામરિ લકુટિ હાથા * બન મેં ફિરત બછરૂવન સાથા
આજ પીતપટ કટિ કસિ આયે * લૈકર લકુટી બડે કહાયે
ભયે કછૂ અબ નવલ સુજાના * માંગત યુવતિન સો વહ દાના
દેહો દાન કિ ઝગરતિ હો તુમ * બહુત તુમ્હારી બાત સુની હમ
પ્રથમ દાન જંજાલ નિબાહિયે * તા પાછે તુમ હમહિં નિદરિયે[2]
કહત કહા નિદરે મે હો તુમ * સહજહિં બાત કહત તુમ સોં હમ
આદિહિ તે તુમકો પહિચાનૈં * દાન કહા સો હમ નહીં જાનૈં
ગ્વાલિન ચલીં સબૈ રસિ કરિ કરિ * દધિ મટુકી માથે પર ધરિ ધરિ
તબ હરિ ગહિ અંચર અરકારી * જાતિ કહાં હૈ રી બનિજારી[3]
ઈતનો બણિજ લિયે તુમ જાહૂ * બિના દાન ક્યોં હોત નિબાહુ
દો૦ નામ તુમ્હારે બણિજ કે, સબ મૈં દેહું બતાય ।
દેહુ દાન તબ મોહિં તુમ, દેખહુ સબ ઠહરાય ॥
સો૦ સબ ક્યોં છોડ્યો જાત, એક હોય તો છોડિયે ।
તુમ બિચારિ યહ બાત, દેખહુ અપને ચિત્ત મેં ॥
ચેતી બસ્તુ લિયે તુમ જાઓ * દાન દેતિ મેરો ખિજરાઓ[4]
મત્ત ગયન્દ તુરગમ તુમનેં * કૈસે દુરત દુરાયે હમસોં
હંસ મોર કેહરિ[5] મૃગવારે * કનક કલશ મદરસ[6] સોં બારે
ચમર સુગન્ધ કપોત[7] કીરવર[8] * કોકિલ બિદુમ[9]ખંજા[10] ધનુષ શર

૧ પ્રખ્યાત ૨ તિરસ્કાર કરજો ૩ સોદાગરણી ૪ ખિજાઓછો ૫ સિંહ
૬ મનો રસ ૭ કબૂતર ૮ પોપટ ૯ લાલ માણિક્ય ૧૦ હીરા

એતો ધન ખગ મૃગ તુમ પાહીં * કૈસે નિબહત દાન બિનાહીં
સુનિ યહ ચકિત કહતિ વ્રજબાલા * કહા બતાવત તુમ નંદલાલા
તિનકો નામ લેત હમ પાહીં * જો હમ સપને દેખ્યો નાહીં
કહાં તુરંગમ ગજ હમ પાયે * કબ હમ કંચન કલશ ગઢાયે
માનસરોવર હંસ રહાહીં * ચમર ધનુષ શર કહા કહાહીં
યે સબ હમ પૈ કહા બતાવો * જહાં હોય તહઁ દાન ચુકાવો
ઈતનો સબૈ તુમ્હારે પાહીં * હરિ બિચાર દેખો મન માહીં
અપને અંગ અંગ નિહારો * યૌવન રૂપ ઔર હૈ ન્યારો

દો૦ કરહુ નિબેડો બેગ સબ, કાહે કરત અબેર ।
કહૌં તુમ્હૈં કછુ હમ કહૈં, ઘરકો જાહુ સબેર ॥
સો૦ દીજૈ દાન ચુકાય, અબ જાન્યો અપનો વણિજ ।
કહૌં ફેર સમુઝાય, જો કછું ધોખો[1] હોય ચિત ॥

ચમર ચિકુર[2] ભ્રૂ ધનુષ સંભારે * શર કટાક્ષ મૃગ દગ[3] કજરારે
કષ્ઠ કપોત કોકિલા બાની * રદ[4] હીરા શુક નાક બખાની
અધર સુધર બિદ્રુમ સો જાનો * હૈ મયૂર ઘૂંઘટ પટ માનો
કંચન કલશ ઉરોજ[5] નિહારો * યૌવન મદ સોં ભરો વિચારો
કટિ કેહરિ કે રૂપ સુહાઇ * હંસ ગયન્દ ચાલ છબિ છાઇ
સૌરભ અંગ સુગન્ધ સુહાયો * યૌવન રૂપ ન જાત બતાયો
ઈતનો હૈ સબ બણિજ તિહારો * હોય અંશ સો દેહુ હમારો
ખરી કિયે નિબહોગી કૈસે * લેહોં દાન દેહુઁગી જૈસે
યહ સુનિ હઁસિ બોલી વ્રજનારી * અબ સમુઝી હરિ બાત તુમ્હારી
માંગત ઐસો દાન કન્હાઈ * જાન પરી પ્રગટી તરુણાઇ
યાહી લાલચ અંક ભરત હો * પુનિપુનિ ગહિ આંચર ઝગરત હો
અપની ઓર દેખ તો લીજે * તા પાછે બરિયાઈ[6] કીજે

દો૦ યાહી લાલચ ફિરત હો, સખા લિયે બન સંગ ।
ઘેરત હો યુવતીન કો, પ્રગટયો અંગ અનંગ[7] ॥
સો૦ બૈઠ રહૌ ઘર જાય, યહ મતિ ચિતમેં મત ધરૌ ।

૧ શંકા. ૨ વાળ. ૩ નેત્ર. ૪ દાંત. ૫ સ્તન. ૬ જબરજસ્તી. ૭ કામદેવ.

ઘટ મર્યાદા જાય, ઐસી બાતન સોં લલા ॥
યહ સુનિ બિહુઁસિ કહ્યો બનમાલી * કત હમ પર રિસ કરત ગુવાલી
સૂધે હમ ઇક બાત બખાની * તુમ કત શોર કરત અનખાની[1]
કબહુઁ ઘટાવત હો મર્યાદા * કબહુઁ જોઈ સોઈ કરત વિવાદા
પ્રાતહિં તે ઝગરત બિન કાજે * દાન નિબેર જાત નહીં સાજે
હરિ યોં કબતે ભયે સયાને * ઉલટહિં તુમ હમ પર સતરાને[2]
બેટી બહુ બડે ઘર કી હો * કત વિલંબ બન મેં કરતી હૌ
બૂઝિય તુમસોં હમ જો બખાને * સો તુમ કહુ આગે સતરાને
કહિયે મોહન બાત બિચારી * કહવાવત સર્વજ્ઞ બિહારી
પરગટ ઐસો દાન સુનાવત * હમરો બ્રજ ઉપહાસ[3] કરાવત
પરે બાત મહરાને[4] જાઈ * તુમહિં લાજ કૈ હમહિં કન્હાઈ
બ્રજ મેં જો વે બાત સુનૈંગે * જાતિ પાંતિ કે લોગ હુઁસૈંગે
જાન દેહુ અબ હમહિં ગોપાલા * કહિયો પ્રાત ફેર નંદલાલા
દો૦ બોલિ ઉઠયો ઇક સખા તબ, સુનહુ ગ્વાલિની બાત ।
પ્રીતિ કરત નંદલાલ સોં, કત બાવરી લજાત ॥
સો૦ હરિ સૅંગ કરહુ બિહાર, નવલ શ્યામ નવલા તુમહુઁ ।
હંસન દેહુ સંસાર, ભલો મનાવો કાન્હ કો ॥
સુનિ બોલી બ્રજ યુવતિ રિસાઇ * કહવાવત યહ બાત કન્હાઇ
આપુન યૌવન દાન બતાવત * તાપર જોઈ સોઈ સખન સિખાવત
બન મેં સબન ઘેરિ ઐકાઈ * કરત શ્યામ તુમ અતિ લંગરાઈ
ભૂલિ ગયે વે દિવસ કન્હાઈ * ઘર ઘર માખન ખાત ચુરાઈ
ખીઝત હી દગ નીર ચુચાતે[5] * ઉર ડરાત પરકોં જબ જાતે
બાંધે ઊખલ જબહિં યશોદા * હમહિં છુડાય લિયે તબ ગોદા
અબ ભયે બડે બડી ચતુરાઈ * તાતે યૌવન દાન સુનાઈ
લરિકાઇ કી બાત બખાનૈં * કૈસી બઇ કહા હમ જાનૈં
કબ ધૌં ખાયો માખન ચોરી * મૈયા યોં બાંધે કબ ડોરી
નેકુ તાકી સુધિ નહિં જાનૈં * માન અમાન ન તબ હમ જાનૈં
ભલે બુરે કો જ્ઞાન ન હોઈ * અપનો પર કછુ સમઝ ન કોઈ

૧ ગુસ્સે થઈને. ૨ ગુસ્સે થયાં. ૩ મશ્કરી. ૪ મોટાંના મહોલ્લામાં. ૫ ટપકતાં.

ખેલત ખાત હરષ હી માહીં * બાલપને કે દિવસ બિહાહીં[1]

દો૦ અપની સુરત કરત નહ, ન્હાત યમુન કે તીર ।
કદમ ચઢાયે સબન કે, જબ મૈં ભૂષણ ચીર ॥
સો૦ જલ મેં રહીં છિપાય, બિના બસન નાંગી સબૈ ।
પુનિ પુનિ હહા કરાય, દિયે બસન મૈં સબન તબ ॥

બિના બસન બાહિર સબ આઈ * હાથ જોરિ મોહિં બિનય સુનાઇ
કૈસી ભાંતિ ભઈ તબ સબકી * સો સુધિ ભૂલિ ગઈ અબ તબકી
મોકોં કહતિ ચોર દધિ ખાયો * ઊખલ નો હમ જાય છુડાયો
ભેદ બચન જબ કહે બિહરી * સુનિકૈ હંસિ સકુચી બ્રજનારી
કહત ભયે અતિ નિલજ કન્હાઇ * એસી હુત ન સકુચત રાઈ
જાહુ ચલે લોગન કે આગે * ઝૂઠી બાત બનાવન લાગે
કરત હૅસી તુમ સબન સુનાઇ * નિજ નિજ ગૃહ સબ કહિહૈ જાઈ
ઝૂઠી બાત કહા હમ જાનૈ * હમ તો સાંચી સદા બખાનૈ
જૈસી ભાઁતિ ભજૈ મોહિં કોઇ * માનત મૈ તાકો તૈસોઈ
જો ઝૂઠો મોકો તુમ જાનો * તો કત મેરે હિત તપ ઠાનો
જો તુમ અપને મન મે ઠાની * મૈ અન્તરયામી સબ જાની
અબ કયા ર્ક્તો નિઠુર મન કીનો * કાહે દાન જાન નહીં દીનો

દો૦ દાન સુને રિસ હોતિ હૈ, યહ નહીં હમેં સુહાય ।
ભલી બુરી અરુ જો કહો, સો સહિ લેહિં કન્હાય ॥
સો૦ છાંડી દેહુ સબ જાહિં, સુનિયે મોહનલાલ અબ ।
ભઈ બેર બનમાહિં, માત પિતા ખિઝિહૈં હમૈ ॥

કાહે કો તુમ કરત અબારી * દધિ બેચહુ ઘર જાહુ સબારી
મૈ કહ કરોં તુમ્હૈ યહ ભાવત * લેખો કરિ નહી દાન ચુકાવત
શુદ્ધ સ્વભાવ સમુઝ સબ કો । * લેખો કરિ દેહો મોહિં જોઈ
તમ સોઈ તુમનોં મૈ લૈ લેહોં * તબકા તુમ્હૈં જાન પુનિ દેહોં
કાહે કો હમ સોં હરિ લાગત * જાન ન પરત કહા તુમ માગત
બાતન કછુ જનાવત નાહીં * લેખો કહા કરત હમ પાહીં

૧ વહી ગયા ૨ સમજાતું નથી.

નિપટહિં પરે હમારે ખ્યાલા * ઇન બાતન કત પાવત લાલા
અબ તુમ નિપટ[1] કરી બહુતાઇ * સુનિ હમિ દૈ વ્રજ લોગ લુગાઇ
મારગ જિન રોકો હમ જાહીં * ઘર તે લીજો દાન ઉગાહીં[2]
અબ લૌ યહ કીયો તુમ લેખો * હમ તુમ્હરો બિચાર સબ દેખો
મોકોં ઐસી બુદ્ધિ સિખાવત * કર કંકણુ દર્પણુહિં દિખાવત
તુમ્હરી બુદ્ધિ દાન હમ લૈહૈ * કાહે ન તુમ્હૈં જાન હમ દૈહૈં

દો૰ આપ ભઇ હૌ ચતુર સબ, મોકોં કરત ગંવાર ।
ઉગહત ફિર હૈં દાન હમ, ઠાઢે હ્વૈ હૈં દ્વાર ॥

સો૰ તુમ્હૈં દેહું ઘર જાન, ફેરિ કહો પાઊં કહાં ।
જો નહીં પૈહૌં દાન, નૃપહિં જવાબ કહ દેઉંગો ॥

ભલી ભઇ નૃપ માન્યો તુમહું * ચલિહૈં કંસહિ પૈ અબ હમહું
તબ તે લેન કહત હૌં દાનહિં * નંદ મહર કી દનિ કરિ આનહિં
હમહું અબલૌં ઐસી જાની * ભયે શ્યામ ઘરહી તે દાની
અબ જાન્યો તુમ કંસ પઠાયે * નૃપ તે દાન પહિરિ તુમ આયે
સુનિ હરિ યે ગોપિન કે બૈના * હસે કછૂ તિરછિ કરિ નૈના
સો છબિ નિરખિ કહત સબ નારી * કહા હંસે મુખ મોરિ મુરારી
સોઇ કહો મનહિં જો આઇ * તુમકો યશુમતિ મહરિ દુહાઇ[3]
ઔર સૌંહ તુમકો ગોધન કી * સાંચી બાત કહો તુમ મનકી
હઁસે કહા હમ સોં કછુ રીઝે * કૈધોં કછુ મનહીં મન ખીઝે
યહ સુનિ અધિક હંસે ગોપાલા * કહત શ્રીદામાસોં નંદલાલા
યહ અચરજ ઇનકો તુમ હેરો * કહત કહા તુમ હંસિ મુખ ફેરો
ઐસી બાતન સૌંહ દિવાવત તાતે અધિક હંસ મોહિં આવત

દો૰ તબ શ્રીદામા તિયન સોં, બોલ ઉઠયો મુસકાય ।
હંસત શ્યામ તુમ સમઝ કે, બૂઝત સૌંહ દિવાય ॥

સો૰ હમ ન દિવાવૈં આન, હઁસહુ તુમહું નિજ સંગ મિલિ ।
યહૈ આનસી[4] બાન, થોરે મેં ખિસિયાત[5] તુમ ॥

સહજ હંસત નાહિંન સકુચૈયે * નાહિંન લોગન સૌંહ દિવૈયે

૧ ખાવી. ૨ ઉઘરાવી. ૩ સોગંદ. ૪ બીજી જ ૫ શરમાઓ છો, રીસાઓ છો.

વે હૈં દાની પ્રભુ સબહી કે * દેહું દાન માંગત કબહી કે
હમ જાનત વે કુંવર કન્હાઇ * પ્રભુ તુમ્હરે સુખ અબ સુનિ પાઇ
હોતિ નહીં પ્રભુતા ઇહિ ભાંતી * દહી મહી કે ભયે જગાતી
વે ઠાકુર તુમ્હરી સેવકાઇ * જાને પ્રગ્ર અરુ સબ પ્રભુતાઇ
દધિ ખાયે અરુ ભૂષણુ તોરે * છાડિ દેહુ અબ દઇ[1] નિહોરે[2]
જો કછુ બાચો સોઊ અબ લીજે * બેગિહિ જાન હમેં ઘર દીજે
તબ હસિ બોલે શ્યામ સુજાના * તુમ ઘર જાહુ દેઇ કે દાના
આયો હો પઠયો મૈં જાકો * દેઉં કહા લેકે પુનિ તાકો
અબહીં પઠવૈ મોહિં બુલાઇ * તબ તાકે સનમુખ કો જાઇ
તુમ સુખ કરો જાય ઘરમાહીં * નૃપ કી ગારિ માર કો ખાહીં
જબ નૃપવર મોકોં અટકાવે * તબ પુનિ તુમ બિન કૌન છુડાવૈ

દો૦ લેત નામ મુખ નૃપતિ કો જા મુખ નિદર્યો જાહિ ।
અપુન તો નૃપ નૃપન કે, અબ કહ સમુઝે તાહિ ॥
સો૦ લિયો કંસ કો નાંવ, ઐસી તુમ્હ ન બૂઝિયે ।
ભલે શ્યામ બલિજાંવ, જિહિ નિંદિયે તિહિ વંદિયે ॥

જબ હમ કંસ દુહાઇ દીની * તબ તો નૃપ પર અતિ રિસ કીની
અબેં કહા નૃપ કી સુધિ આઇ * જો તુમ ઐસે ડરે કન્હાઇ
કહા કહ્યો કછુ જાન ન પાયો * કબ હમ કંસહિ શીશ નવાયો
કબ હમ નામ કંસ કો લીનોં * કંસ ત્રાસ કબધોં હમ કીનો
નિપટ[3] ભઇ તુમ ગ્વારિ ગંવારી * બસત હમારે ગાવ મંઝારી
કિતક[4] કંસ જાકો હમ જાનેં * કહા ત્રાસ તાકો ઉર આનૈં
તુમ્હરે મનૈ બાત યહ આવત * કંસ નૃપતિ કે હમ કહવાવત
તો તુમ કહા કૌન નૃપ જાકે * આપુન કહવાવત હૌં તાકે
તાકો નામ હમહું સુનિ પવેં * હમહું પુનિ તાકે કહવાવેં
યા સંસાર લોક ત્રય માહીં * દૂજો કંસ નૃપતિ તેં નાહીં
ઓ નૃપ બસત કહાં કોઉ જાને * તો હમ સબ તાહી કો માનેં
યહ સુનિ હમ અબ અતિ ડરપાયો * કે ધોં ઝુકડીં હમહિં ડરાયો

૧ ઇશ્વર. ૨ ની ખાતર ૩ ખરી ૪ શલેખામા

દો૦ જા નૃપ કે હમ હૈં અરી, કો નહિં જાનત તાહિ ।
જડ ચેતન નર નારિ સબ, તિહૂં ભુવન બશ જાહિ ॥
સો૦ બસત સુમનપુર[1] માંહિ, કહૌં લગ તિન્હૈં પ્રશંસિયે ।
સબ માનત હૈં જાહિ, તિન પઠયો મુહિં[2] પાન દૈ ॥

સુનત ગૂઢ મોહન કી બાની * બોલી બ્રજસુન્દરી સયાની
જાત તુમ્હારે નૃપ કી પાઈ * અબ લોં રાખી કહૂં છિપાઈ
જૈસે તુમ તૈસે વોઊ હૈં * એક રૂપ ગુણ કે દોઊ હૈં
યહ અનુમાન કિયો મનમેં હમ * એકે દિન જન્મે દોઊ તુમ
જૈસી પ્રજા તૈસોઇ રાજા * બન્યો ભલો અબ સંગ સમાજ
ચોરી ઠગી નિપુણ ગુણ દોઊ * યા પટતર[3] કો ઔર ન કોઊ
બોલત નાહિંન બાત સંભારી * ઠગતિ ફિરતિ ઠગની તુમ સારી
ભઈ ઢીઠ નહિં નેક બિચારો * આવત મુખ સોઇ કહ ડારો
અપને ગુણ ઔરન પર ડારી * જાતિ જનાવતિ દૈ દૈ ગારી
હમ ભઈ ઠગની અરુ બટપારી[4] * તુમ ભયે કાન્હ સુધર્મા ભારી
અપરે નૃપ કો યહે સુનાવૈં * ઐસિય ચુગલી જાય લગાવૈં
રાજા બડે જાન યહ પાઇ * લ્યાવહુ હમ પર ધૌંસ ચઢાઈ

દો૦ તુમ તો ઠગ આછે બને, બન, મેં રોકી નારિ ।
હમેં કહી કાકો ઠગ્યો, કો હમ ડાર્યો મારિ[5] ॥
સો૦ તુમહીં જાનત શ્યામ, યંત્ર મંત્ર ટોના ઠગી ।
ઠગત ફિરત સબ બામ, આપન ઢંગ ઔરન કહત ॥

મૌન ગહો બાતેં સબ પાઈ * યહૈં જાન હમ પર ચઢ આઈ
જો ચાહો સોઈ કહિ ડારો * હમ નહિં માનહિં ખિલમક્તિહારો
તુમ મોહીં કો દોષ લગાયો * મૈં તો નૃપ કો પઠયો આયો
યૌવન રૂપ લિયે તુમ ઇતહીં * આવત હો ઇહિ મારગ નિતહીં
લોચન દૂતન જાય સુનાયો * તબ નૃપ રિસકરિ મોહિં પઠાયો
શૈશવ મહલન તે નૃપરાઇ * બૈઠ્યો સિંહાસન તરુણાઇ

૧ પુષ્પનગર ૨ મને. ૩ ઉપમા. ૪ ડાકુ. ૫ મારી નાખ્યો. ૬ જુદાઈ. બાલક અવસ્થા ગઈ ને યુવાની આવી છે.

તુરતહિં મોહિં દાન પહિરાયો * દે બીરા તુમ પાસ પઠાયો
તિનકો નામ અનંગ ભુવાલા[1] * ઉન કો દાન દેહુ બ્રજ બાલા
તિનકી આન કહતહોં કીને * પૈહો જાન દાન કે દીને
સુનિં યહ મોહન કી મુખ બાની * પ્રેમ સિંધુ યુવતી મગનાની[2]
કામ નૃપતિ કી ફિરી દુહાઇ * અટક્યો યૌવન રૂપહિ આઈ
કો હમ કહાં રહત કહઁ આઈ * યહ સુધિ બુધિ તબ દશા ભુલાઈ

દો૦ ત્રસિત ભઇ ડર મદન કે, નયન મૂઁદિ ધરિ ધ્યાન ।
કહત કાન્હ અબ શરણ હમ, લીજૈ સરબસ દાન ॥
સો૦ ઐસે કહિ મનમાહિં, દેહ દશા ભુલીં સબૈં ।
લેહુ શ્યમ બલિજાહિં, યહ ધન તુમહિત સંચિયો ॥

યૌવન રૂપ નાહીં તુમ લાયક * સકુચતિ તુમ્હૈં દૈતિ બ્રજનાયક
નવલકિશોર રૂપ ગુણ આગર * અહો શ્યામસુન્દર બર નાગર
યહ યૌવન ધન તુમ ઢિગ ઐસે * જલધિ નિકટ જલકણિકા જૈસે
ધ્યાન મગન ઇહિ બિધિ બ્રજનારી * મનહીં મન બિનવત બનવારી
અન્તરયામી હરિ સબ જાનૈં * મનહીં કી કરની સબ માનૈં
મનહી સબન મિલે સુખદાઇ * તનકી સુરતિ સબન તબ આઇ
ખુલ ગયે નૈન ધ્યાન તે તબહીં * દેખે મોહન સન્મુખ સબહીં
તબ જાન્યો હમ બન મેં ઠાઢી * સકુચ ગઈ અતિ અચરજ બાઢી
કહતિ પરસ્પર આપુસ માહીં * કહઁા હતીં હમ જાનત નાહીં
શ્યામ બિના યહ ચરિત કરૈ કો * ઐસી બિધિ કરિ મનહિ હરૈ કો
રહીં ચકિતસી સબ બ્રજનારી * બોલિ ઉઠે તબ કુંજબિહારી
કહા ઠગીસી હો બ્રજબાલા * પર્યો કહા ઉર શોચ બિશાલા

દો૦ કર્યો દાન લેખો કછૂ, રહીં જહાં તહઁ શોચ ।
પ્રકટ સુનાવો સો મુહીં, દૂર કરૌં સંકોચ ॥
સો૦ બહુરિ ન રોકે કોય, યા બનમેં કોઊ તુમ્હેં ।
નિશિબાસર ભય ખોય, સુખસોં આવહુ જાવ નિત ॥

---

૧ ભૂપાલ. ૨ મગ્ન થઈ.

હમૈં ઔર રોકૈં મો કો હૈ * ગોકનહાર સુવન નૈંદ કો હૈ
ગ્રીના ડારત શીશ હમારે * આપ રહત ઠાઢે હ્વૈ ન્યારે
જાકે કામ નૃપતિ કો જોરા * ઠગત ફિરત યુવતિન બરજોરા[1]
સુનત શ્યામ બૂઝિય નહીં ઐસી * તુમકો બાનિ પરી યહ કૈસી
કૈસેહુ અબ કૃપા કરો હરિ * જાહિં ગ્રૈહે અપને અપને ઘરિ
દાન માન ઘરકો સબ જાહૂ * બહુરિ ન મૈં રોકોંગો કાહુ
મૈં હું જાનત હૌં કછુ લેખો * તુમહુ આપ સમુઝિ મન દેખો
પિછલો દેહુ નિબેર[2] આજ સબ * આગે પુનિ દીજો જાનો જબ
અબ મૈં ભલી કહત હૌં તુમકોં * જો માનોં ગ્વાલિન તુમ હમકોં
કો જાનૈ હરિ ચરિત તુમ્હારે * અહો રસિકવર નંદદુલારે
હમારો સર્બસ મન અપનાયો[3] * અજહુ દાન નહીં તુમ પાયો
લેખો કરિ લીજો મન ભાયો * ખાહુ કછૂ દધિ હમ સુખ પાયો

દો૦ સદ[4] માખન લાઇ તુમ્હેં, સખન સહિત મિલિ ખાહુ ।
સુખ પાવૈં હમ દેખિકૈ, લીજૈ દાન ઉગાહુ ॥

સો૦ અબ દધિદાની નાઉં, તુમ્હરો પ્રકટ બખાનિ હૈં ।
ખાહુ દહી બલિજાઉં, લ્યાઈ હમ તુમ્હરે લિયે ॥

તબ હરિ હઁસિ સબ સખન બુલાઇ * બૈઠે રચિ મણ્ડલી સુહાઈ
દોનાં બહુ પલાશ[5] કે લ્યાયે * શોભિત સબ કે કરન સુહાયે
સુન્દર હરિ સુન્દર સબ ગ્વાલા * સુન્દર દધિ પરોસતિ બ્રજબાલા
ભક્ત ભાવ કે હાથ બિકાને[6] * ગ્વાલન સંગ ખાત રુચિમાને
નિજનિજ મટુકિન તે સબગ્વારી * દેતિ કરતિ ઉર આનંદ ભારી
સ્યામ પતૂખિન[7] સોં સુખ નાવૈં * નિરખિનિરખિગ્વાલિનિ સુખપાવૈં
ધન્ય ધન્ય આપુન કો જાન્યો * સુફલ જન્મ સબહિન હરિ માન્યો
કહત ધન્ય યહ દધિ અરુ માખન * ખાત કાન્હ જાકો અભિલાખન
જો હમ સાધ[8] કરતહી મનમેં * સો સુખ પાયો હરિસંગ બનમેં
અતિ આનંદ મગન સબ ગ્વારી * નંદનંદન પર તન મન વારી

૧. બળજકારે. ૨ ચુકવો ૩ પોતાને વશ કર્યો ૪ તાજું ૫ ખાખરો.
૬ વેચાએલા. ૭ દોંડી. ૮ ઇચ્છા

પ્યારી સો માખન હરિ માગત * દેખૈં તુમ્હરો કૈસો લાગત
ઔરન કી મટુકી કો ખાયો * તુમ્હરે દધિ કો સ્વાદ ન પાયો

દો૦ શ્રીબૃષભાનુકુમારિ તબ, દધિલયાઇ મુસુકાય ।
　　અપને કર અધરન પરસ, દીનોં બિહઁસિ ખવાય ॥

સો૦ પ્યારી કો દધિખાય, અલ્પ ચિતૈ મોહન બિહઁસિ ।
　　મધુરે કહ્યો સુનાય, મીઠો હૈ યહ સબન તેં ॥

ગોપિન કે હિત માખન ખાહી * પ્રેમબિગશ નહીં નેક અઘાહીં
વૈસિય ગોરસ ભરી કમોરી * પરસત સબૈ હોત નહી થોરી
ગ્વાલન સહિત સ્યામ દધિ ખાહીં * પરમ હર્ષ સબકે મનમાહીં
હઁસત પરસ્પર સખા મથાને * મીઠો કહિ કહિ સ્વાદ બખાને
હરિ હસિ સબકે ચિત્તહિ ચુરાવૈ * પરમાનદ સબન ઉપજાવૈ
બિલસત બ્રજબિલાસ બનવારી * દધિદાની પ્રભુ કુજબિહારી
સુરગણ તિયન સહિત નભમાહીં * નિરખિ(૨) મન માહિં સિહાહીં
ધનિધનિ બ્રજકી યુવતી સભાગી * ખાત બ્રહ્મ જિનતેં દધિ માંગી
જા કારણ શિવ ધ્યાન લગાવૈં * શેષ સહસ મુખ જાકો ગાવૈં
મન બુધિ બચન અગોચર જોઈ * જાકો પાર ન પાવૈ કોઈ
નારદાદિ જાકે ગુણ ગાવૈં * નિગમ નેતિ કહિ અત ન પાવૈં
ગુણાતીત અવગતિ અવિનાસી * સો પ્રભુ બ્રજમેં પ્રકટ બિલાસી

છં૦ પ્રકટે સો પ્રભુ બ્રજમે બિલાસી જાહિ મુનિજન ધ્યાવહી ।
　　યોગ જપ તપ નેમ સંયમ કરિ સમાધિ લગાવહી ॥
　　રૂપ રેખ ન બરણુ જાકે આદિ અન્ત ન પાઇયે ।
　　ભક્તવશ સો બ્રહ્મપૂરણુ ગોપવલ્લભ ગાઇયે ॥
　　કોટિ કોટિ બ્રહ્માંડ જાકે રોમપ્રતિ શ્રુતિ ગાવહી ।
　　કીટ, બ્રહ્મ પ્રયન્ત જલ થલ આપ સબ ઉપજાવહીં ॥
　　આપ કર્ત્તા આપ હર્ત્તા આપહી પાલન કરૈં ।
　　ખાત સો પ્રભુ દાન દધિ લૈ ગોપિકન કે મન હરૈં ॥
　　ધન્ય બ્રજ ધનિ ગોપ ગોપી ધન્ય બન પાવન મહી ।
　　ધન્ય મોહન દાન માંગત દૂધ દધિ માખન મહી ॥

ધન્ય બ્રજ યક પલક કો સુખ ઔર યહ ત્રિભુવન નહીં ।
કહત સુર મુનિ હરખિ પુનિ પુનિ સુમન[1] સુન્દર બર્ષહીં ॥
કાન્હ ગોપી ગ્વાલ હ્વૈ નહી એકહી બહુ તન ધરે ।
ભક્તજન હિત। બિરદ જાકો અમિત લીલા બિસ્તરે ॥
બ્રજબિલાસ હુલાસ હરિ કો નિત્ય નિગમાગમ કહે ।
દાસ બ્રજબાસી સદા યહ ગાય આનંદ પદ લહે ॥

દો૦ દાન ચરિત ગોપાલકો, અતિ બિચિત્ર રસખાન ।
ભેદ ભેદ પ.વૈં નહીં, કબિ કિમિ કરૈ બખાન ॥

સો૦ ગાવત સુનત સુજાન, દધિદાની લીલા રુચિર ।
પ્રેમ ભક્તિ કો દાન, બ્રજબાસી જન પાવહીં ॥

બ્રજલલના યો હરિહિં સુનાવૈં * દૂધ દહી અરુ માખન લાવૈં
મટુકિન તે લૈ લૈ હમ દેહૈં * ખાહુ શ્યામ તુમ હમ સુખ લેહૈં
ગોરસ બહુત હમારે ઘર ઘર * લીજૈ દાન પાછિલો ભર ભર
યહ ગોરસ જો તુમને ખાયો * સો તો દાન આજ કો આયો
લેહુ સબૈ અપનો કરિ લેખો * ફિર ન પાયહો માંગે શેખો[2]
શ્યામ કહીં અબ ભઇ હમારી * મનહિં ભઈ પરતીત તુમ્હારી
પ્રીતિ ભઇ હમસોં તુમસોં અબ * લેહૈં માગિ ચાહિ હૈં જબ તબ
નિધરક અબ બેચહુ દધિ જાઈ * ઘાટ બાટ કછુ ડર નહીં ગઈ[3]
ગ્વાલિન ભઈ શ્યામ બશ માહી * ઘરકો જાત બનત હૈ નાહીં
ચકિત રહીં સબ બ્રજકી નારી * કહત એક સોં એક બિચારી
સુનહુ સખી મોહન કહ કીનોં * દાન લિયો કૈ મન હરિ લીનોં
યહ તો હમ નહીં બડી સયાની * બૂઝો ધોં ઇન સો યહ બાની

દો૦ બૂઝન કો ઉમગીં સબૈ, મોહન સોં યહ બાત ।
નિકટ જાત રહિ જાતિ પુનિ, સકુચ મગન હ્વૈ જાય ॥

સો૦ મનહીં મન સકુચાય, કહિયે કૈસે શ્યામસોં ।
કહત બનત નહીં બાત, પ્રેમ બિબશ તરુણી સબૈ ॥

1 ફૂ. 2 જેમ આખેનું. 3 જતાપણ

સુનૌ બાત મોહન યક હમ સોં * ઢીઠો કહુત કિયો હમ તુમસો
ક્ષમા કરૌ, સો ચૂક હમારી * અહો શ્યામ હમ દાસી તુમ્હારી
હઁસિ હઁસિ કહી કટુક હમ બાની * તુમ્હૈ ખિઝાવન-હિત મનમાની
કષ્ટ હમારી ઉર સો નાહીં * અતિ આનઁદ તુમ સો મન માહીં
દધિકો દાન ઓગ જો જાન્યો * અબૈ તુમ્હારો રૂપ હમ આન્યો
કહો શ્યામ તુમ યહ કહ કીનોં * દાન લિયો કૈ મન હરિ લીનો
હમ તુમસોં કછુ ભેદ ન રાખ્યો * કીનોં અબૈ તુમ્હારો ભાખ્યો
યહ કરની તુમહીં અબ જાનૌ * ભલી બુરી જો કછુ કરિ માનૌ
જો જાસો અન્તર નહીં રાખૈ * સો તાસોં ક્યોં અન્તર ભાખૈ
નઁદનન્દન તુમ અન્તર જાની * બેદ ઉપનિષદ સાખિ બખાની
સુનહુ બાત યુવની સબ મેરી * તુમ હિત કારે રાખ્યો મુહિં ઘેરી
તુમ તે દૂર હોત મૈ નાહીં * રહત તુમ્હારે નિકટ સદાહીં

દો૦ તુમકારણ બૈકુણ્ઠ તજિ, પ્રકટત હૌં બ્રજ આય ।
　　બૃન્દાબન તુમ્હરો મિલન, યહ ન બિસાર્યો જાય ॥
સો૦ એક પ્રાણ દ્વૈ દેહ, અન્તર કહૂં ન જાનિહો ।
　　યહ ન નયો અબ નેહ, કત ભૂલત બ્રજબાસ બસિ ॥

અબ ઘર જાહુ દાન મૈ પાયો * જાનત યહ લેખો નિબટાયો[1]
હઁસિ હઁસિ જો ભાવત બનવારી * કહત ભઈ બ્રજકી નારી
ઘર તન મનહિં બિના કિન જાઈ * કરત કહા મોહન ચતુરાઈ
સબ તન પર મનહીં હૈ રાજા * જો કછુ કરૈ હોય સો કાજા
સો તો મન રાખ્યો તુમ ગોઈ[2] * ઘર કો જાન કૌન બિધિ હોઈ
ઇન્દ્રી ગણ મન કે આધીના * ચલત નહીં તન મનહિં બિહીના
જો તુમ પ્રીતિ કરી મનમોહન * તો દુબિધા ક્યોં લાઈ ગોહન[3]
યહ તો તુમ જાની બ્રજનાથા * ઘર હમ જાહિં દેહુ મન સાથા
મન ભીતર મેં મર્મ મનાયો[4] * તુમહી લૈ મુહી તહાં છિપાયો
કહત કહા યહ દોષ તુમ્હારો * અજહૂં તજૈ હોહુ મૈ ન્યારો
લેહુ આપનો મન, ઘર જાહૂ * લોક લાજ ડર જો પછતાહૂ

૧ પૂરો કર્યો. ૨ ગોપીને. ૩ સાથે ૪ બાસ બનાયો (બીજો પાઠ)

तो अब हमैं छांडि किन देहु * हम करि हैं अन्तर निज गेहु
दो० जाते घटती होय निज, तजि दीजै सो बात ।
दीनो मन में आस तब, अब मनको पछितात ॥
सो० जब मन दीनो मोहि, तबही लीनो मोहि तुम ।
जो लेहे मन ओहि, तो मैं हुं जैहौं अनत ॥
सुनहु श्याम ऐसी नहीं कहिये * सदा हमारे मन में रहिये
तुमहिं बिना धृक्मन अरु धृक्घर * तुम बिन धृक् कुलकान लाजडर
धृक् तुम प्रेम बिना पितु माता * तुम बिहीन धृक् सुत पितु भ्राता
धृक् जीवन तुम बिन संसारा * धृक् सुख तुम बिन नंदकुमारा
धृक् रसना तुम गुण नहिं गावे * धृक् श्रुति तुम्हरी कथा न भावे
धृक् लोचन जिन तुम न निहारे * धृक् बिचार जो तुम न बिचारे
धृक् दिन रात तुम्हें बिन जाई * धृक् स्वासा तुम बिना बिहाई
सो सब धृक् जामें तुम नाहीं * तन धन मन तुम बिना बिहाइ
ऐसे कहि तनु दशा बिसारी * भइ सनेह मगन सब ग्वारी
कबहुं घरं तन जान बिचारैं * कबहुं हरि की ओर निहारैं
दधि भाजन ले शिर पर धारैं * कबहुं धरणी फेर उतारैं
रीती मटुकिन में कछु नाहीं * कबहुं बिचार रहत मन माहीं
दो० बिहँसि कही तब सांवरे, जाहु घरन ब्रजनारि ।
सकुचत पिछिले दान को, मैं लेहौं निरवारि ॥
सो० ऐसे बचन सुनाय, सखन सहित हरि बन गये ।
लै गये चित्त चुराय, युवतिन दान मनाय के ॥

गोपियों के प्रेम की उन्मत्तअवस्था लीला

रीती मटुकी शिर पर धारी * चलीं सबै उठि गोप कुमारी
एक एक को सुधि कछु नाहीं * जानति नहीं, कहां हम जाहीं
जड चेतन कछु नहीं पहिचानैं * मन गृह कछु बिचार न मानैं

લોક બેદ મરયાદા દોઉ * આપ સહિત ભૂલીં સબ કોઊ
બેચત દધિ બનહી મેં ડોલૈં * લેહુ દહી કબહું કહિ બોલૈં
કહત કુમન બોલત કયોં નહીં * લેહો દધિ કૈ હમ ફિર જાહીં
તરુ તરુ સોં પૂછત યહિ ભાંતી * બન મે ફિરત પ્રેમ રસ માતી
મિલત પરસ્પર બિબશ નિહારી * કહતિ ફિરતિ કયોં બનમેં નારી
તિન્હૈ કહતિ અપની ધુનિ નાહીં * સો કછુ નહીં સમુઝત મનમાહીં
દધિ ભાજન રીતે શિર ધારૈં * ભરી પ્રેમ તન દશા બિસારૈં
કબહું યમુના કે તટ જાહીં * ફિરતિ કબહું કુંજન કે માહીં
કબહું બંશીબટ તટ આવૈં * ઠાઢી હ્વૈ તહુ હરિહિ બુલાવૈં

દો૦ લીજૈ ગોરસ દાન હરિ, કહૅં ધોં રહે છિપાય ।
ડરન તુમ્હારે જાત નહી, તુમ દધિ લેત છિનાય ॥
સો૦ લેહુ આપનો દાન, પુનિ રિસકરિ ઉઠિ ધાય હો ।
હમૈં ન દેહો જાન, બન મેં હમ ઠાઢી સબૈ ॥

બૈઠ ગઈ મટુકી ધરિ સબહીં * જાનતિ ઘરસે આઈ અબહીં
સખા સંગ લીને હરિ ઐહૈં * દધિ માખન કો દાન ચુકૈહૈ
દધિહિ દુરાવત અંચર તરિકૈ * દીઠ ગઈ મટુકિન મેં પરિકૈ
રીતી મટુકી સબન નિહારી * ગઈ ભભરિ[1] ઉરમેં સબ નારી
જહાં તહાં કહિ ઉઠીં ગુવાલી * ગોરસ ઢરકાયો કહું આલી
કોઉ કોઉ કહત કાન્હ ઢરકાયો * કોઉ કહૈ સખન સંગ હરિ ખાયો
ભઇ સુરતિ કછુ તબ તન માહી * ગઈ ઘરહિ હમ તબ તે નાહીં
સકુચ ભઇ કછુ ગુરુજન ડરતે * પ્રાતહિ તે હમ આઈ ઘરતે
રહીં કહાં તબ તે બન માહીં * યહ તો સુરતિ હમૈં કછુ નાહી
જબ હરિ સખન સંગ દધિ ખાઇ * ગયે બહુરિ બન કુંવરકન્હાઇ
તબ લોં કો તો સુધિ હમ પાહીં * ભઈ કહા પુનિ જાનતિ નાહી
જાન પરી હમકો તો ઘ્યારી * ડારિ ગયે શિર શ્યામ ઠગોરી[2]

દો૦ શ્યામ બિના યહ કો કરૈ, લાયો દધિ કો દાન ।
તન સુધિ ભુલી તબહિ તે, વાકી મૃદુ મુસકાન ॥

---

૧ ડરી ભ્રમમા પડી ૨ મોહિની

સો૦ મનહરિલીન્હોંશ્યામ, તાબિન નિબહૈ કૌનબિધિ ।
ઐસે કહિ સબ બામ, ઘર કો ચલન બિચારહીં ॥

મન હરિ સોં તનુ ઘરહિં ચલાવૈં * જ્યોં ગજમત્ત ચલત છબિ પાવૈં
શ્યામ રૂપ રસ મદ સોં ભાર્યો * કુલ મરયાદ મહાવત ટાર્યો
કરમ નેહ બંધન મેં તોર્યો * મુરે ન લાજ કુંજન કો મોર્યો
ગુરુજન અંકુશ જો સુધિ આવૈ * તણ તનુ પર કો પાંચ ચલાવૈ
ઐસે ગઈ સદન બ્રજબાલા * નહીં ભાવત ક્ષણુ બિનનંદલાલા
બૂઝત ગુરુજન જબ કછુ જિનસોં * ઔરૈ બાત બતાવત તિનસોં
ગારી દેત સુનત નહીં કોઊ * શ્રવણુ શબ્દ હરિ પૂરે દોઊ
માત પિતા બહુ ત્રાસ દિખાવૈં * નેક નહીં મો ઉર મેં લ્યાવૈં
બાર બાર જનની સમઝાવતિ * કાહે કો તુમ હમહિં હઁસાવતિ
જહાં તહાં કાહે તુમ જાઓ * નહીં અપની કુલકાન[1] લજાઓ
દધિ બેચૌ ઘર સૂધે આઓ * કાહે ઇતનો બિલંબ લગાઓ
બુઝે[2] જવાબ દેતિ તુમ નાહીં * બસી કહા તુમ્હરે મનમાહીં

દો૦ ઐસે સિખવત માત પિતુ, સો ન કરતિ કછુ કાન ।
લાગત હૈં તિનકે બચન, ઉર મેં બાણ સમાન ॥
સો૦ તિન્હેં કહત મન માહિં, ધૃક ધૃક ઇનકી બુદ્ધિકો ।
જિન્હેં શ્યામ પ્રિય નાહિં, તિન્હેં બનૈ ત્યાગે ભલો ॥

જિનકો હરિકી પ્રીતિ ન ભાવૈ * તિનકો મુખ જનિ બિધિ દિખરાવૈ
ઐસે બિનય કરતિ બિધિ પાહીં[3] * ગુરુજનકો નિંદતિ મનમાહીં
નેકુ નહીં ઘરસોં મન લાગત * બિસરત શ્યામ ન સોવત જાગત
નયન શ્યામ દરશન રસ અટકે * શ્રવણુ બચન રસતે નહીં મટકે
રસના શ્યામ બિના નહીં બોલૈ * મન ચંચલ સંગહિ સંગ ડોલૈ
નાસા અંગ સુગન્ધ લુભાની * સુરત શ્યામ કે રૂપ સમાની
ચરણુ ચલન ચાહત દિશિ તેહી * જિહિ દિશિ સુન્દર શ્યામ સનેહી
લોકલાજ કુલકાન મિટાઈ * રંગી શ્યામ કે રંગ સુહાઈ
પ્રાત ચલી દધિ લૈ બ્રજમાહીં * ઇન્દ્રિગણુ મન બુધિ બશ નાહીં

૧ કુળની આબરૂ ૨ પૂછવા છતાં. ૩. વિધાતા પાસે.

તનુ લૈ નિકસી બેચન ગોરસ * રસનાસોં અટક્યો હરિકો યશ
દધિકો નામ ભૂલિ ગઇ બાલા * કહત લેહુ કોઊ ગોપાલા
ભીજ રહ્યો મનમોહન કો રસ * વ્યાપિ ગઇ ઉરમાહિં દિશા દસ

દો૦ ફંસી સબૈખગબૃન્દજ્યોં, હરિછબિ લટકનજાલ[1] ।
તરફરાત તામેં પરી, નિકસિ સકતિ નહીં બાલ ॥
સો૦ બોલત મુખ ન સઁભાર, પાન કિયે જિમિ બારુણી[2] ।
બિથુરી અલક લિલાર,[3] પગ ડગમગ જિતતિત[4] પરૈ ॥

દધિ બેચત બ્રજબીથિન ડોલૈં * અલબલ બચન બદનતે બોલૈં
ગોરસ લેન બુલાવત જોઇ * તિનકી બાત સુનત નહીં કોઇ
ક્ષણ કછુ ચેત કરત મનમાહીં * ગોરસ લેત આજ કોઉ નાહીં
બોલ ઉઠત પુનિ લેહુ ગોપાલહિં * અટકિ રહ્યો મન વા હરિખ્યાલહિં
લેહુ લેહુ કોઊ બનમાલી * ગલિન ગલિન બોલતિ ગ્વાલી
કોઉ કહ શ્યામકૃષ્ણ બનવારી * કોઉ કહ લાલ ગોવર્દ્ધનધારી
કોઉ કહિ ઉઠતિ દાનહરિ લાયો * કબહૂં ભઈ કિ તુમહિં ચલાયો
દેહ ગેહ કી સુરતિ બિસારી * ફિરતિ શીશ મટુકી દધિ ધારી
જાહિ દેહ કી સુધિ કછુ હોઇ * દધિ કો નામ લેત તબ સોઇ
ઇહિ બિધિ બેચતહી સબ ડોલૈં * આપ બિકાની બિનહી મોલૈં
શ્યામ બિના કછુ ઔર ન ભાવૈ * કોઊ કિતનો કહિ સમુઝાવૈ
હરિ દરશન બિન મતિ ભઈ ભોરી * અંતર લગી સુરત[5] કી ડોરી

દો૦ પ્રકટ્યો પૂરણ નેહ ઉર, જિત દેખૈં તિત શ્યામ ।
સમઝાઈ સમુઝત નહીં, સિખ દૈ થાક્યો ગ્રામ ॥
સો૦ જ્યોં દીપક ઘરમાહિં, બાહર નહીં દેખ્યો પરૈ ।
ગુપ્ત હોત સો નાહિં, જબ તૃણ છૂ દાવા[6] ભયો ॥

ઇહિબિધિ મગન સકલબ્રજનારી * કૃષ્ણપ્રેમરસ મદ મંતવારી
સકલ પ્રેમ કી મૂરતિ પૂરી * કોઊ તિન મેં નાહીં અધૂરી
એક દશા સબહી કી જાનો * કહુલગિ સબકો પ્રેમ બખાનો

૧ પ્રભુના સ્વરૂપ સૌન્દર્ય રૂપી જાળ. ૨ મદિરા. ૩ લલાટ. ૪ જ્યાંત્યાં.
૫ સંયોગરસ. ૬ દાવાનલ.

તિનમેં શ્રીવૃષભાનુ દુલારી * સકલ શિરોમણિ હરિકી પ્યારી
નેક નહીં હરિ તે સો ન્યારી * તિનકી કથા બહુત બિસ્તારી
દધિ ભાજન માથે પર ધારૈ * લેહુ શ્યામ દધિ બચન ઉચારૈ
બૂઝતિ તિન્હૈ ઔર બ્રજનારી * બેચત કહા ફિરત તૂ ગ્વારી
પ્રાતહિં તે લીને દધિ ડોલૈ * મુખ તે નામ કાન્હ કો બોલૈ
કહા કરત યહ હમૈં બતાવો * કછુ હમકો નિજ બાત સુનાવો
ઉફનત[1] તક્ર[2] ચુવત[3] અંગમાહીં * તાકી સુરત[4] તોહિ કછુ નાહીં
ઇતતે ઉત ઉત તેં ઇત જાઈ * બુધિ મર્યાદા સવૈ મિટાઈ
મૈં જાની યહ બાન બનાઇ * તેરો મન હરિ લિયો કન્હાઈ
દો૦ તિન્હૈં કહત સુહિં નન્દઘર, કહાં સુ દેહુ બતાય ।
જહાં બસત વહ સાંવરો, મોહન કુંવર કન્હાય ॥
સો૦ હૈ ધૌં યાહી ગાંવ, કૈધૌં કહું અન્તર બસત ।
કાન્હર જાકો નાંવ, મૈં ખોજત વાકો ફિરૌં ॥
બહુત દૂર તેં હૌં મૈં આઇ * મોહિં દેહુ નઁદસદન બતાઈ
નન્દહિ કે દ્વારે પર ઠાઢી * બુઝત અતિ સમ્ભ્રમતા બાઢી
લોકલાજ કુલકી સબ નાસી * મન બંધ ગયો પ્રેમ કી ફાંસી
તબ ઇક સખી પરમ હિતકારી * હરિકી પ્યારી કી અતિ પ્યારી
પ્યારી કો નિજ ઢિગ બૈઠાઈ * શિક્ષા બચન કહત સમુઝાઇ
અહો રાધિકા કુંવરિ સયાની * ક્યોં ઐસી અબ ભઇ અયાની[5]
ઐસે પ્રકટ પ્રેમ નહીં કીજૈ * દેખિ બિચારિ ધીર ઉર દીજૈ
હંસિહૈ લખિ[6] સબ બ્રજ નર નારી * એકહિ બાર લાજ તૈં ડારી
ઐસે કહા ફિરત બિલલાની[7] * માત પિતા ગુરુજનહીં ભુલાની
જો પૈ કૃષ્ણ પ્રેમ ધન પૈયે * રાખિય ગુપ્ત ન પ્રકટ જનૈયે
ઐસી તોહિં બુઝિયે નાહીં * સમુઝ દેખ અપને મનમાહીં
આજહું ચેત બાત સુન મેરી * કહત કુંવરિ તેરે હિત કેરી
દો૦ કૃષ્ણ પ્રેમધન પાયકે, પ્રકટ ન કીજૈ બાલ ।
રાખિય ઉરચોં ગોયકૈં[8] જ્યોં મણિ રાખત બ્યાલ[9] ॥

---

૧ ઉભરાય છે. ૨ છાશ. ૩ ટપકે છે. ૪ ધ્યાન. ૫ અણસમજુ. ૬ જોઈને.
૭ વલવલાટ કરતી. ૮ સંતાડીને ૯ સાપ.

સો૦ તુ અતિ નાગરિ[1] નારિ, પાયો નાગર નેહ જો ।
તૌ કત દેતિ ઉઘારિ, કહિહૈં તોહિં ગંવારિ સબ ॥
મૈં જો કહતિ સુનતિ કૈ નાહીં * દેહૈ જવાબ કછૂ મો પાહીં
કહિ હે બચનકિ મૌનહિં રૈહૈ * ઘર અપને જૈહૈ કિ ન જૈહૈ
લોગનમુખ સુનિહૈં પિતુ માતા * વ્રજ મેં પ્રકટી હૈ યહ બાતા
માનેગી મમ બચન કિ નાહીં * કૈ ફિરિ હૈ ઐસેહિ બ્રજ માહીં
જો યહ પ્રીતે શ્યામ સોં જોરી * લાજ કિયે હુવૈ હૈ કહ થોરી
ધ્યાન શ્યામ કો ધરિ ઉર માહીં * લાજ છાંડિ કત ભ્રમત બૃથાહીં
સુખતો બોલ સુનહું તુવ બાની * કૈસી કહતિ પરૈ કછુ જાની
કહા કહત મોસો તુમ આલી * મન મેરા લીનો બનમાલી
તબ તેં મોકો કછુ ન સુહાઇ * જિત દેખોં તિત કુંવર કન્હાઇ
અબ લોં નહીં જાનત મૈં વોહી * કહા કહત હૈ અબ તૈ મોહી
કહાં ગેહ કો પિતુ અરુ માતા * કહં દુરજન કો ગુરુજન ભ્રાતા
કહાં લાજ કહં કાન બડાઈ * તૂ કહ કહત કહાં તે આઈ
દો૦ બાર બાર તુ કહત કહ, મૈં નહિં સમઝતિ બાત ।
મેરે મન મેં ઘર કિયો, વા યશુમતિ કે તાત ॥
સો૦ રહત ન મેરી આન, અપની સોં મૈં કર થકી ।
તુ તો બડી સુજાન, કહા દેત સખિ દોષ મુહિં[2] ॥
મેરે હાથ નહીં મન મેરા * સુનૈ કૌન સખિ સિખવન તેરા
ઇન્દ્રીગણુ મન કી અનુગામી[3] * સબ ઇન્દ્રીન કો મન યહ સ્વામી
સો મન હરિ લીનો બ્રજનાથા * ઇન્દ્રી ગઈ સબૈ મન સાથા
અબ મેરે બશ મેં કોઉ નાહીં * રહીં જાઈ સબ હરિ કે પાહીં
નયન દરશ કે લોભ લુભાને * શ્રવણુ[4] શબ્દ કે માહિં સમાને
અબ યે ફિરત ન મેરે ફેરે * કહા હોત સિખયે સખિ તેરે
મેરે હાથ હાથ મેં નાહીં * કૌન કરૈ ઘૂંઘુટ પટ છાહીં
અબ તો પ્રકટ ભઇ જગ જાની * વા મોહન કે હાથ બિકાની
મન માન્યો મોહન સોં મેરા * જગ ઉપહાસ[5] કરૈ બહુતેરા

૧ ચતુર. ૨ મને. ૩ નોકર. ૪ કાન. ૫ મશ્કરી.

મેરે મન અબ બસ્યો કન્હાઈ * કે લઘુતા કે હોહુ બડાઈ
મૈં અપનો મન હરિસોં જોર્યો * નાચકછ્યો તબ ઘૂંઘટ છોર્યો
અબ તો મેરે મન યહ માની * મિલ્યો શ્યામ મોં જ્યોં પય પાની

દો૦ મેરો મન હરિસંગ બસ્યો, લોકલાજ કુલ ત્યાગ ।
ઔર તાહિ સુઝે નહીં, ભો જહાજ કો કાગ ॥
સો૦ ઐસે સખિહિ સુનાય, મૌન ગહી પુનિ નાગરી ।
દેહ દશા બિસરાય, મગન ભઈ રસ શ્યામ કે ॥

જાય પર્યો મન વાહી ખ્યાલહિં * બોલ ઉઠી કોઉ લેહુ ગોપાલહિં
કહત સખીસોં તૂ દો આલી * કહૂઁ વહ દધિદાની બનમાલી
નન્દસદન સખિ મોહિં બતાઓ * નઁદનન્દન પ્રિય બેગ મિલાઓ
બિરહબિબશ અતિ બ્યાકુલ બાલા * મન હરિ લીનો નન્દ કે લાલા
દધિ મટુકી લીને શિર ડોલે * દ્વારે આય નન્દ કે બોલે
ઇત ઉત જાય તહીં ફિરિ આવૈ * લેહુ કાન્હ દધિ ટેરિ સુનાવૈ
શ્રમભ્રમવિવશ[1] ભઈ સબ ગ્વાલી * ચલીં બનહિં ખોજત બનમાલી
બંશીબટ યમુના તટ જાઈ * કહત દાન દધિ લેહુ કન્હાઈ
ફિરત બિકલ બન બન દધિ લીને * તન મન હરિ કો અર્પણ કીને
કીન્હો દિનકર[2] પ્રેમ પ્રકાશા * લોકલાજ ડર તમકર[3] નાશા
તનકી દશા બરણિ નહિં જાઈ * રોમ રોમ મેં રમે કન્હાઈ
પ્રેમ અધિક બ્રજ ગોપકુમારી * ગાવત વેદ પુરાણ પુકારી

દો૦ કૃષ્ણ રાધિકા કે ચરિત, અતિપવિત્ર સુખખાન ।
કહત સુનત ભવભયહરણ, રસિકજનન કે પ્રાન ॥
સો૦ રસિકશિરોમણિ રાય, ગોપીજન મનકે હરન ।
કહીં સુ અબ સુખદાય, રસલીલા જો બ્રજકરી ॥

દેખિ દશા રાધા કી ગ્વાલી * શિક્ષા[4] કરનિ હતી જો આલી
ચકિત રહી મનમાંઝ બિચારી * યા શિર શ્યામ ઠગોરી ડારી
ગઈ સખી સો હરિ પૈ ધાઈ * કહત સુનહૂ પ્રભુ કુઁવર કન્હાઈ
હતિ ફિરતિ તુમ્હૈં ઇક નારી * અતિ સુન્દરી નવલ સુકુમારી

૧ પરવશ. ૨ સૂર્ય. ૩ ચંદ્ર. ૪ શિખામણ.

પહિરે નીલામ્બર અતિ સોહે * મુખદ્યુતિ ચન્દ્ર નિરખિ મન મોહે
પ્રાતહિ તે લીને દધિ ડોલે * લેહુ ગોપાલ બદન તેં બોલે
ભ્રમત ભ્રમત અતિ બિકલભઈ હૈ * બંશીબટ કી ઓર ગઈ હૈ
મન બચ કર્મ જાન મૈ પાઈ * તુમ મેં વાકો પ્રાણ કન્હાઈ
તાહિ મિલો કબહૂં સુખદાઈ * કહત સખી કરિકે ચતુરાઈ
તુમબિન બિરહબિકલ અતિ બાલા * મિલહુ બેગ તાકો નંદલાલા
સુનત શ્યામ મન હર્ષ બઢાયો * સાંચી પ્રીતિ જાનિ સુખ પાયો
હરિ હઁસિ બિદા સખી કો કીનો * આપ દરશ પ્યારી કો દીનો

દો० પરમ હર્ષ દોઊ મિલે, રાધા નન્દકુમાર ।
કુંજ સદન સોહતિ મનો તનુધરિ છબિ શ્રૃંગાર ॥
સો० શ્યામા અરુ ઘનશ્યામ, કોટિકામરતિદ્યુતિહરન ।
બ્રજબાસી ઉરધામ, યુગલકિશોર બસો સદા ॥

સોહત કુંજ કુટી સુખરાસી * પિય ઘનશ્યામ બામ[1]ચપલાસી
બિરહ તાપ તન દૂર નિવારી * બોલી મોહન સોં તબ પ્યારી
કહા કહોં તુમસોં સુન્દર ઘન * કહત લજાતિ બામ મનહીં મન
હોત ચવાવ[2] સકલ બ્રજમાહીં * સુનત શ્રવણ સહિજાત સુ નાહીં
જા દિન તુમ ગૈયા દુહિ દીની * હાહાકરિ દુહની મૈ લીની
સહજ ગહી બહિયાઁ તુમ મેરી * મૈ હઁસિ તનક બદન તન હેરી
તા દિન તે ગૃહ મારગ જિતતિત * કરત ચવાવ સકલ બ્રજજન નિત
યહે કહૈ બ્રજ મેં સબ કોઊ * રાધાકૃષ્ણ એક હૈ દોઊ
યહ સુનિ ઘર ગુરુજન દુખ પાવૈ * કટુક બચન કહિ ત્રાસ દિખાવૈ
નિકસત દ્વાર જબહિં તુમ આઈ * રહન સબૈ તમ દેખિ લુગાઈ
નિ દત તુમ કો મોહિં સુનાઈ * મો મો પૈ હરિ સહ્યો ન જાઈ
કહત મનહિ સબકો તજિ દીજે * કન વિમુખન કો સંગ ન કીજે

દો० ધૃક્‌ધૃક્ તે નરનારિ હરિ, જિન્હે ન તુમપદપ્રેમ ।
હિતકરિ તુમ જાને નહીં, કહા નિબાહે નેમ ॥

---

૧ સી ૨ બદનામી નિંદા, ચર્ચા

સો૦ મૈં લીન્હીં દૃઢ નેમ, સુનહુ શ્યામ સુન્દર સુખદ ।
તુમ પદપંકજ પ્રેમ, યહૈ પતિવ્રત પારિહીં[1] ॥

યહ હરિ તુમ બિનકાસોં કહિયે * બ્રજ બસિ કાકે બોલ ન સહિયે
તાને બિનય કરતિ તુમ પાહીં * વા પૈંડે[2] તુમ આવહુ નાહીં
જો આઓ તો મુહિં ન જનાવો * મુરલી ધુનિ મોકો ન સુનાવો
મુરલી કી ધુનિ સુનહું કન્હાઇ * બિન દેખે મુહિં રહ્યો ન જાઇ
પ્રેમાકુલ સુનિ પ્રિયકી બાની * બોલે બિહઁસિ શ્યામ સુખદાની
સાઁચ કહત બ્રજકે નર નારી * તુમ નેકહુ મોતે નહીં ન્યારી
કહન દેહુ ગુરુજન કહ જાને * વે અપને સબ સુરત ભુલાને
પ્રકૃતિ પુરુષ એકે હમ દોઊ * તુમ મોતે કછુ ભિન્ન ન કોઊ
ઉભય દેહ લીલા હિત ઠાની * ઘટ હૈ ભો નહીં કછુ પાની[4]
જલ થલ જહઁા તહઁા તનુ ધારોં * તુમ તજિ કહૂં રહત નહીં ન્યારોં
દેહ ધરે કોપ[5] યહૈ બિચારા * માનિય કુલ કુટુમ્બ બ્યવહારા
લોક લાજ ગૃહ છાઁડિ ન દીજે * માત પિતા ગુરુજન ડર કીજે

દો૦ પ્રીતિ પુરાતન રાખિ ઉર, જાહુ પ્રિયા અબધામ ।
પ્રકટ ન કીજે બાત યહ, કહત બિહસિકે શ્યામ ॥
સો૦ સુનત શ્યામ કે બૈન, હરપ ભઇ મન નાગરી ।
ભયો હિયે અતિ ચૈન, પ્રીતિ પુરાતન જાની જિય ॥

અતિ આનન્દ ભઈ મન પ્યારી * તબ જાન્યો હરિ પતિ મૈં નારી
ભૂલિ ગઇ કાહે પછિતાની * યહ મહિમા હરિ કી જિય જાની
યુગ યુગ પ્રભુ લીલા બિસ્તારી * જાન લઇ બૃષભાનુ દુલારી
હરિમુખ અલપ[6] ચિતૈ મુસકાની * રહી પરમ આનઁદ ઉર માની
કહત સુનહુ પ્રિય અન્તરયામી * તુમ કર્ત્તા હો જગકે સ્વામી
માત પિતા ગુરુજન હિત ભાઈ * કહા નાથ યહ નઇ સગાઈ
જો કર્ત્તા ઔરૈ સુનિ પાઊ * તો હૈ પ્રભુ તિનકો પતિયાઊ[7]
અરુ પરતીત જગત કી જાનો * તા પરમિત છૂટત ડર માનો

---

૧ પાળીશ. ૨. રસ્તે. ૩ શું. ૪ ઘડા જુદા છે, પાણી જુદું નથી. ૫ દેહધારીને. ૬ અલ્પ. ૭ વિશ્વાસ કરું, આશ્રય કરું.

જો જાકો સો તાહિ કો જાનૈ * કૈસે ઔરન કો મન માનૈ
અબ નહીં તજો કમલપદપાસા * મન મધુકર કીનો જબ બાસા
યહ સુની હરિ પ્યારી ઉરલાઈ * બહુબિધિ કરિ પ્રબોધ સમુઝાઈ
તન ધાર લોક વેદ વિધિ કીજે * પ્રીતિ રીતિ ઉર મેં ધરિ લીજે

દો૦ કહત શ્યામ અબ જાહુ ઘર, તુમકો ભઇ અબાર ।
પ્રીતિ પુરાતન ગોય[1] ઉર, કરિયે જગ બ્યવહાર ॥

સો૦ પરમ પ્રેમ ઉર લાય, ઘર પઠઇ હરિ ભાવતી ।
ચલી સ ગસુખ પાય, ફિરફિર ચિતવત શ્યામતન ॥

ચલી સંગસુખ લૂટ કિશોરી * લસત અંગ મરગજી[2] પટોરી[3]
ગજગતિ જાતિ ભવન સુખ પાઇ * રહે રીઝિ છબિ નિરખિ કન્હાઇ
પ્યારી મન આનન્દ બઢાવે * સુખ ભર ચલી લૂટસી પાવે
મનહિં કહત અતિ ઉમઁગ ઉછાહૂ * યહ ધન પ્રકટ કરોં નહીં કાહૂ
સખિયનહૂઁ નહીં ભેદ જનાઊં * કૃષ્ણ પ્રેમ ધન ગુપ્ત દુરાઊ
શ્યામ કહ્યો સોઇ ઉર ધરિહૌં * પ્રીતિ પુરાતન પ્રકટ ન કરિહૌં
ઐસે મનહિં બિચારતિ જાહીં * તહૂઁ ઇક સખી મિલી મગ માહીં
અંગઅંગ છબિ લખિ મુસકાની * કહત બિહઁસિ પ્યારીસોં બાની
કહ ફૂલી સી આવતિ રાધા * આજ રૂપ કછુ અંગ અગાધા
બદન સિકોરતિ મોરતિ ભૌહૈં * કહતિ કછૂ મનહીં મન મોહૈં
દેખિયત કછૂ અંગ રસ ભીને * સુલભ મનોરથ હરિસઁગ કીને
હમ સોં સો સબ બાત ઉઘારૌ * દુરત[4] ન ગન્ધ દુરાવન હારૌ

દો૦ ફિરત હતીં બ્યાકુલ અબહિં, જિનકે દરશન લાગ
કહા મિલે નઁદનન્દ સો, ધનિ ધનિ તેરો ભાગ ॥

સો૦ નહિં પાવત હૈં જાહિ, યોગીજન જપ તપ કિયે ।
બશ કરિ પાયો તાહિ, તૈં કૈસે કહુ નાગરી ॥

કહા કહહિં સખિ ભઇ બાવરી * કરન કછુ ચાહતિ ચવાવ રી
ત હઁસિ કહતિ સુને જો કોઉ * સો તો સાઁચિ માનિ હૈ સોઉ

૧ હૃદયમા સંતાડીને ૨ ચૂથાઈ ચોળાઈ ગયેલી. ૩ પટોળું, સાડી ૪ સંતાડવાથી

ચકિત હોતિ સુનિ અચરજ તેરો * હૈ બિચાર પુનિ ધરિ કહુઁ મેરો
ઐસે હોય કહતિ તૂ જૈસેં * ગુરુજન મેં નિબહો પુનિ કૈસેં
કહા ભેદ કછુ તો સોં મે સોં * મૈં દુરાવ કરિહોં સખિ તોસોં
કો નંદનન્દ કહતિ તૂ જિનકોં * મૈ કબહુઁ દેખ્યોં નહિં તિનકોં
કે ગોરે કે બરણુ સૌંવરે * રહત બ્રજહિં કે અનત ગાંવરે
મૈં તો નહીં જાનતિ વૈ જૈસે * તૂ વહ બાત મિલાવતિ કૈસે
જાહિ ચઢી જાની મ ં તોકોં * કહા ભુરાવતી હૈ તૂ મોકોં
અબહીં ફિરતી હતી બૌરાઈ * આજહિં પઢિ લીની ચતુરાઈ
યાહી બ્રજ હમ તુમ ઔર વોઉ * દૂર નહિં જો હૈ કહુઁ કોઉ
પરિહો કબહુઁ ફંદ હમારે * કરિ હૈં તબહિં જુહાર[1] તુમ્હારે

દો૦ નિપુણ[2] ભઇ ઉનકે મિલે, વહ સુધિ ગઇ ભુલાય ।
આવતિ હૈ બનકુંજતે, બાતીં કહતિ બનાય ॥

સો૦ રીઝે શ્યામ સુજાન, કહે દેતિ અંગકી પુલક ।
મોસોં કરત સયાન[3], સગિબગિ[4] રહી સનેહજલ ॥

હઁસત કહત કૈધોં સુન રાની[5] * તેરી સોં મૈં કછુઅ ન જાની
કહ્યો કહા મુહિં બહુરિ સુનાવૈ * તોહિં સોંહ મેરી જુ દુરાવૈ
કબહુઁ કછુ ભાવ યહ પાયો * તૈં દેખ્યો કૈ કિનહુઁ સુનાયો
ઐસી કહત ઔર જો કોઉ * સુનતિ મૌંપૈ ઉતર ન સોઉ
બૂઝત મોહિં લગાવત તાહી * સપને હું દેખ્યો નહીં જાહી
ઐસી મોહિં કહો જિન કોઇ * જૂઠી વાતનિ પર દુખ હોઈ
ઉચટાયે[6] પૈહૈ કછુ મોસોં * બહુરિ નહીં બોલેંગી તોસોં
તોતે ઔર કાહિ હિત પૈહૈં * જાતે હિત કી વાત જનૈહૌ
યહ પરતીત ન તોકો હોઇ * મૈ રાખતિ તોતે કછુ ગોઈ[7]
ચતુર સખી મન મેં જબ જાની * મોતેં તો કછુ નાહિં છિપાની
ત્રાસ ભઈ યાકે મન માહીં * તાતે બાત કહતિ યહ નાહીં
તબ યહ કહી હઁસત મૈં તોસોં * જિન મન મેં દુખ માને મોસોં

૧ પ્રણામ ૨ સફળ ૩ શાણપણ ૪ ભીંજાઈ ૫ સત્યમાની (પાઠ ભેદ)
૬ જુદાઈ રાખવાથી ૭ છુપાવી.

દો૦ માની તેરી બાત અબ, કહું તુ કહું વે શ્યામ ।
હમહુ ઉન્હેં જાનૈં નહીં, બસત કૌન ધૌં ગ્રામ ॥
સો૦ હમ આગે હી આઇ, ભઇ સયાની લાડિલી ।
હઁસત કહ્યો ઘર જાઇ, તૈં નહીં હરિ કબહૂં લખે ॥

સકુચ સહિત વૃષભાનદુલારી * ગઇ સદન ગુરુજન ડર ભારી
જનની કહત કહાં હુતિ પ્યારી * ડોલતિ ફિરતિ અજહું હૈ બારી
ઘર તુહિં તનક દેખિયત નાંહીં * દધિ લૈ જાત ફિરત બન માંહીં
શ્યામ સંગ બૈઠતિ હૈ જાઇ * આજ તોહિં ધિરવત હો બાઇ
કાહે કો ઉપહાસ કરાવતિ * દધિહિ બેચ સૂધે કિન આવતિ
બૃથા કરતિ મૈયા રિસ મોસોં * કો અબ બાત કહૈ રી તોસોં
ઐસી કો બહિ ગઈ બિધાતા * શ્યામ સંગ ફિરિહૈં સુન માતા
કૌને બાત કહી યહ તોસોં * તાકો નામ લેહિં કિન મોસોં
ધન્ય બાત ધનિ ધનિ તૂ આઈ * ઐસી બાત કહતિ સુહિં લાઇ
તૂ પર ઘર ક્ષણુ ક્ષણુ કિત જાઇ * મૈં બરજતિ નહીં નેકુ ડરાઇ
સ્યામા શ્યામ સકલ બ્રજમાહીં * હૈ રહે લાજ લગતિ તુહિં નાહીં
બડે મહરકી સુતા કહાવતિ * કાહે કો પિતુ માતુ લજાવતિ

દો૦ ખેલન કો મૈં જાઉ નહીં, કહા કહતિ રી માત ।
મોપૈં જાત સહી નહીં, યહૈ અનોખી[1] વાત ॥
સો૦ ઘરઘર ખેલન જાત, ગોપન કી સબ લરિકની ।
તુ મોહીં રિસિયાત, તિનકે માત પિતા નહીં ॥

મનહીં મન સમુઝતિ મહતારી * અબહીં તો મેરી હૈ બારી
કહા ભયો તન બાઢ[2] ભઈ હૈ * લરકાઈ અબહીં ન ગઇ હૈ
જૂઠહિં બાત ઉડી યહ સારી * સ્યામા શ્યામ કહત નર નારી
ખેલત દેખિ કહતિ સબ કોઊ * અબહીં તો બાલક હૈં દોઊ
સુનત સુતા સુખ સિખકી[3] બાની * મનહીં મન કીર્તિ મુસક્યાની
તબ ગહિ ઉર લાઈ ચુચકારી * પરબોધતિ[4] ઉરસોં રિસ ટારી
ખેલહુ સંગ લરિકિનિન માહીં * ખેલન કો મૈં બરજત નાહીં

૧ વિચિત્ર. ૨ મોટી ૩ ડહાપણની. રીસ (બીજો પાઠ) ૪. પ્રબોધ કરે છે.

श्याम संग सुनि होत दुखारी * जांहि लोग लगावत गारी
जाते कुल को दूषण होई * सुनि प्यारी कीजे नहीं सोई
अब राधा तूं भई सयानी * मेरी सीख लेहि जिय मानी
जननी के मुख की सुनि बानी * श्रीवृषभानु सुता मुसकानी
मन मन बिनय[1] करत हरिपाहीं * सुनहु श्याम तुम सब घटमाहीं

दो० मात पिता मानत मनहिं, लोकलाज कुलकान ।
नहीं जानत तुमको सुखद, जगत ईश भगवान ॥

सो० लेत तुम्हारो नांव, सकुचत हौं इनके निकट ।
यह समुझत पछताव, तुम बिमुखनमें क्यों रहौं ॥

तुम सुहिं कह्यो हानि कुलराख्यो * क्यों बिष खाय सुधा जिन चाख्यो
जिन्है नाथ तुम पद दृढ प्रेमा * कैसे तिन सों निबहत नेमा
अहो श्याम मैं मन क्रम बानी * नाथ तिहारे हाथ बिकानी[2]
ऐसें कृष्ण हृदय में आनी * बोली जननी सों हँसि बानी
तू अब कहति कहा मोको री * अकथ बात है मां कछु तोरी
अब हरिसंग न खेलौं जाई * जा कारण तू मोहिं सुगाई[3]
आवन दे बाबा घर माहीं * यह सब बात कहौं उन पाहीं
देति गारि मुहिं श्याम लगाई * ऐसे लायक भये कन्हाई
रोकी मोकों काल्हि गली मैं * सखिन संग मैं जाति चली मैं
लागे कहन अँगुरिया मेरी * तू लै गई चुराई सो दे री
छकि आठै[4] मोसों हैं जिन सो * मोहि लगावति है तू तिन सों
सुन सुनकर राधा की बानी * मुख निरखत जननी मुसकानी

दो० कहति मनहिं मन अबहिं लौं, नहीं गई लरिकाय ।
बारेही के ढंग सबै, अपनी टेक चलाय ॥

सो० अब जैहे मचलाय,[5] कापै जाय मनाय पुनि ।
हारि मानि रहि माय, बालकबुधि जिय जानिकै ॥

बे लि लई हँसि कै दुलराई[6] * पुनि पुनि कहि मेरी रिसहाई[7]

---

१ विनंति २ वेचाई ३ नाराज थई छे. ४ अकाट्य, अणजनाव. ५ हठाग्रह ६ व्हाल करीने. ७ नाराज थई

કણ્ઠ લગાય લઈ અતિ હિતસોં * રહી ચકિત શોભા લખિ ચિતસોં
ચતુર શિરોમણિ હરિકી પ્યારી * પરમ ચતુર વૃષભાનુદુલારી
બાતન હીં માતા બહિરાઈ[1] * નીકે રાખિ લઈ ચતુરાઈ
કૃષ્ણપ્રેમધન પાય છિપાયો * સંગ સખી તિનહૂં ન જનાયો
જૈસે કૃપણ મહા ધન પાવૈ * ધરત દુરાય[2] ન પ્રકટ જનાવૈ
સખી મિલી જો મારગ માહીં * કહ્યો જાય તિન સખિયન પાહીં
સુનહુ સખી રાધા કી બાતૈં * કૈસો આજ કરી ઉન ઘાતૈં
બૃન્દાબન તે અબહીં આઈ * હર્ષ સહિત મૈં લખિ મગ પાઇ
ઔરૈ ભાવ અંગ છબિ છાઈ * શ્યામહિં મિલી ભઈ મનભાઇ
મોકોં દેખત હી હૅંસિ દીનોં * મૈં હું હર્ષ મનહિં મન કીનોં
જબ મૈં કહી મિલે હરિ તોસોં * તબ રિસકરિ ફેર્યો મુખ મોસોં

દો૦ મો સોં તબ લાગી કહન, કો હરિ કાકો નાંવ ।
કૈ ગોરે કૈ સાંવરે, બસત કૌનસે ગાંવ ॥
સો૦ મૈં તો જાનત નાહીં, લેત નામ તુ કૌન કો ।
લખે ન સપનેહું માહિં, સાંચ કહતિ કૈ હંસત મુહિં ।

ઐસે કહિ ટેઢી કરિ ભૌંહૈં * ચિતઈ નેકુ ન મો તન સૌંહૈં
બહુ નિધરક મૈં સકુચ ગઈ રી * ઔર કહોં તો કરત ખઈ[3] રી
તબ મૈં યહ કહિ ઘર પઠઈ રી * મૈં ઝુંઠી તૂ સાંચ ભઈ રી
દોઊ એક ભયે અબ આઇ * હમહૂં સોં યહ બાત દુરાઇ
ઘર ધોં જાય કહા અબ કૈહૈં * કૈસી ધોં તહં બુધિ ઉપજૈહૈં
સુનિ કૈ બાત સખી મુસકાની * પ્યારિહિ દેખન કો અતુરાની
કહત સબૈ જબહીં હમ જૈહૈં * તબહીં જાય પ્રગટ કરિ દૈહૈં
કહાં રહૈ યહ બાત છિપાની * દૂધ દૂધ પાની સો પાની
આંખિન દેખતહી લખિ જૈહૈં * કૈસે હમ સોં બાત છિપૈહૈં
અપનો ભેદ નહીં વહ કૈહૈ * સુનિ હોં કૈસે ગાલ બજૈહૈ
લખ હુ ચરિત્ર જાય તુમ વાકો * રાધા કુંવરિ નામ હૈ જાકો
મૈં બૂઝોં કરિ બહુ ચતુરાઈ * નેકહુ થાહ[4] ન વાકી પાઈ

૧ દૂર કરી. ૨ સંતાડીને. ૩ ઝંઘડો. ૪ મનની ગુઢ વાત. મનનો મર્મ.

દો૦ બડે ગુરુકી બુધ્ધિ પઢી, કહુ નહીં પતિયાત ।
એકૌ બાત ન માનિ હે, સૌ સૌ સૌંહે[1] ખાત ॥
સો૦ રહિહૈં સબ પછતાત, સુનત બચન વાકે બદન ।
અબ જૈહે રિસયાય, બાતન બૈર બઢાયં હૌં ॥
કહા બૈર હમ સોં વહ કરિહૈ * બાતન કૈસે હમહિં નિદરિહૈ
ઔરન સોં જો કરતી ટારી * તો હમહૂં જાનતી સયારી
વાકી જાતિ ભલે હમ પાઈ * હમહીં સોં યહ બાત ચુરાઈ
પરિ હૈં જબ મેરે ફૂંદ આઈ * દૂરિ કરોં વાકી લંગરાઈ
જો નહિં હમ સન[2] ભેદ કહૈગી * તો પુનિ કૈસે કે નિબહૈગી
હમ સોં બૈર કિયે કહં પૈહે * બહુરિ લિયે મટુકી સિર ઐહે
ચલો સબૈ દેખૈં ઘર તાકો * હૈ નિધરક કૈધોં ડર વાકો
બૂઝે બાત કહા ધોં કૈહે * હમ સોં મિલિહૈ કે દુરિ જૈહે
રિસિ કરિ હૈ કૈધોં હંસિ બોલૈ * બાત છિપાવૈ કૈધોં ખોલૈ
સહજ સુભાવ કિયોં ગરવાની[3] * યહ કહિ ચલીં અલી[4] સબ સ્યાની
ગઈ નિકટ રાધે કે જબહીં * જાનૂ ગઈ નાગરિ મંન તબહીં
યે સબ મોપર રિસ કરિ આઇ * તબ ઈક મનમેં બુદ્ધિ ઉપાઇ
દો૦ કાહુકો કીનોં નહીં, આદર, કરિ ચતુરાઈ ।
મૌન ગહી બોલત નહીં, બૈઠિ ગઇ નિઠુરાઇ ॥
સો૦ લખિ સબ સખી સુજાન, બૈઠિ ગઇ ઢિગ આપઇ ।
ઔરૈ બાત બખાન. આપસ મેં લાગીં કરન ॥
રાધા ચતુર ચતુર સબ આલી * ચતુર ચતુર કી ભેટ નિરાલી
ઉન તો ગહી મૌન નિઠુરાઇ * ઈન લખિ લઇ તાસુ ચતુરાઈ
મુહાંચહી[5] આપુસ મેં કીન્હી * યાકી બાત સબૈ હમ ચીન્હી[6]
કહા ભેદ હમસોં યહ ભાખૈ * ઉલટે હમ હીં પર રિસ રાખૈ
બૂઝહુ ઇનહિં ખુનટ કરિ કોઈ * કહા આજ ઇન મૌન લયોંઇ
હમસોં કહા ઓટ[7] ઈન લીન્હી * સાકસઈ[8] હમહીં કર દીન્હી

૧ સોગંદ. ૨ સન્મુખ. ૩ ગર્વીલી. ૪ સખીઓ. ૫ છાની વાત, ગુસપુસ
૬ સમજ્યા. ૭ અબોલા. ૮ સાકાસાતી પનોતી.

એક સખી તબ બિહુઁસિ સુનાયો * કહો મૌનવ્રત કિન સિખરાયો
ધનિ વહ ગુરુ મંત્ર જિન દીનો * કાન લગતહી ઐસો કીનો
કાલ્હિ આર પરભાતહિં ઔરૈ * અબહિં ભઈ કછુ ઔર કિ ઔરૈ
સુનિ યહ બાત સબે હમ ધાઈ * ચકિત ભઇ દેખન તુહિં આઇ
કહા મૌન કો ફલ અબ કહિયે * સુનૈં કછૂ તો હમહૂં ગહિયે
ઇક સંગ ભઈ સબે તરુણાઇ * મંત્ર લિયો તબ હમ ન બુલાઈ

દો૦ અબ તુમહીં કો હમ કરૈં, ગુરુ દેહુ ઉપદેશ ।
હમહું રાખૈં મૌન વ્રત, કરૈં તુમ્હૈં આદેશ ॥
સો૦ હમ કો કિયો અજાન, ચતુર ભઇ તુ લાડિલી ।
કહં સીખ્યો યહ જ્ઞાન, ઐસી બિધિ લાગીં કરન ॥

રહત એક સંગ હમ તુમ પ્યારી * આજહિં ચટકબઈ તુ ન્યારી
કહા ભયો તોહિં કિનહિં સિખાઈ * નઈ રીતિ યહ કહા ચલાઈ
હમ તો તેરે હિત કી કરિયે * ઔર કહે તામેં સબ લરિયે
સુનત કુંવરિ સખિયન કી બાની * બોલી[1] કરત સબે યહ જાની
ગુણઆગરિ નાગરી સયની * બોલી સહિત નિઠુરઈ બાની
તુમ પ્રીતમ[2] કે બેરિન ગોરી * બૂઝતિ તુમ્હૈ કહો સખિ હે રી
વાકો કહતિ જુ ગેલ મિલ્લોરી * નહીં કહી ઉન મોહિં ભલીરી
કહ્યો મોહિં તુમ શ્યામ મિલેરી * મેં ચકરહી સોંહ મોહિં તેરી
મેરે અંગ છબિ ઔર બતાઈ * તબ મેં ભઈ બહુત દુખદાઈ
જિનકો મેં સપને નહીં જાનો * ફિરિ ફિરિ તિનકી બાત બખાનો
મેરો કછુ દુરાવ હે તુમસોં * તુમહીં કહો સખી સબ હમસો
કહાં રહતિ મૈ કહા કન્હાઈ * ઘર ઘર કરત ચવાવ[3] લુગાઈ

દો૦ ઔર કહૈ તો મોહિં કછુ, નહીં બ્યાપહિ મનમાહિં ।
તુમહીં કહી જો બાત યહ, તૌ દુખ હોય કિ નાહીં ॥
સો૦ તુમ પર રિસ મો ગાત, તાતે આદર નહીં કિયો ।
સુનિ પ્યારી કી બાત, રહીં સબૈ મુખતન[4] ચિતે ॥

બોલી એક સખી તિન માહીં * હમ તો તોહિં કહ્યો કછુ નાહીં

૧ મર્મવચન ૨ હિતકારી ૩ નિંદા ૪ મોઢા સામે.

તાહી પર હોતી રિસહાઇ[1] * જિન યહ તોસોં બાત ચલાઈ
પ્રથમહિં હમૈં પ્રકટ યહ કરતીં * હમહું તાહી સોં સબ લરતી
કયોં સખિ પ્યારિય દોષ લગાવેં * ઝુઠી બાતન ઔર બઢાવેં
તેરે શ્યામ કહાં ઇન દેખે * કાહે કો સપને હું પેખે
લોકહિં ભેદ કહત સબ બાતેં * દે દે સેન કરત સબ બાતેં
પ્યારી સબકે મન કી જાને * સબસોં રૂખે બચન બખાને
કોન કોન કો મુખ સખિ ગહિયે * જાકો જો ભાવૈ સો કહિયે
મન તે ગઢિ ગઢિ બાત બનાવૈ * ઝુઠી કી સાંચી ઠહરાવૈ
બિના ભીતકી ચિત્રિત કૈરો * બાતન ગહિ આકાશહિ ફેરો
નેક હોય તો સબહી સહિયે * ઝુઠીં સબે સુનત ઉર દહિયે
આવત બોલ ન સુનિ સુનિ બાતેં * રહિયત મૌન સબન તે તાતેં

દો૦ બૃથા ઝેર મોસોં કરત, કહિ કહિ ઝુઠી બાત ।
ભલો નહીં ઉપહાસ[2] યહ, મૈં સકુચત દિનરાત ॥
સો૦ મિલે સખી જો શ્યામ, ઔર કહા યાતે ભલી ।
સુનિયત હૈ અભિરામ[3] નન્દમહરકો સુવન[4] અતિ ॥

કૈસે હૈં વે કુંવર કન્હાઇ * જિનકો નામ લેત યહ માઈ
નયનન ભરિ મૈં દેખે નાહીં * સુનિયત સદા રહત વ્રજ માહીં
કહતિ લજાતિ બાત ઇક તુમકો * ઇકદિન મોહિં દિખાવહુ ઉનકો
દેખહું ધોં કૈસે હૈ તિનકો * તુમ સબ મોહિં કહતિહૌ જિનકો
સુનિ વૃષભાનુ સુતાકી બાની * હંસીં સબૈં ગોપિકા સયાની
સુન પ્યારી તેં સીખ હમારી * કહન દેહિ કહિ કરૈ કહારી
તોકો ઝુઠ કહે કહ પૈહૈં * આપન કો વે પાપ કમૈહૈં
યહ કાહૂ પૈ જાત છિપાયો * નેક સુગન્ધ ન દુરત દુરાયો
તૈં કાહે કો કાન્હહિ દેખ્યો * ખરિક દુહાવન હું નહીં પેખ્યો
સુનહિં સખી રાધા કી બાની * કહત કછુ યહ અકથ કહાની
રહતિ સદા વ્રજ ગૌવ મંઝારી * ઇન નહીં દેખે રી ગિરિધારી
જો હમ સુની રહીં સો નાહીં * ઐસેહિ વાયુ વહી વ્રજ માહીં

૧ ગુસ્સે. ૨ મશ્કરી ૩ મનોહર. ૪ પુત્ર.

દો૦ સુન પ્યારી અબ તોહિં હમ, દિખરૈહૈં નંદનન્દ ।
તબ બહિહૈં યહ રાખિહૌ, દેખિ ઉન્હૈં છલ છન્દ ॥
સો૦ જબ અઇહૈં ઇત શ્યામ, તબ હમ તોહિં બતાઇહૈં ।
તોહિ દેખિહૈં બામ, હૈં ઉનહૂં અભિલાખ અતિ ॥
તબ તૂ ચીન્હ લીજિયો ઉનકો * કહતિ નહીં દેખે મૈં જિનકો
હૈં કૈસે કારે કી ગોરે * સુન્દર ચતુર કિધૌં અતિ ભોરે
તોહિં દેખિ ઓઉ સુખ પૈહૈં * તેરે હિત બંસુરી બજૈહૈ
નાના ભાવ કરેંગે જબહીં * હમ સબ તોહિં કહૈંગી તબહીં
તુમ હો ચતુર રાધિકા જૈસે * વેઊ શ્યામ ચતુર હૈ તૈસે
હંસતિકહતિ સબ ગોપકિશોરી * ચિરજીવહુ યહ સુન્દર જોરી
કબહૂં તો ફંદા[1] પરિહૌ આઇ * તબહીં દેહિં ચિન્હાયર[2] કન્હાઇ
સુનત વ્યંગ સખિયનકી બાની * મન મન બિહંસત કુંવરિ સયાની
ચતુરાઈ નીકે ગહિ રાખી * સખિયન સોં ઐસે હંસિ ભાખી
જો તુમ જિય મેં ઔરૈ જાની * મેરી બાત પ્રતીત ન માની
જો અબ મોહિં શ્યામ સંગ પાવો * તમ કીજે અપનો મન ભાવો
કાન્હ પીત પટ બેસર મેરી * લીજો છોરિ તબહિં ગહિ એરી
દો૦ યહ સુનિ કે સબ હંસિઉઠીં, પ્યરી બદન નિહારિ ।
આઇહી અતિ ગર્બ કરિ, ચલીં સખી ઘર હારિ ॥
સો૦ કહતિ પરસ્પર જાત, નિડર ભઇ અતિ રાધિકા ।
કબહુંં તૌ હમ ઘાત પરિહૈં દોઊ આયકે ॥
તીસહુ દિન જો ચોર ચોરિહૈં * સાહહૂ પકરિ કહૂં દિન પૈહૈં
બોલી એક સખી તબ તિન સોં * ભેદ લિયો ચાહતિ તુમ ઉનસોં
દૂર ધરૌ મન તેં યહ બાઇ * બૈઠિ રહો અપને ઘર જાઇ
અતિ બડ બોલ ગઇ કહ કીન્હો * કૈસી નિઠુર ભઇ કછુ ચીન્હો
વહ નહીં ફન્દ તુમ્હારે આવૈ * છન્દ બન્દ વાકે કો પાવૈ
વહ સબહિન મેં બડી સયાની * મેરી બાત લેહુ તુમ માની
બોલી અપર સખી સુન મોસોં * લીક ખૈંચિ ભાષત મૈં તોસો

---

૧ દાવમાં ૨ બતાવી દેશું.

ફેરફાર, દેખો હમ ધરિહૈં * ઐસે કૈસે હમહિં નિદરિ હૈં
અબ તો ભેદ કિયો હૈ પ્યારી * હમકૂં કો યહ રિસ હૈ ભારી
તબ લગિ મનમેં ધીર ન લૈહૈં * જબ લગ ચોરી પકર ન પૈહૈં
નિશિ બાસર અબ હમ સબ કોઉ * શ્યામા શ્યામ દેખિહૈં દોઉ
તાહી દિન તિનસોં હમ લરિહૈં * જા દિન નીકે પકરિ નિદરિહૈં

દો૦ સબ બ્રજ ગોપિનકે બસી, બાત યહૈ મન આન ।
હરિ રાધા દોઉ મિલે, નિશિબાસર યહ ધ્યાન ॥
સો૦ સબહિન મુખ યહ બાત, ઔર કછુ ચરચા નહીં ।
નન્દ મહર કો તાત, સુતા મહર બૃષભાનકી ॥

યહૈ ચવાવ કરતિ સબ ગોપી * હમ સો બાત રાધિકા લોપી
લરિકાઈ તે હમ સબ જાને * કીન્હી પ્રીતિ શ્યામ સોં યાને
તબ સતભાવ ન હુતી જુરાઇ * અબ હરિસંગ સિખી ચતુરાઇ
આજ મૌન ધરિ કિયો દુરાઉ * સદા હોત કિહિ ભાતિ બચાઉ
દિન દ્વ ચાર ભોર અબ ટારો * રહો સુભાવ[1] શોર જિનિ પારો
કરન દેહુ ઇન કો લંગરાઇ * આપુહિ બાત પ્રગટ હ્વૈ જાઇ
તબ ઇક સખી કહી યો બાની * કહા કહત તુમ બાત અયાની
તુમ જુ કહતિ વહ જાનતિ નાહીં * હૈં હમ સબ વાકે નખ માહીં
સાત બરસ તે પ્રીતિ લગાઈ * તુમ તો આજ જાનિ હૈ પાઈ
વાકી ચતુરાઈ કિન જાની * મીન કબહિ ધોં પીવત પાની
હરિકે ઢંગ સીખી સબ વોઉ * ઉ બાહિર બાની વે દોઉ
દેખહુ કાલ્હિ કેહુ પતિયાની * ફિરિ આઈ હમ સબ ખિસિયાની

દો૦ ઐસે સબ બ્રજ સુન્દરી, મિલિકૈ કરતિ ચવાવ ।
રાધા હરિ ઉરમેં બસે, ઔર ન બાત સુહાવ ॥
સો૦ યહ રસ જાન અનૂપ, બ્રજવાસી પ્રભુ પ્રેમકો ।
કરિકૈ કૃષ્ણ સ્વરૂપ, હોય રહી બ્રજકી તરુણિ ॥

શ્રીરાધા પ્રાતહિં તહાં આઈ * જહાં જુરી સબ સખિન અથાઈ[2]
આવતિ લખિ સબ રહીં ચુપાઈ * પેખત બદન ગયે સકુચાઇ

૧ શાંત. ૨ ગોષ્ઠિમંડળી.

કરતિ હુતીં ઉનહીં કી બાતેં * સકુચ ગઈ તરુણી સબ તાતેં
અતિ આદર કરિ કૈ બૈઠારી * કહી કહાં તૂ આઈ પ્યારી
કહા હમારી સુધિ તૈં લીન્હીં * બડી કૃપા કછુ હમપર કીન્હીં
મૈં કહુ આજ અનોખે આઇ * તુમ જુ કરતિ આદર અધિકાઈ
પોંહુની કરિ ઠરિયે પહુનાઈ * મૈં તો આવતિ જાતિ સદાઈ
કૈસીં કહતિ બાત તૂ પ્યારી * બૈઠન કો નહિં કહૈ કહા રી
તૂ આઈ કરિ કૃપા હમારૈં * હમહૂં કહા મૌન બ્રત ધારૈં
તબ હંસિ બોલી કુંવરિ સયાની * કરી તર્ક મોસોં તુમ જાની
તા દિન કો બદલો યહ કીનોં * મોસોં દાંવ આપનો લીનોં
યહસુનિહંસીં સકલ બ્રજનારી * કહન લગીં સબ સુનુ રી પ્યારી

દો૦ દાંવ ઘાત જાનતિ તુમહિં, હમતૌ શુદ્ધ સ્વભાવ ।
તોહિં માન આઇ સદા, તૈસે માનતિ ભાવ ॥

સો૦ તુમ રાખી મન લાય, તાદિન બાત ભઈ જુ વહ ।
હમ ડારી બિસરાય, માન લઈ તેરી કહી ॥

ચોર સબૈ ચોરિ કરિ જાનૈં * જ્ઞાની સબ મન જ્ઞાનહિં માનૈં
સુનિ યહ કુંવરિ મનહિં મુસકાની * કહ્યો સખી યહ સાંચ બખાની
જૈસી જાકે મન મેં હોઈ * બાત કહતિ મુખ તૈસી સોઈ
મૈં તોં સાંચ કહી તુમ પાહીં * કૈસે ધોં હરિ જાનત નાહીં
હરષિ સખિન તબ ઉરસોં લાઇ * કહત કહા તૂ રિસ ભરિ આઇ
હંસતિ કહતિ તોસોં હમ પ્યારી * તૂ મતિ માને બિલગ કહા રી
તુમહીં ઉલટી પુલટી ભાખો * તુમહીં રિસ કરિ ઉરમેં રાખા
તુમહીં હરિ કો નામ બખાનો * તબ મૈં સુન્યો કછૂ તુમ માનો
જબ હરિસંગ મોહિં કહું લહિયો * તબ મન ભાવે સો કછુ કહિયો
અબ કૈસેહુ સ્નાન ચલોગી * કૈ મો સોં કછુ ફેરિ લરોગી
વહૈ બાત ગઠબંધન કીન્હી * નહીં ભૂલિહોં જાનિ મૈં લીન્હી
ગહિ ગહિ સબકી ભુજા ઉઠાઈ * ચલહુ ન્હાન કબકી મૈં આઈ

દો૦ યહિબિધિ હાસહુલાસ કરિ, સખિનસંગ સુકુમારિ ।
ચલી ન્હાન યમુનાનદી, શ્રીબૃષભાનુકુમારિ ॥

સો૦ સકલ રૂપકી રાસ, નવ નાગરિ મૃગલોચની ।
ભરી અનન્દ હુલાસ, કૃષ્ણપ્રેમ મેં એક મતિ ॥

અથ સ્નાનલીલા

ચલી યમુન સબ નવલ કિશોરી * કનકબરણ તન કોમલ ગોરી
કરતિ પરસ્પર સબ સુકુમારી * હાસ બિલાસ કુતૂહલ ભારી
ગઈ યમુન તટ ગોપકુમારી * સંગ સોહત વૃષભાનુદુલારી
દેખિ શ્યામ જલ લહરિ સુહાઈ * પૈઠીં સલિલ ન્હાન અતુરઈ
શ્યામા સહિત ન્હાત સબ નારી * બિહરતિ જલ બિહાર સુખકારી
કંઠ પ્રમાણ નીર મેં ઠાઢી * છિરકનિ જલ અતિઆનંદ બાઢી
કરતિ બિબિધબિધિ હાસબિલાસા * એક એક ગહિ કરતિ હુલાસા
લે લે કર સોં નીર ઉછારૈં * નિરખિ પરસ્પર સુખ પર ડારે
માના શશિ સેના સજિ આયે * લરત જલજ[1] જલ અસ્ત્ર[2] બનાયે
સુનિ તહં શ્યામ યુવતિ મનરંજન * આયે કોટિકામ દ્યુતિભંજન
નિરખત તટ ઠાઢે છબિ ભારી * યમુના જલ બિહરત વ્રજનારી
કબહું મધુર કલ વેણુ બજાવૈં * નાન્હે સુરન્હ માહિં કછુ ગાવૈં

દો૦ કાછે નટવર બેપબર, ચિત્રિત ચન્દન અંગ ।
ઠાઢે ઉઠંગિ[4] કદમ્બ તે, કીને અંગ ત્રિભંગ ॥

સો૦ નવઘન સુન્દરશ્યામ, વ્રજતિયમન ચાતક સુખદ ।
નખશિખઅતિઅભિરામ, ધ્યાન કામપૂરણ સકલ ॥

પદનખ ઇન્દુ પ્રભા દ્યુતિહારી * ચરણકમલ શીતલ સુખકારી
જાનુ જંઘ અતિ સુભગ સુહાઈ * કરભ[5] રમ્ભ[6] લખિ રહત લજાઇ
કટિ પટ પીત કાછની કાછે * કેસર કમલ ન પટતર આછે
સુદ્રાવલી કનક છબિ છાઈ * નાભિ ગભીર બરણિ નહીં જાઈ
મનહું મરાલબાલ[7] કી શ્રેની * સર[8] સમીપ મોહતિ સુખ દેની
બડે બડે મોતિન કી માલા * બિચ રોમાવલિ અલકિ બિશાલા

---

૧ કમળ ૨, હથિયાર. ૩ કરોડો કામદેવના પ્રકાશને ઝાંખો પડે તેવા
૪ ટેકો દઇને. ૫ હાથીનુ બચ્ચું ૬ કેળ. ૭ હંસના બચ્ચા. ૮ તળાવ

મનહું ગંગ બિચ યમુના આઈ * ચલી ધાર મિલિ તીન સુહાઈ
બાહુ દંડ દોઉ તટ કમનીયા * ચંદન અંગ રેત રમનીયા
બનમાલા તરુ તીર સુહાયે * ફૂલિ રહે પચરંગ છબિ છાયે
કંબુ[1] કંઠ ત્રય રેખ સુહાઈ * તીનિ ભુવન શોભા જનુ છાઈ
ચિબુક ચારૂ ગાઢ મન મોહે * મુખ છબિ સિંધુ ભંવર જનુ સોહે
અધર દશન દ્યુતિ બરણિ ન જાઈ *તડિત બિંબ કહુ વહુ છબિ છાઈ

દો૦ શુકનાસા ખંજન નયન, ભૃકુટિ કામકોદણ્ડ[2] ।
મણિકુણ્ડલ રબિછબિ હરત, સોહતશીશશિખણ્ડ[3] ॥
સો૦ ઉપમા ગઇ લજાય, નિરખિ શ્યામ કો રૂપ બર ।
જહં તહં રહી છિપાય, પટતર[4] કો પહુંચી નહીં ॥

ઉપમા હરિતન દેખિ લજાની * દુરી ભૂમિ કોઉ બન કોઉ પાની
કોટિ મદન અપનો બલ હારે * મુકુટ લકુટ ભૃકુટ નિહારે
કુંડલ નિરખિ ભ્રમત રબિ રહહીં * તપન હૃદય ક્ષણુ ધીર ન ગહહીં
અલક નાસિકા કર પદ નૈનન * અલિ શુક કમલ મીન ખંજનગન
લખિ સકુચાય રહત બનમાહીં * કહત હમૈં કબિ કહત વૃથાહીં
દશન દમક દામિની લજાની * ક્ષણુ પ્રગટત ક્ષણુ રહતિ છિપાની
સસુઅત સધર અધર અરુણાઈ * બિદ્રુમ બંધૂ[5] બિંબ લજાઈ
ગગન રહ્યો શશિબદન નિહારી * ઘટત ઘટત નિત શોચત ભારી
ચારુ કંઠ લખિ અતિ સકુચાનો * રહત શંખ જલ માંઝ છિપાનો
બાહુ દેખિ અહિ[6] બિવર[7] સમાને * કેહરિ[8] કટિ લખિ બનહિં પરાને[9]
ગજગતિ ગુલફ નિરખિ શરમાઈ * ઊંચી આંખ ન સકત ઉઠાઈ
નિજ ઇચ્છા છબિ હરિ બપુ ધારી * દીની પટતર મેટિ મુરારી

દો૦ અનુપમછબિ કબિ કયોં કહૈ, બિન ઉપમા આધાર ।
વ્રજતિય મોહન મનહરણ, સુન્દર નન્દકુમાર ॥
સો૦ અધર મનોહર બૈન, મન્દ મન્દ બાજત મધુર ।
ઉપજાવત મન મૈન, વ્રજ સુન્દરિ નવનાગરિન ॥

૧ શંખ ૨ ધનુષ્ય. ૩ મોર. ૪ બરાબરીમાં. ૫ સૂર્ય. ૬ સાપ. ૭ દરમાં ૮ સિંહ. ૯ નાસી ગયો.

જલ બિહાર કરિ ગોપ કિશોરી * નિકરિ ચલીં તટ કો સબ ગોરી
જાનુ જંઘ જલલૌં સબ આઈ * ચુવત નીર અચરન છબિ આઈ
પરે દૃષ્ટિ મોહન તટ માહીં * ઠાઢે કદમ બિટપ કી છાહીં
પ્યારી નિરખતિ રૂપ લુભાની * પંગુ ભઈ મતિ ગતિ બહરાની
ઈતહિ લાજ સખિયન કી આઈ * દરશન હાનિ[1] ન ઉર સહિ જાઈ
મનહિં જ્ઞાન કરિ યહ અનુમાની * લૈહૌં આજ સખી સબ જાની
જાન ગઈ યહ અલી સયાની * જાન બુઝ સબ ભઈ અયાની
બહુરો ન્હાન લગીં સબ પાની * રહીં ઈતૈ કરિ આના કાની
પ્યારી કબહું શ્યામ તન હેરૈ * કબહું દૃષ્ટિ સખિન તન ફેરૈ
જાની સબૈ ન્હાત જલ માહીં * મેરી દિશિ ચિતવત કોઉ નાહીં
તબ મન મેં યહ બાત બિચારી * દેખિ લેહું અબ છબિ ગિરિધારી
યહ દરશન કબધૌં ફિરિ હોઈ * લલકિ[2] લગીં અંખિયાં હઠિ દોઈ

દો૦ નિરખતિ શ્યામા શ્યામછબિ, પાર નિમેષ ન મોર ।
નૈન બદન શોભિત મનો, દ્વૈ શશિ ચારુ ચકોર ॥
સો૦ કરત મુદિત દોઉ પાન, રૂપમાધુરી અમિય રસ ।
તૃપ્ત ન કયોહૂં માન, બિબશ ભયે મન દુહુંનકે ॥

યદ્યપિ સકુચ સખિન કી ગાઢી * તદપિ રુકી ન ચિતવન[3] બાઢી
ઉમંગિ[4] ગઈ સરિતા કી નાહીં * સન્મુખ શ્યામ સિન્ધુ કે માહીં
ભરી સલિલ અનુરાગ અથાહા * ભંવર મનોરથ લહર ઉછાહા
કુલ મરયાદ અરાર ઢહાયે[5] * લોક સકુચ તરુ તીર બહાયે
ધીરજ નાવ ગહી નહીં જાઈ * રહેં થકિત પલ પથિક ડરાઈ
ઈકટક ઓર અખણ્ડિત ધારા * મિલી શ્યામ છબિ સિંધુ અપારા
કહતિ સખી સબ આપસ માહીં * નયન સૈન દૈ દૈ મુસકાહીં
દેખહુ રી પ્યારી ઉત અટકી * ના જાનિયે કૌન અંગ લટકી
કાલ્હિ હમહિં કૈસે નિંદરી હૈ * મેરે ચિત અબ ખુટક[6] પરી હૈ
બાત કહત મૈલે મુખ તુલસી * દેખહુ અબ દેખન કિમિ હુલસી
સુન્દરિ પિયકે રૂપ લુભાની * વે બાતેં અબ સબહિં ભુલાની

૧ દર્શનમાં રુકાવટ. ૨ અભિલાષ. ૩ દૃષ્ટિ. ૪ ઉભરાઈ ૫ તોડી પાડયા.
૬ ખટકો, ચિંતા.

ઈકટક રહી નેક નહીં મટકી * કો જાનૈ કાહૂ કે ઘટકી
દો૦ ભઇ ભાવ ભોરે કછુ, દેખતહી સુખદાય ।
ચિત્ર પૂતરી સી રહી, દેહ દશા બિસરાય ॥
સો૦ ઉત વે રહે લુભાય, નાગર નવલકિશોર બર ।
પ્યારીમુખ દૃગ લાય, નૈન નહીં મટકત કહૂં ॥
ઔરૈ ભાવ ભઈ સખિ પ્યારી * બઢ્યો પ્રેમઅંકુર તરુ ભારી
ગઇ તાસુ જર[2] સપ્ત પતાલા * પહુંચ્યો અંતર લિખર[1] બિશાલા
બચન પત્ર અવલોકન શાખા * સબ જગ છાંડ ભઇ અભિલાખા
ગુણબિધિ સુમન સુગંધિ નિકાઈ * લગી ગઈ આનન્દ સુકાઈ
પૂરણ આસન બિન ભર ભારા * ભલ લાગ્યો બર નન્દકુમારા
રહે રીઝિ તન મન ધન વારૈ * અરસ પરસ દોઉ ખૂબ નિહારૈ
તબ ઇક સખી કહ્યો મુસકાઇ * પ્યારી દેખો કુંવર કન્હાઈ
વેઇ હૈં સુન્દર સુખદાઈ * જિનકી બ્રજ મેં હોત બડાઇ
હમૈ કહત હી મોહીં દિખાવહુ * દેખિ લેહુ અબ મન સુખ પાવહુ
બહુત લાલસાહી મન તેરે * તાહી તે હરિ આયે નેરે
પૂજી આશ દરશ અબ પાયે * હમહીં ઈનકો બોલ પઠાયે
રાખો ચીન્હ ઇન્હેં અબ નીકે * યે મનભાવન હૈ સબહી કે
દો૦ ભલે શકુન આઇ ઇહાં, ભયો તુમ્હારો કાજ ।
અબ કછુ હમકો દેહુગી, મિલે તુન્હેં બ્રજરાજ ॥
સો૦ ભયો નાગરિહિ શોચ, સુનિસુનિ સખિયન કે બચન ।
કહતિ કરિ મૈ પોચ[3] ઇન જાની અબ બાત સબ ॥
મૈ હરિ તન લખિ રૂપ લુભાની * સો યે દેખિ સબૈ મુસકાની
કાલ્હિ કહી ઇન સોં મૈં વૈસે * દેખી આજ મોહિં ઇન ઐસે
ઇન આગે મો બાત નશાની * અબ વે કરત ગોહિ બિન પાની
મોહીં પર મેરી ચતુરાઇ * પરી ઉલટિ ઉર અતિ સકુચાઇ
કહત સખિન સોં જ્વાબ ન આયો * તબ મનમેં હરિ પિયકો ધ્યાયો
અહો સ્યામસુન્દર સુખદાની * મૈં પ્રભુ તુમ્હરે હાથ બિકાની

૧ મટકુ ૨ તેનું મૂળ પાતાળે પહોંચ્યું ને ટોચ આકાશે ગઈ. ૩ નિર્બળતા

अब सहाय सुंदर तुम कीजे * मेरी बात नाथ रख लीजे
ऐसो उत्तर देहु जमाइ * जाते मेरी पति[1] रहि जाइ
ऐसे हरि को सुमिरि सयानी * तब यक बात मनहिं मन ठानी
उरमें भयो बुद्धि परकासा * तब कीनो मनमाहिं हुलासा
सखिन कह्यो अब घर चल प्यारी * भई यमुन तट बहुत अबारी
कबकी न्हान इहां हम आई * ऐसे कहि कहि सब पछिताई

दो० कियो दरश तुम श्याम को, घर चलिहो के नाहीं ।
चीन्हि रहो मिलियो बहुरि, यह कहि सब मुसकाहिं ॥

सो० तब सखियन के साथ, चली सदन को नागरी ।
उर में धरि व्रजनाथ, प्रेम मगन बोली नहीं ॥

हंसि बूझति यक गोपकुमारी * कहो श्याम कैसे हैं प्यारी
भाये री तेरे मन माहीं * है सुन्दर कछु कैधों नाहीं
के हम सों फिरि बात लुकैहो[2] * के अब मनकी सांच जनैहो
हम बरणे जैसे तुहि पाहीं * कहु तैसे हरि हैं के नाहीं
कहति मनहिं वृषभानुदुलारी * मेरे ख्याल परीं सब ग्वारी
बातन बातन करति उघारो * ये चाहति अबहीं निरवारो
मोहुं ते ये चतुर कहावैं * मोको बातन मांझ भुलावैं
ऐसे इनसों बचन बखानो * इनकी चातुरता गहि मानो
मेरे शिर समरत्थ कन्हाई * कहा करिहैं मो सों चतुराई
प्यारी पिय के गर्व गहेली * अंग अंग सुख पुंज भरेली
मन्द मन्द गति हंस सुहाइ * पग द्वै चलत ठठकि रहि जाइ
मगन श्यामरसं मुख नहीं बोलै * धरणी चरणनखन करि छोलै

दो० चितवत सुधे नेक नहीं, काहु तन अनखाय[3] ।
रही गर्व पिय श्याम के, गरवीली गरवाय ॥

सो० सखिन कह्यो मुसकाय, क्यों प्यारी बोलत नहीं ।
कै हमसों अनखाय, लियो मौनव्रत आज पुनि ॥

कै कछु बात कही नहिं जाई * कै तेरो मन हर्यो कन्हाइ

१ पत, आबरू २ संताडीश. ३ गुस्से थाय, रीसाय.

કબહું જાન પહિચાન ન તેરી * દેખત હી દગ તિનહિં ઢરેરી
સાંચી બાત કહો અબ પ્યારી * શોચ પર્યો મન તોહિં કહા રી
કહા રહી હી હરિહિ નિહારી * ચકટક નૈન નિમેષ બિસારી
સુનિ સુનિ સબ સખિયનકી બાની * બોલી હરિભાવતી, સયાની
કહા કહતિ તુમ બાત અલેખે * મોચેં કહતિ શ્યામ તુમ દેખે
મૈં દેખે કૈધો નહીં દેખે * તુમ તો બાર હજારક પેખે
તુમહીં હરિ કો રૂપ બતાવો * મો આગે સબ કહિ સમુઝાવો
કૈસે, બરણુ ભેષ હૈં કૈસે * અંગ અંગ બરણો તુમ જૈસે
તબ ચક સખી કહ્યો મુસકાઈ * હમ તો ઐસે લખે કન્હાઈ
છન્દ બંદ કછુ હમહિં ન આવૈ * સાંચી બાત સબન કો ભાવૈ
દેખે હમ નંદનન્દન જૈસે * બરણિ બતાવહું તુમકો તૈસે

દો૦ શ્યામ સુભગ તન પીતપટ, ચટકીલો દ્યુતિકારિ ।
શોભિત વનપર દામિની, મનુ ચપલઈ બિસારિ ॥
સો૦ મન્દમન્દ સુખદાત, ગરજત મુરલી મધુરધ્વનિ ।
ચિતવત અરુ મુસકાત, બરષત પરમાનન્દજલ ॥

બિબિધ સુમનદલ ઉરમેં માલા ઇન્દ્રધનુષ મનો ઉદિત બિશાલા
મુક્તાવલી બીચ મન મોહૈ * બાલ મરલપાઁતિ[1] જનુ સોહૈ
અંગ અંગ છબિ રૂપ સુહાઈ * કદમ તરે ઠાઢે સુખદાઈ
દેખત મોહન બદન બિભાગા * ઉપજત હૈ અઁખિયન અનુરાગા
લોચન નલિન[2] નયે છબિ છાજૈં * તામધિ પુતરી શ્યામ બિરાજૈ
કહતિ લજાતિ બાત ઇક તુમકો * ઇક દિન મોહિં દિખાવહુ ઉનકો
દેખહુઁ ધો કૈસે હૈ તિનકો * તુમ સબ દેખિ મોહતિ હો જિનકો
સુનિ બૃષભાનુસુતા કી બાની * હઁસીં સબૈ ગોપિકા સયાની
ભ્રકુટી ધનુષ તિલક શિરધારી * માનહુઁ મદન કરત રખવારી
મોરચન્દ્ર શિર સુમન સુહાયે * કામ શરન મનો પક્ષ[3] લગાયે
ગડત આનિ યુવતિન મનમાંહી * નિકસત બહુરિ નિકાસે નાહીં
બારિજ[4] બદન મનોહર બાની * બોલત મનહુઁ સુધા રસસાની

૧ હંસના બચ્ચાની હાર. ૨ નવીન કમળ. ૩ પાંખો. ૪ કમળ.

દો૦ કુણ્ડલઝલક કપોલછબિ, શ્રમ સીકર[1] કે દાગ ।
માનહું મનસિજ મકર મિલિ, ક્રીડત સુધાતડાગ[2] ॥
સો૦ ભરે રૂપ રસરાગ, ઐસે શોભા કે ઉદધિ ।
વિન અઁખિયનકો ભાગ, અવલોકત હરિકો બદન ॥

અંગ અંગ સબ છબિ કે જાલા * હમ દેખે ઇહિ ભાઁતિ ગોપાલા
કછુ છલછિદ્ર નહીં હમ જાનૈં * જો દેખે સો સાઁચ બખાનૈં
સાઁચહિ જૂઠ કરૈ જો કોઇ * તો વહ જૂઠ આપહી હોઈ
હમ ઇતનિન મેં નહીં દુરાઊ * કહત યથારથ સબ સતભાઊ
યામેં જો કોઉ ઝૂઠી માનૈં * તાકી બાત બિધાતા જાનૈં
હમ તો શ્યામ નિહારે ઐસે * તોહિં લગૈં પ્યારી કહુ કૈસે
તુમ દેખે મૈં સાઁચ ન માનો * અપનીઔ ગતિ સબકી જાનો
જિનકો વાર પાર કછુ નાહીં * દ્વૈ અઁખિયન દેખે કિમિ જાહીં
જો તુમ સબ અઁગ અઁગ નિહારે * ધનિ ધનિ તો યે નૈન તિહારે
મૈં તો લખિ ઇક અંગ ભુલાની * ભરિ આયો દોઉ અઁખિન પાની
કુંડલ ઝલક કપોલન છાહીં * રહી ચકિત ઉનને કે માહીં
રૂઁધે નીર નૈન ટક લાઈ * પહિચાને નહીં નેક કન્હાઈ

દો૦ મૈં તબને અપને મનહિં, યહૈ રહી પછિતાય ।
દેખનકો છબિશ્યામકી, ચહિયત નયનનિ કાય[3] ॥
સો૦ અતિછબિ અઁખિયાં દોય, ઉમઁગિ ચલત તાપર સલિલ ।
કૈસે દરશન હોય, સખી શ્યામ કે રૂપ કો ॥

દ્વૈ લોચન તુમ્હરે દ્વૈ મેરે * તુમ દેખે હરિ મૈં નહીં હેરે
તુમ અતિ અંગ બિલોકન કીન્હોં * મૈં નીકે ઐસો નહિં ચીન્હોં
કાહૂ કો ષટરસ નહિં ભાવે * કોઊ ભોજન કો દુખ પાવે
અપને અપને ભાગ્ય નિકાઈ * જો બોવૈ સો લુનૈ[4] બનાઇ
જૈસે રંક તનક ધન પાવે * હોત નિહાલ આપને ભાવે
મોહિં તુમ્હૈં અંતર હૈ ભારો * ધનિ તુમ સબ હરિ અંગ નિહારો

---

૧ જલબિન્દુ. ૨ અમૃતનાં સરોવરમાં. ૩ આખા શરીરે આંખો જોઇએ.
૪ જે વાવે તે લણે.

તુમ હરિકી સંગિન વ્રજબાલા * તાતે દરશ દેત નઁદલાલા
સુનહુ સખી રાધા ચતુરાઈ * આપહિં નિંદત હમહિં બડાઈ
આપુન ભઈ રંક હરિ ધનકોં * હમૈં કહતિ ધનવંત સબન કોં
હમ હરિ કી સંગતિ સબ ગ્વારી * આપુહિ નિર્મલ હોતિ નિયારી
ધનિધનિધનિ લાડિલી પિયારી * ધૃક્ ધૃક્ ધૃક્ ધૃક્ બુદ્ધિ હમારી
તૂ પૂરણ હમ નિપટ અધૂરી * હમહિં અસંત સંત તૂ પૂરી

દો૦ ધનિ ધનિ તેરે માત પિતુ, ધન્ય ભક્તિ ધનિ હેત ।
તૈં પહિંચાન્યો શ્યામકો, હમ સબ ગ્યારિ અચેત ॥
સો૦ ધનિ યૌવન ધનિ રૂપ,ધનિ ધનિ ભાગ સુહાગ તવ ।
તુ મોહન અનુરૂપ, ચિરજીવહુ જોડી અચલ ॥

જૈસો તૈ હરિ રૂપ બખાન્યોં * હૈ તૈસોઇ યહ હમ જાન્યો
દેખન કો હરિ રૂપ ઉજેરી[1] * આઁખિ ચાહિયે જૈસી તેરી
તૈં જુ કહતિ લોચન ભરિ આયે * સો હરિ તેરે નયન સમાયે
અતિ પુનીત અસ્થલ શુભ જાની * કરી શ્યામ અપની રજધાની
કિયો બાસ હરિ તુવ દગ માહીં * ઓર બાત દૂજી કછુ નાહીં
ઐસે શ્યામ સુજ બ્રજબાલા * કહતિ પરસ્પર ગુણ ગોપાલા
તહાઁ અચાનક હરિ પુનિ આયે * કટિ કછની નટભેષ બનાયે
મુરલી અરુણ અધરપર રાજે * કલ ધુનિ મંદ મનોહર બાજે
કરતિ રહી મન મેં જો ધ્યાના * સોઇ અન્તરયામી સબ જાના
આપ ગયે તિરછે મગમાહીં * ભાવાધીન સકત રહિ નાહીં
તરુ તમાલતર તરુણ કન્હાઈ * ઠાઢે ભયે આય સુખદાઈ
થકિત ભઈ સબ બ્રજ કી બાલા * લગીં બિલોકન નઁદકો લાલા

દો૦ રત્નજટિત પગ પાઁવરી, નૂપુર મન્દ રસાલ ।
ચરણકમલદલ નિકટ મનુ, બૈઠે બાલ મરાલ ॥
સો૦ ઉદિતચરણનખચંદ, જનુમણિ[2]બ્યોમ પ્રકાશ કરિ ।
સુરનરશિવ મુનિબૃન્દ,બિરહતાપ બ્રજતિયહરણ ॥

જાનુ કામ શત છબિન સઁવારે * યુવતિન કરિ મનબુદ્ધિ વિચારે

---

૧ પ્રભુના રૂપનો પ્રકાશ ૨ સૂર્ય.

યુગલ જંઘ છબિ પરમ પુનીતા * રંભાખંભ મનહું બિપરીતા[1]
ઠાઢે ધરણિ એક પદ લાયે * કંચન દણ્ડ એક લપટાયે
તન ત્રિભંગ કી લટક સુહાઈ * અટક રહી યુવતિન મન ભાઈ
બ્રજયુવતી હરિપદ મન લાયે * નિરખતિ મુનિદુર્લભ સચુપાયે
કુલિશાંકુશધ્વજ[2] ચિહ્ન નિકાઇ * ચકટક રહીં ચિતૈ ચિતલાઈ
અરુણ તરુણ પકંજદલ ચારુ * માનહું સુખમા[3] કરત બિહારુ
કટિ કેહરિ[4]કી કટિહિ લજાવૈ * સૂક્ષ્મ સુભગ કહતિ નહીં આવૈ
તાપર કનક મેખલા સોહૈ * મણિન જટિત સુન્દર મન મોહૈ
મનહું બાલકન સહિત મરાલા * બૈઠે પંગતિ જોરિ રસાલા
કિધોં મદન કે સદન સુહાઈ * બાંધી બંદનવારિ બનાઈ
બ્રજતિય નિરખિનિરખિસુખલેહીં * નૈનંન પલક પરન નહીં દેહીં

દો૦ શોભિત નાભિ ગંભીર અતિ, માનહુઁ મદનતડાગ[5] ।
રોમાવલિ તટ પર લસત, રસ શ્રૃંગારકો બાગ ॥
સો૦ બ્રજતિય રહીં નિહારિ, શોભા નાભિ ગંભીર કી ।
મન નહીં સકતિ નિકારિ, પર્યો જાય ગહરે ખસકિ ॥

ઉદર ઉદાર બરણિ નહીં જાઈ * રોમાવલિ તાપર છબિ છાઈ
રહી અટકિ છબિ તાસુ નિહારી * પરખત બનત ન નિરખત નારી
કોઊ કહતિ કામ કી સરની * કોઊ કહતિ યોગ નહીં બરની
કહતિ એક અલિ બાલક પાંતી * જુરિ બૈઠે સબ એકહિ ભાંતી
કોઉ કહે નીરદ[6] નંલ સુહાઈ * સૂક્ષ્મ ધૂમ ધાર છબિ છાઈ
એક કહતિ યહ રબિ કી જાઈ[7] * મરકત ગિરિ ઉરતે પ્રકટાઇ
ઉદર ભૂમિ શોભિત સોઈ ધારા * જાતિ નાભિ વદ અગમ અપારા
દુહુંદિશિ ફૈનસ્વાતિસુત[8] માલા * ઉપજત સુખમય લહર બિશાલા
શોભા ન બરણ સકતિ બ્રજનારી * રહી બિચારિ બિચાર બિચારી
ઉર મુક્તન કી માલ બિરાજે * તામધિ કૌસ્તુભમણિ છબિ છાજે
નિરમલ નભ માનહું ઉડુરાજી[9] * શશિહિ ઘેરિ બૈઠી છબિ સાજી

૧ ઉલટો કેળનો સ્તંભ ૨ વજ્ર અંકુશ અને ધ્વજ ૩ શોભા ૪ સિંહ
૫ કામદેવનું સરોવર ૬ વાદળ ૭ રવિની પુત્રી-યમુના ૮ મોતી
૯ તારાઓની પંક્તિ

ભૃગુપદ દેખિ શ્યામ ઉરમાહીં * મનહું મેઘ ભીતર શશિછાહીં

દો૦ પીત.હરિત સિત અરુણરંગ, ચટકીલી બનમાલ ।
પ્રફુલિત હ્વે છબિકી બઁવરિ[1], માનહુઁ ચઢી તમાલ ॥
સો૦ છબિ બરણી નહીં જાય, કંબુ[2]કણ્ઠ મણિ કણ્ઠકી ।
બ્રજતિય રહીં લોભાય, હરિઉરબર શોભા નિરખિ ॥

બૃષભકંધ[3] ભુજ દણ્ડ સુહાઇ * નિંદત અહિ ગજ સૂઁડિ નિકઇ[4]
કર પલ્લવન, મુદ્રિકા સોહૈ * બાહુ બિભૂષણ લખિ મન મોહૈ
જનુ શ્રૃંગાર વિટપ[5] કી ડારી * ફૂલ રહીં ઉપજત છબિ ભારી
હરિમુખ નિરખતિ ગોપકુમારી * પુનિ પુનિ પ્રણામ કરતિ બલિહારી
કહતિ પરસ્પર અતિ મન લોભા * દેખહુ સખી મદન કી શોભા
ચિબુક ચારુ અધરન અરુણાઈ * પાન રેખ તાપર છબિ છાઈ
મંદ હઁસન દ્યુતિ દશન નિકાઈ * ઉપમા કાપૈ જાત બતાઈ
અનુપમ છબિ ચિત ચોત ચુરાવે * જગમોહની હમારે ભાવે
ગોલ કપોલ અમોલ નવીને * માનહુઁ મુકુર[6] નીલમણિ કીને
બાજત મુરલી કરકી ફેરન * ચચલ નયન ચપલ કી હેરન
મણિન જટિત કુંડલ કી ડોલન * પ્રતિબિમ્બિત સબ મુકુર કપોલન
સો છબી કાપૈ જાત બખાની * લખિ બ્રજતિય બિનમોલ બિકાની

દો૦ સુભગનાસિકા ચપલદગ, કુટિલ ભકુટિકી રેખ ।
જનુ યુગ ખંજન બીચ શુક, ઉડ઼િ ન સકત ચન દેખ ॥
સો૦ ઘુઁઘરારે કચ[7]શ્યામ, બારિજમુખ ઢિગ ભ્રમર જનુ ।
શીશમુકુટ અભિરામ, કોટિકામશોભાહરન ॥

રૂપ સુધાનિધિ બદન બિરાજે * દુહુઁ કર અધર મુરલિકા બાજે
માનહુઁ યુગલ કમલપદ માહીં * લેત ભનાય સુધા શશિપાહીં
હરિમુખ નિરખત નયનભુલાને * ઈકટક રહૈં તૃપતિ નહીં માને
ઘોપકુમારિ લખતિ નઁદનન્દન * શ્યામ સુભગ તનુ ચિત્રિત ચંદન
કનક બરણ પટ પીત બિરાજે * દેખિ સખિ ઉપમા યહ રાજે

૧ મંજરિ, મોર. ૨ શંખ ૩ સાઢના જેવો વિશાળ ખભો ૪ સર્પ કે હાથાની સૂંઢને મ ઝાંખી પાડે તેવી ભુજાઓ. ૫ શૃંગાર રૂપી વૃક્ષ ૬ દર્પણ. ૭ વાળ

નિર્મલ ગગન શરદ ઘનમાલા * તાપર સ્થિત દામિનિજાલા
અંગ અંગ છબિ પુંજ સુહાયે * નિરખતિ યુવતીજન મન લાયે
કોઊ ભાલ તિલકછબિ અટકી * મુકુટલટક છબિ પર કોઉ લટકી
કોઊ અલક લખતિ ચિતલાઈ * કોક લખિ ભ્રુકુટિ સુરતિ બિસરાઈ
કોઉ લોચનછબિ લખિ લલચાની * ચિતવન મેં કોઊ ઉરઝાની
કોઊ કુંડલ ઝલક લુભાની * કોઉ કપોલદ્યુતિ નિરખિ બિકાની
કોઉ નાસા કોઉ અધર નિકાઈ * કોઉ રદ[1] ચમકનિ મૌંઝ લુકાઈ

દો૦ કોઉ બોલતિ કોઉ મૃદુહઁસતિ, કોઉ મુરલી ધુનિલીન ।
કોઉ મુરલીપર ગ્રીવ કોઉ, લટકનપર આધીન ॥
સો૦ ચારુ ચિબુક દર[2] ગ્રીંવ, કોઊ ગડિ તામેં રહી ।
હરિ મુખશોભા સીંવ, થકી નિરખિ જહઁ સો તહઁા ॥

કોઉ સુન્દર ઉર બાહુ બિશાલા * નિરખિ થકી કોઉ ભૂષણુ માલા
કોઉ કટિ કોઉ પટપીત નિહારી * જંઘ યુગલ પર કોઉ બલિહારી
યુગલકમલપદનખકી શોભા * બ્રજબાસી જન મન કી લોભા
હરિ પ્રતિઅંગ નિરખ બ્રજનારી * દેહ ગેહ કી સુરતિ બિસારી
અતિ આનંદ મગન મન ભૂલી * શશિમુખ લખી જનુ કુમુદિનિ ફૂલી
કિધોં ચકોર રહે ટકલાઈ * પિયત સુધા છબિ શીતલતાઈ
કૈ રબિકુણ્ડલ છબિહિ નિહારી * બિકસત કમલ બદન વરનારી
કૈ ચકઈગણુ મન સુખ માની * નિરખિ રહી અતિ રતિ હર્ષાની
કૈધોં નવઘન તન છબિ દેખી * ભયે ચાતકી મુદિત બિશેખી
કિધોં મૃગી મુરલી ધુનિ મોહી * શ્યામ લખતિ યુવતી દ્રગ સોહી
હરિછબિઅરુઝનિ મેં અરુઝાની * સુરઝિ ન સકત યુવતિ બિનતાની
રુપરાશિ સુખરાશિ કન્હાઇ * પ્રેમરાશિ જન કે સુખદાઈ

દો૦ છબિસાગરસુખકી અવધિ, ગુણમંદિર રસખાન ।
મોહિ લિયો મન તિયન કો, રસિકનરેશ સુજાન ॥
સો૦ મુરલી મધુર બજાય, પ્યારી પ્યારી નામ કહિ ।
અનુપમ છબિ દરશાય, ગયે સદન આનંદઘન ॥

૧ દાંત. ૨ સ્થાન. ૩ મદન (પાઠ ભેદ)

રહી ઠગીસી ગોપ કુમારી * મન હરિ લે ગયે નવલ બિહારી
પુનિ પુનિ કહતિ ભઈ સુખમાની * ધનિ ધનિ રાધા કુઁવરિ સયાની
બડભાગિનિ તોસી નહીં પ્યારી * તેરેહો બશ રી ગિરિધારી
ધનિ ધનિ શ્યામ ધન્ય તૂ શ્યામા * ધનિ જોરી ધનિ પ્રીતિ લલામા[1]
એક પ્રાણુ દ્વૈ દેહ તુમ્હારે * તુવ બિન રહિ ન સકત હરિ ન્યારે
તોકો દેખિ બહુત સુખ પાવૈં * મુરલી મેં તેરે ગુણુ ગાવૈં
તેરી પ્રીતિ સાંચ હરિ જાનૈં * તાતે તેરે હાથ બિકાનૈં
મન બચ ક્રમ નિર્મલ તૂ પ્યારી * દુરાચારિણી હમ સબ નારી
જૈસે ઘટ પૂરણુ નહીં ડોલૈ * હોય અવધિલૌ સો છલકોલૈ
પરમ સુજાન નારિ તૈં ધીરા * રાખ્યો પરખિ હૃદય હરિ હીરા
ધની ન અપને ધનહિ બતાવૈ * ધરત છિપાય ન પ્રકટ જતાવૈ
ધન્ય સુહાગ ભાગ તુવ પ્યારી * કૃષ્ણુ સદા પતિ તૂ હૈ નારી

દો૦ સુનિસુનિ બાની સખિનકી, પ્યારી જિય અનુરાગ।
પુલકિ રોમ ગદગદ હિયો, સમુઝિ આપનો ભાગ ॥
સો૦ બચન કહ્યો નહીં જાય, પ્રીતિ પ્રકટ ચાહત કિયો।
હરિ ઉર રહે સમાય, બાહ કરત પ્રકાશ નહીં ॥

સુનહુ સખી તુમ કરતિ બડાઈ * સુનિ સુનિ મેરો મન સકુચાઇ
મોહિં કહતિ શ્યામહિ તૈં જાન્યો * હરિકો ભલે પરખિ પહિંચાન્યો
તબ તૈં યહી શોચ મન માહીં * કૈસે હરિ પહિંચાને જાહીં
નૈન દોય છબિ અમિત અગાધા * તાપર પલક[2] કરતિ હૈ બાધા
ક્ષણુહીં મેં ભરિ આવત પાની * શ્યામસ્વરૂપ પરે કિમિ જાની
રોમ રોમ અઁગ લખિયે કોઇ * પલક પરત ઔરૈ છબિ હોઇ
ક્ષણુ ક્ષણુ મેં શોભા પલટાવૈ * કહો સખી ઉર કૈસે આવૈ
દેખન કો દગ અતિ અકુલાહીં * પ્રકટ લખત પહિચાન ન જાહીં
યહ સખિ નહીં પરતિ કછુ જાની * બિરહ સઁયોગ લાભ કૈ હાની
કૈ દુખ સુખ કૈ સમરસ હોઈ * મોહિં સમુઝાય કહો સખિ કોઇ
ઘૃત તે હોમ અગ્નિરુચિ જૈસે * મિટતિ નહીં નયનનિ ગતિ તૈસે
ઉત છબિખાનિ નઈ છબિવાને * ઈત લોભી દગ તૃપ્ત ન માને

---

૧ રમણીય ૨ આંખનું મટકું. ૩ આંખ.

દો૦ બિન પહિંચાને કૌન બિધિ, કરૌં શ્યામસોં પ્રીતિ ।
નહીં વહ રૂપ ન ભાવ વહ, ક્ષણુ ક્ષણુ ઔરૈ રીતિ ॥
સો૦ યહ જાની મૈં બાત, હૈં આનંદ કી ખાનિ હરિ ।
પહિચાને નહીં જાત, કહા કરૌં દ્વૈ લોચનનિ ॥

બડ઼ો કૂર બિધના યહ આલી * સમજ પરી દેખત બનમાલી
કર પદ ઉદર ગ્રીવ કટિ કીનિ * મુખ રદ શ્રુતિ નાસા શુભ દીની
ભાલ શિખર નખ કેશ બનાયે * અધર જીભ અરુ બચન સુહાયે
રચિપચિ રુચિર અંગ સબ કીને * રોમ રોમ પ્રતિ નયન ન દીને
જો બ્રજ દીન્હોં જન્મ હમારો * દેખન કો મનમોહન પ્યારો
તો કત નયન દિયે શઠ દોઊ * બિધિ તે નિઠુર ઔર નહીં કોઊ
જો બિધના કો બશ કૈ પાઊ * તો અબ પદ્ધતિ ઓર ચલાઊ
રોમ રોમ પ્રતિ નયન બનાવૈં * ઇકટક રહૈં પલક નહીં લાવૈ
તો કછુ બનૈ કહ્યો સખિ તેરો * હોય મનોરથ પૂરણુ મેરો
હરિ સ્વરૂપ લખિ જાનિ ન જાઈ * વહ છબિ દ્વૈ લોચન ન સમાઇ
મૈં પચિહારિ રહી બહુતેરો * એકહુ અંગ ન નીકૈ હેરો
જો દેખોં તો પ્રીતિ કરોં રી * દેખન હી કી સાધ ન ગોરી

દો૦ દુરત દુરાયે કૌનબિધિ, સખિ તુમસોં યહ બાત ।
દેખે બિન નઁદનન્દ કે, ધીરજ ધરત ન ગાત ॥
સો૦ ઉડ઼યો ફિરત દિનરાત, ઇન નયનન કે સઁગ લગે ।
ક્ષણુ નહીં મન ઠહરાત, આકરુઇજિમિ બાતબશ[1] ॥

સુન રી સખી દશા યહ મેરી * જબબતેં હરિ મૂરતિ મૈં હેરી[2]
સંગહિ ફિરૌં દરશ નહિં પાઊં * મનહી મન પુનિ પુનિ પછિતાઊં
જબ મૈં અપને જિય યહ આનોં * નિકટ જાય હરિછબિ પહિચાનો
તબ પ્રતિબિંબ મેરોઈ આઇ * હોત તહાઁ મોકો દુખદાઇ
મેરે મન હરિ મૂરતિ ભાવૈ * સનમુખ દૃષ્ટિ તહાઁ યહ આવૈ
મેરિય દેહ હોત મોહિં બૈરી * કિતો દુરાવતિ દુરત ન હૈ રી
મૈં અન્તર તજિ લખન કન્હાઇ * યહ અતિ અન્તર દેત બઢાઈ

૧ આકડાનું રૂ જેમ પવનને વશ છે. ૨ જોઈ.

સખી દોષ નહીં કાહૂ કેરો * કરત શ્યામ યહ સબ ઝકઝેરો
નીકે, દર્શન કબહું દેહીં * નઈ નઈ છબિ કરિ મન હરિલેહીં
ચપલાહૂ તે ચપલ ઘનેરી * દશન ચમક ચોંધત હૈ એરી
કબહું અંગન મુકુર બનાવૈં * કબહું કોટિ અનંગ લજાવૈં
કૈસે સબ છબિ દેખ જુ પાઇયે * કૌન ભાંતિ યહ સાધ પુરાઇયે
દો૦ મગન દરશરસ લાડ઼િલી, પુનિ પુનિ પુલકિત ગાત ।
તૃપ્ત માનતિ દેખિ છબિ, કહત લખે નહીં જાત ॥
સો૦ લીનો સખિયન જાન, હરિરંગરાતી લાડ઼િલી ।
સુન્દર શ્યામ સુજાન, રોમ રોમ યાકે રમે ॥
કહતિ ધન્ય પ્યારી બડ઼ ભાગી * નીકે તૂ હરિ સઁગ અનુરાગી
તૂ હૈ નવલ નવલ હરિ ઓઊ * રૂપ અગાધ સિંધુ તુમ દોઊ
હમ જાનિ હય બાત અગાધા * તૂ હરિકી અર્ધાંગિનિ રાધા
મિલે તોહિં કરી કૃપા કન્હાઇ * દિયે સકલ દુખ દૂર મિટાઈ
કહુ પ્યારી હમમેં અબ સાઁચી * કહૈ બનૈ યહ બાત ન કાઁચી
છાંડિ દેહુ અબ યહ ચતુરાઈ * કહાઁ મિલે કહુ તોહિં કન્હાઈ
ખિરક મિલે કૈ કુંજન માહીં * કૈ દધિ બેચન જાત જહાંહીં
કૈ જબ ઉરગ ડસનતે બાચી * કહુ કૈસે તૂ હરિરંગ રાચી
સુનિ સખિયન કી બાત સયાની * બોલી પરમ નાગરી બાની
કબ રી શ્યામ મિલે નહીં જાનોં * સુનહુ સખી મૈ સાંચ બખાનોં
ગૃહ બન કુંજ સુરતિ નહીં મોહીં * દધિ બેચન કૈ ખિરક બિમોહી
આજ કૈ કાલ્હિ કહૌં કહુ આલી * કિયો બાસ ઉર મેં બનમાલી
દો૦ નયનન તે ક્ષણ ટરત નહીં, નીકે લખે ન જાત ।
કહા કહૌં તુમસોં સખી, યહ અચરજકી બાત ॥
સો૦ મિલે મોહિં જબ શ્યામ, સુનો સખી તુમસોં કહૌં ।
કરિકે ઉરમેં ધામ, તબ તે મન મેરો હર્યો ॥
મૈં યમુના જલ ભરન સિધાએ * ઓચક હરિ તહઁ પરે લખાઇ
મો તન ચિતૈ રહે મુસકાઈ * કહા કહો સખિ નયન નિકાઈ
જીન આપને બસ જનુ કીની * શરદ સરોજન કી છબિ હીની

જીતે સકલ રૂપગુણ જાતિ * નીલ કોકનદ* અરુ સતપાતી×
પૈ નિશિ મુદ્રિત દિવસ પ્રકાશે * ક્ષણપ્રતિ હોત મલિન દ્યુતિનાશે
વે આનન્દકન્દ સુખમૂલે * રહત દિવસ નિશિ છબિસોં ફૂલે
નિરખિ નયન મૈં દશા ભુલાઈ * ઉન મુસકાન મોહની લાઈ
શિથિલ અંગ ભયે જૈસે પાંની * તબહીં તે ઉન હાથ બિકાની
સૂધે મારગ ગઈ ભુલાઈ * જ્યોં ત્યોં કરિ પહુંચી ઘર આઈ
તા દિનતે અઁખિયઁા યે મેરી * સુખ દુખ ભૂલિ ભઈ હરિ ચેરી
ખસીં જાય વા ચિતવન માહીં * અબ વહ છબિ ક્ષણ બિસરત નાહીં
કૈ ઈન નૈનનિ આય સમાની * યહ ચિતવન કછુ જાત ન જાની

દો૦ નહીં જાનત હરિ કહ કિયો, મંદ મધુર મુસકાય ।
મન સમુઝત રીઝત નયન, મુખ કછુ કહ્યો ન જાય ॥
સો૦ તબ તે કછુ ન સુહાય, કાસોં કહિયે બાત યહ ।
અમલ પરયો દગ આય, અબલોકન હરિવિધુબંદન[1] ॥

નિકસે સખી એક દિન આઈ * દ્વાર હમારે કુંવર કન્હાઈ
મૈં ઠાઢી હી અજિર[2] અકેલી * દેખી રહી છબિ યહ અલબેલી
ચંચલ નયન ચિતૈ ચિત ચોરૈં * સુભગ ભ્રુકુટિ બિબ બંક મરોરૈં
કોટિ મદન તનુદ્યુતિ સંગબાહી * ફેરત કમલ કમલકર માહી
મો હિત લાગી ભયે તહૂઁ ઠાઢે * કિયો ભાવ કછુ આનઁદ બાઢે
લે કર કમલ ભાવ સોં લાયો * પીતામ્બર નિજ શીશ ફિરાયો
મૈં ગુરુજન ઉર શંકા આની * બોલિ ન સકી કછૂ સુખખાની
પ્રેમસહિત તેરે હરિ આયે * બૈસહિ ઉનકો ફેરી પઠાયે
તૂ તો ચતુર હુતી અતિ નારી * સેવા કછૂ કરી નહીં પ્યારી
ગુપ્તભાવ તોસોં હરિ કીનો * બાતન રિઝ નહીં કયોં લીનો
કાહે કમલ ભાવ સોં છાયો * કાહે પીતામ્બરહિં ફિરાયો
મૈં કછુ ઉત્તર તિન્હૈં જનાયો * ઘર આયે દેહિ બિધિ બિસરાયો

દો૦ કહા કરૌં ગુરુજન સખી, ભયે મોહિં દુખદાય ।
સકુચિ રહી તિનકી સકુચ, મુખ કછુ બચન બનાય ॥

* લાલ કમળ × સો પાંખડીનું કમળ ૧ પ્રભુનો મુખચંદ્ર. ૨ આંગણામાં.

સો० ઇતનો કિયો સયાન, મૈં તબ બૈઠી કર પરસિ ।
ઉરલાઇ હિત માન, સમ્મુખ કરિ કરિ આરસી ॥

અન્તરયામી ચતુર કન્હાઈ * જાનિ લઇ મેરી ચતુરાઈ
આપન હઁસિ ઉત પાગ સઁવારી * રહે કમલ હિરદે પર ધારી
રહે ચિતૈ અતિ હિત ચિતલાઇ, * મોતે સખી ન કછુ બનિ આઇ
કહા કરૌં કછુ દોષ ન, મેરો * નયો નેહ ,ઉત ગુરુજન ઘેરો
રહી દેખિ મન આનઁદ ધરિકૈ * દિયો કમલ ઉર આસન કરિકૈ
આંચર ફેરિ નિછાવરિ કીનો * અર્ધ્યસલિલ અખિન સોં દીનો
ઉમઁગિ કલશ કુચ પ્રગટ ભયેરી * ટૂટિ ટૂટિ કુચ બન્દ ગયે રી
અબ મન હોત લાજ અતિભારી, * સખી નમુઝિ કરણી વહ સારી
એસી મેરી મતિ અજ્ઞાની * પ્રભુ જો મગલ કરિ મૈં માનો
અતિ સુખ માન ગયે સુખદાઈ * તબ તેં મો મન કછુ ન સુહાઈ
કહતિ સખી રાધા સુનિ મેરી * સેવા માન લઈ હરિ તેરી
અબ કાહે પછિતાત અનેરી * તો હિત શ્યામ જાત કરી ફેરી

દો० નીકે કીન્હે ભાવ સબ, તૂ અતિ નાગરિ બામ ।
ઉન લીન્હે સબ જાનિકૈ, ચતુરાશરોમણિ શ્યામ ॥
સો० ભાવહિકો સનમાન, ગુરુજન કે મધિ ચાહિયે ।
ગયે શ્યામ હિતમાન, અબ પ્યારી ચાહતિ કહા ॥

તેરે બશહિ ભયે હધિદાની * હમ યહ બાત ભલે કરિ જાની
તૈં બેંદી ઉન પાગ સઁવારી * ઉનકો તુમ ઉન તુમહિં જુહારી[૧]
મિલી આરસી મેં તુમ ઉનકો * ઉન ઉર ધરી કમલમિસ તુમકો
જાને કહા ભેદ યહ કોઉ * એક પ્રાણ દ્વૈ તન તુમ દોઉ
સુનહુ સખી મોહન સુખરાસી * અઁખિયઁા રહત દરશ કી પ્યાસી
નિકસત જબ સુન્દર ઇત આઈ * કમલનયન કર બેણુ સુહાઇ
ના જાનિયે સખી તિહિ કાલા * સબ તનુ શ્રવણ બિલોચન જાલા
સુરત શબ્દ પ્રતિરોમન માહીં * નખશિખ જ્યોં ચખ[૨] દેખ્યો ચાહીં
ઇતિને પર સમુઝત નહિં બૈના * ચિતૈ રહત જ્યોં ચિત્રિત નૈના

૧ વદીને. ૨ વંદન કર્યું. ૩ ચનુ

સુનહુ સખી યહ સાંચ કિ સપનો * કૈ દુખ સુખ કૈ સંભ્રમ અપનો
કહા કરોં ગુરૂજન ડર માનોં * મન મેરો ઉન હાથ બિકાનોં
જબતેં દ્વાર દરશ મુહિ દીનોં * તબનેં મન અપનો કરિ લીનોં

દો૦ ભાગ્ય દશા આયે સદન, મેરે શ્યામ સુજાન ।
મૈં સેવા નહીં કરિ સકી, ગુરુજન કો ડર માન ॥

સો૦ યહૈ ચૂક જિય જાન, મેહન મન હરિ લૈ ગયે ।
અબ લાગી પછિતાન, ફેરિ કૌન બિધિ પાઇયે ॥

જબ તેં પ્રીતિ શ્યામ સો કીની * તબનેં નીંદ દગન તજિ દીની
ફિરત સદા ચિતચક્ર ચઢ્યો સો * રહત હિયે અતિ શોચ બઢ્યો સો
મિલહિં કવન બિધિ[1] કુંવર કન્હાઈ * યહૈ બિચાર બિચારત બાઈ
યહ દુખ સખી કૌન સો કહિયે * પશુ બેદન જ્યોં આપહિ સહિયે
સુન પ્યારી તૂ હરિ રંગ રાચી * બાત કહૈ તોસોં હમ સાંચી
તોતે ચતુર ઔર નહી કોઊ * તુમ અરૂ શ્યામ એક ભયે દોઊ
બાકી નહી કછૂ અબ આંચી * કહોં બાત મૈં રેખા ખાંચી
એસી ભઈ આપ તૂ ભોરી * ઉનકો મન તૈં નાપ હથોરી[2]
તૈં ઉનકો મન પ્રથમ ચુરાયો * તબ ઉન તેરોહૂ અબ પાયો
અબ મોહે કો કરત સયાની * નંદનંદન બર તૂ પટરાની
તોસી ઔર કૌન બડભાગી * તેરે સંગ શ્યામ અનુરાગી
બિલસો શ્યામ સંગ સુખ માની * અબ કત બૃથા રહત બૌરાની[3]

દો૦ શ્યામ કરી મોહિં બાવરી, મન કરિ લિયો અધીન ।
બંશી જ્યોં વાકી પલક, અટકે મો દગમીન ॥

સો૦ અબ મોહિં કછુ ન સુહાય, મન મેરો મેરો નહીં ।
લિયો શ્યામ અપનાય, રૂપ ઠગોરિ[4] ડારિ શીર ॥

બાર બાર મૈં તોહિં સુનાઈ * તેરે મન યહ બાત ન આઈ
અપની સી બુધિ જાનત મેરી * મૈં પાઈ ઈતની હહું એરી
દેખનહી હરિરૂપ લોભાની * મોતે સુધિ બુધિ સબહિ હિરાની
એસે કહી પ્યારી અનુરાગી * ગદગદ બચન શ્યામ રસપાગી

૧ કયા પ્રકારે ૨ નાદી લિધોની (પાઠભેદ) ૩ પાગલ જેવી ૪ મોહની.

પુનિ પુનિ કહતિ યહૈ મુખબાની * મન હરિ લિયો છૈલ દધિદાની
તબ ઇક સખી સખી સોં બોલી * તૂ કત હોતિ જાન કૈ ભોરી
યહ પુનિપુનિ મનકો નિદરાની * શુભ બાત તિન પ્રગટ બખાની
તુમ જાનત શ્યામા હૈ છોટી * હૈ યહ જ્ઞાન બુદ્ધિ કી મોટી
રહત સદા હરિકે સંગ માહીં * હમસોં પ્રગટ કરતિ સો નાહીં
કિયે રહત હમસોં હઠ ખોટી * બાત કહત મુખ ચોટી પોટી
ભયે શ્યામ યાહી કે બશ અબ * દેખિ છકે બેંદી છોટી છબ
ભલી બની સુન્દર અબ જોટી * વે ખોટે[1] ઉનતેં યહ ખોટી
દો૦ કહતિ સખી યહ તુ કહા, નિપટ ગંવારી બાત ।
કો પ્યારી સમ દૂસરી, જાકે વશ બલભ્રાત ॥
સો૦ રૂપશીલ ગુણધામ, યહ સબ મેં બ્રજઆગરી ।
દૃઢવ્રત લીનો શ્યામ, ધન્ય ન યાતે ઔર કોઉ ॥
પ્રીતિ ગુપ્તહી કી હૈ નીકી * કહો બાત સખિ અપને જીકી
મૈં રીઝી યાપર અતિ ભારી * કયોં ખોટી જો કૃષ્ણપિયારી
જો હરિ કોટિમદન મન મોહૈ * સોં મોહન યાકો મુખ જોહૈ
જૈસે શ્યામ નારી યહ વૈસી * ભેદ કરૈ સો સખી અનૈસી[2]
નાગરિ નવલ નવલ કે નાગર * સુન્દર યહ જોરી છબિસાગર
સુનહુ સખી ઐસે પૈ રાજૈં * એક આણુ દ્વૈ તન સુખ કાજૈં
એકહુ પલક કબહુઁ નહિં ન્યારે * સોવત જાગત જાન હમારે
પૂરણ નેહ નયો વહ નાહીં * દેખહુ સખી સમુઝિ મનમાહીં
મેરો કહ્યો માન યહ લીજૈ * ઇનસોં ભાવ પ્રીતિ કરિ કીજ
ઇનકી પ્રીતિ પ્રીતિ કે માહીં * બિના પ્રીતિ યે જાન ન જાહીં
જબલગ ઇનસોં પ્રીતિ ન માનૈ * તબલગ ઇનકી પ્રીતિ ન જાનૈ
ઇનકી પ્રીતિ લખ્યો જો ચાહૌં[3] * તો કરિ ઇનસોં પ્રીતિ નિબાહૌં
દો૦ સખી વચન સુનિ સખિનકે, ભયો હિયે અતિ ચૈન ।
ધન્ય ધન્ય તાકો સબૈ, કહતિ સપ્રેમ સુબૈન ॥
સો૦ ધનિ ધનિ તેરો જ્ઞાન, તૈં ઇનકો જાનેઉ ભલે ।
હમસબ નિપટ અજાન, બાત કહતિ ઔરૈ કછૂ ॥

૧ ખરાબ. ૨ બુરી, ખરાબ. ૩ જોના ઇચ્છાં હો તો.

હમ ઇનકો એસે નહીં જાને * યે બ્રજ આય ગુપ્ત પ્રગટાને
શ્યામા શ્યામ એક હું એરી * તૈં ઇતને ઉપહાસ સહેરી
વે દોઉ એક દૂસરી તૂગી * તેરિહુ પ્રીતિ શ્યામ સો પૂરી
ઇનસોં તેરી પ્રીતિ પુરાની * તબને પ્રીતિ પુરાતન જાની
ધન્યશ્યામ ધનિ(ન)તુમ શ્યામા * હમ સબ વૃથા ભઈ બિનકામા
શ્યામ રાધિકા સહજ સનેહી * સહજ એક દોઊ હૈ દેહી
સહજ રૂપ ગુણ પૂરણ કામી * સુન્દર સહજ સહજ બન ધામી
દેખિ દુહુઁન કી પ્રીતિ બિશાલા * ભઈ બિબશ સબ બ્રજકી બાલા
શ્યામા શ્યામ રંગ રસ પાગી * સોવત તેં માનહુઁ સબ જાગી
ઉપજી પ્રીતિ દુહુંન કી સાઁચી * દૂર ગઈ દુબિધા મતિ કાઁચી
ભઈ યુગલ રસ બશ સબ ગોપી * લાજ શંક મર્યાદા લોપી
સબકે નૈન રૂપ રસ અટકે * શ્રીશ્યામાબર નાગર નટકે

છ૦ નવલ નાગર શ્યામ શ્યામા પ્રેમ મન સબકે ફૅસે ।
નયન નાસા શ્રવણ રસના અંગ પ્રતિ દોઊ બસે ॥
ઉઠત બૈઠત ચલત સોવત જાગત નિશિબાસર ઘરી ।
નહીં બિસરત ધ્યાન કબહૂઁ સકલ બ્રજકી સુન્દરી ॥

દો૦ ગઈ સકલ નિજનિજ સદન, યુગલ પ્રેમરસલીન ।
બિછુરત નહીં એકો ઘરી, જૈસે જલ અરુ મીન ॥

સો૦ રહે શ્યામ ઉર છાય, બિન દેખે દગ કલ નહીં ।
ગૃહકારજ ન સુહાય, ગુરુજન ત્રાસ ન સુરતિ કછુ ॥

વે કછુ કહૈં કરૈં કછુ ઔરૈં * સાસ નનંદ તબ મારન દૌરૈં
કહૈં યહૈ પિતુ માત સિખાયો * ઐસોઇ ઢંગ તુમ્હેં બતાયો
કહા તુમ્હારે મન યહ આઈ * અપની સુધિ બુધિ કહાઁ ગઁવાઈ
તુમ કુલવધૂ લાજ નહીં આવૈ * કહૂઁ લગિ કોઉ તુમ્હેં સમુઝાવૈ
કૃષ્ણકી યમુના ન્હાન ગઈ હો * ઐસી અબ તુમ નિડર ભઈ હો
તુમ રાધા કો સંગ કરતિ હો * હરિકે પાછે બહી ફિરતિ હો
બાદે મહરકી સુતા કહાવૈ * યહ સબ બાત ઉન્હેં બનિ આવૈ
ઉનકો સબ ઉપહાસ ઉડાવત * બ્રજ ઘર ઘરપ્રતિ યહી કહાવત
ઐસે તુમહુ નામ ધરૈહો * બ્રજલોગન મેં હ

હમ અહીર બ્રજપુર કે બાસી * ઐસે ચલો હોય નહી હાંસી
લોકલાજ કુલકાન કિ કરિયે * ફૂકિ ફૂંકિ ધરણી પગ ધરિયે
ઐસે કહિ ગુરુજન સમુઝાવૈં * લાજ કાજ મર્યાદ સિખાવૈં

દો૦ સુનિ યુવતી ગુરુજન બચન, બિહઁસિ રહીં ધરિ મૌન ।
હરિ રાધા ઉપહાસ કી, મહિમા જાનૈ કૌન ॥
સો૦ કહત તેસિયે બાત, જૈસી મતિ જાકે હિયે ।
સુખ ઉલુકહી[1] રાત, રબિ કો તેજ ન માનહી ॥

બિષ કો કીટ બિષહિ રુચિ માને * કહા સ્વાદ રસ સ્વાદહિ જાનૈ
યે અહીર ઇનકો પ્રિય ગોધન * નદનંદન સુરશ્રુતિશિવકો મન
તિનકી મહિમા કહુ યે જાને * જિનકે ગુણ મુનિ ગર્ગ બખાને
ધનિ ધનિ રાધાકુઁવરિ સયાની * શ્યામહિ મિલી કર્મમનબાની
શ્યામ કામ કે પૂરણહારે * પૂરણ કરિ તિનકો ઉર ધારે
ધન્ય ધન્ય શ્યામા બ્રજનારી * યહ રસ લીલા બ્રજ બિસ્તારી
ઐસે ગોપીગણ કરિ ધ્યાના * કરત શ્યામ શ્યામા ગુણગાના
શ્યામ રૂપ શ્યામા અનુરાગી * રોમ રોમ તાહી રંગ પાગી
ગર્ભ સદન મન લાગત નાહીં * મન મોહન બિન ક્ષણ યુગ જાહીં
મનહી મન ગુરુજન પર ખીજૈ * ઇન વિમુખન કો સંગ ન કીજૈ
કૌન ભાંતિ કરિ ઇનસો છૂટોં * કયો વહ દરશ સરસ સુખ લૂટોં
બારબાર જિય અતિ અકુલાઇ * કૈસેહું હરિ બિન રહ્યો ન જાઇ

દો૦ ધૃક્ ગુરુજન કુલકાનિ, ધૃક્ લજ્જા ધૃક્ ધામ ।
ધૃક્ જીવન બહુદિનનકો, બિનુ સુન્દર ઘનશ્યામ ॥
સો૦ પલક કલ્પસમ જાય, બ્રજબાસી પ્રભુદરશબિન ।
મદન ન નેક સુહાય, મન હરિ લીનો સાંવરે ॥

અથ બાટ કે મિલન કી લીલા

શ્રીવૃષભાનુ કુઁવરિ બર ગોરી * કૃષ્ણપ્રેમ ઉનમત્ત કિશોરી
તન બિહ્વલ મન હરિ કે પાસા * દુરત ન હૃદય પ્રેમ પરકાસા

---
૧ ઘુવડને રાતે જ સુખ હોય છે

ચલી યમુન જલ આપ અકેલી * રૂપરાશિગુણ રાશિ નબેલી
લગન શ્યામદરશન કી આશા * મન હી મન યહ કરતિ હુલસા
ચિત કો ચોર અબહિં જો પાઊં * તો ઉર કો સંતાપ નશાઊં
રાખોં બાંધિ હૃદય સો લાઇ * ભુજકી દૃઢ કરિ દામ[1] બનાઈ
જૈસે લિયો ચોરિ મન મેરો * તૈસે લેઉ છોરિ ઉન કેરા
છાંડોં નાહીં કરૈ જો કોરી * ઐસે જાતિ બિચારતિ ગોરી
ઇતિતેં પ્યારી યમુનહિં જાઈ * ઉતતેં આવત ઘરહિં કન્હાઈ
નીલજલજ[2] તન શોભિત આછે * નટવર ભેષ કાછની કાછે
હરિહિ તેં દેખત હી જાન્યો * જીવનપ્રાણ તુરત પહિંચાન્યો
રહી મનોહર બદન નિહારી * કોટિમદન જાપર બલિહારી

દો૦ મન આનંદ હુલસ્યો હિયો, રોમ પુલક દગ વારિ ।
　બોલી ગદગદ બચન મુખ, તન બિહ્વલ સંભારિ ॥
સો૦ ચિત ચોરે કહઁ જાત, મૈં ઢૂંઢતિ તબ તે તુમહિં ।
　કહઁ સીખી યહ બાત, અહો નંદકે લાડ઼િલે ॥

જાનત જૈસે માખન ચોરી * તબ યહ બાત હતી કુછ ઓરી
બાલક હુતે કાન્હ તબ તુમહૂઁ * ભોરી સહજ હુતી મન હમહૂઁ
સુખ પહિચાન માન સુખ લેતી * યશુમતિ કાન જાન તબ દેતી
બસોં બાસ સબ બ્રજ ઇકઠોરી * ગોરસ કાજ કાન નહીં તોરી
અબ ભયે કુશલ કિશોર કન્હાઈ * ભઇ સજગ હમ સબ તરુણાઇ
માખનતે અબ ચિત કી ચોરી * લાગે શ્યામ કરન બરજોરી
નખશિખ અઁગ ચિતચોર તુમ્હારો * લીનો મનધન છીન હમારો
સો અબ જાત કહાઁ તુમ લીને * ભુજા પકરિ ઠાઢ઼ે હરિ કીને
તુમકો નીકે કરિ હમ ચીન્હે * બનિહૈ અબ મેરો મન દીન્હે
બ્રજ મેં ઢીઠ ભયે તુમ ડોલત * મોસોં સૂધે બચન ન બોલત
અબતો મોહિં બૂઝિ ઘર જેહો * બિના દિયે મન જાન ન પૈહો
પ્યારી યોં ઝગરતિ પિય પાહીં * દેહ ગેહ કી સુધિ કછુ નાહીં

દો૦ બીચ કરી કુલ લાજ તબ, સનમુખ આઇ ધાય ।
　બકસિ[3] નાગરી ચૂક યહ, મોહિં કહો સમુઝાય ॥

---

૧ હાથનું દોરડું બનાવીને. ૨ નીલ મેઘ જેવા શ્યામ અંગવાળા ૩ ક્ષમા કર.

સો० ચિત લૈ ગયો ચુરાય, ચૂકપરી 'હરિતે બડી ।
છાંડિ દેહુ ડરપાય, બડે મહર કી કુઁવરિ તુમ ॥

કુલકી લાજ અકાજ કિયોરી * કહા કરોં અતિ જરત[1] હિયોરી
તબ યોં કહતિ પીય સોં પ્યારી * સુનહુ પ્રાણપતિ ગિરિવરધારી
દેખે બિના તુમહિં દુખ પાઊં * યો યહ તુમ બિન કાહિ સુનાઊં
ગુસ રહન મોકોં તુમ ભાખ્યો * સો આયસુ મૈં શિર ધરિ રાખ્યો
નહીં સુહાત તુમ બિન દિન રાતી * પ્રાણનાથ તુમ હિત સબ ભાઁતી
તુમતે બિમુખ જનન કે માહીં * રહ્યો જાત મોપૈ કછુ નાહીં
માત પિતા અતિ ત્રાસ દિખાવૈં * નિંદત મોહિ નેક નહિં ભાવૈં
ભવન મોહિં મારી સો લાગૈ * ઈક ક્ષણ શોરા નહીં ઉર ત્યાગૈ
કહઁલગિ અપની બિપતિ બતાઊં * તુમ બિન સુખ કો અંત ન ઠાઊં
સુંદર શ્યામ કમલદલલોચન * કરહુ કુમંગતિ કો દુખ મોચન
અબ યહ બિનય શ્યામ સુનિ લીજૈ * ચરણન તે ન્યારી નહીં કીજૈ
કુલકી કાનિ કહાઁલગિ માનો * યહ મન મોહન તુમહિં લુભાનો
૭૦ મન લુભાનો તુમહિં મોહન ઔર તેહિ ભાવૈ નહીં ।
બિન લખે ગિરિધરન સુંદર કહુઁ સુખ પાવૈ નહીં ॥
લોકડર કુલલાજ ગુરુજન કાનિ કહઁલોં કીજિયે ।
સિંહશરણ કૃપાલ જંબુકત્રાસ કયોં સહિ જીજિયે ॥

દો० નિરખિ શ્યામ પ્યારી બદન, મુનિકૈ બચન સિહાય[3] ।
પ્રેમ અધીન બિલોકિ અતિ, હર્ષિ લઇ ઉર લાય ॥
સો० શીતલ પંકજ પાન, પરસ હર્યો તન બિરહદુખ ।
પ્રેમ બિવશ ભગવાન, બોલે પ્યારી સોં હરષિ ॥

કત દુખ પાવતિહો તુમ પ્યારી * યહ લીલા તુમહિત બિસ્તારી
બસત સદા મૈં તુમ મન માહીં * તુમ મમ ઉરતે બાહર નાહીં
શ્રીબૃન્દાવન ધ્નન સુખકારી * હૈ બિહારથલ તુમ્હરો પ્યારી
શીતલ સઘન કુંજ છબિધામા * હમ તુમ સંગ મિલે તહઁ બામા
દીજો દર્શન[4] મોહિં કહઁ આઈ * તબ તુમપૈ ઐહોં મૈ ધાઇ

૧ બળે છે ૨ મન શરીર. ૩ મુગ્ધ થયા ૪ સૈન (બીજેપાઠ)

अब गृह जाउ आई है कोउ * यों संकेत बढ्यो हित दोउ
व्रज यमुना मगबीच दोउ ठाढे * प्रेम सकोच[1] अतिहि मन बाढे
बिछुरत बनत न रहत तहांही * चितवत सखिन चपल चहुँधाहीं
तबहिं युवति व्रज ते कछु आई * कछु यमुना ते व्रजमें जाई
दुहुँदिशि तरुणिन आवत जानी * मनहीं मन राधिका लजानी
चले तुरत हँसि कुँवर कन्हाई * मिले हाँक दै ग्वालन जाई
रहे कहाँ तब ते सब ग्वाला * ऐसे टेर कह्यो नँदलाला

दो०-गये भाव करि श्याम यह, लियो नागरी जान ।
कहिहौं यह सखीनसों, कीनो यह अनुमान ॥
सो० देखि सखी सुहिं संग, अबहिं आय सब बुझि हैं ।
जानति इनको रंग, मन मन शोचति लाडिली ॥

उन युवतिन मोहन को देख्यो * जात राधिका ढिगते पेख्यो
कहन लगीं आपसमें बातें * देखहु सखि प्यारी की घातें
बात करति मिलिसंग बिहारी * हमहिं लखत[2] दीने हैं टारि
बूझतही कछु बुद्धि उपै है * सांची एकहु नाहिं जनैहै
ईतहु उतहु ते आई नारी * कहति कहाँ तू जाति पियारी
अबहिं सखे तुव ढिग बनवारी * कहाँ गये पछितात कहा री
कहा दुराव बनत अब कीन्हे * हमहुँ ते तबही लखि लीन्हे
कान्ह कहा बूझत हैं तुमको * सांची बात कहो तुम हमको
मन ले गये तुम्हारो चोरी * सो पायो अपनो तुम गोरी
श्यामहिं मिलि अपनो मनलीनो * देखत हमैं टारि क्यों दीनो
सदा चतुराई फबतिऊ[3] नाहीं * अब तो आइ परी फँदमाहीं
हमहिं बहुत तुम निठर रहीहो * कहाँ रहत हरि कहि[4] निबहीहो

दो० कहतिरही जबतबहिं तुम, हरिसँग देखहु मोहि ।
तब कहियो जो भावही, लीनो बेसरि खोहि ॥
सो० अब हम लेहिं छिनाय, बेसरि देहौ की नहीं ।
श्री करिहौ चतुराय, और कछु हम सों अबहुँ ॥

१ संकोच, लज्जा. २ जोहनि. ३ फावती, शोभती. ४ दनि (अन्य पाठ)

તબ હઁસિ કહ્યો નાગરી પ્યારી * તુમ સબ ભઈ અજાન કહા રી
મૈં મુરખ તુમ ચતુર બડે રી * ઐસેહિં બેસરિ લૈહૌ મેરી
યહી કહન મોકો તુમ આઈ * ઈત ઉતતે મિલિ ઉઠિ તુમ ધાઈ
બેસરિ એક લેહુગી કો કો * પીતામ્બર દિખરાવહુ મોકો
પીતામ્બર અરુ બેસરિ લીજૈ * પ્રકટ જાય તબ બ્રજમેં કીજૈ
તારી એક બજતિ કર દોઉ * ઈતનો જ્ઞાન કરો સબ કોઉ
સુન રાધા તોસોં હમ હારી * ધન્ય ધન્ય તેરી મહતારી
તેરે ચરિત કહા કોઉ જાનૈ * બશ કીનો ઘનશ્યામ સુજાનૈ
અબહીં રારિ પઠાયો જિનકો * હમ દેખે તેરે ઢિગ ઉનકો
તાપર નિદરત હૈ તૂ હમસોં * કહત ન બનત હમેં કછુ તુમસોં
અઁગ અઁગ બિરચિ કપટ ચતુરાઈ * નિજકર બિધના તોહિં બનાઈ
ઈતની બુદ્ધિ શ્યામ કે નાહીં * જિતની હૈ પ્યારી તુવ માહીં

દો૦ શ્યામ ભલે અરુ તુમ ભલી, રાજ કરહુ ઘર જાય ।
બેસરિ છોરતિ હૈં સખી, બિન કાજે ઉઠિ ધાય ॥

સો૦ જાન્યો તુમ્હરો જ્ઞાન, દૌરિ પરી મોપર સબૈ ।
જો તુમ હતીં સુજાન, ગહતીં બાંહ દુહુન કી ॥

કહુ પ્યારી સાંચી અબ હમસોં * કછુ તો શ્યામ કહન હૈ તુમસોં
હા હા બાત કહો સો પ્યારી * ભેદ કરૌ તો સૌંહ હમારી
તુવ ઢિગતે મોહન હમ હેરત * ગયે ઉતૈ ગ્વાલન કો ટેરત
તૂ ક્યોં ઠિઠકિ રહી મગ માહીં * કહા કહ્યો મોહન તુવ પાહીં
સહજ હોય હમસોં યહ ભાખૌ * ઉર મેં કછૂ રોષ મતિ રાખૌ
મૈ યમુના તટ જાત રહી રી * બ્રજતે આવત તુમ્હૈ લખી રી
પરખન લગી તુમહિં મગ માહી * તિરછિ આય ગયે હરિ પાહીં
મૈં તુમહીં તન રહી નિહારી * ઉન પૂછો સુધિ ગ્વાલ કહઁા રી
મૈં સુન સમ્મુખ દીઠ ન ખોલી * હઁા નાહી કછુ મુખ નહી બોલી
ગ્વાલન ટેરત ગયે કન્હાઈ * તુમ મેરી બેસરિ કો ધાઈ
સુનિ યહ બાત યુવતિ સકુચાની * કછુ તો પરતિ સાંચ સી જાની
ગ્વાલન ટેરત ગયે કન્હાઈ * યહ તો હમહૂં શ્રવણુ સુનિ પાઇ

દો० તબ હઁસિકેં સખિયન કહ્યો, સુનુ લાડિલી સુજાન ।
હમ માની તેરી કહી, તુ મતિ રિસ જિય આન ॥
સો० લીની કણ્ઠ લગાય, અતિનિર્મલ તુ લાડિલી ।
ઝુઠહિ કરત ચવાય, બ્રજ ઘર તેરો સબૈ ॥
અબ ચલિયે યમુના કે ધામા * સંગ ચલૈં હમહૂ સબ શ્યામા
ચૂક પરી હમસોં યહ તેરી * નામ લિયો બૈસરિ કો બૈરી
અહો સખી તુમ નિપટ અનેમી * જાનતિ હો બુદ્ધિ આપ હો જૈસી
ઝૂઠહિ લાગીં દોષ લગાવન * અબ લાગીં મોકો ફુલરાવન
ક્ષણુક બુદ્ધિ તુમ્હરી ધો કૈસી * હો તુમ બડી પેટ કી જૈસી
યહ સુનિ હઁસતિ ચલીં બ્રજનારી * ગઇ યમુન તે ગૃહ કો પ્યારી
ઐસે સખિયન કોં ભડુગયો * કૃષ્ણ સનેહ ન પ્રકટ જનાયો
નાગરિ શ્યામા શ્યામ સનેહી * ચતુર શ્યામ શ્યામા કે તેહી
શ્યામા બસત શ્યામ મન માહીં * બસત શ્યામ શ્યામા મન પાહીં
બદિ સંકેત ગયે ઘર દોઊ * માત પિતા કછુ જાન ન કોઊ
કૈસેહું કરિ કરિ દિવસ બિતાયો * નિશિ નિઘટે રસ બિરહ સતાયો
અતિ આતુર દોઉ મન માહીં * કયો હું નીંદ પરતિ હૈ નાહીં
દો० બિરહનદી નિશિતમસલિલ, પૈરત[2] થકે નિહારિ[3] ।
બુડ્યો મણિ તમચર[4] કહ્યો, મિલ્યો પાર ભિનસારિ[5] ॥
સો० સુનિ તમચરકી ટેર, અતિ આનંદ દુહૂન મન ।
અતિહી ઉઠે સબેર, લગી ચટપટી મિલનકી ॥

અથ સંકેત કે મિલન કી લીલા

શ્યામ ઉઠત લખિ જનની જાગી * હરિમુખકમલ નિરખિ અનુરાગી
બૂઝતિ માત જાઉ બલિ પ્યારે * આજ કહા તુમ ઉઠે સબારે
ઉત્તમ જલ ભરિ દીની ઝારી * અતિ આતુર હરિ કરી મુખારી[6]
બિબશ શ્યામ પ્યારી રસ છાકે * મગન ધ્યાન વૃષભાનુસુતા કે
ઉત વૃષભાનુસુતા સુકુમારી * ઉઠી પ્રાત વહ ભાવ બિચારી

१ બુરી ૨ તરતાં ૩ નિંદાકિ, તારા સમૂહ ૪ કૂકડો ૫ પ્રભાત ६ દાતણ

ગ્રીવા સેં મોતી લર તોરી * આંચર બાંધિ માત કી ચોરી[1]
યહે બ્યાજ[2] અપને ઉર ધાર્યો * કુંજધામ બન જાન બિચાર્યો
આંગન ગઈ ભવન ફિરિ આઈ * ગઈ ભવન તે ફિરિ અંગનાઈ
જાત બનૈ ન રહ્યો નહીં જાઈ * ઇત ઉત ફિરત ભવન બિતતાઇ[3]
મનહિં કહત કબ મિલહૂં કન્હાઈ * કાલ્હિ ગયે બનધામ બુલાઈ
માત કહ્યો કયોં ઉઠી સબારી * જાતિ કહૂં પ્રાતહિં તૂ પ્યારી
આજ કહા ઇત ઉત તૂ ડોલૈ * મુખ તેં કછૂ બચન નહીં બોલૈ

દો૦ અતિ નાગરિ[4] મોતી લરી, રાખી પ્રથમ દુરાય ।
તાહી મિસ કરિકૈ સકુચ, બોલતિ નાહીં ડરાય ॥

સો૦ પુનિપુનિ ચિતવ્રૈ માત, લખિ ગ્રીવા ભુષણ બિના ।
તબ જાની યહ બાત, ખોઇ કહું મોતી લરી ॥

જનની ભઈ તબહિં રિસહાઇ * કંઠલરી તૈં કહાં ગઁવાઈ
મોતિન કો ગજરા છબિ છાયો * બડે મોલ કો પરમ સુહાયો
તેરે લિયે મહર બનવાયો * મૈં તોકો હિતકરિ પહિરાયો
કૌને લિયો કહાં તૈં ગેર્યો * કાલ્હી તેરે તો ગર હેર્યો[5]
બૂઝેં તોહિં જવાબ ન આવૈ * કહ શોચતિ કિન બેગિ બતાવૈ
સુનિ રાધિકા માત કી બાની * મન બિહૂંસતિ ઊપર ભય માની
બોલતિ નહીં હૃદય હરખાઈ * કહતિ ભલી બુધિ મોકહૂં આઈ
અબહીં મોકો ખીજ પરૈ હૈ * યા મિસિ જાન શ્યામ પૈ હૈ હૈ
કહતિ માત સોં તબ ભય માની * મોહિં નહીં સુધિ કહાં હિરાની
કાલ્હિ સખિન સંગ યમુના ન્હાઇ * તહાં કહૂં ધોં તિનહિં ચુરાઇ
કૈધોં ગિરી કતહૂં જલમાહીં * યહ તૌ મૈં કછુ જાનતિ નાહીં
કાલિહિ તે શોચતિ પછિતાઈ * તેરે ડર તે કહ્યો ન જાઈ

દો૦ નેકુ નીંદ નહીં નિશિ પરી, તેરી સૌં રી માત ।
યાહી ડરતે આજ હૌં, ઉઠી બડે પરભાત ॥

સો૦ સુનતિ સુતાકે બૈન, મહરિ ચકિત મુખ લખિરહી ।
કૃષ્ણપ્રિયા ગુણએન, કોઇ પાર ન પાવઇ ॥

૧ માતાથી છાની. ૨ બહાનું. ૩ વ્યાકુળ થઈને. ૪ ચતુર. ૫ ગળામાં જોઈ.

તબ જનની કરિ ક્રોધ કહી રી * મૈં બરજનિ તોહિં હારિ રહી રી
ફિરતિ નદી બન ડગરન માહીં * કાહૂ કી શંકા તોહિં નાહીં
બહુત તાત તોહિં લાડ લડાઇ * નોખી સુતા મહર કી જાઈ
બરજતિ મૈં જુ કરતિ તૂ સોઈ * ભલી કરી મોતિન લર ખોઈ
એક એક નગ પરમ સુહાયો * લાખ ટકા દૈ મૈં જુ મઁગાયો
જાકે હાથ પર્યો સો દૈ હૈ * ઘર બૈઠે નિધિ પાય ગઁવૈ હૈ
ભરિ ભરિ નયન લેતિ હૈ માતા * સુખ તે કછૂ ન આવતિ બાતા
રીતો ગરો નિહારતિ જબહીં * હિયો ઉમંગિ આવત હૈ તબહીં
કહા કરોં જો ખોઈ ગઈ રી * તૂ કિત ખીજનિ બિકલ ભઈ રી
લૈહૌં, ઔર મઁગાય બગાસોં * દેનિ નહીં કયોં ઔર ડિબાસેં
કરિ દૈ કહા સૈંતિ જો રાખે * તાદિન,તેહિ કિતક ઘોં ભાખે
રોવત કહા ઔર હૈ નાહીં * દૈ નિકાસિ પહિરોં ગરમાહીં

દો૦ સુનુ રાધા તેરો નહીં, અબ પતિયારો[1] મોહિં ।
ચૌકી હાર હમલે કછુ, નહીં પહિરાઊં તોહિં ॥

સો૦ લાખ ટકા કી હાન, કરી આજ તૈં લાડિલી ।
અબ નહીં દૈહોં આન, જબલૌં વહ લ્યાવૈ નાહીં ॥

અબ તો ઘર પૈઠન તબ પૈહૌ * જલજસરી[2]જબ ખોજ લૈ ઐહૌ[3]
જા ઘોં, દેખિ કહૂં, જો પાવૈ * તબહી તોહિં ભલાઈ આવૈ
યમુના ગઇ સંગ તબ કો હી * બૂઝતિ નહીં જાય કિન ઓહી
કૌન કૌન કો તોહિં બતાઊં * કહૈં,તરિ સબકે નામ ગિનાઊં
ચંદ્રાવલિ લલિતાદિક નારી * હનીં સકલ બ્રજગોપકુમારી
દેખહુ જાય યમુન તટ હેરી * જહાં રાખિ મૈં ન્હાત રહીરી
યુવતી એક રહી ટક લાઈ * પૂછિ, દેખિહો વાકો જાઈ
જૈહૈં કહાં જલજલર મેરી * નિનહીં લઈ ભની સુધિ એરી
આજ અમેર લગેગી મેહી * ઢૂંઢોંગી બ્રજ ઘર ઘર ઓહીં
ઐસે કેરિ માતા મતિ ભોરી * હરષિ ચલી બૃષભાનુ કિશોરી
નિધરક ચલી સદન તેં પ્યારી * મન અટકયો બન કુન્જબિહારી

૧ વિશ્વાસ. ૨ મોતીની માળા ૩ આવીશ.

મનહીં મન યો શોચતિ જાઈ * કૈસે હરિસોં દેહુ જનાઇ
દો૦ બાર બાર નંદનંદ ઇત, આતુર જોહત રાહ ।
પ્યારી મુખ શશિ ઉદૈકી, નૈન ચકોરન ચાહ ॥
સો૦ ભરે બિરહ રસ માહિં, ક્ષણમેં ઘર દ્વારે ક્ષણક ।
ફિરિફિરિ આવહિં જાહિં, લગી ચટપટી પ્રેમ કી ॥
જનની કરતિ રસોઇ આતુર * લખિ ખિ જાત શ્યામઘન ચાતુર
કહા અબેર કરતિ તૂ મૈયા * ભૂખ લગી મુહિં કહત કન્હૈયા
યશુમતિ કહ્યો તાત બલિજાઇ * અબ બિલમ્બ નહી બૈઠહુ આઈ
સખા સંગ સબ લેહુ બુલાઈ * બોલિ લેહુ અરુ હલધર ભાઈ
સાદર કહ્યો શ્યામ બલભઈયે * દાઊ[1] જેવન કો અઈયે
મોકો અબહિં નહી રુચિ ભૈયા * સખન સંગ તુમ ખાહુ કન્હૈયા
સંગ સખન લૈ તબ મનમોહન * જેંવન કો બૈઠે સબ ગોહન[2]
ષટરસ બ્યંજન સરસ સઁવારે * પરસિ ધરે રોહિણિ પનવારે[3]
શ્યામ સખન કો આયસુ[4] દીનો * આપનહૂં કર કૌર*હિ લીનો
તબહી કોકિલ કે સમ બાની * બોલિ ઉઠી રાધા સુખદાની
નન્દ મહરિ પિછવારેહિં આઈ * ઝૂંકહિ લલિતા કો ગુહરાઈ[5]
બૃન્દાબન મગ જાતિ અકેલી * આવહુ બેગિ તુમહુઁ સઁગ હેલી
દો૦ બિન જેંવે મોહન ઉઠે, કરતે કૌર ગિરાય ।
જેંવતહી છાંડે સખા, ચલે બનહિં અતુરાય ॥
સો૦ દેખિ ચકિત દોઉ માત, ચૌંકિ રહે સગરે સખા ।
કહત કહાં ચલિ જાત, અતિ આતુર ગોપાલ તુમ ॥
અબહીં ગ્વાલ ગયો કહિ મોહી * બન મેં ગાય બિયાની ધોહી[6]
મૈં જેવન બૈઠ્યો બિસરાઈ * સો સુધિ મોહિ અબહિ હૈ આઈ
તુમ જેવહુ મૈ દેખહુઁ જાઇ * કરી શ્યામ તિનસો ચતુરાઈ
ધોહી મેરી ગાય બિયાની * યહ સુન ચઢે હર્ષ ઉર આની
હઁસત સખા સબ મન મન માહીં * નહી ગાય બછરા હુવા નાહીં

૧ મોટાભાઈ ૨ સાથે ૩ પાદડાના પતાળા ૪ આજ્ઞા *કોળિયો ૫ બૂમ પાડી
૬ રાતી-લાલ રંગની

હે પ્યારી રાની હૂં[1] રાધા * હમ જાની યહ બાત અગાધા
જનની નહીં કછૂ યહ જાની * બાર બાર કહિ કૈ પછિતાની
ભૂખે શ્યામ ગયે ઉઠિ ધાઈ * રાજ કરો યહ ગાય બિયાઇ
ગઈ સૈન દૈ બન શ્રીશ્યામા * પહુંચે જાય તહાં ઘનશ્યામા
દેખત હરષ ભયે મન દોઉ * ફૂલે અંગ સમાત ન કોઉ
મિલે ધાય ગહિ અંકમ માલા * કનક બેલિ જનુ લગી તમાલા
મિલિ બૈઠે દોઉ કુન્જ સુહાઈ * કોટિ કામ રતિ છબિહિ લજાઈ

દો૦ નવલ કુંજ નવ નાગરી, નવ નાગર નંદનન્દ ।
પ્રેમસિંધુ મર્યાદ તજિ, મિલે ઉમગિ આનન્દ ॥
સો૦ બિલસત મદન બિલાસ, કોટિમદન મનકે મથન ।
યુગલરૂપ શ્રી રાસ, નિત્યબિલાસ બિલાસનિધિ ॥

નાગર શ્યામ નાગરી શ્યામા * શોભિત કુન્જ કુટી છબિધામા
ચિતવત દુરદુર નયન લજોહૈ * સો છબિ બરનિ સકૈ કબિ કોહૈ
રીઝે શ્યામ નાગરી છબિ પર * નાગરી નિરખત શ્યામ સુઘરબર
દેહ દશા કી સુરતિ બિસારૈં * અરસ પરસ દોઉ રૂપ નિહારૈં
શોભિત બદન મહા છબિ છાયે * શિથિલ અંગ શ્રમબિન્દુ સુહાયે
ઇંદીબર[2] રાજીવ કમલ જનુ * ફૂલિરહે મકરન્દ ભરે મનુ
બૈઠે કુન્જ દ્વાર સુખદાઈ * કોમલ કિશલય સેજ સુહાઈ
લરકતિ ચહુંદિશિ કુસુમિત બેલી * ફૂલિરહી તરુ ડાર નબેલી
હરિત ભૂમિ છબિ બરણિ ન જાઈ * બહત સમીર સુખદ પુરવાઈ
આયે ઉલહિ[3] મેઘ સુખકારી * પરત બૂંદ શીતલ શ્રમહારી
ભીજત સુગંધ ચૂનરી સારી * મન સકુચત લખિ રસિક બિહારી
બૂંદ બરાવત[4] મોહન પાતન * હંસિ હંસિ કરત પ્રેમકી બાતન

દો૦ ભીજે રસ રંગ પ્રેમસુખ, જલભીજે દોઉ ગાત ।
ભીજે અમ્બર કુંજ ગૃહ, શ્યામા શ્યામ સુહાત ॥
સો૦ યહ અચરજ કી ગાથ, કો માનૈ કો કહિ સકૈ ।
ગોપસુતા કે સાથ, રમત બ્રહ્મ દ્રુમકુંજ તર ॥

૧ હાં (બીજો પાઠ) ૨ કમળ ૩ ઉમગીને-ચેગઇને ૪ રોકે છે.

યહિબિધિ કરિ બિલાસ બનમાહીં * કહ્યો શ્યામ શ્યામા કે પાહીં
અબ ગૃહ જાહુ સાંઝ નિયરાઈ * માત પિતા કરિ હૈં દુચિતાઈ[1]
યહ રસરીતિ ગુપ્ત કી નીકી * તુમ પ્યારી અતિ મેરે જીકી
કર તે કૌર ડારિ મૈં આયો * તુમરો બોલ સુનત ઉઠિ ધાયો
મેરે પ્રાણ બસત તુમ પાહીં * યક ક્ષણ તુમકો બિસરત નાહીં
સુનિ સુનિ બાતૈં પ્રિય કી પ્યારી * કહતિ મનહિં મન આનંદ ભારી
અતિ સનેહ બોલી સકુચાઈ * સુનહુ પ્રાણ પ્રીતમ સુખદાઇ
કહા કરૌં પગ જાત ન ધરાઃ * મન અટક્યો નહીં માનત ડરકો
દગ તુમકો દેખત સુખ પાવૈં * ગૃહ ગુરુજન મોહિં નેકુ ન ભાવૈં
બરજહુ અપની ચિતવનિ તુમ હરિ * ઔર મન્દ મુસુકાનિ મનોહરિ
તુમ્હરી નેકુ સહજ યહ બાની * સહિયત હૈ હમ સર્બસ હાની*
બશીકરન હૈ ઇનકે માંહીં * બિબશ ભયો મન માનત નાહીં

દો૦ ઐસી બિધિ પરગટ કરત, દમ્પતિ નિજ અનુરાગ
ભરે પરમ આનન્દ રસ બદન આપને ભાગ ।

સો૦ શ્યામ લઈ ઉર લાય, પ્રિયા બોધિ પઠઇ ઘરહિ ।
ચલે આપ સુખ પાય, સુન્દર ઘન સુખ કે સદન ॥

કરતિ જનનિ અવસેર[2] બિસાલા * પહુંચે સદન શ્યામ તેહિ કાલા
લીને ધાય લાય ઉર મૈયા * કહતિ લાલ કી લેઉં બલૈયા
કરતે કૌર ડારિ ઉઠિ ભાગે * સુનત ગાય બ્યાની અનુરાગે
લોહી ગાય આપની જાની * તાતે પ્રીતિ અધિક ઉર આની
વહ તૌ નાહિં ન મેરી ગૈયા * બૃન્દાબિપિન ભ્રમ્યોં સુનુ મૈયા
ગોબર્દ્ધન યમુના તટ સારો * બૃન્દાબન ઢૂંઢત સબ હારો
કોઉ સખા સંગ તહં નાહીં * ફિર્યો અકેલો બનકે માંહીં
યુવતી એક મિલી ધૌં કોહી * સો પહુંચાય ગઈ ઘર મોહીં
સુનિ યશુદા અતિ મન સકુચાની * ધોયે પદ લૈ તાતો પાની
તુરત શ્યામ કો ભોજન દીનો * નિરખિ મુખારબિન્દ સુખ લીનો
લીલાસાગર કુંવર કન્હાઈ * સદા સદા ભક્તન સુખદાઈ
બ્રજબાસી પ્રભુ સબ ગુણ આગર * નંદનંદન સુન્દર સુખસાગર

૧ ખોટી ચિંતા. * સર્બ સયાની (બીજો પાઠ) ૨ ચિંતા. વ્યવસ્થા.

દો૦ તબ શ્રી કીરતિનંદની, રૂપરાશિ ગુણખાન ।
ચલી શ્યામ સુખ દૈ ભવન, નાગરિ નવલ સુજાન ॥
સો૦ લઇ ખોલિકે હાથ, આંચરતે મોતી લરી ।
સખી મિલી યક સાથ, બૂઝતિ કહં તુ લાડિલી ॥
તાસોં બ્યોરા* યક સમુઝાયો * ગઈ હુતી યહ કાજ બતાયો
કહ્યો સખી તબ સુન રી પ્યારી * ઐસી નિધરક ભઈ કહા રી
બ્રજ ઘર ઘર તૈં ફિરત અકેલી * સંગ નહીં કોઇ સખી સહેલી
મોકો સંગ બોલિ નહીં લીની * ઐસી તૈં કરની યહ કીની
પ્રાતહિ ગઈ અબહિં તૂ આઈ * બીત્યો દિવસ નિશા નિયરાઈ
પાયો હાર કિધોં પુનિ નાહીં * દેખહુ મોહિં સાચ મન માહીં
ચતુર સખી મનમેં યહ જાની * મિલવતિ હૈ યહ જુઠી બાની
યહ તો ગઈ શ્યામ કે પાસા * આવતિ હૈ કરિ ભોગ બિલાસા
કહુ પ્યારી કિન હાર ચુરાયો * કૈસે જાય તહાં તૈં પાયો
બ્રજયુવતિન સબહીં મૈં જાનોં * કહો તો સબકે નામ બખાનોં
તાકો નામ લેહિ કિન લીન્હોં * પ્યારી તેરે ગુણ મૈં ચીન્હોં
ચોર તુમ્હારે કુંવર કન્હાઈ * તિનસોં જાય મિલસ તૂ આઈ
દો૦ રસ બશ કીને શ્યામ તૈં કહા બનાવતિ બાત ।
કહે દેત રસ રંગ ભરે, અરુ સોહૈ સબ ગાત ॥
સો૦ કહ બહકાવતિ મોહિ, કહા હાર કહં ગ્વાલિની ।
તબતે જાનતિ તોહિં, જબતે તૈં હરિસંગ કિયો ॥
ઇન બાતન કછુ પાવતિ હૈરી * તોહિં યહૈ નિત ભાવત હૈરી
દેખત મોહિં અકેલી જબહીં * નઇ બાત ઉપજાવતિ તબહીં
બિનહીં દેખે જુઠ લગાવૈ * નાહક મોસોં બૈર બઢાવૈ
સોંહ દિયે બૂઝતિ મૈં તોહીં * જોરિ કહત કૈ દેખ્યો મોહીં
જબ જાની પ્યારી બિરુઝાની[1] * તબ યહ ચતુર સખી મુસકાની
તબ હંસિ કહ્યો જાય ઘર પ્યારી * તૂ છૂતી મૈં તોસોં હારી
ચલી ભવન વૃષભાનુદુલારી * અતિ અવસેર[2] કરતિ મહતારી

* વ્યવસ્થા, હકીકત. ૧. મુશ્કેલીમાં પડી, ફસાઈ ગઈ. ૨ ચિંતા, ફિકર

ગઈ પ્રાત રાધા નહીં આઇ * 'દિવસ ગયે નિસિયામ બિહાઈ[1]
હારકાજ મૈં ત્રાસ દિખાઇ * તાતેં રૂસ રહી કહું જાઈ
હ્વૈ હૈ ધૌ કાકે ઘર માહીં * કહાં જાઉં મૈં ઢૂંઢન તાહીં
જાહુ હાર યહ કહિ પછિતઈ * સુતા સનેહ અધિક અકુલાઈ
સુનિ હૈ બાત મહર કહું જબહીં * મોપર અતિ રિસ કરિહૈં તબહીં

દો૦ શોચતિ જનની બિકલ અતિ, મન ન લહતિ બિશ્રામ ।
ઉર ડરાતિ તાહી સમય, ગઇ કુંવરિ નિજધામ ॥
સો૦ દેખતહી ઉઠિ ધાય, હરષિ લઈ ઉર લાઇકે ।
સુતા માત ઉર લાય શોચ મિટયો ધીરજ ભયો ॥

લેરી માત હાર મૈં પાયો * જા કારણુ મોહિં ત્રાસ દિખાયો
મનહી મન કીરતિ સકુચાઈ * પોચ કરી મૈ યાહિ રિસાઈ
અતિ પુનીત રાધિકા પ્રબીની * કૃષ્ણુ મિલન હિત યહ મતિ કીની
અગમ અગોચર હૈ પ્રભુ જોઈ * બ્રજ બનિતન બસ કીને સોઇ
જો પ્રભુ શિવ સનકાદિક ધ્યાવૈ * બ્રજગોપિન સઁગ સો સુખ પાવૈ
હરિકી કૃપા અગોચર સારી * નિગમનહૂં તે અગમન ભારી
પ્રીતિ બિબશ સબતે ગિરિધારી * રાજા રંક પુરુષ કહ નારી
દેવકિ ઉદર પ્રીતિ બશ આયે * પ્રીતિહિ તે યશુમતિ પય પ્યાયે
પ્રીતિબિબશ બન ધેનુ ચરાઇ * પ્રીતિબિબશ નંદકુંવર કન્હાઈ
પ્રીતિહિ કે બશ દહી ચુરાયો * પ્રીતિ બિબશ ઊખલ બંધવાયો
પ્રીતિ બિબશ ગોબર્દ્ધનધારી * પ્રીતિ બિબશ નટવર બનવારી
પ્રીતિ બિબશ ગોપિન સઁગ કામી * પ્રીતિ બિબશ બૃન્દાબનધામી

દો૦ શ્યામ સદા બશ પ્રીતિકે, તીન ભુવન બિખ્યાત ।
બિના પ્રીતિ નહીં પાઇયે, નન્દમહર કો તાત ॥
સો૦ પ્રીતિ કરહુ ચિત લાય, બ્રજબાસી પ્રભુપદકમલ ।
કહત સન્ત શ્રુતિ ગાય, પ્રભુહરિ રીઝૈં[2] પ્રીતિકો ॥

---

૧ એક પહોર રાત વ્યતીત થઈ ૨ પ્રભુ રીઝત હૈ (બીજો પા.)

અથ પ્યારીકે ઘર મિલનકી લીલા

ભયે શ્યામ નાગરિ બશ ઐસે * ફિરત છાંહ સંગહિ સંગ જૈસે
બદનકમલરસરૂપ લુભાને * રહત શિલીમુખ[1] જ્યોં મડરાને[2]
બચન નાદરસ મૃગ જ્યોં ગીધે[3] * નયન કટાક્ષ બાંક શર બીધે
કબહું શ્યામ યમુના તટ જાહીં * બિન પ્યારી દેખે અકુલાહીં
કબહું કદમ ચઢિ મગ અવલોકૈં * કબહું જાય બન કુંજ બિલોકૈં
ગૃહ મન લગત કહૂં મન નાહીં * મિલન પ્રકાર ચહત ચિતમાહીં
તબ બૃષભાનુ પુરા તન આવૈં * મુરલી મધુર બજાવૈં ગાવૈં
પ્યારી પ્રગટ શ્યામ ગતિ દેખી * દેખિ મનહિં મન સિહાત બિશેખી
અતિ અનુરાગ ભરે દોઉ નાગર * ગુણસાગર રસરૂપ ઉજાગર[4]
અરસ પરસ દોઉ ચાહત ઐસે * શશિ ચકોર અંબુજ અલિ જૈસે
ચલી યમુન બૃષભાનુદુલારી * શોભિત સંગ નવલ બ્રજનારી
દેખે નન્દસુવન તેહિ ખોરી[5] * બ્યાકુલ પ્રેમ બિકલ મતિ ભોરી

દો૦ સખિન સંગ લખિ નાગરી, મન ડરપી સકુચાય ।
શ્યામ પરે ફંદ કામકે, કૌન કહૈ સમુઝાય ॥

સો૦ સખિયનકે સંકોચ, બોલ સકત નહીં મુખવચન ।
હૃદય ભયો અતિશોચ, દેખિ બિરહબ્યાકુલ હરિહિં ॥

ઈતહિ સખિન સોં બાત બનાવૈં * ઉતહિ શ્યામ કો ભાવ જનાવૈં
મુખ મુસકાય સકુચિ પુનિ લીને * સહજ અલક નિરવારન કીને
એક સખી યમુના સોં આવતિ * તાહિ ભેંટિ યોં બચન સુનાવતિ
મેરે સદન આઇયો આલી * હર્ષ ભયે યહ સુનિ બનમાલી
પ્યારી ગુપ્ત ભાવ જો કીનો * શ્યામ સુજાન જાન સો લીનો
હરષિ ગયે તબ નિજ ગૃહ મોહન * પ્યારી ચલી સખિન કે ગોહન
ચતુર સખિન મનમેં લખિ લીનોં * ભાવ કછૂ હરિસોં ઈન કીનોં
હસૈં આપુસ મેં બતરાની * હરિતનુ લખિ કછુ યહ મુસકાની
પુનિ મુસકાય કમલમુખ ફેર્યો * સદન બુલાય સખી કો ટેર્યો

---

૧ ભમરો. ૨ ચારે બાજુ ભમતા. ૩ લલચાતું. ૪ પ્રખ્યાત. ૫ સાંકડી ગલી.

ગયે શ્યામ ઉત હર્ષ બઢાઇ * યે અતિ ચતુર કરી ચતુરાઈ
ઔર ભાવ કૈસો ગન કોઊ * આજ રૈનિ મિલિ હૈં યે દોઊ
લૈ યમુના તે જલ અતુરાઇ * સખિન સંગ પ્યારી ઘર આઈ

દો૦ ભાવ દિયો નિશિ આઇ હૈં, મેરે મોહન આજ ।
અતિ હર્ષિત અંગન સજતિ, ભૂષણ બસન સમાજ ॥

સો૦ સહજ રૂપકી ખાન, અંગ શૃંગારત લાડિલી ।
કો કરિ સકૈ બખાન, ત્રિભુવનપતિ હરિબલ્લભા ॥

અંગ શ્રૃંગાર કિયો હરિપ્યારી * બેની રચિ નિજ પાણિ[1] સંવારી
મોતિન સંગ જરાઊ ટીકો * કિયો બિંદુ બંદન કો નીકો
લોચન અંજન રેખ બનાઈ * શ્રવણન તરવન[2] કી છબિ છાઈ
નાસા નથ અતિહી છબિ છાજે * નાગબેલિ[3] રંગ અધરન રાજે
સુભગ અંગ સબ નૌ-સત[4]સાજે * સુરંગ સુગંધ બસન શુભ ભ્રાજે
મનમોહન કો પંથ નિહારૈ * કબહુંકિ ઉત્કંઠા જિય ધારૈ
ભયો બાલ શશિ અસ્ત નિહારી * કહતિ આજ ઐહૈં ગિરિધારી
આવન પૈહૈં કૈ ધૌં નાહીં * કૈ આવત હ્વૈ હૈં મગમાહીં
કૈ ધૌં તાત માત ભય કરિ હૈં * કૈ આવત મેરે ઘર ડરિ હૈ
આવૈંગે કૈ ધૌં હરિ નાહીં * યોં શોચતિ પ્યારી મન માહીં
કબહૂં રચિ રુચિ સેજ સંવારૈ * હરિ ઐહૈં મન હર્ષ બિચારૈ
સુમન સુગંધ સેજ પર ધારૈ * પુનિ પુનિ કરિ અભિલાષ નિહારૈ

દો૦ આવૈ કબહું અચાનકહિ, જો મો ગૃહ ઘનશ્યામ ।
ડારતિ અતિ અનુરાગભરિ, સુભગ પાંવડે[5] ધામ ॥

સો૦ પ્રકટે કૃપાનિધાન, યોં અભિલાષા કરત હી ।
કો કરિ સકૈ બખાન, ભયો જુ સુખ લખિ દુહુઁન મન ॥

વહ છબિ કાપૈ જાત બખાની * વહ રસ ઝિઝક મંદ મુસુકાની
વહ મૃદુ મધુર મંદ મુસકાની * વહ સંયોગ પ્રેમ સકુચાની
વહ શોભા વહ ચિતવનિ બાંકી * વહ રસ પ્રેમ ઉમંગ દુહુંધાંકી
વહ સુખ શ્રીરાધા માધવ કો * કો કહિ સકૈ આહિ જગ કબિ કો

૧ હાથ ૨ કર્ણફૂલ ૩ નાગવેલિ-પાન ૪ સોલ શૃંગાર. ૫ પાથરણા

जाकी महिमा भेद न जानै * कवि ताको केहि भांति बखानै
श्यामा श्याम सेज पर सोहैं * अरस परस दोउ मन मोहैं
गुण आगर छबिसागर दोउ * केटि काम रति सम नहीं सोउ
मत्त प्रेमरस बिबश बिहारैं * युगल परस्पर अंग सवारैं
लटपटि पाग सँवारति प्यारी * अलक सुधारत श्रीगिरिधारी
रस बिलास दोउ अनुरागे * आलिंगन चुंबन रस पागे
हास बिलास बिबिध रसरीती * इहि सुख रैन याम त्रय बीती
अति रसमत्त युगल अलसाने * पुनि पोढ़े दोउ लपटाने
दो० निशि निघटी तमता मिटी, उडुगण[1] ज्योतिमलीन ।
गये कुसुम कुम्हिलाइकै, भई दीप छबि छीन* ॥
सो० बिकसे सरस सरोज, भयो पवन शीतल सुरभि[2] ।
धरी उतारि मनोज, पचन आपने धनुष तें ॥
सरस बचन बोली तब प्यारी * जागहु प्राणनाथ बनवारी
भयो प्रात जो समय कन्हाई * प्राची दिशि पीरी परि आई
चन्द मलिन विरही सुहचानी * अलि छूटे कुमुदिनि सकुचानी
बोले तमचर[4] जहँ तहँ बानी * मिले कोक कोकी सुखमानी
उठहु प्राणपति सदन सिधारो * है ब्रज घर घर घेर हमारो
लगी रहति परखति ब्रजनारी * जागहिं जन गुरुजन भय भारी
सुनत उठे मोहन मुसकाई * चले सदन अपने अतुराई
गृहते निकसत सखियन जानी * देखि दरश तनुदशा भुलानी
प्रकट दरश दै गये कन्हाई * यह उनकी मनसाध[6] पुराई
शीश मुकुट मोतिन की माला * पीत बसन कटि नैन बिशाला
श्याम बरण तनु सुन्दरताई * अंग अंग छबि बरनी न जाई
देखि रूप मन रह्यो लुभाई * निकसि गये गृह कुंवर कन्हाई
दो० बारबार जिय लाडिली, यह शोचति पछितात ।
गये श्याम आलस भरे, नेकु न सोये रात ॥
सो० देखै जिन सखि कोय, श्याम गये मो—सदनते ।

१ तारा॰नो समूह * क्षीण, झाखुं. २ सुगंधा ३ पूर्व. ४ कुकड़ा. ५ चकवाक. ६ अभिलाषा.

મૈં રાખો હૈ ગોય,+અબલગિ યહ રસ સખિનસોં ॥
દેખોં જાય પંવરિ[1] હૈ પ્યારી * જહાં તહાં ઠાઢી વ્રજનારી
સકુચ ગઇ ચિંતા ઉપજાઈ * બાર બાર મન મન પછિતાઇ
હરિ સોં પ્રીતિ ગુપ્ત હી મેરી * સો ઈન આજ પ્રકટ કરિ હેરી
નિકસે શ્યામ હમારે ઘરસોં * ઇન જાન્યો હૈવે હૈં અટકરસોં
નિતહીં નિત બૂઝતિ યે આઇ * મૈં નિદર્યોં[2] ઈનકો સતરાઇ[3]
અબ તો શ્યામ પ્રકટ ઈન દેખ્યો * કરિહૈ મોસોં બહુત પરેખ્યો[4]
યહ તો દાંવ ભલો ઇન પાયો * અબ કૈસે કરિ જાય છિપાયો
અબહીં બૂઝહિંગી સબ આઈ * કહ કહિહોં અબ ઉનસોં જાઈ
પ્રકટ કરોં તો હોય અનીતિ * રાખન ગુપ્ત કહ્યો હરિ પ્રીતિ
શોચ પર્યો કછુ બાત ન આવૈ * બાર બાર મન પ્રભુહિ મનાવૈ
પ્રાણનાથ હરિ હોઉ સહાઇ * જાતે મેરી પતિ[5] રહિ જાઈ
જૈસે બોધ[6] સખિન કો હોઈ * દીજૈ નાથ બુદ્ધિ અબ સોઈ
દો૰ ઐસે શોચતિ લાડિલી, કબહૂં પ્રભુહિ મનાય ।
કબહૂઁ પ્રભુ કો સુખ સમુઝિ, પ્રેમ મગન હૈવૈ જાય ॥
સો૰ ભયો બોધ ઉર આય, સુમિરત હી મનભાવનો ।
કહિહોં સખિન બુઝાય, મન મન હરષી નાગરી ॥
પરમ કુશલ રાધે હરિ પ્યારી * રચ્યો સખિન કો બોધ વિચારી
અતિ આનંદ પુલકિ તનુ આયો * શોચ મોહ ઉરતે બિસરાયો
જો છબિ સુન્દર કુંવર કન્હાઈ * ગયે પ્રાત સખિયન દરશાઈ
ઉનસોં સોઇ રૂપ બખાન્યો * યહ બિચાર પ્યારી ઉર આન્યો
પ્યારી પિય કે ગર્બ ગહેલી * અંગ અંગ છબિ પુંજ ભરેલી
બૈઠી સદન બિરાજત રૂરી * શ્યામ સનેહ સુધારસ પૂરી
કહતિ પરસ્પર સખિ પરિહાસા * કહતિ ચલો રાધા કે પાસા
હૈવૈ હૈ નિધરક ઘરમેં વૈસી * દેખહિં ચલો બદન છબિ કૈસી
કૈસે અંગ આભૂષણ કૈસે * કછુ બદલે કૈ ધોં હૈં વૈસે
આજ રૈનિ હરિ સોં રતિ માની * કહિ હૈ કહા સુનો ચલિ બાની

+ સંતાડીને. ૧ દ્વારે. ૨ નિરાદર કર્યા. ૩ ગુસ્સે થઇને ૪ પરીક્ષા. તપાસ ૫ આબરૂ ૬ જ્ઞાન.

રાધા ગૃહ ગવનીં વ્રજનારી * ગઈ જહાં વૃષભાનુદુલારી
દેખ નાગરી મુખ નહીં બોલી * જાન્યો આપહિ[1] કરત ઠઠોલી[2]
દો૦ સહજ રહી બોલી નહીં, કછૂ બદન સોં બૈન ।
નિકટ બુલાયો સખિન કો, નયનનહી કી સૈન ॥
સો૦ ઇત લીનો ઇન જાન, પરમ ચતુર આલી સબૈ ।
યહ કછુ રચત સયાન, દેખિ હમૈં બોલી નહીં ॥
અપનો ભેદ કછૂ નહિં દૈહે * કહા બોધ રચિકૈ ધોં કૈહે
અપની જાંઘગલ ચીર સુરવૈ * કૈસેહુ પ્રકટ ન કાહુ જનાવૈ
નિધરક ભઈ શ્યામ સંગ પાઈ * ભૂરહુ મતિ યાકી લરિકાઈ
નિરખો ભૃકુટી ત્યોર નિહારી * કૈહે કહાં ધોં બાત સંવારી
રાખતિ ગર્ણ તુમહૂં સબ કોઉ * દેખહુ બોલિ નહીં કિન કોઉ
કહ્યો બિહુંસિ તબ ઇક વ્રજનારી * સુનો અહે વૃષભાનુ કુમારી
આજ કહા મુખ મૂંદિ રહી હૈ * કા પર રિસ કરિ મૌન ગહી હૈ
હમ સોં કહતિ નહીં સો એરી * હમ તો સંગ સખી હૈ તેરી
કૈ દેવન કો ધ્યાન ધર્યો રી * કૈ સુભાવ કછુ યહૈ પર્યો રી
જબ આવતી હમ તેરે પ્યારી * તબ તબ યહૈ ધરન તૈં ધારી
તુમ દુરાવ કિત રાખતિ હમ સોં * હમહૂં કછુ રાખતિ હૈં તુમ સોં
ઐસો સોચ કહા મન માહીં * જો જવાબ તોહિં આવત નાહીં
દો૦ કછુ દિનતે તેરી પ્રકૃતિ, અરી પરી યહ કૌન ।
નિઠુર ભઇ હમસોં રહતિ, જબ તબ સાધે મૌન ॥
સો૦ અપને મન કી બાત, કછુ હમસોં ભાષતિ નહીં ।
ઐસે કહિ મુસકાત, પ્યારી સોં સબ નાગરી ॥
મનહીં મન જાનતિ સબ પ્યારી * મોસોં હઁસી[3] કરતિ વ્રજનારી
પરમ પ્રબીન સકલ ગુણખાની * બોલી મધુર મનોહર બાની
સુનહુ સખી બૂઝતિ કહ હમ સોં * કહા બુઝાય કહૌં મૈં તુમ સોં
આજ પ્રાત ઇક ચરિત નયો રી * જાત ઇતૈં કછુ દગન[4] લહ્યો રી
નીકૈ નેકુ ન દેખન પાઈ * તબહીં તે મન રહ્યો લુભાઈ

૧ આઈ (બીજો પાઠ). ૨ મશ્કરી. ૩ આંખોએ.

કે ઘનશ્યામ કે શ્યામ કન્હાઈ * યહૈ શોચ ઉર રહ્યો સમાઈ
બક પંક્તિ કે હૈ ગજમોતી * પીત દુકૂલ[1] કિ દામિનિ[2] જ્યોતિ
ઈન્દ્ર શરાસન[3] કે બનમાલા * શીશ મુકુટ કે ધૌં અરિ બ્યાલા[4]
મંદ મધુર જલધર કી ગાજન * કે ધૌં પગ નૂપુર ધુનિ બાજન
દેખે આજ શ્યામ જબહીં તે * પર્યો યહૈ ધોખો તબહીં તે
કહા કહોં હરિકી ચપલાઈ * ઐસો રૂપ ગયો દરશાઈ
ભરી શ્યામ રસ કુંવરિ સયાની * કહતિ સખિન સોં નિધરક બાની

દો૦ સખી કહતિ સબ આપુમેં, સુનહુ ન યાકી બાત ।
પ્રકટ કરન આઈ જુ હમ, આપુહિ પ્રકટતિ જાત ॥
સો૦ હમ દેખે જિય શ્યામ, તૈસે હી ઇનિહું લખે ।
દોષ દેતિ બિન કામ, યહ સૂધી હમહીં કુટિલ ॥

ઇતનેહીં રહો ઔર જિન ભાખો * જો ચાહો અપની પતિ રાખો
ઇનસોં તુમ ચાહનિ હો જીતો * મન તે ગર્બ કરો યહ રીતો
યહ હરિકી પ્યારી પટરાની * કો યાકી બુધિ સકે બખાની
હમ યાકી દાસી સર નાહીં * દેખહુ સખી સમઝ મનહીં
હમ દેખતિ કછુ ઔર સુભાઊ * યહ દેખતિ હરિકો સતભાઊ[5]
યાકી અસ્તુતિ કહા બખાને * ઇનહીં ભલે શ્યામ પહિંચાને
તબ હઁસિ કહ્યો સખિન સુન પ્યારી * તૈં જો લખે સો હૈં બનવારી
પ્રાતહિ તેં જો આજ નિહારે * ગયે કાન્હ વે મેઘ ન કારે
મોર મુકુટ શિર મોર ન હોઈ * કટિ પટપીત ન દામિનિ સોઈ
મુક્તમાલ બનમાલ સુબેસૂ * નહિં બક પાંતિ ન ધનુષ સુરેસૂ
પગ નૂપુર ધુનિ ગરજન નાહીં * મત રાખો ધોખો મન માહીં
દેખે તૈં પ્રાતહિ ગિરિધારી * કાહે કો શોચતિ મન પ્યારી

દો૦ ધનિ ધનિ બ્રજકી નાગરી, હરિછબિ લખત અનૂપ ।
મોહિં હોત ધોખો તબહિં, જબ દેખતિ વહ રૂપ ॥
સો૦ તુમ દેખતિ હરિ ગાત, કૈસે દૃગ ઠહરાય સબ ।

૧ વસ્ત્ર. ૨ વિજળી. ૩ ધનુષ્ય. ૪ સાપ. ૫ સદ્ભાવ, સીધાપણું.

મોપૈ લખે ન જાત, કરિ હારી કેતો યતન[1] ॥
તુમ દરશન પાવતિ રી કૈસે * મોહું શ્યામ દિખાવહુ તૈસે
વે તો અતિ છબિ ચપલ કન્હાઇ * તુમ કૈસે દેખત ઠહરાઇ
કૈસે રૂપ હૃદય મેં રાખો * મોસોં સખી સાંચ સબ ભાખો
મૈં દેખ ન પાવત હરિ નીકે * રહતિ સદા અભિલાષા જીકે
ધનિ ધનિ તૂ વૃષભાનુ દુલારી * ધનિ તુવ પિતા ધન્ય મહતારી
ધનિ સો દિવસ રૈનિ સો બારા * જબતે લીનો રી અવતારા
ધનિ તેરે બશ કુંજબિહારી * ધનિ તૈં બશ કીન્હે ગિરિધારી
ભાવ ભક્તિ મતિ રતિ ધનિ સોઉ * એક સુભાવ ધન્ય તુમ દોઉ
તોહિં શ્યામ હમ કહા દિખાવૈં * તૂ હરિકો હરિ તોકો ભાવૈં
એક જીવ દૈ દેહ તુમ્હારી * વે તોમેં તૂ ઉન મેં પ્યારી
ઉનકી પટતર કો તૂ દીજૈ * તેરી પટતર ઉન કો લીજૈ
સુધા સુધા ગુણ કયોં બિલગાઇ[2] * ગૂંગે કો ગુરુ કહ્યો ન જાઇ

દો૦ તૂ ઉનકે ઉરમેં બસી, વે તેરે ઉર માહિં ।
અરસ પરસ જ્યોં દેખિયે, દરપન દરપન છાહિં ॥

સો૦ કહી કૌનપૈ જાહિં, તુમ દોઉ નિર્મલ ગાત અતિ ।
વે તેરે રંગ માહિં, તૂ ઉન કે રંગ મેં રંગી ॥

નીલામ્બર શ્યામા છબિ તેરે * તુમ છબિ પીત બસન ઉનકેરે
ઘન ભીતર દામિની બિરાજૈ * દામિનિ ઘનકે ચહુંદિશ રાજૈ
તુમ અનૂપ દોઉ સમ જોરી * નંદનંદન વૃષભાનુકિશોરી
સુનિસુનિ સખિયન કી સુખબાની * બોલી રાધા કુંવરી સયાની
મૃગલોચનિ સાંચી કહુ મોસોં * મૈં બૂઝતિ સકુચતિ હૌં તોસોં
મોસો માનત નેહ કન્હાઇ * મેરી સોં કહિ મોહિં સુનાઇ
તુમ તો રહતિ શ્યામ સંગ નિતહીં * મિલતિ જાય ઉનસોં જિતતિતહીં
ઉન કે મનકી સબ તુમ જાનો * હાહા મોસોં સાંચિ બખાનો
સુનુ રાધા ઇતરાત[3] કહારી * તો તેં ઓર કૌન હૈ પ્યારી
તેરે બશ નંદનન્દન એસે * રહતિ પોન[4] પડ્ખા બશ જૈસે

---

૧ કેટલાય પ્રયત્ન કરી થાકી. ૨ જુદા પડે. ૩ ગર્વ કરે છે. ૪ પવન.

જ્યોં ચકોર શશિ કે બશ માહીં * હૈ શરીર કે વશ પરછાહીં
નાદ વિવિશ મૃગ દેખિય જૈસે * મન મોહન તેરે વશ તૈસે
દો૦ મિલિ ખરિક તૂ શ્યામ કો, દઇ ધેનુ દુહિ તોહિં ।
તેરે વશ હરિ તબહિં તે, કહા ભુરાવત[1] મોહિં ॥
સો૦ બરણોં કહા સનેહ, નેકહું તુમ ન્યારે નહીં ।
હો તુમ એકહિ દેહ, વે દક્ષિણ[2] તુમ વામ[3] અંગ ॥

અથ ગર્વવ્યાજ વિરહલીલા

સુનુ પ્યારી લલિતા સુખ બાની * મેરે જિય મેં યહ અનુમાની
ઔર નહીં કોઊ મો સરી કી * હો રાધા આધા અંગ હરિ કી
અપનેહા બશ પિય કો કરિહો * અનત જાત દેખહુ તો લરિહો
ઐસે ગર્બ કિયો જિય પ્યારી * ઘર ઘર ગઈ સકલ બ્રજનારી
ઈહિ અન્તર આયે ગિરિધારી * ગર્વવિભંજન જન સુખકારી
હરિ અન્તર્યામી અવિનાસી * જાની પ્યારી ગર્વ ઉદાસી
ઉઝકિ ઝાકિ પ્યારી તન હેર્યો * પ્યારી દેખત હી મુખ ફેર્યો
કહ્યો કાન્હ તુમ માનત નાહીં * ઉઝકત ફિરત ઘરન બ્રજ માહીં
મિસહી મિસ યુવતિન કો હેરો * નેક નહીં છાંડત ઘન ઘેરો
કોઉ જૈસે તૈસે અપને ઘર * તુમ આવત માનત નાહીં ડર
ઐસે પ્રેમ ગર્બ કરિ પ્યારી * પ્રાણનાથ તન નાહીં નિહારી
જાન્યો દ્વારે લગે કન્હાઈ * બૈઠિ રહી અભિમાન જનાઈ
દો૦ હૃદય શ્યામ સુખ ધામ મેં, રાખ્યો ગર્વ બસાય ।
ઠૌર તહાં પાયો નહી, રહે શ્યામ સકુચાય ॥
સો૦ જહાં રહત અભિમાન, તહાં વાસ મેરો નહીં ।
સો રાધા ઉર જાન, આપ લગે પછિતાન હરિ ॥
તુરતહિં ગમન તહાં તે કીનો * નહીં દરશ પ્યારી કો દીનો
ચકિત ભઈ પ્યારી મન માહીં * યહાં શ્યામ આયે ક્યોં નાહીં
આવત આપ દ્વાર પુનિ દેખ્યો * તહાં નહી નંદલાલહિ પેખ્યો

---
૧ સમજાવે છે ૨ જમણો. ૩ ડાબો.

આંકતહી ફિર ગયે કન્હાઇ * મનહીં મન શ્યામા પછિતાઇ
મોતે ચૂક પરી અતિ ભારી * તાતે મોહન મોહિં વિસારી
એક તો બૈઠિ રહી ગર્વાની * દૂજે મૈં હરિ સોં અકુલાની[1]
મેરી બુદ્ધિ, જાનિકૈ હીની * મોસોં શ્યામ નિઠુરતા કીની
વે બહુ, નાયક, કુંજબિહારી * મોસી ઉનકે કોટિક નારી
કાસોં કહોં હરિકો કો લ્યાવૈ * કો અબ મોકો હરિહિ મિલાવૈં
ભઈ વિરહ વ્યાકુલ અકુલાઈ * બદન સરોજ ગયો કુમ્હિલાઈ
તગ આપુન કો નિઠુર કહાવૈ * સુમિરિ પ્રીતિ ઉર ભરિ ભરિ આવૈ
નેકુ નહીં ધીરજ ઉર ધારૈ * નૈન સરોજન સોં જલ ઢારૈ

દો૦ ભઈ વિકલ અતિ નાગરી, વિરહ વ્યથાકી પીર ।
ખાન પાન ભાવૈ નહીં, સુધિ બુધિ તજી શરીર ॥
સો૦ ઘર બાહર ન સુહાય, સુખ સબ દુખદાયક ભયે ।
રહો શોચ ઉર છાય, બ્રજબાસી પ્રભુ મિલનકો ॥

રાધા સદન સખી પુનિ આઇ * દેખિ દશા મન અતિ ભરમાઇ
અતિ વ્યાકુલ તન વદન મલીના * નીરવિહીન મીન જિમિ દીના
કર ગહિ ગહિ બૂઝતિ બ્રજનારી * કહા ભયો તોકૂં[2] રી પ્યારી
ઐસે વિવશ ભઇ તૂ કાહે * હમૈં સુનાઇ કહતિ નહીં કાહે
અતિ પ્રસન્ન દેખ્યોં તોહિં તબહીં * ક્યોં મુરઝાઇ[3] ગઇ રી અબહીં
બહુરિ લખે યોં કતહૂઁ કન્હાઇ * ઉનહીં તોહિં ઠગોરી લાઈ
શ્યામનામ સુનિ શ્રવણન જાગી * જાન્યોં હરિ આયે અનુરાગી
આતુર સખી કણ્ઠ લપટાની * ચૂક પરી મોતે કહિ બાની
અબ અપરાધ ક્ષમો રિસ ત્યાગી * કરુણા કરિ મોહિં કરહુ સભાગી
ચકિત રહી સબ બ્રજકી નારી * રહી શોચિ રાધિ કહિ નિહારી
શીતલ જલસે મુખ પખરાયો[4] * પોછિ આઁચરન બચન સુનાયો
આજ ભઇ કૈસી ગતિ તેરી * પરમ ચતુર બ્રજ મેં તૂ હૈ રી

દો૦ ભયો અલિન કે વચન સુનિ, કછૂ ચેત ઉર આય ।
તબ જાની એ તો સખી, ગઇ હૃદય સકુચાય ॥

૧. ચીડાઈ. ૨ તને ૩ કરમાઈ ૪ ધોવરાવ્યુ

સો૦ કયોં તુમ વદન મલીન, કાહે તૂ ઐસી ભઇ ।
કહુ પ્યારી પરબીન, બાર બાર બૂઝતિ સખી ॥

બોલી તબ સખિયન સોં પ્યારી * તુમ સોં કરોં દુરાવ કહારી
મૈં તો હરિકે હાથ બિકાની * ઉન મોહિ તજી કુટિલ મતિ જાની
અપની કથા શ્યામકી કરણી * પ્રકટ કહોં તુમસોં સબ વરણી
બૈઠી હી મૈં સદન અકેલી * ઝાંકે આય દ્વાર હરિ હેલી
મૈ મન મેં કછુ ગર્વ બઢાયો * આદર કરિ નહીં ભવન બુલાયો
ઉન મેરે મન કી સબ જાની * અંતર્યામી । સારઁગપાની
કમલનૈન વે ગર્વપ્રહારી * જાત રહે સખિ મોહિં બિસારી
તબનેં વિરહ વિકલ અતિ કીનો * અહંકાર યહ ફલ મોહિ દીનો
ચિત ન રહૈ કિતનો સમુઝાઊં * અબ કૈસે કરિ દરશન પાઊં
ભયો ભવન વન મોકહુઁ આલી * નહીં સુહાત બિના બનમાલી
સુનહુ સખી લાગતિ મૈ પાઊ[1] * અબ હરિ મિલૈ ધોં કરહું ઉપાઊં
બિન મનમોહન કુંવર કન્હાઈ * ભયે સુખદ સબ મોહિ દુખદાઈ

દો૦ ગિરિકન્યાપતિ[2] તિલક કર, દાહત અનલ[3] સમાન ।
શિવસુત બાહન ભખન[4] કો, ભયો હલાહલ પાન ॥

સો૦ જલધિ સુતા[5] સુત હાર ભયો ઇન્દ્ર આયુધ સખી ।
મલયજ[6] મનહું અઁગાર, શાખા મૃગ[7] રિપુબસનબર ॥

સખી દશા મેરી યહ હેરી * ભયો કામ અબ મોકો બૈરી
વારિજભવસુત[8] પ્રિયકી ચાલી * અબ નહીં હરિસોં કરિહો આલી
ઋતુ બિચાર જો માનહિં કરિયે * સોઉ જરિ જાહુ ન ઉરમેં ધરિયે
અબ સુભાવ રહિહો હરિ સાથા * મોહિં મિલાવહુ સખિ બ્રજનાથા
સુનિ રાધે કરની યહ તેરી * હમ સો ભેદ કિયો તૈ હેરી
ઉન કે ગુણ જૈસે નહીં જાને * અબકીં તે ઐસે ઢંગ ઠાને
એકહિ બાર મિલી તૂ ધાઈ * નહીં રાખી મર્યાદ બડાઈ

૧ હુ પગે લાગુ છું. ૨ મહાદેવ. ૩ અગ્નિ. ૪ ગિરના પુત્ર ગણપતિના વાહન ઉંદરને ખાનાર નાગ. ૫ છીપના મોતાનો હાર. ૬ ચંદન. ૭ વાંદરું ૮ બ્રહ્માના પુત્ર નારદજી

તેં હી ઉનકો મૂંડ ચઢાયો * તબ નહીં હમકો ભેદ જનાયો
ભવન બિપિન સંગ ડોલન લાગી * વે બહુ તરુણિરમન અનુરાગી
નિજકર અપનો મહત ગઁવાયો * પરબસ પરિ કૌને સુખ પાયો
મેરો કહ્યો અજહું મન માહીં * હિત કરિ માનેગી ધોં નાહીં
ધીરજ ધરુ કત મેરતિ બૃથાહીં * તૂહું માન કરત ક્યોં નાહીં

દો૦ બાત આપની આપને, કર હૈ દેખ બિચાર ।
ભઈ કહા ઐસો વિવશ, એ રી એકહિ બાંર ॥

સો૦ પુરુષ ભંવર જિયજાન, ભોગી બહુત પ્રસૂન[1] કે ।
વિના કિયે બહુમાન, કૌને પિય નિજવશ કિયે ॥

કહતિ સખી તુમ તો યહ બાતા * કમ્પ હોત સુનિ મેરે ગાતા
મૈં તો માન શ્યામ સોં કીનો * તાતે ઇતનો દુખ મોહિ દીનો
અબ તો ભૂલિ માન નહીં કરિહોં * શ્યામ મિલૈ તો પાયઁન પરિહોં
વિનતી કરિ કરિ ઉનહિં સુનાઊં * યહ અપનો અપરાધ ક્ષમાઊં
ચૂક પરી મોતેં મૈ જાન્યો * ઉનકો યહ અપરાધ ન માન્યો
વે આવત હૈં મેરે નીકે * મૈં હી ગર્વ ધર્યો સખિ જીકે
મેરે ગર્વ, તો કહા સયોરી * મિટયો હૃદય સુખ દુ:ખ ભયોરી
જાતે હાનિ આપની હોઈ * કહો સખી કીજૈ ક્યોં સોઈ
માન વિના નહીં પ્રીતિ રહૈ રી * પ્રકટ દેખિ મોહિં કહા કહૈ રી
ધાય મિલે કી ગતિ તેરીઆી * ભઈ અધીન ફિરતિ ચેરીસી
અપનો ભેદ ઉન્હૈં તૈ દીનો * તબ દુરાવ હમહૂં સોં કીનો
ભયબિન પ્રીતિ હોતી નહીં પ્યારી * સો જિય માનહું સીખ હમારી

દો૦ પુનિપુનિ સિખવતિ તુમ સખી, માન કરનકો મોહી ।
મન તો મેરે હાથ નહિં, માન કૌન બિધિ હોહિ ॥

સો૦ ઉમગ ભરત દિનરાત, શ્યામગુણનિ અભિલાષકરિ ।
મન નહીં માનત બાત, માન સજોં કૈસે સખી ॥

મન મોસોં અબ બામ[2] ભયો રી * કહા કહોં હરિસંગ ગયો રી
અબ અપનો હિત ઉનહી ન જાનૈ * મુદિત મૂઢ અપમાન ન માનૈં

૧ ફૂલ ૨ વિરુદ્ધ

ઇન્દ્રી સબ સ્વારથ રસપાગી * ગઇં સંગ મનહીં કે લાગી
ઘર ફૂટે કયોં રહ્યો પરૈ રી * મનહિં બિના કો માન કરૈ રી
અબ કોઊ મેરે સઁગ નાહીં * રહી અકેલી મૈં બન માહીં
તાપર ભયો કામ અબ વૈરી * વિરહ અગ્નિ તન જારત હૈ રી
પ્રતિને પર તુમ માન કરાવતિ * કહો કૌન સખિ યહ કહનાવતિ
મૈ તો ચૂક આપની માની * મોહિં મિલાવહુ શ્યામહિં આની
અબ તો કયોંહૂં માન ન કરિહોં * એસી બાત કહૈ તિહિ લરિહોં
આલી મોહિં નઁદનંદન ભાવૈ * સોઇ હિતૂ જો આનિ મિલાવૈ
અબ જો મિલહિં શ્યામ બડભાગી * ફિરત રહોં સઁગહી સગ લાગી
એસે કહિ પ્યારી અનુરાગી * દારુણ વિરહ વ્યથા ઉર જાગી

દો૦ દેખિ દશા સહિ નહીં સકી, અલી ઉઠી અકુલાય ।
હમ રાધાકી પ્રિયસખી, રચિયે બેગિ ઉપાય ॥
સો૦ કહૈં શ્યામ સોં જાય, એસી ચુક પરી કહા ।
દીજૈ યાહિ મિલાય, ઝુરિઝુરિ અતિ પીરી પરી ॥

સખિન કહ્યો તબ સુનિ રી પ્યારી * મતિકિ હોય વ્યાકુલ સુકુમારી
અબહિં જાય હમ શ્યામહિં લ્યાવૈ * નેકુ ધીર ધરુ તોહિં મિલાવૈ
પટ સોં પોંછિ બદન બૈઠાઇ * તનક બાત બહુભાંતિ સુનાઈ
નેકુ નહીં ધીરજ ઉર ધારૈ * બાર બાર મુખ કાન્હ ઉચારૈ
સાવધાન કરિ સખો સયાની * દૌરી ગઇ યહૈં અતુરાની
લખિ હરિમુખ લલિતા મુસકાયે * હરિ લખિ હઁસે દુહૂં મન જાની
તબ હરિ લલિતા સોં મુસકાયે * બૂઝત ચિતવન નૈન ચુરાયે
અતિ આતુર આઇ કત ધાઇ * કાહે બદન ગયો મુરઝાઇ
બોલી લલિતા તબ મુસકાઇ * સુનહુ ચતુર નઁદનંદ કન્હાઇ
આજ એક અચરજ લખિ પાયો * પરમ વિચિત્ર ન જાત બતાયો
અતિહી અદ્દ્ભુત રચના જાકી * વરણત બનત ભાંતિ નહીં તાકી
રીઝિ રહી મૈં તોહિં નિહારી * રીઝોગે લખિ કુંજબિહારી

દો૦ મૈં આઈ તુમસોં કહન, ચલહુ દિખાઊં નૈન ।
દેખિ પરમસુખ પાઇહો, જો માનો મો બૈન ॥

સો૦ એક અનૂપમ બાગ, સુવરણ વરણ્યુ જાય કહિ ।
ઉપજત લખિ અનુરાગ, અતિ વિચિત્ર બાનક બન્યો ॥

યુગલ કમલ[1] અતિ વિમલ બિરાજૈ * તાપર રાજહંસ[2] છબિ છાજૈ
દ્વૈ કદલી તરુ[3] તાપર સોહૈં * બિન દલ ફૂલ ઉલટે મન મોહૈં
તાપર મૃગપતિ[4] કરત બિહારૂ * મૃગપતિ પર સરવર[5] ચક આરૂ
દ્વૈ ગિરિવર[6] સરવર પર રાજૈ * તિન પર એક કપોત[7] બિરાજૈ
નિકટ સનાલ કમલ[8] દ્વૈ ફૂલે * શોભિત અધર દિશા કો ઝૂલે
ફૂલ્યો પુનિ કપોત પર નીકો * એક સરોજ[9] ભાવતો જીકો
તાપર એક અમીફલ[10] લાગ્યો * કીર એક તાપર અનુરાગ્યો
તહાં એક કોયલ દ્વૈ ખંજન * તિનપર ધનુષ સુભગ મનરંજન
ધનુપર શશિ દ્વૈ નાગિનિ કારી * મણિધર એક નાગિની ભારી
ઐસો અનુપમ બાગ સુહાયો * ઘટત નેહ જલ[11] કછુ કુમ્હિલાયો
અલિ ઘનશ્યામ સીંચિ સો દીજૈ * શોભા દેખિ સુફલ દગં કીજૈ
કરિ બિચાર દેખો ગિરિધારી * બની લલિત સબ અંગ પિયારી

દો૦ મનહુ શ્યામસુંદર નવલ, છૈલ છબીલે શ્યામ ।
તુમ્હૈં મિલનકો નવલ વહ, અતિ વ્યાકુલ હૈ વામ ॥

સો૦ કહા ભયો જો માન કિયો પ્રેમ કે લાડ઼તે ।
અતિ સુન્દરી સુજાન, પ્યારી જીવન જીયકી ॥

બરણો શ્રી વૃષભાનુ દુલારી * ચિત દૈ સુનહુ લાલ ગિરિધારી
કહૌં પ્રથમ બેની રુચિરાઈ * લલિતે પીઠ પાછે છબિ છાઈ
અહિની[12] મન હું કુટિલગતિ ત્યાગી * શશિમુખ સુધા ચુરાવન લાગી
રેખા અરુણ સિંદૂર સુહાઈ * શોભિત શીશ ન જાતિ બનાઈ
માનહુઁ કિરણ લાલ રવિ કેરી * તિમિર સમૂહ વિદારિ ઉજેરી
શોભિત કુટિલ ભ્રૂકુટિ અતિનીકી * મન હરિ લેત ભાવતી જીકી
જગત જીત કરિ નિજવશ ચારી * મનહુઁ મદન ધનુ ધરે ઉતારી

---

૧ બે ચરણ કમલ. ૨ હંસગતિ. ૩ જાંઘાને કેળ કહી છે. ૪ સિંહ સમાન કમર. ૫ નાભિ સરોવર. ૬ બે સ્તન. ૭ ગ્રીવા કપોત સમાન. ૮ બે ભુજા સહિત કર કમલ. ૯ મુખ કમલ ૧૦ નથનું મોતી. ૧૧ પ્રેમરૂપી જલ. ૧૨ નાગણ.

કેસર આડ લિલાટ સુહાઈ * મનહુઁ રૂપ કી બાડ બઁધાઈ
નલિન[1] નૈન બિચ નાક સુહાઈ * શોભિત અધરન કી અરુણાઈ
માનો યુગલ ખંજન શુક શોભા * દેખિ એક બિમ્બાફલ[2] લોભા
દશન કપોલ ચિબુક દરગ્રીવા * બરંણિ ન જાત મહા છબિસીવા
સુભગ અંગ સબ ભૂષણ મોહૈ * કોટિકામ તિય નિરખત મોહૈ

દો० અતિ કોમલ સુકુમાર તન, સકલ સુખનકી સીર ।
તુમબિન મોહનલાલ પિય, બ્યાકુલ અધિક શરીર ॥

સો० ભરિભરિ લોચન નીર, શ્યામશ્યામ મુખ કહિ ઉઠતિ ।
ચલહુ હરહુ યહ પીર, મૈં આઈ લખિ ધાયકૈ ॥

પ્યારી વિકલ સુનત સુખદાઈ * મહિ નહીં સકે ઉઠે અકુલાઈ
ચલે બિહુઁસિ લલિતા કે સાથા * પ્રેમહિ કે વશ થી વ્રજનાથા
પ્રેમ વિર્વશ પ્યારી પહુઁ આયે * દેખિ દશા મન અતિ પછિતાયે
પરી બિકલ તનદશા બિસારી * પ્યારી મુખ દેખત ગિરિધારી
નીલામ્બર નિજ કરને ટારી * લીનો સમ્મુખ વદન સુધારી
જલદ પટલ માનહુઁ બિલગાઈ[3] * દિયો ચંદ નિકલ કે દિખાઈ
ભયો ચેત પરસત પિય પામી * સમ્મુખ દેખિ

તૃષાવંત જિમિ અચવત નીરા * સોઊ તો ધારતિ પુનિ ધિર
યહ આતુર છબિ લૈ ઉર ધારૈ * નેક નહીં દ્રગ ઈત ઉત ટારૈ
જ્યોં ચકોર ચન્દહિ ટક લાવૈ * યાકી સર સોઊ નહીં પાવૈ
હોમ અગ્નિ ઘૃતગતિ હૈ જૈસી * યાકી દશા દેખિયત તૈસી
યદપિ શ્યામ સંગ શ્યામા પ્યારી * છબિ નિરખત અતિ આનંદ ભારી
હાવ ભાવ કરિ પિય મન મોહૈ * વિવિધ વિલાસ બદન છબિ સોહૈ
વિરહ વિકલ મતિ તદપિ ભ્રમાવૈ * મિલેહુ પ્રતીતિ ન ઉર મેં આવૈ
તૃષા મધ્ય જિમિ સલિલહિ દેખી * ઉપજતિ અધિકે પ્યાસ વિશેખી
ચિતવત ચકિત રહત ચિત માહીં * સ્વપ્ન કિ સત્ય ઈશ યહ આહીં
બુધિ બિતર્ક બહુભાંતિ બનાવૈ * દેખહુ અનદેખે ઠહરાવૈ

દો૦ કબહું કહતિ હૌં કૌન હૌં, કો હરિ કરત બિચાર ॥
યહ સુખ ભાવત કૌનકો, સચકિત રહતિ નિહાર ।

સો૦ નિપટ અટપટી બાત, સમુઝ પરતિ નહીં પ્રેમકી ॥
ઉરઝિ સુરઝિ ઉરઝાત, ઉરઝનહીં મેં સુરઝતી ॥

ઉત હરિ રુપ ઇતૈં દ્રગ પ્યારી * લખિ સખિ મનહું કરત હૈ રારી
અતિ અહંકાર ભરે ભટ દોઊ * નેકહુ હારી ન માનત કોઊ
ઇત સુદ્રષ્ટિ કરિ કામ સુહાઇ * સેના સજિ સજિ દ્રગન ચલાઇ
ઉત અતિ ભૂષણુ જાલ અપારા * અંગ અંગ રચિ બ્યૂહ સંભારા
ઈતહિ કટાક્ષ બાણુ અતિ ચોખે * વારવાર હનન રણુ રોપે
ઉત નહીં વદન વ્યાથા અતિશૂરે * પુલકિ અંગ માનહું અતિ પૂરે
ઇત અનુરાગ ઉતહિ છબિ છાઈ * ક્ષણુ ક્ષણુ અધિક(૨) અધિકાઈ
છબિ તરંગ સરિતા અધિકાની * લોચન જલનિધિ તૃપ્ત ન માની[1]
ઉત ઉદાર છબિ અંગ શ્યામકે * ઈત લોભી અતિ નેત્ર વામકે
લલિતા સંગ સખિન કો લીને * દમ્પતિ સુખ દુખ તે દ્રગ દીને
લખિ યહ મિલન સખી અનુરાગી * કહેકિ ધનિ(૨) દોઉ બડ ભાગી
ધન્ય નવલ નવલા યહ જોરી * ધનિ ધનિ પ્રીતિ નહીં રુચિથોરી

દો૦ ધન્ય મિલન ધનિ યહ લખન, ધનિ(૨)ધનિ અનુરાગ ।
ધનિ સુખ લૂટત પરસ્પર, ધનિ (૨) ભાગ સુહાગ ॥

---

૧ નસાની (બી. પા.)

સો૦ ધનિ(૨)પુનિ(૨)ભાખિ, હરષિ ચલીં સિગરી અલી ।
યુગલરૂપ ઉર રાખિ, એકહિ થલ રાખે યુગલ ॥

અથ પરસ્પર અભિલાષ લીલા

શોભિત શ્યામ રાધિકા જોરી * અરસ પરસ નિરખત તૃણ તોરી
હરિ રીઝે પ્યારી છબિ દેખી * ભયે વિવશ ઉર હર્ષ વિશેખી
કબહું પીતપટ ડારત વારી * કબહું મુરલિ વારત ગિરિધારી
કબહું માલ મુક્તન કી વારૈં * કબહું તન મન વારી નિહારૈં
કબહું સિહાત[1] દેખિ મન માહીં * રાધા સમ સોભા કહું નાહીં
ઇનકો પલક ઓટ નહીં કીજે * રૂપ સુધા નૈનનિ પુંટ[2] પીજે
કબહું નિરખિ મુખ હરિ સકુચાહીં * કોટિકામ જિનકે બશ માહીં
ચપલ નયન હરિકે અનિયારે * હાવભાવ નાના ગતિ ભારે
કોટિ કુરંગ કમલ બલિહારી * ખંજન મીન ડારિયે વારી
લોચન નહીં ઠહરાત શ્યામ કે * કાહૂ અંગ મુખ રંગ વામ કે
ભયે શ્યામ પ્યારીવશ ઐસે * ફિરતિ ગુડ઼ી ડોરીવશ જૈસે
ઇકટક નયન અંગ છબિ સોહે * ભયે વિવશ લખિ રૂખ વિમોહે

દો૦ ઉઠે ઉઠત હૈં તુરતહીં, બૈઠે બૈઠત પાસ ।
ચલે ચલત સંગ વામ કે, જ્યોં તન છાંહ વિલાસ ॥

સો૦ રહી સુરતિ કછુ નાહીં, દેહ દશા ભૂલી સબૈ ।
અભિલાષા મન માહિં, પ્યારીહી કે રૂપ કી ॥

મગન શ્યામ શ્યામા રસમાહીં * નિજ સ્વરૂપકી સુધિ કછુ નાહીં
રાધા દેખિ દેખિ સુખ પાવૈં * પુનિ (૨) મન અભિલાષ બઢાવૈં
માંગ લેત ભૂષણુ પ્રિય પાહીં * અપને અંગ સમ્હારત જાહીં
સજિ સરવન[3] કુણ્ડલહિ ઉતારૈં * બેસરિ લૈ નાસાપર ધારૈં
બેની ગૂંથ માંગ પુનિ કરહીં * શીશફૂલ અપને શિર ધરહીં

૧ પ્રસન્ન થાય છે ૨ નયનરૂપી પાત્રવડે ૩ કર્ણફૂલ.

બેંદી ભાલ સંવારત તૈસી * શોભિત હૈ પ્યારી કે જૈસી
પ્યારી દગતે અંજન લેહી * અતિ હિત કરિ અપને દગ દેહી
ભૂષણ બસન સજત સબ વૈસે * પ્યારી અંગ બિરાજત જૈસે
પ્યરી કો પિય કી છબિ ભાવૈ * હા હા કરિ યોં બચન સુનાવૈ
કુણ્ડલ મુકુટ પીતપટ પાણી * મૈં પિય તુમ્હરો રૂપ બનાઊ
હૅસતહિ હૅસત માંગિ સબ લીનો * પિય કો ભેષ નાગરી કીનો
ગોરે કાન્હ સાંવરી રાધા * નિરખિ પરસ્પર પૂરત સાધા

દો૦ કબહુઁ મુરલિ લૈ નાગરી, અધર ધરતિ મુસકાય ।
મન્દ મન્દ પૂરિત સુરન, રિઝવતિ પિયહિ બજાય ॥

સો૦ કબહુઁ બજાવત શ્યામ, અરસ પરસ અધરન ધરત ।
પૂરણ હૈં મન કામ, સકલ કામ પૂરણ યુગલ ॥

હરિ કો અપને રૂપ નિહારી * આપહિ હરિસ્વરૂપ લખિ પ્યારી
યહ અભિલાષા ઉર તબ ધારી * કહતિ સુનો પિય ગિરિવરધારી
તુમ બૈઠો માનિન દ્દ હ્વૈ કે * તુમહિં મનાઊં મૈં પદ છ્વૈકે
મોકો યહ અભિલાષ વિશેખી * સુખ પૈહૈં નૈનનિ યહ દેખી
સુનત શ્યામ મન (૨) મુસકાઈ * મુરિ બૈઠે કરિ માન રુખાઈ
તબ પ્યારી મન અતિ અનુરાગી * હરિ સોં માન છુડાવન લાગી
કહતિ માન તજિ પ્રાણ પ્રિયારી * મોતે ચૂક પરી કહ ભારી
કહતહિ મૈં તુમ રિસ કરિ માની * કહ પ્રકૃતિ તુવ પરી સયાની
વૃથા હઠીલી માન ન કીજૈ * અબ કરિ કૃપા મોહિં સુખ દીજૈ
બાર બાર કર ગહિ ગહિ ભાખૈં * શીશ નવાય ચરણ પર રાખૈં
આનન આનન જોરિ નિહારૈં * પુનિ પુનિ બચન અધીન ઉચારૈં
કયોં ઇતનોં હઠ કરતિ નવેલી * બોલતિ કયોં નહીં ગર્વ ગહેલી

દો૦ શ્યામ કિયો હઠ જાનિકૈ, યહ બિચાર ઠહરાય ।
પ્યારી કે ઉર રસ વિરહ, નેકુ દેહું ઉપજાય ॥

સો૦ બૈઠિ રહે નિઠુરાય, નહીં બોલત માનત નહીં ।
પુનિ પુનિ પરસતિ પાય, હાહા કરિ તબ લાડિલી ॥

નહીં હઁસતિ નહીં મુખ તન જોવૈ * બાર બાર નખ ભૂમિ કરોવૈ
લખિ યહ ચરિત હઁસતિ મન પ્યારી * ચકિત રહતિ હરિ બદન નિહારી
કહતિ સુનહુ પિય અબ હઁસિ બોલો * તજહુ માન યહ ઘૂઘુટ ખોલો
મોહન અબ યહ-ખેલ મિટાવો * કોટિ ચંદ્ર છબિ બદન દિખાવો
નાગરિ હઁસતિ હૃદય સુખ ભારી * સૂધે નહીં ચિતવત ગિરિધારી
લખિ ત્રિય રૂપ પીય કો પ્યારી * વદન વિલોકત ચક્તિ ભારી
અપનો રૂપ પુરુષ કો દેખી * ભઈ મગન રસ વિરહ વિશેખી
મૈં નારી વે પુરુષ બિહારી * કિધોં પુરુષ મૈં હી વે નારી
ખડી બિરહ સમ્ભ્રમતા ભારી * ભઈ બિકલ તન દશા વિસારી
નિરખત શ્યામ વિરહ કી શોભા * બોલત નહીં અધિક મનલોભા
કબહું કહતિ વહ ખ્યાલ ન ત્યાગત * માન કરત નીકે નહીં લાગત
કબહું અંક ભરિ ઉર મેં લાવતિ * કબહૂં ફિરિ (૨) પાયઁન લાગતિ

દો૦ કબહું પાછે હ્વૈ રહતિ, કબહૂં આગે જાય ।
કબહૂં ઉઠતિ બૈઠતિ કબહૂં, કબહૂં ક લેતિ બલાય ॥
સો૦ કબહૂં કહતિ હૈ પીય, કબહૂં પ્યારી કહ કહતિ ।
ધીરજ ધરત ન હીય, ભઇ સમીપહિ વિરહ વશ ॥

ભઈ વિરહ વ્યાકુલ જબ બાલા * હરષિ હઁસે તબ પિય નઁદલાલા
લઈ તુરત પ્યારી ઉર લાઈ * કહત ખ્યાલ મેં તૂ અકુલાઇ
તુંમહીં માંન કરન મોહિં ભાખ્યો * ભઇ વિવશ કત ધીર ન રાખ્યો
મૈં તો તુમકો ભાંવ બતાયો * તુમ કાહે મન મૈં ડરપાયો
દેખિ વિરહ વ્યાકુલ સુરઆઈ * બાર બાર હરિ અંકમ લાઈ
અમિય બચન કહિ શીતલ કીની * વિરહતાપ ઉરતે હરિ લીની
તબ નાગરિ પિય લખિ સુખ પાયો * મિટયો બિરહ મન હર્ષ બઢાયો
કહતિ ભલો પ્રિય માન દિખાયો * મેરે મન અભિલાષ પુરાયો
ત્રિય કે રૂપ શ્યામ છબિ દેખી * પુનિ(૨)પુલકિત મુદિત વિશેખી
દમ્પતિ હર્ષ મનહિં મન કીનો * તબ વનકુંજ ચલન ચિત દીનો
પ્યારી મુકુર પાણિ લૈ દેખ્યો * નટવર રૂપ આપનો પેખ્યો
હઁસતહિ હઁસત મેટિ નખ ડાર્યો * સહજ રૂપ અપનો પુનિ ધાર્યો

દો૦ ચલે હરષિ વનકુંજ કો, યુગલ નારિકે રૂપ ।
ઇક ગોરી ઇક સાઁવરી, શોભા પરમ અનૂપ ॥
સો૦ અંગ (૨) છબિજાલ, અતિ વિચિત્ર ભૂષણ બસન ।
શ્રીરાધા નંદલાલ, શોભાઅવધિ વિલાસનિધિ ॥

જાત ચલે બ્રજ બીથિન દોઊ * લખિ નહીં સકત નારિ નર કોઊ
મંદનંદન પ્રિય છબિ તન કાછેં * શોભિત હૈં રાધા સંગ આછૈ
બારબાર પ્રિય રૂપ નિહારી * મનહીં મન રીઝતિ હૈ પ્યારી
કહતિ સખી દેખૈં જિન ઇનકો * બૂઝેતે કહિહોં કહ તિનકો
તિહૂં ભુવન શોભા સુખકી નિધિ * કરિહોં તિનકો ગોપ કવન વિધિ
પગ નૂપુર બિછિયા છબિછાજે * ગજગતિ ચલત પરસ્પર બાજે
શ્યામ ગૌર સુન્દર સુખ જોરી * મરકત મણિ કંચન છબિ થોરી
ભુજ ભુજ કણ્ઠ પરસ્પર રાજે * યા છબિ કો ઉપમા નહીં છાજે
જાત યુગલ વન કો સુખદાઈ * ઉત તેં ચંદ્રાવલિ સખિ આઈ
દૂરહિતે લખિ રહી નિહારી * ઈકટક નૈન નિમેષ નિવારી
પુનિપુનિ મન વિચાર કરિ જોહૈ * એક રાધિકા દૂસરિ કો હૈ
બ્રજયુવતિન ઇક ઇક કરિ જાનોં * યહ ધોં કોન નહીં પહિચાનોં

દો૦ ઔર ગાઁવ તે યહ કહું, આઈ હૈ બ્રજ માહીં ।
અતિહિ સલોની સાંવરી, અબલોં દેખી નાહીં ॥
સો૦ રાધે મન સકુચાહિ, ચન્દ્રાવલિ આવતિ નિરખિ ।
રહી શ્યામમુખ ચાહિ, બ્રજહી કો ફેરતિ હરિહિ ॥

કહતિ જાહુ પિય ફિર સુખ માહીં * કર તે કર છૂટત હૈ નાહીં
ઉત આવત લખિ સખી લજાની * ઈતહિ શ્યામ કે નેહ ભુલાની
દુખ સુખ હર્ષ ન હરિ રસમાતી * ઉત ચન્દ્રાવલિ ઈન રંગરાતી
કહતિ નિકટ દેખહું ધોં જાઈ * બૂઝોં યાહિ કહાં તે આઈ
દેખિ શ્યામમુખછબિ મુસકાની * કરી ચતુરાઈ ઇન પહિચાની
ઈન તે નિધરક ઔર ન કોઊ * કૈસી બુદ્ધિ રચી ઈન દોઊ
યે દોઊ અતિ ચતુર સયાને * નિજકર ઈન્હેં બિધાતા જાને

ઓર કહા ઇનકો કોઉ જાને * મોસોં નહીં પરત પહિંચાને
સકુચ છાંડિ અબ ઇનહિં જનાઊં * જાન બૂઝ કાહે નિદરાઊં
જો ઇનકો મૈં ટોકત નાહીં * જૈહૈં જીત મનહિં મન માહીં
યે ચતુરઇ ચલે - છબિ દોઊ * પ્રગટ કરોં ઇનકે ગુનુ સોઊ
ઐસે બહુરિ ઇનહિં નહીં પાઊં * આજ પ્રકટ કહિ લાજ લજાઊં

દો૦ કહુ રાધે યહ કૌન હૈ, સંગ સાંવરી નારિ ।
કબહુઁ ઇન્હૈં દેખ્યો નહીં, અતિ સુન્દરિ સુકુમારિ ॥
સો૦ કો હૈ ઇનકો નાથ, કૌન ગોપ કી યે સુતા ।
ભલો બન્યો હૈ સાથ, જૈસી યે તૈસી તુમહુઁ ॥

મથુરા તે યે આજહિં આઇ * હૈ ઇન તે કછુ પ્રીતિ સગાઇ
એક દિના લલિતા સઁગમાહીં * દધિ બેચન હમ ગઇ તહાંહી
ઉનહીં કે સઁગ ભઈ ચિન્હારી[1] * તબહીં કી પહિચાન હમારી
વહૈ સનેહ જાનિ કૈ આઇ * ઐસી શીલ સુભાવ સુહાઇ
મૈં ગૃહ તેં ઇત આવન લાગી * યેઊ સઁગ આઇ અનુરાગી
સુન રાધા યહ સહજ સુહાઇ * શીલ સનેહ રૂપ અધિકાઇ
ઇનકો બ્રજમેં કયોં ન બુલાયો * અપને નિકટહિ આનિ બસાયો
કૈ વૃષભાનપરા કૈ ગોકુલ * રાખહુ ઇનહિં બુલાય સહિતકુલ
તુમ હો નવલ નવલ હૈ યેઊ * દોઊ મિલિ શ્યામહિ સુખ દેઊ
ઐસી હૈ યહ નારિ સુહાઇ * ઓર નારિ મન લેતિ ચુરાઇ
હમહૂં કો અબ ઇનહિ મિલાવો * નીકે ઇનકે બદન દિખાવો
હમહિં દેખિ સકુચત કત પ્યારી * હમ સોં ઘૂંઘટ કરત કહા રી

દો૦ ઐસે કહી ચન્દ્રાવલી, ગહ્યો શ્યામ કર જાય ॥
યહ કહુઁ અબલોં નહીં સુની, તિયસોં તિય સકુચાય ।
સો૦ આપહિં બદન ઉઘારિ, ઘૂંઘટ પટ હાતૌ[2] કિયો ।
મુખછબિ રહી નિહારિ, માને કરિ લોચન સુફલ ॥

બારહિં બાર કહતિ મુસુકાઇ * ચિતવત ક્યોં નહીં બદન ઉઠાઇ
મથુરા મેં હૈ બાસ તુમ્હારો * કહા નામ મુખ બચન ઉચારો

૧ ઓળખાણ. ૨ દૂર.

દો૦ ચલે હરષિ વનકુંજ કો, યુગલ નારિકે રૂપ ।
ઇક ગોરી ઇક સાઁવરી, શોભા પરમ અનૂપ ॥
સો૦ અંગ (૨) છબિજાલ, અતિ વિચિત્ર ભૂષણુ બસન ।
શ્રીરાધા નંદલાલ, શોભાઅવધિ વિલાસનિધિ ॥

જાત ચલે બ્રજ બીથિન દોઊ * લખિ નહીં સકત નારિ નર કોઊ
મંદનંદન ત્રિય છબિ તન કાછેં * શોભિત હૈં રાધા સંગ આછે
બારબાર પ્રિય રૂપ નિહારી * મનહીં મન રીઝતિ હૈ પ્યારી
કહતિ સખી દેખેં જિન ઇનકો * બૂઝેતે કહિહોં કહ તિનકો
તિહૂં ભુવન શોભા સુખકી નિધિ * કરિહો તિનકો ગોપ કવન વિધિ
પગ નૂપુર બિછિયા છબિછાજે * ગજગતિ ચલત પરસ્પર બાજે
શ્યામ ગૌર સુન્દર સુખ જોરી * મરકત મણિ કંચન છબિ થોરી
ભુજ ભુજ કરક પરસ્પર રાજે * યા છબિ કો ઉપમા નહીં છાજે
જાત યુગલ વન કો સુખદાઈ * ઉત તેં ચંદ્રાવલિ સખિ આઇ
દૂરહિતે લખિ રહીં નિહારી * ઈકટક નૈન નિમેષ નિવારી
પુનિપુનિ મન વિચાર કરિ જોહૈ * એક રાધિકા દૂસરિ કો હૈ
બ્રજયુવતિન ઇક ઇક કરિ જાનોં * યહ ધોં કૌન નહીં પહિંચાનોં

દો૦ ઔર ગાઁવ તે યહ કહું, આઇ હૈ બ્રજ માહીં ।
અતિહિ સલોની સાંવરી, અબલૌં દેખી નાહીં ॥
સો૦ રાધે મન સકુચાહિ, ચન્દ્રાવલિ આવતિ નિરખિ ।
રહી શ્યામમુખ ચાહિ, બ્રજહી કો ફેરતિ હરિહિ ॥

કહતિ બાહુ પિય ફિર સુખ માહીં * કર તેં કર છૂટત હૈ નાહીં
ઉત આવત લખિ સખી લજાની * ઇતહિં શ્યામ કે નેહ ભુલાની
દુખ સુખ હર્ષ ન હરિ રસમાતી * ઉત ચન્દ્રાવલિ ઇન ફેંગરાતી
કહતિ નિકટ દેખહું ધોં જાઇ * બૂઝોં યાહિ કહાં તે આઇ
દેખિ શ્યામસુખછબિ મુસકાની * કરી ચતુરાઈ ઇન પહિચાની
ઇન તે નિપરક ઔર ન કોઊ * કૈસી બુદ્ધિ રચી ઇન દોઊ
યે દોઊ અતિ ચતુર સયાને * નિજકર ઇન્હે બિધાતા જાને

સો० તૈસોઇ કુંજ નિવાસ, તૈસોઇ યમુના પુલિન ।
સકલ સુખનકી રાસ, તૈસેઈ રંગભીને યુગલ ॥

વનહિં ધામ સુખ રૈન બિહાઇ * ઉઠે પ્રાત દોઉ છબિ અધિકાઈ
બૈઠે યુગલ રંગ રસભીને * આલસયુત અંસન ભુજ દીને
અરસપરસ દોઉ છબિહિ નિહારૈ * રીઝ પરસ્પર તન મન વારૈં
અરુણ નૈન નખરેખ સુહાઈ * બિન ગુણ માલ હૃદય છબિછાઇ
લટપટિ પાગ રસમસી ભૌંહે * કુંડલ ઝલક કપોલન સોહે
પ્રિયા વદન છબિ શ્યામ નિહારત * ઉરઝી લટ સુરઝાન નિરવારત
આરસ નૈન સુરતિરસ પાગે * નંદનંદન પ્રિયસંગ નિશિ જાગે
ટૂટે હાર મરગજી સારી * નખશિખ સુન્દર પ્રિય અરુ પ્યારી
ચલે કુંજ તે યુગલ વિહારી * વ્રજબાસી સખિ લખિ બલિહારી
સુન્દર શ્યામ સુન્દરી શ્યામા * જીને સુન્દર રતિપતિ કામા
સુન્દર અવલોકનિ મૃદુ બોલની * સુન્દર ચાલ ડગમગી ડોલનિ
સબવિધિ સુન્દર સુખનિધિ દોઊ * સુન્દર ઉપમા કો નહીં કોઊ

દો० અતિ વિચિત્ર નંદલાલ કી, લીલા લલિત રસાલ ।
જો સુખ દુર્લભ શિવસનક, સો વિલસત વ્રજબાલ ॥

સો० ગયે યુગલવ્રજધામ, સખીસહિત નિશિરસ બિલસિ ।
વસત પ્રિયા ઉરશ્યામ, શ્યામહૃદય પ્યારી સદા ॥

અથ શૃંગારભૂષણ વર્ણન લીલા

બૈઠી ભવન શૃંગાર કિશોરી * બહુરો અંગ શૃંગારત ગોરી
માનહું સખન દેતિ પહિરાયે * રતિરણ જીત પિયા સોં અયે
કટિતટ કિંકિણિ બસન નવીને * બાજૂબંદ ભુજન કો દીને
કર કંકણ ઉર હાર સુહાયે * તરુવનિ ચારૂ શ્રવણ પહિરાયે
નકબેસરિ અંજન દૃગ દીનો * બેંદી લલિત ભાલ પર કીનો
રચી માંગ સમ ભાગ સુહાઈ * તામધિ રેખ સિંદૂર બનાઇ
પ્રભુસોં વિમુખ જાનિ કૈ કાદર * બાંધતિ કચ મનો કિયે નિરાદર

કિયો રાધિકા યહ ઉપકારો * દુર્લભ દર્શન ભયો તિહારો
કછુઇક મૈં પહિચાનતિ તુમકો * કાહેકો સકુચતિ હો હમકો
કબહૂં ચિબુક ગહિ બદન ઉઠાવૈ * કબહૂં કપોલ પરસ સુખ પાવૈ
કબહૂં ચુટકિ કહતિ મુખ ફેરો * નૈન ઉઠાઈ નેકુ ઇત હેરો*
નૈન નૈન સોં હરિ નહીં જોરૈં * રહે લજાય ભાવ સોં ભોરૈં
ચંદ્રાવલી દેખી મુસકાની * હંસિ બોલી રાધા સોં બાની
ઐસી સખી મિલો યે તુમકો * તો કાહે ન બિસારો હમકો
જબસોં ઇનસે પ્રીતિ લગાઈ * બહુત ભઇ તુમકો ચતુરાઇ
અબલોં ઇનકો કહાં દુરાયો * હમસો કબહુ નાહીં જનાયો
ત્રિભુવનકીસુખમા [1]સબગુણનિધિ* એકહિ ઇન્હે બનાઇ હે બિધિ
દો૦ તુમહું કુશલ યેહૂ કુશલ, કર્યોં ન પ્રીતિ દૃઢ હોય ।
જાને હી ચલિ જાહુ બન, આપ સ્વારથી દોય ॥
સો૦ દંપતિ કિયો બિચાર, સુનિ ચંદ્રાવલિ કે બચન ।
યાસોં નાહીં ઉબાર[2], હરષિ મિલે ઉરલાય તબ ॥
ચલે કુંજ ગૃહ હરષિ વિશાલા * ઉભય વામ બિચ મદન ગોપાલા
વામ ભાગ પ્યારી કો લીનો * દક્ષિણ ભુજા સખીપર દીનો
દ્વિવિ દામિનિ બિચ નવઘનમાનો * રતિ સમેત લખિ મદન લજાનો
કૈધોં કંચન લતા સુહાઈ * લલિત તમાલ વિટપ[3] લપટાઇ
ગયે કુંજવન ઘન છબિ છાઈ * સુમનપુંજ[4] અલિગુંજ સુહાઇ
બરણ બરણ કુસમિત તરુ નાના * કરતિ કોકિલા મંગલ ગાના
વહત સમીર[5] ત્રિવિધ સુખદાઈ * પાવન મંજુલ ભૂમિ સુહાઈ
લખિ છબિપુંજ કુંજ અનુરાગે * સહચરિ સહિત યુગલ બડભાગે
નવદલ કુસુમ તુલ્ય કમનીયા * બૈઠે નવલ રમણ રમનીયા
કરત વિલાસ વિવિધ મનમાને * કોટિ કોટિ રતિ કામ લજાને
શોભિત ગોર શ્યામ શુભ જોરી * નિરખતિ છબિહિ સખી તૃણતોરી
સંગે રસિક દોઉ રસરસિકાઇ * બને નિશા બન કુંજ સુહાઈ
દો૦ તૈસેઇ બિપિન સુહાવનો, તૈસય પવન સુગંધ ।
તૈસિય નિર્મલ ચાંદની, તૈસોઇ સુખદ સુગંધ ।

* જુઓ. ૧ સૌન્દર્ય ૨ છુટકારો. ૩ વૃક્ષ. ૪ ફૂલોનો સમૂહ. ૫ પવન.

કબહૂં શીશ કો ફૂલ સંવારે * કબહું કુટિલ અલક નિરવારે
કબહું આડ રચતિ કેસરિકી * કબહું છબિ દેખતિ બેસરિકી
કબહું રચતિ સુમન સોં વેણી * કબહૂ માંગ મુક્તન કી શ્રેણી
કબહૂં રિસ કરિ ભાંહ સકોરે * કબહૂં નૈન નૈન સોં જોરે
ઈકટક દર્પણું ઓર નિહારે * નેકુ બદન ઈત ઉત નહીં ટારે
નિરખિ આપની છબિ સુકુમારી * રહી વિવશ પ્રતિબિમ્બ નિહારી
અતિ આનન્દ ભઈ મતિ ભોરી * બિસરી સુરતિ દેહ કી ગોરી
કહતિ મનહિં મન અતિ સકુચાઇ * યહ સુન્દરી કહાં તે આઇ
કરતે મુકુર દૂર નહિં ટારે * કછૂ રોષ કરિ હૃદય -વિચારે
કહું શ્યામ દેખૈં જો યાહીં * તુરત હોયઁ યાકે વશ માહિં
જો મોહન યામેં અનુરાગે * કહા ચલૈ મેરી યા આગે

દો૦ યહ આઇ કિહિ લોકતેં, અતિ સુન્દરવર નારિ ।
　　બ્રજમેં તૌ ઐસી નહીં, કોઊ ગોપકુમારિ ॥

સો૦ કોઊ લ્યાયો યાહિ, કૈ ધૌં આઇ આપહી ।
　　સો બૈરી મમ આહિ, જો લાઈ યાકો બ્રજહિ ॥

ચુની કહું ઈન હરિ કી શોભા * આઈ હૈ તાહી કે લોભા
જૈસે સુન્દર કુવર કન્હાઈ * તૈસી સુન્દર યહ બ્રજ આઈ
મનહીં મન પુનિ પુનિ પછિનાઇ * પૂંછતિ નિજ પ્રતિબિંબહિ આઈ
તૂ હૈ કૌન કહાં તે આઈ * યહાં કૌન તોકો લૈ આઈ
નામ કહા હૈ સુન્દરિ તેરો * તુમ જહૂઁ રહતિ કૌન સો ખેરો
કહો ન મુખતે બચન સુનાઈ * મતિ સકુચૌ કહિ સૌંહ દિવાઈ
હમ તુમ દિનનિ એક હૈં ગોરી * તૂ કછુ રૂપ અધિક નહીં થોરી
ઇહાં અકેલી તૂ કયોં આઈ * કાહૂ સંગ ઔર નહીં લાઈ
સુન્યો નહીં અન્યાય ઈહાકો * ઐસે કહિ ડરપાવતિ તાકો
કરત કાન્હ બ્રજમેં બરજોરી * લેત તિયન કે ભૂષણુ છોરી
જો અપની પનિ ચહતિ સયાની * તો ઘર જાહુ માનિ મમ બાની
લેહુ વસન તે અંગ છિપાઈ * દેખૈં નહીં કહું શ્યામ કન્હાઇ

દિયે બિહુંસિ અધરનકો બીરા * સન્મુખ સહે પ્રહાર સધીરા
શેભિત સદન શૃંગાર સુહાઈ * શ્રી વૃષભાનુ કુંવરિ છબિછાઇ
નખશિખ કુસુમમણિશિખ[1]કી સૈના * કિયે કાન્હ બશ પંકજનૈના
શશિફૂલ શિર અતિ છબિ છાજે * મનહું મૌંગમણિ પ્રકટ બિરાજે
ખુભી[2] જરાવ ફૂલ અરુણાઈ * હરતિ પ્રાત રબિકી છબિ છાઇ

દો૦ ચંદ્રબદન મૃગશિશુનયન, ભૃકુટી કુટિલ કલંક ।
અલક ઝલક છબિ દેતિ જનુ, શોભિત રજની અંક ॥

સો૦ કુંદકલી સમ દાંત, તિલપ્રસૂન નાસા સુભગ ।
જીવ બંધુકી ભાંત, અધર અનુપમ ચિબુક તિલ ॥

લખિ કલકંઠ કપોત લજાહીં * પીક લીક ઝલકતિ જેહિ માહીં
બાહુ મૃણાલ લાલ છબિ છાયે * કોમલ પાણિ સરોજ સુહાયે
કુચ યુગ ચક્રબાક જનુ નીકે * લસનિ રોમાવલિ તટ તટ નીકે
ત્રિવલી તરલ તરંગ સુહાઇ * અતિ ગતિ નાભિ મનોહરતાઈ
કૃશકટિ કિંકિણિ યુત છબિછાઈ * પૃથુ નિતમ્બ શેભા અધિકાઈ
રંભખંભ[3] યુગ જંઘ નિકાઈ * પગ નૂપુર ઝનકાર સુહાઇ
ચાલ બિલોકી કામગજ લાજે * મધુર મધુર ધુની પાયંન બાજે
બરણું કો પદપંકજ શોભા * હરી મન ભ્રમર કરત જહું લોભા
નિગમ નેતિ નેતિ ગાવત જાકો * રાધા વશ કીનો હૈ તાકો
જ્યોં ચકોર ચન્દા કો આતુર * ત્યોં નાગરિ વશ ગિરિધર ચાતુર
દેખે બિન સુખ રહ્યો ન જાઈ * સદા પ્રેમવશ ત્રીભુવન રાઇ
ઉઝકી ઝરોખા ઝાંકે આઈ * કરત શૃંગાર પ્રિયા મનલાઈ

દો૦ અંગ અંગ ભૂષણ બસન, રચિ રુચિસકલ શૃંગારિ ।
લૈ દર્પણ દેખતિ છબિહિ, શ્રીવૃષભાનુદુલારિ ॥

સો૦ દીઠ ઝરોખા લાય, રહે શ્યામ ઇકટક નિરખિ ।
ઉર આનન્દ બઢાય, દેખત પ્યારી કી છબિહિ ॥

ઇક કર દર્પણ ઇક કર અંચરા * પુનિપુનિ દગનિ સંવારતિ કજરા

1 કામેવ. 2 કાનનું ઘરેણું 3 કેળનો સ્તંભ.

કબહૂં શીશ કો ફૂલ સંવારૈ * કબહું કુટિલ અલક નિરવારૈ
કબહૂં આડ રચતિ કેસરિકી * કબહૂં છબિ દેખતિ બેસરિકી
કબહૂં રચતિ સુમન સોં વેણી * કબહૂ માંગ મુક્તન કી શ્રેણી
કબહૂં રિસ કરિ ભોંહ મરોરૈ * કબહૂં નૈન નૈન સોં જોરૈ
ઈકટક દર્પણ ઓર નિહારૈ * નેકુ બદન ઈત ઉત નહીં ટારૈ
નિરખિ આપની છબિ સુકુમારી * રહી વિવશ પ્રતિબિમ્બ નિહારી
અતિ આનન્દ ભઈ મતિ ભોરી * બિસરી સુરતિ દેહ કી ગોરી
કહતિ મનહિં મન અતિ સકુચાઈ * યહ સુન્દરી કહાં તે આઈ
કરતે મુકુર દૂર નહિં ટારૈ * કછૂ રોષ કરિ હૃદય વિચારૈ
કહૂં શ્યામ દેખૈં જો યાહીં * તુરત હોયઁ યાકે વશ માહિં
જો મોહન યામેં અનુરાગે * કહા ચલૈ મેરી યા આગે

દો૦ યહ આઈ કિહિ લોકતેં, અતિ સુન્દરવર નારિ ।
બ્રજમેં તૌ ઐસી નહીં, કોઊ ગોપકુમારિ ॥
સો૦ કોઊ લ્યાયો યાહિ, કૈ ધૌં આઈ આપહી ।
સો બૈરી મમ આહિ, જો લાઈ યાકો બ્રજહિ ॥

સુની કહૂં ઈન હરિ કી શોભા * આઈ હૈ તાહી કે લોભા
જૈસે સુન્દર કુવર કન્હાઈ * તૈસી સુન્દર યહ બ્રજ આઈ
મનહીં મન પુનિ પુનિ પછિતાઈ * પૂછતિ નિજ પ્રતિબિંબહિ આઈ
તૂ હૈ કૌન કહાં તે આઈ * યહાં કૌન તોકો લૈ આઈ
નામ કહા હૈ સુન્દરિ તેરો * તુમ જહૂઁ રહતિ કૌન સો ખેરો
કહો ન મુખતે બચન સુનાઈ * મતિ મકુચો કહિ સૌંહ દિવાઈ
હમ તુમ દિનનિ એક હૈં ગોરી * તૂ કછુ રૂપ અધિક નહીં થોરી
ઈહાં અકેલી તૂ કચો આઈ * કાહૂ સંગ ઓર નહીં લાઈ
સુન્યો નહીં અન્યાય ઈહાકો * ઐસે કહિ ડરપાવતિ તાકો
કરત કાન્હ બ્રજમે બરજોરી * લેત તિયન કે ભૂષણ છોરી
જો અપની પનિ ચહતિ સયાની * તો ઘર જાહુ માનિ મમ બાની
લેહુ વસન તે અંગ છિપાઈ * દેખૈ નહીં કહુૈં શ્યામ કન્હાઈ

દો० તેરે હિત કી કહતિ હીં, માન ચહૈ મતિ માન ।
આઇ હૈ વ્રજ આજહી, તુ ઉનકો કહુ જાન ॥
સો० ઐસો ઢીઠ ન આન, ત્રિભુવન મે કોઉ કહૂં ।
જૈસો વ્રજ મેં કાન્હ, મનભાયો સબસોં કરત ॥
નેક નહીં કાહુ ડર માનૈ * મથુરાપતિ જેહિ રેહત સકાનૈ
ઉનકે ગુણ નીકે મૈં જાનોં * તોસોં અપની દશા બખાનોં
હમ મથુરા દધિબેચન જાહીં * ઘેરિ લઈ ઉન મગકે માહીં
ગોરસ લિયો છોરિ બરિઆઈ * હાર તોરિ દીને બગગઈ
હમ અનેક તૂ એક કિશોરી * તાતેં જાઉ બેગિ ગૃહ ગોરી
સુનિ સુનિ શ્યામ પ્રિયા કી બાની * મનહીં મન બિહંસત સુખમાની
પ્યારી ચકિત રૂપ નિજ દેખી * શ્યામ ચકિત પુનિ બચન બિશેખી
જાન દૂસરી તિંય પ્રિય ચાહી * જાત નિકટ મોહન સકુચાહીં
પુનિ પુનિ દૃગ ઠહરાય નિહારૈ * બોલત નહીં ઉર હર્ષ બિચારૈ
દેખત મુકુર પ્રિયા કરમાહીં * અંકમે લેવે કો [illegible] લલચાહીં
પ્યારી કે રસ બશ ગિરિધારી * લેત દૃગન છબિ ભરિ ભરિ ભારી
સુનિ સુનિ બચન હૃદય સુખ પાવૈ * પુલકિ અંગ આનન્દ બઢવૈ
છં० બચન સુનિ આનન્દ અતિ મન, નિરખિ છબિ સુખપાવહીં ।
ધનિ ધન્ય રાધારૂપ ધનિ હરિ, નૈન ઈકટક લાવહીં ॥
ધન્ય વહ પ્રતિબિમ્બ ધનિ છબિ, ધન્ય મુકુર નિહારહીં ।
ધન્ય ભ્રમ ધનિ પ્રેમ પૂરણ, ધન્ય તન મન વારહીં ॥
ધન્ય સુખ જેહિ લાગિ રાધા, કાન્હ વ્રજ તન ધારહીં ।
રમા સહિત બિલાસ નિત, બૈકુણ્ઠ વાસ બિસારહીં ॥
મિલન બિછુરન સુખબિરહરસ, ક્ષણહિં પ્રતિ ઉપજાવહીં ।
વ્રજબિલાસ હુલાસ હરિકો, નિતનયો શ્રુતિ ગાવહી ॥
દો० નવલ પ્રીતિ નિતનવલસુખ, નિત નવરૂપરસાલ ।
નિતનવરસ બિલસત નવલ, શ્રીરાધા નંદલાલ ॥
સો० કહત રસીલી બાત, જ્યોં જ્યોં તિય પ્રતિબિમ્બસોં ।
ત્યોં ત્યોં સુનિ હરષાત, વ્રજબાસી પ્રભુ રસભરે ॥

પ્યારી નિજ પ્રતિબિમ્બ નિહારે * ભઇ વિવશ નહીં સુરતિ સંવારે
બાર બાર પૂછતિ તા પાહી * ક્યાં સુન્દરિ તૂ બોલતિ નાહીં
હઁસે હઁસતિ હેરતિ હૈ હેરે * ફેરતિ ભૌંહ ભૌંહ કે ફેરે
કરતિ પરસ્પર હમસોં હાંસી * અપનો નામ ન કહતિ પ્રકાસી
પરમ ચતુર તુમકો મૈં જાની * હમસોં તુમ કછુ કરત સયાની
અતિહી સુન્દર રૂપ તિહારો * દેખિ હોત અન મુદિત હમારો
શોભિત બેસરિ નાક સુહાઈ * અતિ અનૂપ અધરન અરુણાઈ
દશન દમક દામિની લજાવતિ * ચિબુક નીલકણ અતિછબિ પાવતિ
કાહે ઐસે મુખ કી બાની * હમૈં સુનાવતિ નાહીં સયાની
કહો બચન કાકી હો ઘરની * કાકી સુતા સહજ મનહરની
કૈ રિસ કૈ રસ કૈ ઇત હેરતિ * મેરે સમ્મુખ લોચન જોરતિ
કછુ રિસિ કછુ ધરકો[1] મનમાહીં * ધીર ધરતિ નાગરિ જિય નાહીં

દો૦ યહ તો બોલતિ હૈ નહીં, અતિ ગરવીલી વામ ।
દેખતહી યહિ રીઝિહૈં, છૈલ છબીલે શ્યામ ॥
સો૦ ભઈ સવતિ[2] યહ આય, અબ હરિ યાકે બશ ભયે ॥
યોં વિયોગ ઉપજાય, ઉપજાયો ઉર વિરહદુખ ॥

રહી દીઠ દરપનહિ લગાઇ * ટરતિ નહીં છબિકી અધિકાઇ
ઉરમેં ભયો બિરહ દુખ ભારી * દેખિ દગા રીઝે ગિરિધારી
કબહુઁ ચલત તિય ઢિગહિ કન્હાઈ * કબહુઁ રહત લખિ છબિહિ ભુલાઈ
ઔચક પાછે તે સુખદાઈ * મૂંદે નયન કમલકર આઈ
ચૌંકિ ચકિત ભઈ મનમેં ભારી * જાનેં આયે છૈલ બિહારી
ડરપતિ રહી જો મનમેં તાકો * મિલે આય સુંદર હરિ વાકો
તબ કછુ સુરતિ ભઈ મનમાહીં * વહ તો હુ મેરી પરછાહીં
સકુચિ દુરાવ કરતિ પિયપાહીં * મનકીં મન દોઊ મુસકાહીં
જાનિ બૂઝિકે પિય ઘનશ્યામહિં * લેતિ વિપુલ[3] સખિયન કે નામહિં
શ્યામ પ્રિયા લોચન ઝરિલાયો * અતિહિત બેની કર પરસાયો
શોભા કહા કહૈં કબિ કોઊ * મેચક[4] મણિ સુમેરુ અંગ દોઊ

૧ ધડક, શંકા. ૨ શોક્ય. ૩ ઘણી. ૪ વાંકડિયા વાળ.

તા બિચ મનહું પન્નગી આઈ * રહી કનક ગિરિસોં લપટાઈ
દો० વેષ્ટિત ભુજ મૂંદે કરન, દીરઘ ખંજન નૈન ।
જનુ ભખે લીનો ધાય અહિ નહીં, સમાત ફણિએન ॥
સો० કરતિ સખિનસોં રોષ, મન હરષત ખીજત બદન ।
ભરી ચતુરઇ કોષ, લુટતિ મનકામન ફલન ॥
અતિ આનંદ ભરે દોઉ રાજેં * ઉપમા કહત કબીશ્વર લાજેં
મરકત મણિ કુંદન સંગ જોરી * કિધોં લિયે ઘને તડિત અંકોરી
કૈ શોભા સુખ તન ધનિ* સોહૈ * બ્રજવાસી ભક્તન મન મોહૈ
કોમલ કર તિય નયન કન્હાઈ * રહે મૂંદિ છબિ વરણિ ન જાઈ
અતિહિ વિશાલ ચપલ અનિયારે * નહીં સમાત પ્રિયપાણિ પસારે
ક્ષન ખોલત ક્ષન ઢકત બિહારી * મુખ રિસ મન સુસકાત પિયારી
જ્યોં મણિધર મણિ પ્રકટ કન્હાઈ * ફિરિ ફિરિ ફણતર ધરત છિપાઈ
શ્યામ ઉંગરિયન અંતર માહીં * ચંચલ નયન દુરે દરશાહીં
મરકત મણિ પિંજરા મેં આનોં * તરફરાત બિબ ખંજન જાનોં
કર કપોલઢિગ તરલ[1] તરૌના[2] * શોભા સહજ સુભાય કરોના
મનો સુગકમલ મિલન શશિઆયે * બિચર બિયંગ સહાયક લાયે
કુંવરિ નાગરી નાગર નાયક * ઉપમા કાહિ કહોં કો લાયક
દો० અપને કર પિય કર પકરિ, લીને નૈન છુડાય ।
રબિ શશિચાર સરોજજનુ, દ્વૈચકોર મિલિ જાંય ॥
સો० કીન્હે સમ્મુખ આન, પાણિ પકરિકૈ લાડિલી ।
ભલે ભલે જુ કાન્હ, મૈં સખિયન ધોખે રહી ॥
ભલે આય ઓચક બિનજાને * મૂદિરહે દગ અતિહિ પરાને
કૈસે હોરિ પૈઠિ ગૃહ આયે * નેકહુ આવત જાનિ ન પાયે
તુમ હો પિય મનહરન કન્હાઈ * તુમ્હરી ગતિ કછુ જાનિ ન જાઈ
તબ હરિ હરષિ પ્રિયા ઉર લાઈ * મુકુર કથા સબ ભાખિ સુનાઈ
સુનિ નાગરિ હરિ તન મુસકાની * ચિતૈ નૈન કછુ મનહિં લજાની
મૈં તો અપને મન્દિર માહીં * સહજ લખત[3] દરપન મેં છાહીં

* મુખ તનુ ધરિ (બી.પા.) ૧ ચંચલ. ૨ કર્ણફૂલ(કાનનું ઘરેણું) ૩ જોતીહતી.

તુમ્હરી મહિમા પિય કૌ જાને * યહ સુન્દર અરુ પરમ સયાને
હૅંસત ચલે જબ કુંવર કન્હાઇ * રસિકપુરંદર[1] જન સુખદાઈ
હરષિત ગયે સદન નંદલાલા * ઇત નાગરિ ઉર હર્ષ બિશાલા
જબ પ્રતિબિંબ સુરતિ જિય આવૈ * સમુઝિ સુદશા સકુચ[2] તબ પાવૈ
તિહિ અંતર સંગ સખિન લિવાઇ * ચંદ્રાવલિ રાધા ઢિગ આઇ
લખિ પ્યારી આદર અતિ કીનો * તુરત સખન કો બૈઠક દીનો

દો૦ સાદર સનમાની સબૈ, દિયે હરષિ કર પાન ।
પિયસંગ સુખ ચાહતિ કરન, રહતિ સકુચ પુનિ માન ॥

સો૦ ગદગદ સ્વર મુખ બૈન, બાર બાર ભાષતિ હરષિ ।
ઝલક પ્રેમ જલ નૈન, પુલકિ ગાત પૂરે સબૈ ॥

કહતિ સખી સુનુ રાધા ગોરી * આજ કહા અતિ હર્ષ કિશોરી
હમ તેરે નિતહી પ્રતિ આવૈં * ઇતનો આદર કબહું ન પાવૈં
પાયો આજ ધરયો કછુ તૈં રી * કૈધોં મિલે શ્યામ કહું હૈં રી
ઉમગ્યો પ્રેમ હરષ ઉરમાહીં * હમૈ સુનાવતિ હૈ કયોં નાહીં
સુનિ સખિયન કે વચન સયાની * બોલી પ્રિયા હરષિ કૈ બાની
આયે આજ સખી હરિ મેરે * કહે જાત નહીં ગુણ ઉનકેરે
જૈસી ભાંતિ મિલે હરિ હમસોં * સોહિત કહોં સુનહુ સખિ તુમસોં
મૈ અપને સબ અંગ સિંગારતિ * લિયે મુકુર કર વદન નિહારતિ
પાછે આનિ ભયે હરિ ઠાઢે * ચતુરશિરોમણિ છબિ સોં બાઢે
ભાવ એક ભોરે મૈ સાજા * તાહિ કહત સખિ લાગત લજા
લખિ અપનો પ્રતિબિંબ ભુલાની * જાનિ ઔર તિય મનહિં ડરાની
પાછે તેં યહ જાનિ કન્હાઇ * મૂંદે નયન ઔચક હી આઇ

દો૦ તબહીં ચૌંકિ ચકિત ભઇ, મૈં સમઝી નિજ ભોર ।
લગી દેન ઉરહન તુમ્હૈ, ભઇ ફિરતિ હૌ ચોર ॥

સો૦ સુનિ રાધામુખ બાત, હિય હરષીં સબ ગોપિકા ।
પુલકિ પ્રફુલ્લિત ગાત, કહતિ ધન્ય તૂ લાડ઼િલી ॥

શ્યામસંગ સુખ લૂટતિ હૈ રી * અબ ઉનસોં નહિં છૂટતિ તૈ રી
શ્યામ ભયે તેરે અનુરાગી * ભલી ભઇ હરિ સંગ રસપાગી

૧ રસિકામા શ્રેષ્ટ. ૨ લજ્જા.

અબ હરિ તોતે અતિ રતિ માને * તેરો અંતર હિત પહિચાને
આવત જાત રહત ઘર તેરે * ક્ષણુ નહીં રહત તોહિં બિન હેરે
ચતુર રૂપ ગુણુ તુમ દોઉ નીકે * પરમ ભાવતે હો સબહીકે
આજ લાલ મેરે ગૃહ આયે * બડે ભાગ્ય મોહિત કરી પાયે
દેખી દરસ નૈનન સુખ પાયો * કરોં કાજ આનંદ બધાયો
યહ ઉપકાર તુમ્હારો આલી * મોહીં મનાય દીયે વનમાલી
તુરત લાય હરી મોહી મિલાયે * મૈં અપને અપરાધ ક્ષમાયે
નંદનંદન પીય નૈન સમાયે * ભાવત નહીં નેક વિસરાયે
સુની યહ રાધા કી રસ બાની * દેતી અશીશ સખી હરપાની
નંદનંદન વૃષભાનુકીશોરી * ચિરંજીવહુ સુન્દર યહ જોરી

દો૦ પ્રેમ ભરે છબિ સોં ભરે, ભરે અનન્દ હુલાસ ।
યુગલ માધુરી રસ ભરે, બ્રજમેં કરત વિલાસ ॥
સો૦ કરત અનેક બિહાર, રૂપસિક ગુણનિધિ યુગલ ।
રાધા નન્દકુમાર, બ્રજવાસી જન સુખકરન ॥

અથ નૈન અનુરાગ લીલા

હરી અનુરાગ ભરીં બ્રજનારી * લોક સકુચ કુલકાનિ નિવારી
સાસ નનંદ ગારી દૈ હારી * સુનત નહી કોઉ કહત કહારી
સુત પતિ નેહ જગત યહ છાર્યો * બ્રજ તરુણિન તિનુકા સમ તોર્યો
બેદ લોક મરયાદા ટારી * જ્યોં અહિ કેંચુરિ[1] ફિરિત નિહારી
જ્યોં જલધાર પરૈ તૃણુ માહીં * જૈસે નદી સમુદ્રહિ બાહીં
જૈસે સુભટ ખેત ચઢિ ધાવૈ * જૈસે સતી બહુરિ નહીં આવૈ
જૈસેહિ ભજે નન્દનન્દન કો * નેકહું ડર નહીં ગુરુજન કો
તૈસેહિ પ્રેમવિવશ ગિરિધારી * જ્યોં ગજ પંક[2] ન સકહિ નિહારી
બ્રજબનિતા મન નહીં બિસરાવૈં * ક્ષણુપ્રતિ તિન્હૈં દેખી સુખ પાવૈં
આયે પુનિ તેહિ ઓર બિહારી * સખિન સહિત બૈઠી જહઁ પ્યારી
બીર દેખિ સકુચે મનમાહીં * તાને નિકટ ગયે હરિ નાહીં

૧ કાંચળી. ૨ પંકજ (બી. પા)

તહીં મગ નિકસે સુખદાઈ * સુન્દર નટવર રૂપ દિખાઈ
દો૦ શીશમુકુટ કુંડલ શ્રવણ, ઉર ચટકીલી માલ ।
પીતવસન કટિકાછની, તનદ્યુતિ શ્યામ તમાલ ॥
સો૦ ચલત લટકની ચાલ, બંકવિલોકનિ[1] મૃદુ હઁસનિ ।
અંગઅંગ છબિજાલ, રસિક નવલ નાગરિ છયલ ॥
ઓચક દેખિ શ્યામ બ્રજનારી * ભઈ ચકિત તન દશા બિસારી
જાત ચલે બ્રજખોરિ અકેલે * કોટિ કામ કી છબિ પર હેલે
પગ દ્વૈ ચલત બહુરિ ફિરિ હેરૈં * કમલ સનાલ કમલકર ફેરૈં
મૃગમદ તિલક અલક ઘુંઘુરારી * તન વનધાતુ ચિત્ર રુચિ કારી
મૃદુ મુસકાય મરોરત ભૌહેં * નયન સૈન દૈ દૈ મન મોહેં
નિરખત બ્રજ યુવતી વિથકાની[2] * દુખસુખ વ્યાકુલ મન અકુલાની
ગયે કલ્પતરુ છાંહ કન્હાઈ * રૂપઠગોરી તિયન લગાઈ
લાગીં કહન પરસ્પર બાની * લોચન મન અનુરાગ કહાની
સુનહુ સખી યહ નન્દદુલારો * હઠ કરિ હરિ મન લેત હમારો
ક્ષણ ક્ષણ પ્રતિ છબિ ઔર બનાવૈ * શોભા કછુ કહત નહીં આવૈ
મન તો ઇનહીં હાથ બિકાનો * હમ સખિ યહ કછુ ભેદ ન જાનો
નૈન નચાટ[3] કરી નૈનન સોં * કિયો મોલ સૈનન બૈનન સોં
દો૦ બેચિ દિયો મન આપુહી, મૃદુ મુસકન ધન પાય ।
પરી રહી હૌં બીચહી, નૈના બડી બલાય ॥
સો૦ ભયો શ્યામ કો જાય, અબ રુચિ માની મન તહાં ।
મૈં પચિહારિ બુલાય, ફેરિ નહીં ઇતકો ફિરે ॥
અબ મન હિત હરિહી સોં કીનોં * ભેદ હમારો સબ કહિ દીનોં
મન તો ગયો નૈન હૈ મેરે * તિનહૂં બોલિ કિયો હરિ ચેરે
અબ યે રહત વહાં સબજાઈ * સોઈ કરત જો કહત કન્હાઈ
જિતહિ ચલત વે તિતહી જાહી * હરિ કે સન્મુખ રહત સદાહીં
ભયે વે જાય ગુલામ શ્યામ કે * રહે ન કાહૂ ઔર કામ કે
તાકો કછુ અપમાન ન જાને * ફૂલે ફિરત અધિક સુખ માને

૧ વાંકીદૃષ્ટિ. ૨ થાકી ગઈ ૩ ઉત્સુ, વૃથક.

જગ ઉપહાસ સુનત બહુતેરો * લાજ શંક દીનો સબ ડેરો
આ જ ,પથ મર્યાદ બડાઇ * લોક બેદ કુલકાનિ ગઁવાઇ
મૈં સમુઝાય રહી બહુતેરો * નેકહુ કહ્યો સુનત નહિં મેરો
લલિત ત્રિભંગી છબિ પર અટકે * મોમોં તોરિ સગાંઇ સટકે
હરિ અગ છોડત તિનકો નાહીં * બૈઠે રહત આપ તિન માહીં
રાખે બાંધિ અલક કી ડોરી * લાજ જાહિં મતિ કબહુઁક દોરી
દો૦ અબ યે લોચન શ્યામ કે, સખી હમારે નાહીં ।
બસે શ્યામરમ રૂપ યે, શ્યામ બસે ઇન માંહિં ॥
સો૦ કહા કરૈં સખિ શ્યામ, નૈનનહી કો દોષ યહ ।
હઠ કરિ ભયે ગુલામ, તનક મંદ મુસકાન પર ॥
બોલી અપર[1] એક બ્રજનારી * સખિ લોચન લોભી અતિ ભારી
જબહિં લખત કમનીય કન્હાઇ * તબહીં સંગ લાગત ઉઠિ ધાઈ
મેરો હટક્યો[2] નેકુ ન માને * લખત જાય વહ છબિ લલચાને
જ્યોં મૃગ છૂટત ફન્દ બધિક તે[3]* ભાગ ચલત ઉઠિ બેગ અધિક તેં
પાછે ફૈરિ ન ફિરત કરાઈ * જાય સઘન બન માંઝ સમાઇ
ત્યોં દૃગ મોતે છૂટિ પરાને * હરિ છબિ બનઘન જાય સમાને
અબ યે ઇત કો નાહિં નિહારૈં * વહ છબિ નિરખિ હરષિ ઉર ધારૈં
યદપિ સુધા છબિ પિવત અઘાઇ * તદપિ તૃપ્તિ નહિં, માનત રાઇ
ભઇ સખી નયનન ગતિ ઐસી * ભરે ભવન તસ્કર[4] કી જૈસી
દેખિ શ્યામ છબિ ધન અધિકાઇ * અતિ લાલચી રહે લલચાઇ
લેત ન બને તજો નહિં જાઇ * ચકિત ભયે નિજ સુધિ બિસરાઇ
રહે વિચારહિ માંઝ ભુલાને * નહિં કછુ લિયો ન ત્યાગ પરાને
દો૦ નૈન ચોર હરિમુખસદન[5], છબિધન ભાઁતિ અનેક ।
તજત બનત નહિં એકહૂ, લેત બનત નહીં એક ॥
સો૦ સખિ યે નૈના ચોર, હરિમુખ છબિ ચોરન ગયે ।
બાઁધે અલકનિ ડોર, હરિ કી ચિતવન પાહરૂ ॥
ભલી ભઇ હરિ ઇનહિં બઁધાયો * નિદરિ ગયો તૈસો ફલ પાયો

૧ બીજી. ૨ રોકયો. ૩ પારધિની જાળમાંથી. ૪ ચોર. ૫ પ્રભુના મુખરૂપી ઘરમાં.

યે નહીં માનત કહ્યો હમારો * સખિ ઈનહીં સબ કાજ બિગારો
કહતિ ઓર યક ગોપકુમારી * સખિ યે નયન કિયોં બટપારી[1]
કપટ નેહ હમ સોં કરિ ભારી * કરી હમૈં ગુરુજનતેં ન્યારી
શ્યામ દરશ લાડૂ કર દીનો * હમૈં આપને વશ કરિ લીનો
પ્રેમ ઠગોરી શિરપર છાઈ * ફિરત સંગહી સંગ લગાઈ
વિરહ ફાંસ ગર ડારિ હમારે * કરી વિકલ નહીં અંગ સંભારે
કુલ લજ્જા સમ્પદા[2] હમારી * સો ઇન લૂટ લઇ સખિ સારી
કઠરતિ[3] પરી મોહવન માહીં * લગન ગાંઠ દગ છૂટત નાહીં
ક્યોંહૂં નેહ જીવ નહીં જાઈ * સુમિરિ નયન ગુણ મન પછિતાઈ
કાસોં કહૈં સખી યહ બાતા * ભયે નયન હમકો દુખદાતા
હમકો બિરહ દુસહ દુખ દેહીં * આપ સદા દરશન સુખ લેહીં

દો૦ યહિ વિધિ નિદરતિ દગનકો, ભરી પ્રેમ વ્રજનારિ ।
હોત મગ્ન સુખ વિરહરસ,નૈનનિ શ્યામ નિહારિ ॥
સો૦ યહી ભજન યહિ ધ્યાન, શ્યામરૂપરસગુણકથા ।
નહીંજાનતિ કછુ આન,નિશિદિન વ્રજકી સુંદરી ॥

કોઊ કહત નયન ખગ મેરે * ફસે અલક ફન્દા[4] હરિ કેરે
છબિકણ ચારા[5] લખિ લલચાને * ફન્દ ગયે . ચિતવન લપટાને
હરિ છબિ અટકિ પરે દગ જાઇ * અતિહિ વિલાપ ભયે વિવસાઇ
રહત દીન સનમુખ ટક લાયે * દુખ સુખ સમુઝ સબૈ બિસરાયે
કહવાવત હૈં બડે સયાને * વહ છબિ લેન ગયે અતુરાને
સો તો કછૂ હાથ નહીં આયો * આપન યોં ઇન જાય બંધાયો
ઐસો કો ત્રિભુવન જો જાઈ * આવૈ સખી સમુદ્ર અથાઈ
હાર જીત યે નૈન ન જાનૈં * માનાપમાન કછૂ નહીં માનૈં
પરે રહત શોભા કે દ્વારે * નેકહુઁ લાજ નહીં ઉર ધારે
જાકી બાનિ પરી સખિ જૈસી * ધરી ટેક ઉર મેં તિન તૈસી
ઈન અંખિયન યહ ટેક પરી રી * લુબ્ધ તજ્યો ન કમલ ભ્રમરી રી
જ્યોં શુક નલિની કે બશ આઇ * જિમિ કપિ મુઠીછોડિ નહીં જાઈ

૧ લૂટારા. ૨ ધન. ૩ તડફડતી. ૪ વાળની જાળમાં ૫ છબિરૂપી કણનો ચારો.

દો૦ લોભૈ બશ જિમિ મીન મૃગ, આપ બંધાવત આય ।
રૂપ લાલચી નૈન તિમિ, ભયે શ્યામબશ જાય ॥
સો૦ સકે ન કાહુ છિંધુ, લોકલાજ કુલકાન ગિર ।
શ્યામસલોને સિંધુ, મિલે ત્રિબેની હ્રૈ નયન ॥

સખી નયન અબ હરિ સઁગ લાગે * મન-ક્રમ-બચ ઉનસે અનુરાગે
સન્મુખ રહત સદા સુખ પાયેં * ભૂલ ગયે મગ દહિને બાયેં
જ્યોં મણિ દેખિ ઉરગ સુખ પાવૈ * જ્યોં ચકોર ચંદહિં લટકાવૈ
મુદિત રંક જૈસે ધન પઇ * તૈસી ઇનકી ગતિ અબ આઇ
અબ યે નયન ફિરત નહીં ફેરે * કિયે સખી હમ યતન ઘનેરે
દેખે સુભગ શ્યામ ઇન જબતેં * નિઠુર ભયે હમસોં યે તબતેં
જબ મૈં ઘૂંઘટ પટહિ ધરેરી * તબ યે શિશુ કી આન ભરેરી
હરિ અઁગ સંગ લગિ ઉઠિ ધાયે * મનહું ઉનહિં પ્રતિપાલ કરાયે
મૃદુ મુસકન રસ પાય મિઠાઇ * ક્ષણહી મેં મતિ ગતિ બિસરાઇ
અતિ હઠ પરે ન નેક વિસારૈં * નિમિષ રુદન બલ ધીર ન ધારૈ
લાજ લકુટ ઉર મેં ડરપાયે * વે સખિ એકહુ ડર ન ડરાયે
ફિરે ન મૈં બહુ ભાઁતિ બુલાયે * ગયે તનક હરિકે કુસલાયે

દો૦ અબ હમ તલફત ઉન બિના, મરત યહી અફસોસ ।
ગ્રથ ખોટી સખિ આપનો, કહા પારખિહિં દોષ ॥
સો૦ પ્રેમ બિબશ ત્રિયબૃંદ, ઐસે દોપતિ દગન કો ।
તબહિં છૈલ બ્રજચંદ, ટેરિ સુનાઇ બાંસુરી ॥

અથ મુરલી લીલા

કૃષ્ણપ્રેમરસ પૂરણ તાનેં * કરત હુતીં નૈનન કી બાતેં
પરી શ્રવણ ઇહિ અંતર જાઇ * હરિ કી મુરલી ટેર સુનાઇ
બઇ ચકૃત સુનિ અબ બ્રજ ગોરી * પરી આય મનુ શીશ ઠગોરી
ભૂલિ ગઇ સુધિ અંખિયન કેરી * હ્વૈ ગઇ માનો ચિત્ર લિખેરી
દુખ સુખ મનકો બરણિ ન જાઇ * ઇંદટક રહીં પલક બિસરાઇ
દેહ દશા સબ તુરત ભુલાની * સ્વેદ ચલ્યો બહિ માનહું પાની

ભઈ વિવશ મતિ કી ગતિ ભૂલીં * પ્રેમ હિંડોર ગોપિકા ઝૂલીં
કબહૂં સુધિ કબહૂં સુધિ નાહીં * કબહૂં મુરલી નાદ સુનાહીં
કછુક સંભારિ ધીર ઉર ધારી * કહતિ પરસ્પર ગોપ કુમારી
અંખિયન તે મુરલી હરિ પ્યારી * હૈ બૈરિન યહ સૌતિ[1] હમારી
બ્રજ મેં ધોં કિતતેં યહ આઇ * ભઈ કઠિન હમ કો દુખદાઇ
આવત હી ઐસે ઢંગ જાકે * ભયે શ્યામ તુરતહિં બશ તાકે
દો૦ જા રસકો હમ તપ કિયો, પટ ઋતુ સબ બ્રજવામ ।
સો રસ મુરલી લેતિ અબ, સહજહિ વશ કરિ શ્યામ ॥
સો૦ ગાવત મીઠી તાન, મુરલી સંગ અધરન ધરે ।
અબ યાકે વશ કાન, ઔરન વિવશ કરી વહી ॥
ઐસી ત્રિભુવન કોન સયાની * જો ન મોહ સુનિ વાકી બાની
યહ તો ભલી નહીં બ્રજ આઈ * નઈ સૌતિ હરિકે મન ભાઈ
અબ યાકે વશ ગિરિવરધારી * નેક અધરનતે કરત નહીં ન્યારી
યાહી કે અબ રંગ રંગે રી * મધુર વચન સુનિ રીઝ ગયે રી
કર પલ્લવન તાહિ[2] બૈઠારે * રહત ગ્રીવ તાકર લટકાઈ
વારહિ વાર અધર રસ પ્યાવૈ * તાસો અતિ અનુરાગ જનાવે
દેખહુ રી યાકી અધિકાઈ * પિવત સુધારસ હમહિં દિખાઈ
પરી રહત બનમે ધો કૈસી * ભઈ ઢીઠ આવતહી ઐસી
દિનહીં દિન અધિકાન જાતની * સખી નહીં યહ ભલી બાત રી
આવતહી હમરો ધન લીનો * ચાહત ઔર કહા ધો કીનો
મૈં જો કહતિ સુનો રી ગોરી * સજગ રહો સબ નવલકિશોરી
મુરલી દૂરિ કરાયે બનિહૈ * કછૂ દિનનમેં હમહિં ન ગનિહૈ
દો૦ ફિરિ હૈં યાકે સંગ લગિ, લોકલાજ ગૃહ ત્યાગિ ।
જબ જબ જહઁ યહ બાજિહૈ, મોહનકે મુઁહ લાગિ ॥
સો૦ કરિહૈ નાના રંગ, યહ જાનતિ ટોના[3] કછુ ।
યા મુરલી કે સંગ, દેખહુ હરિ કૈસે ભયે ॥
યહ સુનિ કહત એક બ્રજનારી * સખી બાત તૂ કહતિ કહા રી

૧ શોકય ૨ ગાદી (પાઠ ભેદ). ૩ મોહની, વશીકરણ વિદ્યા

દો० લોલૈ બશ જિમિ મીન મૃગ, આપ બંધાવત આય ।
રૂપ લાલચી નૈન તિમિ, ભયે શ્યામબશ જાય ॥
સો० સકૈ ન કાહુ છિંધુ, લોકલાજ કુલકાન ગિર ।
શ્યામસલોને સિંધુ, મિલે ત્રિબેની હ્વૈ નયન ॥
સખી નયન અબ હરિ સઁગ લાગે * મન-ક્રમ-બચ ઉનસે અનુરાગે
સન્મુખ રહત સદા સુખ પાયેં * ભૂલ ગયે મગ દહિને બાયેં
જ્યોં મણિ દેખિ ઉરગ સુખ પાવૈ * જ્યોં ચકોર ચંદહિં લટકાવૈં
મુદિત રંક જૈસે ધન પઇ * તૈસી ઇનકી ગતિ અબ માઇ
અબ યે નયન ફિરત નહીં ફેરે * કિયે સખી હમ યતન ઘનેરે
દેખે સુભગ શ્યામ ઇન જબતેં * નિઠુર ભયે હમસોં યે તબતેં
જબ મૈં ઘૂંઘટ પટહિ ઘરેરી * તબ યે શિશુ કી આંન ભરેરી
હરિ ઁઅગ સંગ લગિ ઉઠિ ધાયે * મનહું ઉનહિં પ્રતિપાલ કરાયે
મૃદુ મુસકન રસ પાય મિઠાઇ * લલુહી મેં મતિ ગતિ બિસરાઇ
અતિ હઠ પરે ન નેક બિચારૈં * નિમિષ રુદન બલ ધીર ન ધારૈ
લાજ લકુટ ઉર મેં ડરપાયે * વે સખિ એકહુ ડર ન ડરાયે
ફિરે ન મૈં બહુ ભાઁતિ બુલાયે * ગયે તનક હરિકે કુસલાયે
દો० અબ હમ તલફત ઉન બિના, મરત યહી અફસોસ ।
ગ્રથ ખોટો સખિ આપનો, કહા પારખિહિં દોષ ॥
સો० પ્રેમ બિબશ ત્રિયબૃંદ, ઐસે દોષતિ દૃગન કો ।
તબહિં છૈલ બ્રજચંદ, ટેરિ સુનાઇ બાંસુરી ॥

અથ મુરલી લીલા

કૃષ્ણપ્રેમરસ પૂરણ તાને * કરત હુતીં નૈનન કી બાતેં
પરી શ્રવણ ઇહિ અંતર જાઇ * હરિ કી મુરલી ટેર સુનાઇ
ભઇ ચકૃત સુનિ સબ બ્રજ ગોરી * પરી આય મનુ શીશ ઠગોરી
ભૂલિ ગઇ સુધિ અંખિયન કેરી * હ્વૈ ગઇ માનો ચિત્ર ચિતેરી
દુખ સુખ મનકો બરણિ ન જાઇ * ઇકટક રહીં પલક બિસરાઇ
દેહ દશા સબ તુરત ભુલાની * સ્વેદ ચલ્યો બહિ માનહું પાની

ભઈ વિવશ મતિ કી ગતિ ભૂલીં * પ્રેમ હિંડોર ગોપિકા ઝૂલીં
કબહૂં સુધિ કબહૂં સુધિ નાહીં * કબહૂં મુરલી નાદ સુનાહીં
કછુક સંભારિ ધીર ઉર ધારી * કહતિ પરસ્પર ગોપ કુમારી
અંખિયન તે મુરલી હરિ પ્યારી * હૈ બૈરિન યહ સૌતિ[1] હમારી
બ્રજ મેં ધોં કિતતેં યહ આઇ * ભઈ કઠિન હમ કો દુખદાઇ
આવત હી ઐસે ઢંગ જાકે * ભયે શ્યામ તુરતહિં બશ તાકે
દો૦ જા રસકો હમ તપ કિયો, ષટ ઋતુ સબ બ્રજવામ ।
સો રસ મુરલી લેતિ અબ, સહજહિ વશ કરિ શ્યામ ॥
સો૦ ગાવત મીઠી તાન, મુરલી સંગ અધરન ધરે ।
અબ યાકે વશ કાન, ઔરન વિવશ કરી વહી ॥
ઐસી ત્રિભુવન કોન સયાની * જો ન મોહ સુનિ વાકી બાની
યહ તો ભલી નહીં બ્રજ આઈ * નઈ સોતિ હરિકે મન ભાઈ
અબ યાકે વશ ગિરિવરધારી * નેક અધરનતે કરત નહીં ન્યારી
યાહી કે અબ રંગ રંગે રી * મધુર વચન સુનિ રીઝ ગયે રી
કર પલ્લવન તાહિરે બૈઠાઈ * રહત ગ્રીવ તાપર લટકાઈ
વારહિ વાર અધર રસ પ્યાવૈ * તાસો અતિ અનુરાગ જનાવૈ
દેખહુ રી યાકી અધિકાઈ * પિવત સુધારસ હમહિં દિખાઈ
પરી રહત બનમેં ધો કૈસી * ભઈ ઢીઠ આવતહી ઐસી
દિનહીં દિન અધિકાન જાતની * સખી નહીં યહ ભલી બાત રી
આવતહી હમરો ધન લીનો * ચાહત ઔર કહા ધો કીનો
મૈ જો કહતિ સુનો રી ગોરી * સજગ રહો સબ નવલકિશોરી
મુરલી દૂરિ કરાયે બનિહૈ * કછૂ દિનનમેં હમહિં ન ગનિહૈ
દો૦ ફિરિ હૈં યાકે સંગ લગિ, લોકલાજ ગૃહ ત્યાગિ ।
જબ જબ જહૅં યહ બાજિહૈ, મોહનકે મુંહ લાગિ ॥
સો૦ કરિહૈ નાના રંગ, યહ જાનતિ ટોના[3] કછુ ।
યા મુરલી કે સંગ, દેખહુ હરિ કૈસે ભયે ॥
યહ સુનિ કહત એક બ્રજનારી * સખી બાત તૂ કહતિ કહા રી

૧ શોકય ૨ માહો (પાઠ ભેદ) ૩ મોહની, વશીકરણ વિદ્યા.

अब यह दूरि होति है कैसे * जाके वग नंदनन्दन ऐसे
एक पायँ ठाढ़े ता आगे * रहत त्रिभंग अंग अनुरागे
अधर सेज पर शयन कराई * कर पल्लवन पलोटत पाई
कबहुँक मिल गावत हैं तासों * होत विवश पुहुमी[1] सब जासों
मुरली अति मोहन को भावै * ताके गुण न सखीन को पावै
जानत राग रागिनी जेते * हरि सँग मिलि गावति हैं तेते
नाना बिधि की गतिन बजावै * तान तरंग अमित उपजावै
जैसे ही रीझत मनमोहन * तैसिय भाँति रिझावति गोहन[2]
रहति सदा मुखही सो लागी * अधर पियूष स्वाद रस पागी
मधुर मधुर कल बचन सुनावै * पुनि पुनि हरिको मनहिं चुरावै
ऐसो को अब हरिके करते * दूरि टरै याको निज वरते

दो० अब मुरलि छूटै नहीं, याके वश भये श्याम ।
प्रकट कियो सब जगत में, मुरलीधर निजनाम ॥

सो० हरिको करि वश माहिं, मुरली लूटै अधररस ।
उर डर मानति नाहिं, हम सबतें बोलति निठुर ॥

निठुरबचन अब हमहिं सुनावै * हरि को मन हम ते उचटावै
आरज पथ कुलकानि छुड़ावै * हम सबहिनको निलज करावै
असे ढँग मुरली के आली * हम ते निठुर किये बनमाली
यह तो निठुर काठ की जाई * प्रकट किये अपने गुण आई
अपनोइ स्वारथ यह जानै * कपट राग हरिके सँग गानै
मुरली निठुर किये बनवारी * मुरली ते हरि हम हि विसारी
वनकी व्याधि कहाँ यह आई * ऐसे कहि कहि तिय पछिताई
कहा भयो मोहन मुख लागी * अपनी प्रकृति नहीं इन त्यागी
एक सखी बूझति भई ऐसे * मुरली प्रकट भई यह कैसे
कहाँ रहत, काकी है जाई * कौन जाति कैसे यह आई
मातपिता हैं याके कैसे * जैसी यह तेऊ धौं ऐसे
बोली अरु ईक तिया सयानी * अबलौं तुम यह बात न जानी

१ पृथ्वी २ सखा ३ आगेनो-सन्मानेनो नीतिनो मार्ग.

દો૦ સખિ તુમ અબલોં નહીં સુન્યો, મુરલી કો કુલધર્મ ।
સુનો સુનાઉં મેં તુમ્હેં, યાકી જાત અરુ કર્મ ॥
સો૦ તુમસોં કહોં બખાન, મૈં જાનતિ યાકે ગુણન ।
સુનિ સુખ પૈહો કાન, યા મુરલી કી કુલકથા ॥

બન મેં રહતિ બઁાસકુલ જાઈ * યહ તો યાકી જાતિ સુહાઈ
જલધર પિતા ધરણિ હૈ માતા * તિનકે ગુણન કરોં વિખ્યાતા
બનહૂં તે તિનકો ઘર ન્યારો * નિપટહિં જહાં ઉજાડ અપારો
ગુણન એક તે એક ઉજાગરિ * માત પિતા અરુ મુરલી નાગરિ
પર અકાજ બિન ઓર ન જાનૈ * યે હી ઇનકે કુલહિ બખાનૈ
ના જાનિયે કવન ફલ આલી * કૃપા કરી યાપર બનમાલી
સુનહુ સખી યાકે કુલ ધર્મા * પ્રથમ કહોં મેઘન કે કર્મા
વે વર્ષત જલ સબ જગ માહીં * ગિરિ વન સર સરિતા સબ ઠાહીં
ચતક સદા રહત કરિ આસા * એક બૂંદ કો મરત પિયાસા
ધરણી અબહી કો ઉપજાવૈ * આપન સદા કુમારિ કહાવૈ
ઉપજત પુનિ વિનશત જાહી મેં * સો કછુ છોહ[1] નહીં વાહી મે
તા કુલ સુતા મુરલિકા જાનો * અબ આગે ગુણ પ્રકટ બખાનો

દો૦ તનહીં તે પ્રકટત અનલ,[2] ઐસી યાકી ઝાર ।
પ્રકટ ભઇ જા બાંસ મેં, કરતિ જારિ તેહિ છાર[3] ॥
સો૦ ઐસે ગુણ કી આહિ, યહ મુરલી સખિ બાંસકી ।
આઈ નિજકુલ દાહિ, ઔર કૌન યાતે નિઠુર ॥

યાકી જાતિ શ્યામ નહીં જાની * બિન જાને કીની પટરાની
કહિયે ચલો શ્યામ સોં જાઈ * સુનત તજેંગે કુંવર કન્હાઈ
સખી કહા યહ બાત બખાનો * શ્યામહિં કહા ભલો તુમ જાનો
નિજકુલ જારત બિલમ ન લાઈ * હ્વૈ હૈ તાસોં કૌન ભલાઈ
જાકો હિમ ષટ ઋતુ તપ કીનો * સો ફલ તુરત મુરલિ યહ દીનો
જે સન્મુખ, તે બિમુખ કહાવૈં * બિમુખ તુરત ઉત્તમ ફલ પાવૈ
ઘર કે વન-વનકે ઘર કીન્હે * કપટી પરમ શ્યામ કો ચીન્હે

૧ મમતા, પ્રેમ. ૨ અગ્નિ ૩ રાખ

એક અંગ કી પ્રીતિ હમારી * વે કપટી બહુ તરુણિ બિડારી
જ્યોં ચકોર ચંદા હિત માને * ચંદા નહીં નેકહુ ઉર આને
જલ કે તીર મીન તનુ ત્યાગે * જલકો તનક દયા નહીં લાગે
જ્યોં પતંગ ઉઠ જ્યોતિ જરૈરી * જ્યોતિ નહીં કછુ કૃપા કરૈ રી
ચાતક એક મેઘ કો જાનૈ * વહ કંછુ તાકી પ્રીતિ ન માનૈ

દો૦ ઇન સબહિન તે હરિ નિઠુર,તૈસિય મિલી સહાય ।
અબ મુરલી અરુ શ્યામકી, જોરી બની બનાય ॥

સો૦ યે અહીર વહ બૈન, કાહે ન પ્રીતિ બઢાવહીં ।
દુહુઅન કો મન ચૈન, જૈસે વે તૈસી વહૂ ॥

મુરલી ને હરિ કો પહિચાન્યોં * હરિ કો મન મુરલી સોં માન્યોં
નિઠુર નિઠુર મિલિ બાત બનાવૈં * યાહી કે બલ ધેનુ ચરાવૈં
વાહી કી લકુટી કર ધારી * વાહી કી બંશી અતિ પ્યારી
હમ સોં વૈર સદા હરિ કીનો * દધિ લૈ મારગ જાન ન દીનો
પુનિ ભેદહિ મન હર્યો હમારો * કીનો કુલ કુટુમ્બ તે ન્યારો
બહુરિ બોલિ અંખિયનકો લીની * તાપર સૌતિ મુરલિયા કીની
સુનિ સજની બિન કાજ જરોંરી * કર્મ કરે સો કોઉ ન કરોંરી
યહ મહિમા કર્તા સબ કરઈ * કોને વિધિ ધોં કા પર પરઈ
હમ તપકરિઇતનો પચિહારી[1] * સો ઘર કુલ તે ભઈ નિયારી
બન કી ઘાસ ઈતો સુખ પાવૈ * શ્યામ અધર શિરછત્ર ધરાવૈ
ભયે નૃપતિ હરિ મુરલી રાની * ઓર નારિ હરિ કોં ન સુહાની
બનતે લ્યાય સુહાગિની કીન્હીં * જાતિ પાંતિ કુલ કછૂ ન ચીન્હીં

દો૦ તપ તીરથ જો પૂરબહિ, કઠિન કિયે હરિ હેત ।
અબ મુરલી તા કષ્ટ કો, બૈઠિ અધર ફલ લેત ॥

સો૦ મેટતિ પિછલો દાગ, જો તપ કરિ તાયો[2]તનહિં ।
ધનિ ધનિ મુરલી ભાગ,અબ ગરજતિ અધરન ચઢી ॥

મુરલી કોન સુકૃત ફલ[3] પાયો * સબ કલંક હરિ પરસિ ગૅવાયો
તનુ કઠોર મન જડ રસહીની * અંતર સૂનો સાર વિહીની

૧ થાકી ગઈ. ૨ તપાવ્યું. ૩ ઉત્તમ કર્મ.

લઘુતા[1] અંગ ન કછુ ગરુવાઇ * બાંસ વંશ કછુ નાહીં નિકાઇ
છિદ્ર વિશાલ વિપુલ તનુ છાયે * હરિહિ પરસ સબ ભયે સુહાયે
વિધિતે પ્રબલ ભઇ યહું મુરલી * હરિ મુખ કમલ બરાસન જુરલી
ચારિબદન વિધિ[2] શ્રુતિમતિ ભાખે * નીતિ સહિત જડ ચેતન રાખે
આઠ વદન મુરલી કહી નાદા * ઉલટિ દઈ વિધિ[3] કી મર્યાદા
જડ ચેતન ચેતન જડ કીન્હે * થિર ચર કરિ ચર થિર કરિ દીન્હે
એક વારિ શ્રીપતિ સિખરાયો * તબ તે જ્ઞાન વિધાતા પાયો
યાકો તો નઁદસુવન કન્હાઇ * લગે રહત હૈં કન સદાઇ
યાતે કો અરુ પ્રબલ પ્રબીના * કિયો સકલ જગ નિજ આધીના
કહિયે કાહિ ઔર કો ઐસી * ભઇ શ્યામ સઁગ મુરલી જૈસી

દો૦ અતિ સુરનરમુનિસૂરશશિ, ખગમૃગ સલિલસમીર ।
યા મુરલી કે બશ સબ, ધુનિ સુનિ ધરત ન ધીર ॥

સો૦ રહી વિશ્વભર જીતિ, મોહન મુખ લગિ બાંસુરી ।
મેટિ સકલ શ્રુતિનીતિ, રીતિ ચલાવતિ આપની ॥

સખિ મુરલી કો દોષ ન દેહોં * કરિ વિચાર અપને મન લેહોં
હરિ હિત ઈન શ્રમ કીનો જોઈ * સો શ્રમ ઔરે કૌન પૈ હોઈ
જો અકુલીન તઊ બડભાગી * કિયો કઠિન બ્રત હરિહિત લાગી
જબ અતિ દઢ યાકો હરિ જાન્યો * તબ વન ભીતર તે ગૃહ આન્યો
જબ યાકી કરતૂતિ સુનીગી * તબ ધનિ ધનિ કરિ યાહિ ગિનૌગી
જનમતહિં તે કીની મતિ ગાઢી * વન મેં રહી એક પગ ઠાઢી
શીત ઉષ્ણ વર્ષા સહિ લીની * નેકહુ મનસા મલિન ન કીની
ઉસકી નહીં નેક જબ કાટી * પત્ર મૂલ શાખા જબ છાંટી
રાખી ડારિ ધામ મેં આની * શોચ શોચ સબ દેહ સુખાની
સુર્યો ન મન તન અંગ દગાયે * વિંધે વેહ[4] અઁગ અઁગ કરત યે
તાયસુ લખિ પરખિ હરિ લીની * તબ મુરલી પટરાની કીની
મુરલી સહી ઈતી કઠિનાઈ * તબ પાઈ ઐસી ઠકુરાઇ

દો૦ મુરલી તપફલ ભોગવૈ. બૃથા કરત તુમ રાર ।
નિજગુણ રિઝયે શ્યામ ઉન, ગુણિયન ગુની પિયાર ॥

---

૧ ક્ષુદ્રપણું. ૨ બ્રહ્મા. ૩ હરિ (બીજો પાઠ). ૪ છેદ, કાણું.

સો० તુમતે યહ નહીં હોય, જો કરની[1] મુરલી કરી ।
તાકીસમ નહીં કોય,અતિ શ્રમ કરિ હરિ બશકરે ॥
પરમ પુનીત પ્રીતિ જબ જાની * તબ મુરલી હરિ કે-માન માની
દેખહુ રી યાકી અધિકાઈ * કહૌં લગિ યાકી કરહિં બડાઈ
જબહીં શ્યામ અધર કો પરસૈં * તબ અતિ હરષિ નાદરસ બરસૈં
તાન તરંગ રંગ ઉપજાવૈં * અતિ આનંદ સબ જગત જનાવૈં
જિયત શ્યામ અધરામૃત પાઇ * છૂટત મૌન રહત મુરઝાઈ
કર્યો નહીં શ્યામ કરૈં હિત તાકો * અધરામૃત જીવન હૈ જાકો
મુરલી જો હરિહિત તપ કીનો * પરમ ચતુર પૂરણ તપ લીનો
તબલગિ હરિ કો નહીં પતિયાની * સહે કષ્ટ બોલી નહીં બાની
જબલગિ જીવન કરિ નહિં પાયો * અધરામૃત રસ મન કો ભાયો
જબ હરિસોં બાંછિત ફલ પાયો * તબ સબ પર અધિકાર જનાયો
યા સમ ઓર ચ ર કો આલી * જિન વશ કિયે શ્યામ બનમાલી
કર્યો નહીં ત્રિભુવન કો મન મોહૈ * જાકે વશ પતિ ત્રિભુવન કો હૈ
દો० મુરલી કી સર[2] મત કરો, કહ્યો હમારો માન ।
ધનિધનિ તાહિ બખાનિ હૈં,સુનિ તાકો યશ કાન ॥
સો०, અધરામૃત કરિ પાન, અમર ભઈ અબ મુરલિકા ।
તિહું પુર હોત બખાન, શારદાદિ યશ ગાવહીં ॥
હમહૂં સબ મિલિ કૈ તપ કીનો * તાકો ફલ હરિ હમકો દીનો
લીને ભૂષન બસન ચુરાઈ * યુવતિન લાજ છુડાય બુલાઈ
તબ અમ્બર[3] દે ધન્ય બખાન્યો * હમ ભોરી ઈતનો સુખ માન્યો
અપનો અપનો ભાગ્ય દિખો રી * મુરલી સોં બિન કાજ ખિજો રી
અબ મુરલી સોં હેત કરો રી * નહીં જીતોગી અતિ હિ લરો રી
મુરલી હમ તેં તપ અધિકાઇ * મુરલી કે બશ કુંવર કન્હાઇ
તનક આશ દરશન કી હે રી * સોઊ પુનિ કર તેં જૈહૈ રી
હૈં બહુ તરુણી રમણ[4] કન્હાઇ * યહ મિલી ઈક તિનમેં આઇ
મુરલી કો જિન ડાહ[5] કરો રી * તુમ નહીં અપને પ્રેમ ટરો રી

૧ તપગ્યા. ૨ બરાબરી. ૩ વસ્ત્ર ૪ બહુતેરી રમણ. (બીજો પાઠ) ૫ અદેખાઈ

પ્રેમહિં તે હરિ માનિ રહેંગે * વે સુજાન સબ જાનિ રહેંગે
સબ તજિ ભજ્યો જન્મતે તાહી * તજ્યો જાત કૈસે અબ વાહી
મુરલી સોં કહ કાજ હમારો * છુવહુ મોહન નન્દદુલારો
દો૦ હમ હિત કીનો શ્યામસોં, મેટિ લોકકુલકાન ।
તાહીસોં હિત ચાહિયે, જાસો હૈ પહિચાન ॥
સો૦ હમ કો હૈ યહ આશ, વે હૈં અન્તર્યામિ હરિ ।
કરિહૈં નહીં નિરાશ, ઉર અન્તર કી જાનિકૈ ॥
કહા ભયો મુરલી હરિ રાખી * અપને કરસોં તાહિ સુવાખી
ગુણ કે કાજ ક્ષણુક દુખ પાઈ * હૈ અધરામૃત તુરત જિવાઈ
હમતેં અધિક કિયો ઉન નાહીં * કરિ બિચાર દેખહુ મન માહીં
બર્ષ પાંચ સાતક કૈ જબતેં * કિયો સનેહ શ્યામ સોં તબતેં
પુનિ પટઋતુ તપસોં મન લાયો * અબલોં બિરહાનલ તનુ તાયો
કૈસે યે સબ ફલ ન ફલૈંગે * કયોં નહીં હમકો શ્યામ મિલૈંગે
તબ યોં કહ્યો એક બ્રજનારી * મુરલી શ્યામ અધરપર ધારી
જો અવગુણુ હોતો યા માહીં * તો યાકો હરિ છુવતે નાહીં
સુનો સખી યહ હૈ ઇહ લાયક * અતિહી ભલી શ્રવણુ સુખદાયક
તુમ હો કહતિ બૃથા જોઇ સોઇ * જૈસી યહ ઐસી નહીં કોઈ
જો યહ ભલી બુરી ગુણુ કેરી * તો યાકો હરિ શ્યામ મિલે રી
કાહે ન પ્રીતિ કરેં હરિ ઐસી * હૈ યહ તિહૂં ભુવન મેં જૈસી
દો૦ એક યુવતિ અરુ ગુણુ ભરી, બોલતી મધુરે બૈન ।
શ્રવણુસુધા પ્યાવત તહૂં કયોં હરિ અધર ધરૈ ન ॥
સો૦ હરિ બરજો મતિ કોય, દેહુ બજાવન બાંસુરી ।
બિરહ વિરસસે હોય, રસ કીને રસ હોત હૈ ॥
આપ ભલે તો જગત ભલોઈ * નાતર સખી ભલો નહીં કોઈ
મુરલી લગી શ્યામ કે મુખ રી * તોહૂ હૈ હમ સોં સન્મુખ રી
સુનહુ કાન દૈ કહતિ કહા રી * શ્રીરાધા શ્રીરાધા પ્યારી
તુમ જાનતિ હરિ હમહિં વિસારી * તુમ હરિ સોં નહીં નેક નિયારી
જબ જબ મુરલી શ્યામ બજાવૈં * તબ તબ નામ તુમ્હારોઈ ગાવૈં

મુરલી ભઈ સવતિ[1] જો આઈ * તો હરિ તેરિહિ ટહલ કરાઈ
તૂ અર્દ્ધાંગિનિ વહ હૈ દાસી * મેરે મન યહ બાત પ્રકાસી
મુરલી તુમ્હરો નામ બતાવૈ * વાકે મુખ હરિ તુમહિં બુલાવૈ
તુમ પ્યારી હરિ તુમકો પ્યારે * મુરલી સોં યહ કહત પુકારે
હરષીં સકલ સુનત યહ બાની * હમ મુરલી ઐસી નહીં જાની
વૃથા બૈર યાસોં હમ માન્યો * યાકો શીલ અબૈ હમ જાન્યો
મુરલી સો ઐસૈં સુખ પાઇ * કરતિ સકલ વ્રજનારિ બડાઈ

દો૦ ધનિ ધનિ વંશી બાઁસ કી, ધનિ યાકે મૃદુ બોલ ।
ધનિ લ્યાયે ગુણ જાંચિકે, વનતેં શ્યામ અમોલ ॥

સો૦ ધનિધનિ યાકો વંસ, ધનિમુરલી હરિમુખ લગી ।
સખિનસહિત પરશંસ, શ્રીમુખ શ્રીરાધા કહ્યો ॥

મુરલી શ્રી મુરલીધર કેરી * મહિમા કાપૈ જાત નિબેરી
જાકો યશ ગુણ ગંધ્રવ ગાવૈ * ભેદ લેદ જાકો નહીં પાવૈં
સુનત નાદ ત્રિભુવન મન મોહૈં * દેવ દનુજ નર ખગ મૃગ જોહૈં
વાણી લલિત શ્રવણ સુખદાઇ * બાજતિ હરિ મુખ લાગ સુહાઈ
બ્રહ્માદિક મન મોહ કરાવૈ * શિવસનકાદિ સમાધિ ભૂલાવૈં
માયાયોગ[3] કૃષ્ણ કી જોઈ * શોભિત અધર મુરલિકા સોઇ
હરિ કી શ્વાસ જાસુ કી[4] બાની * તાકે ગુન કો સકૈ બખાની
જબ મુરલી નઁદનંદ બજાવૈં * વ્રજલલના સુનિ કૈ સુખ પાવૈં
ચકિત હોય તન દશા ભુલાવૈં * પ્રેમ વિવશ સુધિ બુધિ વિસરાવૈં
જકી થકી જહઁ તહઁ રહિજાહીં * માનહુઁ લિખી ચિત્ર કી આહીં
કબહુઁ દુખ કબહુઁ સુખ માનૈં * કબહુઁ નિંદહિં કબહુઁ બખાનૈં
એસી દશા હોતિ ઘટ ઘટ[5] કી * બાજતિ મુરલી જબ નટવર કી

છં૦ જબહિં મુરલી શ્યામ કરગહિ અધર રાખિ બજાવહીં ।
તરલતાન તરગ અગણિત ગતિ અમિત ઉપજાવહીં ॥
રહત સુનિ ધ્વનિ મગન જલથલ જીવ જહઁ સો તહઁ સહીં ।
કહત બ્રહ્માનન્દ સોં જાસોં પાય સંગ પૂજત નહીં ॥

૧ સૌત, શોક્ય. ૨ જગાવે (બીજો પાઠ) ૩ યોગમાયા. ૪ જેની.
૫ ઘટઘટકી (બીં. પા.)

સબૈ ધ્યાન જ્ઞાન સમાન સદ્‌ગુણ સુનહુ* તબહીં લોં અહૈં ।
લોક બેદ મર્યાદ પતિવ્રત ચારફલ તબલોં ચહૈં ॥
તબહિં લોં મન ચપલ બુધિ બલ સકલ રુચિ ધન ધામ કી ।
સુની સપનેહુ નાહીં જબલોં શ્રવણ મુરલી શ્યામ કી ॥
દો૦ ધનિધનિ તે નરનારિ જગ, ધનિધનિ તિનકે ભાગિ ।
બ્રજવાસી પ્રભુ આઁસુરી, જિનકે મનમેં લાગિ ॥
સો૦ રાખત હૈં યહ આસ, જન બ્રજવાસીદાસ હૂ ।
કરહુ હિયે મેં બાસ, મુરલીધર મુરલી ધરે ॥

અથ રાસલીલા

બંદૌં યુગલ ચરણ સુખદાયક * શ્રીરસરાશિ નાયિકા નાયક[1]
નઁદનંદન બૃષભાનુ નંદની * સુર નર મુનિ બ્રહ્માદિ વંદિની
રાસ રસિક રસરાસ વિલાસી * નિત્ય ધામ બૃન્દાવન વાસી
રૂપરાશિ આનંદનિધાના * મંગલ પદ[2] સુંદર શ્રી શ્યામા[3]
બહુરિ રાસપતિ પદ શિર નાઊં * રાસ ચરિત મંગલ અબ ગાઊં
વેદવ્યાસ જો રાસ બખાનો * સો ગંધર્વ વ્યાહ વિધિ જાનો
બ્રજગોપિન હરિહિત તપ કીનો * શ્યામ હોય પતિ યહ વ્રત લીનો
નઁદનંદન તિનકો વર દીનો * ચીરહરણ લીલા તબ કીનો
કરિ હૈં તુમ્હરે મન કી ભાઈ * શરદ રૈન શુભ લગ્ન ધરાઈ
સો જબ શરદ સુખદ ઋતુ આઈ * રાકા[4] રજની પરમ સુહાઈ
ભક્ત મનોરથ પૂરણ કારી * ગાવત વિરદ વિદિત શ્રુતિ ચારી
ગયે શ્યામ વૃન્દાવન માહીં * જહઁ બસંત ઋતુ રહત સદાહીં
દો૦ શ્રીવૃન્દાવન ધામ કી, શોભા પરમ પુનીત ।
વરણિસકૈ કબિ કવન બિધિ, મનબુધિબચનઅતીત ॥
સો૦ સબ ચૈતન્યસ્વરૂપ, ભૂમિ લતા દ્રુમ ગુલ્મ તૃણ ।
ધારિ રહ્યો જડરૂપ, સુન્દરશ્યામ વિહાર હિત ॥

સબ સનાન સમાન જ્ઞાન, ગુમાન (બી પા) ૧ શ્રીરાધાકૃષ્ણ. ૨ મગલ
પ્રદ ૩ સુંદર ભગવાનના (બી પા) ૪ પૂર્ણિમા

જાકી મહિમા શિવ મુનિ ગાવેં * બ્રહ્માદિક રજ છુવત ન પાવેં
જાકી મહિમા શ્રી સુખબાની * સંકર્ષણ પ્રતિ શ્યામ બખાની
ચિંતામણિ મય ભૂમિ સુહાઇ * કોમલ બિમલ રમ્ય સુખદાઈ
સકલ સુમંગલ કી જનનીસી * કૃષ્ણ ચરણપંકજ રમનીસી
ફિરત શ્યામ જહઁ નાંગે પાયન * ચરણ ચિહ્ન અંકિત સબ ઠાયન
પાવનહુ કી પાવન[1] કારી * બ્રજવાસી પ્રભુ કી અતિ પ્યારી
વરન વરન ૧૨ વિટપ[1] સુહાયે * પરમ અનૂપ ન જાહિં બતાયે
સદા સુમન ફૂલ સંયુત સોહેં * અમિત સુગન્ધ સ્વાદ મન મોહે
નવપલ્લવદલ પરમ સુહાયે * જગમગાત નગજ્યોતિ[2] લજાયે
વિપુલ કાંતિ શોભિત બહુ રંગા * અતિબિચિત્રછબિ ઉઠતિ તરંગા
પરમ પ્રકાશ દશહુ દિશિ માહીં * કોટિ સૂર શશિ પટતર[3] નાહીં
પત્ર પત્ર પ્રતિ બિમ્બ શ્યામ કો * મોહત લખિ મન કોટિ કામકો

દો૦ ઠૌર ઠૌર શોભિત પરમ, તૈસોઇ લતા બિતાન ।
બૃન્દાવન તરુ બેલિ સબ, નખ શિખ છબિ કી ખાન ॥
સો૦ ઔર સકલ સુખ ધામ, વૈકુણ્ઠાદિક શ્યામ કે ।
યહ બિહાર વિશ્રામ, તાતે અતિ સુન્દર સુખદ ॥

બિપુલ કુંજ મંજુલ છબિ છાઇ * જિન્હેં સઁવારત કામ સદાઈ
બહતિ સમીર ધીર સુખદાઈ * શીતલ પરમ સુગન્ધ સુહાઇ
ચિત્ર બિચિત્ર બિહઁગ મૃગ નાના * બોલત ડોલત બિબિધ બિધાના
ગુંજત ભૃગ લુબ્ધ મકરન્દા * અતિ છબિપુંજ મઞ્જુલ વૃન્દા
તૈસિય યમુના પરમ સુહાઈ * પુલિન પુનીત બરણિ નહીં જાઈ
દેતિ મહા છબિ કંચન રેતી * માનહુઁ પરમ કાંતિ કી ખેતી
ફૂલે બનજ બિપુલ બહુ રંગા * ગુઞ્જ કરત મધુમાતે ભૃગા
શ્રીવૃન્દાવન છબિ સમુદાઇ * સમ્યક[4] બરણિ કૌન પૈ જાઈ
જાકી પટતર કો નહીં આના[5] * બન અનૂપ અદ્વૈત બખાનો
ઐસી કછુ પરત હૈ હેરી * હૈ સ્થૂલ વપુષ[6] પ્રભુ કેરી
ગોપી જન ઇન્દ્રિગણ તામેં * હૈં ચૈતન્ય આપ હરિ જામેં

૧ વૃક્ષ. ૨ મણિનું તેજ ૩ સામાન. ૪ બરાબર રીતે. ૫ અન્ય. ૬ શરીર.

નિત્ય ધામ તાહી તં ગાયો * યહ પટતર મેરે મન ભાયો

દો૦ સુખનિધિ રસનિધિ રૂપનિધિ, બૃન્દાવિપિન ઉદાર ।
શારદ નારદ શેષ શિવ, વરણુત વિધિશ્રુતિચાર ॥

સો૦ સુખદ ન કોઉ આન, બૃન્દાવન સમ દૂસરો ।
સકલ બિશ્વ સુખદાન, સુખ પાવત મોહન જહાં ॥

તહૂઁ વિસ્તૃત ઈક શંખ સુહાયો * મણિમય સુભગ શ્રુતિનમેં ગાયો
તાપર અદ્ભુત કમલ બિરાજૈ * ષોડસ પત્ર ચક્રસમ રાજૈ
યોજન પંચ તાસુ પરમાના * રાસ સ્થાન સુવેદ બખાના
મધ્ય કરણિકા અતિ રમનીયા * બૈઠે તહાં કાન્હ કમનીયા
શોભા અમિત નેતિ શ્રુતિ બાની * તાતેં ગિરા કહતિ સકુચાની
કોમલ શ્યામલ અંગ સુહાયે * નિરખિ કોટિશત કામ લજાયે
નટવર ભેષ સાજ સબ સાજૈં * અંગ અંગ ભૂષણ છબિ છાજૈં
શિખી શિખણ્ડ[1] મનોહર માથે * બીચ બીચ મુક્તામણિ ગાથે
જલજ માલ બનમાલ સુહાઈ * કુંડલ ઝલક અલક છબિ છાઈ
કટિ પટ પીત કાછની કાછેં * લલિત શૃંગાર સુભગતનુ આછેં
મણિન જટિત નૂપુર પગ નીકે * ચરણકમલ ભાવન જનની[2] કે
રવિશશિ આદિક દ્યુતિધર[3] જેતે * નખ ઉપમા પૂજત નહીં તેતે

દો૦ અતિઅદ્ભુત લાવણ્યનિધિ, શ્રીબૃન્દાવનચંદ ।
નિગમ નેતિ કિમિ બરણિયે, રસિક નવલ નઁદનંદ ॥

સો૦ જેહિ ગાવત શ્રુતિચાર, બ્રહ્મ પૂરણાનન્દ હરિ ।
સો પૂરણ અવતાર, વૃન્દાવન રસ રાસપતિ ॥

દેખિ શ્યામ બન ધામ નિકાઈ * તૈસિય શરદ રૈનિ છબિ છાઇ
પ્રફુલિત કુમુદિનિ બન ચહુઁપાસા * લલિત માલતી કરતિ સુબાસા
જૈસોઈ યમુના પુલિન સુહાયો * તૈસોઈ પૂરણ શશિ છબિછાયો
તૈસિય જગમગજ્યોતિ દ્રુમન[4]કી * તૈસિય લલિત સુગન્ધ સુમન[5]કી
લખિ વન,સુખ સમુદાય કન્હાઇ * હરષિ રાસ રુચિ મન ઉપજાઈ

૧ મોરપિચ્છ. ૨ જન જીકે (બી પા.) ૪ પ્રકાસવાળા. ૪ વૃક્ષો. ૫ ફૂલ.

તબ કર લઈ સકલગુણજુરલી * લલિત યોગમાયાસી મુરલી
નાદ બ્રહ્મ કી ઉત્પતિ જાસોં * નિગમ અગમ ઉપજે મુનિ તાસોં
વિશ્વ વિમોહન મંત્ર કલાસી * હરિ મુખ કમલ લમ્રતિ કમલાસી
રાગ રંગ રસ રાસ વિલાસી * સકલ ગુનન મેં આનંદરાસી
શ્યામ અધર ધરિ તાકિ બજાઇ * ત્રિભુવન મને સુનિ ધુનિ છબિછાઇ[1]
ધરણિ પતાલ જીવ સબ મોહે * નભ સુરગણુ સુર સુંનત વિમોહે
ચકિત ચન્દ્ર ચલ મારગ ભૂલે * વરષત અમૃત કનક અનુકૂલે

દો૦ શિવવિરંચિસનકાદિ મુનિ, તજિ તજિ બ્રહ્મસમાધિ ।
ભયે નાદમુરલા મગન, ચકિત શ્રવણુ રહે સાધિ ॥

સો૦ રહે સબે મન ભૂલ, સિધ ચારણુ ગંધર્વ સુર ।
તન સુધિ રહી ન મૂલ, સુનિ મુરલી નંદનંદકી ॥

થકિત પવન ગતિગવન ભુલાની * રહ્યો અબાહ નદિન થકિ પાની
ઝરના ઝરહિં પષાણુ કઠોરા * નાચિ ઉઠે ચહું દિશિ વનમોરા
થકિત બિલોકન મૃગ સબ ઠાડે * ખગ રહે મૌન મનહું લિખિ કાડે[2]
રહી ધેનુ તૃણુ ગઇ મુખમાહીં * થકિત વત્સ પય પીવત નાહીં
સરકિ સકતનહીંઅહિ[3]ધુનિ મોહેં * ઉકઠે વિટપ હરિત સબ સોહેં
તરુબેલી સબ ચંચલ પાતા * નવ અંકુર દલ પ્રફુલિત ગાતા
સુનિ ધુનિ શેષ નાગ અનુરાગે * નાગ સકલ સોવત તે જાગે
જડ ચેતન ગતિ ભઈ વિપરીતા * હરિમુખ મુરલી સુંનત પુનીતા
જે નર નારિ તિહૂં પુર માહીં * ભયે નાદવશ તન સુધિ નાહીં
સુનિ ધુનિ ચકિત ભઈ અતિભારી * જે બ્રજસુન્દરિ ગોપકુમારી
યદપિમુરલિધુનિ ત્રિભુવનપરસી * તદપિ યથાવિધિ તિન હીં દરસી
યા રસ કી તેઈ અધિકારી * નંદનંદન પિયકી અતિ પ્યારી

દો૦ સુનતહિં બૌરી સી ભઈ, બિસરી સબે સયાન ।
લગીં ઠગોરિ સી મનહું, મુરલી કી ધુનિ કાન ॥

સો૦ રહ્યો ન ઉરમેં ધીર, બાજી બાજી કહી ઉઠીં ।
આકુલ વિકલ શરીર, સુની મુરલી બ્રજકી તરુણિ ॥

---

૧ મનમોહન ધ્વનિ છાઈ (પી. ૫૮) ૨ જાણે કે ચીત્ર કાઢ્યાં હોય ૩ સર્પ.

દશ સહસ[1] ગોપિકા ગોરી * મુરલી સુનત ભઈ સબ ભોરી
ઉ ઘરણિ કોઉ ગગન નિહારે * કોઉ મનહીં મન બુદ્ધિ વિચારેં
ઘર તરુણિ સબૈ વિલતાની * આરજ પથ[2] ગૃહકાજ ભુલાની
લૈ તિનકે નામ બજાવેં * મુરલી મેં હરિ સબન બુલાવેં
કે ન સકીં ધુનિ સુનિ અકુલાઈ * જો જૈસે તૈસેઈ ઉઠી ધાઈ
ક લાજ ગુરુ જન ડર ડારેં * ચલીં સકલ ગૃહ કાજ બિસારેં
હૂ દૂધ ઉફન[3] તે છાડે * કાહૂ દધિહિ જમાવત ભઉં
હૂ કરતિ રસોઈ ત્યાગી * કોઊ પતિહિ જીમાવત ભાગી
બાલક ગોદ સંભાર ન લાનો * દૂધ પિયાવત હી તજિ દીનો
ઉ શૃંગાર કરત ઉઠિ ધાઈ * ઉલટે ભૂષણ બસન બનાઈ
બાજૂબન્દ પગન સો બાંધે * લૈ મન્જીર ઉરન મેં સાંધે
કિંકિણિ ડાર લઈ ગર માહીં * હાર લપેટત કર સોં જાહીં
દો૦ શીશફૂલ કરણન ધરે કરણફૂલ ધરે ભાલ ।
ચલીં સકલ મુરલી સુનત, ભ્રમતે વ્રજ કી બાલ ॥
સો૦ અંજન કરિ દૃગ એક, રહ્યો એક અંજન બિના ।
રહ્યો ન કછુ વિવેક, ભઈ વિવશ મુરલી સુનત ॥
મુરલી સોં હરિ ટેર બુલાઈ * ઉપજી પ્રીતિ સકલ ઉઠિધાઈ
મુરલી ધુનિ મારગ ગહિ લીનો * ઔર કછુ ઉર શોચ ન કીનો
પ્રેમ સ્વરૂપ સકલ બ્રજનારી * પન્ચભૂત અવગુણ તે ન્યારી
રોકિ રહે સુત પતિ પિતુ માતા * તેકિમિ રુકહિં અગમ યહ બાતા
ચલીં ધ્યાન ધરિ હરિ ઉરમાહીં * ગૃહ બન કુન્જ રુકીં કહું નાહીં
જો પ્રારબ્ધ કર્મ બશ કોઇ * રાખી રોકિ પતિન ગૃહ સોઇ
ભયો બિરહ દુખ તિનકો ઐસો * કોટિન જન્મ કર્મ ફલ જૈસો
પુનિ ધરિ ધ્યાન હરિહિ ઉર લાયો * કોટિ સ્વર્ગ ફલ માનહું પાયો
યોં કરિ ભોગ ત્યાગ તનુ બાલા * દિવ્ય દેહ ધરિ મિલીં ગોપાલા
ઇહિ બિધિ બનં સબ ચલીં કિશોરી * લોક બેદ મર્યાદા તોરી
આતુર નિકસિ ચલીં સબ ઐસે * જરત ભવન[5] તજિયત હૈ જૈસે

---
૧ સોલ હજાર. ૨ નીતિનો રસ્તો ૩ ઉભરાતું ૪ વાસણમા ૫ બળતું ઘર

એક એક કી સુધિ કછુ નાહીં * ગુણ્ડન ચલીં શ્યામ પહઁ જાહીં
દો૦ ગૃહગુરુજન તજિ લાજ તજિ, બ્રજસુન્દરી નિકાય[1]।
મુરલી ધુનિ રસ રંગરંગી, મિલીં શ્યામ વન જાય ॥
સો૦ નટવરવપુ ગોપાલ, અધર સધર મુરલી ધરે।
સમ્મુખ સબ બ્રજબાલ, દેખિ દરશ[2] આનંદ ભરીં ॥
બ્રજયુવતિન લખિ મુદિત બિહારી* મોર મનહુઁ છબિ ઘટા નિહારી
કનકબરણ શશિમુખ સબ બાલા * પહુઁચીં નિકટ જાય નંદલાલા
વિપિન[3] સુહાવન અતિ છબિ બાઢી* ભઈં જાય સમ્મુખ સબ ઠાઢી
રહે ચકિત હરિ છબિ અવલોકી * અટપટ તનુ શ્રૃંગાર બિલોકી
અદ્‌ભુત રૂપ દેખિ સુખ પાયો * મનહીં મન અતિ હર્ષ બઢાયો
અતિ આદર કરિ કુંવર કન્હાઈ * બોલે મન્દ મધુર સુસકાઈ
વાકે બચન પ્રેમ રસ સાને * પ્રેમ પ્રતીત કસૌટી માને
કહો અહો તિય બ્રજકુલલાઈ * નિશિ કાહે બનકો ઉઠી ધાઈ
અર્દ્ધરાતિ કછુ ડર નહીં કીનો * ઐસો કહા કાજ મન દીનો
યહ તુમ ભલી કરી કછુ નાહીં * નિજ પતિ તજિ ધાઈ બન માહીં
બેદ પંથ નિદર્યો તુમ ભારી * જાહુ અજહુઁ ઘર બેગિ સવારી
યહ સુનિકે ગુરુજન દુખ પૈહૈં * બહુરો તુમ કો ત્રાસ દિખૈહૈં
દો૦ નિજપતિ તજિ પરપતિ ભજૈ, તિય કુલીન નહીં હોય।
મરે નરક જીવત જગત, ભલો કહૈ નહીં કોય ॥
સો૦ યુવતિન કો પતિ દેવ, કહત વેદ હમહું કહત।
કરહુ તિનહિં કી સેવ, જો તુમ ચાહત સુખ લહ્યો ॥
ઓર કછૂ જિય મેં જનિ રાખો * કરિયે વેદવચન જો ભાખો
તજિ કૈ કપટ કરહુ પતિસેવા * તિય કો પતિ તજિ ઓર ન દેવા
કૂર કુપૂત ભાગ્યવિન રોગી * વૃદ્ધ કુરૂપ કુબુદ્ધિ વિયોગી
ઐસેહુ પતિ કો તિય જો ત્યાગૈ * બડો દોષ તાકે શિર લાગૈ
તાતે માનહુ કહી હમારી * જાહુ સકલ ઘર કો બ્રજનારી
માત પિતા તુમ્હરે ધોં નાહીં * ઐસે કહિ કહિ હરિ પછિતાહીં

1 સમૂહ. 2 શ્યામ (બી. પા.) 3 વન.

કૈસે ઉન તુમ આવત દીની * કૈસી ધોં યહ વિધિ તુમ કીની
કૈ ધો કહિ આઈ ઉન પાહીં * કૈ ધોં વે જાનત હૈં નાહીં
નવ યોવન તુમ સબ સુકુમારી *નિશિ વસિવો વન અનુચિત ભારી
જો યહ બાત સુને બ્રજ કોઊ * હમૈં તુમ્હૈં દૂષણ દિશિ દોઊ
અબ ઐસી કીજો મતિ કબહૂં * કરિ વિચાર દેખો મન તુમહૂં
બાર બાર યુવતિન ભરમાઈ * ઐસે સબ સોં કહત કન્હાઈ
દો૦ નિઠુર બચન સુનિ શ્યામકે, યુવતિ ઉઠીં અકુલાય ।
ચકિત ભઈ મન ગુનિ રહીં, મુખ કછુ બચન ન આય ॥
સો૦ વદન ગયો મુરઝાય,[1] જનુ તુપાર[2] કમલન પર્યો ।
શોચિ રહીં શિરનાય, ખોઈ નિધિ જનુ પાય કૈ ॥
વિરહ વિકલ ચિંતા અતિ બાઢી * રહીં ચિત્ર પુતરીસી ઠાઢીં
કપટ ખેલ યહ ગિરિધર ઠાન્યો * પ્રેમ વિવશ યુવતિન નહીં જાન્યો
મનહી મન બિહઁસત નઁદલાલા * ભઈ વિરહ વ્યાકુલ બ્રજબાલા
સહિ નહીં સકીં દુસહ યહ પીરા * બોલીં ગદગદ ગિરા[3] અધીરા
સુનહુ શ્યામ સુન્દર વરનાયક * યહ જનિ કહો નાહીં તુમ લાયક
કોમલ સુભગ કમલ મુખ તાતૈં * કૈસે કહત કટુક યે બાતૈં
લૈ લૈ નામ બુલાયો સબકો * ધરમ સિખાવત હો અબ હમકો
છાંડિ દેહુ પિય યહ ચતુરાઈ * કરહુ દેવ[4] જેહિ ભાંતિ બુલાઈ
કર્મ ધર્મ શ્રુતિ તાહીં બખાને * જો કોઉ કર્મ ધર્મ બિધિ જાને
હમ તો લોક વેદ વિધિ ત્યાગી * ચરણકમલ તુમ્હરે અનુરાગી
સકલ ધર્મ યહ ચરણ તિહારે * બસત સદા સો હૃદય હમારે
કહવાવત હો અન્તરયામી * કાહે યહ સમુઝત નહીં સ્વામી
દો૦ અબ યહ તુમકો ઉચિત નહીં, સુનહુ શ્યામ સુખરાશ ।
મન હમરો અપનાઈ[5] કૈ, હમકો કરત નિરાશ ॥
સો૦ પાપ પુણ્ય કહ નાથ, યહ તૌ હમ જાનૈં નહીં ।
બિંકી તુમ્હારે હાથ, અધરામૃત કે લોભ લગિ ॥
અરુ યહ મૃદુ મુસુકાન તુમારી * સકલ ધર્મ કી મોહન હારી

૧ કરમાઈ ગયું. ૨ હીમ. ૩ અધીર વાણી ૪ હેત (બી પા) ૫ આપને વશ કરીને

દો૦ હઁસત કરત બહુ રસચરિત, યુવતિવૃંદ લિયે સંગ ।
ગયે યમુન તટ શ્યામ તબ, કીડત કોટિ અનંગ ॥
સો૦ સોહતિ અતિ કમનીય, કોમલ ઉજ્જ્વલ રેત તહઁ ।
કરી પરમ રમનીય, યમુનાજી નિજપાણિ રચિ ॥

વહત સમીર[1] ત્રિબિધ સુખદાઇ * કુસુમ ધૂરિ ધૂંધરિ છબિછાઈ
ઉડત સુગંધલપટ ચહુઁઓરા * ગુંજત ભઁવર ચારુ ચિતચોરા
બૈઠે તહાં શ્યામ સુખસાગર * કોટિકામમન મથન ઉજાગર
કરત બિલાસ હાસ રસ લીલા * કોટિ અનંગ રંગ સુખશીલા
પરિરંભન ચુંબન કુચ પરસન * હિય હુલાસ આનઁદ રસ બરસન
કામ ભાવ ગોપિન હરિ ધ્યાયો * કિયો સબન કે મન કો ભાયો
અસ અદ્ભુત રસ પ્રેમ બઢાયો * બહુરિ રાસ રસ રંગ ઉપજાયો
સુનિ પિય બચન સકલ અનુરાગીં * ભૂષણ બસન સઁભારન લાગીં
લખિ ઉલટે ભૂષણ સકુચાનીં * નિરખિ પરસ્પર તિય[2] મુસકાનીં
નવસત સાજિ ભઈ સબ ઠાઢીં * પરમ પ્રેમ આનઁદ રસ બાઢીં
બંશીબટ છબિ ધામ અનૂપા * કોટિ કલ્પતરુ સમ સુખરૂપા
તહાં રચ્યો રસ રાસ કન્હાઈ * ભઈ કપૂર મય ભૂમિ સુહાઇ

છં૦ ભઈ ભૂમિ કપૂર મય રજ, બર્ષિ જલ કુંમકુમ સિંચી ।
પરમ કોમલ સુભગ શીતલ જ્યોતિમણિ કંચન સિંચી ॥
હર્ષિ તહઁ ઘનશ્યામ સુન્દર, રાસમંડલ વિધિ રચી ।
બરણિ કાપૈ જાય સો છબિ, નિરખિ શારદમતિ લચી ॥
એક એકહિ યુવતિ કે બિચ, મધુર મૂરતિ શ્યામ કી ।
તિન મધ્ય જોરી રાસનાયક, રાધિકા ઘનશ્યામ કી ॥
એક રૂપ અનેક બપુ ધરિ, સબન કે બિચ રાજહીં ।
કરી યહ લીલા પ્રકટ પ્રભુ, મરમ કોઉ ન જાનહીં ॥
ભઈ સકલ કરજોરી[3] ઠાઢી જાત નહીં સુખ છબિ ભની ।
સહસ્ર બત્તિસ ઉદિતશશિમનુ મધ્ય ઘન દામિનિ બની ॥

-૧ પવન. ૨ સ્ત્રીઓ. ૩ મંડલ જોરિ (બી. પા.)

ઐસી કો તિય વ્રજ કે માહીં * જાકો મન ઈન મોહ્યો નાહીં
જૈસિય મુરલી મિલી સહાઈ * જિન બિધિ કી મર્યાદ મિટાઈ
અબ તો મૃદુ મુસુકન મનમોહીં * પાપ પુણ્ય જાનત નહીં કોહી
હમ તો પતિ ઇષ્ટ તુમકો જાનૈં * ધૃક જો ઓર દૂસરો માનૈં
કોટિ કરો અબ ભવન[1] ન જાહીં * તુમ તજિ હમહિં ઓર પ્રિય નાહીં
જાનત હો સબ અન્તર્યામી * કાહે યહ સમુઝત નહીં સ્વામી
મનવચકર્મ તુમ્હારી દાસી * મૃદુ મુસુકાન તુમ્હારી પ્યાસી
જરત સકલ બિરહાનલ જ્વાલા * સીંચહુ અધરામૃત નઁદલાલા
દીન કૃપાનિધિ નામ તુમ્હારો * હમતે દીન ન ઓર વિચારો
મૃદુ મુસુકાન દાન અબ દીજૈ * દારિદ્ર વિરહ દૂર પિય કીજૈ
જો નહીં માનત વિનય[2] હમારી * તો યહ તન કરિ હૈં બલિહારી

દો૦ વિરહવિકલ લખિ ગોપિકન, કૃપાસિંધુ ભગવાન ।
ઉમઁગિ ઉછંગ ભરિ લિયે, દીન વચન સુનિ કાન ॥

સો૦ ધનિધનિધનિ બ્રજબાલ, કહત મનહિં મનહર્ષિ ઉર ।
સદય હૃદય ગોપાલ, બોલે દુહું કર જોરિ તબ ॥

બોલે પ્રભુતા ડારિ ગોપાલા * ધન્ય ધન્ય તુમ બ્રજ કી બાલા
તુમ સન્મુખ મૈં વિમુખ તુમ્હારો * દૂર કરો યહ દોષ હમારો
મૈં નિર્દય બહુ વચન વખાને * તુમ અપને જિય એકન આને
મો કારણ ગૃહ કુટુંબ વિસારો * ધનિ ધનિ ધનિ યહ નેમ તુમ્હારો
લોક લાજ શંકા સબ ત્યાગી * મનવચક્રમ મોસોં અનુરાગી
યોં કહિ બિહઁસિ મિલે નઁદલાલા * અંકમ ભરિ લીની સબ બાલા
યદપિ અકામ[3] સદા સુખરાસી * તદપિ ભયે રસ પ્રેમ બિલાસી
એકહિ બાર યુવતિ સબ ભેટી * દુસહ તાપ બિરહાનલ મેટી
કહ્યો બિહઁસિ સબસોં ગિરિધારી * કરહુ રાસ રસ મિલિ સુખકારી
કૃપાદૃષ્ટિ અવલોકત નયનનં * હઁસિ હઁસિ સીંચત અમૃત બયનન
ચહુઁ દિશિ હર્ષ ભરીં સબ ન્યારી * મધ્ય શ્યામસુન્દર બનવારી
વિહરત વન વિહાર સુખદાઈ * નવલ ગોપિકા નવલ કન્હાઈ

૧ ઘેર. ૨ વિનંતિ. ૩ જેને કંઈ કામના નથી એવા.

લલિત બેસર નાક અંજન નૈન શ્રુતિ તાટંક કી ॥
અધર દશન કપોલ ચિબુકન, કણ્ઠ ભૂષણ અતિ બને ।
કરત રાસ બિલાસ અદ્ભુત, હરત મનમોહન મને ॥

દો૦ કબહું લલિત ગતિ લૈ ચલત, નવલ સુવર નંદનન્દ ।
નિરખિ હરષિ તૈસેઇ ચલત, નવલ નાગરી વૃન્દ ॥
સો૦ કબહું વિચક્ષણ વામ, લટકિ લેતિ નૂતન ગતિહિ ।
રીઝ રસિક ઘનશ્યામ, તાપર તન મન વારહીં ॥

નિર્તત અરસ પરસ પિય પ્યારી * બોલત બલિહારી બલિહારી
કોઉ કલધુનિ[1] પિયકે ગુણ ગવૈ * કોઉ અભિનય કરિ ભાવ બતાવૈ
કોઉ સંગીત કલા ગુણ ધારી * કોઉ ઉઘટત ચટકત કરતારી
નિર્તત તાલ ભેદ ગતિ લીના * સુઘર એક તે એક પ્રવીના
જાત રસિક પિય બિક બિનમોલે * જબ થેઈ તાથેઈ તાથેઈ બોલે
તાન તરંગ રંગ ઉપજાવૈં * લેત ઉપજ અતિરસ બર્ષાવૈ
કબહુંક ઉઘટત છૈલ કન્હાઈ * ફિરત લુબ્ધ જિમિ બાલ સુહાઈ
ગિરત મણિન કે ભૂષણ તન તેં * ઝરત ફૂલ જનુ રૂપ લતન તેં
લટકિ લટકિ નિર્તત અલબેલી * ગ્રીવ ગ્રીવ મંજુલ ભુજ મેલી
કોઉ પિય કે સંગમિલિ કરિ ગાવૈ * કોઇ મુરલી કો છીન બજાવૈ
કાહુહિ શ્યામ લેત ભુજ ભરિકૈ * તજૈં કમલમુખ ચુંબન કરિકૈ
રમત રાસ પિયસંગ છબીલી * પરમ પ્રેમ રસ રંગ રંગીલી

છં૦ રસરંગ રંગીલી પ્રેમ કે બશ, રાસ રસ પિય સંગ કરૈં ।
નિરખિ દેવ પ્રસૂન[2] બરષહિં, હરષિ ઉર આનંદ ભરૈં ॥
ધન્ય બ્રજ ધનિ બાલ બ્રજ કી, ધન્ય વન પુનિ પુનિ કહૈં ।
કરત રાસ બિલાસ પૂરણ, બ્રહ્મ જહૈં પરગટ અહૈ ॥
શમ્ભુ અજ[3] સનકાદિ નારદ, મુદિત ગુણગણ ગાવહીં ।
નિરખિ છબિનિધિ શ્યામશ્યામા, બ્રહ્મ સુખ બિસરાવહીં ॥
દેવનારિ વિસારિ પતિ ગતિ, પરસ્પર કહિ શોચહીં ।
બ્રજવધૂ બિધિ હમ ન કીની, નિરખિ સુખ મન લોચહીં[4] ॥

૧ મનોહર રાગથી. ૨ ફૂલ ૩ બ્રહ્મા. ૪ લોભહી (બી પા)

દો૦ તેહિ અવસર લલના સહિત, આયે સુરમુનિસર્બ ।
" દેવનટી કિન્નરવધુ, તુમ્બુરાદિ ગન્ધર્બ ॥
સો૦ દેખત ચઢે બિમાન, હરષિ હરષિ બર્ષત સુમન ।
॥) કેરત મુદિત મન ગાન, ધન્ય ધન્ય વ્રજયુવતિ કહિ ॥

સુર ગણ સબૈ નિશાન[1] બજાવૈં * નિરખતિ વ્રજ સુન્દરિ છબિ પાવૈ
નૂપુર કંકણ કિંકણિ બાજે * મન્દ મધુર મુરલી સુર ગાજે
તાલ મૃદંગ બીન મુહચંગા * સુરમણ્ડલ સારંગ ઉપંગા
તન્ત્ર અનેક વિવિધ ગતિ સાજેં * મિલે એક સુરસોં સબ બાજે
નિર્તત પિય સંગ ચઞ્ચલ બાલા * જનુ ક્રીડત ઘન દામિનિ જાલા
બિચ બિચ શ્યામ બીચ વ્રજ ગોરી * મરકત મણિ કઞ્ચન કી જોરી
સુભગ તમાલ તરુણ નંદલાલા * કનક લતા સમ સબ વ્રજબાલા
કરસોં કર જોરે છબિ છાજે * કોટિ કામ છબિ નિરખત લાજે
વૃન્દાવન ઉર મનહું વિશાલા * લસત રાસમણ્ડલ કી માલા
હરિ વ્રજનારિ, પરસ્પર સોહૈં * કોટિ કામ રતિ કો મન મોહૈ
મટકિચલન ગતિ નાગર નટકી * લટકન મુકુટ લટક ઘૂંઘટ કી
જનુ નવઘન દામિની બરૂથા * નિરખિ નચત મોરન કે યૂથા

છં૦ નચત માનો મોર યૂથન, મુકુટ લટકન યોં ફબૈ ।
ચલતિ ગતિ લૈ નાગરિન સંગ, શ્યામ નટનાગર જબૈ ॥
ધરણિ પગ પટકનિ ઝટકિ કર, બોહ મટકન ચહિ પરે ।
ગ્રીવચાલન હલન કુણ્ડલ, કરણ ફેરન મન હરે ॥
મણિ કણ્ઠ મુક્તામાલ ઉર, બનમાલ ચરણન લોં બની ।
બદન પંકજ અલક શ્રમકણ[2] ઝલક છબિ સકે કો ભની ॥
પટપીત ફરકત કાછની, કટિ લાલ કિંકિણિ સોહઈ ।
મલય[3] ચિત્રિત બાહુ ભૂષણ, શ્યામ તન મન મોહઈ ॥
લખિ રહત નંદલાલ તિય છબિ, વિવિધ વિધિ વેણી ગુહી ।
સુભગ પાગી માંગ જરાવ મુક્તા, શીશ ફૂલન છબી રહી ॥
જટિત ભાલ જરાવ બેંદી, ઉદિત દ્યુતિ મૃગાંક કી ।

૧ સબ બાજત્ર (બી પા) ૨ પ્રસ્વેદબિન્દુ ૩ ચદન

લલિત બેસર નાક અંજન નૈન શ્રુતિ તાટંક કી ॥
અધર દશન કપોલ ચિબુકન, કણ્ઠ ભૂષણ અતિ બને ।
કરત રાસ બિલાસ અદ્‌ભુત, હરત મનમોહન મને ॥

દો૦ કબહુઁ લલિત ગતિ લૈ ચલત, નવલ સુઘર નઁદનન્દ ।
" નિરખિ હરષિ તૈસેઇ ચલત, નવલ નાગરી વૃન્દ ॥
સો૦ કબહુઁ વિચક્ષણ વામ, લટકિ લેતિ નૂતન ગતિહિ ।
રીઝ રસિક ઘનશ્યામ, તાપર તન મન વારહીં ॥

નિર્તત અરસ પરસ પિય પ્યારી * બોલત બલિહારી બલિહારી
કોઉ કલધુનિ[1] પિયકે ગુણ ગવૈ * કોઉ અભિનય કરિ ભાવ બતાવૈ
કોઉ સંગીત કલા ગુણ ધારી * કોઉ ઉઘટત ચટકત કરતારી
નિર્તત તાલ ભેદ ગતિ લીના * સુઘર એક તે એક પ્રબીના
જાત રસિક પિય બિક બિનમોલે * જબ થેઈ તાથેઈ તાથેઈ બોલે
તાન તરંગ રંગ ઉપજાવૈ * લેત ઉપજ અતિરસ અર્પાવૈ
કબહુઁક ઉઘટત છૈલ, કન્હાઈ * ફિરત લુબ્ધ જિમિ બાલ સુહાઈ
ગિરત મણિન કૈ ભૂષણ તન તેં * ઝરત ફૂલ જનુ રૂપ લતન તેં
લટકિ લટકિ નિર્તત અલબેલી * ગ્રીવ ગ્રીવ મંજુલ ભુજ મેલી
કોઉ પિય કે સઁગમિલિ કરિ ગાવૈ * કોઉ મુરલી કો છીન બજાવૈ
કાહુહિ શ્યામ લેત ભુજ ભરિકૈ * તઝૈં કમલમુખ ચુંબન કરિકૈ
રમત રાસ પિયસંગ છબીલી * પરમ પ્રેમ રસ રંગ રઁગીલી

છં૦ રસરઁગ રઁગીલી પ્રેમ કે બશ, રાસ રસ પિય સઁગ કરૈં ।
નિરખિ દેવ પ્રસૂન[2] બરષહિં, હરષિ ઉર આનઁદ ભરૈં ॥
ધન્ય બ્રજ ધનિ બાલ બ્રજ કી, ધન્ય વન પુનિ પુનિ કહૈ ।
કરત રાસ બિલાસ પૂરણ, બ્રહ્મ જહઁ પરગટ અહૈ ॥
શમ્ભુ અજ[3] સનકાદિ નારદ, મુદિત ગુણગણ ગાવહીં ।
નિરખિ છબિનિધિ શ્યામશ્યામા, બ્રહ્મ સુખ બિસરાવહીં ॥
દેવનારિ વિસારિ પતિ ગતિ, પરસ્પર કહિ શોચહીં ।
બ્રજવધૂ બિધિ હમ ન કીની, નિરખિ સુખ મન લોચહીં[4] ॥

૧ મનોહર રાગથી. ૨ ફૂલ ૩ બ્રહ્મા ૪ લોભહી (બી પા)

કહુ ભયો ઊરધ બસીં, અરુ અમર પદવી જો લહીં ।
કરતિ સુખ જો શ્યામ સંગ, વ્રજ નારિ સો ત્રિભુવન નહીં ॥
બાર બાર મનાય બિધના કહતિ યહ વર દીજિયે ।
હોયઁ દાસી વ્રજવધુન કી, કૃષ્ણપદ રતિ કીજિયે ॥

દો૦ ધનિ(૨) કહિ બર્ષહિં સુમન,મુદિત સકલ સુરનારિ ।
ધનિ મોહન ધનિ રાધિકા,ધનિ વ્રજગોપકુમારિ ॥

સો૦ ધનિ(૨)રાસબિલાસ, ધનિ સુન્દરતા ધન્યસુખ ।
ધનિ વૃન્દાવન વાસ, સુર લલના વિથકીં કહતિ ॥

રમત રાસરસ ગોપકુમારી * નંદનંદન પિય કી સબ પ્યારી
કરતિ ગાન કોકિલા લજાવૈં * હાવ ભાવ કરિ પિયહિ રિઝાવૈં
રાગ રાગિની સમય સુહાયે * સહજ બચન જિનકે મન ભાયે
ગતિ સુગંધ નિતત સબ ગોરી * સહજ રૂપનિધિ નવલકિશોરી
પગ મહિ[1] પટકિ ભુજન લટકાવૈં * ફંદા કરન અનૂપ બનાવૈં
નિરખિ લેત ઉપજતિ છબિ ભારી * રીઝ રહત લખિ છબિ ગિરિધારી
બેની છુટી લટૈં બગરાહીં[2] * અલકૈં એસરિ સોં ઉરઝાહીં
શ્રમજલ બિંદુ બદન દ્યુતિકારી * મનહું સુધાકણ ચંદમઁઝારી
અતિબસ હોત નિરખિ મનમોહન * ફિરત સબનકે ગોહન ગોહન[3]
નારિ નારિ પ્રતિ રૂપ પ્રકાસૈં * એક એક હિલ બન કૌ ભાસૈં[4]
અદ્‌ભુત કૌતુક પ્રકટ દિખાયો * કિયો સબન કે મન કૌ ભાયો
નિર્તત અંગ થકિત ભઈ નાગરી * રૂપ પ્રેમ ગુણ પરમ ઉજાગરી

છં૦ ભઇ નિર્તત થકિત તરુની, રૂપ ગુણુન ઉજાગરી ।
ઉમઁગિ તબ ઉર લાય લીની, શ્યામ લખિ નવનાગરી ॥
ગિરત ઉરતે હાર ટૂટે, નિરખિ પ્રભુહિં જનાવહીં ।
લેતિ બીચહિ ગતિ તિન્હૈં, મહિમાંઝ પરન ન પાવહીં ॥
અતિ પ્રીતિ શ્રમજલ પીતપટસોં, પોંછિ પવન ડુલાવહીં ।
ઉરઝિ એસરિસોં રહીં લટૈં, કમલકર સુરઝાવહીં ॥

૧ પૃથ્વી. ૨ વિખરાએલી. ૩ સાથે સાથે. ૪ એક હિ રૂપ સબનકો ભાસૈં (બી. પા.).

દેખિ બિહ્વલ ગાત ભૂપત્ર, શિથિલ અંગ સँવારહીં ।
કહિ બચન મૃદુતા પરમતે[1], નિજ પાણિ શ્રમહિં નિવારહીં ॥

દો० ઐસી વિધિ બ્રજ સુન્દરિન, દેત પરમ સુખ શ્યામ ।
લખિ પતિગતિ સ્વાધીનઅતિ, ભઇં ગર્વિતા વામ ॥

સો० પરમ પ્રેમ કી ખાન, રૂપ શીલ ગુણ આગરી ।
કયોં ન કરૈં અભિમાન, જિનકે બશ ત્રિભુવનધની ॥

કહતિ ભઇં નિજ નિજ મનમાહીં * હમસમ ઔર યુવતિ જગ નાહીં
અબ ગિરિધર હમ બશ કરિપાયે * કરત હમારે મન કે ભાયે
અબ હમતે નહીં હ્વૈ હૈં ન્યારે * રહિહૈં સદા સમીપ હમારે
જોઇ(૨)હમ કહિ હૈં સોઇ કરિહૈં * સદા હમારે સંગ વિચરિ હૈં
કોઉ પિય અંસ ભુજન કો દીનો * કહતિ બચન યોં ગર્વહિ લીનો
સુનો શ્યામ મૈ અતિ શ્રમ પાયો * અબ તો મોપૈ જાત ન ગાયો
એક કહતિ 'ભ્રમ પાઁય પિરાહીં * મોપૈ નૃત્ય હોત અબ નાહીં
એક કંઠ ભુજ મેલિ સયાની * રહી લટકિ બોલતિ નહીં બાની
એસે ભાવ ગર્વ કે કીન્હે * અંતર્યામી સબ હરિ ચીન્હે
ગર્વ દેખિ મોહન મુસકાને * મૈં અવિગતિ[2]મોકો નહિં જાને
કરત સદા ભક્ત મન ભાઇ * એક ગર્વ શ્યામહિં ન સુહાઇ
સો યુવતિન કે મન મેં જાની * દૂર કરન હિત યહ જિય આની

દો० પ્રેમ અભૂષણ કનક સમ, મલિન ગર્વ તેં હોય ।
બિરહ અગિન તાયે બિના, નિર્મલ હોય ન સોય ॥

સો० યહ વિચાર જિય આન, લૈ વૃષભાનુકુમારિ સઁગ ।
હ્વૈ ગયે અન્તર્દ્ધાન, બ્રજબાસી પ્રભુ સંગ તે ॥

અથ અન્તર્દ્ધાન લીલા

પ્રેમ બઢાવન હિત સુખદાઇ * અંતર કરિ બન દુરે કન્હાઇ
ગોપિન જબ હરિ દેખે નાહીં * ચકિત ભઇ તબ સબ મન માહીં

---

૧ મૃદુ પગ્ગપર (બી. પા) ૨ ઇન્દ્રિઓથી અગોચર

કહતિ એક કિત કુંવર કન્હાઇ * ઉઠીં સકલ જહઁ તહઁ અકુલાઇ
ભઇ બિકલ કછુ મરમ ન પાયો * પાય મહાધન મનહુઁ ગંવાયો
ખોજત જહઁ તહઁ દૃષ્ટિ પસારૈ * અતિ આતુર ચહુઁ ઓર નિહારૈં
તબ સબહિન મિલિકૈ યહ જાની* લૈ ગઇ હરિકૌ કુંવરિ સયાની
કછૂ હર્ષ કછુ રિસ ઉર ધારી * દેતિ ભઈ હુઁસિ રસકી ગારી
ઇન સમાન કપટી કોઉ નાહીં * કરત સદા દુવિધા હમ પાહીં
ચલહુ ખોજ કુન્જન મેં લૈહૈં * જાન કહાઁ હમતે / વન પૈહૈ
ઢૂંઢન ચલીં સકલ વન માહીં * ચરણ ચિહ્ન ખોજત સબ જાહીં
દેખતિ જહઁ તહઁ ફિરતિ અધીરા * કોઉ વનવન કોઉ યમુના તીરા
કોઉ કુન્જન કોઉ પુંજન હેરૈં * શ્યામ શ્યામ કરિ કોઉ ટેરૈં

દો૦ ઇહિ વિધિ સબ ખોજતિ ફિરૈં, વિહ્વલતુર વ્રજબાલ।
　　ભઇં વિકલ પાવત નહીં, કહુઁ ખોજત નંદલાલ ॥

સો૦ યદપિ કિયો હરિ ખ્યાલ, નેકુ દુરે વન કુંજમેં।
　　તદપિ ભઇં બેહાલ, યુવતિ શ્યામ દેખે વિના ॥

પલકાંતર વિધિ કૌ દિન[1] જિનકો* વન અંતર અતિ બડ દુખ તિનકો
ભઈ વિરહ વ્યાકુલ ચિત જબહીં * હરિપદચિહ્ન લખતિ ભઈ તબહીં
કુલિશ[2] કમલ ધ્વજ અંકુશ જામેં * જગમગાત વનવન મહિ તામેં
નિકટ ચિહ્ન પ્યારી ચરણન કે * અરુણ કમલ દલ સુભગ વરનકે
વંદન કરન લગીં રજ જોઇ * શિવ વિરંચિ યાચન હૈ સોઈ
કછુ ચક ધીર ધર્યો મન માહીં * ખોજ લેતિ તાહીં મગ જાહીં
કુંવર કાન્હ પ્યારી સંગ લીને * ફિરત સકલ કુંજન રસભીને
કબહૂં કુસુમ વનમાલ બનાવૈ * નિરખિ હરખિ પ્યારિહિ પહિરાવૈં
કબહૂં સુમન સઁવારત વેણી * પરમ સુભગ શોભા કી શ્રેણી
કબહૂં સરોજ સુગંધ સુઁઘાવૈ * નાગરિ મન અભિલાષ બઢાવૈં
કબહુ કબહુ ભુજ દોઉ જોરૈં * ઘનદામિનિ છૂટતિ નહિં છોરૈં
અતિ પ્યારી કે રસબસ મોહન * સોંહ નિહારત બોલત[3] ગોહન

૧ જેને એક પલકપાતનો - વિયોગ બ્રહ્માના દિવસ જેટલો લાગે છે
૨ વજ્ર ભગવાનના ચરણના ચિહ્ન　૩ રોકત (બી. પા.)

દો૦ પતિહિત લખિઅનુકુલ અતિ, હરષિ લાડિલી હીય ।
તાતેં ઉપજ્યો ગર્વ જિય, મૈં અતિ પ્યારી પીય ॥
સો૦ એક પ્રાણ દ્વૈ દેહ, તહાં ગર્વ કહું પાઈયે ।
યામેં નહીં સંદેહ, દેહ ધરે કો ભાવ યહ ॥

તબ પ્યારી કે મન યહ આઇ * મેરે હિ વશ કુંવર કન્હાઇ
મેરે હિત બાઁસુરિ બજાઈ * મેરે હિત સબ તિયન બુલાઇ
મેરે હિતહિં રાસ ઉપજાયો * સબહી તજી મોંસો મન લાયો
મો સમ સુંદરિ ચતુર ઉજાગરિ * ઓર નહીં યુવતી કોઉ નાગરિ
ઐસે ગુણુતિ મનહિં મન માની * ઠઠકિ રહતિ ગહિ પિય કી બાહીં
બૈઠિ જાત કબહૂં મગ માંહીં * કહતિ કિ મેરે પાયઁ પિરાહીં
ચલન કહત તુમ જહું કન્હાઇ * મો પૈ પગન ચલ્યો નહિં જાઈ
નૃત્ય કરત મૈં અતિ શ્રમ પાયો * તાતેં પગ નહીં જાત ઉઠાયો
સુનહુ મિત્ર મોહન સુખદાઈ * કંધ લેહુ પિય મોહિં ચઢાઈ
ઐસે તિય જબ વચન વખાને * ગર્વ જાનિ ગિરિધર મુસકાને
જહાં ગર્વ તહઁ રહત ન કબહીં * અન્તર્દ્ધાન ભયે હરિ તબહીં
તુરતહિ વિકલ ભઈ અતિ પ્યારી * દેખત દુરે[1] ચરિત ગિરિધારી

દો૦ ચકિત ભઇ તબ નાગરી, ગયે કિતૈ ભજિ[2] શ્યામ ।
મનહીં મન પછતાત અતિ, ભૂલી તનુ સુધિ વામ ॥
સો૦ મૈં કીનો અભિમાન, નારિ બુદ્ધિ ઓછી સદા ।
વે પિય પરમ સુજાન, જાન લઇ મો જીવ કી ॥

ભઇ વિકલ સમઝતિ નિજ કરણી * સો વહ દશા જાય નહીં વરણી
વિરહ વ્યથા બાઢી અતિ તન મેં * પરમ અકેલી રોવતિ વન મેં
નૈનસલિલ[3] ભીજત તન સારી * ફાસિ ફાસિ પિય કહતિ પુકારી
હા હા નાથ અનાથ ન કીજે * વેગિ શ્યામ મોહિં દર્શન દીજે
મૈં તુમ કૃપા પાય ગરવાની * તાતે સકી સમાર ન બાની
સો અપરાધ ક્ષમા પ્રભુ કીજે * યહ દૂષણુ મનમાહિં ન લીજે
વેગિ કૃપાકરિ મિલહુ દયાલા * અહો કમલદલનૈન રસાલા

૧ છુપાઇને. ૨ તજિ (બી. પા.) ૩ આંસુ.

વિરહ વિકલ ચે વદત અકેલી * રોવત સુને ખગ મૃગ દ્રુમ બેલી
તહઁ ખોજતિ આઇ સબ નારી * દુરિહિ તે દેખી તિન પ્યારી
મુખ શશિ જ્યોતિ રૂપકી રાસી * જનુ ઘનને વિજુરી ચપલાસી
દ્રુમ શાખા અવિલંબિત ઠાઢી * રુદન કરતિ વિરહા, દુખ બાઢી
વ્યાકુલ ચકિત ચહૂઁ દિશિ જોવૈ * કમલ ચરણ નખ ભૂમિ કરોવૈ [1]

દો૦ જિત તિત તેં ધાઇ સબૈં, વ્રજસુંદરિ અકુલાય ।
વ્યાકુલ અતિ લખિ લાડિલી, લીની કંઠ લગાય ॥

સો૦ કહઁા ગયે ગોપાલ, વાર વાર બુઝત સબૈ ।
મુરછિત તન ભઇ બાલ, મુખતે વચન ન આવઈ ॥

દેખિ દશા સબ તિય અકુલાની * બૈઠારી અંકમ[2] ગહિ પાની[3]
કહુ રાધા ક્યો બોલતિ નાહીં * કાહે મુરછિ પરી મહિ માહી
યા વન મેં કૈસે તૂ આઇ * કહઁા ગયે તજિ તોહિં કન્હાઇ
નિરખિ વદન સબહિન સુખ[4] કીનો * માનહુઁ અમિનિધિ અમૃત દીનો
કોઉ લગી સઁવારન અલકૈ * કોઉ અંચરતે પોછતિ પલકૈ
નૈનનીર કછુ સુધી નહીં દેહી * અતિ વ્યાકુલ બિન શ્યામ સનેહી
બૂઝતિ સુવનિ કહઁા બનવારી * ચલિયે તહઁા તોહિ લૈ પ્યારી
સુનત નામ પિયકો અનુરાગી * વિરહ મોહ નિદ્રા તે જાગી
જાન્યો આયે કુંવર કન્હાઇ * નૈન ઉઘારિ મિલન કો ધાઇ
જો દેખૈ તો સબ વ્રજવામા * અતિહી બિલખિ ઉઠી તબ શ્યામા
કહતિ મોહિં ત્યાગી નંદનન્દન * ઉમહું નહી મિટે જગવંદન
મૈં અપને જિય ગર્બ ભુલાની * નહીં ઉનકી મહિમા કછુ જાની

દો૦ બોલી પિયસોં મંદમતિ, મૈં અભિમાન બઢાય ।
લીજૈ કંધ ચઢાય મોહિં, મોપૈ ચલ્યો ન જાય ॥

સો૦ વે પ્રભુ પરમ સુજાન, બિહઁસિ કહ્યો મોહિં ચઢનકો ।
હ્વૈ ગયે અન્તર્દ્ધાન, અપની ચૂક કહા કહોં ॥

ગયે શ્યામ ધો કિત બન માહી * મેરી દૃષ્ટિ પરે કહું નાહી
કહતિ બિકલ નૈનન જલ ઢારી * મોકો ત્યાગિ ગયે ગિરિધારી

૧ ખોતરે છે ૨ ખોળામાં ૩ હાથ પકડીને ૪ દુખ (ગી. પા)

મુરછિ પરી ધરણી અકુલાઇ * શ્યામવિરહદુખ સહ્યો ન જાઇ
દેખિ દશા વ્યાકુલ સબ નારી * કહતિ નિઠુર રી અતિ બનવારી
ત્રિયા પુરુષસોં માન જુ કરહીં * પુરુષ નહીં ઐસી ઉર ધરહીં
દેખહુ શ્યામ તજી હમ કૈસે * નાહીં બૂઝિયે ઉનકો ઐસે
કહતિ રાધિકા સોં બ્રજનારી * મિલિહૈં શ્યામ ધીર ધરુ પ્યારી
ચલીં આપ ખોજન સબ બન મેં * બિરહવિકલ કછુ સુધિ નહીં તનમેં
ટેરત જહં તહં ઘોષકુમારી * અહો રાસપતિ કુંજબિહારી
કહાં દુરે પિય હમતે ભજિકે * જાત પ્રાણ તુમ બિન તનુ તજિકે
ક્ષમા કરો પ્રભુ ચૂક હમારી * મિલહુ કૃપા કરિ બેગિ મુરારિ
તુમ બિન હમ કો સુનહુ કન્હાઇ * ક્ષણ ક્ષણ કલ્પ સમાન બિહાઇ

દો૦ જરત સકલ તુમદરશબિન બિરહ અગ્નિ તનુ બામ ।
મંદ મધુર મુસકાન સુધા, બરષિ બુઝાવૌ શ્યામ ॥
સો૦ સકલવિશ્વ સુખધામ, ગાવત તુમકો જગત સબ ।
તિન્હેં હોત કત વામ, જો દાસી બિન મોલકી ॥

સદા હમારી રક્ષા કીન્હી * ગરલ[1] અનલ[2] જલ[3] તેં રખલી હીં
અબ કત નિઠુર હોત હો પ્યારે * બિરહ જરાવત ગાત[4] હમારે
કતહિ ફિરત બન ચરણ ઉઘારે * ગડિહૈં[5] કુશ કંટક અનિયારે
તુમ પદ બસત હમારે હિય મેં * તે કંટક શાલત હૈં જિય મેં
અહો નાથ યહ કહ જિય ધારી * સુખ દૈ કૈ દુખ દેત મુરારિ
ઐસે કહતિ સકલ બ્રજ ડોલૈં * અલબલ બચન બદનતેં બોલૈં
અતિ અકુલાય ગઈં મનમાંહીં * જડ ચેતન કછુ સમુઝત નાહીં
બૂઝતિ વનવિટપન સોં ધાઇ * તુમ કહું દેખે કુંવરકન્હાઇ
અહો કદમ અહો અમ્બ તમાલા * હમહિં બનાવો કિત નંદલાલા
અહો જુહી માલતી નિવારી * લખે કહું ઇત જાત બિહારી
હે ચમ્પક હે શ્રીફલ કદલી * હે દાડિમ હે જામુન બદલી
તુમ દેખે મનમોહન લાલા * શ્યામ કમલદલ નૈન બિશાલા
હે પલાશ હમ દાસિ તુમ્હારી * કહો કહાં સુખરાશિ બિહારી

૧ વિષ (કાળિનાગનું) ૨ અગ્નિ ૩ ઇન્દ્રકોપનું જળ. ૪ અંગો. ૫ પેસીજશે

દો૦ હે અશોક હરિ શોક તુમ, સત્ય કરી નિજનામ ।
લેત નહીં યશ હે પનસ, [1]કયોં ન કહત કિતશ્યામ ॥
સો૦ હે મંદાર ઉદાર, હે પીપર હરુ[2] પીર મમ ।
કહો કિત નન્દકુમાર, સુન્દર ઘનતન સાંવરો ॥
હે ચન્દન તનુ જરત જુડાવો * નંદનંદન પિય હમાંહ બતાવો
હે અવની ચિત ચોર હમારે * કિત રાખે નવનીતપિયારે
તુમતે દૂર કહુ હરિ નાહીં * કયોં ન મિલાય દેત હમ પાહીં
કહિ ધોં કુંદ મુકુંદ કહાં હૈં * હમકો દેહુ બતાય જહાં હૈં
હે બટ નટનાગરહિ બતાઓ * કહું નિકટ નંદસુવન દિખાઓ
કહુ ધો મૃગી મયા કરિ હમકો * પૂછતિ હમ હા હા કરિ તુમકો
દેખિયત ડહડહે[3] નયન તુમ્હારે * તુમ કહું મોહનલાલ નિહારે
હે દુખદમન પવન સુખકારી * કહિયત ગતિ સર્વત્ર તુમ્હારી
જહાં હોય બલવીર બિહારી * કહતિ જાય કિન વ્યથા હમારી
હે તુલસી તુમ તો સબ જાનો * કયોં નહીં હરિસો પ્રકટ બખાનો
તુમ તો સદા શ્યામ કી પ્યારી * કહત નહીં યહ દશા હમારી
બોલત નહીં કોઉ કહત તરુન કો[4]* લે ગયે શ્યામ ઇનહું કે મનકો
દો૦ ઇહિબિધિ વનવન ઢૂંઢસબ, બ્રજતિય બિરહ ઉદાસ ।
ઇત ઉતતે ફિર આંવહીં, કુંવરિ રાધિકા પાસ ॥
સો૦ મનોહું નીરબિન મીન, અતિવ્યાકુલ તલફત પરી ।
શ્યામબિરહ અતિ દીન, કનક લતાસી નાગરી ॥
વ્યાકુલ કહતિ સકલ બ્રજબાલા * અજાહું નહીં આયે નંદલાલા
કહા કરેં અબ કિત કો જૈયે * શ્યામ બિના કૈસે સુખ પૈયે
તબ સબ બહુરિ યમુનતટ આઇ * જહૉં રસિક પિય રાસ રમાઈ
બૈઠીં સબ રાધા ઢિગ વામા * કહન લગીં હરિગુણગણુ ગ્રામા
સબ કે ઢિગ હરિ સોહત કૈસે * દૃષ્ટિ બન્ધ કરિ નટવર જૈસે
યુવતિ નહીં કોઉ ઉનકો દેખૈં * હરિ સબ હી કી લીલા પેખૈં
દેખિ દેખિ મન અતિ સુખ પાવૈં * પરમ પ્રીતિ રસરીતિ બઢાવૈં

૧ કટહર ૨ દૂર કરો ૩ પ્રફુલ્લિત. ૪ વૃક્ષોને

કરત ચરિત્ર વિચિત્ર વિહારી * સદા શ્યામ ભક્તનસુખકારી
વિરહઅગ્નિ તન ગર્વ જરાવૈ * નિર્મલ પ્રેમ ભક્તિ ઉપજાવૈં
ગોપીજન સબ હરિ કી પ્યારી * એક નહીં કહું હરિતે ન્યારી
કહતિ શ્યામ બ્રજ પ્રકટે જબતે * હેત સબન કો સબ સુખ તબતે
તિન મેં હમ સબ ઉનકીદાસી * કયોં હમ તજિ હરિ ભયે ઉદાસી

દો૦ વ્યાધ[1]! હુ તે કરણી કઠિન, હમ તેં કીની શ્યામ ॥
વેણુ બજાય બુલાય સબ, વધત[2] મૃગીલોં વામ ।

સો૦ કીજૈ કૌન ઉપાય, મોહન મુખ દેખે વિના ॥
મરતિ મસોસા ખાય,[3] યહ મન ગીધ્યો[4] માધુરી ॥

સદા હમારે મન કો ભાવૈ * તિરછી ચિતવન ચિતહિ ચુરાવૈ
જબ અતિ બાલક હતે મુરારે * બાલવિનોદ[5] કિયે સુખકારી
ખેલત મેં બહુ અસુર સઁહારે * વિઘ્ન[6] અનેકન બ્રજ કે ટારે
અદ્ભુત ચરિત મનોહર કીનો * ગિરિવર ધર બ્રજ કો રખ લીનો
હલધર સખન સંગ મુરલી ધરિ * ગોચારન બન જાત જબહિં હરિ
તબ હમકો બીતત દિન જૈસે * જાનત હૈ હમરો મન તૈસે
કુણ્ડલ મુકુટ કેશ ઘુંઘરારે * ગોરજરંજીન દગ અનિયારે
પીતવસન વનમાલ વિશાલા * વેણુ બજાવત મધુર રસાલા
સખન મધ્ય ગૌવન કે પાછે * ચન્દન ચિત્ર સુભગ તન આછે
સઁઝ સમય આવત જબ દેખેં * તબ હમ જન્મ સુફલ કરિ લેખૈં
ઐસે કહત સકલ બ્રજનારી * હરિગુણ રૂપ કથા વિસ્તારી
સમુઝત કહત શ્યામ ગુણ રૂપા * ઉપજી ઉર અતિ પ્રીતિ અનૂપા

દો૦ ભુલિ ગઈ સુધિ દેહ કી, ભયો વિરહ દુખ ઔન ॥
કેવલ તન્મય હ્વૈ ગઈ, નહીં જાનતિ હમ કૌન ॥

સો૦ ભૃંગી કીટ સમાન, મગન ધ્યાન રસ નાગરી ।
વિસરો સકલ સયાન, ભઈ આપુહી કૃષ્ણ તન ॥

---

૧ શિકારી. ૨ વધ કરે છે. ૩ મનના દુખને રોકતી. ૪ લાલચી બન્યું ૫ બાલ ચરિત્ર ૬ વિઘ્ન

લાગી કરન ચરિત સબ હરિકે * પુરણ પ્રેમ ભઈ ગિરિધર કે
યે લીલા ઉનકી કો સોહૈ * નેક નહીં જાનતિ હમ કો હૈ
એક ભઈ દધિચોર કન્હાઈ * એક પકરિ ગહિ ભુજ લૈ આઈ
એક યશોમતિ કો વપુ ધરિકે * બાંધતિ હૈ ઊખલસોં હરિકે
એક ભઈ ગાય એક ગોપાલા * બોલતિ વૈસેઇ વચન રસાલા
કારી ધોરી ધૂમરિ કહિ કે * હટકતિ ફિરતિ લકુટ કર ગહિકે
કહતી એક અમર ગિરિધારી * ગાય ગોપ સબ રહો સુખારી
કહતી એક મૂંદો સબ લોચન * મૈં કરિહોં દાવાનલ મોચન[1]
એક યમલ-અર્જુન તરુ ભંજે * એક બકાસુર વદન વિભંજે
એક વસ્ત્ર કો નાગ બનાઈ * તા પર નિરત કરત હર્ષાઈ
એક દહી કો દાન ચુકાવૈ * ઇક ત્રિભંગ હૈ વેણુ બજાવૈ
મગન ભઈ સબ યા રસ માંહીં * તન અભિમાન રહ્યો કછુ નાહીં

દો૦ અંતર નેક રહ્યો નહીં, ભઇ શ્યામ વ્રજવામ ।
તબ અંતર કરિ નહીં સકે, ભયે નિરંતર[2] શ્યામ ॥

સો૦ પ્રકટ ભયે તતકાલ, તિનહીં માંધ નંદલાડિલે ।
સુન્દર નૈન વિશાલ, ગોપીજન વલ્લભ સુખદ ॥

પ્રેમ મગન અતિ આતુર તાઇ * શ્રીવૃષભાનુકુંવરિ ઉર લાઇ
દૃષ્ટિ પ્રકટ દરશન ગોપાલા * મિલીં ધાઈ આતુર વ્રજબાલા
જ્યોં ધનરાશિ પરી કહું પાવૈ * લોભી જન લૂટન કો ધાવૈ
લપટી એક ધાય ઉરમાહીં * એક મિલત ગ્રીવા દૈ બાહીં
કોઊ પરી ચરણ પર ધાઈ * કોઊ અંગ રહી લપટાઈ
કોઊ ગહિ કરપંકજ લાવૈ * તપત વિરહ કી તાપ સિરાવૈ
કોઉ લકુટી ગહિ ભુજ નવેલી * જનુ શૃંગાર વિટપ[3] છબિ વેલી
કોઊ મુખ છબિ રહિ નિહારી * કોઉ રહી ચરણ ઉર ધારી
કોઉ અંકમ[4] ભરિ કહત ભલે હરિ * એક પીત પટ છોરિ રહી ધરિ
હરિસોં મિલી લસતિ યોં ભામિનિ * જનુ વનઘન ઘેર્યો બહુ દામિનિ
કહું અંજન કહું કુંકુમ રેખા * કહૂં પાન કી લીક સુવેખા

1 મુક્તિ. 2 અન્તરરહિત, અગટ. 3 વૃક્ષ. 4 દમ (બી. પા.)

યુવતિન મધ્ય લસેં હરિ પ્યારે * કૃપાદષ્ટિ સબ ઓર નિહારે
દો૦ પુનિ બૈઠે હરિ હરષિ તહઁ, યુવતિ બૃન્દ ચહુઁ ઠામ ।
સબકે સમ્મુખ રાજહીં, સુન્દર છબિ ઘનશ્યામ ॥
સો૦ બોલે બિહઁસિ ગોપાલ, હઁસત કિયો યહ ખ્યાલ હમ ।
કૃતહિ ભઈ બેહાલ, તુમ પ્રાણનને મોંહિં પ્રિય ॥
સકુચી સુનિ પ્યારી યહ બાની * મન જાન્યો નહીં પ્રકટ વખાની
કહિ કહિ કોમલ વચન કન્હાઈ * સબકો દુખ ડાર્યો બિસરાઈ
અતિ આનંદ સબન કો દીનોં * સુકૃત મનોરથ સબકો કીનોં
જાકે સાધ[૧] હુતી જિય જૈસી * પૂરણ કરી શ્યામ મન તૈસી
ભયે કાન્હ પ્રીતમ અનુકૂલે * બઢયો અનંદ સકલ, દુખ ભૂલે
તબ હરિ સોં સબ નવલકિશોરી * પૂછન લગીં બિહઁસિ કર જોરી
પ્રેમ પ્રીતિ કી રીતિ સુહાઈ * હમૈં કહૌ સમુઝાય કન્હાઈ
ઈક જો પ્રીતિ પરસ્પર કહિયે * એક એકહી દિશતેં લહિયે
એક દુહુન કો માનત નાહીં * તાકો કહા કહત જગ માહીં
ઉત્તમ પ્રીતિ કહાવતિ જોઈ * કહહુ શ્યામ હમ સોં તુમ સોઈ
હમ અબલા જાનતિ કછુ નાહીં * તાતેં પૂછતિ હૈં તુમ પાહીં
સુનિ ગોપિન કે બચન રસાલા * ભયે પ્રેમવશ પરમ કૃપાલા
દો૦ યદપિ જગતગુરુ અજિત પ્રભુ, જનરાય[૨] બ્રજચન્દ ।
પ્રેમ બિબશ હારે તદપિ, અપને સુખ નઁદનન્દ ॥
સો૦ કહત ભયે તબ કાન્હ, સુનહુ પ્રાણબલ્લભ પ્રિયા ।
નહીં તુમ સમ કોઉ આન, નિપુણ પ્રેમકે પંથ મેં ॥
તદપિ તુમ પૂછતિ હો જૈસે * પ્રકટ કરોં લક્ષણ સબ તૈસે
એક જો પ્રીતિ પરસ્પર હોઈ * સ્વારથ હેતુ કરત સબ કોઈ
જૈસે પશૂ પશૂ કો જાનૈ * આપુસ મેં સબ[૩] હિત કરિ માનૈ
સો વહ પ્રીતિ કનિષ્ઠ[૪] કહાવૈ * જાસોં સબ સંસાર બઁધાવૈ
દૂજી પ્રીતિ એક દિશિ જોઈ * કરતિ ધર્મ અધિકારી સોઈ
જૈસે માત પિતા ચિત ધરિકૈ * રક્ષત હૈ સુતકે હિત કરિકૈ

૧ અભિલાષા ૨ ઘણા બુદ્ધિમાન ૩ અતિ (બી. પા.) ૪ હલકી

સો વહ મધ્યમ પ્રીતિ કહાવત * ઉત્તમ ગતિ તાતેં જન પાવત
જો યહ દોઉન કો નહીં જાનૈ * ગુણુ દ્રવણુ કછુ ઉર નહીં આને
તિન્હેં સુનો મૈં કહત બખાની * કે કૃતઘ્ન કે પુનિ'' અજ્ઞાની
ઉત્તમ પ્રીતિ જાનિયે સોઈ * અનાયાસ[1] ઉપજત ઉર સોઈ
દુહું દિશિ હઠ કર પ્રીતિ બઢાવૈ * નહીં નિમિત્ત તામેં કછુ આવૈં
અંતર નેક પરૈ નહીં કોઈ * પ્રીતિ પુનીત જાનિયે સોઇ

છં૦ નહીં અંતર નેકુ જા મધિ, નીતિ ઉત્તમ સો કહી ।
કરી મોસોં તુમ સબન સોઈ, મૈં ઋણી તુમ્હરો સહી ॥
કરહૂં જો ઉપકાર તુમ પ્રતિ, કોટિ કોટિન જગભરી ।
કબહું હોહું ન ઉઋણુ[2] તુમતે, હે પ્રિયા બ્રજસુન્દરી ॥
કરૈ, ઐસી કૌન જૈસી તુમને જો કરણી કરી ।
લોક વેદ મર્યાદા પ્રમહિત, તોરિ તૃણુસમ પરિહરી[3] ॥
કરહુ મનતે દૂર અબ યહ, દોષ મૈં તુમતે કિયો ।
કિયો અન્તર પરમસુખ મેં વિરહદુખ તુમકો દિયો ॥

દો૦ ઐસે પ્રેમાધીન હ્વૈ, કહિ કહિ બચન રસાલ ।
દૂર કરી યુવતીન કે, મન તે ગાંસ[4] ગુપાલ ॥

સો૦ બાઢ્યો પરમાનંદ, બ્રજબાસિન પ્રભુ બચન સુનિ ।
પરમ મુદિત તિયવૃન્દ, પ્યારી પ્રિય નંદનંદ કી ॥

અથ મહામંગલ રાસલીલા

સુનિ પિયકે સુખકી રસ બાની * ગોપીજન સબ મન હરષાની
હઁસિ હઁસિ બહુરિ લાલ ઉર લાયે * મનને સબ સંદેહ મિટાયે
દેખિ સબનકી પ્રીતિ કન્હાઈ * બહુરિ રાસરસ રુચિ ઉપજાઈ
વૈસોઈ સુખ સબકો ઉપજાયો * વહી ભાવ સબકે મન બાયો
યહ જાન્યો સબહિન તબહીંતે * કરત રાસરસ પિય સબહીંતે
અંતર્ધાન ચરિત સબ ભૂલીં * વૈસેઈ આનંદ કે રસ ફૂલીં
વહૈ રાસમણ્ડલ બિધિ જોરી * બિચબિચ શ્યામ બિચબિચ ગોરી

૧ વગર પ્રયત્ને, આપોઆપ ૨ ઋણથી છૂટેલ ૩ ત્યાગી ૪ ચિંતા, ખટકો.

વૈસેઈ મધિ નાયક હરિ રાધા * વહે પરસ્પર પ્રીતિ અગાધા
વૈસેઇ મુરલી શ્યામ બજાઈ * વૈસેઇ ધકિત ભયો ઉડુરાઈ[1]
વૈસેઇ સુર વિમાન નભ મોહૈં * વૈસેઇ સુરમુનિ ગંધ્રગ મોહૈં
વૈસેઈ ખગમૃગ નવ દ્રુમબેલી * વૈસેઈ યમુના પુલિન સુહેલી
વૈસેઈ પવન ત્રિવિધ સુખદાઈ * વહી રાસ રસ રૂપ નિકાઈ

છં૦ કરે વૈસેઇ રાસરમ પુનિ, યુવતિ અનિ છબિ છાજહીં ।
ગૌર અંગ કિશોર વૈષ, સુદેશ મુખ શશિ રાજહીં ॥
જોરિ પંકજપાણિ બાહુ મૃણાલ મણ્ડલ લાજહીં ।
મધ્ય સબકે શ્યામ શ્યામા, રૂપરાસિ વિરાજહીં ॥
મુકુટ કુણ્ડલ વસન ભૂષણ, વરણ અંગન રાજહીં ।
અંગ અંગ અનંગ રતિ લખિ, કોટિ કોટિન લાજહીં ॥
ચરણ નૂપુર કિંકિણી કટિ, વલય નૂપુર બાજહીં ।
બીન તાલ મૃદંગ ચંગ, ઉપંગ સુર સુખ સાજહીં ॥

દો૦ અરસ પરસ નિરખત છબિહિ, ભરે પ્રેમ આનંદ ।
નવલ નાગરી બ્રજવધુ, નવનાગર નંદનંદ ॥
સો૦ રહે નિરખિ સુરભૂલ, સહિત સુન્દરી મગન સુખ ।
પુનિ(૨)વરષત ફૂલ, ધન્ય ધન્ય બ્રજ કહિ મુખન ॥

સોહતિ હરિ મુખ મુરલી કૈસે * કરિ દિગવિજય નૃપતિ વર જૈસે
બૈઠિ પાણિ સિંહાસન[2] ગાજે * અધરછત્ર શિર ઊપર રાજે
ચમર ચહૂંદિશિ ચિકુર[3] સુહાયે * બેતપાણિ[4] કુણ્ડલ છબિછાયે
બલિ બલિ બરજત હૈં સબ કાહૂ * કહત નિકટ કોઊ મતિ જાહૂ
દ્વરિહિ તે સબ કરત જુહારૈં * સમ્મુખ આદર સહિત નિહારૈં
મધુકરપિક[5] બંદી ગુણ ગાવૈ * માગધ મદન[6] પ્રશંસિ સુનાવૈં
માન મહીપતિ બલ મથિ માન્યો * યુવતીયૂથ જાત ગહિ આન્યો
બિનહિં પનચ બિનહીં કોદણ્ડા[7] * સ્વર શર ભેદ કિયો બ્રહ્મણ્ડા
બ્રહ્મા શિવ સનકાદિક જ્ઞાની * બોલત હૈં સબ જય જય બાની

૧ ચંદ્ર. ૨ હાથ રૂપી સિંહાસન. ૩ વાળ. ૪ હાથમાં લકુટવાળા. ૫ ભમરા ને કોયલ ૬ બદન (બો પા) ૭ પણ્ચ કે ધનુષ વિના.

नारि पुरुष जड जंगम- जेते * किये सकल अपने बश तेते
थक्यो पवन जल अनल सिरानी * विधि हुं न मेटि आपनी हानी
निज निज ठकुरायत की रेखा * बांचि सकल बश भये विशेखा

दो० रच्यो राजसूय यज्ञरस, रास विपिन[1] शुभ धाम ।
तहँ अधिकारी सांवरो, मोहन सुन्दर श्याम ॥

सो० सबहीन को सुख देत, दान मान रस प्रेम को ।
बढ्यो माधुरी हेत, परमानदित लोग सब ॥

गावत गोपी सँग सब जुरली * बाजत मधुर मधुर सुर मुरली
राग रागिनी प्रकट दिखावैं * जे सब रूप अनूपम गावैं
अति प्रवीन पियको मन मोहैं * नृत्य करत सुन्दरि सब सोहैं
नांचत कबहुं श्याम अरु श्यामा * रीजत निरखि सकल व्रजवामा
लै गति चलत परस्पर दोऊ * सो छबि बरणि सकै कहुँ[2] कोऊ
होडा होडी रंग बढावैं * तडप लेत सोभा अति पावैं
उरझी कुण्डल बेसरसों लट * पीत बसन बनमाल रही सट
उरझे मन मन बैनन बैना * लटकीलौ छबि उरझे नैना
नाचत युगल चपल गतिवारी[3] * प्रेम उरझ उरझे[4] पिय प्यारी
उरझीं गोपीजन लखि शोभा * नही निरवार सक्त मन लोभा
अति रस रंग बढ्यो सुख भारी * थेई थेई वदति मुदित व्रजनारी
मगन सकल रस सिंधु निकारैं * रीझ रीझ तन मन धन वारैं

छं० मगन सब रसरास सुखनिधि,[5] हरषि तन मन वारहीं ।
हिय हुलास न जाय कहि छबि राज युगल निहारहीं ॥
किन्हो जु तप जिहिं हेतु, बारह मास सो पति पाइयो ।
तब मंत्र दीनों व्याह को सब सखिन मंगल गाइयो ॥
ललित कुंज वितान[6] सुभग लतान मंडप द्युति घनी ।
बहु रंग वंदनमाल चहुँदिशि चारु सुमनन छबि घनी[7]॥

१ वनना शुभ धाममां रासनो राजसूय यज्ञ रच्यो छे. २ कवि (बी. पा) ३ गिरिधारी (बी पा.) ४ प्रेम मांहि बंधाया. ५ सुखनो समूह. ६ चंदरवा, तंबू. ७ बनी (बी. पा.).

અતિ બિચિત્ર પવિત્ર યમુના, પુલિન શુભ બેદી રચી ।
વર્ણન સકે છબિ કૌન બિધિ, તિહું લોક શોભા કી સચી ॥

દો૦ તહઁ નઁદનન્દન લાડિલો, શ્રીવૃષભાનુ કુમારિ ।
દુલહ દુલહિનિ[1] રાજહીં, શોભા અમિત અપાર ॥

સો૦ ભરીં પરમ ઉત્સાહ, લલિતાદિક બ્રજસુન્દરી ।
પ્રીતિ રીતિશ્રી ચાહ, લાગીં કરન વિવાહ વિધિ ॥

મોર મુકુટ રચિ મૌર બનાયો * સો શિર ધર ગિરિવરધર આયો
તન ઘનશ્યામ પીત પટ સોહૈ * ઘન દામિનિ તાકે ઢિગ કોહૈ
બનમાલા ગર માહિં બિરાજે * નિરખત ઇન્દ્ર ધનુર દ્યુતિ લાજે
લલિત અંગ તન ભૂષણ જાલા * કુણ્ડલ ઝલકનિ નૈન બિશાલા
સકલ કલા ગુણ રૂપ નિધાના * ત્રિભુવન સુન્દર પરમ સુજાના
જાકે મનમથ સૈન બરાતી * ફૂલે બિટપ સુમન બહુભાંતિ
કરિ કોલાહલ પિક શુક બોલૈં * મંજુર[2] મોર નિર્તત સઁગ ડોલૈં
નભ સુરપતિ દુન્દુભિ બજાવૈં * નાચત કિન્નર ગન્ધ્રબ ગાવૈં
બરષત સુરગણ સુમન સુહાયે * બ્રજતિય કરતિ સકલ મન ભાયે
કુંવરિ લાડિલી સુભગ સંવારી * ગોરે અંગ ચૂનરી કારી
નખશિખ મણિ ભૂષણ છબિરાજૈં * મુખ શોભા લખિ ઉડપતિ લાજૈં
પ્રીતિરીતિ જિહિ હિત કરિ ગાની[3] * સો શુભ ઘરી વિધાતા બાની

છં૦ શુભ ઘરી સો બાની બિધાતા, હેતુ જિહિ દૃઢ બ્રત લિયો ।
શરદનિશિ પૂનો બિમલ શશિ નિરખિ અતિ પ્રફુલિત હિયો ॥
અધર મધુ મધુપર્ક કહિકૈ, પાણિગ્રહણ સુબિધિ[4] કરી ।
પઢત નભ બિધિ બેદ બાણી, સુરન જય ધુનિ ઉચ્ચરી ॥
તબ અલિન હસિકૈ ગાંઠ જોરી, પ્રેમ ગાંઠ હિયે પરી ।
સહસ સોરહ સંગ સખિયાં, ફિરતિ ભાંવરિ રસ ભરી ॥
બઢચો અતિ આનન્દ ઉરમધિ, સાધ સબ પૂરણ ભઈ ।
મદન મોહનલાલ દૂલહ, રાધિકા દુલહિની નઈ ॥

દો૦ નિરખિ દેવ વરષૈં સુમન, હરષ ન હિયે સમાત ।

૧ વરકન્યા. ૨ મનોહર. ૩ માની (બી. પા.) ૪ સુવિ (બી. પા.)

વૃન્દાવન રસ રાસ સુખ, લખિ સુરબધુ સિહાત[1] ॥
સો० હમસોં યહ સુખ દૂરિ, કહત પરસ્પર સુરનગણ ।
કયોં ઉડિ લાગે ધુરિ, ધનિ બ્રજબાસી ધન્યબ્રજ ॥

સોહતિ જુવતિ બૃન્દ મધિ જોરી * નવનાગર વર નવલ કિશોરી
શોભા અમિત પાર કો પાવૈ * નિરખત બનૈ કહત નહીં આવૈ
દૂલહ શ્યામ દુલહિની રાધા * રૂપસિન્ધુ દોઉ પરમ આગાધા
રંગભીની રંગભીને દોઊ * અતિ આનન્દ ઉમંગિ સબ કોઊ
પ્રેમ રંગ ભીની બ્રજનારી * નિરખિ યુગલ છબિ હોહિં સુખારી
ભરી પ્રીતિ રસ ગારી ગાવૈં * લખિ લખિ પિય પ્યારી સુખ પાવૈં
હાસ વિલાસ મોહ ઉપજાવૈં * વાર વાર દમ્પતિ ગુણ ગાવૈં
વિવિધ ભાંતિ દુન્દુભિ નભ બાજૈં * નિરત કલા રમ્ભાદિક સાજૈં
હંસ મોર પિક ચાતક બોલૈં * વન મૃગનિકર સંગ સબ ડોલૈં
વારતિ તિય ભૂષણ હર્ષાઈ * વનકે મૃગન દેત પહિરાઈ
તબ ઇક સખી ભઈ નંદરાઈ * ઇક વૃષભાનુ રૂપ ધરિ આઈ
અતિ હિત મિલે મહર દોઉ ધાઈ * તબ વિનતિ વૃષભાનુ સુનાઈ

છં० તબ જોરિ કર બૃષભાનુ વિનયો, સુનહુ શ્રીનંદરાય જૂ ।
હમ ભયે સકલ સનાથ અબ, પ્રભુ, કૃપા તુમ્હરી પાય જૂ ।
અતિ બડે પુણ્ય તે મિલે તુમ સે, સગે સુખ કે સિંધુ જૂ ।
શિરમોર ગોકુલચન્દ આનંદકન્દ સબ જગવન્દ જૂ ॥
તુમ ગેહ મંજનહેત[2] કન્યા, હમ ન તુમ સમ યોગ જૂ ।
નિજ દાસ કરિ સબ જાનિયે, વૃષભાનુપુર કે લોગ જૂ ॥
અષ્ટસિદ્ધિ નવનિદ્ધિ સમ્પતિ, સકલ સુખ કે ખાન જૂ ।
ઐસે બિનય કરિ નન્દ કે ચરણન ગહે બૃષભાનુ જૂ ॥
તબ નન્દ અતિઆનંદ ભરિ, બોલે સહિત અનુરાગ જૂ ।
સુનહુ શ્રીવૃષભાનુ જૂ તુમ ધન્ય અતિ બડ ભાગ જૂ ॥
તુમસે સમુદ્રન સો સુનહુ, સમ્બન્ધ માંગિ ન પાઇયે ।
પરમ નિર્મલ યશ તુમ્હારો લોક લોકન ગાઇયે ॥

૧ ઇર્ષ્યા કરે છે. ૨ તમારા ઘરની બુહારી કરવા માટે.

અતિ નેહ કાન્હર સોં તુમ્હારો, પ્રીતિ પકલી યહ ભઈ ।
દઈ કન્યા કરિ કૃપા, ગુણ-રૂપ સુખ શોભા મઈ ॥
પૂરે મનોરથ સકલ અબ હમ બડે સમ ભાંતિન ભયે ।
વૃષભાનુ નંદ આનન્દ પ્રમુદિત પરસ્પર ચરણન નયે ॥

દો૦ મન મન હર્ષિત નાગરી, નાગર નવલકિશોર ।
લખિ રસરીતિસખીન શ્રી, પ્રેમ પ્રમોદ ન થોર ॥

સો૦ વિલસત અતિ આનન્દ, વ્રજવિલાસ વ્રજનાગરી ।
પ્રીતિવિવશ વ્રજચન્દ, કો કહિ સકૈ સુહાગસુખ ॥

કરત મનોરથ સબ મન ભાયે * ત્રિભુવનપતિ દૂલહ[1] કરિ પાયે
વ્યાહ રીતિ સબ કરિ વ્રજનારી * ગાવતિ યશુમતિ કો રસગારી
તબ કંકન છોરન વિધિ કીની * રચિપચિ ગાઢિ ચતુર તિય દીની
કહત શ્યામ સોં છોરો કંકન * પરમાનન્દ મુદિત ગોપીજન
બડે ચતુર તો ખોલહુ ગિરિધર * યહ ન હોય ધરિવો ગિરિકો કર
કૈ છોરો કૈ દોઉ કર જોરો * દુલહિનિ કે પરિ પાયઁ નિહોરો[2]
બડે કહાવત હો વ્રજનાથા * કાહે કંપન લગે દોઉ હાથા
છોરહુ વેગિ કિ સુનહુ કન્હાઈ * પકવહુ યશુમતિ માય બુલાઈ
દોઊ પરસ્પર કંકન છોરૈં * પ્રેમ ઉમંગ ઉર હર્ષ ન થોરૈં
પચિહારે[3] કંકન નહીં છૂટત * નિરખિ હવિ વ્રજતિય સુખ લૂટત
કહતિ સહાય કરહુ જિન કોઉ * કંકન છોરહિં આપહીં દોઉ
દુલહિની દૂલહ કંકન ખોલૈં * કૈ વૃષભાનુ બબા કો બોલૈ

દો૦ કમલ કમલ પરસૌ જનૌ, પાનિલાડિલી લાલ ।
લખિ કવિકુલ સઁાચે લગત, રોમ કટીલી નાલ ॥

સો૦ દૂલહ નન્દકુમાર, દુલહિની શ્રી રાધા કુઁવરિ ।
સન્તન પ્રાણ અધાર, અવિચલ યહ જોરી સદા ॥

યહ રસ રાસચરિત[4] હરિ કીનો * વ્રજયુવતિન વાંછિત ફલ દીનો
વ્રજતિયસુખહિત કુઞ્જવિહારી * કરી માસ નિશિ ષટ ઉજિયારી

૧ પતિ ૨ કગરો. ૩ યત્ન કરી થાકયા. ૪ લીના

સાધ નહીં યુવતિન મન રાખીં * શ્રીભાગવત કહ્યો શુક ભાખી
વેદ ઉપનિષદ સાખ બતાવેં * બ્રહ્મા શમ્ભુ સહસ મુખ ગાવેં
નારદ શારદ ઋષિય અનન્તા * કહત સુનત ગાવત સબ સન્તા
સોરહ સહસ ગોપ સુકુમારી * તિનકે સંગ લાલ ગિરિધારી
કિયો રાસ રસ રહસ્ય અગાધા * પૂરણ કરી સબન કી સાધા
હાવ ભાવ રસ રાસ વિલાસા * નૈન સૈન મુખ વચન પ્રકાસા
ભુજભરિ મિલન અધરરસ ચાખન * નૃત્ય ગાન રસ રુચિ સમ્ભાષન
ક્ષણક્ષણ બઢતિ અધિક રસપ્રીતિ * યહિ વિધિ રૈન કરત સુખવીતી
ભયો સમય બ્રાહ્મી[1] શુભકાલા * રાસ રમત ભઈ શ્રમ સબ બાલા
તબ શ્રીયમુના ગયે નંદલાલા * સોહત સંગ સકલ વ્રજબાલા

છં૦ સોહત સકલ વ્રજબાલ સૅંગ, નૅંદલાલ તબ યમુના ગયે ।
શરદ નિશિ રસ રાસ કરિ, પૂરણ મનોરથ સબ ભયે ॥
જૈસે મહા મદમત્ત ગજવર, યૂથ કરણી[2] સૅંગ લિયે ।
ફિરત વન સર સરિત[3] ક્રીડત, નિદરિ અતિ નિર્ભય હિયે ॥
જિમિ નન્દસુત જગવન્દ, આનૅંદકન્દ રસનિધિ શ્યામ યે ।
મેટિ વેદ મર્યાદ વ્રજતિય પ્રેમ સબ આનૅંદ ભયે ॥
રમત વૃન્દાવન યમુન રસ કેલિ અતિ સુખ માનઈ ।
દાસ વ્રજબાસી પ્રભૂ ગુણ નાગ નર સુર ગાનઈ ॥

દો૦ ધનિ વૃન્દાવન ધન્ય સુખ, ધન્ય શ્યામ ધનિ રાસ ।
ધનિધનિ મોહન ગોપિકા, નિત નવ કરત બિલાસ ॥
સો૦ નહીં સુરપુર સમતૂલ, વૃન્દાવન સુખ એક કૂલ ।
કહિ કહિ બરપહિં ફૂલ, સુરગણ મન આનૅંદ ભરે ॥

યમુનાજલ ક્રીડત નૅંદલાલા * સોરહ સહસ સંગ વ્રજબાલા
મધિ રાજત દોઉ બાંહ જોરી * દમ્પતિ ગૌર સૅંવરી જોરી
કોઉ કટિલોં જલ મેં સુખ સાજેં * કોઉ ઉર ગ્રીવાલોં છબિ છાજેં
તાકી ઉપમા કવિ કિમિ કહહીં * અતિ અપાર[4] છબિ પાર ન લહહીં
છિરકત પાનિ પરસ્પર સોહેં * નંદનૅંદન પિય કો મન મોહૈં

૧ બ્રાહ્મ મુહૂર્ત. ૨ હાથણીઓ. ૩ તળાવો ને નદીઓ. ૪ આદર. (બી. પા)

સલિલ શિથિલ સોહત નંદનન્દન * સેંદુર ભાલ કુંકુમા ચન્દન
પયરંગ ભયો યમુન જલ જાતેં * છબિમય લહરિ ઉઠત હૈં તાતેં
રૂપ છટાસી તિયગણ જામૈં * કરતિ વિહાર લિયે ઘનશ્યામૈં
એક એક અંગ ભરિ ભરિ લેહીં * હાસ વિલાસ કરત છબિ દેહીં
એકન લૈ અથાહુ[1] જલ ડારેં * મુખ વ્યાકુલતા રૂપ નિહારેં
ઇક ભાજતિ ઇક પાછે ધાવૈં * એક શ્યામ ઢિગુ પકરિ લગાવૈં
કણ્ઠ લગાય લેત પિય તાહી * સો સુખ કવિ સો કહ્યો ન જાહી

દો૦ કરત કેલિ યમુનાસલિલ, વ્રજલલના સઁગ શ્યામ ।
નિશિશ્રમ મિટિ આલસ ગયો, ભયે સુખી સુખધામ ॥

સો૦ અલખ[2] લખી નહીં જાય, અવિગતિ[3] કી ગતિ કો કહૈ ।
યોગી સકત ન પાય, સો ભોગી વ્રજતિયન કો ॥

જલવિહાર વિહરત સુખપાઇ * રાસરંગ મન તે નહીં જાઈ
યુવતી મણ્ડલ કરિ કર જોરૈ * શ્યામા શ્યામ મધ્ય કરિ ખોરૈ[4]
વઢી ભાવ મન મેં ઉપજાવૈં * નિરખિ નિરખિ મોહન સુખ પાવૈં
બિહરતિ નારિ હુઁસન નંદનન્દન * અંકમ ભરિ ભરિ લેત અનન્દન
પ્યારી શ્યામ અંજલી ડારેં * સો છબિ તિય સુખ પાય નિહારેં
માનહુ કમલ ઔર ઇન્દીવર[5] * છિરકત હૈં મકરંદ પરસ્પર
જલક્રીડા સુખ કરત કન્હાઇ * બર્ષત સુમન દેવ ઝરિ લાઈ
લીલાસાગર પરમ અપારા * કવિ કિહુ વિધિ કરિ પાવૈં પારા
કરિ જલકેલિ સંગ વ્રજનારી * આયે જલતટ નિકસિ બિહારી
ભીગે પટ લિપટે તન માહીં * પટ અંતર લટ ચીર ચુચાહીં[6]
ઠાઢે યમુના તીર કન્હાઈ * પુલિન પવિત્ર પરમ છબિ છાઈ
નિરખત નિર્મલ તન કી શોભા * અરસ પરસ બિકસત મન લોભા

દો૦ તબ ઇક તરુકો બિહઁસિકૈ, આયસુ[7] દીનોં શ્યામ ।
નાના ભૂષણ બસનવર, તિન બર્ષે અભિરામ ॥

સો૦ નિજનિજરુચ અનુહારિ, લૈ લૈ વ્રજકી સુન્દરી ।

---

૧ ઘણું ઊંડું. ૨ અલક્ષ્ય. ૩ જેની ગતિ જાણી ન શકાય ૪ નહાય છે.
૫ શ્વેત તથા નીલ કમલ. ૬ ટપકે છે ૭ આજ્ઞા

ઝીનોં નવલ શૃંગાર, ઉર આનંદ નહીં જાય કહિ ॥

કરિ શૃંગાર તન નવલકિશોરી * હરિ સન્મુખ ઠાઢીં સબ ગોરી
નિરખિ શ્યામછબિ મન લલચાની * બિદા કરત ઘર કો સકુચાની
હઁસિ બોલે તબ મદન ગુપાલા * જાહુ સદન અબ સબ બ્રજબાલા
અતિ આદર દૈ દૈ સુખદાઈ * પાણિ પરસિ સબ સદન પઠાઈ
નિશિ સુખ ટરત ન કાહૂ મન તેં * ચલીં સદન સબ વૃન્દાવન તેં
અતિ આનન્દ રહ્યો ઉર ભરિકૈ * ભાઁવરિ[1] દૈ આઇ સઁગ હરિકૈ
મન કે સુફલ મનોરથ કીને * નન્દસુવન હિત પતિ કરિ લીને
ગઈ સદન સબ હર્ષ બઢાયે * ઘરઘર લોગન સોવત પાયે
જગસ્વામી હરિ યહ મત ઠાની * બ્રજયુવતિન સબહિન ઘર આની
પ્રાતકાલ સબ બ્રજજન જાગે * નિજ નિજ કારજ મેં સબ લાગે
નન્દ ધામ ગયે નંદ કે લાલા * કાહૂ નહીં જાન્યો યહ ખ્યાલા
યહ રહસ્ય લીલા બનવારી[2] * સન્ત જનન મન આનંદકારી

છં૦ યહ રહસલીલા શ્યામ કી, સબ સંત સુર મનભાવની ।
જ્ઞાન ધ્યાન પુરાણ શ્રુતિમતિ સાર[3] પરમ સુહાવની ॥
યહ મંત્ર યંત્ર અનંત બ્રતકૃત ધ્યાન દંપતિ કો રહૈ ।
ભાવ કરિ નિત ભાવ મન, બિનુ ભાવ યહ સુખ નહીં લહૈ ॥
ધન્ય શ્રીશુકદેવ મુનિ, ભાગવત યહ રસ ગાઈયે ।
નિગમ નેતિ અગાધ શ્રીગુરુ કૃપા બિન નહીં પાઇયે ॥
સરુચિ[4] કરિ જે સુનૈં સીખૈં, પ્રીતિ કરિ જે ગાવહીં ।
ઋદ્ધિ સિદ્ધિ સબ કહ ગનાઈ, ભક્તિ અનુપમ પાવહીં ॥
ઉર બઢૈ રસ નેમ દૃઢ પદ-પ્રેમ રાધા શ્યામ કો ।
અબ હોઇ અચલ નિવાસ, બૃન્દાવિપિનઘન નિજધાકો ॥
યહૈ આશા રાખિ કૈ ઉર, દાસ બ્રજબાસી કહી ।
કૃપા કીજે શ્યામ શ્યામા શરણ પદપંકજ ગહી ॥

દો૦ ચરિત લલિત ગોપાલ કે, રાસ બિલાસ અનેક ।
કાપૈ બરણે જાત સબ, ઇતનો કહાં વિવેક ॥

૧ પરિક્રમા. ૨ ગિરિધારી (બી. પા.) ૩ શ્રેષ્ઠ. ૪ પ્રેમપૂર્વક.

સો૦ નિકસી તરૈ અઘાય, જ્યોં પિપીલિકા[1] સિંધુતે ।
કહ્યો યથામતિ ગાય, તિમિ બ્રજવાસીદાસ હૂ ॥

અથ માનચરિત્રલીલા

નિત્ય શ્યામ શ્યામા સુખકારી * કરત નિત્ય નવ ચરિત બિહારી
નિર્ગુણ નિર્વિકાર અવિનાસી * ભક્તમનોરથ સદા વિલાસી
નિત વૃન્દાવન ધામ સુહાયો * નિત્ય રાસરસ વેદન ગાયો
ભક્ત હેત વિવિધ તનુ ધારે * ભક્તન હિત લીલા વિસ્તારેં
સદા ભક્તવશ કૃષ્ણ કૃપાલા * દયા સિંધુ પ્રભુ દીનદયાલા
શરદરૈન રસ રાસ ઉપાયો * યુવતિન પ્રતિ નિજ રૂપ બનાયો
સુફલ મનોરથ સબકો કીનો * પતિહિત કરિ સબકો સુખ દીનો
તબ કૃપાલુ ઉર મેં યહ આની * સદા ભક્ત વાંછિત ફલ દાની
ગોપિન ગર્વ રાસ મેં કીનો * સો મૈં અન્તર કરિ[2] હરિ લીનો
રહી સાધ[3] ઇનકે મન માહી * હમકો શ્યામ મનાયો નાહીં
યે બ્રજભક્ત પરમ હિત મેરી * કરોં સાધ પૂરણ ઇન કેરી
અબ યક માન ચરિત્ર ઉપાઉં * પાઁયન પરિ પરિ સબન મનાઊં

દો૦ કરિ વિભેદ રસ રીતિ મેં, દેહુઁ માન ઉપજાય ।
ઇનકે મુખ મંડિત વચન, કહવાઊં સુખદાય ॥
સો૦ સકલગુણન કે ધામ, પરમ વિચક્ષણ રસિકમણિ ।
નવરસસાગર શ્યામ, એક પ્રેમરસબશ સદા ॥

શ્રીરાધા મન મોહનિ પ્યારી * નવનાગરિ નવરૂપ ઉજારી
રાસ નિત્ય રિઝયે ગોપાલા * તા રસ મગન ફિરત નઁદલાલા
કરત ભવન શૃંગાર પિયારી * ઔચક તહાઁ ગયે ગિરિધારી
દેખિ પ્રિયા પિયકો હઁસિ દીનો * હર્ષિ શ્યામ અંકમ ભરિ લીનો
રહે થકિત[4] છબિ અંગ નિહારી * જાત કમલમુખ પર બલિહારી
યહિ અન્તર પિયકે ઉર માંહી * દેખિ તોય નિજ તનુ પરછાહીં

૧ કીડી ૨ વિરહ કરાવી ૩ ઇચ્છા. ૪ ચકિત.

ઝઝકિ[1]ઉઠી પ્યારી ભઈ ન્યારી * અતિ સનેહ ભ્રમ તુરત[2]વિહારી
ઓર નારિ પિય કૈ ઉર જાની * આપુન વિષે પ્રીતી ખડિ માની
રાખત સદા હિયે મેં વાહી * દ્યાયે મોહિં દિખાવન તાહી
કિયો માન યહ ભ્રમ ઉપજાઈ * કહત બચન પિય સોં અનખાઈ[3]
અબ જાની પિય બાત તુમ્હારી * ઊપર હી કી પ્રીતિ હમારી
હમ સોં મુહ કી બાત મિલાવત * યહ પ્યારી ઉરમાહિં બસાવત

દો૦ ધનિ ધનિ યાકો ભાગ્ય હૈ, બસત તુમ્હારે હીય ।
યાહી સોં હિત રાખિયે, અબ મનમોહન પીય ॥

સો૦ ભલી કરી સુખ માનિ, મોહિં દિખાઈ આનિકૈ ।
યહ પ્યારી સુખદાનિ, ઉરતેં જનિ ન્યારી કરૌ ॥

ઐસેં કહી મુસકાય કિશોરી * કછુ રિસ કરિ જિય બોહ સિકોરી[4]
ચકિત શ્યામ લખિ સન્મુખ બાની * કહત કહા નાગરી સયાની
સાँચ કહતિ કૈધો કરિ હાંસી * કત રિસ કરિ તિય હોત ઉદાસી
સમઝી નહી મ્હા જિય આઇ * ઝઝકિ ઉઠી કૈ અતિ ભ્રમ પાઇ
હँસિ ભુજ ગહન લગે મનમોહન * બૈઠત કયો નહી મમ પ્રિય ગોહન
મોહિં છુયો જનિ દૂરિ રહો જૂ * બસત હિયે જિન તાહિ ગહો જૂ
તુમહિં ચતુર અરુ સબે અયાની[5] * હમ દાસી અરુ યે પટરાની
ઉર મે મનભાવતી બસાઈ * હँસી કરન કોં હમેં બલાઇ
લખિ લખિ પ્રિયા બદન સુખકારી * હંસત મનહિં મન કુંજબિહારી
કહતિ કહા ભામિનિ ભઈ ભોરી * તો બિન ઉર કો બસત કિશોરી
તૂ મમ શ્રવણ નૈન સુખ બાની * જીવન પ્રાણ અધાર સયાની
વૃથા ક્રોધ કત જિય મેં આનૈ * મેરો કહ્યો નંહીં કયોં માનૈ

દો૦ સુનો શ્યામ હિરદે બમત, સો છિપિયે ન છિપાય ।
જ્યોં શીશા કે માહિં જલ, પરગટ પરત લખાય ॥

સો૦ બાँતેં કહત બનાય, યહ દેખત હમ સોં હँસત ।
જૈહે કહું અનખાય[3], ઉરતેં તબ પછિતાયે હૌ ॥

---

૧ ભડકી, ગભરાઇ ૨ સુગ્ત (બી પા) ૩ ગુસ્સે થઇને. ૪ ભમર મરડી
૫ અજ્ઞાની, ભોટ.

જો યહ કહે કરો તુમ સોઊ * વહ નાગરિ તુમ નાગર દોઊ
મતિહિ ખિઝાવો મોહિં કન્હાઈ * ભલી કરી લૈ સોતિ દિખાઈ
જાહુ ચલે અબ મૈં સુખ પાયો * ઐસે કહિ મન માન બઢાયો
રિસ કરિ મૌન ગહિ રહી પ્યારી * દેત મનહિં મન વાકો ગારી
શોચત શ્યામ દેખિ મન માહીં * બોલિ સકત નહીં પ્રિયહિ ડરાહીં
કહત બૃથા જિય માન ન કીજૈ * નહીં અપરાધ જાનિ તિય[1] લીજૈ
કયોં રિસ કરતિ પ્રિયા મન માહીં * મેરે ઉર તેરી પરછાહીં
યહ સુનિ કુંવરિ રાધિકા રાની * બોલી રિસ કરિ પિય સોં બાની
કહા બનાવત બાતૈં હમ સોં * જાહુ ચલે બોલોં નહીં તુમ સોં
યહ કહિ ઓટ[2] ગઈ હ્વૈ પ્યારી * ભયે વિરહબશ તબ ગિરિધારી
અતિવ્યાકુલ તન મન અકુલાહીં * બાર બાર શોચત મન માહીં
ગયો સરોજબદન કુમ્હિલાઈ * તહાં એક સખિ દૂતી આઈ

દો૦ સો હરિસોં બુઝતિ ભઇ, કહહુ ન મોહિં સુનાય ।
આજ દશા કૈસી લખતિ, બૈઠે કહા ગઁવાય ॥
સો૦ કયોં તન રહે ભુલાય, અતિ વ્યાકુલ દેખતિ તુમ્હૈં ।
રહ્યો બદન કુમ્હિલાય, ઐસો શોચ કહા પર્યૌ ॥

બોલે શ્યામ સખી હિત જાની * વિરહ વિકલ કહિ જાત ન બાની
કિયો માન બૃષભાનુકિશોરી * મૈં કછુ નહીં અપરાધ કિયોરી
લખિ મેરે ઉર નિજ પરછાહીં * રૂસિ રહી કરિ કોપ બૃથાહીં
મૈં કહિ કૈ બહુ ભાંતિ મનાઈ * નહીં પ્રતીત રાધા ઉર આઇ
બિન સમઝે ઇતનો હઠ કીનોં * તબ તે મોહિં મદન દુખ દીનોં
ઐસે કહિ શોચત બલવીરા * લેત ચૈન ભરિ શ્વાસ અધીરા
પરમ ચતુર દૂતિકા સયાની * વિરહ વિકલતા પિય જિય જાની
કહ્યો ધીર ધરિયે બનવારી * ચલિયે વન કો કુંજબિહારી
મૈં પ્યારી લે તુમહિં મિલાઊં * આજ કહા તો તુમ સોં પાઊં
ગઇ સદન તે લૈ બન ધામહિં * તહઁ બૈઠારિ ધીર ધરિ શ્યામહિં
મૈં લૈ આવતિ રાધા પ્યારી * કિતક બાત યહ સુનહુ બિહારી

૧ છ્ય (બી. પા.) ૨ અંદર ઘરમાં.

મેર આગે કી વહ ભારી * કહા માન કરિ હૈ સુકુમારી
દો૦ ઐસે કહિ ચાતુર અલી, આતુર લખિ ઘનશ્યામ ।
શ્રીવૃષભાનુલલી જહાં, ચપલ[1] ચલી બ્રજ ધામ ॥
સો૦ મન મન રચત સયાન, નઇ બનાઊં બાત ઇક ।
અબહિં છુડાઊં માન, મોસોં ધૌં કહિ હૈ કહા ॥
હરિ સોં રૂસિ માન કરિ બૈસી * અબકીં કહા ભઈ યહ ઐસી
કરતિ બિચાર યહૈ મન માહીં * ગઈ સખી રાધા કે પાહીં
કુંવરિ કિશોરી પરમ સયાની * મુખ દેખતહિ દૂતિકા જાની
સહજહિ બોલિ તાહિ ઢિગ લીની * સહજહિ કહ્યો દયા કિત કીની
તુરતહિ કહિ તબ સખી સુનાયો * તુમકો વન ઘનશ્યામ બુલાયો
સુનત કહી પ્યારી અનખાઈ * કાહે કો સુહિ શ્યામ બુલાઈ
તૂ આઇ યાહી કે લીન્હે * મૈં અબ શ્યામ ભલે કરિ ચીન્હે
કહા કહ્યો તોકો રી આલી * તુહૂં ભલો અરુ વે બનમાલી
ઉનકી મહિમા કહત ન આવૈ * અબ ઇક નઈ નારિ મન ભાવૈ
તાકો લૈ ઉર માહિં બમાઈ * તોહિં વહાં તે ટારિ પઠાઈ
આજ કહા કછુ કલહ ભયો રી * કૈધૌ કછુ તૈં માન ઠયો રી
તબહિં આજ અનમની[2] બતાની * યહ તો કછુ મૈં બાત ન જાની
દો૦ મોસોં નહીં કછુ હરિ કહ્યો, સહજ પઠાઇ લેન ।
કહ ધૌં પરી પુકાર હૂવાં, તુમ ચલિ દેખહુ નૈન ॥
સો૦ કહત સુનાય સુનાય, લૈ લૈ તેરો નામ સબ ।
તૈં ધૌં લિયો છુડાય, કહિ કાકે કાકે ગથ[4]હિ ॥
કાહે કો ગથ લિયો પરાયો * અપનો નામ કુનામ ધરાયો
હારિ દેહુ જાકો જો લીનો * તેરે બહુત દર્પ કો દીનો[5]
તબહીં તે ઉન શોર લગાયો * તા કારણ હરિ તોહિં બુલાયો
હરિ તેરી દિશિ તેં ઝગરૈં રી * તૂ કત ઉનમોં રોસ કરૈ રી
યહ કછુ નોખી બાત સુનાઈ * મૈં કાકો ધન લિયો છિપાઈ

૧ ઉતાવળે. ૨ કહ્યું (બી પા) ૩ ઉદાસ ૪ ધન. ૫ પ્રભુએ આપેલું.

કાહે કો હરિ ઝગરત માઈ * ઈતિ માયા મો પૈ કહુઁ આઇ
જૈસે હૈં તૈસે હરિ જાને * નહીં ઉનકે ગુણુ પરત બખાને
બૈઠ કિ ધોં તૂ ઘર જા અપને * મૈં ઉન પૈ અબ જાઉં ન સપને
હોં કહ તોહિં મનાવન આઇ * માને કરો તુમ ઔર સવાઇ
પર ધન લે સબ કો બ્રજબૈડી * કહા કરતિ બાતે યોં ઐંઠી[2]
દેતિ જવાબ સબનિ કિન જાઈ * મોપૈ કહ ઇતનો સતરાઇ[3]
તબ તેં સબસોં લરત કન્હાઈ * જબ મૈં તોહિં બુલાવન આઈ
દો૦ બારબાર તૂ કહ કહતરી, તુ મોકોં ડરપાય ।
મૈંનહીં કછુ કો લિયો, ઝૂંઠહિં દોષ લગાય ॥
સો૦ લરત કૌન સોં શ્યામ, કૌને કરી પુકાર અબ ।
કહૈ ન તિનકો નામ, સાઁચ તબહિં મૈં માનિહોં ॥
તબ બદિ હોં એસે કહિહે રી * શ્યામ નિકટ બૈઠે સબ બૈરી
કહુઁ લગ સબ કે નામ ગનાઊં * એક એક કરિ તોહિં દેખાઊં
નભ જલ ધરણિ બનહુ મેં આયે * કહૂઁ લગિ મોતે જાત સુનાયે
જો તિનકી નહીં ગથહિ ચુરાઈ * તો તૂ કત બન ચલતિ ડરાઈ
પરી બાન[4] તોકોં યહ કૈસી * ભલી કહતિ અતિ લગતિ અનૈસી[5]
શ્યામ વિના કયોં ન્યાવ ચુકૈરી* તિનહીં સોં તૂ રોસ કરૈ રી
કોટિન કરૌ એક પુનિ હૈ હો * વે અરુ તુમ કછુ જિયકે દૈ હો
માન કહી ચલ શ્યામ બુલાઈ * શ્રવણ લાગિ હરિ મોહિં પડાઇ
જિનકી યહ સબ સૌંજ તુમ્હારે * તજે ન હરિ પહુઁ જાય પુકારે
ઇન્દુ કહત મો બદન વિગોયો * અલિકુલ અલકન કો દુખ રોયો
હરિણુ મીન છબિ દગન દુરાઇ * ખંજન હું તહુઁ દેત દુહાઈ
શુક કી છબિ નાસા હરિલીની * બૈનન કરી કોકિલા હીની
દો૦ અધર બિંબ દાડિમ દશન, લુટે કંઠ કપોત ।
લઈ તરણિ છબિ છીનિ કૈ, તરલ તરૌના[6]જોત ॥
સો૦ ચક્રવાક કુચ દોય, કટિહરિ કદલીજંઘ લિય ।
ગજમરાલ ગતિ જોય, ચરણપાણિ પંકજ હરે ॥

૧ એટલો પ્રેમ. ૨ ગર્વથી. ૩ ચીડાય છે. ૪ ટેવ. ૫ અપ્રિય. ૬ કાનનું ઘરેણું.

યે સબ હરિસોં કરત લરાઈ * તૈં જુ ટરી ઇનસોં અધિકાઇ
અતિ અનીતિ લખિ કુઁવરકન્હાઈ * પકઇ મોહિ લેન તોહિ આઈ
પ્રતિ ઉત્તર અપનો કરિ ચલિકૈ * ઇહાઁ રહી કહુઁ બેઠિ મચલિકૈ[1]
સુનિ પિયકે ગુણ તિય હુઁસિદીનો * કછુ સકુચી મન માન જો લીનો
ચતુર સખી જિયકી સબ જાની * તબહીં હરષિ કહી યહ બાની
વાન કહા અબ તોહિં પરી રી * જબતબ લખિ નિજ છાઁહ ડરીરી
તા દિન દર્પણ લખિ ભ્રમ કીનો * સો દગ મૂંદિ મેટિ હરિ દીનોં
આજ દેખિ પિય નિજ ઉર છાહીં * કિયો ઇતો હઠ કુઁવરિ વૃથાહીં
યહ સુનિ સમુઝિ મનહીં સકુચાઇ * સહચરી કંઠ બિહુઁસી લપટાઇ
રસ કરિ તુરત માન બિસરાયો * સુની વન ધામ શ્યામ સુખ પાયો
હુઁસિકૈ કહ્યો સખી સોં જારી * તૂ હરિસોં કહી આવત પ્યારી
મૈં અંગ ભૂષણ વસન સઁવારી * આવતી વનહિં જહાઁ બનવારી

દો૦ યહ સુનિ હરષિ દૂતિકા, ગઇ જહાઁ ઘનશ્યામ ।
અતિ બ્યાકુલ તનસુધિ નહીં, વિહવલ કીનો કામ ॥
સો૦ બૈઠત ઉઠત અધીર, કયોં હૂઁ સચુપાવત ન હરિ ।
બઢતિ વિરહ કી પીર, શ્રી રાધા રાધા રટત ॥

રાધા બિરહ વિકલ ગિરિધારી * કહુઁ માલ કહુઁ મુરલી ડારી
કહું મુકુટ કહું પીત પિછૌરી * નહીં કછુ સુરતિ ભઈ મતિ બૌરી
કબહું મૂંદી દગ ધ્યાન લગાવૈં * કબહૂં પ્યારી કે ગુણ ગાવૈં
કબહું લોટત કુંજન માહીં * કબહું બેઠી દ્રુમન કી છાહીં
ઠાઢે ટેકી કબહું દ્રુમડારી * લખત[2] પ્રિયાપથ પલક બિસરી[3]
દેખિ દશા દૂતિકા સયાની * કહી શ્યામ સોં આતુર બાની
કાહે કોં કદરાત[4] વિહારી * મૈં લ્યાઈ વૃષભાનુદુલારી
વિરહ વિષાદ દૂરી કરી ડારો * નેક ધીર અપને મન ધારો
સુનિ પ્યારી કો નામ કન્હાઈ * મિલે દૂતિકા સોં ઉઠી ધાઈ
કહાં પ્રિયા કહિ અતિ અકુલાયે * નૈન સરોજ નીર ભરિ આયે
તબ હુઁસિ કહ્યો દૂતિકા ત્યારી * આવત પ્રિયા અબહિં બનવારી

૧ રિસાઈને. ૨ તકત (બી. પાં) ૩ પલક-પટકું માર્યા વગર. ૪ ડરો છો.

મૈં જુ પ્રતિજ્ઞા તુમતેં કીની * બિધના આજ રાખિ સો લીની

દો૦ અબ અપને મન હર્ષ કરિ, દૂર કરો સંદેહ ।
આવતિ હૈ વૃષભાનુજા, ભુજ ભરિ અંકમ લેહ ।
સો૦ મુખ સોભા કી ખાન, નહીં કુંવરિ વૃષભાનુસી ।
તુમસમ ધન્ય ન આન, બડભાગિનિ તુમ વશ ભયે ॥

રસિકપુરંદર પ્રભુ સુખદાની * સુનત સિહાત દૂતિકા બાની
પુલકત અંગ ધીર નહીં ધારૈં * પુનિ પુનિ પ્યારી પંથ નિહારૈં
નિજ કર સુમન સુગંધ લગાવૈં * કુંજ ભવન રુચિ સેજ બનાવૈં
અતિ કોમલ તન જાનિ પિયારી * સેજ કલી ચુની કરત નિયારી
જે દ્રુમલતા લટકિ તન લાગૈં * તે ઊપર ધરિ મન અનુરાગૈં
પ્રેમ પ્રીતિ રસ બશ જગ સ્વામી * કરત ચરિત માનહું અતિ કામી
દેખિ શ્યામ કી આતુરતાઇ * હઁસતિ સખી મન હર્ષ બઢાઇ
જાનિ પ્રેમબશ હરિ સુખરાસા * ગઈ બહુરિ પ્યારી કે પાસા
કરિ શૃંગાર નવલ તન ગોરી * રાજત શ્રીવૃષભાનુકિશોરી
સહજ રૂપ કી રાશિ કુમારી * ભઈ અધિક છબિ ભૂષણ ભારી
અંગ અંગ છબિ પુંજ બિરાજૈં * નિરખિ મદનતિય કોટિક લાજૈં
ત્રિભુવન કી છબિ મનહું બટોરી[1] * બિધિ કીની વૃષભાનુકિશોરી

દો૦ દેખિ રૂપ મન મગન સખિ, બોલી બચન સઁભાર ।
ધન્ય ધન્ય રાધા કુંવરિ, તુમ ગુણ રૂપ અપાર ॥
સો૦ તો સમાન નહીં તીય, તિહુઁપુર સુન્દરિ નાગરી ।
વસતિ સદા પિયજીય, તૂ મોહન મનભાવની ॥

ચલહુ બેગિ અબ સહિત હુલાસા * લાગિ રહી પિય કી ઇત આસા
તેરોઇ નામ જપત મન લાઈ * ગાવત તવ ગુણ કુંવર કન્હાઈ
તુવ તન પરસ પવન જો જાહી * ઉઠિ આતુર પરિરમ્ભત[2] તાહી
તેરો રૂપ આનિ ઉર અંતર * ધરત ધ્યાન દૃગ મૂંદિ નિરંતર
રમી શ્યામ તૂ તન મન જાતે * રાધારમણ નામ હૈ તાતે

૧ ત્રણે ભુવનનું રૂપ એકઠું કરીને. ૨ ભેટે છે.

મુનિ સહચરિ કે મુખ કી બાની * પુલકિ પ્રફુલ્લિત મૃદુ મુસકાની
પિય કૌ પ્રેમ સમુઝિ સુખ પાઈ * ચલી મિલન ગજગતિ હર્ષાઇ
મુખ શશિ કનક લતાસી ગોરી * બાલ હરિણ છબિ નૈન કિશોરી
ભૂષણ વસન અનૂપ સુહાઇ * અંગ અંગ શોભિત છબિ છાઈ
અંગ સુગંધ મનોહરતાઈ * ભૌંવર ભીર ચહુ ઓર સુહાઈ
હઁસિ હઁસિ કહતિ સખી સોં બાતેં * ઝરત સુમન જનુ રૂપ લતાતેં
ઐસે કરતિ પ્રકાશ પિયારી * ગઈ જહાં પ્રભુ કુંજબિહારી

દો૦ પરમ પ્રેમ દોઊ મિલે, શ્રી રાધા નંદનંદ ।
ગુણઆગર નાગર યુગલ, છબિસાગર સુખકંદ ॥

સો૦ જો પ્રભુ પરમ અપાર, ભેદ ભેદ જાનત નહીં ।
સો વ્રજ કરત બિહાર, બરણિ પાર કો પાવહીં ॥

કુંજન મંજુ ફૂલન છબિ છાઇ * ભંવર ગુંજ છબિપુંજ સુહાઈ
ફૂલન સેજ રુચિર રચિ કીની * ચિત્ર બિચિત્ર રંગ રસ ભીની
ફૂલે ખગગણ કરત કલોલૈં * જહઁ તહઁ મધુર મનોહર બોલૈં
ફૂલી બૃન્દાબન તરુ ડારી * તન મન ફૂલે પિય અરુ પ્યારી
સહચરિ સહિત મનોહર જોરી * રાજત યુગલ કિશોર કિશોરી
હાવ ભાવ કરિ રસ ઉપજાવૈં * હાસ બિલાસ કરત સુખ પાવૈં
સખી કહ્યો તબ કૈ અબ નીકે * સકુચિ હઁસી પ્યારી સઁગ પીકે
નૈન કોર પિય કો હિય તાકયો * તબહિં શ્યામ પીતામ્બર ઢાકયો
યહ છબિ નિરખિ સખી બલિજાઇ * અચલ રહો જોરી સુખદાઇ
ધનિ રાધા ધનિ કુંવર કન્હાઈ * ધન્ય માન રસકેલિ સુહાઈ
ધન્ય કુંજ બન ધનિ મહિપાવન * ધન્ય લતા દ્રુમ સુમન સુહાવન
ધન્ય સખી ધનિ સબ વ્રજવાસી * જિન સંગ બિહરત પ્રભુ સુખરાશી

દો૦ ગયે શ્યામશ્યામા સદન, સખી સહિત સુખ પાય ।
માનચરિત રસ કેલિ કર, વ્રજબાસી બલિજાય ॥

સો૦ માનચરિત્ર અનૂપ, જે સુભાવ ગાવહિં સુનહિં ।
તે ન પરૈં ભવકૂપ, રાધાકૃષ્ણપ્રતાપ તે ॥

કરત ચરિત નાના ગિરિધારી * સુખસાગર ભક્તન હિતકારી

જાકો શિવ અજ ધ્યાન લગાવૈં * સનકાદિકમુનિ જપ કરિ ધ્યાવૈં
જા પ્રભુકો યશ પરમ બિશારદ * ગાવત અહિપતિ[1] નારદ શારદ
સકલ અનીહ[2] અકામ અભોગી * યોગ સમાધિ ન પાવત યોગી
સો પ્રભુ સબ કે અન્તર્યામી * યુવતિન પ્રેમ ભક્તિ બશ કામી
બહુનાયક હ્વૈ કરત બિહારા * બ્રજપુર ઘર ઘર નંદકુમારા
રસલીલા નાના ઉપજાવૈં * કાહુ રુઠાવૈં કાહુ મનાવૈં
અરસ પરસ તિય સબ યહ જાનૈં * હરિ હૈં સબ કે ધામ લુભાનૈં
અવધિ બદત કાહૂ સોં જાઇ * કાહૂ કે ઘર બસત કન્હાઇ
સાંઝ કહત જાકે ઘર આવન * જાત પ્રાત તાકે મન ભાવન
બ્રજગોપી જિનકો પતિ જાનૈં * કોઉ આદરહિં કોઊ અપમાનૈં
ખંડિત બચન સુનત સુખદાઇ * યહ લીલા હરિ કે મન ભાઇ

દો૦ વ્રજ મેં કરત બિહાર હરિ, બ્રજ બનિતન કે સંગ ।
અખિલકામપૂરણકરન, ભરે પ્રેમ રસરંગ ॥
સો૦ કોટિ કામ કમનીય, સુંદર સુખસાગર નવલ ।
રમણીમન રમનીય, બ્રજભૂષણુ બ્રજલાડિલો ॥

બ્રજ બીથિન નઁદનન્દન ઠાઢે * અંગ અંગ સુન્દર છબિ બાઢે
લલિતા આય ગઇ તિહિં પૈંડે * મનમોહન રોકી મગ બૈંડે
દેખત છબિ લલિતા લલચાની * બોલી બિહઁસિ શ્યામસોં બાની
કત રોકત મગ મેં બિન કાજે * જાહુ ચલે જિતહો હિત સાજે
ઝુઠહિ ઈતો સનેહ, જનાવોં * કબહુઁ હમારે ધામ ન આવોં
હરિહઁસિ કહ્યો આજ નિશિ ઐહૈં[3] * તેરી સોં હમ અનત ન જૈહૈં
ઐસે ,કહિ મધુરે મુસુકાઈ * છાંડિ દઈ મગ છૈલ કન્હાઈ
લલિતા ગઈ સદન સુખ માની * ઐહ શ્યામ આજ યહ જાની
સાંઝહિ તે હરિ પન્થ નિહારે * ધામ આપને સેજ સઁવારે
ભૂષણુ બસન નવલ તન સાજે * ખઞ્જન તેં દગ અઞ્જન આંજે
સુમન સુગન્ધ અનૂપ મઁગાઇ * રચિ રુચિ રાખતિ માલ બનાઇ
કબહૂં ઠાઢી હોતિ દુવારે * કબહૂં લખતિ ગગન કે તારે

૧ શેષજી. ૨ ઇચ્છાવગરના. ૩ આવીશું.

દો૦ કહતિ શ્યામ આયે નહીં, હોન લગી અધરાત ।
 ભયે આશ દે મોહિં પુનિ, કહા ધરી જિય બાત ॥
સો૦ વે બહુ નાયક શ્યામ, કિધૌં લુભાને અનત કહું ।
 મન મન શોચત વામ, કારણ કહ આયે નહીં ॥
કૈધોં કછુ ખ્યાલહિ ચિત દીનોં * કૈધોં માત પિતા ડર કીનોં
કૈધોં સોય રહે અલસાને * કૈં મો દ્વાર આવત સકુચાને
ઐસે શોચતિ રૈનિ બિહાની * જહું તહું બોલે તમચુર[1] બાની
તબ બૈઠી અપનો મન મારી * કછૂ શોચ કછુ રિસ ઉર ધારી
હરિ નિશિ બસે સખી શીલા કે * સુંદર શ્યામ ધામ લીલા કે
તહં સુખ સોવત રૈન ગવાઈ * પ્રાત હોત લલિતા સુધિ પાઈ
ચલે સહજ શીલાનીં મહિ કે * જિય સંકોચ લલિતા કો ગહિ કે
આયે લલિતાસદન બિહારી * ચિતૈ રહી મુખ કી છબિ પ્યારી
અઞ્જન રેખ અધર પર રાજે * પીક લીક[2] નૈનનિ છબિ છાજે
સોહત લલિત કપોલન ટીકો * લાગ્યો બદન કાહુ કો નીકો[3]
તુરત મુકુર[4] લૈ ઉઠી સયાની * દિખરાયો હરિ સમ્મુખ આની
કહતિ દેખિ નિજ બદન નિહારો * લાલા કહાં તે પ્રાત સિધારો
દો૦ પીકપલક અંજન અધર, દેખિ શ્યામ સકુચાય ।
 રહે નિચૌંહેં નૈન કરિ, બચન કહ્યો નહીં જાય ॥
સો૦ જ્યોં(૨) સકુચત શ્યામ, ત્યોંત્યોં હઠિ નાગરિ કરતિ ।
 દેખહુ છબિ અભિરામ, હાહા મુખ કત ફેરિયત ॥
સકુચત કહા બોલ કે સાચે * આગે તો મો ગૃહ રંગરાંચે
રૈનિ નહીં તો પ્રાતહિ આયે * ધનિ ધનિ વહ નિજ સ્વાંગ બનાયે
તુમ જિન માનહુ બિલગ કન્હાઈ * મૈં તો કરતિ અનન્દ બધાઇ
ક્યોં મોહન દર્પણ નહીં દેખો * સૂધે મો તન કાહે ન પેખો
ઠાઢે કત બૈઠત ક્યોં નાહીં * કહું કછુ ચૂક પરી હમ પાહીં
રહે મૂક હ્વૈ કહા ઠગેસે * સોહત હો અલસાત જગેસે
ઉત્તર મોહિં દેત ક્યોં નાહીં * મૈં તબહીં તે બકત બૃથાહીં

૧ કુકડા ૨ પાનના ડાઘ ૩ અંજન કાહુ નિરખે (બ્રી ૫।) ૪ દર્પણ ૫ સુંદર

તબ ચિતયે દગ કોર કન્હાઈ * ભાવ અતિહિ આધીન જનાઈ
ત્રલિ પ્રવીન જાન સબ લીનો * તુરત રોષ ઉરતે તજિ દીનો
હઁસિ કરિ મોહન કણ્ઠ લગાયે * ભલે શ્યામ ઐસેહૂઁ આયે
શ્રમિત અંગ જાગે શિશિ જાનૈં * અતિ સનેહ મનહીં મન માનૈં
અંગ સુગન્ધ મરદિ[1] અન્હવાયે * બસન અભૂષણ દૈ પૈરાયે
દો૦ રુચિ ભોજન દૈ સેજ પર, પૌઢાયે ઘનશ્યામ ।
રસબશ કરિ નવનાગરી, કિયે સુફલ મનકામ ॥
સો૦ સુર મુનિ સકત ન પાય, પ્રભુ બ્રજવાસીદાસકો ।
પ્રેમ પ્રીતિ બશ આય, સો ગોપીવલ્લભ ભયે ॥
કહત સૌંહ કરિ રસિકબિહારી * તુમ પ્રિય મોહિં પ્રાણહુઁ તે પ્યારી
સદા બસત તુમ મો મન માહીં * તુમ બિન લહત અનત સુખનાહીં
ઐસે કહિ અતિ પ્રીતિ જનાવૈં * ચતુર વચન કહિ ચિતહિ ચુરાવૈં
યહૈ ભાવ યુવતિન મેં ભાખૈં * સબહિનકે મનકી રુચિ રાખૈં
કુલ મર્યાદ લોક ડર ત્યાગી * સબ ગોપી હરિસોં અનુરાગી
બિન દેખે રિસ[2] ભાવ બઢાવૈં * નૈનન દેખતહી સુખ પાવૈં
બ્રહ્મ સનાતન જગ સુખકારી * યહ લીલા બ્રજ મેં વિસ્તારી
લલિતા કો સુખ દૈ સુખસાગર * ચલે સદન અપને નટનાગર
ઉત તેં મગ આવતિ ચન્દ્રાવલિ * દેખિ રહી સુન્દર છબિ સાઁવલિ
બને વિશાલ કમલદલલોચન * ચિતવન ચારુ માર[3] મદમોચન
ઈત મુસકાય શ્યામ તેહિ હેરી * ભોર સાઁકરી ભઈ ભટભેરી[4]
વિહઁસિ કહ્યો ચન્દ્રાવલિ પ્યારી * કહાઁ રહત હરિ હમહિં વિસારી
દો૦ તુમ કૈસે બિસરતિ પ્રિયા, હઁસિ બોલે ઘનશ્યામ ।
આજ આય સુખ લેહિંગે, રૈન તુમ્હારે ધામ ॥
સો૦ સુનિ હરષી જિય વામ, ચલી સદન મુસકાયકે ।
લખિ સુખ પાયો શ્યામ, મુદિત ગયે અપને ભવન ॥
ચન્દ્રાવલિ મન અધિક ઉછાહૂ * ફૂલિ ફિરત કહતિ નહીં કાહૂ
સુખ કે કરત મનોરથ નાના * બાસર કલ્પ સમાન વિહાના

૧ મર્દન કરીને. ૨ રસ (બી. પા) ૩ કામ. ૪ બે જણનો મેળાપ

ભયે અસ્ત રવિ નિશિ નિયરાની * ઉડુગણ જ્યોતિ દેખિ હરષાની
હરિ સુખમા કે ભવન સિધાયે * ચન્દ્રાવલિ કે ભવન ન આયે
સૂને ઘર દેખી સો ગ્વાલી * આતુર ગયે તહઁા બનમાલી
સુખમા લખિ હરિકો સુખ પાયો * અતિહી આદર કરિ બૈઠાયો
કોકકલા કોવિદ વર નારી * હાવ ભાવ મોહે ગિરિધારી
બસે તહઁા મોહન સુખ પાઇ * ચન્દ્રાવલિ કી સુરતિ ભુલાઈ
ઇત ચન્દ્રાવલિ સેજ સઁવારે * વાર વાર હરિ પન્થ નિહારૈ
કબહુઁ ભવન કબહુઁ અઁગનાઈ * કબહુઁ રહતિ દ્વાર ટકલાઈ
કબહુઁ શોચ કરતિ મનમાહીં * આવહિંગે મોહન કૈ નાહીં
કબહુઁ આલસ કછુ જિયજાની * ધોવતિ હૈ નયનન લૈ પાની

દો૦ કબહુઁ કહતિ હરિ આય હૈં, ઉર મેં હર્ષ બઢાય ।
કબહુઁ બિરહવ્યાકુલ જરતિ, અતિ આકુલ અકુલાય ॥
સો૦ કબહુઁ કહત સુખ પાય, બહુરમણીરમણીય પિય ।
બસે અનત કહુઁ જાય, મોસો ઝૂઠી અવધિ બદિ ॥

અસેહિ ઐસે રૈનિ વિહાની * સુની શ્રવન બાયસકી[1] બાની
ભઇ કામ દુખ વામ ઉદાસી * જાને શ્યામ કપટ કી રાસી
કહતિ વામ કરિ મન કે માહીં * શ્યામ નામ ખોટે સબ આહીં
કોકિલ શ્યામ શ્યામ અલિ દેખો * શ્યામ જલદ[2] અહિ શ્યામ વિશેખો
તિનહીં કી કરની હરિ લીની * મોસોં પ્રીતિ કપટ કી કીની
ઐસે ક્રોધ વિરહવશ બાલા * સુખમા સદન રહે નઁદલાલા
પ્રાત ભયે ઉઠિ ચલે તહઁા તે * આલસ ભરે નૈન રઁગ રાતે
ચન્દ્રાવલી સદન ચલિ આયે * ઠાઢે અજિર[3] રહે સકુચાયે
મન્દિર તે રિસ ભરી ગુવારી * નખ તે શિખલોં રહી નિહારી
મન(૨) કહતિ કુટિલ અતિગિરિધર * પ્રાત હોત આયે મેરે ઘર
કિયો માન મનમેં અતિ ભારી * આઁગન મેં ઠાઢે બનવારી
ઓર નારિકે ચિહ્ન વિલોકી * રોકતિ રિસહિ રુકત નહીં રોકી

દો૦ તબબોલી કરિ માન તિય, કહા કામ મમ ધામ ।

---
૧ કાગડાની. ૨ વાદળ. ૩ આગણે.

તાહી કે ઘર જાઇયે, બસે જહાઁ નિશિ શ્યામ ॥
સો૦ પ્રાત દિખાવન મોહિં, આયે રંગ બનાય કે ।
મૈં સુનિ[1] પાયો જોહિં, ભલે બને હો લાલ અબ ॥
બિન ગુણ શોભિત હૈ ઉર માલા * બીચ દેખ મુખચંદ રસાલા
અધર દીપસુત રેખ સુહાઈ * નાગબેલિ રઁગ પલક રઁગાઇ
લટપટિ પાગ મહાવર લાયે * આલસ નૈન અરુણ છબિ છાયે
ચ દન ભાલ મિટ્યો કહું બંદન * યહ છબિ અધિક બની નઁદનંદન
બલય ગાઢ પર પીઠિ ધરે હો * જાન્યો નાગરિ અંક ભરે હો
ઇતને પર ડાહન મોહિં આયે * સોંહ કરન કો ઇત ઉઠિ ધાયે
જાઉ તહીં જાસોં મન માન્યોં * જૈસે હો તૈસે મૈ જાન્યોં
બિહઁસિ કહ્યો તબ લાલવિહારી * તુમતેં ઔર કૌન મોહિં પ્યારી
તુમ બિન મોહિં કહૂં કલ નાહીં * વસત સદા મન તેરે માહીં
યહ ચતુરઈ કહાં પઢિ આઈ * ચીન્હે હો ગુણરાશિ કન્હાઇ
યહ કહિ ગઈ ભવન મેં ભામિનિ * રીઝે શ્યામ દેખિ છબિ કામિનિ
સન્મુખ જાય ભયે પુનિ ઠાઢે * દ્વાર કપાટ દિયે તિન ગાઢે
દો૦ પૌઢિ રહી તિય સેજ પર, બદન મૂઁદિ અનખાય[4] ।
હરિ તન પુનિ ચિતયો નહીં, ઉર મેં પ્રેમ બઢ઼ાય ॥
સો૦ પ્રભુ ગતિ લખી ન જાય, જો ચાહેં સોઇ કરૈં ।
પૌઢિ રહે સઁગ જાય, પોઢી તિય જહઁ માન કરિ ॥
જો દેખૈ તો સંગ કન્હાઈ * ચલી બહુરિ તિય સો ઉઠિ ધાઇ[5]
ખોલિ કેંવાર અજિર મેં આઈ * દેખે ઠાઢે જહાઁ કન્હાઈ
બિનય કરત નૈનન કી સનન * ચકિત ભઈ દેખતિ તિય નૈનન
ભીતર ભવન ગઇ પુનિ પ્યારી * તહં અંકમ ભર લઈ મુરારી
તબ નાગરિ રિસ સબૈ ભુલાઈ * ચેટક કરિ વશ કરી કન્હાઈ
માન છુડાય હુલાસ બઢાયો * તિય કો સુખ દીન્હો સુખ પાયો
તબ નિજ ધામ ગયે ગિરિધારી * ચંદ્રાવલિ ઉર આનંદ ભારી
તહાં સખી દશ પંચક આઈ * ચંદ્રાવલિ બેઠી જેહિ ઠાઈ

૧ સુખ (બી પા) ૨ કાજળ ૩ ડામ દેવા ૪ ક્રોધકરીને. ૫ અદરાઇ(બી.પા)

ઔરૈ બદન ઔર અંગ શોભા * નિરખિ રહી દૃગ દ્વૈ મન લોભા
કહત પ્રિયા કહ હર્ષ બઢાયો * કહે ન લૂટ કહૂં, કછુ પાયો
ક્યોં અંગ શિથિલ મરગજી સારી * યહ છબી કહી ન જાત મહારી
હમ સો કહા દુરાવતિ પ્યારી * હમ જાને તોહિં મિલે બિહારી

દો૦ ચંદ્રાવલિ કરિ ચતુરઈ, જવાબ સખિન નહીં દેહ ।
રહી મૂઁદ મુખ મંદ હઁસિ, ભીજી શ્યામ સનેહ ॥
સો૦ રહ્યો ધ્યાન ઉર છાય, વહ લીલા વિસરે નહીં ।
મુખ સોં કહ્યો ન જાય, ગૂંગે કો ગુડસો ભયો ॥

તબ બોલી બૂઝતિ કહ આલી * યુવતીમનમોહન વનમાલી
હૈ લીલા અદ્દભુત સબ જિનકી * કહી ન જાત બાત સખિ તિનકી
હા હા કહ ચંદ્રાવલિ હમસો * હમહૂં સુનૈં શ્યામ ગુણ તુમસો
કૈ તોહિં મિલે યમુન કે તીરા * કૈ તોહિં મિલે ભવન બલવીરા
તબ ચંદ્રાવલિ ગદગદ બાની * હરષ સહિત હરિકથા બખાની
સુનિ હરિચરિત લલિત સુખકારી* ભઈ પ્રેમવશ સબ બ્રજનારી
ચંદ્રાવલિ ધનિ ધન્ય કહી તબ * કહન લગીં હરિકે ગુણગણ સબ
નંદનંદન સબ લાયક હૈં રી * સબહિન કે સુખદાયક હૈં રી
વસે રૈનિ કાહૂ કે જાઈ * કાહૂ દેત પ્રાત સુખ આઈ
કાહૂકો મન આય ચુરાવૈં * કાહુ સોં અપનો મન લાવૈં
કાહૂ કે જાગત સિગરી નિસ * કાહૂ કો ઉપજાવત હૈં રિસ
બ્રજવાસી પ્રભુ કે મન ભાવૈં * તૈસેઇ તૈસે ચરિત ઉપાવૈં

દો૦ યહ લીલા આનંદ ભરી, સકલ રસન કો સાર ।
ભક્ત હિત હરિ કરત હૈં, ગાય તરત સંસાર ॥
સો૦ ઘર ઘર કરત વિહાર, બ્રજયુવતિન કે સંગ હરિ ।
ગાવત હૈં શ્રુતિ ચાર, બ્રજવાસી પ્રભુ કે યશહિ ॥

શ્રી રાધા વૃષભાનુ દુલારી * નંદનંદન પિયકી અતિ પ્યારી
સહજ રહે અપને મન માહીં * નંદસુવન નિશિ અંત ન જાહીં
નંદ ભવન કે મેર ગેહા * રહો સદા ચિત યહી સનેહા
શ્યામ બસે કાહૂ નારી કે * આયે પ્રાત સદન પ્યારી કે

રતિરંગ ચિહ્ન અંગ પરવાને * સોહત નૈન અરુણ અલસાને
પ્યારી દેખિ રહી મુખ પિયકો * જાન્યો અગ લગ્યો કહું તિયકો
તબ મન બિહંસિ કહ્યો શ્રીરાધા * આજ બન્યો પિય રૂપ અગાધા
પરઉપકાર હેતુ તન ધાર્યો * પુર વન સબકી સાધ બિચાર્યો
કહાં પઢી યહ નીતિ બનાઓ * હમહૂં કો સો ઠામ સુનાઓ
કહો કહાં કાકો સુખ દીનો * ધનિધનિ યહ ઉપકાર જુ કીનો
ધનિ યહ બાત આજ મૈં જાની * ક્યોં નહીં કહિયત પ્રકટ બખાની
ધન્ય મોહિં યહ દરસ દિખાયો * ધનિ ધનિ જાસોં નેહ લગાયો
દો૦ ભલી દિખાઇ આજ યહ, અદ્‌ભુત છબિ અભિરામ ।
સૂર ઉદય લોચન કમલ, ચંદ ઉદય પર શ્યામ ॥
સો૦ ઉર કુચ કુંકુમ દાગ, અધર દશન છબિ રાજઈ ।
રૈંગી મહાવર પાગ, યહ શોભા અનુપમ બની ॥
ક્યોં ઉઠી ભોર યહાં કો આયે * કાહે કો ઇતને રસભાયે[1]
તુમહૂં ભલે ભલી હૈં વેઊ * કીનો ભલો ભલે મિલિ દોઊ
કીનો હૈ ઇતનો હિત જિનતે * તો અબ કિત બિછુરેહો તિનતે
જાહુ તહી વે સુનિ દુખ પૈહૈ * બહુરો તુમસોં મન ન મિલૈહૈ
તિનહીં કો સુખ દીજે મોહન * જિનસોં નિશિ બિલસે મિલિ ગોહન
તિય સનમુખ નહીં લખત કન્હાઈ * બદન નવાય રહે સકુચાઇ
કબહું નૈન કી કોર નિહારૈ * કબહું ચરણ નખ ભૂમિ ઉખારૈ
પ્રકટ ત્રસિત મન મનૈ મુસકાઈ * ખંડિત બચન સુનત હરખાઇ
પ્રિય કો સુખ પ્યારી નહિ જાનૈ * રોષ કરતહું પિય મન માનૈ
જોઈ આવત સોઈ કહત વદનતે * જાહુ જાહુ પિય કહતિ સદનતે
તુમ જાનત પિય હમહિ સયાને * ઔર બસત સબ લોગ અયાને[2]
રૈન બસત કહું ભોર હમારે * આવત જહીં[3] લજાત લલારે
દો૦ તબહિ શ્યામ બાની મૃદુલ, બોલે અતિ સકુચાય ।
કિન દેખ્યો કૌને કહ્યો, ઝૂઠહિ તુમસોં આય ॥
સો૦ કહતિ ઝૂઠ યહ બાન, ખોટી બ્રજનારી સબૈ ।

૧ સરમાયે. (બી પા) ૨ અજાની, મૂર્ખ ૩ નહીં (બી. પા)

તુમતેં પ્રિય કો આન, સૌંહ કરીં જો માનિયે ॥
બિનહીં બોલે રહિયે જૂ પિય * કત ઐસે બચનન દહિયે હિય
ઝુઠી સબૈ એક તુમ સાંચે * નીકે લાજ છાંડિ કે નાંચે
સૌંહ કહું કરિબો સુનિ પાયો * સો અબ ઇહાં કામ હૈ આયો
ઐસે ખિજત પિયસોં પ્યારી * આઇ તહાં ઔર બ્રજનારી
સખિયન દેખિ કુંવરિ મુસકાઇ * ઉર અંતર હૈ રિસ અધિકાઇ
તિન્હેં કહ્યો સૈનન મેં પ્યારી * દેખહુ હરિકી છબિહિ નિહારી
મૌનહિં રહે શ્યામ સકુચાઇ * યુવતિ બિલોકતિ છબિ અધિકાઇ
કહતિ સબૈ હંસિ હંસિ બ્રજબાલા * કહું પાઇ છબિ યહ નંદલાલા
તબહિં સખિનસો કહ્યો કિશોરી * કરત ઇતે પર સૌંહ લબોરી
નિશિ ઔરન કે ચિતહિ ચુરાવત * દરશન દેન પ્રાત ઇત આવત
તુમહીં અંગ ચિહ્નન પહિચાનો * સહી પરૈ સો બાત બખાનો
કૃપા કરૈં તહંહીં પગ ધોંરે * નહીં કાજ ઇહું બેગિ સિધારૈં
દો૦ પ્યારી ઉરઅતિરોષ લખિ,અરુ સખિયનકી ભીર ।
તબ વહું તે બહરાય કૈ, દ્વાર ગયે બલબીર ॥
સો૦ શોચ કરત ઉર માહિં, ભરે બિરહ આનંદ રસ ।
જાય સકત કહું નાહિં, મન મેં પ્યારી ડર કરત ॥

અથ મધ્યમ માન લીલા

જબહી શ્યામ ગયે દ્વારે તન * કિયો માન પ્યારી અપને મન
કહતિ સખિન સે દેખો તુમ અબ * બહુરિ દોષ દેતી મોકો તબ
ઐસે શ્યામ ગુણન કે આગર * ચોરત ચિત્ત ફિરત અતિ નાગર
ઐસે ખ્યાલ મોહિં દિખરાવૈં * જાન દેહુ અબ ઇહાં જનિ આવૈં
ઇહાં કાજ ઉનકો કછુ નાહીં * મૈં બૈઠી અપને ઘર માહીં
જાવ તુમહું અપને સબ કામહિ * યોં કહિ પ્રિયા ગઇ ઉઠિ ધામહિં
નખ શિખ રોષભરી પિય પ્યારી * યૌવન રૂપ ગર્વ ઉર ભારી
ચલીં સખી બહુ દશા નિહારી * દ્વારે પર બૈઠે બનવારી

કહતિ સુનો મોહન પિય હમસોં * પ્રિયા રોષ કીનો અબ તુમસોં
તુમ્હરે આવત અતિ રિસ પાઈ * યહ તુમ કહા કરી ચતુરાઈ
સુનત બાત યહ કુંવર કન્હાઈ * ભયે ચકિત, અતિ ગયે મુરઝાઈ[1]
જાન્યો માન કિયો ફિર પ્યારી * ભયે બિરહવ્યાકુલ તન ભારી

દો૦ તબ સખિયન હરિસોં કહ્યો, ચતુર કહાવત નામ ।
કરત ફિરત ઐસે ગુણન, અબ ક્યાત[2]કત શ્યામ ॥

સો૦ તુમહિં કરાયો માન, અટપટ રૂપ 'દિખાય' કે ।
અબ લાગે પછિતાન, પ્રથમ બિચાર કર્યો નહીં ॥

યહ સુનિ ધીરજ કિયો કન્હાઈ * તબ ઇક યુવતી ઔર બુલાઈ
તાસો કહિ સબ બાત જનાઇ * દૂતી કરિ હરિ તાહિં પઠાઈ
કહત શ્યામ તાસોં યહ બાની * બેગિ, મિટો જિય માન સયાની
દૂતી ગઈ કરતિ મન સાધા * બૈઠી તહાં જાય જહઁ રાધા
પ્યારી માન ઠાનિ દૃગ બૈઠી * હૃદય રોષ ભોહૈં કરિ ઐંઠી
દૂતી કછૂ હાથ નહીં પાવૈ * બિના ભીત કહ ચિત્ર બનાવૈ
ઉરમેં સૌતિ શાલ અતિ શાલૈ[3] * નેક નહીં ઇત ઉત કહું હાલૈ
મનહી મન દૂતી પછિતાઈ * અતિ આતુર મોહિં શ્યામ પઠાઈ
યહ ઇત ઉત કહું નાહીં નિહારૈ * કહા કરોં મન માઝ બિચારૈ
તબ કહિ ઉઠી દૂતિકા નારી * માન કિયો વૃષભાનુદુલારી
કહા કરો મોહન અતિ કીન્હી * ઉનકી બાત આજ મૈં ચીન્હી
ઐસે મૈં ઉનકો નહીં જાનૈ * અબ કૈસે ઉનસોં મન માનૈ

દો૦ ઘરઘર ડોલત ફિરત નિશિ, બોલત લગત ન લાજ ।
આય દિખાયે પ્રાત મુખ, નટકે રતિરંગ સાજ ॥

સો૦ મૈં આઇ અબ બાજ[4], જિત ચાહૌ તિતહી ફિરૌ ।
ઉનકો યહાં ન કાજ, રાજ કરૌ બ્રજમેં સદા ॥

દૂતી સુનિ પ્યારી કી બાની * અંતર પ્રેમ રોષ લપટાની
કહ્યો યમુન તે મૈં ગૃહ આઈ * સખી એક યહ બાત જનાઇ
તબ મૈં રહિ ન સકી ઘર માહીં * ભવી પ્રકૃતિ[5] હરિકી યહ નાહીં

૧ સુકાઈગયા ૨ ક્યવાટ કરો છો ૩ ખટકે છે ૪ હવે થાકી ગઈ ૫ ટેવ, સ્વભાવ

અબ દ્વારે તે હરિ ન ટરત હૈં * પર ઘર જાન કિ સોં કરત હૈં
મન પછિતાત કહત ઘનશ્યામા * ભૂલેહુ ઐસો કરહુઁ ન કામા
તૂ જનિ માન તજૈ સુનિ મોસોં * યહૈ કહન આઈ મૈં તોસોં
અબ સમઝે અરુ હમ સમુઝાવૈં * પર ઘર જાન કિ બાન[1] મિટાવૈં
અબ મોકોં યહ બાત લખાઈ * જાહિં ન પર ઘર કુંવર કન્હાઈ
જબ દૂતી યોં બાત બખાની * દ્વારે હૈં હરિ તબ યહ જાની
ઉમંગી ઉઠયો રસ સુનિ મન માહીં * બાહર પ્રકટ કિયો સો નાહીં
કાહૂ કે હરિ દ્વાર ખરે રી * કોને રાખે જાય ઘરે રી
તૂ રહિ માન કિતહિ રિસ પાવતિ * યહ હરિ સો મૈં હી કહિ આવતિ

દો૦ લઇ તીય[2] કે હીય કી, ચતુર દુતિકા જાન ।
અતિ આતુર હરિ પૈ ગઇ, કહતિ આનકી આન ॥

સો૦ કહી મનાઊં લાલ, નેકુ મરમ નહીં પાઇયે ।
દીઠ ન જોરતિ બાલ[3], સુધે મુખ બોલત નહીં ॥

અપની સી બહુતૈ મૈં ભાખી * સુનિ ઉન મૌન હૃદય ધરિ રાખી
નેક નહીં ઉત્તર મુખ બોલૈ * અતિ રિસ કમ્પત ઈત ઉત ડોલૈ
મૈં જુ કહી સો સુનહુ કન્હાઈ * ભઈ બૂંદ બારૂદ[4] કી નાઈ
ભરિ ભરિ લેત નૈન જલ ઢોરૈ * નહીં ડરત ઐઠી મુખ મોરૈ
તિરછી કરિ કરિ ભૌંહન તાનૈ * કોટિ કોટિ અવગુણ મુખ ગાનૈ
ઐસી હૈ વહ ઈઠ[5] તુમ્હારી * કહા બસીઠ[6] કરૈ કોઉ નારી
સુનહુ રસિક બર કુંવર કન્હાઈ * આપહિ લીજૈ જાય મનાઈ
યાકો નામ ભયો ગઢવાઈ * લીજૈ તાહિ સુરંગ લગાઈ
યહ સુનિ બિરહ ભરે બનબારી * મુરછિ પરે ધર સુરતિ બિસારી
સખી ઉઠાય લયે અંકવારી * યોં કત બિકલ હોત બલિહારી
નાગર બડે કહાવત હો જૂ * ધીર ધરો સુખ પાવત હો જૂ
બાતન નેક તાહિ અહિ પાઊં * તો તબહીં મૈં તુમહિં મિલાઊં

દો૦ ધીરજ દૈ ઘનશ્યામ કો, દૂતી ગઈ ઉતાલ[7] ।

---

૧ ટેવ. ૨ રાધાજી. ૩ આખે આખ મેળવતી નથી. ૪ સળગી ઉઠે તેવો પદાર્થ, દારૂ. ૫ દીઠ દષ્ટિ (બી. પા.) ૬ દૂતીપણું ૭ ઉતાવળથી, ઉતાવળે.

જાય કહ્યો પ્યારી નિકટ, પરે શ્યામ બેહાલ ॥
સો૦ મુખ નહીં બોલત બૈન, અતિ વ્યાકુલ તેર વિરહ ।
ભરિ ભરિ ડારત નૈન, કહા કહૌં ન સઁભાર કછુ ॥

બારહિ બાર કહતિ પછિતાની * હૈ સુખ જો તૂ કુંવરિ સયાની
તૂહી પ્રિયા ભાવતી હરિકી * ઔર નહીં કોઉ તૂં સરિકી
તેરેહિ રસબશ કુંવર કન્હાઇ * તેરે તનક બિરહ કુમ્હિલાઇ
તેરેહિ રૂપ અધીન ખરે રી * તેરેહિ ચિતવન કે ચેરે રી
તેરેઇ રંગ બસન તનુ ધારૈં * તેરેઇ રંગ કો તિલક સઁવારૈ
ચન્દ્રબદન તેરો લખિ ગોરી * મોર ચન્દ્ર સિર મુકુટ કિયોરી
તેરોઇ ચરિત સુનૈ અરુ ગાનૈ * તૂ માનૈ ભાવૈ જિન માનૈ
અતિ અનુરાગ શ્યામ કો તેરો * કરિ બિચાર નીકે મૈં હેરો
જો જાકો નીકે કરિ જાનૈ * સો તાસોં તૈસે હિત માનૈ
યહૈ પ્રીતિ કી રીતિ પિયારી * કહ તુ બોલિ લેહું ગિરિધારી
તૂ કહ ગઇ કહન કહ આઇ * મૈં જાનતિ હરિ તોહિં પઠાઈ
માનતિ કૌન કહી અબ તેરી * જાનતિ હૌં હરિચરિત બડેરી

દો૦ અબધૌં કો તિનસોં મિલૈ, જિન્હૈં પરી યહ બાન ।
ઉર મેં રાખત આન કછુ, કહત કરત કછુ આન ॥
સો૦ હૈં વે કપટનિધાન, બહુનાયક પૂરે ગુણન ।
જિનકો કરત બખાન, જિન વામન હ્વૈ બલિ છલ્યો ॥

માન કિયે અબ નાહીં બનેરી * દેખુ બિચારિ હિયે અપને રી
જાકે ગુણગણ સુર મુનિ મોહેં * સો તેરે ગુણગણ મણિ પોહૈં
સનકાદિક જેહિ ધ્યાન લગાવૈં * સો તેરે દરશન સુખ પાવૈં
શિવ બિધિ જાકે દ્વાર ખરે રી * સો પ્રભુ તેરે દ્વાર પરે રી
જાકે પદ કમલા કર લીન્હે * સો પ્રભુ પદચિંતન મન દીન્હે
અતિ આતુર નઁદલાલ હિયે રી * સૌંહ કરત હોં શીશ છુયે રી
સુન પ્યારી અતિ હઠ નહીં કીજૈ * સર્વસ વારિ શ્યામ પર દીજૈ
યહ યૌવન વર્ષા કો પાની * ગર્વ ન કીજે યાહિ સયાની
સબ સુખ હરિ કે સંગ કિયે રી * કૃષ્ણ વિમુખ કે કાજ જિયે રી

પૂરવ પુણ્ય સુકૃત ફલ તેરો * ભામિનિ માન કહ્યો કર મેરો
હરિકે રસ રંગ જો મન ભીજે *, રૂપ સુધા જો નયનન પીજે
સોહ ચરણ તેરેકી, કીજે * સુફલ દરશ દિશે તો યો જીજે

દો૦ બૃથા જાન નહીં દીજિયે, હરિસોં કરિકે માન ।
ઉઠતિ ઐસકે દિનન કો, સુનિ તિય યહે સયાન ॥

સો૦ હિલમિલ કરોં કલોલ, મૈં તેરે હિતકી કહતિ ।
લેહિ શ્યામ કો બોલ, પરે દ્વાર વિલપત દઇ ॥

સોઇ ચતુર સુલક્ષણ નીકી * સદા ભાવતી જો પિય જીકી
યૌવન ગુણ દ્યુતિ અરુ હિત પીકો * હૈ સુન્દર તેરે શિરે ટીકો
તેરે હિત સમ વ્રજ કી બાલા * કિયો બુલાય રાસ નંદલાલા
તૂ તન શ્યામ પ્રાણકી પ્યારી * પરછાહીં અરુ સબ વ્રજનારી
તોસી ઓર નહીં વ્રજગોપી * તેરેઈ રૂપ બસે તિય ઓપી
સુન્દર શ્યામ સકલ સુખદાયક * કહા ભયો રી જો બહુ નાયક
તુવ સમાને વૃષભાનુલલી કો * શશિહિ કહા ડર કુમુદ કલીકો
ઐસે જબ દૂતી સમુઝાઇ * તબ બોલી તિય કછુ મુસકાઈ
બાદહિ બકતિ આય મેરે ઘર * બોધતિ હૈ ઐસે બચનન સર
ઉતકી ઇત ઇત કી ઉત જાઇ * મિલવત જૂઠી બાત બનાઈ
જો ચહિહે તો આપહિ ઐહે * સૌક કરે ત્યરુ હા હા ખૈહે
પ્રીતિ રીતિ કછુ સમુઝતિ નાહીં * જોઈ આવત સોઇ કહતિ બૃથાહીં

દો૦ જબ પ્યારી ઐસે કહ્યો, સખી લિયો તબ જાની ।
માનત નાહીં લાડિલી, શ્યામ મિલાઉ આનિ ॥

સો૦ કહ્યો સખી મુસકાય, નહીં માનત મેરો કહ્યો ।
શ્યામ મનાવૈં આય, મૈં જાની તબ માનિહૈ ॥

અરી મનાવૈ બહુતે તેરે * લગત માન નીકોઈ હેરે
હાંસી ખેલ ઓર કો માઇ * તુલન ન તેરે વિરસ રુખાઈ
ઐસે હી રહી જો લાગિ પાઊં * યહ સુખ હરિ કો આન દિખાઊં
પ્રિય મન નૂતન ચોપ બઢાઊં * અતિ રસ રૂપ અનૂપ ઉપાઊં
યહ કહ ગઇ શ્યામ પૈ આલી * કહત આજ સુનિયે બનમાલી

માનતિ નાહીં મનાયો પ્યારી * કો જાનૈ જિય મેં કહ ધારી
હા હા કરિ મૈં બહુ સમુઝાઈ * સુનતે અધિક હોતિ રિસહાઈ
તુમ આતુર ઐસાં ગતિ વાકી * આવતિ જાતિ બીચ મેં થાકી
આપહિ ચલિ લીજિયે મનાઇ * ઔર ભાંતિ નહીં બનત બનાઈ
બહે વયારિ જૈસિયે જબહીં * પીઠ આઢિયે તૈસી તબહીં
મોસીં જો પઠવો તુમ કોરી * નહીં માનત વૃષભાનુકિશોરી
હૌં તે કહતિ તુમ્હારે હિતકી * પાઈ હે કછુ વાકે ચિતકી

દો૦ ચલે બનત હે લાલ અબ, ઔર યત્ન નહીં કોય ।
કાછ કાછિયે જૌન હરિ, નાચ નાચિયે સોય ॥
સો૦ આપ કાજ મહાકાજ, બડે કહિ ગયે બાત યહ ।
તજહુ શ્યામ ઉર લાજ, કરિ બિનતિ તિયસોં મિલહુ ॥

ચલે ચઠે તુમ્હરે હઠ જૈહૈં * દેખત પ્રેમ ઉમઁગ ઉર ઐહૈં
સખી સંગ તબ નવલ બિહારી * ગયે ભવન બૈઠી જહઁ પ્યારી
આગે ભયે સકુચિ જે ઠાઢે * અતિ આધીન પ્રેમરસ બાઢે
નેકુ નહીં ઇત ઉત કહું ડાલૈં * ચિત્ર લિખે સે મુખ નહીં બોલૈં
યદપિ લાલ ગાઢે અતિ છકે * સકલ સયાનપ ભૂલે નીકે
પ્યારી દેખિ પિયહિ મુસકાની * જિન ડરપે મોતે યહ જાની
અતિ આનન્દ ભયો મન માહીં * ચુપહી રહી કહ્યો કછુ નાહીં
મન મન કહત ન અબ ઉચટાઉ[1] * આદર કરિ પ્રિય કો બૈઠાઉ
મોસોં શ્યામ બહુત સકુચાને * અબ નહીં જૈહૈં ધામ બિરાને[2]
સહચરિ કહ્યો દેખ રી પ્યારી * કબ કે ઠાઢે હૈં ગિરિધારી
માન મનાયો પ્યારી પિય કો * તૂ પિય જિય જીવન હ જીકો
પ્રાણહિં તનહિ[3] રૂસિબો કૈસોં * યહ કહું ભયો સુન્યોં નહીં ઐસો

દો૦ ક્રિરિ આદર બૈઠારિ પિય, હઁસિ લૈ કણ્ઠ લગાય ।
ઘર આયે નહીં કીજિયે, ઐસી કિત સકુચાય ॥
સો૦ હે તૂ નાગરિ વામ, મન મેં કહ ઐસી ધરી ।
વે ઠાઢે હૈં શ્યામ, તૂ મુખ તે બોલતિ નહીં ॥

૧ ઉદાસીન કરું. ૨ પરાયા. ૩ શરીર સાથે પ્રાણનું રીસાવું કેવું ?

તબ હँસિ કહ્યો ભલો પ્રિય વૈસા * અબ જનિ કામ કરો કહું ઐસા
અબકી ચૂક નહીં મૈં માની * ઔર દિના કો રહિયે જાની
મેરી સૌંહ કરો મો આગે * તજિ સંકોચ બોલૌ ડર ત્યાગે
કહ્યો સૌંહ કરિ મોહન તબહીં * ઔર તિયન પર જાત ન કબહીં
નન્દભવન તે અબકીં આયો * તુમ્હરો રોષ દેખિ સકુચાયો
ઐસી અબ કાહે કો બોલૌ * અબલૌ કી કરની નહીં ખોલૌ
અબ જુ કાલિહતે અનત સિધારે * તો તુમહીં જાનોગે પ્યારે
અબ હરિ હँસિ કર શિર પર રાખે * બારહિં બાર સૌંહ કરિ ભાખે
સહચરિ હँસિ કર સાખિ રહીજૂ * સખી આજતે બાત યહી જૂ
પાન દિયે પ્યારી તબ લાલહિ * આઈ સખી સકલ તેહિ કાલહિ
સૌંહ કરી સબહિન યહ જાની * હँસે શ્યામ શ્યામા મુસકાની
આદર કરિ સબકો બૈઠાયો * નિરખિ યુગલ સબહિન સુખ પાયો

દો० કહ્યો સખિનસોં હँસિ પ્રિયા, ભરિ આનન્દ ઉછાહ ।
તુમહૂં સબ મિલિ કૈ કહ્યો, ભયે શ્યામ અબ સાહ ॥
સો० લખિ(૨) સખી સિહાતિ, યહ સુખ લાડિલિલાલકો ।
બસે શ્યામ તહँ રાતિ, પ્રાત ચલે અપને સદન ॥

ચલે શ્યામ નિજ ધામ સકારે * દેખે ઠાઢે નન્દ દુઆરે
સકુચિ ફિરે ઘર જાત લજાને * પ્રમદા કે ઘર જાય સમાને
ચકિત બાલ જબ શ્યામ નિહારે * કહતિ લાલ યે ખ્યાલ તુમ્હારે
કહँા હતે ગમને કિત પાહીં * કબહું દરશ દેત હો નાહીં
રહત કહँા હો સદા લુભાને * આઈ પરે ઇત કેંહા ભુલાને
કહો કહા હો કછુ ડરે સે * આલસ ભરે જમ્હાત[1] ખરે સે
બસે કહૂં નિશિ તિય સँગ જાગે * નયન અરુણુ અતિ રસ રँગ પાગે
મલયજ[2] ઉરજ છાપ ઉરધારે * દ્વૈ શશિ મનહુ઼ં ઉદિત ઉજિયારે
નૈન કછુ સકુચત મે એેસે * શશિ કે ઉદય સરોરુહ[3] જૈસે
પુતરી અલિ ઉડિ સકે ન જાનો * ઉરઝ રહે અँગ ગાતન માનો
ડગમગાત મે ડગ પગ ડોલૌ * રસપુલગાત શિંગાર અમોલૌ

૧ બગાસાં ખાઓ છો. ૨ ચંદન. ૩ ચંદ્ર ઉગતી વખતના કમળ જેવાં.

અંગ અંગ શોભા કે સાગર * ધનિ ધનિ જહાઁ બસે અતિ નાગર
દો૦ ચલે બિહઁસિ કહિ શ્યામ તબ,તરક કરી તુમ વાત ।
સમુઝી સબ હમ આય હું, આજ તુમ્હારે રાત ॥
સો૦ સુનિ હરષી જિય નારિ, પુલક ગાત આનન્દ ઉર ।
ઐહૈં આજુ મુરારિ, સાઁઝ ભયે મેરે સદન ॥
પ્રાતહિ તેં મન હરખ બઢાયો * નૌસત સાજ સિંગાર બનાયો
બાર બાર દર્પણ મુખ દેખૈ * ભૂષણ બસન અંગ અવરેખૈ[1]
કદ્રુસુત[2] છબિ છાજત વેણી * માંગ સઁવારતિ દધિસુત[3] શ્રેણી
ભુવનજીય સુત રેખ સઁવારે * ધનપતિ પુર કો નામ સુધારે
હીનાવલિ ઉરપર લૈ ધારૈ *શ્યામ મિલન સુખ મનહિં વિચારે
રચિ રચિ સુમનન સેજ બનાવે * કેસર ચન્દન અગર મિલાવૈં
બહુ નાયક નંદસુવન કન્હાઈ * ગયે અનત યાકો બિસરાઈ
બાસર[4] ઐસે કરત વિહાનો * એક યામ નિશિ કો નિયરાનો
પર્યો શોચ વિરહા અકુલાની * શ્યામ ન આયે કહધોં જાની
ગયે સાંઝહી કો કહિ આવન * અમહૂં નહીં આયે મનભવન
કૈ ધોં આવત હે અબ ધાયે * કિધોં પરે કહું ફંદ પરાયે
વે બહુ રમણી રમણ બિહારી * કૈ ધોં મેરી સુરતિ બિસારી
દો૦ કુમુદાકે ઘર હરિ રહે, બઢયો અધિક ઉર હેત ।
ભીજે દોઊ પ્રેમરસ, અરસ પરસ સુખ લેત ॥
સો૦ મુદિત શ્યામસઁગ વામ, છિનસમ બીતત યામ તિહિ ।
યાકો યુગ સમ યામ, બીતત નભ તારે ગનત ॥
વૈસે વહાં યાહિ ઇહિ રીતી * ભયો ભોર[5] રજની સબ વીતી
મનહીં મન યુવતી પછિતાની * મોસો શ્યામ કુટિલાઇ ઠાની
ગયો મદન સુખ બદન ઝુરાઇ * રહી બૈઠિ સદનનિ સુરઝાઈ
આઈ તહાઁ સહજ ઈક આલી * દેખી વિરહબિકલ તન ગ્વાલી
લોચનને જલજ ભરે જલઢારે * મન મારે મહિ નખન બિદારે[6]

૧ જુએ છે ૨ નાગણ. ૩ મોતીનીસર, ૪ દિવસ. ૫ પ્રભાત ૬ નખ વડે જમીન ખોતરે છે

બૂઝન લગી નિકટ સો જાઈ * કહા ભયો તોકો રી માઈ
આનંદ રહિત આજ મુખ તેરો * દેખત હોત વિકલ મન મેરો
સો તોં બાત ભઈ હૈ કૈસી * મોહિં સુનાય કહનિ કિન તૈસી
તબ બોલી મધુરે સુર બાની * આંચર પોંછ નૈન કો પાની
કહા કહોં તોસોં રી આલી * કપટી કુટિલ કઠિન બનમાલી
મોસોં ગયે અવધિ બદિ માઈ * અનતહિ લુબ્ધ રહે કહું જાઈ
કિયો નહીં મેરે ગૃહ આવન * ભયે સખી નૈના દોઊ સાવન

દો૦ ઐસે ગુણ હરિકે સખી, નિપટ કપટ કી ખાની ।
અબ[1] મોસોં આવન કહા, બને લિયે પહિંચાની ॥

સો૦ તોહિં મિલૈં જો આજ, મેરી સોં કહિયો ઉન્હેં ।
ગહો કછુ જિય લાજ, બચનન કે સાંચે બડે ॥

ઉન્હેં ગઈ મૈં કછૂ બુલાવન * આપહિ અજિર ગયે કરિ પાવન
મોપૈ કૃપા આય યહ કીન્હી * તોસોં કહોં તબહિં મૈં ચીન્હી
કાલ્હિ કહ્યું જાગે તિય ગેહન * જાત હતે અપને ઘર મોહન
દ્વારે નન્દહિ દેખિ ડરાને * મેરે ગૃહ આયે સકુચાને
ડગમગ પગ દૃગ નીંદ ભરે રી * બારહિ બાર જમ્હાત ખરે રી
જબ મેં કહી કહાં તે આયે * તબ મોહન સન્મુખ મુસકાયે
ઉત્તર નહીં દિયો સકુચાઈ * શ્યામ કરી તબ યહ ચતુરાઈ
કહ્યો ધામ મેરે નિશિ આવન * આપહિ શ્રીમુખ બચન સુહાવન
રૈન જાગિ મૈં સેજ સંવારી * તાતેં જરહું રિસહિ કી મારી
કૃતની કહત દ્વાર હરિ આયે * ગ્વાલિનિ ભીતર તે લખિ પાયે
રૂખત હી રિસ મેં જહરાની * કહી સુનાય શ્યામ કો બાની
ધન્ય ધન્ય યહ ઘરી બિધાતા * આયે મેરે જૂ સુખદાતા

દો૦ ઐસે કહિ ચુપ હ્વૈ રહી, મુરિ બૈઠી રિસ ગાત ।
મધુરે વચન સોં કહતિ, નિકટ સખી સોં બાત ॥

સો૦ આયે હૈં કરિ ગૌન, ચતુર નારિ સંગ નિશિ જગે ।
દિનસોં મિલિહૈં કૌન, ફિરત કહા કોઊ બહી ॥

૧ ઉનમો મોમો કહા (બી. પા) ૨

કૃપા કરહિ અબ ઇતહિ ન આવૈં * ઉતકી જાયં જહાઁ સુખ પાવૈં
સખી લખે સબ અંગ શ્યામ કે * જાગે કહું નિશ સંગ વામ કે
કહું ચંદન કહું બન્દન રેખા * કહું કાજર કહું પીક સુરેખા
લખિ સ્વરૂપ હરિ તન મુસકાઇ * માન કિયો યહ દિયો જનાઇ
મન મન શોચત કુઁવર કન્હાઇ * પેરે કઠિન તિયકે ફૂંદ જાઇ
મેરો નામ સુનતહી એઁડી * માન કિયો મોસોં ફિરિ બૈઠી
તબહીં શ્યામ કરી ચતુરાઇ * સૈનનહીં સોં સખી બુલાઇ
સોં કહિ ચલી જાતિ ઘર માઇ * તૂ બૈઠી જો માન દિખાઇ
અનતહિ ઠાઢે ભયે કન્હાઇ * તહાઁ સખી સહજહી ચલિ આઇ
નિરખી બદન ઉનહીં હઁસ દીનોં * સખી કહ્યો તુમ યહ કહ કીનોં
તબ હઁસિ કહ્યો સખીસોં ગિરિધર * મૈં મનાય લેહીં તૂ જા ઘર
યહ સુનિ બિહઁસિ ગઈ કહિ આલી * જાય મનાય લેહુ બનમાલી

દો૦ રસિકન કે મણિ જાનમણિ, વિદ્યમાન ગુણરાય ।
અપનહું તહંતે ગયે, તિનકો દરશ દિખાય ॥

સો૦ રહી અકેલી વામ, ફિરિ કૈ ચિતયો દ્વારતન ।
તહાઁ ન દેખે શ્યામ, અધિક શોચ મન મેં ભયો ॥

તબ જાની ફિરિ ગયે કન્હાઇ * રહી તિયા મન મેં પછિતાઇ
ભઈ બિરહ બ્યાકુલ અતિ નારી * મિટિ ગયો માન હૃદય દુખ ભારી
કહતિ કહા મૈં યહ બુધિ ઠાની * અવતહી હરિ સોં ગહરાની[1]
ભીંતર લૌં આવન નહીં દીનો * કહા ક્રોધ મોકોં યહ કીનો
જ્યોં ત્યોં કરિ મેરે ઘર આયે * સોં મૈં દેખતહી ઉચટાયે[2]
બાર બાર ઐસે પછિતાઈ * મનહીં રહી મસોસા ખાઇ[3]
શ્યામ ગયે નિહચૈ જબ જાની * ન્હાન ચલી તબ યમુના પાની
અતિ બ્યાકુલ મન કછુ ન સુહાઈ * કોઉ સખી ન સંગ બુલાઈ
પહૂંચી યમુના તુરત અન્હાઈ * ચલી બહુરિ ઘર કો અતુરાઈ
ભયે શ્યામ મારગ મેં ઠાઢે * પાઁચ વરશ કે હ્વૈ છબિ બાઢે
આગે હ્વૈ નાગરિ સોં બોલે * સુન્દર કોમલ વચન અમોલે

૧ ઝઘડો કર્યો. ૨ ઉદાસીન કર્યા. ૩ મુંઝાઈ.

કહાં જાતિ હૈ રી તૂ નારી * ચતુ ખેલત[1] જાકી તૂ પ્યારી
દો० બનહિં બુલાઇ શ્યામ તોહિં, લેન પઠાઇ મોહિં ।
સુનત બચન ચકિત ભઇ, રહી આંસૂ મુખ જોહિ ॥
સો० શ્યામ નામ સુનિ કાન, અતિ આનઁદ ઉરમેં ભયો ।
અગમ ચરિતકો જાન, બ્રજવાસી પ્રભુ કાન્હકે ॥
કર ગહિ લિયો ચલી હરષાઈ * ગોપ કુમાર જાનિ ગૃહ લાઇ
કહત શ્યામ બન ધામ બુલાયો * યા બાલક કો લેન પઠાયો
પૂછો યાહિ ભેદ બનકો સબ * કહા કહ્યો હૈ હરિ યામેં અબ
અતિ આનંદ ભયો મન બાલહિ * અન્તઃપુર લૈ ગઇ ગુપાલહિ
તહાં ચરિત્ર કિયો નઁદલાલા * ભયે તરુણ સુન્દર તતકાલા
ભુજ ગહિ લઈ હરષિ ઉરલાઈ * ચકિત ભઇ નાગરિ સકુચાઈ
છાંડિદેહુ મનમુદિત[2] કહતિતિય * ઐસે ચરિત કરત ધનિ ધનિ પિય
ઐસે હરિ ભામિની મનાઈ * સુખ દૈ ગયે સદન સુખદાઇ
પરમ હરષ મન ભઇ ગુવારી * રૈન વિરહ તન તાપ નિવારી
સમુઝિ(૨) કૈ પિયગુણ મનમેં * પુનિ (૨) હર્ષતિ પુલકિત તનમેં
હરિ યે ચરિત કરત બ્રજ ડોલૈં * યશુમતિઢિગ બાલક જિમિ બોલૈં
નિજ ગૃહ ગયે સદા નઁદલાલા * પરમ વિચિત્ર શ્યામ કે ખ્યાલા
દો० બ્રજવાસી પ્રભુકી કથા, અતિ વિચિત્ર સુખખાન ।
કહત સુનત ગાવત ગુણન, હરષત સન્ત સુજન ॥
સો० બ્રજનાયક ઘનશ્યામ, નટનાગર ગુણઆગરે ।
બ્રજવાસી સુખધામ, ગોપીપતિ નઁદલાડિલે ॥

અથ ગુરુ માનલીલા

સખિન સંગ વૃષભાનુ કિશોરી * ચલી ન્હાન પ્રાતહિં ઉઠી ગોરી
જાકે ઘર નિશિ બસે કન્હાઈ * તા ઘર તાહિં બુલાવન આઈ
ઠાઢી ભઈ દ્વાર પર જાઈ * કહે તહાઁ તે કુઁવર કન્હાઈ

૧ પ્રસન્ન. ૨ નીકળ્યા.

ઓચક મિલે, ન જાનત ઓઊ * રહે ચકિત ઈત ઉત તે દોઊ
ફિરી સદન, કો તુરતહિ પ્યારી * ન્હાન જાન કી સુરતિ વિસારી
ભઈ વિકલ તન રિસ અતિ બાઢી * રહિગઈ સખી નિરખિ સબ ઠાઢી
રહિ ગયે ઠાઢે શ્યામ ઠગે સે * મકુચાને ઉર શોચ પગે સે
જબ દેખે હરિ અતિ મુરઝાયે * તબ સખિયન ભુજ ગહિ સમુઝાયે
ઉલટિ ભઈ સબ હરિકી ધાઈ[1] * દેકે બાંહ પ્રિયા જહૅં લ્યાઇ
દેખી શ્યામ આય જહૅં રધા * બૈઠી માન દઢાય અગાધા
રિસહી કે રસ મગન કિશોરી * ભઈ શ્યામ મતિ દેખત ભોરી
ઠાઢે ચકિત ચિત અકુલાહીં * મુખ તે બચન કહે નહીં જાહીં

દો૦ વ્યાકુલ લખિ નૅદલાલકો, સખિયન કિયો વિચાર ।
અબ દોઊ જૈસે મિલૈ, કરિયે સો ઉપચાર ॥
સો૦ અતિ રિસ નારિ અચેત, કો સુનિ હૈ કાસોં કહૈ ।
ઇત યે ધરત ન ચેત, પરી રુઠાવન બાન ઇન ॥

પ્યારી નિકટ ગઈ સબ આલી * ઠાઢે પૌરિ રહે વનમાલી
કહત માન કીનો તૈં પ્યારી * ન્હાન જાન તે ફિરી કહા રી
તોહિં લખત હૈં રી ગિરિધારી * અતિહી ડર તન સુરતિ વિસારી
મુરછિ પરે ધરણી અકુલાઇ * તરુ તમાલ જનુ ગયો મુરઝાઇ
તૈં એસો ચિતયો કછુ ઉનકો * નેકહુ ચૈન રહ્યો નહી તિનકો
તેરે નયન અરી અનિયારે * કી ધોં બાન ખરસાન સંવારે[2]
ભોંહ કમાન તાન યોં મારે * ક્યોં કર રાખૈ પ્રાણ પિયારે
ઘાયલ જિમિ મુછિત ગિરિધારી * અમિય બચન અબ સીંચુ પિયારી
બહુ નાયક યે તૂ નહીં જાનૈ * તિનસોં કહા ઇતો દુખ માનૈ
બાહ ગહી હરિ કો ઢિગ લાવૈં * અબ વે નિજ અપરાધ ક્ષમાવૈં
ગહત બાંહ તુમહી કિન જાઇ * મોસોં કહા ગહાવન આઈ
કાલ્હિહિ સોંહ મોહિં ઉન દીની * આજહિ યહ કરણી પુનિ કીની

દો૦ દેખિ ચુપ્રી ઉનકે ગુણન, નિજ નૈનન સુખ પાય ।
તિન્હેં મિલાવતિ મોહિં અબ, બાંહ ગહાવતિ આય ॥

૧ ભગવાન તરફ. ૨ સરાણ પર તૈયાર કરેલા.

સો૦ મિલૌં ન તિનસોં ભૂલ, અબ જૌ લૌં જીવત જિયહું ।
સહોં વિરહ કી શૂલ, બરુ તાકી જ્વાલા જરૌં ॥

મૈં અબ અપને મન યહ ઠાની * ઉનકે પન્થ ન પીઉં પાની
કબહું અન્જન નૈન ન લાઉં * મૃગમદ[1] ભૂલિ ન અંગ ચઢાઉં
હસ્ત બલય પટ નીલ ન ધારોં * નૈનન કારે ઘન ન નિહારોં
સુનોં ન શ્રવણન અલિ પિક બાની * નીલે તન પરસોં નહીં પાની
સુનત પ્રિયા કી બાત સુહાઈ * હર્ષંત ઠાઢે પૌંવરિ[2] કન્હાઇ
સખી કહતિ યોં હઠ નહીં લીજૈ * હરિ સોં ઐસો માન ન કીજૈ
તૂ હૈ નવલ નવલ ગિરિધારી * યહ યોબન જુ રહૈ દિન ચારી
ક્ષણ ક્ષણ જ્યોં કર કો જલ છીજૈ * સુન રી યાકો ગર્બ ન કીજૈ
નંદનંદન પિય શશિ સુખકારી * તૂ કર નયન ચકોર પિયારી
હતો પ્રેમ ધન યહ તો ભારી * સો અબ કહિ તૈં કિયો કહારી
કહતિ હતી રૂસોં નહીં કબહીં * સો અબ રૂસન હૈ જબ તબહીં
સુનિ હૈં સુઘર નારિ જો કોઈ * હરિ હૈં હઁસી પ્રેમ કી સોઇ

દો૦ માન કિયો જો ભાવતેં, સો ન ભાવતો હોય ।
ઉર તેં રિસવત પ્રેમ કત, અન્ત ભાવતો સોય ॥
સો૦ લાખ કહૈ કિન કોય, પિય સનેહ જો ગાઢ હૈ ।
ચતુર નારિ હૈ સોય, લિયો પ્રેમ પરચૌ કિનહું ॥

તુમ તે એક ન દોય પિયારી * જલ તે તરંગ હોતિ નહીં ન્યારી
રસ રૂસનોં ઓસકન[3] જૈસો * સદા રહિયે ચહિયે તૈસો
તજિ અભિમાન મિલહિ પિય પ્યારી * માન રાધિકા કહી હમારી
ચુપ ન રહત કેહુ કરતિ મનાવન * તુમ આઇહો બાત બનાવન
બહુત સહી અરિઆઇ[4] ચાતેં * સુરતિ દિવાવતિ પિછલી બાતેં
મોસોં બાત કહતિ હો કાકી * જાહુ ઘરન અબ કહુ હૈ બાકી
કો ઉનકી ઘાં બાત ચલાવત * હૈં વે અબ તુમહીં કો ભાવત
તુમ પુનીત અરુ વે અતિ પાવન * આઇ હો સબ મોહિં મનાવન
યહ કહિ રહી રોષભરિ બારી * ગઇ સખી યે જહાં બિહારી

૧ કસ્તૂરી. ૨ પૌંરિ. ૩ ઝાકળનાં બિન્દુ. ૪ મોટાઈ.

કહ્યો જાય હરિસોં હરખાઇ * આજ ચતુરઇ કહાં ગંવાઇ
બિન નિજ જાંઘ ન ચલહિં લલારે* કૈમે કહત કિયે સુખ પ્યારે
હો મનમોહન તુમ બહુનાયક * નાગરનવલ સકલ ગુણ લાયક

દો૦ માન તજૈ નહીં લાડિલી, યાકીં સબૈ મનાય ।
બેગિ યત્ન કછુ કીજિયે, રચિયે આપ ઉપાય ॥

સો૦ રચ્યો દૂતિકા રૂપ, તબ મનમોહન આપહી ।
કરિ તિય સ્વાંગ અનૂપ, ગયે જહાં પ્રિય માનિની ॥

બૈઠે નિકટ સખી મિસ જાઇ * કહત શ્રવણ ઢિગ બાત સુહાઈ
બન ઘનશ્યામ ધામ તૂ પ્યારી * કરિ બૈઠી યે માન કહા રી
મૈં ઉત ગઇ તોહિં નહીં પાઇ * હરિકી દશા દેખિ ફિરિ આઇ
અતિ આરત બન કુંજબિહારી * ઇકલે ખડે ગહે દ્રુમડારી
તેરોઇ નામ રટત મુખ માહીં * ઓર કછૂ તિનકો સુધિ નાહી
દેખત બ્યથા ભઇ મોહિ ગાઢી * ચલ તૂ હોહિ નેક ઢિગ ઠાઢી
કુંજભવન ઠાઢે દોઉ દેખૈં * તબ મૈં નૈન સુફલ કરિ લેખૈં
અબ હરિ કહત કૃપા મોહિં કીજૈ * જો બૂઝિયે દણ્ડ સો દીજૈ
અતિ આરત પ્રીતમ કો હેરી * હઠ તજુ હા હા કહ સુનુ મેરી
તુવ કારણ બૃષભાનુદુલારી * મેરે પાંય પરત ગિરિધારી
અબ મૈં પાઁય પરતિ હૌ તેરે * કરુ અપરાધ ક્ષમા હરિ કેરે
ચાહત કિયો શ્યામ કો જોઇ * ઉન્હૈ જાન મોસોં કરિ સોઇ

દો૦ ક્ષણક્ષણ પરત ચરણ પર[1], ક્ષણ ક્ષણ લેત બલાય ।
કહત પ્રિયા અબ માન તજુ, પુનિ પુનિ હાહા ખાય ॥

સો૦ લખિ(ર)સખી સિહાતિ, ચરિત લલિત નઁદલાલકે ।
મનહીં મન મુસકાતિ, ભરી પ્રેમ આનન્દ રસ ॥

તબ ચિતયો પ્યારી નૈનન ભર * આયો ઉઘરિ લાલ લીલાધર
શ્યામ ચતુરઇ મોસોં મૌંડત * વે ગુણ તુમ અજહૂં નહીં છાઁડત
ઇન છન્દન મેં માનતિ હૌં જૂ * નીકે સબ ગુણ જાનતિ હૌં જૂ
રસવાદિન[2] મોકો કરિ પાઇ * વે બાતે અબ દેહુ ભુલાઇ

[1] પરસ ચરણ કર. (બી પા.) ૨ છેડછાડ.

यह कहि बहुरि भई रिसिहाई * रहे स्याम ठाढ़े सकुचाई
गहैं ग्रीव पट अति आधीना * जलके निकट दीन जनु मीना
फिरि पौढ़ी दै पीठ स्याम को * हृदय विरह दुख अधिक वामको
कर आरसी अग्र लै धारै * पट अन्तर हरि बदन निहारै
रिसवंश धरत नहीं मन धीरा * तलफत हिये बिरह की पीरा
इत नागरि उत नागर ओऊ * भली चतुराई बाढ़े दोऊ
जितै जितै मुख फेरति पियारी * तितही हरि आवत गिरिधारी
जोइ जोई बात भावतिहि भावैं * सोइ सोई बातैं स्याम चलावैं

दो० करि हारे छलछन्द सब, छुवन न पावत छांह ।
हठ छाँड़त नहीं लाड़िली, हरि शोचत मनमांह ॥

सो० देखि स्यामको दीन, बिरह बिबिश प्यारी निकट ।
सखियाँ परम प्रवीन, तब सब समुझावन लगी ॥

लखु री कमलनयन तुव आगे * कब के हाहा करत अनुरागे
तेरे भय तें कुँवर कन्हाई * आये तिय को रूप बनाई
मधुर मधुर बचनन बनवारी * तोहि मनावत हैं री प्यारी
हा हा करि अरू पाँयन लागे * कियो कहा चाहति है आगे
लखु[1] हरि अरुमलिन मुरझाये * आदर नहीं चुकिये घर आये
वे तो बन के लँवर बिहारी * तोसी और बोले को प्यारी
करि सनमान बिहँसि करि वैसो * कीनो कहा निठुर मन ऐसो
पावत कहा मान कै कीने * कहा गमावति आदर दीने
होत कहा घूँघट पट ओले * कहा न मान तनक हँसि बोले[2]
ऐसी कहा कीजियत हेरी * प्रीतम छांड़ि राखियत बैरी
निज-वश मदनगुपालहि जानी * ऐसी कहा अधिक इतरानी
सिखिकी कहत अनसिखी आवै * कहा तोहि कोऊ समझावै

दो० जो नहीं मानति स्यामसों, मानहि रहिहै हाथ ।
तब अपने मन जानिहै, जब दहिहै रतिनाथ ॥

१. देख. २. कहा नशान तनक मन बोले (बी. ५६)

સો૦ ઐસે કહિહૈ કૌન, માન પ્રિયા હમ કહતિ હૈં ।
ત્રિભુવન ઠાકુર જૌન, સો તેરે બસ હ્‌વૈ પર્યો, ॥
ઐસો સમય બહુરી નહી પૈહૈ * સુનુ રી ફિરિ પાછે પછિતૈહૈ
યહ યૌવન હૈ ધન સપને કો * માન મનાયો પિય અપને કો
અબ-યે દિન રૂસન કે નાહી * પ્રિયા બિચારી દેખુ મનમાહી
પાવસ ઋતુ હિ કિયો રી ફેરો * ગરજત ગગન ભયો ઘન ઘેરો
બોલત, દાદુર ચાતક મોરા * ચહુઁદિશિ કરત પવન ઝકઝોરા
બર્ષત મેઘ ભૂમિ હિત લાગી * નારી સકલ પ્રીતમ અનુરાગી
જે બૂની ગ્રીષમ ઋતુ દાહી * તે હુલસીં તરુસો, લપટાહી
સરિતા ઉમઁગિ સિન્ધુકો જાહી * મિલત સરી સર આપસ માહી
ભયો સમય યહ દિવસ ચારકો * નન્દનઁદન પિયસઁગ બિહારકો
સુનિ સખિયન કે બચન કિશોરી * ઉમઁગ્યો પ્રેમ રહી રિસ થોરી
રિસ કરી કહ્યો જાહુ ઉઠી તાકે * રસ કર હાથ બિકાને જાકે
સુખ સો ભક્તો મનાવત મેરો * રટત સબૈ અનહિત[1] ચિત ઘેરો

દો૦ સાઁચ બખાનેત જગત સબ, બિરહ તુમ્હારો લાલ ।
ગહે રહત મન તિયનકે, બિહસિ કહ્યો યોં બાલ ॥
સો૦ ભયે પ્રફુલ્લિત શ્યામ, બિરહતાપ તનકો ગયો ।
હર્ષિ ઉઠી સબ વામ, પ્યારી મુખ બિહઁસત નિરખિ ॥

તબ બોલે હરિ દોઉ કર જોરી * તેરી સૌ બૃષભાનુકિશોરી
તૂ હી હિત ચિત જીવન મોકો * સદા કરત આરાધન તોકો
તૂ મમ તિલક તુહી આભૂષણ * પોષણ તેરેઈ બચન પિયૂષણ[2]
તેરોઇ ગુણ મૈ નિશિ દિન ગાઊ * અબ તજુ માન હૃદય સુખ પાઊ
કર જોર્યો બિનતી કરિ ભાખ્યો * કહત, શીશ ચરણન પર રાખ્યો
યહ સુનિ કછુ પ્યારી મુસક્યાની * તબ બોલી ઉઠિ સખી સયાની
સુનહુ શ્યામ તુમ હૌ રસસાગર * રૂપ શીલ ગુણ પ્રીતિ ઉજાગર
તુમ તે પ્રિયા નેક નહીં ન્યારી * એક પ્રાણ દ્વૈ દેહ તુમ્હારી
પ્યારી મે તુમ તુમ મે પ્યારી * જૈસે દર્પણ છાહ નિહારી

૧ રટુ ૨ અમૃત

रस में परै गिरस जहँ आई * होय परति तहँ अति कठिनाई
अग कै हम सब देति मनाई * परसौ[1] प्यारी चरण कन्हाई
अब रुठाय हो जो गिरिधारी * राम राम तो बहुरि हमारी
दो० जब परसे प्यारी चरण, परम प्रीति नंदनन्द ।
छुटयो मान हरषी प्रिया, मिटयो बिरहदुखद्वन्द ॥
सो० उर आनन्द बढाय, प्रेम कसौटी कसि पियहि ।
अवगुण मन बिसराय, मिलीप्रियाउठिश्यामसों ॥
हर्षि मिले दोउ प्रीतम प्यारी * भई सखी सब निरखि सुखारी
तब दोउ उबटि सखी अन्हवाये * रुचिर सिंगार सिंगारी बनाये
मधुर मिष्ट भोजन मन भाये * दोउन एकहि थार जिमाये
दिये पान अचवन करवाये * सुमन सुगन्ध माल पहिराये
लै बीरा अपने कर प्यारी * दीनो बिहँसि बदन गिरिधारी
तबहिं सुफल हरि जीवन जान्यो * परम हर्ष उर अन्तर मान्यो
मिलि बैठे दोउ प्रीतम प्यारी * तब सखियन आरती उतारी
अति आनन्द भरे दोउ राजें * अरस परस निरखत छबि छाजें
पाये बश करि कुन्जबिहारी * बिहसि कह्यो तब पियसों प्यारी
सुनहु श्याम बर्षा ऋतु आई * रचहु हिंडोरो शुभ सुखदाई
है मन पिय यह साध हमारे * सब मिलि झुलहिं संग तुम्हारे
सुनि तिय बचन श्याम सुखपायो * ऐसे कहि हरि मान छुडायो
छं० तिय मान हरि ऐसे छुडायो, भक्त हित लीला करी ।
निगम नेति अपार गुण, सुखसिन्धु नटनागर हरी ॥
यह मानचरित पवित्र हरिको प्रेमसहित जो गावहीं ।
रहै मान तिनको जगत में, अरु सन्तजन सुख पावहीं ॥
दो० राधा रसिक गोपाल को, कौतूहल रस केलि ।
व्रजबासी प्रभुजनन को, सुखदकामतरु बेलि ॥
सो० सुफल जन्म है तास[2], जे अनुदिन गावत सुनत ।
तिनको सदा हुलास, व्रजबासी प्रभुकी कृपा ॥

---
१ स्पर्श करो २ तेनो.

અથ હિંડોરા લીલા વર્ણન

ભક્ત વશ્ય પ્રભુ કુંજબિહારી * ભક્તન હિત લીલા અવતારી
સદા સદા ભક્તન સુખદાઈ * કરત સદા ભક્તન મનભાઈ
પ્રેમ ભક્તિ દૃઢ બ્રજ કી બાલા * ભયે બશ્ય તિન કે નંદલાલા
જો જો સુખ તિનકે મન ભાવે * સો સો બ્રજ મેં શ્યામ બનાવે
સમય સમય કે સુખદ બિહારા * કરેં તિયન સઁગ નંદકુમારા
ગ્રીષમ ગત પાવસ ઋતુ આઇ * પરમ સુહાવન જન સુખદાઈ
શ્રીરાધા મનકી રુચિ જાની * તબ હિંડોલ લીલા મન આની
યમુના પુલિન ગયે મનભાવન * બૃન્દાબન ઘન પરમ સુહાવન
સખિન સહિત સોહતિ સંગપ્યારી * કોટિક કરત મનોજ બિહારી
અતિ આનંદ ઉમંગિ ચહુંઓરા * ઘુમડિ રહે પાવસ[1] ઘન ઘોરા
જહાં જહાં બગપાંતિ ઉડાહી * ચપલા ચમક ચપલ ઘનમાહી
ગર્જત મધુર શ્રવણ સુખદાઈ * તેસિય બહત સમીર[2] સુહાઈ

દો૦ નાના રઁગ ખગ ફૂલ ફલ, લગે લગન કે ચાર ।
ગજમુક્તન કે ઝૂમકા, ઝાલર ઝબા[3] અપાર ॥

સો૦ શોભિત લતા બિતાન, અતિ ઉતંગ[4] તરુસુમન યુત ।
રહે પાન મિલ પાન, બિબિધ ગગન માનહું જડે ॥

કનક બરણ મય ભૂમિ સુહાઈ * છબિ હિંડોર નહીં બરન સિરાઈ
તાપર રસિક છબિલે દોઉ * ઉપમાકો ત્રિભુવન-નહીં કોઉ
નન્દનંદન બૃષભાનુકિશોરી * ગૌર શ્યામ સુંદર છબિ જોરી
ચઢે ઉમંગ આનંદ ઉર ભારી * નિરખત છબિ નભ સુર નર નારી
મોરમુકુટ પિતામ્બર સોહે * શ્યામ સુભગ તન ત્રિભુવન મોહે
પ્યારી અંગ ઉંજની સારી * શોભિત ચહુંદિશિ ચારુ કિનારી
યુગલ અંગ ભૂષણ છબિછાયે * રચિ રુચિ સખિ સિંગાર બનાયે
ઉર રતનન કે હાર બિરાજે * સુમનહાર[5] અતિશય છબિછાજે
ઉત કુંડલ ઈત તરવન કી છબી * રહ્યો લજાય નિરખિ છબિકો રવિ
સખિગણ ક્ષણ તૃણ તોરિ નિહારે * વારન પ્રાણ રીઝ ઉર હારે

૧ વરસાદ. ૨ પવન. ૩ જુમખાં. ૪ ઉંચાં. ૫ ફૂલની માળા.

करि[1] उछाह उंचे, सुर गावैं * पिय प्यारी कों हरषि झुलावैं
ताल मृदंग बांसुरी बीना * बाजत सरस मधुर सुर लीना

दो० यह सुख सुनि व्रजसुन्दरी, अपर सकल नव बाल ।
वृन्दावन झूलति कुँवरि, राधा अरु नँदलाल ॥

सो० चलीं सकल अतुराय, नवसत सजि सिंगार तन ।
गृह कारज बिसराय, मनमोहन के रस पगी[2] ॥

चुनकर पहिरि चूनरी सारी * अरुण चहचही कोर किनारी
यूथ यूथ[3] मिलि हरि पै आवैं * तिन्हें प्रिया पिय निकट बुलावैं
आदर बचन सप्रेम सुनावैं * सबके मन के साध पुरावैं
एकन लेत निकट बैठाई * एकैं चढ़त पीठ पर धाई
एक बुलावति अति सचुपाई * गावत एक मलार सुहाई
राग रंग सुख वरणि न जाई * रह्यो छाय सुखनिधि बन जाई
बसन सुगंध सने बहु रंगा * भँवर भीर छांडत नहीं संगा
हरि मुखशशि लखि सुलभ अनंगा * उमँगि मनो छबि सिंधु तरंगा
देत चांव[4] भरि जब झकझोरा * होति अधिक छबि बढ़त हिंडोरा
ऊंचो मिलत कुसुम सों जाई * लेत वहाँ ते सुमन कन्हाई
ज्यों ज्यों पैंग बढ़ति अतिभारी * त्यों त्यों डरति कुंवरि सुकुमारी

दो० शखिंशाखि सखियन सहित, सौंह दिवावति जात ।
जबनहीं सकत सँभारि तन, तब पियसों लपटात ॥

सो० हँसति परस्पर बाल, तब हिंडोर गखति पकरी ।
करत चरित्र रसाल, पिय प्यारी अति रसभरे ॥

इक उतरत इक चढ़त हिंडोरे * इक आतुर चढ़िबे को दौरे
एक कहति मोहिं देउ उतारी * एक चढ़न को विनवति नारी
सबके मनकी रुचि हरि राखें * मधुर बचन सबसों हँसि भाखें
कबहुं अकेले झूलत मोहन * गावति युवति सब मिलि गोहन[5]
कबहुं युवतिन देत चढ़ाई * आप झुलावत कुंवर कन्हाई
कबहुं मुरली मन्द बजावें * कबहुं संग सबन के गावें

१ भरि (भी. पा) २ भेरी ३ झुंडन. मुंड ४ प्रेम ५ साथे

ખિચ ખિચ દેત કોકિલા ટેરૈં * રહૈં સઘન ઘન ઝુકિ અતિ નેરૈં[1]
પરત ફુહાર મન્દ શ્રમહારી * બહતિ ત્રિબિધ અતિ સુખદ બયારી
ચાતક પિય પિય રટત પુકારી * રાધા નામ રટત બનવારી
ઐસે ગોપિન સોં મનમોહન * કરત કેલિ કૌતુહલ ગોહન
અતિ આનન્દ સબન ઉપજાવૈ * નિરખિ સુમન સુરગણ બરષાવૈં
જય જય જય ધુનિ બોલત બાની * ધન્ય ધન્ય બ્રજ કહત બખાની

છં૦ કહત બ્રજ ધનિ અમર અમ્બર[2], સકલ મન આનંદ ભરે ।
કહત મન મન યહૈ ચાહત, હમ ન બિધિ બ્રજ દ્રુમ કરે ॥
ભક્તહિત પ્રભુ અજ સનાતન, બ્રહ્મ તનુ ધરિ અવતરે ।
બરણિ કાપૈ જાય સો સુખ કરત જો નિત બ્રજ હરે[3] ॥

દો૦ નિત લીલા આનન્દ નિત, નિત નવ મંગલગાન ।
ધનિ જિનકે ચિત રહત નિત, બ્રજબાસી પ્રભુધ્યાન ॥

સો૦ હરિ કે ચરિત રસાલ, જે સપ્રેમ ગાવત સુનત ।
રહત સદા નંદલાલ, બ્રજબાસી તિનકે નિકટ ॥

અથ ફાગ લીલા વર્ણન

જય જય જય શ્રી નિત્ય વિહારી * નિત્યાનંદ ભક્તનહિતકારી
બ્રહ્મરૂપ અવતરે મુરારિ * નિત નવ કરત બિહાર બિહારી
નિત્ય નવલ ગિરિધર અભિરામા * નિત્ય રૂપ રાધા બ્રજ વામા
નિત્ય રાસ જલકેલિ બિહારા * નિત્ય માનખણ્ડન વ્યવહારા
નિત્ય કુંજ સુખ નિત્ય હિંડોરા * નિત્ય પ્રેમ સુખસિંધુ હિલોરા
નિત્ય નવલ હિત હરિસંગ જોરી * નિત્ય નવલ છબિ મન્મથ ચોરી
નિત બૃન્દાબન ઘન સુખદાઈ * સદા બસંત રહત જહઁ છાઇ
સદા સુમન નવ પલ્લવ ડારી * સદા ત્રિવિધ મારુત[4] સુખકારી
સદા મધુપ મધુમાતે ડોલૈં * કોકિલ કીર[5] સદા કલ બોલૈં
સુનિ સુનિ નારિ હૃદય સુખ પાવૈં * મનહીં મન અભિલાષ બઢાવૈં

---

૧ પાસે. ૨ આકાશમાં દેવો. ૩ હરિ કૃષ્ણ. ૪ પવન. ૫ પોપટ.

વારિ વારિ કહિ પિય સુખ પાવેં * ઋતુ બસન્ત આઇ સમુઝાવેં
ફાગુ ચરિત અતિ સાવ હમારે * એસેં મિલિ સબ સંગ તુમ્હારે
દો૦ બ્રજ બનિતા હરિસોં હરષિ, કહતિ સુનહુ બ્રજરાજ।
દેખહુ બનશોભા નિરખિ, અતિહિ બિરાજત રાજ॥
સો૦ ખેલત હૈં દોઉ ફાગ, માનહું મદન વસન્ત મિલિ।
લખિ ઉપજત અનુરાગ,યહ રસ અધિક સુહાવનો॥
દુમન મધ્ય ટેસૂ[1] તરુ ફૂલે * કરત પ્રકાશ અગિન સમ તૂલે
માનહું નિજ નિજ મેરુ સુહાઇ * હરષિ સબન હોલિકા લગાઈ
કુન્જ કુન્જ કોકિલ સુખદાની * બોલત બિમલ મનોહર બાની
નિર્લજ ભઈ મનુ કુલ કી નારી * ગાવત ગૃહ પ્રતિ ચઢીં અટારી
નાના ખગ કેકી[2] શુક નારી * જહઁ તહઁ કરત કુલાહલ ભારી
મનહું પરસ્પર નર અરુ નારી * દેત દિવાવત હૈં સબ ગારી
પ્રફુલિત લતા બિલોકતિ જિતહીં * અલિ મધુમત્ત જાત ચલિ તિતહીં
માનહુ ગણિકા દેખિ સુહાઈ * મતવારે લપટત , હૈં ધાઈ
પુહુપ[3] પરાગ અબીર સુહાઈ * લિયે સમીર ફિરત હૈં ધાઈ
સયોગિન રસ અનરસ બિરહિન * કર છાંડત મન ભાયો સબહિન
નવ પલ્લવ દલેં સુમન સુહાયે * બરન બરન બિટપન છબિ છાયે
જનુ રતિરાજ સંગ છબિ બાઢે * બહુરંગ ભરે લસત જનુ ઠાઢે
દો૦ ભંવર ગુંજ નિરઝર શબદ, બજત દુન્દુભી ચારુ।
રચી મણ્ડલી મદન જનુ, જહં તહં બિબિધ બિહારુ॥
સો૦ વૃંદા બિપિન સમાજ, કહં લગિ બરણિ બખાનિયે।
કાન્હ તુમ્હારે રાજ, ક્રીડત સબ આનંદ ભરે॥
રચહુ ફાગ સુખ અબ નંદલાલા * કર જોરે બિનવતિ સબ બાલા
સુનિ ગોપિન કે બચન કન્હાઈ * રચી ફાગ લીલા સુખદાઈ
બિહસિ કહ્યો તબ શ્રીગિરિધારી * સજહુ સમાજ જાય તુમ પ્યારી
હમહૂં સખન સંગ લૈ આવૈ * ફાગુ રંગ બ્રજમાહિં મચાવૈ
યહ સુનિ મુદિત ભઈ બ્રજબાલા * ગયે સદન કો મદનગોપાલા

૧ પલાશ, ખાખરો. ૨ મોર ૩ ફૂલ

સખાવૃન્દ સબ શ્યામ બુલાયે * સુનત સકલ આતુર જુરિ આયે
હઁસિ હઁસિ ઉન્હૈં શ્યામ સમુઝાયો * આયો ફાગુનમાસ સુહાયો
લૈયા હો સબ ખેલૈં હોરી * ભરો અબીર ગુલાલન ઝોરી
યહ સુનિ ગ્વાલ બાલ અનુરાગે * હોરી સાજ સજન સબ લાગે
કંચન કલશ અનેક સુહાયે * કેસર ટેસૂ રંગ ભરાયે
અતર અરગજા વિવિધ વિધાના * લિય સુગન્ધ ભાજન ભર નાના[1]
પીત અરુણ વર વસન બનાયે * નેહ સુગન્ધન અતિ મન ભાયે

દો૦ અંગ અંગ ભૂષણ લલિત, ઉર સુમનકી માલ ।
નૈન સૈન શોભા હરણ, બની મન્ડલી ગ્વાલ ॥
સો૦ પાન ભરે મુખ લાલ, ઉસકાયે બાહેં ઝગા ।
ફેટન ભરે ગુલાલ, પિચકારી કંચન બરન

ફેંટા પીત શ્યામ શિર સોહે * તુર્રા કી ઝલકન મન મોહે
તાપર મોર ચંદ્ર છબિ ન્યારી * કોટિ ચંદ્ર રવિ છબિ બલિહારી
કેસર ખૌર[2] ભાલ શુભકારી * બીચ તિલક કી રેખ શિંગારી
ભૌંહે કુટિલ નયન રતનારે * કુન્ડલ અલક કેશ ઘુંઘરારે[3]
ચારુ કપોલ મનોહર નાસા * મંદ હઁસનિ દ્યુતિ દશન[4] પ્રકાસા
અધરૈં અરુણ ચિબુક છબિસીવા * કટિ અતિ લલિત કંબુ[5] કલગ્રીવા
ઝંગા ઝીન રઁગ પિત સુહાયો * શોભિત તનુ છબિસો લપટાયો
ઘેરદાર સંજાફ જરીકી * ઝમકિરહી છબિ ઉમંગ ભરીકી
તૈસિય કમલચરણ પર પનહીં * કંચન મણિમય મોહત મનહી
કર ચૂડામણિ જટિત અંગૂઠી * લસત અંગુરિયન ભ તિ અનૂઠી
બાહુ બિજોટા જટિત રતનકો * ચન્દન ચિત્રિત શ્યામલ તનકો
ઝલકત ઝીન ઝંગા કે માહીં * સો છબિ કહત બનત મુખ નાહીં

દો૦ કટિ પર પટ પીરો કસે, કનક કિનારે ચાર ।
તાપર ખોંસે મુરલિકા, ઉર મુક્તન કે હાર ॥
સો૦ તાપર લલિત વિશાલ, માલ ગુલાબ પ્રસૂન કી ।
ચિતવન હઁસન રસાલ, બન્યો છેલ નંદલાડિલો ॥

---

૧ જાત જાતના પાત્રો ભરીને. ૨ તિલક. ૩ વાંકડિયા વાળ. ૪ દંત. ૫ શંખ.

બન્યો યૂથ સબ રંગ રંગીલો * મધિ નાયક નँદનંદ છબિલો
ખેલત શ્યામ ચલે બ્રજ હોરી * ઉડત અબીર ગુલાલને ઝોરી
બાજત તાલ મૃદંગ સુહાઈ * ડફ મુહચંગ બીન સહનાંઈ
ઔર નગારન કી કલ જોરી * બીચ બીચ મુરની સુર બોરી
કોઉ નાચેં કોઉ ભાવ બતાવેં * હોરી ગીત મિલે સુર ગાવેં
બ્રજબીથિન બીથિન સબ ડોલેં * હો હો હોરી મુખને બોલેં
મિલત ગલિન મેં જો નરનારી * બચત નહીં દીન્હે બિન ગારી
અબિર ગુલાલ તાસુ પર ડારેં * ભરિ ભરિ પિચકારિન રંગ મારેં
બોલત હોરી બચન સુહાઈ * કરિ છાડત સમ, મનકી ભાઈ
ગોરસ[1] કે રસ માતે ડોલેં * ઘરન ઘરન કે પટકા[2] ખોલેં
જો કોઉ ભાજી રહતિ ઘર બૈઠી * બરિઆઈ[3] આનત તિહિ પૈઠી
અટન ચઢી દેખેં બ્રજનારી * છજ્જન તે છૂટહિ પિચકારી

દો૦ ગાવત હોરી ગીત સબ, દેહિં દિવાવહિં ગારિ ।
ડારત અબિરગુલાલકી, ઓરિ ભરિ ભરિ નારિ ॥
સો૦ ઇત હરિકે સંગ ગ્વાલ, મુદિત ગુલાલ ઉડાવહીં ।
પિચકારિન કે જાલ, વર્ષત ભરિ કેસરિ લલિત ॥

હોત કુલાહલ આનँદ ભારી * રંગે અબીરન મહલ અટારી
હ્વૈ ગઈ બ્રજકી બીથિન બીચા * અબિર ગુલાલ કુંકુમા કીચા
ઐસે સંગ લિએ સબ ગ્વાલા * કરત ફાગ કૌતુક નँદલાલા
ભીજે રહે કેસરિ રંગ બાગે * નખતે શિખ ગુલાલતે પાગે
આનँદ ભરે મુદિત સબ ગાવત * ગુની જનનકે બાલ નચાવત
બરસાને કો ચલે કન્હાઈ * યહ સુધિ કુંવરિ રાધિકા પાઈ
તુરત સખી સબ બોલિપઠાઈ * સુનત સકલ આતુર ઉઠિધાઈ
નવસત સકલ મનોરથ સાજેં * બરન બરન બર બસન બિરાજે
બેંદી ભાલ બિરાજત રોરી * મુખ તँબૂલ તનકી છબિ ગોરી
હોરી ખેલત સુનત સબ ચોપી[4] * આઈ પ્રિયા નિકટ સબ ગોપી
હँસિ હँસિ સબમેં કહતિ કિશોરી * ચલહુ શ્યામ સँગ ખેલેં હોરી

૧ કેશર (બી. પા.) ૨ બારણા. ૩ બળજબરીથી. ૪. ઉત્સુક

પકરિ આજ મોહન કો લીજે * મન ભાઇ તિનસોં સબ કીજે

દો૦ લલિતાદિક બ્રજનાગરી, મિલિ સબ સજે સમાજ।
તિનમેં શ્રીકીરતિ કુંવરિ, સબહિન કી સિરતાજ ॥

સો૦ પરમ રૂપ કી રાસ, ગુણઆગર નવ નાગરી।
રાજતિ ભરી હુલાસ, મનમોહન મન ભાવતી ॥

નખ શિખ લૌં સબ સુન્દરતાઈ * રહી છાય છબિ પુંજ નિકાઇ
ભૂષણ જાલ લાલ નગ કેરે * શોભિત અંગન સુભગ ઘનેરે
સુખછબિ વરણિ સકે સો કોહે * જાહિ દેખિ મોહન મન મોહે
લસતિ નેવલતન સુન્દર સારી * કેસરિયા કીની જરતારી
ગુલગચકો લહેંગા ચટકીલો * ઘેરઘનો અતિ છબિન છબિલો
કંકણ કિંકિણિ નૂપુર બાજેં * હોરી સાજ સજે સબ રાજે
રંગ ગુલાલ સંગ સબ લીનો * સોહતિ યુવતિ યૂથ રંગ ભીનો
મૃદમદ કેસર મેલ મિલાઈ * મથિ મથિ લીનો કલશ ભરાઈ
હાથન મેં લીને નવલા સી * ચલીં શ્યામ ઘનપૈ ચપલા સી
યુવતિ યૂથ લૈ સંગ કિશોરી * ગહી જાય આગે બ્રજખોરી
ઉત તે આયે મદનગોપાલા * સોહત સંગ ભીર નવબાલા
દેખિ પરસ્પર આનંદ બાઢયો * દુહુંદિશિ ગોલ[1] ભયો રુતુ ઠાઢયો

દો૦ ભરિ ભરિ પિચકારી હરષિ, ઇત તે ધાયે ગ્વાલ।
નવલાસી લૈ લૈ કરન, સિમિટિ ચલીં ઉત બાલ ॥

સો૦ ભૌ ભટભેરો[2] આન, પરી માર બીચ રંગ કી।
કરત ન કોઊ કાન, મન ભાઇ મુખ તેં કહત ॥

ભરિ ભરિ મૂઠિ ગુલાલ ચલાવૈ * હો હો હોરી બચન સુનાવૈં
કેસરિ રંગ લૈ લૈ પિચકારી * તકિ તકિ મારત પિય અરુ પ્યારી
દુહું દિશિ ચલત બરાબર જોરી * ભઈ ગુલાલ કી ઘટા અંધેરી
આય પરત જાકે જો બેડૈં * સો કેસરિ કે કલશ ઉડેડૈં
લગિ લગિ રહે ચીર અંગન સોં * પહિચાને ન પરત રંગનસો
સુખ શોભા કછુ કહી ન જાઈ * રહી ગુલાલ ઝલક છબિ છાઈ

૧ ગોળ મંડળાકાર ૨ મિલાપ ૩ એક સામટી

कवि उपमा कहि कहा बखाने * शशि सरोज दोउ सकुचाने
सकुच रहित गारी सब गावैं * दुहुँदिशि लै लै नाम चुकावैं
बाजत बीन रबाब तँबूरा * ताल पखावज ढोलक तूरा
नवला सी चपला सी गोरी * मारत ग्वालन कहि कहि होरी
यक भागे यक ढूंढन लागे * ऐक अबीर डारि मुख भागे
मच्यो खेल रंग रस अति भारी * सखियन बोलि कह्यो तब प्यारी

दो० छल बल कर कछु भेदसों, मोहन पकरो जाय ।
आंख आंज मुख मॉडि तब, छांडयो हहा कराय ॥
सो० हैं अति लंगर कान्ह. ऐसे ये नही मानिहैं ।
बसन चुराये आन. लेहिं दांव सो अपनो ॥

तब यक तिय हलधर वपु काछ्यो * चली ओढि नीलांबर आछ्यो
निकसि यूथ तें ह्वैके न्यारी * निकसि जित ठाढे बनवारी
हरि जान्यो आये बलदाउ * चले अकेले लेन अगाऊ
गये निकट ताके हरि जबहीं * धरे जाय औचक तिन तबहीं
आई धाय और सब नारी * लीने पकरी श्याम अंकवारी
हँसि हँसि कहत सकल व्रजबाला * ढीठो बहुत दई तुम लाला
सो फल आज तुम्हें सब देहैं * दांव आपनो नीको लेहैं
ठाढे हँसत दूर सब ग्वाला * कहत गये पकरे नंदलाला
हँसति कुँवरि राधा दूर ठाढी * पियमुख निरखि सकुच उर बाढी
किनहूं लियो पीतपट छोरी * काजर दियो किनहुँ बरजोरी
माहु बेनी शीश सँवारी * मुख गुलाल लावति कोउ नारी
काहु उर अरगजा लगायो * काहु रंग शीश ढरकायो

दो० गये छूटि मोहन तबै, गोहन चले पराय ।
आय मिले निज सखन में, रही नारि पछिताय ॥
सो० कर मींजत पछितात, कहत परस्पर बाल सब ।
भली बनी थी घात, दांव लेन पाई नहीं ॥

गये आज तुम भाजी नंदलाला * जैहो कहां काल्हि गोपाला
करि राखि जैसि तुम हमसों * सो हम दांव लेहिंगी तुमसों

પીતામ્બર અપનો યહ લીજૈ * પૈઠે ગ્વાલ કાહૂ કો દીજૈ
કૈ આપહી આપ લૈ જાહૂ * અબ હમ નહીં પકરિહૈં કાહૂ
હઁસત સખા સબ તારી દૈકૈ * બેની છોરત હૈ કર લૈકૈ
કહત જાહુ ફિર કુંવર કન્હાઈ * પીતામ્બર લૈ આવહુ જાઈ
ભાજત હાર હિયે તે ટુટૈ * પીતામ્બર ગહને દૈ છૂટૈ
તબહિં કહ્યો હરિ નન્દ દુહાઇ * અબહિં પીતપટ લેત મઁગાઇ
સખા એક હરિ નિકટ બુલાયો * યુવતિ વેષ કરિ તાહિ પડાયો
ગયો સુમિલિ યુવતિન કે માહીં * હઁસત જાય ઠાઢો પટ પાહીં
કહત દેહુ પટ ધરૈં દુરાઈ * અબ નહીં પાવહિં કુંવર કન્હાઈ
અબ યહ પટ હરિકો તબ દેહૈં * દાંવ આપનો જબ હમ લેહૈં

દો૦ ઐસી કહિ પટ લૈલિયો, આયો ચમકિ ગુવાલ ।
ફેર્યો કર સોં શ્યામ લૈ, ચકિત ભઈ સબ બાલ ॥
સો૦ લખિ હરિકી ચતુરાય, ભઈ થકિત બ્રજબાલ સબ ।
ઘિરવત કહત સુનાયે, ભલી બનાઈ આજ તુમ ॥

ગયે આજ બચિ કરિ ચતુરાઇ * અબ બહિ હૈં જો બચહુ કન્હાઈ
અબ તો લાગ લગી હૈ હમસોં * જબલગિ દાંવ લેતિ નહીં તુમસોં
પકરિ નચાવહિં તુમહિં બિહારી * તબ કહિહો હમકો બ્રજનારી
કહત શ્યામ અબ ભયે સયાને * ઈન બાતન કછુ ભય નહીં માને
જાન લિયો મૈં કપટ તુમ્હારો * અબ તુમ કહ કર સકત હમારો
અબહીં ગ્વાલન દેહુઁ લગાઈ * છાંડોં અપની બિનય કરાઈ
નેક કાનિ માનત હોં તિનકી * સખી કહાવતિહો તુમ જિનકી
યહ સુનિ તબ યુવતી મુસકાની * કહા કરતહો શ્યામ સયાની
તુમ્હેં નન્દકી સોંહ કન્હાઈ * જો નહીં બિનય કરાવહુ આઇ
સખન સહિત તબ મોહન કરષૈં * લૈ લૈ પિચકારિન રંગ બરષૈં
ઉત સબ યુવતી હ્વૈ ઇક ઠૌરી * લૈ લૈ નવલા સી સબ દૌરી
દિયો સખન કો મારિ હટાઈ * ભાજિ ચલે તબ કુંવર કન્હાઈ

દો૦ ભાજે ભાજે કહત સબ, તારી દૈ બ્રજબાલ ।
જો તુમ જાયે નન્દ કે, ઠાઢે રહૌ ગુપાલ ॥

સો૦ ફિરે બહુરિ ઘનશ્યામ, સખાવૃન્દ સબ ફેરિકૈ ।
શિથિલ કરી બ્રજવામ, ઝોરિન મારિ અબીરકી ॥
અસે ખેલત મિલિ રસ હોરી * ઇત મોહન ઉત કુંવરિ કિશોરી
ગોપી ગ્વાલ સંગ સબ લીને * મોહન સકલ રંગ રસ રમ ભીને
કબહુઁ પરસ્પર ગાવત ગારી * કરત રસવાદ બિહારી
કબહું અબીર ગુલાલ ઉડાવૈં * કબહૂં રંગ સલિલ બરષાવૈં
અરસ પરસ છબિ નિરખત દોઊ * પરમાનન્દ મગન સબ કોઊ
ચઢે બિમાનન નભ સુર દેખૈં * જન્મ સુફલ બ્રજકો કરિ લેખૈં
પુનિ પુનિ હર્ષિ સુમન[1] બર્ષવૈં * જય જય કરિ પ્રભુ કો યશ ગાવૈં
ઐસે શ્યામ રંગ રસ રાખ્યો * લલિતા આય બીચ તબ ભાખ્યો
આજ શ્યામ તુમ ઔચક આયે * હમ કાહૂ જાનન નહીં પાયે
બદ્લત કરી તુમ આય ઢિઠાઈ * ભઈ સાંઝ અબ કુંવર કન્હાઈ
કાલ્હિ પ્રાત હૈ વાર હમારી * દેખૈંગી મનુસાય[2] તુમ્હારી
અંકે નન્દગાવ લોં પ્યારી * રહિયો સજગ લાલ ગિરિધારી

દો૦ પ્યારી કરતે પાન લૈ. દીને સખી સુજાન ।
પ્રાત અવધિ બદિ ખેલકી, રાખ્યો દુહુઁદિશિ માન ॥
સો૦ ઘર આયે ઘનશ્યામ, સખન સંગ ગાવત હઁસત ।
ગઈ પ્રિયા નિજધામ, સખિન સહિત આનઁદભરી ॥

પરમાનન્દ સકલ બ્રજનારી * કૃષ્ણ કેલિસુખ કી અધિકારી
લોક લાજ કો ભય નહીં માનૈં * કૃષ્ણ બિલાસ સદા ઉર આનૈં
શ્રીરાધિકા કુંવરિ સુખદાઈ * પ્રાત સખી સબ બોલિ પઠાઈ
કિયો બિચાર સબન મિલિ ગોરી * નન્દગાવ ખેલૈં ચલિ હોરી
મિલિ મોહન સોં યહ સુખ દીજૈ * ફગુવા નન્દમહર સોં લીજૈ
સામા[3] સકલ ખેલ કી લીની * રંગ ગુલાલન સોં બહુ દીની
મથિ મથિ વિવિધ સુગ ઘન લીન્હે * ભાંતિ અનેક અરગજા કીન્હે
ભરિ ભરિ ભાજન કનક સુહાયે * અમિત સુગંધ ન જાહિં ગનાયે
લૈ કાંવરિન અનેક અપારા * ચલે સંગ સજિ સુભગ સિંગારા

૧ ફૂલ. ૨ પરાક્રમ. ૩ સાધન સામગ્રી.

આલિન યૌવન ગર્વ ગહેલી * શ્રીરાધા સંગ ચલી સહેલી
કુંકુમ ઉબટિ કનક તન ગોરી * રૂપરાશિ સબ નવલકિશોરી
એક વયસ[1] સુન્દર સબ રાજે * નિરખત કોરિ મદનતિય લાજે

દો૦ નવસત સાજિ સિંગાર તન, અંગ અંગ સબ ગ્વારિ ।
ચન્દ્રવલિ લલિતાદિ સબ, અમિત ગોપસુકુમારિ ॥
સો૦ કો કબિ બરણે પાર, પ્યારી સબ નંદલાલકી ।
શોભા અમિત અપાર, ઉપમા કો ત્રિભુવન નહીં ॥

સુમન સુગંધન ગૂંથી બેણી * લટકત કનક ઝબી છબિ શ્રેણી
મોતિન માંગ બની અતિ નીકી * કેસરિ આડ જડાઊ ટીકી
કુટિલ ભૌંહ અલકેં ઘુંઘુરારી * મનમોહન મન મોહનહારી
ખંજન નૈન મધુપ મૃગ હારે * અંજન રેખ સુભગ અનિયારે
શ્રવણ તરવનન રબિસમ જ્યોતિ * નકબેસર લટકે ગજમોતિ
દશન કુંદ બિંબાધર મોહે * ચિબુક નીલકણ છબિ મન મોહે
કંઠ કપોત મોતિ ઉર હારા * જનુ યુગ ગિરિબિચ સુરસરિ[2]ધારા
કુચ ચકવા મુખ શશિ ભ્રમ ભૂલે * બૈઠે જુરિ[3] માનહું દુહું ફૂલે
કર કંકણ ચૂરી ગજદંતી * નખ મણિ માણિક મેટત કંતી
નાભી હૃદય કહા કબિ બરનૈ * કટિ મૃગરાજ લેત જનુ નિરનૈ
ચરણન નૂપુર બિછિયા બાજે * ચાલ મરાલ ચલત કલ રાજે
લહંગા કસબ પીત રંગ સારી * ચમક ચહૂંદિશિ લાલ કિનારી

દો૦ નખશિખ સબ શોભા ભરી, બની છબીલી વામ ।
તિન મૈં શ્રીરાધાકુંવરિ, રાજત અતિ અભિરામ ॥
સો૦ લઇ સબન ગહિ હાથ, પીરે સુમનન કી છરી ।
હોરી હરિ કે સાથ, નંદગાંવ ખેલન ચલીં ॥

પ્રેમ પ્રીતિ કે રસ બશ પાગી * નંદનંદન પિયકી અનુરાગી
બાજે સુઘર બજાવૈં ગોરી * ગાવહિં કોકિલ કંઠ નિહોરી
કરતિ કેલિ કૌતુક મન માહીં * અબિર ગુલાલ ઉડાવન જાહીં
લીનો ઘેર નંદ ગૃહ જાઈ * બસત તહાં મનહરન કન્હાઈ

૧ સરખી ઉંમરની. ૨ ગંગાજી. ૩ બિહુરી (બી. પા.)

શોભિત રૂપ લતાસી ગોરી * ગાવત ફાગ નંદકી પોરી
સુનિ સુન્દર બર બાહર આયે * હલધર ગ્વાલ ગુપાલ બુલાયે
એકતે એક ભઈ સબ નારી * હોરી ખેલ મચ્યો અતિ ભારી
મૃગમદ કુંકુમ ચંદન ઘોરે * લૈ લૈ પિચકારી કર દોરે
ગોપી ગ્વાલ ભરે ઝક ઝોરી * અબિર ગુલાલન મારહિં ગોરી
ઉડત ગુલાલ ઘટા ઘન છાઈ * મહિ કેસરિ કી કીચ સુહાઈ
બાજે સરસ મધુરસ્વર બાજેં * ગાન સુનત ગણુ ગન્ધ્રબ લાજે
પકરત એક, એક છુટિ ભાજેં * ગારી દેત એક તજિ લાજેં

દો૦ હો હો હોરી કહત સબ, ભરે પરમ આનન્દ ।
સખિનસંગ ઉત લાડિલી, ઇતૈ સખા નँદનન્દ ॥
સો૦ ઔચક ધાઈ વામ, ગહન હેત નંદનન્દ તબ ।
ગહિ પાયે બલરામ, નિકસિ ગયે હરિ ભાજિકે ॥

અતિ નિશંક સબ બ્રજકી ગોરી * તા મેં અવસર પાયો હોરી
ભરિ ભરિ કેસરિ રંગ કમોરી * લૈ લૈ હલધર કે શિર ઢોરી
અબિર ઉડાય અંધેરો કીનો * લલિતા ગહિ દૃગ કાજર દીનોં
બ્યંગ બચન સબ કહત સુનાઇ * લેઉ રોહિણી માત બુલાઈ
હાસ બિલાસ બિબિધ કહિ ગાવેં * ઇત ઉત બલ[1] કહું જાન ન પાવેં
ફગુઆ મન ભાવતો મँગાઈ * હલધર છાँડે બિનય કરાઈ
હँસત સખન મિલિ કુંવર કન્હાઇ * આયે દોઊ આંખ અँજાઈ
તબ હલધર દુચિતે હરિ કીને * યુવતિન ધાય શ્યામ ગહિ લીને
સિમટે સખા છુડાવન ધાયે * યુવતિન સે હરિ છુટન ન પાયે
લૈ લૈ નવલાસી નવ બાલા * દિયે હટાય મારિ સબ ગ્વાલા
શ્યામહિં જીતિ યૂથ મેં લાઈ * ભઈ સબન કે મન કી ભાઇ
રસ લંપટ નँદનન્દ કન્હાઈ * દીનોં આપુન આનિ ગહાઈ

દો૦ લૈ આઈ પ્યારી નિકટ, હँસતિ કહતિ બ્રજબાલ ।
કહિયે અબ કૈસી બની, બહુત કરત હૌ ગાલ[3] ॥
સો૦ એક કહતિ મુસકાય, બસન હરે તે આપુહી ।

૧ બળદેવજી. ૨ એધ્યાન ૩ ચબાવલાવેળા.

હમહૂં બસન છુડાય, લેહિં દાંત્ર અબ આપનો ॥
કાન્હ કહ્યો કરિહો કદ મેરો * સોઇ પાય ભયો અબ નેરો
ઐસે કહતિ રૂપ અનુરાગી * મુરલી છીન બજાવન લાગી
એકનિ લિયો પીતપટ છોરી * એક રંગ ગાગરિ લૈ દોરા
હરિકે હાથ ગહે ચન્દ્રાવલી * કજ્જલ લૈ આઇ સંજાવલિ
લલિતા લોચન આંજન લાગી * એક શ્રવણ લગિ કછુ કહિ ભાગી
એક ચિબુક ગહિ બદન ઉઠાવે * એક ગુલાલ કપોલન લાવે
ઘેરિ રહીં પરિખા કી નાઇ * કરતિ સખે નિજ નિજ મનભાઇ
કાહૂ બેની ગૂંથ સઁવારી * કાહૂ મોતિન મઁાગ સુધારી
પહિરાવતિ લહઁગા કોઉ સારી * કાહૂ લૈ અંગિયા ઉર ધારી
નિરખિ નિરખિ પ્યારી મુસકાઈ* રાખત આપની કૃષ્ણ બડાઇ
કાહૂ વદન અભૂષણ લીન્હે * નેકહુ શ્યામ પરત નહીં ચીન્હે
બધૂ બધૂ[૧]કહિ સબહિન ગાયો * પ્યારી નિકટ આનિ બેઠાયો

દો૦ નિરખિ વદન પ્યારી હઁસી, શ્યામ હઁસે સકુચાય ।
ગહિ પ્યારી નિજપાણિ તબ, દીનોં પાન ખબાય ॥
સો૦ સખિયઁા કરત કલોલ, ગાંઠિ જોરિ આંચર દઈ ।
બ્રજમેં રહિયો અડોલ[૨] યહ જોરિ યુગ યુગ સદા ॥

લીન્હે મધ્ય શ્યામ સબ ગ્વારેં * મગન ભઈ અબ વપુ[૩]ન સઁભારેં
પિય પ્યારી સુખ કી છબિ જોહૈં * અરસ પરસ દોઉ મન માંહૈં
રંગન ભરે રઁગીલે દોઊ * ત્રિભુવન છબિ પટતર નહીં સોઊ
એક નૈન કી સૈન મિલાવૈં * એક યુગલ છબિ લખિ સુખ પાવૈં
ગાવતિ એક મહરિકો ગારી * બજૈ મઁજીરા ડફ કરતારી
ભરિ ભરિ મૂઠિ ગુલાલ ઉડાવૈં * ગ્વાલ નિકટ કહું લગન ન પાવૈં
રહી ગુલાલ ઘટા છબિ છાઈ * ફૂલી માનહું સાંઝ સુહાઇ
તબ લલિતા કો યશુમતિ માઇ * ઘર ભીતર સે બોલિ પઠાઈ
હઁસિકે મહરિ બહુત સનમાની * વિનતી કરી બહુરિ મૃદુબાની
આજ ભઈ ભોજન કી બિરિયાં * દેખહુ અબ રાધા કી બરિયાં

૧ વહુ. વહુ. ૨ અવિચળ. ૩ શરીર.

ખાન પાન કરિ શ્રમહિ નિવારો * બહુરિ ખેલિયો નિકટ સવારો
લ્યાવહુ અબ લાડિલિહિ લિવાઈ * કીરતિજી કી સૌંહ દિવાઈ
દો૦ તબ યશુમતિ પહૅં રાધિકહિ,લલિતા ચલી લિવાય ।
સકુચ જાનિ ઘનશ્યામ અતિ, છૂટે હા હા ખાય ॥
સો૦ હૅંસે ગ્વાલ મુખ હેરિ, તન શોભા દેખત ખરે ।
બલકો લીનોં ટેરિ, બન્યો આજ અતિ સાઁવરો ॥
કહત સખા સબ હૈ હૈ સોહન * ઐસેહિ ચલૌ નંદ પૈ મોહન
ચલે ભુજા ગહિ તહૅાં લિવાઈ * છબિ અનૂપ વહ વરણિ ન જાઈ
ઉત સબ યુવતિનકે ચિત ચોરે * ચલે લાલ ઇતતે અતિ ભોરે
અતિ છબિ દેખિ હૅંસે નૅંદરાઈ * જનની સુનતિ દૌરિ તહૅં આઇ
નિરખિ હરખિ લીન્હે ઉર લાઇ * અતિ આનંદ હૃદય ન સમાઈ
બાર બાર કર લેત બલૈયા * કિન યહ કીનો હાલ કન્હૈયા
યે ઐસી સબ બ્રજ કી બાલા * સકુચ હૃયે મનહીં નૅંદલાલા
તુરત શ્યામ સોઈ ભેષ ઉતાર્યો * કટિ પટપીત મુકુટ શિર ધાર્યો
યુવતિન સહિત કુઁવરિ શ્રીશ્યામા * આઇ નંદમહરિ કે ધામા
ભૂષણ બસન નવીન બનાયે * યશુમતિ લૈ સબકો પહિરાયે
અતિ સનેહ વૃષભાનુ દુલારી * આપને હાથ સિંગાર સઁવારી
નિરખિ રૂપ પ્રમુદિત નંદરાની * વારતિ રાઇનોન સિહાની
દો૦ વિવિધ ભાંતિ મેવા મધુર, ઔર મિઠાઇ આનિ ।
સાદર સબકી ગોદ મેં, ભરે હરખિ નંદરાનિ ॥
સો૦ રહ્યો નન્દગૃહ છાય, હોરી કો આનંદ અતિ ।
કહતિ યશોમતિ માય, ફગુવા કહો સો દીજિયે ॥
લલકિ કહ્યો ઔરૈ કછુ નાહીં * લેહૈં કાન્હર ફગુવા માહીં
દેખે બિન રહિ સકહિ જુ ઉનકો * તૌ માંગે દેહૈં હમ તુમકો
બાઢો અંશ મહર નંદરાઇ * ચિરજીવહુ બલરામ કન્હાઇ
જિનસે યહ સુખ બ્રજમેં લીજત * યહ અશીશ સબહી મિલિ દીજત
અતિ આનંદ મગન બ્રજબાસી * અષ્ટસિદ્ધિ નવ નિધિ સબ દાસી
ગોપી ગ્વાલ ભયે અનુકૂલા * ન્હાન ચલે યમુના કે કૂલા

જહં બરવિપટ વિવિધ રંગ ફૂલે * ગુંજત ભંવર મત્ત રસ ભૂલે
શીતલ સુખદ છાંહ છબિ છાઈ * ફૂલ ડોલ તહં રચ્યો કન્હાઈ
ઝૂલત રંગ ભરે પિય પ્યારી * ગાવત મિલે ગોપ અરુ નારી
ઐસે દૂર એેન શ્રમ કીનોં * અતિ આનંદ સબન કો દીનોં
તબ યમુનાજલ શ્યામ નહાયે * મહિદેવન[1] શિર તિલક બનાયે
દિયો દાન તિનકો નંદલાલા * બર્ષત સુર સુમનન કી માલા

છં૦ બરષત માલ પ્રસૂન[2] સુરગણ, નિરખિ છબિ આનંદ ભરે ।
શ્રીનંદસુત સુખધામ, પૂરણકામ સબ વ્રજજન કરે ॥
લૂટિ સુખ રસ ફાગકો, સબ મુદિત નિજ નિજ ગૃહ ગયે ।
ગોપ બાલ ગોપાલ બલ, નિજ ધામ આયે છબિ છયે ॥

દો૦ કિયો જો ફાગ વિહાર હરિ, શારદ લહે ન પાર ।
વ્રજબાસી સો કિમિ કહે, લીલા સિંધુ અપાર ॥
સો૦ જનમન કે સુખધામ[3], ચરિત લલિત ગોપાલ કે ।
ગાવત સુનત સુજાન, વ્રજબાસી જન રતિ લહત ॥

અથ સુદર્શનશાપમોચન લીલા

પૂરણબ્રહ્મ કૃષ્ણ ભગવાના * વ્રજબિલાસ જો કીને નાના
શિવ વિધિ શારદ નારદ શેષા * કહિ નહીં સકહિં ગણેશ અશેષા
કીને ચરિત રહસ્ય અપારા * વ્રજયુવતિન મિલિ રસ શૃંગારા
સાધન નહીં કાહુ મન રાખી * કરી સકલ જો જાને ભાખી
વ્રજવિલાસ રસ કેલિ બડાઈ * ભાંતિ અનેક મુનિશન ગાઈ
વ્રજવાસી પ્રભુ સબ ગુણ નાયક * જો કછુ કરહિં સો સબહી લાયક
સખા સંગ સબકો સુખ દીનો * મન ભાયો ગોપીન કો કીનો
મહરિ નન્દ પિતુ માત કહાયે * તિનકે હેત દેહ ધરિ આયે
બાલકેલિ રસ સુખ કરિ ભારી * દિયો પરમ આનન્દ મુરારી
ગિરિ ધરિ વ્રજજન સગરે રાખે * ઈન્દ્રાદિક સુર જૈ જૈ ભાખે

૧ દેવ, બ્રાહ્મણ ૨ ફૂલ. ૩. સુખદાન

ગાય બચ્છ બન માહિં ચરાયે * કાલી નાગ નાથિ લૈ આયે
કરે ચરિત્ર અનેક કૃપાલા * ભક્તન હિત પ્રભુ દીન દયાલા
દો૦ ભક્તન કે હિત લેત હૈં, પ્રભુ યુગ યુગ અવતાર ।
અસુર મારિ થાપત સુરન, હરન ભૂમિ ભવ ભાર ॥
સો૦ ગાવત સંત અપાર, યશ પુનીત પાવન કરન ।
પૂરિ રહ્યો સંસાર, કરતા હરતા આપ હરિ ॥
ઇક દિન પ્રભુ ભક્તન સુખદાઈ * નન્દહૃદય યહ મતિ ઉપજાઇ
ચલિયે આજ સરસ્વતી તીરા * પૂજન શંકર સકલ અહીરા
લિયે સંગ બલમોહન દોઊ * ગોપી ગ્વાલ ચલે સબ કોઊ
કરત કુલાહલ આનઁદ ભારી * પહુઁચે તહઁા સકલ નર નારી
સરિત પુનીત કિયો અસ્નાના * મહિદેવન દીનોં સબ દાના
દેખિ દેવથલ અતિ સુખમાની * સાદર પૂજે શમ્ભુ ભવાની
પૂજા કરત સાંઝ હ્વૈ આઈ * શ્રમિત ભયે સબ લોગ લુગાઇ
ખાન પાન કરિ સહિત હુલાસા * કિયો રૈનિ તહઁ બન મેં બાસા
સોયે હરિ હલધર સુખરાસી * તબ સોયે સબ બ્રજ કે બાસી
આધી નિશિ અજગર યક આયો * નન્દમહર કે પગ લપટાયો
ઉઠે પુકારિ ચૌંકિ નઁદરાઇ * આયે બ્રજબાસી સબ ધાઈ
અજગર દેખિ ડરે સબ કોઈ * લગે છુડાવન છુટત ન સોઇ
દો૦ હારે યત્ન અનેક કરિ, સર્પ ન છાંડૈ પાંય ।
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કરિ નન્દ તબ, ગુહરાયે[1] અકુલાય ॥
સો૦ અતિ વ્યાકુલ ગયે ગ્વાલ, બોલે શ્યામ જગાયકે ।
કહ્યો મહા યક વ્યાલ[2], લપટાનો પગ નન્દકે ॥
સુનત ઉઠે આતુર ગોપાલા * નિકટ જાય દેખ્યો સોઈ બ્યાલ
પરસ્યો તાહિ કમલપદ પાવન * પાપ શાપ સન્તાપ નશાવન
છુવત ચરણ તિન લઇ જમુહાઈ[3] * ધર્યો દિવ્યતન બરણિ ન જાઇ
લાગ્યો હાથ જોરિ ગુણગાવન * જય જય જગતઇશ જગપાવન
સબ દેવન કે દેવ મુરારિ * જય જય જય બ્રજગોપ બિહારી

૧ પોકાર કર્યો. ૨ સાપ. ૩ બગાસું.

ઋષિ અંગેરા શાપ મોહિં દીનો * સો વહ બહુત અનુગ્રહ કીનો
જાતેં પ્રભુ કો દર્શન પાયોં * જન્મ જન્મ કો પાપ નશાયોં
ઐસી વિનતી પ્રભુહિ સુનાઇ * આયસુ[1] પાય ચલ્યો શિર નાઈ
બહુરિ નન્દ કો શીશ નવાયો * દેખિ મહર અતિ અચરજ પાયો
પૂંછ્યો જાય નન્દ તબ ભેવા[2] * તુમ તો દિવ્યરૂપ કોઉ દેવા
સર્પ શરીર ધર્યો કયોં આઈ * સો સબ હમસ્યો કહો બુઝાઈ[3]
નંદવચન સુનિ મન સુખ પાઈ * તબ ઉન અપની કથા સુનાઈ

દો૦ હોં યશ ગાયક શ્યામ કો, નામ સુદર્શન હોય ।
સુન્દર વિદ્યાધરન મેં, મોતે ઔર ન કોય ॥

સો૦ ઇકદિન ઋષિકે ધામ, ગયો ધરે અભિમાન ।
કિયોં ન તિન્હેં પ્રણામ, રૂપદ્રવ્ય કે ગર્વ સે ॥

ઋષિ અંગિરા બડે વિજ્ઞાની * જાનિ મોહિં જડ અતિઅભિમાની
દીનો શાપ કોપ કરિ એડા * જાય હોહુ શઠ અજગર દેહા
ઐસે કહ્યો મોહિં ઋષિ જબહીં * અજગર ભયો તુરત મૈં તબહીં
દેખી દુખિત મોહિં પરમકૃપાલા * ભયે બહુરિ મુનિરાય દયાલા
તબ કરિ કૃપા કહ્યો યહ મોહીં * કૃષ્ણ દરશ હ્વૈ હૈં જબ તોહીં
પરસિ ચરણરજ પાપ નશૈહૈ * બહુરિ આપનો તન તબ પૈહૈ
તે પદ આજ પરસ સુખદાઇ * ભયો પુનીત રૂપ નિજ પાઇ
જો પદરજ બ્રહ્મા નહીં પાવૈં * શિવ સનકાદિ સદા ચિત લાવૈં
મુનિપ્રસાદ સો રજ મૈ પાઈ * કહૌલગિ મુનિ કી કરોં બડાઈ
દીનદયાલ જગતહિતકારી * સંત સમાન કોન ઉપકારી
ઐસે વિદ્યાધર સુખ માની * નન્દહિ અપની કથા બખાની
બહુરિ કૃષ્ણચરણન શિર નાઈ * ગયો લોક નિજ બડુ હર્ષાઈ

દો૦ નંદાદિક આનન્દ સબ, મહિમા દેખિ પુનીત ।
કહત પરસ્પર કૃષ્ણ ગુણ, ગઇ તહાઁ નિશિ બીત ॥

સો૦ આયે સબ બ્રજધામ, પ્રાત હોત આનન્દસોં ।
સંગ શ્યામ બલરામ, પ્રભુ બ્રજવાસીદાસ કે ॥

---

૧ આજ્ઞા. ૨ રહસ્ય. ૩ સમઝાવીને.

અથ શંખચૂડવધ લીલા

યક દિન સુન્દર મદનગોપાલા * શ્રીબલદેવ ઔર સંગ ગ્વાલા
દિવસ અંત નિશિ સમય સુહાઈ * ઉદિત ઉડુપ[1] ઉડુગણ[2] છબિછાઈ
પ્રફુલિત ચારુ માલતી મોહૈં * કુમુદ સુગન્ધ પવન મન મોહૈં
ગુંજત ભૌંવર મત રસલોભા * ચલે તહૌં દેખન વન શોભા
ગ્વાલન મિલિ ગાવત દોઉ ભાઈ * કબહું બજાવત વેણુ કન્હાઈ
બ્રજવનિતા ગણ ચહુંદિશિ ઘેરે * ચલીં સુનત બંશી કે ટેરે
જિનકે તન મન બસે કન્હાઈ * મગન ભઈ છબિ લખિ અધિકાઈ
પહુચીં શ્રી બૃન્દાવન જાઈ * ગોપી ગ્વાલ સંગ સમુદાઈ
વિહરત બનબિહાર દોઉ ભાઈ * ગોપી ગ્વાલ સાથ સમુદાઈ
મન્દ મન્દ ગતિ ઈત ઉત ડોલૈં * મૃદુ મુસકાય લેત મન મોલૈં
રૂપરાશિ નિધિ છબિ દોઉ બીરા * બૈઠે જાય યમુન કે તીરા
પાછે સખા બૃન્દ સબ સોહૈં * સન્મુખ ગોપીજન મન મોહૈં

દો૦ કરત સબૈ મિલિ મુદિત મન, ભરે પ્રેમ રસ માહિં ।
ભયે મગન ઉનમત્ત જિમિ, રહી દેહ સુધિ નાહીં ॥

સો૦ બાજત તાલ મૃદંગ, બીન ચંગ મુરલી મધુર ।
છાય રહ્યો રસ રંગ, ઉઠત તરંગૈં તાન કી ॥

પ્રેમમગન સબ ઘોષકુમારી * હરિછબિ નિરખતિ સુરતિ બિસારી
શિથિલ બદન કચ[3] શીશ સુહાયે * વિહ્વલ તન મન શ્યામ સુહાયે
કો હમ કહાં નહીં કછુ જાને * નૈન શ્યામ કે રૂપ લોભાને
રહી શ્રવણ મુરલી ધુનિ છાઈ * ગૃહ બન કી કછુ સુધિ નહીં રાઈ
ચન્દ્રબદન ચપલાસી ગૌરી * હરિમુખ નાદ સુનત ભઈ ભોરી
તહૌં રાક્ષસ[4] ઔચક ઈક આયો * શંખચૂડ નામી તિહિં ગાયો
સો વહ ધનદ અનુગ અભિમાની * પ્રભુપ્રભાવ નહીં જાન અજ્ઞાની
દેખત હો બલરામ કન્હાઈ * સબ ગોપિન લીનો અગુવાઈ
ઘેર લેત જિમિ ગાય અહીરા * ઉત્તર દિશિ લે ચલ્યો અધીરા

૧ ચંદ્ર. ૨ નક્ષત્ર. ૩ વાળ. ૪ યક્ષ (બી પા.)

જબ ગોપિન હરિ દેખે નાહીં * ભયો ચેત તબ કછુ મન માહીં
કહી જાતિ હમ કાકે સાથા * ભઈ વિકલ જિમિ પરમ અનાથા
કૃષ્ણ કૃષ્ણ તબ ટેરન લાગીં * મહા દુખિત અતિ ભય સોં પાગીં

દો૦ સુનત શ્રવણ આરતબચન[1], ઉઠિ આતુર દોઉ ભાય।
અતિ સમીપ ગોપીન કે, તુરતહિં પહુંચે જાય ॥
સો૦ મૈં આયોં હોં ધાય, મત ડરપો તિનસોં કહ્યો।
અબહીં લેત છુડાય તુમ્હેં, મારિ યા દુષ્ટ કો ॥

શંખચૂડ ફિરિ કૈ તબ દેખ્યો * કાલ મૃત્યુ સમ દુહુવન પેખ્યો
ભયો ત્રસિત તબ મૂઢ અભાગો * યુવતિન છાંડિ જીવ લૈ ભાગો
ગોપિન પાસ રાખિ બલ ભાઈ * તા પાછે પુનિ ચલે કન્હાઈ
અતિહી નિકટ ધાય કૈ લીનો * મૂકા એક તાસુ શિર દીનો
ભયો પ્રાણ બિન અધમ અન્યાઈ * પ્રભુ પ્રતાપ ઉત્તમ ગતિ પાઈ
હતી એક મણિ તાકે શીશા * સો લૈ આયે હરિ જગદીશા
દીની સો બલ કો નંદલાલા * પ્રમુદિત ભઈ દેખિ બ્રજબાલા
ગોપી ગ્વાલ સહિત દોઉ ભાઈ * બહુરિ કિયો સુખ બન મેં આઈ
સો દુખ સબકો તુરત ભુલાયો * પરમાનન્દ સબન ઉપજાયો
કરત ત્રિવિધ વિધિ હાસવિલાસા * ગૃહ આયે પુનિ સહિત હુલાસા
નવકિશોર સુન્દર સુખદાઈ * બ્રજજીવન બલરામ કન્હાઈ
ગ્વાલ બાલ ગાયન કે સાથા * ક્રીડા કરત લલિત બ્રજનાથા

દો૦ દેખિ દેખિ હરિકે ચરિત, પરમ વિચિત્ર ઉદાર।
. નિશિદિન સબ પ્રમુદિત રહત, બ્રજવાસી નરનાર॥
સો૦ હરન સકલ ભય[2] ભીર, દુષ્ટદલન જન હિતકરન।
નંદનંદન બલ બીર, બ્રજબાસી પ્રભુ સાંવરો ॥

---

૧ દુ:ખિતવાણી. ૨ ભવ (બાં. પા.)

અથ વૃષભાસુરવધલીલા

નંદનંદન સંતન હિતકારી * કમલનયન પ્રભુ કુન્જબિહારી
મુરલી મુકુટ ધરે બ્રજ રાજે * કોટિ કામ નિરખત છબિ લાજે
નિત નવ[1]સુખ બ્રજમેં ઉપજાવૈ * સુર નર મુનિ ત્રિભુવન યશ ગાવૈ
મુનિ(?) અગમ કૃષ્ણ ગુણ ગાહા * કંસ અસુર ઉર દારુણ દાહા
જો જેહિ ભાવ તાહિ હરિ તૈસે * હિન કો હિત જૈસે કો તૈસે
હિત અનહિત યહ પ્રભુ કી લીલા * સદા શ્યામસુંદર સુખશીલા
રીઝ ખીઝ હરિ કો જો ધ્યાવૈ * પરમાનન્દ અભય પદ પાવૈ
રહૈ કંસ ઉર ધ્યાન સદાહીં * નંદનંદન પલ બિસરત નાહીં
શત્રુભાવ શોચત દિન રાતી * નદસુવન મારો કિહિ ભાંતી
અસુર અરિષ્ટ નામ બલ ભારી * એક દિવસ નૃપ લિયો હૈંકારી
તાસોં કહિ સબ મરમ બુઝાયો * બલ સરાહિ બ્રજ તાહિ પઠાયો
નંદનંદન મારન કે કાજા * ચઢ્યો અસુર કરિ ગર્બ સમાજા

દો૦ નૃપ કો શીશ નવાય કે, કહ્યો અરિષ્ટ સુનાય ।
કિતક કાજ મહરાજ યહ, મૈં કરિ આવત જાય ॥
સો૦ તુમ અસુરન કે રાજ, ઇતને કો શોચત કહા ।
પલ મેં મારોં આજ, બાલક નંદઅહીર કે ॥

બૃષભ રૂપ સોઇ અસુર બનાઇ * આયો તુરત બ્રજહિ સમુહાઇ[2]
ગિરિસમાન તન અતિ બિકરાલા * મહાકઠિન દોઉ સીંગ વિશાલા
પૂંછ ઉઠાય ડકારત[3] આવૈ * ખોદિ ખુરન સોં છાર[4] ઉડાવૈ
દગ આરક્ત ફેન મુખ ડારે * કબહું સીંગ સે ભૂમિ બિદારે
કબહું તરુનસોં રગરત[5] જાઇ * ઇત ઉત ખોજત ફિરત કન્હાઇ
ઉન્નત ગ્રીવ ચહૂં દિશિ ધાવૈ * જહાં તહાં ગૈયન બિડરાવૈ[6]
બાર બાર ગરજત અતિ ભારી * સુનત ડરે સબ બ્રજ નર નારી
બિડરીં ગાય ગોપ સબ ભાગે * કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહિ ટેરન લાગે
કાલસ્વરૂપ બૃષભ ઇક આયો * સબન કૃષ્ણ સોં જાય સુનાયો

૧ નવા. ૨ સામે. ૩ ગર્જના કરતો ૪ ધૂળ ૫ શરીર ઘસે છે. ૬ ભડકાવે છે.

૫

પ્રભુ સર્વજ્ઞ તુરત પહિંચાન્યો * બૃષભ ન હોય અસુર યહ જાન્યો
બિહસિ કહ્યો મોહન સબ પાહીં * મત ડરપૌ ચિન્તા કછુ નાહીં
ચલે અસુર સન્મુખ મનમોહન * ગોપ ગ્વાલ લાગે સબ ગોહન[1]

દો૦ આગે હ્‌વૈ હરિ હાંક દૈ, તાસોં કહ્યો સુનાય ।
રે શઠ કા તન તરુ વસત, ફિરત બિડારત ગાય ॥
સો૦ મો સનમુખ ઇત આય, તો તન ઉપજે કણ્ડુ[2] જો ।
અબહીં દેહું મિટાય, કહત નન્દકી સૌંહ કરિ ॥

બૃષભાસુર સુનિ હરિકી બાની * મનમેં ગર્બ કિયો યહ જાની
યાહી બાલક કે બધકાજા * આદર દૈ પઠયો મોહિં રાજા
ભયે શકુન મૈ બ્રજ મેં આયોં * જો યાકો તુરતહિ લખિ પાયોં
અબહીં યાહિ પલક મેં મારોં * નૃપતિકાજ કરિ જાય જુહારોં[3]
ઐસે અપને જિય અનુમાની * ચઢ્યો શ્યામ સન્મુખ અભિમાની
ટૂટિ પર્યો હરિ ઊપર આઇ * લિયે સીંગ ગહિ કુવર કન્હાઈ
યહ આવત હરિ કી દિશિ ધાઇ * હરિ પાછે લૈ જાત હટાઈ
પાછે પેલ શ્યામ નિહિ દીનોં * બહુરો બૃષભાસુર બલ કીનોં
આવત જાત અસુર જબ હાર્યો * ગ્રીવ ગોહિ તબ ધરણિ પછાર્યો
પર્યો અસુર પરબત આકારા * મુખ તે ચલી રુધિર કી ધારા
અસુર મારિ ઉત્તમ ગતિ દીની * જય જય ધુનિ દેવન નભ કીની
ભયે સુખી સબ સુર સમુદાઈ * બરષિ સુમન અસ્તુતિ મુખ ગાઈ

દો૦ ચકિત ભયે લખિ પરસપર, કહતસકલબ્રજબાલ ।
હમ જાન્યો કોઉ વૃષભહૈ, યહ તૌ અસુર કરાલ ॥
સો૦ દુષ્ટદલન ગોપાલ, મુદિત કહત નરનારિ સબ ।
ભકતનકો રછપાલ, બ્રજબાસી નંદલાડિલો ॥

જબ અરિષ્ટ માર્યો ગિરિધારી * ભયો કંસ સુનિ બહુત દુખારી
આયે ઋષિ નારદ તિહિ કાલા * કહ્યો કંસસોં સુનુ ભૂપાલા
જિન મારે સબ અસુર તુમ્હારે * તે નહી હોહિં નન્દ કે બારે

૧ સાથે ૨ ખંજવાટ ૩ જુહાર કરીશ

મૈં જાન્યોં નિશ્ચય યહ સેઊ[1] * હૈં બસુદેવ પુત્ર વે દોઊ
કન્યા લૈ જો તુમહિં દિખાઈ * સો વહ હતી યશોમતિ જાઈ
ભયો કછૂ યહ સુનુ છલ રાજા * કો જાને કર્તા કે કાજા
યહ તો પુત્ર ભયો હો જબહીં * કહી હુતી તોસોં મૈં તબહીં
અપની સોં બહુત તુમ કીનોં * સો કયોં મિટે જો બિધિ લિખિદીનોં
કરહુ યત્ન તુમ અબહું સવારે * યહ કહિ નારદ સ્વર્ગ સિધારે
ઉઠયો કંસ સુનિ મુનિ કી બાની * ભયો શોચબશ મૂઢ અજ્ઞાની
પ્રથમ દેવકી અરુ બસુદેઊ * છોડે હુતે બન્દિતે દોઊ
બહુત બુરો માન્યો તિન પાહીં * રાખે બહુરિ બન્દિ કે માહીં

દો૦ કૈસે મારોં કહ કરોં, નિશિ દિન યહૈ વિચાર ।
શાલિ રહૈ નૃપ કંસ ઉર, હલધર નન્દકુમાર ॥
સો૦ અબધોં પઠઊં કાહિ, મનહીં મન શોચત ખરો ।
કાહુ ન માર્યો તાહિ, અસુર ગયે તે સબ મરે ॥

અથ કેશીવધ લીલા

અસુરન માહિં બડો બલધારી * કેશી અસુર વીર અતિ ભારી
કંસ તાહિ તબ બોલિ પઠાયો * અતિ આદર કરિ ઢિગ બૈઠાયો
કહત કંસ કેશી સુનુ મોસોં * જી કી બાત કહત મૈં તોસોં
મો સમાન રાજા કોઉ નાહીં * મેરી આન સકલ જગમાહીં
યે સેવક મેરે નહીં ઐસે * જૈસે મૈં ચાહત હોં તૈસે
જાસોં કહોં બાત મૈં જોઈ * કરિ આવૈ કારજ વહ સોઈ
તાતે મોહિં યહી પછિતાયો * તબ કેશી કહિ બચન સુનાયો
અસો કહા કઠિન પ્રભુ કાજા * જાકો તુમ શોચત હો રાજા
તુમ હો સબ અસુરન કે નાયક * ઔર કૌન દૂજો તુમ લાયક
જાહિ ક્રોધ કરિ ચિતવો જબહીં * તાકો નાશ હોય નૃપ તબહીં
આયસુ કહા મોહિં કિન દીજૈ * સો કારજ અબહીં હમ કીજૈ
યહ સુનિ કંસ હરષ જિય આન્યો * કેશી કો બહુભાંતિ બખાન્યો

---

[1] ભેદ.

દો૦ અસુર બંશ સબહી હતે[1], કાહિ કહોં સુબખાન[2] ।
નંદમહર કે છોહરા, કરિ આવૈ બિન માન ॥
સો૦ કિયો ન તિન કછુ કાજ, આગે જે પઠયે અસુર ।
યહ સુનિકૈ અતિ લાજ, મારે સબ નંદબાલકન ॥
તોતેં કછુ હ્વૈ હૈ મૈં જાનત * બડો બીર તોકો મૈં માનત
તા કારણ બ્રજ તાહિં પઠાઊં * બહુત ઔર કહિ કહા સિખાઊં
જિહિતિહિ બિધિછલબલકરિકોઊ * મારિ આવ નંદબાલક દોઊ
કૈ લૈ આવ બાંધિ દોઉ ભૈયા * કહત જિન્હૈં બલરામ કન્હૈયા
યહ સુનિ ગર્બ અસુર ભટ કીનો * ચલ્યો બ્રજહિ નૃપ આયસુ દીનો
મનહિં કહત દેખોં ધોં તાહી * કંસનૃપતિ ડરત સબ જાહી
અશ્વ રૂપ હ્વૈ બ્રજ મેં આયો * અતિ બલ ગરજિ ચહૂ દિશિ ધાયો
બેગવન્ત અતિ વપુષ[3]બિશાલા * ઝારત ગ્રીવ પૂંછ બિકરાલા
બારહિ બારહિ સો ધુનિ[4]કરહી * બ્રજ કે લોગન મારત ફિરહી
જિત તિત ભાજિ ચલે નર નારી * ભયે વિકલ સબ અતિ ભય ભારી
કહ્યો જાય આતુર પ્રભુપાહીં * અશ્વ એક આયો બ્રજ માહીં
અતિ બિકરાલ ન જાત બતાયો * કૈ ધોં બહુરિ અસુર કોઉ આયો
દો૦ બ્રજ આયો કેશી અસુર, જાન લિયો નંદલાલ ।
સમ્મુખ તાકે હરષિ કૈ, ચલે કંસ કે કાલ ॥
સો૦ શીશમુકુટ બનમાલ, કરિ કસિ બાંધ્યો પીતપટ ।
ઉર ભુજ નૈન બિશાલ, અસુર બિદારન સુરસુખદ ॥
જબ કેશી દેખે હરિ આવત * ભયો ક્રોધ કરિ સમ્મુખ ધાવત
અતિ બલ દોઊ ચરણ ઉઠાયે * પ્રભુ કે ઉર કો ચપલ ચલાયે
દેખત ડરે સકલ બ્રજબાસી * ગહે બીચ હી હરિ અબિનાસી
છૂટ ન અસુર બહુત બલ કીનો * ઠેલિ શ્યામ પાછે તબ દીનો
ગિરો ધરણિ પર મૂર્છિત ભારી * ઉઠયો ક્રોધ કરિ બહુરિ સંભારી
દાંવ ઘાત કરિકૈ બહુ ધાવૈ * પુનિ પુનિ ચરણ ચપેટ[5] ચલાવૈ
અતિહિ બેગ હરિ જાત બચાઇ * કરત યુદ્ધ કૌતુક સુખદાઇ

૧ મર્યો ૨ વ્રજ જાન (બી. પા.) ૩ શરીર. ૪ હણહણાટ. ૫ લાત

દેખત સુર મુનિ ચઢે અકાસા * કછુ હર્ષે મન કછુ ઇક ત્રાસા[1]
તકત ગોપ ગોપી ભય બાઢે * ચકિત ચિત્ર લિખે સે ઠાઢે
બદન પસારિ[2] અસુર તબ ધાયો * ચાહત હરિ કો મુખ મેં નાયો
તબહિં શ્યામ યહ બુદ્ધિ ઉપાઇ * દિયોં હાથ તાકે મુખ નાઇ
દાંતન દાબ સકયો સો નાહીં * બૃક્ષ સમાન ભયો મુખ માહીં

દો૦ એક હાથ મુખ નાઇકે, તુરત કેશ ગહિ ધાય ।
બલી સુવન નँદરાયકે, પટકયો અસુર ફિરાય ॥
સો૦ શબ્દ ભયો આઘાત, ધરકયો ઉર સુનિ કંસકો ।
નન્દમહર કે તાત, જાન્યો કેશી કો હન્યો ॥

દેખત સુરગણ ભયે સુખારી * વર્ષે સુમન સુમંગલ કારી
પ્રફુલિત ભયે સકલ બ્રજવાસી * બઢયો હર્ષ ઉર મિટી ઉદાસી
ગાવત જય યશ પ્રભુહિ સુનાઇ * અસુરનિકંદન જનસુખદાઇ
ધાય ધાય હરિ કો સબ ભેંટે * ધન્ય ધન્ય કહિ કહિ દુખ મેટે
બડો દુષ્ટ મોહન તુમ માર્યો * બ્રજબાસિન કો પ્રાણ ઉબાર્યો
કાન્હહિ સદા સહાય હમારી * ધન્ય ધન્ય મોહન ગિરિધારી
લિયે લાય ઉર યશુમતિમૈયા * પુનિ પુનિ મુખ કી લેત બલૈયા
નંદ દેખિ આનંદ અતિ કીનો * બહુત દાન બિપ્રન કો દીનો
હરિકો લૈ પુનિ પુનિ ઉર લાવત * મુખચૂંબત લખિ છબિ સુખપાવત
કેશી માર શ્યામ ગૃહ આયે * ભયે સકલ આનન્દ બધાયે
ઘર ઘર સબ બ્રજ લોગ લુગાઇ * નન્દનંદન કી કરત બડાઇ
બ્રજવાસી પ્રભુ જન પ્રતિપાલક * સંતન સુખદ અસુર કુલ ઘાલક[3]

દો૦ ધનિ ધનિ બ્રજમેં અવતરે, ભક્તન કે હિત આય ।
સુખસાગર શોભા અધિક, બલનિધિ ત્રિભુવનરાય ॥
સો૦ બલમોહન દોઉ ભાય, ચિરજીવો જોરી યુગલ ।
દેત અશીશ મનાય, બ્રજબાસી પ્રભુકો સબૈ ॥

---

૧ ભય. ૨ મો ફાડીને. ૩ સંહાર કરનાર.

અથ વ્યોમાસુર વધલીલા

દૂજે દિન સુન્દર બ્રજનાથા * ગયે બનહિં ગાયન કે સાથા
બલદાઉ અરુ ગ્વાલ સુહાયે * શોભિત સંગ સુભગ મન ભાયે
ગઈ ગાય બન મેં અગુવાઈ * જહઁ તહઁ ચરન લગી સુખ પાઇ
ગ્વાલન સંગ શ્યામં અનુરાગે * ચોર મિહિચની[1] ખેલન લાગે
ભયે મગન તન સુધિ કછુ નાહીં * દૌરત દુરત-ફિરત મગ માહીં
તબહિં કંસ કેશી બધ સુનિકૈ * બાર બાર શોચત શિર ધુનિકૈ
વ્યોમાસુર યક અતિ બલવાના * માયા ચરિત બહુત સો જાના
પઠયો તાકો તબ બ્રજમાહીં * મારન કહ્યો શ્યામકો તાહીં
ગોપ ભેષ ધરિ સો બ્રજ આયો * ઢૂંઢત હરિ કો બન મેં પાયો
ગયો સમાય સખન કે માહીં * તાકો કિનહૂં જાન્યો નાહીં
વ્યોમાસુર યક બુદ્ધિ ઉપાઇ * પ્રથમ બાલકન લેહુઁ ચુરાઈ
ઈકલો કરિ જબ હરિકો પાઊં * તબ મારૌં કૈ પકરિ[2] લૈ જાઊં

દો૦ દુરન[3] જાહિં બાલક જહાઁ, તહાઁ અસુર સઁગ જાય।
આવહિ એકહિ એક લૈ, પરબત માહિં દુરાય[4] ॥

સો૦ રહિ ગયે થોરે ગ્વાલ, જબ યોં બહુ બાલક હરે ।
તબ જાન્યો નઁદલાલ, વ્યોમાસુર કે કપટકો ॥

ધર્યો ધ્યાન તબ કુંવર કન્હાઈ * હરિસોં તાકી કહા બસાઈ
તુરત અસુર લે ભૂપર પટક્યો * પ્રાણ દેહ તજિ સ્વર્ગહિં સટક્યો
અસુર મારિકૈ દીનદયાલા * બાલક શોધન ચલે ગોપાલા
ઋષિ નારદ આયે તિહિ કાલા * દેખિ શ્યામ સુખ લહ્યો બિશાલા
ઉપજ્યો પ્રેમ હરખ ઉર પાવન * બીન બજાય લગે યશ ગાવન
જય જય બ્રહ્મ સનાતન સ્વામી * આદિપુરુષ પ્રભુ અન્તર્યામી
અલખ અનીહ[5] અનન્ત અપારા * કો જાનૈ પ્રભુ રૂપ તુમ્હારા
સકલ સૃષ્ટિ કે સિરજન હારે * પાલન લય સબ ખ્યાલ તુમ્હારે
યુગ યુગ યહ અવતાર ગુસાઈં * ભક્તન હિત પ્રભુ લેત સદાઈં

---

૧ સંતાકૂકડી. ૨ પકડી. ૩ સંતાવા માટે. ૪ સંતાડીને. ૫ ઇચ્છા-અપેક્ષા વિનાના.

સો૦ મહામત્ત ગજ એક, ત્રિભુવનગામી કુબલયા ।
ઐસે સુભટ અનેક, નામી સુભટન કો ગનૈ ॥
કેહા ગ્વાલ કે બાલક દોઉ * યદપિ બલી ઉપજે હૈં ઓઉ
પ્રજા લોગ બ્રજકે સબ મેરે * સેવા કરત સદા રહે નેરે
તાતે સકુચત હોં ઉન કાજા * બાલક સુનત હોત મોહિં લાજા
ભલી કરી યહ બાત બુઝાઈ * મન કી ડારોં ખટક મિટાઈ
સુનહુ ઔર નારદમુનિ હમસોં * કહત મતે કી બાની તુમસોં
ઉનપર સેના કહા પડાઉં * નન્દ સહિત સહજહિ બુલવાઉં
ડારોં ગજ કે ચરણ ખુંદાઇ * ઔર પ્રજા બ્રજ દેઉ બસાઈ
યહૈ બાત મેરે મન આઇ * તબ સુનિ મુનિ બોલે મુસુકાઇ
જો તુમ અપનો ગર્બ સંભારો * તો જાનો અબ તુમ ઉન મારો
ત્રિભુવન મેં કો બલહિ તુમ્હારે * યહ કહિ મુનિ બિધિધામ[1] પધારે
કંસ આપને જિય યહ જાની * નારદ હિત મી બાત બખાની
અબ મારોં નહીં ગહર[2] લગાઉં * મથુરા જિહિ તિહિ ભાંતિ બુલાઉં

દો૦ યહૈ શોચ ઉર મેં પર્યો, નહીં બિચાર કછુ ઔર ।
કૈસે તિન્હૈં બુલાઇયે, કરત મનહિં મન દૌર[3] ॥
સો૦ કબહું બિચારત હોય, આપહિ ચઢિ ધાઉં બ્રજહિ ।
પુનિ સકુચતહૈ જીય, બ્રજબાસી પ્રભુગુણ સમુઝિ ॥

જન્મહિતે વૈ હૈં અસુરારી * સાતહિ દિન કે બકી સંહારી
કાગાસુર બલ ગયો બહાઇ * સો મુરઝાય ગિર્યો ફિરિ આઈ
શકટ તૃણા ક્ષણહી મેં મારે * બ્યાલહિ ઔર અસુર સંહારે
ગયે, પ્રતિજ્ઞા કરિ કરિ જોઈ * આયો નહીં જીવત ફિરિ કોઈ
અબ ઉનકો સહજહી બુલાઉં * ઐસો કો જિહિ લેતા પઠાઉં
જાય નંદસોં કહે બુઝાઇ * શ્યામ રામ સુન્દર દોઉ ભાઈ
સુનિ સુનિ અતિ નૃપકે મન ભાયે * દેખન કો મધુપુરી બુલાયે
ઐસે કરિ જબ વૈ હ્યાં એહૈં * બહુરો જિયત જાન નહીં પૈહૈં
યહ બિચાર ઉર મેં ઠહરાયો * તબ આતુર અક્રૂર બુલાયો

૧ બ્રહ્મલોકમાં. ૨ વાર. ૩ વિચાર

સુનિ અક્રૂર મન મેં ભય પાયો * કિહિ કારણ નૃપ બેગિ બુલાયો
આતુર ગયો પંવરિ[1] પર ધાઇ * જાય પંવરિયા[2] ખબર જનાઈ
સુનતહિ બોલિ મહલ મેં લીનો * સકુચ ગવન સુફલકસુત[3] કીનો

દો૦ કછુ ડર કછુ જિય ધીર ધર, ગયો નૃપતિ કે પાસ ।
દેખિ ડર્યો મુખ શોચબશ, ઉર તે લેત ઉસાસ ॥

સો૦ હાથ જોરિ શિરનાય, અનબોલ્યો સમ્મુખ રહ્યો ।
લીનો ઢિગ બૈઠાય, મરમ બચન કહિ કંસ તબ ॥

આપહિ ઔર તહા કોઉ નાહીં * બોલ્યો નૃપ સુફલકસુત પાહીં
કહિ જુ ગયે નારદ ઋષિ બાની * સો સબ કહિકે પ્રગટ બખાની
સુનિ અક્રૂર કહત સત તોકોં * શ્યામ રામ શાલત ઉર મોકોં
જ્યહિત્યહિબિધિઅબઉનકોમારોં * યહ કછુ દોષ હૃદય નહી ધારોં
પઠવોં કાહિ જાહિ બ્રજ જોઈ * કહુ પ્રીતિ કરિ નન્દહિ સોઇ
બલમોહન તુવ તનય સુહાયે * તુમહિ સહિત નૃપરાજ બુલાયે
સુત ગુણરૂપહિ અગમ અગાધા * હૈ નૃપ કો દેખન કી સાધા
કાલી પીઠ કમલ લૈ આયે * તમ તેં નૃપ કે મન મેં ભાયે
સો બક્સીસ[4] ઈન્હેં અબ દૈહૈં * ઈનકે બચન સુનત સુખ પૈહૈં
યહ કહિકૈ ઉન કો લૈ આવૈ * ભેદ સુ કોઊ જાનિ ન પાવૈ
ઐસે કહિ જબ કંસ સુનાયો * તબ અક્રૂરહિ ધીરજ આયો
મન મન કહત કહા યહિ ભાવૈ * આપુહિ અપનો કાલ બુલાવૈ

દો૦ કિયો બિચાર અક્રૂર તબ, કહત જુ કછુ મૈં ઔર ।
તૌ મારૈગો મોહિં યહ, અબહીં યાહી ઠૌર ॥

સો૦ કહ્યો માનિ હૈ નાહીં, કાલ યાહિ આયો નિકટ ।
યહ બિચારિ મનમાહિં, સુફલકસુત બોલ્યો હરષિ ॥

સુનહુ નૃપતિ નીકે મન આની * ધનિ ધનિ નારદ સત્ય બખાની
બઢે શત્રુ હમ કો વે દોઊ * ઉપજે નન્દભવન મેં કોઊ
કીજે બેગિ નૃપતિ યહ કાજા * તુમ સરિ[5]ઔર કૌન,મોહિં રાજા
સુખ તેં આયસુ જો કરિ પાઊં * ભોર બેગ તિહિ બ્રજહિ પઠાઊં

૧ દ્વાર. ૨ દ્વારપાલન. ૩ અક્રૂર. ૪ બક્ષીસ. ૫ સમાન.

ધરણી ભાર પાપ ભઈ ભારી * સુરન સંગ લૈ જાય પુકારી
ત્રાહિ ત્રાહિ શ્રીપતિ દૈત્યારિ[૧] * રાખિ લેહુ પ્રભુ શરણ ઉબારી
રાજ અનીતિ સુરન તબ ભાખી * શશિ અરુ સૂર ભયે સબ સાખી

દો૦ ક્ષીરસિન્ધુ અહિસેજ પ્રભુ, શ્રવણન પરી પુકાર ।
તબ જાન્યો સુર સન્ત મહિ, દુખિત દનુજ કે ભાર ।
સો૦ કહ્યો ભૂમિ અવતાર, સિન્ધુ મધ્ય વાણી પ્રગટ ॥
શ્રીપતિ પ્રભુ અસુરારિ, જગત્રાતા દાતા અભૈ ॥

મથુરા જન્મિ ગોકુલહિ આયે * માત પિતા નોવતહી પાયે
નન્દ યશોદા બાલક જાન્યો * ગોપિન કામરૂપ કરિ માન્યો
પય પીવતહી બકી[૨] બિનાસી * ભયો અસુર મુનિ કંસ ઉદાસી
યહિ અન્તર જે દનુજ[૩]પઠાયે * તે પ્રભુ સબ કૌતુકહિ[૪] નશાયે
ધન્ય ધન્ય યે બ્રજ કે બાસી * જિન વશ કિયે બ્રહ્મ સુખરાસી
મન બુધિ બચન તર્ક તેં ન્યારે * નિગમહુ અગમ[૫] ન પરતબિચારે
તે બ્રજ યુવતિન વશહિં વિહારે * કમલ નયન પ્રભુ નન્દદુલારે
નીલજલજ તન સુન્દર શ્યામા * મોર મુકુટ કુણ્ડલ અભિરામા
મુરલીધર પીતામ્બરધારી * બનમાલાધર કુંજબિહારી
બસહુ રૂપ યહ ઉર ધર પાઊ * બહુરિ નાથ પ્રભુ બિનય સુનાઊં
યહ અવતાર જબહિં પ્રભુ લીનો * આયસુ સુરન યહૈ પ્રભુ દીનો
દૈત્ય દહન સન્તત સુખમારી * અબ મારહુ પ્રભુ કંસ બિચારી

દો૦ જબ યહ ગાથા ગાયકે, નારદ કહી સુનાય ।
બોલે પ્રભુ કરિ તબ કૃપા, સુધાબચન[૬]મુસકાય ॥
સો૦ જાહુ બેગિ મુનિરાય, કરહુ સુરનકો કાજ યેહ ।
પઠવહુ મોહિ બુલાય, નૃપ આયસુ તે મધુપુરી ॥

જબ પ્રભુ હઁસિ યહ આયસુ દીનો * તબ પ્રણામ પ્રભુ કો ઋષિ કીનો
હરષિ ચલે મુનિ નૃપ કે પાસા * યહૈ બુદ્ધિ મન કરત પ્રકાસા
યહૈ બાત હલધર સમુઝાઈ * જો બાની ઋષિ ગયે સુનાઈ

૧ દૈત્યોના દુશ્મન ૨ પૂતના ૩ રાક્ષસો ૪ રમત માત્રમાં ૫ વેદથી પણ ન પહોંચાય તેવા ૬ અમૃતવાણી

તુમ પ્રભુ અખિલ લોકકે કારન * જન્મે હો ભુવિભાર ઉતારન
પરમ પુરુષ અવિગતિ અવિકારા * અબિનાશી અદ્વૈત અપારા
સિન્ધુરૂપ જનહિત સુખકારી * ત્રિભુવનપતિ શ્રીપતિ અસુરારિ
સંકર્ષણ જબ ઐસો ભાખ્યો * સુનિ (૨) શ્યામ હૃદયસબ રાખ્યો
તબ હઁસ કહી ભ્રાતસોં બાની * જો તુમ કહત બાત મૈં જાની
કસનિકન્દન નામ કહાઊં * કેશ ગહોં પુહુમી[1] ઘસિટાઊં
ઐસે પ્રભુ હલધર સમુઝાયે * બાલક બહુરિ શોધ સબ લાયે
વ્યોમાસુર માર્યો નઁદલાલા * ભયે મુદિત સબ દેખ ગુવાલા
ધન્ય ધન્ય સબ પ્રભુ કો ભાખે* કહત આજ તુમ હમ સબ રાખે

દો૦ ગાય ગોપ હલધર સહિત, ભયે પરમ આનંદ ।
સાંઝ સમય બનસે ચલે, બ્રજ કો શ્રીનઁદનંદ ॥
સો૦ આયે નંદઅવાસ, પ્રભુ બ્રજવાસી દાસ કે ।
ગયે કંસ કે પાસ, ઋષિ નારદ મથુરાપુરી ॥

નારદ ગયે કંસ કે પાસા * મન મારે મુખ કરે ઉદાસા
આદર કરિ આસન બૈઠાયે * હર્ષિ કંસ મુનિ નિકટ બુલાયે
કૈસો મુખ ઋષિ મન ક્યોં મારે * કહ ચિન્તા મન બઢી તુમ્હારે
નારદ કહી સુનો હો રાઊ * કહ બૈઠે કછુ કરહુ ઉપાઊ
ત્રિભુવન મેં નાહીં કોઉ ઐસો * દેખ્યો નન્દ સુવન મૈં જૈસો
કરત કહા રજધાની ઐસી * ઉપજી તુમ કો બાત અનૈસી[2]
દિન દિન ભયો પ્રબલ બહુભારી * હમ સબ હિતકી કહત તુમ્હારી
તબ બોલ્યો નૃપ ગર્બિત બાની * યહ નારદ તુમ કહા બખાની
યદપિ કહત હો તુમ હિત કેરી * તદપિ બરાબરિ નહીં વહ મેરી
કોટિ દનુજ મો સમ મો પાસા * જિનકો દેખિ સુરન મન ત્રાસા
કોટિ કોટિ જિનકે સઁગ યોધા * જીત સકે કો તિનકે ક્રોધા
તિન કે બલ કહ કહૂં બતાઇ * દેખત જિનકો કાલ ડરાઇ

દો૦ રહત દ્વાર સંતત[3]ખરી, કોટિ ભટન[4]કી ભીર ।
અતિ પ્રચંડ કોદંડધર[5], મહાબલી રણધીર ॥

૧ પૃથ્વી. ૨ અપ્રિય. ૩ હમેશાં. ૪ યોદ્ધાઓ. ૫ ધનુર્ધારી.

सुफलकसुत यह कही सयानी * तब हर्ष्यो नृप सुनि यह बानी
फिरि फिरि कहत हिये गरवाई * प्रात बोलि मारौं दोउ भाई
आधी निशिलौं यह मन कीनो * तब अक्रूर विदा करि दीनो
पर्यो सेज आलस जिय जानी * सेवा करन लगीं सब रानी
नेक पलक लागी झपकाई[1] * लखे सुपन बलराम कन्हाई
काल सरिस दोउ देख डराने * झिझकि[2]उठ्यो भरम्यो ससकानो[3]
देख्यो जागि तहां नहीं दोऊ * चकित भई रानी सब कोऊ
बूझन लगीं सबै अकुलाई * कह झिझके सपने नृपराई
दो० महाराज झिझके कहा, सपने आज सकाय ।
कहिये कोके शोच अति, जीमें[4] रह्यो समाय ॥
सो० तब मनमें सकुचाय, सहजहि रानिनसों कह्यो ।
भेद न भयो जनाय, मन शंका उर धकधकी ॥
सावधान प्रतिपाल करावे * जहं तहं योधा सकल जगावे
श्यामरामभय पलक न लावे * अंतर शोच न प्रगट बनावे
जाग्यो आप संग सब नारी * भई याम निशि युग तें भारी
बैठत कबहुं उठत अकुलाई * ठाढो होत कबहुं अंगनाई
घरियाली सों पूछि पठावे * बार बार निशि खबर मंगावे
शोचत सब प्रातहि कह करि है * कोध भर्यो नृप का शिर परि है
कती घरी निशि गणुकन बाकी * इक (२) क्षणु युग यह गति ताकी
कहत व्रजहि धौं काहि पठाऊं * जासों कहि नंदसुवन मंगाऊं
पठवौं अक्रूरहिं को जाई * ल्यावैं व्रज तें हरि दोउ भाई
इत देख्यो सपनो नँदराई * बल मोहन कहुं गये हिराई[5]
ग्वाल बाल रोवत पछिताहीं * कहत श्याम तौ अब व्रज नांहीं
संगहि खेलत रहे हमारे * निठुर होय कहुं अंत सिधारे
दो० दूत एक कोउ आयके, संग ले गयो लिवाय ।
वाही के दोउ हुवै गये, व्रजबासिन बिसराय ॥
सो० अति व्याकुल नंदराय, मुरझि परे धरणी सुनत ।

१ झोकुं. २ चमकी उठ्यो. ३ शंकाशील. ४ मनमां. ५ खोवाई गया.

વિવસ યશોદા માય, શ્યામબિરહવ્યાકુલખરી ॥
વ્યાકુલ નર નારી બ્રજવાસી * પશુ પક્ષી સબ પરમ ઉદાસી
રોવત ગિરત ધરણિ દુખ પાગે * અતિ અકુલાય નંદ તબ જાગે
ધકધકાતે ઉર સવત[1] નયન જલ * સુત અંગ પરસંન લાગે શીતલ
સસકત સુનત અતિહિ અતુરાની * કહ ભરમે પૂછત નંદરાની
નન્દ નહીં કછુ ભેદ જનાયો * શ્યામહિં લખિ ધીરજ ઉર આયો
અતિ પ્રભાત રવિ ઉગન ન પાયો * સુફલકસુત[2] ઉન કંસ બુલાયો
સુનતહિ દ્વારપાલ ઉઠિ ધાયો * સોવત તે અક્રૂર જગાયો
કહ્યો બેગિ ચલિયે નૃપપાસા * સમઝિ મંત્ર નિશિ ચલ્યો ઉદાસા
ઠાઢો નૃપતિ દ્વારહી પાયો * દેખત દૂરિહિ તે શિર નાયો
અતિ આદર કરિ નિકટ બુલાયો * સિરોપાવ નૃપ તુરત મંગાયો
અક્રૂરહિ નિજ કર પહિરાયો * બહુત કૃપા કરિ બચન સુનાયો
લ્યાવહુ નન્દ મહર સુત દોઊ * તુમસમ ઔર ચતુર નહીં કોઊ

દો૦ મુખહરષ્યો અક્રૂર સુનિ, હૃદય ગયો બિલખાય[3] ।
અસુરત્રાસ જિયમેં પર્યો, બચન કહ્યો નહીં જાય ॥

સો૦ દીન્હો રથહિ ચઢાય, જાહુ બેગિ બ્રજ નૃપ કહ્યો ।
લૈ આવહુ દોઉ ભાય, અબહિં વિલંબ ન કીજિયે ॥

તબ અક્રૂર કહ્યો કર જોરી * સુનહુ દેવ બિનતી ઈક મોરી
બલ મોહન પ્રાતહિ દોઉ ભૈયા * બન કો જાંય ચરાવન ગૈયા
જો ઉનકો ઘરમેં નહીં પાઊં * જાતે પ્રભુ યહ બાત સુનાઊં
આજ નન્દગૃહ બસિહૌ જાઈ * પ્રાતહિ લૈ આવહું દોઉ ભાઈ
ઐસે જબ અક્રૂર જનાયો * કંસ બાત યહ માનિ પઠાયો
શીશ નાય તબ રથ ચઢિ હાંક્યો * સુફલકસુત બ્રજ સમ્મુખ તાક્યો
બહુ પ્રશંસિ સબ મલ્લ બુલાયે * ચાણૂરાદિ સકલ ચલિ આયે
તિનસોં કહ્યો સુનો સબ વીરા * બ્રજમેં રહત જુ નન્દ અહીરા
કહિયત બલી તાસુ સુત દોઊ * રામકૃષ્ણ જિન કહૈં સબ કોઊ
બહુત અસુર મેરે ઉન મારે * તાતે હૈ વે શત્રુ હમારે

૧ સ્રવે છે, આંસુ ટપકે છે ૨ સુફલ્કના પુત્ર અક્રૂર ૩ સંતાપ કરે છે

ઉનકો મૈં મધુપુરી બુલાયો * સુફલકસુત કો લેન પઠાયો
ઉન કો મતિ જાનો તુમ બારે[1] * હૈં વે મહા કઠિન બલ ભારે
દો૦ રંગભૂમિ તાતેં રચો, ચિત્ર બિચિત્ર બનાય ।
સાવધાન હ્વૈકે તહાં, રહો મલ્લ સબ જાય ॥
સો૦ ઊંચો એક મચાન[2], તહાં ઔર સુન્દર રચૌ ।
જહાં અસુર પરધાન, બૈઠૈં સબ મેરે નિકટ ॥
યોધા ઔર અનેક બુલાવો * સાવધાન કરિ સબ બૈઠાવો
તાતે ઔર પૌર કે બાહર * રહે કુવલયા ગજ તિહિ ઠાહર
રાખો દ્વાર તીસરે જાઇ * ગરુવ કઠિન અતિ ધનુષ ધરાઈ
બહુ ભટ તહાં રહૈં રખવારી * અસ્ત્રશસ્ત્રધારી બલ ભારી
ઐસે સજગ રહો સબ કોઊ * જબ આવૈં વે બાલક દોઊ
પ્રથમ ધનુષ ઉનસોં ચઢવાવો * ઉન્હેં કહો યહ ધનુષ ઉઠાવો
જબ વે ધનુષ ઉઠાવૈં નાહીં * ઘેરિ લેહુ ઉનકો તિહિ ઠાહીં
તાહી ઠૌર માર દોઉ લીજ્યો * ભીતરલોં આવન નહીં દીજ્યો
જો કદાપિ હ્યાંતેં ચલિ આવૈં * તો ગજતે આવન નહીં પાવૈં
ડારો ગજ કે ચરણ રુંદાઇ[3] * તુમકો રાખત અબહિં જનાઇ
જો છલ બલ કરિકૈ બચિ આવૈં * રંગભૂમિ આવન નહીં પાવૈં
તો સબ મલ્લ માર ઉન લેહૂ * મો સમીપ આવન નહીં દેહૂ
દો૦ ઠૌરહિ ઠૌર સજાયકૈ, સજગ રહો ઇહિ ભાંત ।
જિહિં તિહિં બિધિ મારો ઉન્હેં, નહીં દૂસરી બાત ॥
સો૦ મનૈં મન મૌજ બઢાય, ઐસો આયસુ દે સબન ।
ગયો સદન નૃપરાય, સુનહુ કથા અક્રૂર કી ॥

અથ અક્રૂર આગમન લીલા

સુફલકસુત મન શોચ અપારા * હૈં નૃપ કંસ બડો હત્યારા
મંત્ર કિયો મિલિ મેરે સાથા * પઠયો મોહિં લેન બ્રજનાથા

[1] નાના બાળક. [2] મં... [3] ...ખજો

કૈસે આનિ દેઉં મૈં જાઈ * મો દેખત મારૈ દોઉ ભાઈ
નગર નિકસિ રથ કીન્હોં ઠાઢો * પર્યો બિચાર હૃદય અતિ ગાઢો
ગજ મુષ્ટિક ચાણૂર સુમિરિકૈ * આયો નીર લોચનન ઢરિકૈ
અતિ બાલક બલરામ કન્હાઈ * કહા કરોં કછુ નાહીં બસાઈ
મોહિં મારિ અરુ બન્દિ કરાવૈ * યહ બિચાર કરિ રથ ન ચલાવૈ
પુનિ પુનિ કૃષ્ણ હૃદય મેં ધ્યાવૈ * ચલત ફિરત કછુ બનિ નહીં આવૈ
પ્રભુ કૃપાલ સબ અંતર્યામી * સુફલકસુત મન પૂરણ કામી
સુમિરત કૃષ્ણ હૃદય યહ આઈ * વે શ્રીપતિ પ્રભુ ત્રિભુવનરાઈ
અખિલ જગત કે કારણ કર્તા * ઉત્પતિ પાલન અરુ સંહર્ત્તા
ભૂમિભાર કારન અવતારા * કો જાનૈ ગુણરૂપ અપારા

દો૦ ધન્ય કંસ જિન મોહિં બ્રજ, પઠયો લેન ગોપાલ ।
જાય રૂપ વહ દેખિહોં, નિગમ નેતિ નંદલાલ ॥
સો૦ યહ વિચારે ઉર આન, રથ હાંકયો અક્રૂર તબ ।
ભયો શકુન શુભવાન, મૃગગણ આયે દાહિને ॥

દાહિને દેખિ મૃગન કી માલા * સુફલકસુત ઉર હર્ષ વિશાલા
કહત આજ દિન શકુનન જાઈ * ભુજ ભરિ મિલિહોં પ્રભુ સુખદાઈ
શ્યામ સુભગતનુ પરમ સુહાવન * ઈંદુવદન ત્રયતાપ નશાવન
અંગ ત્રિભંગ કિયે ગોપાલા * સારંગહૂ[1] તે નયન બિશાલા
મોર મુકુટ કુણ્ડલ બનમાલા * કરિ કાછની પટ પીત વિશાલા
તનુ ચંદન કી ખૌર બનાયે * નટવર ભેખ મનોજ લજાયે
હ્વૈ હૈં ગૈયન કે સંગ ઠાઢે * ગ્વાલનમધ્ય મહાછબિ બાઢે
સો દરશન લખિ હોવ સનાથા * ધરિહોં જાય ચરણપર માથા
જે શુભ ચરણ પિતામહ[2] ધ્યાવૈં * મહિમા જિનકી બેદ બતાવૈં
જિન ચરણ કમલા રતિ માની * શંભુ ધર્યો શિર જિનકો પાની[3]
સનકાદિક નારદ યશ ગાવૈં * જિન ચરણન યોગી ચિત લ્યાવૈં
બલિ જિનકી મર્યાદ[4] ન પાઈ * હારિ માનિ નિજ પીઠ નપાઈ[5]

દો૦ શિલા[6] શાપ મોચન કરન, હરન ભક્ત ઉર પીર ।

૧ મૃગ કર્તાંય. ૨ બ્રહ્મા. ૩ ગંગાજી. ૪ અંત. ૫ મપાવી ૬ અહલ્યા.

આજ દેખિહૌં તે ચરણ, સકલ સુખનકી સીર ॥
સો૦ અરુણ કંજ[1]કે રંગ, અંકિત અંકુશ કુલિશ[2]ધ્વજ ।
ગોપબાલકન સંગ, ગો ચારત બન પાઇહૌં ॥
પરિહૌં જાય ચરણ પર જબહીં * ભુજન ઉઠાય ભેંટિહૈં તબહીં
પરસત ઉર આનંદ ઉપજૈ હૈં * અંગન પુલકિ તનૂરુહ[3] એહૈં
દેખત દરશ પરમ સુખ હ્વૈ હૈં * પ્રેમ સલિલ લોચન ભરિજૈ હૈં
કુશલ પૂછિહૈં મોહિં સુખદાની * કહિ નહીં સકિહૌં ગદગદ બાની
બારહિં બાર બચન મૃદુ કૈહૈં * સુનિ સુનિ શ્રવણ પરમ સુખ પૈહૈં
યોં અક્રૂર ધ્યાન મેં અટકયો * ભૂલ્યો પંથ ફિરત રથ ભટકયો
હરિઅનુરાગ ભર્યો ઉર માહીં * નહીં દેહ કી સુધિ કછુ નાહીં
સાંઝ ભઈ ગોકુલ નહીં પાયો * નહીં જાનત કો હૌં કહઁ આયો
કિન પઠયો કહુ જાત ન જાની * રથ બાહન કી સુરતિ ભુલાની
ભયો હર્ષ ઉર પ્રેમ વિશાલા * દશહુ દિશિ પૂરણ ગોપાલા
હરિ અંતર્યામી સબ જાની * ભક્તબછલ[4] હૈ જિનકી બાની
ભક્તભાવ કરિ જો કોઉ ધ્યાવૈં *મિલત તિન્હૈં નહીં બિલમ[5] લગાવૈં
દો૦ ગ્વાલ સંગ વૃન્દાબિપિન, ચારત ધેનુ સુજાન ।
ચલે હરષિ હલધર સહિત, ભક્તહેત જિય જાન ॥
સો૦ યમુન પાર કરિ ગાય, ગૌરી ગાવત હરષિ હરિ ।
ગાયન તહઁા મઁગાય, લાગે ગો દોહન કરન ॥
ગાયન દુહન લગે સબ ગ્વાલા * આપહુ દુહત ભયે નઁદલાલા
ભક્તહેત યહ સુખ ઉપજાયો * તહઁા દરશ સુફલકસુત પાયો
રહિ ન સકયો રથપર સુખબ્યાકુલ* ઉતરિ પર્યો ભૂપર અતિ આકુલ
ભયો મનોરથ મનકો ભાયો * દૌરિ શ્યામ ચરણન શિર નાયો
પુલક ગાત લોચન જલધારા * હૃદય પ્રેમ આનંદ અપારા
કૃપાસિન્ધુ કરિ કૃપા ઉઠાયો * ભક્ત હેતુ મિલિ કણ્ઠ લગાયો
ભયો જુ સુખ સો સોઈ જાને * બ્રજબાસી બિહિ ભઁાતિ બખાને
જો અક્રૂર ચિરિત મન કીનો * તૈસિય ભઁાતિ દરશ હરિ દીનો

૧ કમળ. ૨ વજ્ર ૩ રૂંવાટા. ૪ ભ તવત્સલ ૫ વિલંબ.

મધુર બચન શ્રવણુન સુખદાઈ * પુનિ પુનિ પૂછત કુંવર કન્હાઇ
આનન ચારુ નિરખિ સુખકારી * તબ બોલ્યો અક્રૂર સભારી
કુશલ નાથ અબ દરશ નિહારી * દૈત્યદલન ભક્તનહિતકારી
ભેદહિ ભેદ કંસ કી બાની * સુફલકસુત સબ પ્રગટ બખાની
દો૦ સુનત બચન અક્રૂર કે, મુસકાને બ્રજનન્દ ।
ફરકિ ભુજા ભૂભારકી, ટારન અસુરનિકન્દ ॥
સો૦ મિલે રામ પુનિ આય, પરમ પ્રીતિ અક્રૂર સોં ।
ઉર આનંદ ન સમાય, વાસુદેવ દોઊ નિરખિ ॥
કહિ કહિ ઉઠત ઇહૈ નંદલાલા * હમહિં બુલાયો કંસ ભુઆલા[૨]
લેબે કો અક્રૂર પઠાયે * કાલ્હિહિ કરિ અતિ કૃપા મઁગાયે
સુનતહિ ભયે ચકિત સબ ગ્વાલા* કહા કહત હૈં મદનગોપાલા
ભયે પ્રેમબશ મતિ અકુલાની * ભરિ આયો નૈનન મેં પાની
નિરખિ સબનકો મુખ સુખદાની* તબ બોલે કરિ શ્યામ સયાની
ચલહુ કાલ્હિ દેખહિં નૃપ કંસા * મતિ આનો જિયમેં કછુ સંસા
યહ કહિ ચલે હરખિ બ્રજબાલન * કછૂ હરષ કછુ સંશય ગ્વાલન
અતિ કોમલ બલરામ કન્હાઇ * હઁસિ લીને અક્રૂર ઉઠાઈ
સુમનહુ તે હરુવે સુખદનિયઁા * દોઉ લસત સુફલકસુત કનિયઁા
ગ્વાલ સકલ લીનો રથ ડોરી * પહુઁચે આય સકલ બ્રજખોરી
લખિ જહઁ તહઁ બ્રજલોગ ચકાને[૩]* કંસ દૂત સુનિ નન્દ સકાને[૪]
સપનો સમુઝિ શોચ ઉર છાયો * મન મન કહત કહાઁ ધોં આયે।
દો૦ આતુર ઉઠિ આગે ચલે, લેન નન્દ ઉપનન્દ ।
દેખન ધાયે ઘરનતે, સુનત નારિનરબૃન્દ ॥
સો૦ શ્યામરામ ઉરલાય, સ્યંદન[૫] તજિ સુફલકસુવન ।
આવત લખિ નઁદરાય,ભયે હરષ બિસ્મય વિવશ ॥
સાદર તિનકો શીશ નવાયે * કુશલ પ્રશ્ન કરિ ગૃહ લૈ આયે
ચરણ ધોય બૈઠક શુભ દીની * વિવિધ ભાઁતિ ભોજન વિધિ કીની
સંકર્ષણ અરુ કુઁવર કન્હૈયા * મિલિગયે અક્રૂરહિ દોઉ ભૈયા

૧ નોમાયમાન મુખ. ૨ ભુપાલ. ૩ નવાઇ પામ્યા ૪ શંકા પડી. ૫ રથ.

ક્ષણક હોત નહીં નેક નિયારે * મનહું દુલાર ઉનહિં પ્રતિપારે
તમ અક્રૂર સગ લૈ દોઊ * ભોજન કિયો લખત સબ કોઊ
હરિ ઇત ઉત ફેરત નહિં આઁખેં * બ્રજલોગ મનહિં મન ભાખેં
ઉઠે અઁચે[1] તબ પાન ખવાયે * આદર સહિત પલઁગ બૈઠાયે
પુનિ કર જોરિ નન્દ યોં ભાખ્યો * કહા કૃપા કરિ પગ પ્રત રાખ્યો
તબ ઐસે અક્રૂર સુનાયો * બલ મોહન કો નૃપહિ બુલાયો
તુમકો કહ્યો સંગ લૈ આવૈં * સુનિ સુનિ ગુણ મેરે મન ભાવૈં
દેખન કો અભિલાષ જનાયો * તાતેં વેગહિં પ્રાત બુલાયો
બ્રજ કે લોગ સુનત યહ બાની * ભયે ચકિત સુધિ બુધિ હિરાની

દો૦ ચકિત નન્દ યશુમતિ ચકિત, મનહીં મન અકુલાત ।
હરિ હલધર કો સૈન દે, સબૈ ભુલાવત જાત ॥
સો૦ માયા રહિત મુકુન્દ, યોગ વિયોગ જાકે નહીં ।
સદા એક આનન્દ, અવિગતિ અવિનાશી પુરુષ ॥

પ્રેમ ભક્તકો કછુ ઉર લાજા * કીનો ચહૈ ભૂમિસુરકાજા[2]
જાતે નહીં કાહૂ તન હેરત * બોલત નહીં નૈન નહીં ફેરત
મનુ પહિંચાન કબહુંકી નાહીં * લખિ લખિ સબ ડરપત મનમાહીં
હરિ સુફલકસુતસોં મન લાયો * યહૈ કહત નૃપ હમહિં બુલાયો
હુતી સાધ[3] હમહૂં મન માહીં * કબહું નૃપતિ બોલ્યો ક્યો નાહીં
હંસિ હંસિ ઐસે કહત મુરારી * યહ સુનિ બિકલ સકલ નરનારી
શ્યામ નહીં કછુ મનમેં આને * ભયે નેહ તજિ તુરત બિરાને
કહતિ પરસ્પર તિય અકુલાઈ * કિતતે આયો યહ દુખદાઈ
મહાક્રૂર અક્રૂર નામ કો * જૈહૈ પ્રાત લિવાય શ્યામ કો
જાન કહત યા સંગ કન્હાઈ * કૈસે આણુ રહેગે માઈ
મિલખિ[4]બચન શોચતિ સબ ઠાઢી * મનહું બિચિત્ર ચિત્ર લિખિ કાઢી
અબ હમ સંગ તુમ્હારે જૈહેં * ભલી ભાઁતિ નૃપ દેખન પૈહેં

દો૦ ઠૌર ઠૌર ઐસી દશા, કહત ન આવત બૈન ।
બઢી શ્યામબિછુરન વ્યથા, ઢરત ઉમઁગ જલ નૈન ॥

---

૧ આચમન કર્યું. ૨ દ્વિજનું કાર્ય. ૩ ઇચ્છા. ૪ રસતાં. ૫ સારી રીતે

સો० ફિરત વિકલ સબ ગ્વાલ, પૂછત એકહિ એકસોં ।
ચલન કહત નँદલાલ, મનમલીન[1] બ્યાકુલ સબૈ ॥
બ્રજકે લોગ વિકલ સબ દેખૈં * તબ અક્રૂર સબનિ પરિતોખૈ[2]
ચિન્તા મતિહિ કરો મનમાહીં * ઇનકો કછૂ ઔર ડર નાહીં
ભંજન ધનુષ યજ્ઞ કે કાજા * મધુપુરિ ઇનહિં બુલાયો રાજા
વ્યાકુલ મહરિ યશોમતિ ધાઇ * આતુર પરી ચરણ પર આઇ
સુફલકસુત મૈં દાસી તુમ્હારી * સુનૌ કૃપા કરિ વિનય હમારી
સંતનધામ પરમ ઉપકારી * સુનિયત કીરતિ બડી તિહારી
બડે દુખન મેં યહ પ્રતિપારે[3] * રામ શ્યામ પ્રાણનતે પ્યારે
ધનુષ તોર કહ જાનૈં બારે * મૈંન કબ દેખે મટક અખારે
રાજસભા કો યહ કહ જાને * કબ ઇન નૃપજુહાર પહિંચાને
રાજઅંશ અપનો સબ લીજે * ઔર કહૌ બરૂ અધિકે દીજે
જાહુ નંદ ઉપનન્દહિ લૈકૈ * મૈં કહ કરૌ સુનતકો દૈકૈ
હૈ અક્રૂર તુમ્હારો નામા * નગર કહા લરિકન કો કામા
દો० કહા ધનુષ યહ દેખિહૈં, બાલક અતિ અજ્ઞાન ।
કિયો નૃપતિ કછુ કપટ યહ, પરત મોહિં યોં જાન ॥
દો० દેહુઁ નહીં હૌં જાન, મૈં નિધની[4] કે શ્યામ ધન ।
લેહુ કંસ વરુ પ્રાન, કો જીવૈ નँદનન્દ બિન ॥
કહતિ બિલખિ હરિસો દુખભારી * ક્યૌં મોહન મમ છોહ[5] બિસારી
દુખિત જાનિ અપની મહતારી * મથુરા જાહુ ન મૈં બલિહારી
યે અક્રૂર ક્રૂર કૃત રચિકે * આયે તુમ્હે લેન રથ સજિકે
તિરછી ભઇ કરમ ગતિ આઇ * યહ ધૌ બિધના કહા બનાઇ
મોસી માત મહર સોં તાતા * કહત રહત ક્ષણ ક્ષણ દોઉ ભ્રાતા
તિહિ સુખ જાન કહત હો પ્યારે * કૈસે રહિહૈં પ્રાણ હમારે
મૈં બલિ ઐસી જિય મતિ ધારો * મથુરા મેં કહ કાજ તિહારો
નિરખિ રૂપ યશુમતિ અકુલાઇ * બ્યાકુલ પરી ધરણિ મુરઝાઇ
કહિ અબ લેવૈં પ્રાણ કન્હૈયા * હ્વૈકૈ નિઠુર તજત હૈ મૈયા

૧ મનમા દુઃખી ૨ સાન્તના આપી ૩ ઉછેર્યા ૪ ગરીબડી ૫ દયા

કર્યો અક્રૂર ગોકુલહિ આયો * મેરે પ્રાણ લેન કો ધાયો
નામ અક્રૂર ગુણ ક્રૂર તુમ્હારા * કરિહૌ સૂનો ભવન હમારા
રોવત બદન રોહિણી મૈયા * બ્રજકે જીવન યે દોઉ ભૈયા

દો૦ ભયે નિઠુર અક્રૂર મિલ, ધરહૂ આવત નાહીં ।
કહા કરોં કાસોં કહોં, કો રાખે ગહિ બાહીં ॥

સો૰ અતિબ્યાકુલ બ્રજવામ, જહાઁ તહાઁ બિલખી[1] કહૈં ।
ચલન ચહત ઘનશ્યામ, ધિકૂજુ રહૈં સખિ પ્રાણ તન ॥

કહઁ વહ સુખ હરિકો સઁગ સજની * વિવિધ બિલાસ શરદકી રજની
હરિમુખશશિ શીતલ સુખકારી * ચખચકોર[2] લખિ રહત સુખારી
કહઁ વહ સુન્દર હરિ ગરબાહીં[3] * પિયત અધરરસ મન ન અઘાહીં[4]
જગ ઉપહાસ સહ્યો જિહિ લાગી * કુલ અભિમાન લાજ સબ ત્યાગી
છુટયો ચહત સો હમસોં આલી * કરી કઠિન બિધિ કરમ કુચાલી
કહૂઁ સખી ફિરિ કબહુઁ ઐસે * મિલિહૈં અબ મિલિયત હૈં જૈસે
કહિહૈં બહુરિ બાત હઁસિ કબહીં * લાગત પરમ નિઠુર મોહિં અબહીં
બિરહાનલ અગ્નિહુતે તાતી * બિછુરત શ્યામ પીર અતિ છાતિ
ન્યાયહિ સખી નાગરી નારી * જરત બિરહ ઉર અમિત પ્રચારી
અબ સહિહૈં ઐસો દુખ પ્રાના * નિશિ દિન કરિ ઉર વજ્ર સમાના
એક કહત કૈસે હરિ જૈહૈં * યશુમતિ પૈ સખિ જાન ન પૈહૈં
કહ કરિ હૈ અંક્રૂર હમારો * ફિરિ જૈહૈ કરિ મુખ નિજ કારો

દો૦ હમ તજિ હરિ નહીં જાઇહૈં, મોહિં જીય વિશ્વાસ ।
કહા લેહિંગે મધુપુરી, છાઁડિ યશોમતિ પાસ ॥

સો૦ ધર્યો તનક જબ ધીર, સુનિ તાકી બાની સબન ।
સો જાને યહ પીર, જો રઁગરાતી શ્યામ કે ॥

કરત નન્દ ઉપનન્દ બિચારા * કરિયે કહા કૌન ઉપચારા
કો જાનૈ કહ નૃપ મન માહીં * નૃપ આયસુ મેટયો નહીં જાહીં
અતિ બાલક બલરામ કન્હાઈ * ભયે શોચવશ અબ નઁદરાઈ
તબ બોલ્યો યક ગોપ પુરાનો * પ્રભુપ્રભાવ ઉર રાખિ સયાનો

૧ રડતી, દુખી. ૨ ચક્ષુરૂપિ ચકોર. ૩ ગળે હાથ મૂકીને ૪ તૃપ્ત થાય.

કહત કિ ગો મન મેં યહ આવે * સોઈ કરો જો શ્યામહિ ભાવ
ઇનકો બાલક કરિ મતિ જાનો * કહિ ગયે ગર્ગ સોઇ પરમાનો
યે કરતા હરતા સબહી કે * ભાર ઉતારનહાર મહી કે
જિન ગિરિ કર ધરિ બ્રજહિ બચાયો* બહુરિ હમૈં બૈકુણ્ઠ દિખાયો
જાહિ ગયો સુરપતિ ગિરનાઈ * લ્યાયો નાથિ કાલિઅહિ[1] જાઈ
કરુણા ધામ દેખિ પ્રભુતાઈ * કરત હતે સબ તુમહિં બડાઈ
કહા કંસ તાકો ભય માનૈ * ઇનકી મહિમા યેહી જાનૈ
કિતક ધનુષ હરિ તુરત ચઢૈહૈ * દેખત ઇનહીં કંસ સુખ પૈહૈં

દો૦ જો કરિ હૈ કછુ કપટ તો, સબ સમરથ ગોપાલ ।
હરિ હલધર ભૈયા ઉભૈ, યે કાલહુ કે કાલ ॥
સો૦ હરષે સબૈ અહાર, હરિપ્રતાપ ઉરમેં સમુઝિ ।
સબ લાયક બલવીર, ધીર ધરૌ યહ જાનિ કૈ ॥

બાર બાર યશુમતિ અકુલાઈ * કહત રહો સુત કુઁવરકન્હાઈ
અબહીં તાત બહુત તુમ બારે[2] * મથુરા બસત મલ્લ હત્યારે
ક્યોં બલરામ કહત તુમ નાહીં * તુમ બિન લાલ માય મરિ જાહીં
કહત રામ સુન યશુમતિ મૈયા * તૂ મતિ બારો જાન કન્હૈયા
મતિહિ કંસ ભય વ્યાકુલ હોહી * એક ભરોસો હરિકો મોહી
પ્રથમહિં બકી કપટ કરિ આઇ * અતિહિ પ્રબલ બિષ કુચ[3] લપટાઈ
ચારહિ દિનકે તબહિં કન્હાઈ * તો દેખત હી તાહિ નશાઈ
શકટ તૃણાવ્રત વત્સ અન્યાઈ * અઘ અરિષ્ટ કેશી દુખદાઇ
એકહિ પલ મેં સકલ સઁહારે * બિષજલતે સબ સખા ઉબારે
ગોવર્દ્ધન જિન કરપર ધાર્યો * મહાપ્રલયકો જલ સબ ટાર્યો
હરિ સમ બલી ઔર કોઉ નાહીં * તૂ મત શોચ કરૈ મન માહીં
હમ બાલક કહ તુમહિં સિખાવૈં* ધીર ધરો હમ ફિરિ બ્રજ આવૈં

દો૦ સુનિ ચરિત્ર ગોપાલકે, ઉર આયો અવરોહિ ।
જો કછુ કરૈં સો સત્ય પ્રભુ, આનત હૈ સબ સોહિ ॥

૧ કાળીનાગ ૨ નાના બાળક ૩ સ્તનપર ઝેર લગાવીને.

સો૦ કહ્યો નંદ તબ આય, મેં લૈ જૈહોં સંગ હરિ ।
ધનુષ યજ્ઞ દિખરાય, લૈ અૈહોં તુરતહિં બહુરિ ॥

૧અથ મથુરાગમનલીલા

ઐસેહિ સબકો રાત બિહાની * ભયો પ્રાત ચિરિયા ચુહચાની
મહર કહ્યો સબ ગોપ બુલાઈ * દધિ ઘૃત ભાર સજો બહુ જાઈ
નૃપતિ ભેંટ હિત કરો સૅંજોઈ * હરિકે સંગ ચલો સબ કોઈ
ગ્વાલ સખા યહ સુનિ અકુલાને * ચહત શ્યામ મધુપુરિ નિજ જાને
પર્યો શોર બ્રજ ઘર જહઁ તાઈ * હરિ મુખ દેખન કો સબ ધાઈ
સજત ગ્વાલ ચલબે કો સાજા * ગૈયા ફિરતિ દુહન કે કાજા
કહ્યો શ્યામ અક્રૂરહિ તબહીં * જોતહુ તાત તુરત રથ અબહીં
સુફલકસુત આયસુ૨ જબ પાયો * સહિત સકોચ રથહિ પલનાયો
સુફલકસુત ઢિગતે દોઉ ભાઈ * હોત નહીં ન્યારે કહું રાઇ
દેખતહી યશુમતિ અકુલાની * પરી ધરણિ વિલપતિ બિલલાની
બિકલ કહતિ મોહિં તજો દુલારે * જાત કિયે સૂનો બ્રજ પ્યારે
યહ અક્રૂર ઠગોરી લાઈ * મોહે મેરે બાલ કન્હાઇ
સો૦ યહ સુફલકસુત બુઝિયે, તુમ્હેં હરે મો બાલ ।
વિરધ સમયકી લકુટિયા, મેરે મદનગોપાલ ॥
સો૦ દેખહુ મનહિં વિચાર, લાભ કછુ યામેં તુમ્હ ।
દિયો ધરમ ડર ડાર, ક્રૂર ભયે ઇત આયકે ॥
ચલત જાત ચિતવત બ્રજનારી * વિરહ વિકલ તન સુરતિ વિસારી
જહઁ તહઁ ચિત્રલિખી સી ઠાઢી * નૈનન નીર નદી જિમિ બાઢી
લગત નિમેષ૨કૂલ દોઉ નાહીં * ભ્રમતિ નાવ પુતરી તા માહીં
ઊરધ શ્વાસ સમીર ઝકોરત * ચિત્ર કપોલ તીરતરુ તોરત
કાજલ કીચ કુચીલ કિયે તટ * અધર કપોલ ઊરજ અંચલપટ૩
રહે જહાં તહઁ પથિક જકેસે૪ * ચરણ હસ્ત મુખ વચન થકેસે
શ્યામ બિરહ બ્યાકુલ બ્રજબાલા* નીર હીન જિમિ મીન બિહાલા૫

૧ આજ્ઞા. ૨ આંખનો પલકારો ૩ ઘુંઘટ ૪ હીમના સ્પર્શથી ૫ બેહાલ.

સૂખત અધર બદન મુરઝાને * જનુ હિમ પરસ[1]કમલકુમ્હિલાને
કહતિ પરસ્પર બચન અધીરા * ગદ્‌ગદ બચન ઢરત દ્દગ નીરા
જીવનધન પ્રાણન કો પ્યારો * લિયે જાત અક્રૂર હમારો
સુનહુ સખી અબ કીજે સોઈ * જાતે બહુરિ શૂલ નહીં હોઇ
ગયે દૂર રથ રહ્યો ન જૈહૈ * પુનિ પાછે પછિતાયો ઐહૈ

દો૦ પરિહરિ યશ આશા જિયન, લાજ પંચકી કાન ।
કરિયે વિનતા શ્યામ સોં, સખી સમય પહિચાન ॥

સો૦ હોની હોય સો હોય, પાંય પરસિ હરિ રાખિયે ।
નાતર મરિહૈં રોય, સમય ચૂક ઉર શાલિહૈ ॥

પ્રભુ અન્તરયામી સુખદાની * વિરહ બિકલ ગોપીજન જાની
ચિતયે નયન કમલદલ લોચન * સકલ શોચ સંતાપ બિમોચન
મૃદુ મુસકાનિ ઠગોરી ડારી * શ્યામ ઠગી સબ બ્રજકી નારી
રહગઈ ચિતવત બચન ન આયો * ચઢે શ્યામ રથ અવસર પાયો
હરિકો નામ સુમિરિ મનમાહી * ચઢે અક્રૂર તુરન્ત તહાહીં
દેખત મહરિ યશોમતિ ધાઈ * પુત્ર પુત્ર કહિ ટેર લગાઈ
મોહન નેકુ દેખિ ઈત લેહો * બિછુરત લાલ ભેટ મોહિં દેહો
રાખહુ તાત બોધ કરિ મૈયા * બહુરો ચઢહુ બિમાન કન્હૈયા
લેહુ નિહાર જન્મ કો ખેરો[2] * બહુરો બ્રજ મેં હોત અધેરો
યહ કહિ ગ્વાલ સખનકો ફેરો * અપની ગાય જાય સબ ઘેરો
ઐસે કહિ યશુમતિ બિલખાઈ[3] * કિયે યત્ન બહુ પ્રાણ ન જાઇ
બિલખતિ બિકલ રામમહતારી[4] * અતિ બ્યાકુલ સબ બ્રજકી નારી

દો૦ દેખિ દુખિત બ્રજલોગ સબ, ઔર યશોદા માય ।
તબ હરિ કહિ યહ સુખ દિયો, બહુરિ મિલૈંગે આય ॥

સો૦ ધરણી કે હિતકારી, મથુરાતન ચિતયે બહુરિ ।
કહ્યો દ્દગન સનકારિ[5], રથ હાંકન અક્રૂરસોં ॥

બાર બાર યશુદા યોં ભાખૈ * કોઊ ચલત ગુપાલહિ રાખૈ

૧ હીમના સ્પર્શથી. ૨ સ્થાન ૩ દુખી થઈ ૪ રોહિણીજી. ૫ ઇશારો કરીને

સુફલકસુત બૈરી ભયો આઈ * હરે પ્રાણ ધન બાલ કન્હાઈ
હરહુ કંસ વરુ ગોધન સારો * કૈ કરિ મોહિં બંદિ મેં ડારો
ઐસેહૂ દુખ શ્યામ સભાગે * ખેલહિં મોં નયનન કે આગે
યહ કહિ મહિ લોટત અકુલાની * અતિ હી દુખિત નંદ કી રાની
ગોપીજન બિરહાનલ ડાઢી[1] * રહુ ગઈ પ્રેમ વિયોગિનિ ઠાઢી
જિમિ કુમુદિનિગણ નીરબિહીના * રવિહિ પ્રકાશ ત્રાસતે દીના
શ્યામબિમુખ ક્ષણ(૨)કુમ્હિલાની * બહુરો મિલન કઠિન જિય જાની
બલ બુધિ થકિત સ્રવતજલલોચન * ચલિ નહીં સકીં રહીં મદ મોચન
ગ્વૈંડે લૌં સબ ગઇં બિહાલા * બ્રજ તજિ ગવન કિયો ગોપાલા
લૈ ગયે મધુ અક્રૂર નિકારી * માખી જ્યોં સબ દીન બિડારી[2]
દેખત રહીં થકીં ટકલાઈ[3] * જબલગિ ધૂરિ દૃષ્ટિ મેં આઈ

દો૦ ભયે ઓટ જબ દ્રગન તેં, મૂચ્છિં પરી બિલખાય ।
કહતિ ગયો રથ દૂરિ અબ, ધુરિ ન પરતિ લખાય ॥

સો૦ કહા કરૈં બ્રજ જાય, મન હરિ લૈ ગયો સાંવરો ।
પરત ન આગે પાંય, પાછેહી લોચન લખન ॥

બદન બિકલ બિરહારસ માતી * ભઈ ન પવન સંગ ઉડિ જાની
રજહૂ નહીં બિધાતા આની * જાતીં ચરણકમલ લપટાની
ભઈ નહીં ચક રથ કો અંગા * જાતીં ચલીં તહાં લગિ સંગા
બિછુરે આજ શ્યામ સુખરાશી * તો પરતીત દ્રગન કી નાશી
ઉડિ નહીં ગયે શ્યામ સંગ લાગે * કૃષ્ણ મયી નહીં ભયે અભાગે
રસિક પ્રેમ કે જગત વખાને * રૂપલાલચી સબકોઉ જાને
સો કરની કછુ ઇન નહીં કીની * બ્યાધા મીન કી છબિ હરિ લીની
ધનિ ધનિ મીન પ્રીતિપથ સાંચે * સખિ યે નયન હમારે કાંચે
અબ યે શૂલ સહત જિય શોચત * ઉમગિ (૨) ભરિ (૨) જલમોચત
હરિ બિન અબ લખિયે બ્રજ સૂનો * સમય ચૂક સહિયે દુખ દૂનો
ભઇ અંજાન સબૈ મનમાહીં * કાહુ ચલત ગહ્યો રથ નાહીં
બૃથા લાજ કરિ કાજ બિગાર્યો * મહ્યો દુસહ બિરહાદુખ ભાર્યો

૧ દાઝી, બળી. ૨ ભીવડાવીને કાઢી મૂકી. ૩ એકી નજરે જોઈ રહી.

દો૦ યોં બ્રજતિય પછિતાય સબ, દેખિ યશોદહિ દીન ।
લૈ આઈં સબ નંદ ગૃહ, કૃશ તન બદન મલીન ॥
સો૦ બ્રજતિય પરમઉદાસ, હરિ બિન સુખ સંપતિ સપન ।
રહૈં પ્રાણ ઇહિ આસ, શ્યામ કહ્યો મિલિહૈં બહુરિ ॥
ખગમૃગ વિકલ જહાં તહં બોલૈં * ગાય વત્સ રાંભત સબ ડોલૈં
તરુ બેલી પલ્લવ કુમ્હિલાની * બ્રજ કી દશા ન પરતિ બખાની
ચલે નન્દ ગોપન સંગ લૈકે * બ્રજબાસિન કો ધીરજ દૈકે
બાલસખા હરિ કે સુખદાઈ * દરશન લાગિ ચલે સબ ધાઈ
ઉત અક્રૂર શોચ મનમાહીં * કિયો કાજ મૈં નીકો નાહીં
બલમોહન ભૈયા દોઉ બારે * અતિ કોમલ નવનીતપિયારે
કરિકે જનનીજનક દુખારી * બ્યાકુલ સબૈ ઘોષ કી નારી
મૈં લૈ જાત કંસ પૈ તિનકો * સો દેખત મારૈગો ઇનકો
ધિક્ ધિક્ ધિક્ કુબુદ્ધિ યહ મેરી * જાહું લિવાય ઇન્હૈં બ્રજ ફેરી
કંસ આજ મારૈ બરુ મોહીં * હરિકો જાય દેહું નહીં ઓહીં
યહિ અન્તર યમુના નિયરાઈ * ઠાઢો કિયો તહાં રથ જાઈ
અન્તર્યામી હરિ ભગવાના * ભક્તહૃદયસ શય પહિચાના
દો૦ ભૂખ લગી તબ હરિ કહ્યો, હમૈં કલેઉ દેહુ ।
કરિ યમુના અસ્નાન પુનિ, તાત તુમહું કછુ લેહુ ॥
સો૦ સુનત બચન મૃદુ કાન, સુફલકસુત સુનિ તુરતહી ।
કછુ મેવા પકવાન, ભોજન દુહુ ભૈયન દિયો ॥
આપ સ્નાન કરન મન દીનો * યમુના પૈઠિ સંકલપ કીનો
જબહી શીશ નીર મેં ડાર્યો * તબ અચરજ ઇક ભાવ નિહાર્યો
રામ કૃષ્ણ રથ પર સુખદાઈ * જલ ભીતર શોભિત દોઉ ભાઈ
ચકિત ભયો જલતે શિર કાઢયો * દેખ્યો રથ બાહર સો ઠાઢયો
બહુરો બૂડિ સલિલ મેં પેખ્યો * વૈસોઇ ફેરિ તહાં રથ દેખ્યો
ક્ષણ જલ મેં ક્ષણ પ્રગટ નિહારૈ * પુનિ પુનિ સંભ્રમ બુદ્ધિ વિચારૈં
સ્વપ્ન કિધૌં જાગ્રત યહ હોઈ * કૈ ધોં મો મતિ મેં ભ્રમ કોઈ
કૈ ધોં જલ મેં રથ કી છાયા * કૈ ધોં યહ હરિ કી કછુ માયા

ભયો બિકલ મતિ થિર કછુ નાહીં * દેખન લગ્યો બહુરિ જલમાહીં
જબ અક્રૂર બહુત અકુલાયો * નિજ સ્વરૂપ તહઁ શ્યામ દિખાયો
દેખત ભયો તહાં જલમાહી *, સકલ દેવ ઠાઢે હરિ પાહીં
અસ્તુતિ કરત ચરણ ચિત દીને * નમિત કંધ કર[1] સંપુટ કીને
દો૦ શેષસહસ્રફન મણિનયુત, જગમગજ્યોતિ અનૂપ ।
શ્વેત ચરણપટપીતયુત, રાજત હલધર રૂપ ॥
સો૦ નવનીરદતનશ્યામ,[2] પીતબાસ[3] લાવણ્યનિધિ ।
ભુજ પ્રલંબ અભિરામ, શેષ અંક હરિ સોહીં ॥
ચારુ અરુણ પંકજ દલ નૈના * ચિતવન ચારુ ચારુ મૃદુ બૈના
ચારુ તિલક બર ભાલ બિરાજૈ * ચારુ કુટિલકુન્તલ[4]છબિ છાજૈ
ચારુ તિલક નાસિકા સુહાઇ * ચારુ કપોલ અધર અરુણાઈ
સુન્દર શ્રવણ ચિબુક દરગ્રીવા * ચારુ બસન બિદ્રુમન છબિસીવા
ઉર બિશાલ શ્રી ચિહ્ન બિરાજૈ * ઉદર સુધર રોમાવલિ રાજૈ
નાભિ ગઁભીર ક્ષીણ કટિદેશૂ * ભુજ બિશાલ બર ચારુ સુબેશૂ
જંઘ ગુલ્ફ[5]અતિ ચારુ સુહાઈ * પદ કમલન નખ શશિ છબિ છાઈ
નખ શિખ અનુપમ રૂપ બિરાજૈ * દિવ્યાભરણ સકલ અઁગ છાજૈ
કુંડલ મુકુટ જટિત મણિમાલા * મુક્તમાલ બનમાલ વિશાલા
યજ્ઞોપવીત પીતામ્બર કાંધે * કૌસ્તુભમણિ અગન વર બાંધે
કરપલ્લવન મુદ્રિકા રાજૈ * શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ બિરાજૈ
ક્ષુદ્રઘંટિકા અતિ દ્યુતિકારી * મણિન જટિત નૂપુર છબિ ભારી
દો૦ નન્દ સુનંદાદિકન તે, દિવ્ય પારષદ આહિં ।
કર જોરે ઠાઢે સબૈ, પરિચર્યા કે માહિં ॥
સો૦ ઠાઢી જોરે હાથ, માયા નિજ માયા સહિત ।
ભક્તિ ભક્ત કે સાથ, અંબરીષ પ્રહ્લાદ બલિ ॥
શિવઅજસહિત શિવા અરુ બાની * સનકાદિક નારદ અરુ જ્ઞાની
ભક્તન સહિત સુરાસુર જેતે * કર જોરે ઠાઢે સબ તેતે

---

૧ હાથ જોડીને. ૨ નવાવાદળ જેવા શ્યામ શરીર. ૩ પીતાંબરધારી. ૪ વાંકડીયા વાળ ૫ ઘૂંટણ

ચન્દ્ર કુબેર બરુણ દિગપાલા * મનુ વિશ્વકર્મ ધર્મ યહ કાલા
બંદન કરત, ચરણ ધરિ માથા * ગાવત બેદ સકલ ગુણગાથા
જલ મેં લખિ અક્રૂર ભુલાન્યો * કૃષ્ણ પ્રભાવ પ્રગટ સબ જાન્યો
ચિન્તા સકલ ચિત કી નાશી * જાન્યો કૃષ્ણ બ્રહ્મ અવિનાશી
મોહિ કૃપા કરિ દર્શન દીનો * તહઁ પ્રણામ સુફલકસુત કીનો
અતિ આનંદ બઢયો મનમાહી * અસ્તુતિ કરન લગ્યો તિહિઠાહીં
ધન્ય ધન્ય પ્રભુ અંતર્યામી * નારાયણ ત્રિભુવન કે સ્વામી
સકલ વિશ્વ તુમહી વિસ્તારો * વિશ્વરૂપ હૈ રૂપ તુમ્હારો
નિર્ગુણ નિર્વિકાર અવિનાશી * લીલા સગુન ગુણન કી રાશી[1]
પ્રભુ તુમ સબ દેવન કે દેવા * જાને કૌન તુમ્હારો ભેવા[2]

છં૦ કો જાને તુમ્હરો ભેવ હરિ, તુમ સકલ દેવમયી પ્રભો ।
આદિ કારણ સબહિકે તુમ, વિશ્વ સબ તુમ્હરો વિભો ॥
નાગ નર સુર અસુર અગ જગ દાસ સબ તુમ્હરો હરિ ।
રહત માયા વશ તુમ્હારી, જાહિ તુમ જેહિ વિધિ કરી ॥
યોગ યજ્ઞ અનેક કર્મન, કરિ તુમ્હૈ સબ ધ્યાવહીં ।
જૈસે જાકો ભાવ તૈસો તુમહિ તે ફલ પાવહીં ॥
અતિ અગાધ અપાર તુમ ગતિ, પાર કાહૂ નહીં લહ્યો ।
શુમ્ભુ શેષ ગણેશ બિધના, નેતિ નિગમનહૂ કહ્યો ॥
ભક્તહિત ધરિ વિવિધ તન તુમ, ચરિત અદ્ભુત વિસ્તરો ।
મચ્છ કચ્છ બરાહ વપુ હ્વૈ વેદ ગિરિ તુમ ઉદ્ધરો ॥
હોય નરહરિ ભક્ત પ્રણ કરિ, શરણ હિત વામન ભયે ।
ભ્રુગુબ શમણિ[3] અભિરામ તનુ ધરિ, માનમય ક્ષત્રી હયે ॥
રામ રૂપ નિપતિ રાવણ, અરુ વિભીષણ નૃપ કિયો ।
કંસઅરિ યદુબંશ ભૂષણ, કૃષ્ણ વપુ છબિનિધિ લિયો ॥
બોધરાય[4] દયાલ કલકિ હિંસાદિ કર્મ ન ભાવહીં ।
નિષ્કલંક મલેચ્છહા[5], દશરૂપ શ્રુતિ તબ ગાવહીં ॥

દો૦ તવગુણરૂપ અનન્ત પ્રભુ, હોં અજાન જગદીશ ।

૧ ગુણનો સમૂહ ૨ ભેદ, રહસ્ય ૩ પરશુરામ. ૪ બુદ્ધરૂપ (ની પા) ૫ મ્લેચ્છને હણનાર .

યોં અસ્તુતિ અક્રૂર કરિ, નાયે, પદપર શીશ ॥
સો૦ તબહિં શ્યામ સુખદાય, અંતરહિત જલતેં ભયે ।
નિકર્યો અતિ અકુલાય, તબ જલતે અક્રૂર મુનિ ॥
લખી કૃષ્ણ કી જબ પ્રભુતાઈ * બાઢ્યો હર્ષ અતિ ઉર ન સમાઈ
ભૂલે નેમ ન કછુ કહિ જાઈ * મગન ધ્યાન બલરામ કન્હાઈ
કહત મનહિં મન યહ અબિનાશી* પૂરણબ્રહ્મ સકલ ગુણરાશી
હરણ કરણ સમરથ ભગવાના * નાહિંન ઇન સમાન કોઊ આના
કિતક કંસ ભેદી ઉરસંશા * યે કરિહૈં તાકો નિરવંશા
ચઢ્યો હાંકિ રથ તબ હર્ષાઈ * નંદ ઉપનંદ મિલે તહું આઈ
હરિ અક્રૂરહિ બૂઝત જાહીં * કરિ સયાન મન મન મુસકાહિં
કહો તાત તુમ અબ હર્ષાને * પ્રથમહિં કછુ બહુત મુરઝાને[1]
કહો સાંચ હમસોં મોઇ બાની * તબ અસ્તુતિ અક્રૂર બખાની
ધન્ય ધન્ય પ્રભુ ધનિ શ્રીકંતા[2]* ગુણન અગાધ અનાદિ અનન્તા
નિગમ નેતિ કહિ જાહિ બખનૈ * સહસાનન[3] નિત તવ ગુણ ગાનૈ
કરિકૈ કૃપા જાન નિજ દાસા * દિયો દરશ સંશય સબ નાસા
દો૦ અબ મોહિં પ્રભુ બૂઝત કહા, તુમ ત્રિભુવનકે નાથ ।
કર્તા હર્તા જગત કે, સકલ તુમ્હારે હાથ ॥
સો૦ કહા બાપુરો કંસ, કહા મલ્લ કહ કુબલયા ।
અબ કરિયે નિર્વંસ, બેગ નાથ ઐસે ખલન ॥
મુનિ મોહન સુફલકસુત બાની * ભયે પ્રસન્ન ભક્ત સુખદાની
જાત ચલે રથપર દોઉ ભાઈ * સન્મુખ દૃષ્ટિ મધુપુરી આઈ
તરણિ[4] કિરણ મહલન છબિછાઈ* જગમગાત નભ સુંદરતાઈ
અક્રૂરહિ બૂઝત ઘનશ્યામા * કહિયત હૈ મધુપુરી યે નામા
શ્રવણન સુનત રહત હે જાહી * દેખ્યો આજ દગન તે તાહી
કંચન કોટ કંગુરા સોહૈ * બૈઠે મનહું મદન મન મોહૈ
વન ઉપવન પુરકે ચહું પાહીં * અતિ ભાવત મેરે મનમાહીં
લખિ લખિ હરિ મથુરા કી શોભા * પુનિ (૨) પુલકત હરિ મન લોભા

૧ ગભરાયેલા ૨ લક્ષ્મીપતિ ૩ શેષજી ૪ સૂર્ય.

તહાઁ જન્મ જિય મેં કરિ જાને * તાતેં અધિક હર્ષ ઉર માને
બાજતિ નૌબત નૃપતિ દુવારા * હોત શબ્દ ઘરિયાલ ઉદારા
સુનિ સુનિ મન આનંદ બઢાવે * નગર શોર સુનિ રુચિ ઉપજાવે
કનકખચિત મણિજટિત અટારી * ધવલ નવલ અતિ ઊંચિ સવાઁરી

દો૦ ધ્વજપતાકતોકરણકલશ, જહઁ તહઁ લલિત બિતાન ।
મુક્તા ઝાલર ઝલમલેં, કો કરિ સકૈ બખાન ॥

સો૦ નિરખિ નિરખિ હર્ષાત, મન મોહન અક્રૂર કો ।
બલહિ દેખાવત જાત, લલિત લાલ[1]કર પલ્લવન ॥

કહ અક્રૂર સુનહુ બ્રજનાથા * ભઈ આજુ મધુપુરી સનાથા
તુમહિં બિલોકિ બિરાજતિ ઐસી * પતિ આગમ તિય સોહતિ જૈસી
કસી કોટ કટિ કિંકિણિ માનો * ઉપવન વસન વિવિધરંગ જાનો
મન્દિર ચિત્ર વિચિત્ર સુહાયે * જનુ ભૂષણ રચિ રંગ બનાયે
જહઁ તહઁ વિવિધ બાજને બાજેં * મનહુઁ ચરણ નૂપુર ધ્રુનિ સાજેં
ધામન ધ્વજા બિરાજતહૈં જિમિ * સંભ્રમ ગતિ અંચલ ચંચલ તિમિ
ઉચ્ચ અટન ઘટન્હુ છબિ છાજૈ * જનુ ઉર આનંદ ઉમઁગિ બિરાજૈ
ભૂલીં અતિ સુખ સંભ્રમતાતેં * પ્રકટે કનક કલશ કુચ જાતેં
મોખા[2] દ્વાર દરીચી[3] દ્વારા * લાગે વિદ્રુમ[4] કુલિશ[5] કિવારા
મનહું તુમ્હારે દરશન લાગી * નયનન રહીં નિમેષન ત્યાગી
મુક્તા ઝાલર ખિરકિ બિરાજૈ * હઁસતિ મનો આનંદન સાજૈ
જગમગ જ્યોતિ રહી છબિ ઝૂલી * જનુ તુમ પંથ નિહારત ભૂલી

દો૦ નીકે હરિ અવલોકિયે, પુરી પરમ રુચિ રૂપ ।
અસુર કંસકો જતિકૈ, હોહુ યહાઁ કે ભૂપ ॥

સો૦ સુનિ બિહઁસે નઁદલાલ, લખત બચન અક્રૂર કે ।
પહુઁચ્યો રથ તતકાલ, જાય નિકટ મથુરાપુરી ॥

નગર નિકટ પહુઁચે જબ જાઇ * સુફલકસુવન સહિત દોઉ ભાઈ
ગૌર શ્યામ રથપર દોઉ રાજેં * કોટિન કામ નિરખિ છબિલાજેં
કંસ દૂત લખિ જહઁ તહઁ ધાયે * સમાચાર સબ નૃપતિ સુનાયે

૧ હસિત, લાસ. (બી. પા.) ૨ ઝરુખો. ૩ બારી. ૪ રત્ન ૫ હીરા.

આયે બલ મોહન દોઉ ભાઈ * સુનતહિ નામ ઉઠયો અકુલાઈ
ગહિ કર ખડ્ગચર્મ લૈ ધાયો * રંગભૂમિ કે મહલન આયો
ગજ મુષ્ટિક ચાણૂર બુલાયે * ઔર સુભટ સબ બોલિ પઠાયે
નિનસન કહ્યો સજગ સબ હોઊ * ઠાંવહ ઠાંવ રહો સબ કોઊ
બહુતક અસુર નિકટ બૈઠાયે * ધનુષ પાસ બહુ સુભટ[1] પઠાયે
પઠવત દૂત દૂત પર ધાઈ * આયે કહૂં લગો ; દેખો જાઈ
ગર્જે કંસ સેન સબ સાજે * દ્વારે વિવિધ બાજને બાજે
પીરો ભયો હૃદય ડર માનો * સૂખત અધર વદન કુમ્હિલાનો
નંદ મહરકે સુત સુનિ આવત * મન મન મારન ગર્વ બઢાવત

દો૦ પર્યો શોર મથુરા નગર, આવત નન્દકુમાર ।
સુનિ આયે નર નારિ સબ, ગૃહ કો કામ બિસાર ॥
સો૦ લાજ કાન ડર ડાર, કોઉ ખિરકિન કોઉ અટન પર ।
કોઊ ખડી દુવાર. કોઉ ધાવત ગલિયન ફિરત ॥

કીયો પ્રવેશ નગર મેં જાઈ * અસુર નિકન્દન જનસુખદાઈ
ઇન્દુબરણ શ્યપર દોઉ વીરા * સુભગ શ્યામ વર ગૌરશરીરા
શીશ મુકુટ કુંડલ છબિ છાજે * કુંડલ એક રામ શ્રુતિ રાજે
નીલ પીત બર બસન નિકાઈ * મુક્તમાલ બનમાલ સુહાઈ
નિરખિ સકલ પુરજન અનુરાગે * ધાય ધાય રથ કે સઁગ લાગે
યુગલ રૂપ લખિ હોહિં સુખારે * ઇકટક લોચન ટરહિં ન ટારે
ચઢી અટારિન દેખહિં નારી * બઢયો પ્રેમ આનઁદ ઉર ભારી
નિશિદીન સુન ગુણગણ અભિલાસી * અતિ આરત દરશન કી પ્યાસી
શશિઆનન[2] મૃદુવેષ કિશોરા * ભયે નિરખિ દોઉ નયન ચકોરા
પુલકિ ગાત દૃગ આનઁદપાનિ[3] * કહત સપ્રેમ પરસ્પર બાની
યેઇ સખિ બલરામ કન્હાઈ * સુનિયત જિનકી બહુત બડાઈ
નંદ ગોપ કે યે દોઉ ઢોટા[4] * ગૌર શ્યામ સુન્દર, બર જોટા

દો૦ મણિ કંચન કે શિખર દોઉ, કિધૌં માનસરહંસ ।
કૈ પ્રગટે બ્રજ દેન સુખ, ત્રિભુવનકે અવતંસ[5] ॥

---

૧ યોદ્ધાઓ. ૨ ચંદ્રજેવું મુખ. ૩ આનંદનાં આંસુ. ૪ પુત્ર. ૫ શ્રેષ્ઠવ્યક્તિ.

સો૦ ધનિ ધનિ ગોકુલ ગ્રામ, ધન્ય શ્યામ બલરામ ધનિ ।[1]
ધનિ ધનિ બ્રજકી વામ, પ્રગટ પ્રીતિ પાલી જિન્હનિ ॥

સુનતિ હુતી પુરુષારથ જિનકે * દેખહુ રૂપ નયન ભરિ તિનકે
અતિહિ અનૂપ બેષ નટ સોહૈં * કહહુ સો કો છબિ દેખિ ન મોહૈ
પૂરવ જન્મ સુકૃત કોઉ કીનો * સો બિધી યહ નયનન ફલ દીનો
અતિ અભિરામશ્યામછબિધારી * ઇનહી પ્રથમ પૂતના મારી
શકટા તૃણા ઇનહીં સંહારે * બત્સ બકા અઘ પુનિ ઇન મારે
ઇન્દ્ર કોપ બર્ષન બ્રજ કીનો * ઇનહીં ગિરિ કર ધરિ રખ લીનો
જલતે કાલી ઇનહિં નિકાર્યો * પુનિ અરિષ્ટ કેશી ઇન માર્યો
ગૌર શરીર નામ બલ હોઈ[1] * ધેનુક અરુ પ્રલમ્બહા સોઈ
અબ અક્રૂર પઠે નૃપરાઈ * ઇહાં બોલી પઠયે દોઉ ભાઇ
રંગભૂમિ રચિ કિયો અખારો * કહા કરન ધોં હૃદય બિચારો
જનની ધીર ધર્યો ધોં કૈસે * અતિ બાલક પઠયે હૈં ઐસે
દેહિં અશીશ માંગિ વિધિ પાહીં * મ્હાતહુ બાર અસહુ તન નાહીં

દો૦ લેત બલૈયા વારિકૈ, આંચર યહ કહિ નાર ।
કરિ હૈ ઇનસોં કપટ નૃપ, તૌ હ્વૈહૈ જરિ છાર ॥

સો૦ સુફલ ભયે મન કામ, દેખી દરશ ઇનકો સખી ।
કુશલ જાહુ નિજ ધામ, દેત અશીશ સુનાય સબ ॥

કહત યુવતિ યક સુનહુ સયાની * મૈં જો સુન્યોં સો કહત બખાની
યે બસુદેવ કુંવર સખિ દોઊ * ઐસે લોગ કહત સબ કોઊ
કંસ ત્રાસ કરિ માત પઠાયે * નન્દ સખા ગૃહ જાય દુરાયે[2]
કરિ દુલાર યશુમતિ પય પ્યાયે * હિત કરિ તિનકે બાલ કહાયે
ગૌર અંગ નયનન રતનારે * જો પ્રલમ્બ કો મારનહારે
કુંડલ એક વામશ્રુતિ[3] ધારી * 'તે રોહિણીસુવન'[5] સુખકારી
અતિ અભિરામ મહાબલ ધામા * તાતે નામ ધર્યો બલરામા
શ્યામ સુભગ તન ઉર બનમાલા * શીશ મુકુટ યુગ નયન બિશાલા
જિન્હૈં હેતકરિ મૈંગ બ્રજબામા * માન્યો નાહ[4] સકલ સુખધામા

૧ જાઈ (બી પા) ૨ સતાયા. ૩ ડાબે કાને, ૪ રોહિણીના પુત્ર. ૫ પતિ.

જાદુ ચલે હ્યાં તે, અમ નીકે * કૈ હવૈ હો અબહીં બિન છીકે
કરત અચગરી મોસો આઈ * દ્રહુન મારિહો કસ દુહાઈ
યક સુનિ કિયો શ્યામ મો ખ્યાલા* ભુજા પકરિ પટક્યો તતકાલા
દો૦ તુરત ગયો તને તજિ સ્વરગ, કીનો રજક નિહાલ ।
જન્મ મરણ તેં રહ ગયો, ઐસો ગુણ ગોપાલ ॥
સો૦ લખિ કૈ ગયે પરાય[1], સંગી તાકે સબ રજક ।
લીને બસન લુટાય, શ્યામ પ્રથમ હી નૃપતિ કે ॥
રજક માર સબ બસન લુટાયે * આપ પહિરિ ગ્વાલન પહિરાયે
વિવિધ રંગ બહુભાઁતિ નવીને * નિજનિજ રુચિ ગ્વાલન સબ લીને
ચલે તહાઁ તે સબ હર્ષાઇ * મિલ્યો એક દરજી પુનિ આઈ
પ્રભુકો દેખિ બહુત સુખ પાયો * ચરણ કમલ કો માથ નવાયો
ઘાટ બાટ જો બસન સુહાયે * તે ઉન સબ કરિ તુરત બનાયે
તાકો કૃતહિ માન પ્રભુ લીનો * અભયદાન દ નિજપદ દીનો
પુનિ યક માલી હતો સુદામા * તાકે દ્વાર ગયે ઘનશ્યામા
તુરત આય તિન પદ શિર નાયો * હરિ હલધર લખિ હરષ બઢાયો
આદર સહિત સદન મેં આને * ચરણ ધોય નિજ ભાગ્ય બખાને
નૃપતિ હેતુ જો હાર બનાયે * તે સપ્રેમ પ્રભુ કો પહિરાયે
હાથ જોરિ બહુ બિનય સુનાઇ * જય જય શ્રીપતિ પ્રભુ યદુરાઈ
મોકો બહુત અનુગ્રહ કીનો * દીન જાનિ અપનો કરિ લીનો
દો૦ સુનિ સપ્રેમ તાકે બચન, રીઝે શ્યામ સુજાન ।
માલી પૂરણકામ કરિ, દિયો ભક્તિ વરદાન ॥
સો૦ સખન સહિત દોઉ ભાય, બહુરિ હર્ષ આગે ચલે ।
તહાઁ પંથમેં આય, કૈબજા લૈ ચન્દન મિલી ॥
નિરખિ શ્યામ છબિ તનસુધિ ભૂલી* બોલી હરષ પ્રેમરસ ફૂલી
હે પ્રભુ દીનબન્ધુ સુખદાઈ * તુમ્હેં નાથ ચંદન મૈં લ્યાઈ
મોહિં કમ્પના[2]યક જગબન્દન * ચરચો[3] અંગ તુમ્હારે ચન્દન
દાસીકુલ કુબ્જા[4] મમ નાઊ * નૃપકે ઉર ચન્દન નિત લાઊ

૧ નાસી ગયા. ૨ અભિનાષા. ૩ લેપન કરું ૪ દાસીના કુળની

તુમહિ જાનિકે પ્રભુ તિહિ ઠાંહીં * અરિ અરુ મિત્ર બસત ઉરમાહીં
આજહિ દરશ પ્રગટ પ્રભુ પાયો * મો જિયકો સન્તાપ નશાયો
અબ યહ મલય[1] કૃપા કરિ લીજે * પૂરણ કામ નાથ મમ કીજે
અન્તરયામી પ્રભુ સુખદાની * ભાવ ભક્તિ કુબ્જા પહિચાની
ભાવહિ કે બશ, ત્રિભુવનરાઈ * હિત કરિ કુબ્જા નિકટ બુલાઇ
વન્દન કરિ પૂજે દોઉ ભાઈ * રહી શ્યામછબિ નિરખિ ભુલાઇ
તબ હરિ હલધરસોં હઁસિ ભાખ્યો * હેતુ બહુત ઇન હમસોં રાખ્યો
હમહૂં કછુ યાકો હિત કીજે * સૂધે અંગ નેક કરિ દીજે
દો૦ પગ રાખ્યો પગપીઠપર, ધર્યો શીશ કર શ્યામ ।
નેક ઉઠાઇ ચિબુક[3] ગહિ, ભઇ સુન્દરી વામ ॥
સો૦ કો કરિ સકે બખાન, જાહિ બનાઈ આપ હરિ ।
ભઇ રૂપ ગુણ ખાન, કુબજા મન આનન્દ અતિ ॥
મહા કુરૂપ કૂબરી તૈસી * પરસત તુરત ભઈ રતિ જૈસી
તબ કુબ્જા અપને મન માન્યો * મિલે મોહિ મોહન પતિ જાન્યો
પુનિ પુનિ કમલચરણ શિરનાઈ * હાથ જોરિ બહુ બિનય સુનાઈ
જિમિ કિની મોહિં કૃપા કૃપાલા * તિમિ મમ સદન ચલહુ નંદલાલા
અપને કમલચરણ તહં ધરિયે * સુફલ મનોરથ મેરો કરિયે
તાસોં બિહસિ કહ્યો ઘનશ્યામા * કંસ દેખિ ઐહોં તવ ધામા
અપની કરિ તિય સદન પઠાઈ * ચલે ધનુષ દેખન દોઉ ભાઈ
ગ્વાલસખા સંગ સુભગ સુહાયે * કામ સબૈ[4] બર રૂપ બનાયે
પુરજન ભીર ચહૂં દિશિ ભારી * ચઢી અટારિન દેખહિં નારી
નિરખિ શ્યામ મુખઇન્દુ ઉદારા * જનુ પુર ઉદધિ તરંગ અપારા
જહં તહં કહત સકલ પુરબાસી * ભઈ સુન્દરી કુબજા દાસી
શ્યામ કછૂ ચેટક સો કીનોં * અંગ સુધારિ રૂપ બર દીનોં
દો૦ રજક મારિ લૂટે બસન, કરી કૂબરી ચારુ ।
બાલભાવ મોહત મનહિં, હૈં કોઉ દેવ ઉદારુ ॥
સો૦ સુનત રહે દિન રૈન, પુરુપારથ ઇનકો ભવન ।

૧ ચંદન. ૨ પ્રેમ. ૩ મેન (બી પા) ૪ હડપચી.

जैसे तोर्यो धनुष हरि, त्यों जीतें गजराज ॥
सो० सुरन मनावत जात, अति कोमल नँदलाल लखि ।
बचहु कुशल दोउ भ्रात, मात पिताके पुण्यते ॥
देखि मतंग[1] द्वार मतवारो * गजपालहिं बलराम हँकारो
सुनहु महावत बात हमारी * लेहु द्वार ते बारण[2] टारी
जान देहु हमको नृप पासा * नातरु ह्वै है गज को नासा
कहे देत नहीं दोष हमारो * मति जाने तू हरि को बारो
त्रिभुवनपति दुष्टन संहारी * धरणीभार उतारन कारी
सुनत बोल गजपाल रिसानो * रे गोपाल तुम्हैं मैं जानो
त्रिभुवनपति अब गाय चराये * गांडे[3] खान गजन सों आये
बाढत बडे शूर की नाई * जैहैं प्राण अबहिं क्षणमाई
तोर्यो धनुष भयो अति गारो[4] * नहीं जानत यह गज अतिभारो
दश सहस्र गजको बल याही * डरपत है ऐरावत ताही
जब लगि यासों लरि नहिं लैहो * तबलगि कैसे भीतर जैहो
ऐसे कहि अंकुश कर लीनो * गज गजपाल सामुहे कीनो
दो० तबहिं कोप हलधर कह्यो, सुन रे मूढ कुजात ।
गज समेत पटकों अबहिं, मुँह सँभारि कहु बात ॥
सो० नेक न लगिहै बार, वारन[5] मरि जैहै अबहिं ।
तोसों करत पुकार, मान अजहुं मेरो कह्यो ॥
यह सुनि गज गजपाल चलायो * झटकि सूंडि बहुरो गज धायो
लीनो लपटि सूंडि के माहीं * देखत शूरवीर चहुंपाहीं
तब बलराम कोप करि भारी * बजसमान थाप यक मारी
तन समेट कर करि सकुचान्यो * दई कूक मद रंध्र सुखान्यो
तबहीं उचटि भये बल न्यारे * असुरसेन देखत हिय हारे
हंसत निकट ठाढे दोउ भाई * देखि महावत रह्यो लजाई
थकित रह्यो हाथी जब जान्यो * तब मनमें गजपाल डरान्यो
जो ये बालक बधे[6] न जाहीं * मारै कंस मोहिं पल माहीं

१, २ मोटा हाथी. ३ मेरडीना टूकडा. ४ गर्व. ५ हाथी. ६ वध.

અંકુશ મસક શીશપર દીનો * બહુરિ ગયન્દહિ તાતો[1] કીનો
ભયો ક્રોધ હાથી મન માહીં * ગણ્ડસ્થલ[2]મદ અમ્બુ[3]ચુચાહીં
પવન બેગ તે આતુર ધાયો * ગરજ ઘુમરિ દોઉનપર આયો
મહાકોપ કરિ ગહે કન્હાઈ * પર્યો દશન[4]દૈ ધરણિ ધસાઈ

દો૦ ડરપિ ઉઠે તિહિ કાલ સબ, સુર મુનિ પુર નર નારિ ।
હુહું દશન બિચ હ્વૈ કઢે, બલનિધિ પ્રભુ દૈત્યારિ ॥

સો૦ ઉઠે ગજહિ કે સાથ, બહુરિ ખ્યાલઇ હાંક દૈ ।
તુરતહિ ભયે સનાથ, દેખિ ચરિત સબ શ્યામકે ॥

હાંક સુનત અતિ કોપ બઢાયો * ઝટકિ સૂંડ બહુરો ગજ ધાયો
રહે ઉદર તર દબકિ મુરારિ * ગયે જાન ગજ રહ્યો નિહારી
પાછે બહુરિ પ્રગટ હરિ ટેર્યો * બલદાઊ આગે તે ઘેર્યો
લાગે ગજહિં ખિલાવન દોઊ * ચકિત ભયે દેખત સબ કોઊ
ચહુંધાં ફિરત ચક્ર કી નાઈ * સૂંડ પૂંછ ક્ષણ ક્ષણ છ્વૈ જાઇ
નેક નહીં અવસર ગજ પાવૈં * ચારોં દિશિ હરિ ફિરત નચાવૈં
ઘાત કરત મનહીં મન માહીં * ગજ રિસબિકલ ઈન્હૈં રિસ નાહીં
કબહૂં પૂછ પકરિ કે ઝેલૈં * જ્યોં બાલક બછરન સંગ ખેલૈં
કબહૂં ઇત ઉત તે દોઉ વીરા * ભજત મારિકૈ મુષ્ટિ ગંભીરા
કબહૂં ઉદર તર હ્વૈ કઢિ જાહીં * નેક છુવન પાવત ગજ નાહીં
નીલ પીત પટ કટિ ફહરાહીં * ચપલ નૈન દીરઘ બર બાહીં
ખેલત ગજ ચંચલ સંગ રાજે * નિર્ત્તત મદન મનહુઁ ગતિ સાજે

છં૦ જનુ મદન નિર્ત્તત સાજિ ગતિ, ઇમિ શ્યામ અરુ ગજ ખેલહીં ।
પૂંછ કર ગહિ કબહું આગે, કબહું પાછે પેલહીં[5] ॥
ગજહિ લખિ પુરનારિ નર સબ, બિકલ બિધિહિ મનાવહીં ।
બેગ મારૈં શ્યામ ગજકો, હમ નિરખિ સુખ પાવહીં ॥
દીનો મહાવત બહુરિ અંકુશ, ક્રોધ કરિ હાથી ચલ્યો ।
જબહિં હરિ ગહિ પૂછ પટકયો, નેક નહીં ભૂપર હલ્યો ॥

૧ હાથીને ઉશ્કેર્યો. ૨ કપોલ. ૩ મદ બિન્દુ ઝરવા લાગ્યાં. ૪ દાંત. ૫ ધકેલે છે.

તૈસે દેખે નૈન, બ્રજબાસી પ્રભુ નંદ સુત ॥

ગયે ધનુપશાલા દોઉ બીરા * દેખત ચકિત ભયે ભટ ભીરા
અસ્ત્ર સંભાર ઉઠે અકુલાઇ * દેખિ થકે સુન્દર દોઉ ભાઈ
ધનુપ સમીપ અસુર સબ ઠાઢે * અતિ બલવંત ધીર રન ગાઢે
સહજ હિ ઘેર લિયે દોઉ ભૈયા * બોલ ઉઠે સબ સુનહુ કન્હૈયા
સુનિયત અતિબલ ભુજા તુમ્હારી * યહ કોદંડ[1] ચઢાવહુ ભારી
તિનસોં બિહંસિ કહ્યો સુખરાસી * કહા કરત હમ સોં યહ હાંસી
કહાં બાલ હમ બયસ કિશોરા * કહાં ધનુષ અતિ ગરુઅ[2] કઠોરા
શૂરબીર ઠાઢે સબ લહિયે * તિનસોં ધનુપ ચઢાવન કહિયે
ખેલન કહો ખેલ કછુ હમકો * સો હમ ખેલિ દિખાવેં તુમકો
ઐસે શ્યામ હઁસત તિનમાહીં * અરુ અક્રૂર ગયે નૃપપાહીં
સમાચાર સબ જાય સુનાયે * નંદસહિત બલમોહન આયે
યહ કહિ ઘર અક્રૂર સિધારે * રજક જાય તિહિકાલ પુકારે

દો० મારે બિન દૂપણ[3] હમેં, નંદગોપ કે બાલ ।
લીને બસન લુટાયકે, પહિરાયે સબ ગ્વાલ ॥

સો० સુનતહિ ઉઠ્યો રિસાય, બોલ્યો સબન બુલાય નૃપ ।
કરી પ્રથમહીં આય, દેખ્યો ઇન ઢીટે[4] બડે ॥

અબ મારિહોં અવશિ દોઉ ભાઈ * લેહુ આજ સબ બ્રજહિ લુટાઈ
દેહુ બન્દિ મેં નન્દહિ લ્યાઈ * ગયે અહીર બહુત ઇતરાઈ
મૈં સાદર કરિ ઇનહિં બુલાયો * આગે દૈ ઇન રજક મરાયો
દેખહુ કોઉ જાન નહીં પાવૈં * અસુર જાય સબકો ગહિ લ્યાવૈં
ઐસે કંસ કહત રિસ પાઇ * તબહીં દૂતન ખબરિ જનાઈ
કુબજા મેં ચંદન હરિ લીનો * તાકો રૂપ અનૂપમ દીનો
ધનુષ નિકટ પહુઁચે દોઉ ભાઈ * યહ સુનતહિ કછુ ગયો સુખાઈ
બહુરિ ધીર ધરિ અસુર પઠાયે * તે યહ કહત શ્યામપહઁ આયે
પહિલે તોરિ ધનુપ ગોપાલા * બહુરિ બુલાયો નિકટ ભુવાલા[5]
સુનિ અસુરન કે બચન કન્હાઈ * બોલે મનહીં મન મુસકાઈ

૧ ધનુષ્ય. ૨ ભારે. ૩ વગર વાંકે. ૪ બેઅદબ. ૫ ભૂપાળ, રાજા.

યાહી કો નૃપ હમહિં બુલાયો * જોર્યો બૈર જાન યહ પાયો
ગહન લગે તે બાલક જાની * તબહિં શ્યામ કછુ રિસ ઉર આની
છં૦ ઉર આની રિસ ગહિ પાનિ તુરતહિ અસુર લે મારે સબૈ ।
અતિહિ બેગ ઉઠાય ધનુષહિ, તોરિ મહિ ડાર્યો તબૈ ॥
ઉઠે તબ કરિ ક્રોધ યોધા માર માર પુકારહીં ।
નંદસુત રણ બીર હીં ધરિ ધીર અસુર સંહારહીં ॥
એક ઝટકત એક પટકત. તેન મટકત ફિરતહીં ।
એક અટકત એક લટકત, એક સટકત જહિં તહીં ॥
તાલ ચટક્ત ચમકિ છટકત, દેખિ ભટકત નટ ભલે ।
એક પકરિ ફિરાય પટકત, જાત તે નૃપ પહેં ચલે ॥

દો૦ ખ્યાલહિ મારે અસુર સબ, તોર ધનુષ નઁદલાલ ।
ચલે સામુહે પઁવરિ તકિ, જહઁા કુબલયા વ્યાલ[૨] ॥
સો૦ દેખત ચઢે વિમાન, બ્રહ્માદિક સુર સિદ્ધ મુનિ ।
ડારત સુમન સુજાન, વ્રજવાસી પ્રભુપર હરષિ ॥

રંગભૂમ હરિ હલધર આયે * સંગ સખા સબ ગ્વાલ સુહાયે
આપ આપની છબિ સબ છાયે * રવિ શશિ ઉડુગણ ઉદિત સુહાયે
દેખ્યો દ્વિરદ[૩] દ્વારપર ઠાઢો * મનહું ગર્વ કો ગિરિવર ગાઢો
કંધ કેસરી ગર્વપ્રહારી * બલ તન હઁસે ગયન્દ[૪] નિહારી
તા ક્ષણ કી છબિ કહી ન જાઈ * કસત પીતપટ કટિ લપટાઈ
શ્યામ સુભગ લટ ઘૂંઘરવારી * પાગ પેંચ મિલિ પાગ સઁવારી
મધુપુર કી યુવતી સબ આઢી * કહત પરસ્પર મહલન ઠાઢી
લખહુ સખી અઁગ અઁગ લુનાઈ[૬] * રૂપરાશિ મનહરણ કન્હાઈ
કોટિમદનછબિ[૫]વિધિલુનિલીની * તબ યહ મૂરતિ સાંવરિ કીની
અતિહિ કુશલ યે લખિ સુખદાતા * હમ અભાગિ હૈ કૂર બિધાના
ધનિ વ્રજતિય ઈનકે અઁગ લાગી * નિશિ દિન રહત પ્રેમરસ પાગી
બન બીથિન કુંજન બિચ ડોલૈં * રાસ હાસ રસ કરત કલોલૈં
દો૦ હોયઁ હમારે સુકૃત કછુ, સુનહુ સખી તો આજ ।

૧ આટલા માટે જ. ૨ ૩ ૪હાથી. ૫ કરોડો કામદેવની શોભા. ૬ લાવણ્ય.

लये ऐंच मृणाल[1] ज्यों रद[2] सुमन झरउ[3] देवन करी ।
दास व्रजबासी हरष सब असुर की सेना डरी ॥

दो० हंसत हंसत मार्यौ प्रबल, द्विरद कुबलया श्याम ।
सखन सहित ठाढे मुदित, छबि निरखत व्रजबाम ॥
सो० मार्यौ गज बल भ्रात, जहँ तहँ सबकोऊ कहत ।
चिरजीवहु दोउ भ्रात, प्रभु व्रजबासीदासको ॥

अथ मल्लयुद्ध लीला

चले जहां सब मल्ल गोपाला * द्विरदन्त[4] धरि कन्ध बिशाला
गोर श्याम सुन्दर दोउ भाई * श्रमसीकर[5] मुख कमल सुहाई
छबि अपार बलनिधि गम्भीरा * संग गोपबालक की भीरा
सुनत कंस जिय अति भय मान्यो * नवखग ज्यों पिंजर अकुलान्यो
भाजन को मन मांझ विचार्यौ * भाज न सक्यो लाज को मार्यौ
गये रंगमहि मोहन जबहीं * जेहि जस भाव दरश तेहि तसहीं
उठे शंकि सब मल्ल अधीरा * बलसमूह देखे दोउ बीरा
दुष्ट दैत्य मारे तहुं जेते * रूप भयानक दरशे तेते
कंस समीप भूप जे आये * तिन्हैं राजवंशी दरशाये
साधु सिद्ध देखहिं शुभधामा * इष्टदेव पूरण सब कामा
देखे सुरगण गगन सुखारी * सब देवन के देव सुरारि
ग्वालबाल सब देखत ऐसे * सदा संग खेलत व्रज जैसे

दो० महलन ते देखैं प्रभुहि, सकल सुन्दरी वाम ।
कोटिकामशोभाहरण, नवकिशोर सुखधाम ॥
सो० देखत अति विपरीत, कंस नृपति नँदलालको ।
कंपि उठ्यो भयभीत, प्रगट काल दरशन भयो ॥

सर्व भाव पूरण भगवाना * अबलहिं अबल बलहिं बलवाना
ललितहि ललित साधुको साधु * छलिन छली सबगुणन अगाधु

---

१ कमळनी दांडी. २ दांत. ३ पुष्पवृष्टि. ४ हाथीनो दंतशूळ ५ पसीनानां बिंदु.

જો જન જૈસો ધ્યાન લગાવૈ * તાકો તિહિબિધિ દરશ દિખાવૈં
કહત દેખિ સબ સુન્દર ઝોટા * યેહ નન્દમહર કે ઢોટા
રજક મારિ નૃપ બસન લુટાયે * કીને કુબજા અંગ સુહાયે
ઇનહી અસુરસમૂહ સઁહાર્યો * ધનુષ તોરિ હાથી ઇન માર્યો
ધરે કન્ધ ગજદન્ત બિરાજે * બાલક ગોપ સખા સંગ રાજૈં
દેખત અસુર ભીર ચહું પાસા * જિનકે બશ મેં ભૂમિ અકાસા
લીને ઘેર કસ ભયમાની * તબ ચાણૂર કહત હઁસિ બાની
આવહુ શ્યામ ઇતહિ પગ ધારો * સુનત હુતે બહુ નામ તુમ્હારો
સબ કોઉ તુમ્હરે બલહિ બખાનૈ* હારિ જીત કાકી કો જાનૈ
કહા ભયો જો ગજ તુમ મારો * લરહુ આજ હમ સંગ અખારો

દો॰ કહા નામ હમરો સુન્યો, હઁસિ બોલે ઘનશ્યામ ।
હમ બાલક ભોરે અબહિં, હમૈં ખેલસોં કામ ॥
સો॰ કહિયે બાત વિચાર, હમૈં તુમ્હૈં લરિબો કહા ।
અપગતિ યહ વ્યવહાર, આપ દેખિ દેખહુ હમૈં ॥

જાન દેહુ હમ કો નૃપ પાહીં * કાહે કો રોકત મગમાહી
નૃપ હમકો કરિ હેત બુલાયો * તુમ યહ હમ કો કહા સુનાયો
તબ ચાણૂર કહ્યો પુનિ ઐસે * તુમકો બાલક કહિયે કૈસે
કિયે કર્મ બ્રજ મે તુમ જૈસે * દેખે સુને નહીં કહું તૈસે
ગિરિ ગોવર્દ્ધન કરપૈ ધાર્યો * જલ તેં કાલી નાગ નિકાર્યો
ઔરૌ અસુર બીર બલભારે * સુનિયત ખેલતહી તુમ મારે
સો બલ આજ દેખિ હમ લેહૈં * આગે જાન તુમ્હૈં તબ દેહૈં
જ્યો જ્યોં કંસ લખત દોઉ ભાઈ * ત્યોં ત્યો ભય વ્યાકુલ અકુલાઇ
કહિ કહિ બારહિ બાર પઠાવૈ * મલ્લન કો બહુ ત્રાસ સુનાવૈ
કયોરે સકુચ કરત મનમાહીં * મારત શત્રુ બેગ કયોં નાહીં
જો દોઉ બાલક આજ ન મારો * કરૌં સકુલ તો નાશ તુમ્હારો
નૃપ સઁદેશ સુનિ મલ્લ ડરાને * કહત પરસ્પર મન સકુચાને

દો॰ લૌન નૃપતિકો માનકૈ, નંદસુવન સોં આજ ।
લર મરિયે કૈ મારિયે, કરૈં કસ કો કાજ ॥

સો૦ લેહુ સુયશ નૃપ પાસ, અબ વિલંબ નહીં કીજિયે ।
કછૂ ક્રોધ કછુ ત્રાસ, બોલિ ઉઠે તબ મલ્લ સબ ॥
હમસોં શ્યામ લરત કયોં નાહીં * ઘાટિ'ન કછુ હમતે બલમાહીં
પશુપાલક તુમ કુઁવર કન્હાઈ * જીતે બહુતક પશુન ખિલાઇ
અબ લગિ નહીં મલ્લ કોઉ ભેંટયો * અબતો હમ સઁગ પર્યો ચપેટયો.[૧]
મલ્લયુદ્ધ તુમસોં હમ લરિ હૈં * અબ નરપતિ કો કારજ કરિ હૈં
ઐસે કહિ કહિ પ્રભુહિ સુનાવૈં * ભુજા ઐંઠિ રજ અંગ ચઢાવૈં
ઠોકૈં તાલ ગાજ[૨] ત્યોં ગરજૈં * ગદં ગાંસ[૪] હરિતન તકિ તરજૈં
આપુસ મેં સબ કરત વિચારા * ડારહુ મારિ ઉભય સુકુમારા
સુનિ સુનિ હરિ હલધર મુસકાહીં * બોલે બહુરિ બિહઁસિ તિહિ પાહીં
સુનિયે સકલ મલ્લ સમુદાઈ * યહ તુમ્હરે મન અબહીં આઈ
નૃપ પૈં હમૈં જાય નહીં દેહો * બડો સુયશ હમસોં લરિ લેહો
નિપટ બોજ અબ પરે હમારે * યહ ન બસી ઉર ભલી તુમ્હારે
હઁસત કહૈં તો તુમ ચિત જૈસી * કહત કહા કીજે અબ તૈસી
દો૦ જબહિં શ્યામ ઐસે કહ્યો, બિલખિ ઉઠીં સબ નાર ।
દેખોં રી મારન ચહત, મલ્લ ઉભય સુકુમાર ॥
સો૦ અતિ કોમલ અતિ ચાર, બાચૈં[૫] કૈસેહુ દઈ ।
કહત નયન જલ ઢાર, કયોં જનની પઠયે ઇહાં ॥
અતિહિ નિઠુરઉર[૬] જાતિ અહીરા * લોભ લાગિ પઠયે દોઉ બીરા
યે તો બાક અતિહિ અજાના * કિયો કહા ઉન યહ અજ્ઞાના
હોન ચહત અબ ધોં યહ કૈસી * કહત કંસ યહ બાત અનૈસી
કહત સબૈ હમદો યહ ભાવૈ * હરિ સહાય બિધિ ઇનહિં બચાવૈ
તોર્યો ધનુષ હન્યો ગજ જૈસે * જીતહિં શ્યામ ઇનહું કો તૈસે
જોરિ જોરિ કર બિધિ કે આગે * અંચર છોરિ છોરિ સબ માંગે
તબ ચાણૂર કૃષ્ણ પૈ આયો * સહજ શ્યામ કટિ પટ લપટાયો
ભુજ ભુજ જોરિ ભયે ભિડ ઠાઢે * તકિ તકિ દાંવ ચલાવન ગાઢે
ઐસેઇ મુષ્ટિક બલરામા * ભિડે બડાય વાદ બલધામા

૧ એકો. ૨ સંબંધ. ૩ વજ્ર. ૪ દાગ. ૫ બચી જાય. ૬ નિર્દય મનની.

દોઊ બીર લરત અતિ સોહૈં * દેખત સુર નર કે મન મોહૈં
દીરઘ નયન કમલ તે આછે * લલિત લાલ કછની કટિ કાછે
તન ચન્દન ચિત્રિત છબિજાલા * બૃષભકન્ધ[1] ઉર બાહુ બિશાલા

દો૦ શિરસોં શિર ભુજસોં ભુજા, દૃષ્ટિદૃષ્ટિ સોં જોરિ ।
ચરણચરણ ગહિ ઝપટકૈ, લપટ ઝપટ ઝકઝોરિ ॥

સો૦ ગહન ન પાવત ઘાત, છટિ જાત લપટાત પુનિ ।
શિવ વિધિ પ ન ગહાત, તિન્હે મલ્લ ચાહત ગહન ॥

શ્યામ સહજ મલ્લન સોં ખેલૈં * પકરિ પકરિ ભુજદંડન પેલૈં
ભયે પ્રથમ કોમલ તન તાહીં * શિથિલસ્વરૂપ પવિ[2]વત મન માહીં
તબ ચાણૂર મનહિં ગરબાન્યો * હરિકે બલહિ તુચ્છ કરિ માન્યો
કોટિ કુલિશસમ[3]તનતિહિ કાલા * તુરતહિ હોય ગયે નંદલાલા
કરિકે કોપ મુષ્ટિ યક મારી * ફૂલ સમાન શ્યામ ઉરધારી
પુહુપહુતે[4] કોમલ તિહિ માન્યો * તિન માર્યો અપને જિય જાન્યો
ભયો બેગિ અતિ હરષિ નિયારો * કહન લગ્યો મુરિ અહિર પછારો
દેખ્યો હઁસત ગોપાલહિં ઠાઢો * પર્યો શોચ પ્રાણન અતિ ગાઢો
નન્દસુવન મહિમા તબ જાની * નિહચૈ[5] મીચ[6] આપની માની
તબ મોહન કરિ કોપ હઁકાર્યો * જનુ ગજ કો મૃગરાજ પુકાર્યો
સુનત હાક સબ દાંવ ભુલાનો * થરથરાઈ ચાણૂર ડરાનો
ધર્યો ધાય તબ ઝપટ કન્હાઇ * પટક્યો મહિ ગહિ ચરણ ફિराई

છં૦ પટક્યો ચરણ ગહિ ફેરિ મહિ, ચાણૂર અતિબલ સાંવરે ।
ધસગયો ધરણી મસકી અંગ સબ, વિકટ ભૂલ્યો દાંવ રે ॥
ભયો શબ્દ ઘાત સુનિ નૃપ, કંસ ઉર ધસકો પર્યો ।
નિરખિ પુરનરનારી નભસુર, હરષિ હિય આનંદ ભર્યો ॥
પકરી ઐસિય ભાંતિ તબ, બલરામ મુષ્ટિક મારિયો ।
કહૈં ધનિ ધનિ લોગ સબ જયજયતિ સુરન ઉચારિયો ॥

---

૧ બળદ જેવા મજબૂત ખભાવાળા. ૨ વજ્ર. ૩ કરોડો વજ્ર સમાન શરીરવાળા.
૪ ફૂલ કરતાં પણ. ૫ નિશ્ચય. ૬ હાર.

શલ્લ અરુ અતિશલ્લ આદિક મલ્લ તહઁ જીતને હુતે ।
ડપટી ઝપટિ પછારી કૈં, પુનિ નંદસુત મારે તિતે ॥

દો૦ જબ મારે હરિ મલ્લ સબ, પર્યો કટક મેં શોર ।
જિમિ તારાગણ રબિઉદય; છિપે અસુર ચહુંઓર ॥

સો૦ સખન સહિત દોઉ વીર, રંગભૂમિ[1] રાજત[2] ખરે ।
હરણ ભક્ત ભય પીર, વ્રજબાસી પ્રભુ નન્દકે ॥

અથ કંસાસુરવધ લીલા

જબહીં સ્યામ મલ્લ સબ મારે * ચપે[3] અસુર સબ લખિ હિય હારે
દેખિ કંસ અતિ ભયો દુખારી * સેનાપતિન કહત હૈ ગારી
કાઁપત લિયે ખડ્ગ બહુ ક્રોધા * કહત ગયે કિત રે સબ યોધા
લૈ તરવાર ઢાલ સબ કોઉ * ડારહુ મારિ નન્દસુત દોઉ
ડારે મારિ મલ્લ સબ મેરે * તનક છોહરા અહિરન કેરે
ડર નહીં કરત ચલે ઇત આવેં * દેખહુ જીવત જાન ન પાવેં
અસુર બીર અપની સર જેતે * લૈ લૈ નામ પઠાયે તેતે
કહા દ્વારપાલન ભય આઢો * કરહુ કપાટ પૌંવરિ કો ગાઢો
નૃપભય માનિ અસુર સબ ધાયે * અસ્ત્ર શસ્ત્ર લે હરિપર આયે
ભયે બિકલ લખિ પુર નર નારી * મન મન દેત કંસ કો ગારી
કહત કિ ભઈ કઠિન યહ બાતા * બચહિં સ્યામ સો કરે બિધાતા
આવત લખી અસુર કી ભીરા * ભિરે હાંક દૈ દૈ દોઉ વીરા

છં૦ અવલોકિ અસુર સમૂહ આવત, હાંક દૈ દોઊ ભિરે ।
મનહુઁ ગજગણ નિરખિ કેહરિ[4], ધાય તિન ઊપર પરે ॥
સુનત શબ્દ ગંભીર હરિકો, હહરિ[5] સેનાપતિ ગયે ।
લપકિ ગહિ મહિ પટકિ જહઁ તહઁ, ક્રોધ કર અસુર હયે ॥
સ્યામ ગોર કિશોર સુન્દર, અસુરગણ બિચ યોં લરેં ।
જનુ શાંત અરુ શ્રૃંગાર ધરિ તન, બીરકી કરની કરેં ॥

---

૧ અખાડા. ૨ શોભે છે. ૩ સંતાઈ ગયા. ૪ સિંહ ૫ ભયભીત.

જાત નહીં બરણી કટક ગહિ, પટક ઇક ઉત ધાવહીં ।
ભૂમિ ભાર અપાર અઘનિધિ અસુર નિકર નિશાવહીં ॥
દો૦ પર્યો નગર ખલ ભલ સકલ, અતિભયવ્યાકુલ કંસ ।
પુનિપુનિ મંત્રિન સોં કહત, બઢયો અધિકઉરસંસ ॥
સો૦ કીજૈ કછુ ઉપાય, જિયત જાહિં નહીં બન્ધુ દોઉ ।
મારહુ નન્દ બુલાય, બ્રજ કોઉ રહન ન પાવહીં ॥
પુનિ બસુદેવ દેવકી દોઊ * મારહુ કઠિન બન્દ તે સોઊ
બહુરીં ઉગ્રસેન કો મારૌં * પિતા દોષ કછુ ઉર નહીં ધારૌં
ઐસે પુનિ પુનિ બચન ઉચારે * કંપિત રિસન ખડગ કર ધારે
ક્ષણ બૈઠત ક્ષણ ઉઠત અધીરા * મારે અસુર સકલ દોઉ બીરા
અતિ બલવન્ત નન્દ કે બારે * તબ સકોપ નૃપ ઓર નિહારે
ગયે મચાન[1] મચકિ[2] ચઢિ દોઊ * બાજ ઝપટ દેખત સબ કોઊ
હ્વૈગયો ચકિત નૃપતિ ભયમાન્યો * આયો કાલ નિકટ યહ જાન્યો
રહિગયો લિયે ખડ્ગ કરમાહીં * હરિકો મારિ સક્યો સો નાહીં
તબહીં શ્યામ લાત યક મારી * ગિરિ ગયો મુકુટ શીશતે ભારી
દીન ઢકેલિ મંચતે ભૂપર * કૂદ પરે હરિ તાકે ઊપર
તહાં ચતુર્ભુજ રૂપ દિખાયો * સો સ્વરૂપ દૈ સ્વર્ગ પઠાયો
માર્યો કંસ કહત સબ બાની * જય ધુનિ સુરગણ ગગન બખાની
છં૦ જય ધુનિ ગગન સુરગણ બખાની, સુમન કી બર્ષા ભઈ ।
કહત સબ હરિ કંસ માર્યો, હાંક યહ ત્રિભુવન ગઈ ॥
બ્રહ્માદિ સુરમુનિસિદ્ધ ગંધબ, મુદિતમન અસ્તુતિ ભની ।
ભૂમિસુર ઉપકાર હિત અવતાર ધરિ ત્રિભુવનધની ॥
ધન્ય ગજ ધનિ મલ્લ મારે, ધન્ય કંસાસુર અની ।
પરસિ તન અનુપમ લહી ગતિ, જાત નહીં મહિમા ગની ॥
ધન્ય અખિલ બ્રહ્માણ્ડનાયક, ભક્તહિત નરતનુ ધર્યો ।
ધન્ય વ્રજબાસી સકલ જિન પ્રેમકરિ તુમ વશ કર્યો ॥
દો૦ કરિ અસ્તુતિ પુનિપુનિ હરષિ,સુમનબરષિસુરવૃંદ।

૧ મંચપર. ૨ કૂદીને.

મુદિત બજાવત દુંદુભિ, કહિ જય જય નંદનંદ ॥
સો૦ મથુરા પુર નર નારિ, અતિ પ્રફુલિત સબકો હિયો ।
મનહુઁ કુમુદબનચારિ, વિકસતહરિશશિમુખનિરખિ ॥

મારયો કંસ જબહિં ભગવાના * ભ્રાતા અષ્ટ તાસુ બલવાના
કરિ કરિ કોપ યુદ્ધ કો ધાયે * તે પુનિ સબ બલદેવ નશાયે
બહુરિ કેશ ગહિ કંસ મુરારી * દિયો ઘસીટ યમુન જલ ડારી
કીન્હો કછુક તહાં બિશ્રામા * ભયો બિશ્રામઘાટ તિહિ નામા
સુનિકે મરણ કંસ કી નારી * ઔર સકલ ભ્રાતન કી પ્યારી
રોદન કરિ કરિ વિવિધિ વિલાપા * સુમિરિ ભૂપગુણ રૂપ પ્રતાપા
નિજહિતસમુઝિભયોદુખભારી * ચહત મરણ પતિનેહ વિચારી
ગયે તહાં બહુરો દોઉ ભ્રાતા * કરુણામય કોમલ સુખદાતા
કરિ પ્રબોધ બોલીં સબ રાની * રહીં મરણતે સુનિ પ્રભુ બાની
બહુત ભાંતે તિનકો સમુઝાઈ * આયે મહલદ્વાર દોઉ ભાઈ
કાલનેમિ કે બંશ સુહાગો * ઉગ્રસેન સુનિકે ઉઠિ ધાયો
તિન પ્રભુચરણ આય શિર નાયો * ત્રાહિ ત્રાહિ કહિ બચન સુનાયો

છં૦ ત્રાહિ ત્રાહિ સુનાય આરત બચન પ્રભુ ચરણન ગિર્યો ।
અબ કરહુ કરુણાનિધિ ક્ષમા, અપરાધ યહ હમતે પર્યો ॥
અસુર મારે કંસ ભાઇન, સહિત સો ઉચિતૈ કરિ ।
પરદ્રોહરત ખલદલનહિત અવતાર યહ તુમ્હરો હરિ ॥
કરિકે કૃપા અબ પ્રજાપાલન હેતુ પ્રભુ ચિત દીજિયે ।
બર બૈઠિ સિંહાસન સુભગ, યહ રાજ્ય મધુપુર કીજિયે ॥
સુનિ દીન બચનન હરષિ હરિ, તબ ઉગ્રસેન ઉઠાયકે ।
બહુભાંતિ કરિ સનમાન પુનિ પુનિ, લિયે હૃદય લગાયકે ॥

દો૦ શ્રીમુખસોં કર જોરિ પુનિ, કહ્યો સુનહુ મહરાજ ।
યદુબંશિન કો શાપ હૈ, હમે ઉચિત નહીં રાજ ॥
સો૦ કરહુ દેવ તુમ રાજ, દૂરિ કરો સન્દેહ સબ ।
હમ કરિહેં સબ કાજ, જો આયસુ દેહો હમેં ॥

જો નહીં માનૈ આનિ તુમ્હારી * તાહિ દણ્ડ કરિ હૈં હમ ભારી
ઔર કછૂ ચિત શોચ ન કીજે * નીતિ સહિત પરજહિ[1] સુખ દીજે
યાદવ જિતે કંસ કી ત્રાસા *ગૃહ તજિ તજિ ભજિ ગયે પ્રવાસા
તિન સબકો અબ ખોજ બુલાઓ * સુખ દૈ મથુરા માંઝ બસાઓ
ખિપ્ર ધેનુ સુર પૂજન કીજે * ઇનકી રક્ષા મેં ચિત દીજે
યોં પ્રભુ ઉગ્રસેન સમુઝાયે * રાજ સિંહાસન પુનિ બૈઠાયે
શિર પર મંજુલ છત્ર ફિરાઈ * નિજ કર[2] ચઁવર લિયે દોઉ ભાઈ
યુગ યુગ પ્રભુ ભક્તન સુખદાઈ * રાખત જન કી સદા બડાઈ
બરષિ સુમન સુર કહત સુખારી * જય જય જય ભક્તન હિતકારી
ઉગ્રસેન નૃપ કરિ બૈઠાયો *લખિ મથુરા લોગન સુખ પાયો
ધનિ ધનિ કહત સકલ નર નારી * અબ કરિ હૈં પિતુ માતુ સુખારી
યહૈ બાત સબ ઘર ઘર માહીં * ઇન સમ ઔર જગત કોઉ નાહીં

છં૦ નર નારિ સબ યહ કહત ઘર ઘર, ઔર નહીં ઇનતે વિયો[2] ।
ધનિમાતુપિતુ દિનરાતિ ધનિ, સો જન્મ જગ જબ હરિ લિયો ॥
ગહિ કંસ સહિત સહાય માર્યો, મરન નહીં રાનિન દિયો ।
ઉગ્રસેન નરેશ કરિ પુનિ, ચંવર કર અપને કિયો ॥
વિબુધ[3] હર્ષે સુમન બર્ષેં, સુથિર સબ યદુકુલ ભયો
અબ પાવહીં પિતુમાતુ સુનિ સુખ, સકલ દુખ ઉનકો ગયો ॥
હમ જિયે અબ સબ નિરખિ મુખછબિ,જન્મકો ફલ જગ લહ્યો।
જિયહુ યુગ યુગ ભ્રાત દોઉ હરષિ પુરબાસિન કહ્યો ॥

દો૦ કંસ મારિ ભૂભાર હરિ, ઉગ્રસેન કરિ ભૂપ ।
કહાં હમારે માતુ પિતુ, તબ બોલે સુખરૂપ ॥
સો૦ સંગહિ ચલે લિવાય, ઉગ્રસેન અક્રૂર તબ ।
રામકૃષ્ણ દોઉ ભાય, બ્રજબાસી જનદુખહરન ॥

ઉત બસુદેવ સ્વપ્ન નિશિ આયો * હૃદય હર્ષિ દેવકી સુનાયો
રામ કૃષ્ણ જનુ મધુપુર આયે *સુફલકસુત[5] સઁગ નૃપતિ બુલાયે
અસુર સેન હતિ[4] કંસહિ માર્યો * ઉગ્રસેન નૃપ કરિ બૈઠાર્યો

૧ પ્રજાને. ૨ બીજો. ૩ દેવતાઓ' ૪ હણીને. ૫ અક્રૂરજી.

સુનિ તિય કહેં નયન ભરિ પાની * કહત કહા પિય ઐસી બાની
સુનિ હૈ દૂત કોઉ દુખદાઈ * કહિ હૈ અબહિં કંસ સો જાઈ
હમ કરિ પાપ જન્મ જગ લીન્હો * સો ફલ હમૈ વિધાતા દીન્હો
બધે સાત સુત દેખત આગે * બચ્યો એક ડરિ બ્રજ લૈ ભાગે
તાપર બંદિ કિયે હમ દોઉ * ધિગ્જીવન પરબશ જગ કોઉ
હમકો મીચ નીચ બિધિ ભૂલ્યો * હોહુ કંસ કો બંશ નિમૂલ્યો
કહ બસુદેવ રોવ મતિ નારી * ધોવો બદન દીન્હ જલ ઝારી
કહિયત હૈ દુખહરણ ગોપાલા * ગર્ભ પ્રહારી દીનદયાલા
હવૈહૈં પ્રગટ કબહું સુખદાઈ * તાત તુમ્હારે ત્રિભુવનરાઈ

દો૦ અબ જનિ હોહુ અધીર તિય,ધરહુ ધીર સુખપાય ।
આયુ તુલાની કંસકી, દેખત જાય બિલાય ।
સો૦ સ્વપ્ન વૃથા નહી જાય,માનુ કહ્યો મેરો પ્રિયા ॥
આજ કાલ્હિમે આય, તોહિં મિલે તેરે સુવન ॥

યહિ અન્તર દ્વારે હરિ આયે * બજ્ર કપાટ જહા જડિ લાયે
કરુણા કરિ હરિ તિન્હે નિહારા * ગયે સહજ સબ ઉઘરિ કેવારા
લખિ બસુદેવ સામુહે પાયે * કહત કુંવર કાકે દોઉ આયે
દિયો દરશ તિહિ પ્રેમ સુહાયો * જન્મ સમય જો દરશન પાયો
મિલે ધાય પિતુ માતુ નિહારે * કહ્યો તાત હમ સુવન તુમ્હારે
રોવત મધુર નિરખિ સુત દંપતિ * સુનૈ ન કંસ મતહિં મન કંપતિ
તબહી કૃષ્ણ કહ્યો સુનુ માતા * માર્યો કંસ અસુર હમ તાતા
મલ્લ પછારિ સુભટ સબ મારે * દ્વિરદ કુબલયા દન્ત ઉખારે
યહ કહ કરિ પિતુ માતુ સુખારે * તુરત તોરિ પગબન્ધન ડારે
તબ જનની નિશ્ચય કરિ જાની * રોવન લગી કણ્ઠ લપટાની
બારહિબાર કહત ઉર લાયે * મૈં નહી કબહૂ ગોદ ખિલાયે
દ્વાદશ બર્ષ કહા રહે પ્યારે * માતાપિતા જાહિ બલિહારે

દો૦ સુનિ જનની કે બચન પ્રભુ, કરુણાનિધિ યદુરાય ।
ભયે પ્રેમબશ દુખિત લખિ,બોલે અતિ મકુચાય ॥

સો૦ લિખ્યો ન મેટયો જાય, મતિ કરુ માત બિષાદિ ચિત।
અબ પુરવૈં દોઉ ભાય, તુવ મનકે અભિલાષ સબ ॥

પુત્ર જન્મ જગમેં સુખકારી * તુમ પાયો હમ તે દુખ ભારી
માત પિતા જાતે દુખ પાવૈં * બૃથા જન્મ સુત તાસુ બતાવૈં
સો અબ દોષ ન મનમેં દીજે * હોનહાર તાકો કહ કીજે
અબ જનની સબ સોચ નિવારો * તજો શોક આનંદ ઉર ધારો
સકલ મનોરથ તુમરે કરિહોં * સ્વર્ગ પતાલ જાત નહીં ડરિહોં
અષ્ટસિદ્ધિ નવનિધિ લે આઊં * ઘર ઘર મથુરા માંઝ બસાઊં
સુનિ પ્રભુ બચનજનનિ સુખ પાયો * બાર બાર ગહિ કંઠ લગાયો
અતિ આનંદ ભયો મન માહીં * સો કહિ સકત શારદા નાહીં
કહત તાત તુમ બદન નિહારો * સુફલ ભયો અબ જન્મ હમારો
સુતહિત સ્રવત[1] પયોધર[2] ક્ષીરા * મિટી સકલ ઉર અન્તર પીરા
બસુદેવ હૃદય હર્ષ અતિ આયો * સિદ્ધિ લાભ સાધક જનુ પાયો
પૂરબ પુણ્ય ફલ્યો સુખકારી * પાયો સુત હિત કરિ દૈત્યારિ

અથ વસુદેવગૃહ ઉત્સવ લીલા

દો૦ તુરત બોલિ તબ વિપ્રવર, પ્રીતિ સહિત પરિ પાય।
પ્રથમહિં સંકલપી હતી, દઇ લક્ષ તે ગાય ॥
સો૦ ઔર દિયો બહુદાન, બન્દિજન આયે સુનત।
પરિતોષે સનમાન, અતિ ઉછાહ વસુદેવ મન ॥

તબ દેવકી કહ્યો પતિ પાસા * ભરી પરમ આનન્દ હુલાસા
પ્રગટે આજ સુવન મમ ધામા * કરહુ જન્મઉત્સવ કી સામા[4]
સુનિ બસુદેવ પરમસુખ પાવા * હરષ દ્વાર દુન્દુભી બજાવા
યદુબંશી સગરે જુરિ આયે * ધ્વજ પતાક મન્દરન બંધાયે
રોપે કદલી ખમ્ભ રસાલા[5] * બાંધી રચિ રુચિ બન્દનમાલા
લખિ હરિજન્મ અનંદબધાઈ * ઋદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રગટીં સબ આઈ

૧ ટપકવા લાગ્યું. ૨ સ્તનમાંથી. ૩ દૂધ. ૪ સામગ્રી. ૫ આંબો.

हाटक[1]कलश अनेक ,बिधाना * मंगल द्रव्य रचे बिधि नाना
गजमुक्तन के , चौक बनाये * मन्दिर गलिन सुगंध सिंचाये
सुनि सब मथुरा पुर नर नारी * उमंगि उठीं आनंद उर भारी
घर घर सबहिंन मंगल साजे * द्वार द्वार अति बाजन बाजे
नवसत साज सकल बरनारी * सजिसजि मंगल कंचन थारी
गान करत कलकण्ठ[2] लजावें * श्रीबसुदेव धाम को आवें

दो० जाति पांति परिजन प्रजा, बंधु हितु सब लोग ।
लै लै आवत भेट सजि, हरषत निज निज योग ॥

सो० भइ भवन अति भीर, नट नाचत गावत गुणी ।
धरि धरि मनुज शरीर, मानहुँ सुख आये सकल ॥

तब जननी मन अति सुख पाये* उपटन कर दोउ सुत अन्हवाये
निज कर अंग अँगोछि सुहायो* तनद्युति लखि दगताप नशायो
केसरि मलय[3] मिलित रुचिकारी* कियो तिलक बर भाल सुधारी
भूषण बसन शृंगारत कैसे * राजकुंवर वर पहिरत जैसे
कंचन मणिमय खचित नवीनो* कीट मुकुट शोभित शिर कीनो
कलँगी ललित जडाव जडाई * तुर्रा मध्य अनूप सुहाई
गजमुक्तन के कुंडल कानन *अति बिशाल छबि शोभित आनन[4]
कंठ पदिक के हार बिराजें *उर बिशाल पर अति छबि छाजे
पंचरत्न के अंगद[5] नीके * शोभित भुजन भावते जीके
कर चूरा रतन निकाई * पाणि पल्लवन छाप सुहाई
किंकिणि ललित कलित रवकारी * कटि केहरि पर बलित सँवारी
चूरा चारु मनोहर पायन * चरण कमल भक्तन सुखदायन

दो० नील पीत बर बसन तन, दोउ सुतन शृंगार ।
चारु अलक मुखशशि झलक,निरखि जात बलिहार ॥

सो० हते श्याम के साथ, ग्वाल तिन्हें पुनि देवकी ।
पहिराये निज हाथ, जानि कृष्ण प्रीतम सबै ॥

ग्वाल बाल सब चकित निहारें * कहि न सकत कछु मनहि विचारें

१ सोनाना. २ कोयलना गाणाने ३ चंदन. ४ मुख. ५ बाजुबंध.

યે, તો કૃષ્ણ દેવકી જાયે * ઝુઠહિ યશુમતિ સુવન કહાયે
કરત શોચ મનહીં મન માહીં * અબ હરિ વ્રજ ચલિહૈં કે નાહીં
તબ દોઉ કુંવર ચોક બૈઠારે * વિપ્રવૃન્દ બસુદેવ હુંકારે[1]
વિધિવત પૂજિ તિલક કરવાયે * દાન બહુત હરિ હાથ દિવાયે
બહુરિ આરતિ માત ઉતારી * લખિ છબિ મુદિત સકલ નરનારી
વેદધ્વનિ મહિદેવન[2] કીન્હોં * દ્રવ્ય અનેક નિછાવરિ દીન્હોં
વરુણ સહિત સુર નભ યશ ગાવૈં * બરષિ કુસુમ દુન્દુભિ બજાવૈં
પરમાનન્દ સકલ પુરબાસી * નિધિ સિધિ સબગૃહ(૨)કી દાસી
બહુરે સખન સહિત દોઉ ભૈયા * નિજ કર પરસી જિમાયે મૈયા
પૂજી સકલ કામના જીકી * મિટી કલ્પના દારુણહીકી
યહી વિધિ કંસ મારી યદુરાઇ * માત પિતા કી બન્દી છુડાઇ

છં૦ યહિ ભાઁતિ કંસ નિપાત યદુપતિ, માતુ પિતુ કો સુખ દિયો ।
હરષિ અતિ નરનારી મથુરા, ઘરન ઘર આનઁદ ભયો ॥
પરમ પાવન યશ સુહાવન, પલહિ મેં ત્રિભુવન ગયો ।
જીવ જલ થલ નાગ નર સુર, સરસ રસ જહું તહું ભયો ॥
યહ કંસ હતન પુનીત યશ નિત, નર સુને જે ગાવહીં ।
તે ન ભવબંધન પરહિં ફિરિ, અઘસમૂહ[3] નશાવહીં ॥
મિટહિ દારિદ દોષ દુરમતિ, વિપતિ નિકટ ન આવહીં ।
સકલ મન વાંછિત લહેં અરુ, ભક્તિ અવિચલ પાવહીં ॥

દો૦ કઠિન શૂલ સંકટહરણ, મંગલકરણ અશેષ ।
રામકૃષ્ણ કે ચરિત વર, ગાવત સુનત વિશેષ ॥

સો૦ નરતનુ પાય સુજાન, અનુદિન ગાવત હરિકથા ।
સકલ સુખન કી ખાન, વ્રજવાસી પ્રભુ કે સુયશ ॥

અથ કુબ્જાગૃહપ્રવેશ લીલા

શ્રી યદુકુલ કુલકમલ તમારી[4] * દીનબન્ધુ ભક્તન હિતકારી
કરિકૈં જનની જનક સુખારી * તબ કુબજા કી સુરત સૅંવારી

---

૧ બોલાવ્યા. ૨ બ્રાહ્મણો. ૩ પાપનો સમૂહ. ૪ સૂર્ય

નૃપતિ ભવન તજીકે અભિરામા[1] * ચલે બસન કુબ્જા કે ધામા
કૃષ્ણકૃપા સબહી પૈ ન્યારી * ભાવ ભજન કુબ્જા ભઈ પ્યારી
સાંચો ભાવ હૃદય જહું જાને * વિવશ હોય તેહિ હાથ બિકાને
નારી પુરુષ કછુ નાહિન ભેદા * નીચ ઊચ નહીં કરત નિષેદા
પ્રથમહીં આય મિલી મગ[2] પાઈ * સો હિત માનિ કિયો ચદુરાઈ
ચન્દન ચરચ તનક તન દીન્હો * મનહું કોટિ તપ કાશી કીન્હો
અતિ અકુલીન કંસકી દાસી * પરસત પાવન ભઈ રમાસી
આયે પુનિ પ્રભુ તાકે ધામા * ભક્તવત્સલ હૈ જિનકો નામા
જબ કુબ્જા જાન્યો હરિ આયે * પાટમ્બર[3] પાઁવડે[4] બિછાયે
અતિ આનન્દ લિયે ઉઠિ આગે * પૂરણ પુણ્ય પુંજ સબ જાગે

દો૦ ટેઢી તે સૂધી કરી, દિયો રૂપ અભિરામ ।
દાસી તે રાની ભઈ, પૂરે સબ મન કામ ॥
સો૦ કો કરિ સકે પ્રકાસ, અતિ વિચિત્ર હરિ કે ગુણન ।
સદા દાસ કો દાસ, ભયો રહૈં પ્રભુજનન કે ॥

પુરબાસિન સબહિન યહ જાની * રાજા હરિ કુબ્જા પટરાની
ઘર ઘર કહત સકલ નરનારી * કિયો કહા ધોં ઈન તપ ભારી
મિલી તનક ચન્દન દ મગ મેં * ભઈ વિદિત અતિ પાવન જગ મેં
યહ મહિમા કછુ કહત ન આવે * કો તાકી પટુતર[5] અબ ભાવૈં
ભૂલિ કહત કુબ્જા જો કોઊ * તાહિ રિસાય ઉઠત સબ કોઊ
સો તો ભઈ કૃષ્ણ કી પ્યારી * દાસી કહત ડરત નરનારી
કરત ત્રાસ મનમે સબ પ્રાની * ડરહિ મારિ સુને જો રાની
જાપર કૃપા કરૈં યદુરાઈ * તાહિ નહીં યહ કછુ અધિકાઈ
સદા સદા હરિ કી યહ રીતિ * માનત એક ભક્ત સો પ્રીતિ
ધનિ ધનિ કુબ્જા હરિ કી રાની * ધનિ ધનિ કૃષ્ણ પ્રીતિ કર માની
ધનિ ધનિ ચન્દન અંગ લગાયો * ધનિ ધનિ ભવન જહાઁ હરિ આયો
કહિ કહિ સબ સુરનારિ સિહાહીં * આજ કૂબરી સમ કોઉ નાહીં

દો૦ બસે શ્યામ કુબ્જા સદન, તહઁ કછુ કરિ વિશ્રામ ।
પુનિ આયે વસુદેવગૃહ, જનમનપૂરણકામ ॥

૧ આનંદદાતાર સ્વામી. ૩ રેશમી વસ્ત્ર. ૪ પગ ધરવા. ૫ બરાબરી.

સો૦ તબ શ્રીનંદકુમાર, બ્રજબાસિન કી સુરતિ કરિ ।
　　મનમેં કિયો વિચાર, અબ સબ ચલિયે નંદ પૈ ।

લૈ બસુદેવ સંગ દોઉ ભાઈ * ગયે જહૂઁ ઉગ્રસેન નૃપરાઈ
તહાં બહુરિ યાદવ સબ આયે * પુનિ અક્રૂર ઉદ્ધવહિ બુલાયે
તબ હરિ એમે બચન સુનાયે * મમ હિત બ્રજબાસી સબ આયે
નન્દાદિક સબ ગોપ જિતેકા * રહ્યો નહી બ્રજ મે કોઉ એકા
ગાય બત્સ સબ તજે અનેરે * હૈં સૂને મ દિર સબ કેરે
હવહૈ દુખિત યશોમતિ મૈયા * જિન હમ પ્રતિપાલે દોઉ ભૈયા
બહુત હેત ઉન હમસો કીનો * વિવિધ ભાંતિ અબલો સુખ દીનો
સંકુચત હો અપને મન માહીં * ઉનસો ઉઋણ કબહું મૈં નાહીં
પલટો નહીં જે ઉનકે દીજે * અબ ચલિ બિદા ઉન્હેં વ્રજ કીજે
સુનિ હરિબચન પરમ સુખ પાઈ * સબ મિલિ ચલે જહાં નંદરાઈ
સુની નંદ ગોપન યહ બાતા * મારો કંસ જાય દોઉ ભ્રાતા
સૌચ નહી મનમેં કછુ માને * પ્રજાભાવ સબ રહે સકાને

દો૦ મનહીં મન શોચત ખડે, નહીં આયે બલરામ ।
　　વ્રજમેં આયે હ્વૈ ગયો, તિન્હૈ આયબો બામ ॥
સો૦ અબ કૈસે વ્રજ જાહિં, બલમોહન દોઉ બિના ।
　　અતિ વ્યાકુલ મનમાહિં, કબધોં નયન દેખિહૈં ॥

અથ નન્દબિદા લીલા

આયે તબહીં કુવર કન્હાઈ * નૃપ વસુદેવ સહિત દોઉ ભાઈ
દેખત નન્દ મિલે ઉઠિ, ધાઈ * લિયે લગાય કંઠ સુખદાઈ
અબ ચલિહૈં વ્રજ કો યહ જાન્યો * અતિ આનંદ હૃદય હરષાન્યો
લખિ વસુદેવ બહુત સુખ પાઈ * મિલે નન્દ સો સાદર ધાઈ
ઉગ્રસેન તબ નન્દ જુહારે * આદર સહિત સકલ બૈઠારે
ઉગ્રસેન વસુદેવ ઉપઁગસુત[1] * સુફલકસુત[2] અરુ યાદવ ગણયુત

---

1 ઉદ્ધવજી 2 અક્રૂરજી

ग्रेठे मिलि हरि हलधर भाई * नन्दहिं मिले निकट जैवाई
और गोप ठाढे सब पेखें[1] * यशुमति सुत को भाव न देखै
नंदमनहिं मन अति अकुलाही * चलत बेग अब व्रज कयों नाहीं
सबही के मन में यह आई * हरि अब हमसों प्रीति घटाई
करत बिचार श्याम मन माहीं * प्रीति बिबस बोलत सकुचाइ
तब हरि यों मुख बचन उचारा * बहुत कियो प्रतिपाल हमारो

दो० झझकि परे[2] नंदराय सुनि, कहा कहत गोपाल ।
मोसों कहत कि आन सों, किन किन्हों प्रतिपाल ॥

सों० चौंकत जिय नंदराय, मनि मोसों ऐसो कहो ।
गहबर[3] हियभरि आय, डारिसकत न हीं नयनजल ॥

तब हरि मधुर कह्यो नंदराई * सुनहु तात हम कहत लजाई
कही गर्ग तुम सों जो बानी * सो तुम तब निश्चय नहीं जानी
पुत्र हेतु हम को प्रतिपारे * नात मातु जिमि अधिक दुलारे[4]
खेलत हसत बसत व्रजमाहीं * जात इते दिन जाने नाही
हम को तुम दीन्हों सुख जितनो * कह्यो न जात बदन ते तितनो
तुम सम मात पिता न हमारे * जहां रहें तहें तात तुम्हारे
बिछुरन मिलन मोह अरु माया * यह प्रपञ्च जग बिधि उपजाया
ह्वै है दुखित यशोमति मैया * मो बिन व्रजतिय अरु सब गैया
ताते गमन बेग व्रज कीजे * जाय सबन को धीरज दीजे
यशुमतिसों बिनती मम कहियो * माने सदा पुत्रहित रहियो
मेरी सुरति न उरते टारो * मैं तुमते कबहुं नहीं न्यारो
हरि यो नन्दहि बचन सुनाई * बहुरो रहे सकुचि अरगाई[5]

दो० निठुर बचन सुनि श्याम के, भये बिकल अति नंद ।
उमँगि नीर नयनन चल्यो, परि गये दुखके फंद ॥

सो० दुखित सखा अरु गोप, चकित रहे हरिमुख निरखि ।
करत मनहिं मन कोप, ये चरित्र अक्रूर के ॥

---

१ जुवे छे २ चमकी गया ३ विह्वल ४ प्रेमथी. ५ चूप.

પરે નંદ તબ ચરણન ધાઈ * કહત ન ઐસી કબહું[1] કન્હાઇ
હોં તજી મોહન ચરણ ન જૈહોં * તુમ બિન જાય કહા બ્રજ લૈહોં
મધુવન[2] તુમહિં છાંડી જો જાઉં * યશુદૈ ઉત્તર કહા સુનાઉં
સન્મુખ સુનત દોરિ જબ ઐહૈ * તુમ બિન કાહિ ગોદ કરિ લૈહૈ
પંથ નિહારત હ્વૈ હૈ મૈયા * ચલહુ બેગિ બ્રજ કુંવર કન્હૈયા
સદમાખન મથિ કીન્હો હ્વૈ હૈ * કહો સો તુમ બિન કાહિ ખવૈહૈ
ક્યોં જીહૈ બિન દરશન પાયે * હોત નિઠુર કિત મથુરા આયે
બારહ વર્ષ કિયો હમ ગારો * નહીં જાન્યો પરતાપ તુમ્હારો
અબ પ્રગટે વસુદેવ કુમારા * કીન્હોં બચન ગર્ગ નિરધારા
કત હમ કાજ મહા રિપુ મારે * કત દરિદ્ર દુખ હરે હમારે
ડારિ ન દિયો કમલ કર ગિરિવર * દબિ મરતે બ્રજજન તાકે તર
કહેં નન્દ યોં બિકલ અધીરા * ભઈ કઠિન બિછુરન કી પીરા

દો૦ દેખિ પ્રીતિ અતિ નન્દ કી, મન બસુદેવ સિહાત ।
સકુચ રહે સબ પ્રેમ બશ, કહિ ન સકત કછુ બાત ॥

સો૦ વ્યાકુલ સબૈ અહીર, માનહુઁ પન્નગ[3] કે ડસે ।
હરિમુખ લખત અધીર, ઠાઢે કાઢે ચિત્ર સે ॥

તબ હલધર નંદૈ સમુજાવત * કહત તાત તુમ કત દુખ પાવત
કરિ કછુ કામ બહુરિ બ્રજ આવૈ * તુમ બિન ઓર કહાઁ સુખ પાવૈ
હરિ પ્રગટે ભૂભાર ઉતારન * કહ્યૌ ગર્ગ તુમ સોં સબ કારન
માત પિતા હમરે નહીં કોઊ * તુમ્હરે સુવન કહાવૈં દોઊ
હમૈ તુમ્હૈ સુત પિતુ કો નાતો * ઓર પરે અબ હોત ન હાતો[4]
બહુત કિયો પ્રતિપાલ હમારો * જાય કહો ઉર ધ્યાન તુમ્હારો
જનનિ અકેલી વ્યાકુલ હ્વૈહૈ * તુમ્હૈં ગયે ધીરજ કછુ પૈહૈ
વ્યાકુલ નંદ સુનત યહ બાની * પુનિ પુનિ કહત જોરિ યુગ પાની
અબકે ચલહુ શ્યામ મમ ગોહન * બ્રજમેં મિલિ આવહુ ફિરિ મોહન
માર્યો કંસ કિયો સુર કાજા * દીન્હોં ઉગ્રસેન કો રાજા
સુખ બસુદેવ દેવકી પાયો * ભયો સકલ યદુકુલ મનભાયો

૧ કબહુ (બી પા) ૨ મથુરામાં. ૩ સાપ. ૪ દૂર થવાથી મટી નહિ જાય.

તદપિ યશોમતિ બિન ગિરિધારી * કો જાનૈ પ્રભુ ટેક તુમ્હારી
દો૦ ઐસે કહિ અતિ બિકલ હ્વૈ, રહે નંદ ગહિ પાય ।
ભઇ ક્ષીણુ ઘતિ હીન મતિ, નયનન જલ ન રહાય ॥
સો૦ માયારહિત મુકુંદ, નહીં બિરહસંયોગ તિહિ ।
બ્રહ્મ પૂરણાનન્દ, સબઘટબાસી એકરસ ॥
દેખિ બિરહ અતિ કાદર નંદહિ * સખા બૃન્દ અરુ સબ ઉપનંદહિ
બિછુરત તજન ચહત હૈં પ્રાના * તબ યહ ચરિત રચ્યો ભગવાના
મેરી અતિ દુસ્તર હૈ માયા * જિન કર જીવ બિમુખ ભરમાયા
તિન કછુ દ્વન્દ કિયો જગ માહીં * તબ હરિ બોધ કરત નંદપાહીં
કત પછિતાત તાત હો એતો * બ્રજ અરુ મથુરા અંતર કેતો
કહા દૂરિ તુમ તે કહું જાહીં * કરિ બિચાર દેખો મન માહીં
હૈ બ્રજકે નરનારિ દુખારી * તાતે કીજૈ બિદા તુમ્હારી
ઐસે બોધ કિયો બ્રજનાથા * તબ નંદ કહ્યો જોરિ યુગ હાથા
જો પ્રભુ તુમ કો ઐસી ભાઇ * તો અબ મેરો કહા બસાઇ
જૈહોં બ્રજ પ્રભુ કહે તુમ્હારે * જાત બચન મોપૈ નહીં ટારે
બહુત કરી તુમ મમ પ્રભુતાઇ * નીચ દશા લૈ ઊંચ ચઢાઈ
પરમ ગઁવાર ગ્વાલ પશુપાલા * ભયો ધન્ય સબ જગત બિશાલા
દો૦ મેટિ પાપ સંતાપ સબ, કિયો સુકૃતકી ખાન ।
ભરી સાખિ ચૌદહ ભુવન, સુર મુનિ બેદ પુરાન ॥
સો૦ ઐસે કહિ નઁદરાય, પરે બહુરિ હરિ કે ચરણ ।
લીન્હે શ્યામ ઉઠાય, કહ્યો જાન સન્માન તબ ॥
તબ બસુદેવ બિનય બહુ ભાખી * આગે બહુત સમ્પદા રાખી
કિયો જો હમ-પ્રતિ તુમ ઉપકારા * તાકો બદલો નહીં સંસારા
બાલક યે અપને હી જાનો * ઇહાં ઉહાં કછુ ભેદ ન આનો
સુનિ સુનિ નંદમહર પછિતાઇ * રહે ઠગે તન દશા ભુલાઈ
ઊરધ શ્વાસ નયન બહ પાની * કંપિત તનુ કહિ જાત ન બાની
સો કછુ સમ્પતિ નંદ ન લીની * બિનતી બહુરિ શ્યામ સોં કીની
માંગત હોં પ્રભુ યહ કર જોરી * બ્રજ પર કૃપા હોય નહીં થોરી

તબ સબ ગોપ નૃપતિ પહં આયે * બહુત બોધ કરિ બ્રજહિ પઠાયે
ગોપ સખા બોધે હરિ સબહીં * બિદા કિયે આદર દૈ તબહીં
ચલે સકલ બ્રજ શોચત ભારી * હારે સરબસ મનહું જુવારી[1]
કાહૂ સુધિ કાહૂ સુધિ નાહીં * લટપટ ચરણુ પરત મગ માહીં
બ્રજજન જાત બિલોકત મધુબન * બિરહ બ્યાથા બાઢીં બ્યાકુલ તન

દો૦ ભયે બિરહબારિધિ[2] મગન, અતિ અચેત અકુલાય ।
શ્યામ રામ તજિ મધુપુરિ, આયે બ્રજ નિયરાય ॥
સો૦ ઉતહિ ગયે હરિ ગેહ, ઉગ્રસેન બસુદેવ યુત ।
બ્રજબાસિન કો નેહ, પુનિપુનિ શ્રીમુખતે કહત ॥

પુનિ પુનિ નંદ કહત પછિતાઈ * ચૂક પરી હરિ કી સેવકાઇ
કહં લગિ ગનિયે યહ અપરાધૂ * કિયે કર્મ હમ પરમ અસાધૂ
કોમલ પદ બન અતિ કઠિનાઇ * તહઁ હરિ પૈ ગૈયા ચરવાઈ
રંચક દધિ કે કાજ રિસાઇ * બાંધે યશુમતિ ઊખલ લાઇ
ઇન્દ્ર કોપ બ્રજલોગ બચાયે * બરુણુ લોક મમહિત ઉઠિ ધાયે
હમ મનિમન્દ ન ઉનહીં જાને * નિકટ બસત નાહિન પહિચાને
તન ધન લોભ કંસ ભય પાઈ * કરિ દીન્હે આગે દોઉ ભાઈ
ઐસે સમુઝિ નન્દ નિજ કરણી * પરે મુરછિ બ્યાકુલ અતિ ધરણી
બાર બાર જોવત મગ માતા * બ્યાકુલ બિન મોહન બલ તાતા
આવત દેખિ ગોપ બ્રજ ઓરી * હરષ હૃદય આતુર ઉઠિ દોરી
ધાઈ ધેનુ બત્સ કો જૈસે * માખન પ્યારો હૈ ધાૈં કૈસે
કનિયાં[3] લેઉં કો અનુરાગી * આયે બલ મોહન યહ જાની

દો૦ ધાઇ અતિ હર્ષિત હિયે, સુનત રોહિણી પાસ ।
દરશ આશ આઈ સબૈ, બ્રજતિય હિયે હુલાસ ॥
સો૦ ત્યહિક્ષણ અતિ આનન્દ, બ્રજવાસી બ્રજતિય સબૈ ।
અતિસકોચવશ નન્દ, સો દુખ કાપૈ જાત કહિ ॥

---

૧ જુગારી સર્વસ્વ હાર્યો હોય તેમ. ૨ વિરહ સમુદ્ર. ૩ ગોદમાં.

અથ વ્રજ કી રહ લીલા

આતુર સકલ ગઈ નંદપાસા * મનમોહન દર્શન કી આસા
દેખે નન્દ ગોપ સબ દેખે * શ્યામ રામ દોઉ નહીં પેખે
બૂઝત યશુમતિ અતિ અકુલાઈ * કહાઁ મેરે શ્યામ રામ દોઉ ભાઈ
સુનત બચન વ્યાકુલ નંદરાઈ * નયન નીર ભરિ નારિ નવાઈ
દેખત સૂખિ ગઈ બ્રજનારી * જનુ પ્રફુલિત કુમુદિનિ હિમમારી
જાન્યો આન ભઈ વિધિ સોઈ * કહિ ગયે વચન ગર્ગમુનિ જોઈ
અતિ વ્યાકુલ સબ બિનબ્રજનાથા * ભયે સકલ નર નારિ અનાથા
પરે ભૂમિ સબ ટેર લગાઈ * કૌન દાંવ પ્રભુ હમ બિસરાઈ
યશુમતિઅતિ બિલપતિબિલખાની * કહત સરોષ નંદ સો બાની
ધિક્ ધિક્ મહર કહા યહ કીનો * મથુરા તજી સુત બ્રજ પગ દીનો
મારગ સૂઝી પર્યો કેહી ભાઁતિ * વિદા હોત ફાટી નહીં છાતી
અર્દ્ધ વચન સુનતહી ઉઠી ધાયે * કહા લૈન સુખ બ્રજ મેં આયે

દો૦ કૈસે પ્રાણ રહે હિયે, બિછુરત આનઁદકન્દ ।
સુનત નહીં સ્વારથ કહા, કહું શ્રવણ મતિમન્દ ॥

સો૦ મૈં મધુપુર કો જાય, રહી હૌં હરિકી ધાય હ્વૈ ।
લીજૈ ઢોંકી બજાય, અબ અપનો બ્રજ નન્દ યહ ॥

યહ સુનિ નન્દ પરે મુરઝાઈ * અતિ વ્યાકુલ બ્રજલોગ લુગાઈ
પુનિ પુનિ કરત યશોમતિ ટેરે * કહઁ છાઁડે દોઊ સુત મેરે
જીવન પ્રાણ સકલ બ્રજપ્યારો * છિન લિયો બસુદેવ હમારો
સુફલકસુત બૈરી ભયો ભારી * લૈ ગયો જીવનમૂરિ હમારી
હૌં ન ગઈ હરિસંગ અભાગી * સિખયે કીન લોગન કે લાગી
જો મૈં જાન પાવતી ગોહન * તો કયોં છાઁડિ આવતી મોહન
ઐસે રોવત કરત બિલાપૂ * કહિ ન જાત યશુમતિ પરિતાપૂ
હરિ બિન સબ નર નારિ ઉદાસી * આયે જબહિં સકલ બ્રજવાસી
નહીં શ્યામ બિન સદન સુહાઈ * મનહું મસાન ભૂમિ ધરિ ખાઈ
પૂછત બિલપિ યશોમતિ મૈયા * કહો નન્દ કહઁ કહો કન્હૈયા

તુમકો બિદા બ્રજહિ જબ કીન્હોં* હરિ કછુ મોહિં સઁદેશો દીન્હોં
તુમ કછુ હરિસોં વિનય ન ભાખી* કહા શ્યામ મન મેં યહ રાખી
દો૦ મૈં અપનો સોં બહુ કિયો, વે પ્રભુ ત્રિભુવનનાથ ।
જો ચાહૈં સોઇ કરૈ, કહા સુ મેરે હાથ ॥
સો૦ કહિકૈ તોહિં પ્રણામ, બહુરિ શ્યામ ઐસે કહ્યો ।
કરિકૈ કછુ સુર કામ, મિલિહૌં તુમસોં આય બ્રજ ॥
પુનિ બોલે ઐસે બલભૈયા * દુખી હોન પાવૈ નહીં મૈયા
ધીરજ દેહુ તાત તુમ જાઇ * કછુ દિન મેં હમ મિલિ હૈ આઇ
પઠયો મોહિં તોહિં હિતલાગી * તબ મૈ બચન સકયોં નહીં ત્યાગી
સુનિ સઁદેહ યશુમતિ દુખપાગી* રહે પ્રાણ હરિચરણન લાગી
એક પલક બિછુરત હરિ નાહીં* ગહિ રહિ મિલન આશ મનમાહી
બ્રજ ઘર ઘર સબ કહત ગુવાલા * કિયે કૃષ્ણ મથુરા જો ખ્યાલા
માર્યો રજક જાય હરિ જબહીં * નહી નિબહૈં જાન્યો હમ તબહી
ચન્દન બહુરિ કંસકો લીન્હો * રૂપ અનૂપમ કૂબરી દીન્હો
વૈસે ધનુષ તોરિ પુનિ ડાર્યો * ફિરિ દોઉ ભાઇન ગજકો માર્યો
રંગભૂમિ સબ મલ્લ પછારે * અસુર અનેક યુદ્ધ કરિ મારે
કહત હતે બ્રજ મે હરિ જૈસે * કિયો જાય કંસહિ પુનિ તૈસે
કેશ પકરિ મહિ તુરત ગિરાયો* મારિ યમુનજલ માહી બહાયો
દો૦ ઉગ્રસેન રાજા કિયો, નિજકર ચમર ઢુરાય ।
મથુરા નર નારી સબૈ, આનન્દે સુખ પાય ॥
સો૦ પુનિ ભેંટે હરિ જાય, દેવકિ અરુ વસુદેવ સોં ।
કહ્યો પરમ સુખ પાય, તાત માત કહિ ભ્રાત દોઊ ॥
તહાં ભયો ઉત્સવ અતિ ભારી * દિયો દાન બહુ બિપ્ર હંકારી
હરિ કો પટ ભૂષણ પહિરાયે * મંગલ સબ નર નારિન ગાયે
મથુરા ઘર ઘર બજી બધાઇ * બહુ સંપતિ બસુદેવ લુટાઇ
અબ નહીં ગોપ ગોપાલા કહાવૈં * બાસુદેવ સબ નામ બુલાવૈં
યદુકુલકમલ સકલ જગનાયક * બિરદવાન બર્ણત ગુણ ગાયક
ભયે કૃષ્ણ મથુરા કે રાજા * અહિરન દેખિ લગત અબ લાજા

पुनि ग्वालन यह बात सुनाई * बसे श्याम कुब्जा गृह जाई
भये जासु बश अतिहित मानी * कीन्ही ताहि आपनी रानी
राजा हरि कुब्जा भई रानी * गोपित सुनी जबहिं यह बानी
गई बिरह तन तपन सिराई * सोति शाल शाल्यो उर आई
भयो दुसह दुख ऊरध स्वासा * मिटी श्याम आवन की आसा
नयनन जलधारा अति बाढ़ी * रही शोच बैठी कोउ ठाढ़ी

दो० जुरि आई ब्रजतिय सबै, सुनि कुब्जा की बात।
लागीं आपुस में कहन, मन दुख मुख हर्षात ॥

सो० करी सुहागिनि श्याम, कुब्जा दासी कंस की।
आपुन पति वहवाम, कियो नाम तिहुँपुर बिदित ॥

ले श्रीखण्ड[1] मिली मग माई * सुनियत तातें अति मन भाई
भली बुरी कछु जात न चीन्हीं * बहुत रूप दै सम कर लीन्हीं
वे बहु रमणु नगर की सोभि * बन्यो संग अब नीको ओभि
कहत जु वह सोई अब मानें * निशि दिन वाके गुणहिं बखानें
जानि अनोखी[2] नेह बढ़ावें * अब नहीं सखी श्याम व्रज आवें
अपर कह्यो कछु रोष जनाई * श्याम सदा के ऐसेई माई
जब अक्रूर लेन व्रज आयो * कानलागि तब यहै सुनायो
नई कूबरी नारि बताई * तबहिं गये ताके सँग धाई
बोली एक और तिनमाहीं * कुब्जा तुम देखि की नाहीं
दधि बेचन जब जात तहां री * तब नीके हम ताहि निहारी
अंग टेढ़ी मलिन की नाई * हंसत जाहि सब लोग लुगाई
बसत निकट नृप महलन जोई * सुनियत करी सुन्दरी सोई

दो० कोटिबार दाहौ अनल[3], कोटि कसौ किन सोय।
तौ कत पीतर ते कहुं, कैसे सोनो होय ॥

सो० हरि तजि दीन्हीं लाज, हमैं होत सुनिके हँसी।
जाय कूबरी काज, मथुरा मार्यो कंस नृप ॥

बोली सखी अपर यक बानी * अलि यह बात नहीं तुम जानी

१ चंदन. २ नवीन. ३ कमेकवार देवनामा तपावो

કુબ્જા સદા શ્યામ કે પ્યારી * વે ભર્ત્તા ઉનકી વહ નારી
તૈસે તહાં તાહિ કર દાસી * સખિ યે અવગતિ ગુણગણરાસી
રૂપરતન કૂબર મેં રાખ્યો * જિમિ મોતી સીપન મેં ભાખ્યો
કંસ આરિ કૈ સો અબ લીન્હીં * તાકી પ્રભુતા પ્રગટ ન કીન્હી
વ્રજવનિતા ત્યાગી અબ તાતેં * બૂઝી સકલ શ્યામ કી બાતેં
કહત એક તબ સુનુ સખિ એ રી * વે દિન હરિ કો બિસરિ ગયે રી
લિયે ફિરત હી જબ સબ કનિયાં* પહિરાવન સિખયે હમ તનિયાં
ઘર ઘર ડોલત માખન ખાતે * યશુદહિ ઉરહન દેત લજાતે
બહુરિ ભયે જબ કછુક સયાને * બાટ ઘાટ ઓગુણ બહુ ઠાને
જો જો ઉન હમસોં ગુણ ઠાન્યો * હમ સબ તાહી મેં સુખ માન્યો
જિમિ ભજિ આપ ગોકુલૈ આયે * ગોપ ભેષ કરિ રહે છિપાયે

દો૦ દેવ મનાવત દિન ગયે, બડે હોન કી આસ ।
બડે ભયે તબ યહ કિયો, બસે કૂબરી પાસ ॥
સો૦ યશુમતિ લાડ લડાય, બારે તે સેવા કરી ।
તાહુ કો બિસરાય, ભયે દેવકીપુત્ર અબ ॥

મનો સખી અબ કહ્યો હમારો * નહી કીજે તિનકો પતિયારો
જે જન જગ મેં કૃતહિ[૧] ન માનૈં * નિજ સ્વારથ લગિ બહુગુણ ઠાનૈ
જ્યોં ભઁવરા કલ કુંજ સુહાઈ * બૈઠત ચાહિ સુમનપર આઈ
રસહિ ચાખિ પુનિ હિત નહીં માનૈ* મિલત અન્યરસ હોત બિરાનૈ
પાલત કાગ પિક[૨]હિ હિત માને * મિલત કુકહિ જબ હોત સયાને
સોઈ ભઈ હમહિં અરુ નદહિ * કહિયે કહા સખી ગોવિંદહિ
જે ખોટે મન કપટ સયાને * ઓસર પરે પરૈં પહિંચાને
બૈઠત અબ નૃપ આસન માહીં * સુનિયત મુરલી દેખિ લજાહીં
મોર પખ દેખત નહીં ભાવે * વ્રજ કો નામ લેત બકરાવે[૩]
સુરભિ ચિત્રહુ મેં જો હેરત * તો લજાય ઇત ઉત મુખ ફેરત
હમરો નામ સુનત ચપિ[૪]જાહીં * સુરત કરત ગ્વાલન કી નાહીં
વે કહ જાનેં પીર પરાઇ * જિન કી પ્રકૃતિ પરી યહ આઇ

૧ કરેલો ઉપકાર. ૨ કોયલ ૩ લજ્જા પામે છે. ૪ ચૂપ થઈ જાય છે.

दो० भयो नयो अब राज हूवाँ, नये मात पित गेह ।
नई नारि कुब्जा मिली, भये सखा नव नेह ॥
सो० बिसरे ब्रज की बात, कुंज केलि रसराग को ।
गये आपनी घात, दिन दिन सुख दूनो लहैं[1] ॥
कौन बात को करैं परेखो * सखि अपने जिय शोच न देखो
ना हरि जाति न पाँति हमारी * तिन को दुख मानिये कहारी
गोपीनाथ नन्द के लाला * अब न कहावत कान्ह गुवाला
वासुदेव अब उहाँ कहावत * यदुकुलदीप भाट वर गावत
नहीं बनमाल गुंज उर माहीं * मोर पिच्छ माथे पर नाहीं
गृह बन की सब प्रीति भुलाई * वा मुरली संग गई सगाई
अब वह सुरत होत कब राजन * दिनदश प्रीति करी निज काजन
सबै अजान भई तिहि काला * सुनि मुरली को शब्द रसाला
अबमन जलनिधि खग[2] ज्योंथाके * फिरिफिरि शरण जहाजहि ताके
कहत एक सुन री ब्रजनाथा * ब्रज अब मानों कियो अनाथा
तब वह कृपा हती व्रजपाहीं * राख्यो गिरिवर करतल माहीं
व्हुरो और प्रताप कियो री हमहित दावानल अचयोरी[3]
दो० अब यह दोष लगै हमें, समुझत सकुचत जीय ।
भयो व्रजहू ते कठिन, बिछुरत फटयो न हीय ॥
सो० अब लागे दिन जान, सुनु सखि मोहनलालबिन ।
रहत देह में प्रान, बिन वह मूरति साँवली ॥
रहत बदन देखे बिन नैना * श्रवण न रहत सुने बिन बैना
रहत हियो बिन हरि कर परसे * वेधत बाण मनोभव वरसे
अब सखि यों सहियत दुखभारो * मनहुं नैन तन प्राण हमारो
जब बिधि[4] बालक वत्स चुराये * तब हरि तैसेई और बनाये
जनु वैसेई कुँवर कन्हाई * विरह वृष्टि व्रज ओर चलाई
ऐसे मन गुण गुनि गोपाला * भई विरहगम सब व्रजबाला

१ सुख दुनो लहैं (बी. पा.) २ जहाजनुं पक्षी उडीने पाछुं जहाजमां आवे. ३ पी गया ४ ब्रह्माए.

અતિહી કઠિન ભયો દુખ મન મેં * વ્યાપી દશાઈ[1] અવસ્થા તન મે
કોઉ કહૈ લોચન દીન હમારે * કયોં જીવહીં બિન શ્યામ નિહારે
જ્યોં ચકોર બિન ચંદ દુખારી * જૈસે રી બારિજ[2] બિન બારી
બિછરન[3]જિમિ ગ્રીષમ કે ખંજન* જૈસે દુખી ભ્રમર બિન કંજન[4]
શ્યામ સિંધુ તે બિછુરિ પરે રી* તડફડાત જ્યોં મીન ખરે રી
ભરત ઢરત પુનિ પુનિઅકુલાહી * હરિ બિન ધરત ધીર દગ નાહીં

દો૦ દેખ્યો નહીં સુહાત કછુ, ગૃહ બન બિનનઁદનન્દ ।
વિરહવ્યથા જારત તનહીં, ભયો તપન અતિ ચન્દ ॥
સો૦ બિન શ્વાસા કી દેહ, ઔર રૂપ હ્વૈ જાત જિમિ ।
તિમિ લાગત વ્રજ ગેહ, હરિ બિન સખી ભયાવનો ॥

ઇહિં બિરિયઁા બનતેં હરિ આવત * દૂરિહિ તે કલ વેણુ બજાવત
કબહુંક પરમ ચતુર ગોપાલા * ગાવત ઊંચે સ્વરન રસાલા
કબહુંક લૈ લૈ નામ સુનાવત * ધૌરી ધૂમરિ ધેનુ બુલાવત
દેત દરશન સુખ બનતેં આઇ * વહ મનમોહન રૂપ દિખાઇ
ઔર સખી બોલી યક ઐસે * બહુરો કબહું દેખિયે વૈસે
બૈઠે ગ્વાલ બાલકન સાથા * બાટત ખાત અશન[5] વ્રજનાથા
યક દિન દધિ ચોરત મમ ધામા * મૈં દુર દેખિ રહી છબિ ધામા
વે ભાજે મમ લખિ પરછાહીં * તબ મૈં ધાય લઇ ગહિ બાહીં
સુખકરપેછિલિયો ગહિ કનિયાં * પ્રેમ પ્રીતિ રસ કે સુખદનિયાં
રહે લાગિ છાતી સોં જૈસે * સો વહ કહો જાત સુખ કૈસે
જિન ધામન વે સુખ અવલોકે * તે અબ ઘરિ ઘરિ ખાત બિલોકે
સુમિરિ સુમિરિ વે ગુણગણ નાના * હરિ બિન રહત અધમ તન પ્રાના

દો૦ કહં લગિ કહિયે એ સખિ, મનમોહન કે ખેલ ।
ઉન બિન અબગોકુલ ભયો,જ્યોં દીપક બિનતેલ ॥
સો૦ રહત નયન જલ છાય,સુમિરિ (૨) ગુણ શ્યામ કે ।
કહિયે કાહિ સુનાય, ભયે પરાયે કાન્હ અબ ॥

એક પ્રલાપ[6] કરત મન માહીં * કહૈ જાય કોઉ હરિ પાહીં

૧ દશમી દશા–મૃત્યુ જેવી સ્થિતિ. ૨ કમલ. ૩,૪ઉદાસ. ૫ ભોજન. ૬ બડબડાટ.

લેહુ આપ નિજ ગાયન ઘેરી * ફિરત નહીં ગ્વાલન કે ફેરી
બિડરી[1] ફિરત સકલ બન માહીં * તુમ બિન નાહીં કાહુ પતિયાહીં[2]
અપનો જાનિ સંભારહુ આઇ * મતિ બિસરો બ્રજ હેત કન્હાઈ
બિલખત ગાય બત્સ સબ ગ્વાલા * નેક સુનાવહુ બેણુ રસાલા
બૂડત બિરહસિન્ધુ મેં નારી * લેહુ આય ગહિ ભુજા નિકારી
કાહૂ કહત કહૈ કોઉ જાઈ * બસો ફેરિ બ્રજ કુંવર કન્હાઈ
અબ નહીં તુમમેં ગાય ચરાવૈં * નહીં જગાયં બન પ્રાત પઠાવૈં
માખન ખાત બરજિ હૈં નાહીં * નહીં ઉરહન યશુદહિ લૈ જાહીં
નહીં દાવરિ[3] યશુમતિ કો દૈહૈં * નહીં અબ ઊખલ સોં બંધવૈહૈં
ચોરી પ્રગટ કરૈં નહીં કાહૂ * નહીં જનાવહિં અવગુણ તાહૂ
બેની ફૂલ ગુહન નહીં કૈહૈં * નહીં મંહાવર ચરણું દિવૈહૈં

દો૦ માંગત દાન ન બરજિ હૈં, હઠ નહીં કરિહૈં માન ।
આયં દરશ અબ દીજિયે, રહત ન તુમ બિન પ્રાન ॥
સો૦ ઐસે કહિ ગહિ પાંય, લ્યાવહિં ફેરિ મનાય હરિ ।
બસહિં બહુરિ બ્રજ આય, તૌ બ્રજનન્દન સાંવરો ॥

એક કહત અબ હરિ નહીં આવૈં * નૃપ પદ તજિ ક્યોં ગ્વાલ કહાવૈં
ઉહાં ગજરથ ચઢિ ચલત કન્હાઈ * ઇહાં ક્યોં ગાયં ચરાવહિં આઇ
ઉહાં પટમ્બર[5] પહિરિ દિખાવૈં * ઇહાં કી ક્યોં અબ કામરિ ભાવૈં
અબ ઉન યશુમતિ માતુ બિસારી * કોન ચલાવૈ બાત હમારી
બોલી અપર સખી બિલખાઈ * ભયે નિઠુર અબ કુંવર કન્હાઇ
કરી પ્રીતિ હમસોં હરિ ઐસી * સુન સખિ સલિલ મીન કી જૈસી
તલફત મીન નિપટ અકુલોને * નીર કછુ ઉર પીર ન જાને
ઇતની દૂર દયા નહીં કીન્હી * બીતી અવધિ ખબરિ નહીં લીન્હી
હૈ ગયે બિહંસિ ચલત પંરતીતી * મિલિહૌં આય બહુરિ રિપુ જીતી
હારે નયન ઉતહિં મગ જોવત * રોય રોય ઉર કચુકિ ધોવત
જૈસો દિન નિશિ તૈસી જાઈ * પલભર નીંદ પરત નહીં આઈ
મન્દ સમીર ચન્દ્ર સુખદાઇ * ઇનતેં જરત સેજ અધિકાઇ

૧ નાસીને ૨ પત કરતી નથી. ૩ ફરિયાદ. ૪ દામણું. ૫ રેશમીવસ્ત્ર.

દો૦ સપનેહુઁ તો દેખિયે, નીંદ પરે જો નૈન ।
ફીને બિબિધ ઉપાય મન, કયોંહું લહૈ ન ચૈન ॥
સો૦ બોલિ ઉઠી ઇકબ્રામ, સુન સખિ હીં તોસોં કહીં ।
જબતે બિછુરે શ્યામ, આજ લખે મૈં સપન મેં ॥
આયે જનુ મમ સદન ગોપાલા * હઁસિ ભુજ પાણિ ગહે નઁદલાલા
કહા કહીં અરિ નીંદ ભઈ રી * એકહુ ક્ષણ નહીં ઓર રહી રી
જ્યોં ચકઇ લખિ નિજ પરછાહીં * પતિહિ જાનિ હર્ષીં મન માહીં
તબહીં નિઠુર બિધાતા આઈ * દિયો પવન મિસ સલિલ ડુલાઈ
મેરી દશા ભઈ સખિ સોઇ * જો જાગીં તીં ઢિગ નહીં કોઇ
દેખહું કહા અધિક અકુલાઈ * બિરહ જરી અરુ કામ જરાઇ
કહા કરીં કિહિ દોષ લગાઊં * અપની ચૂક સમુજિ પછિતાઊં
બિછુરત હી નહીં તજ્યોં શરીરા * સમુઝિ પરી તબહીં યહ પીરા
મહા દુખિત અબ અંગ હમારે * ભયે સખિ દોઉ નયન પનારે[1]
અતિહી ભ્રમમાતે બિન દેખે * ચાહત રૂપ શ્યામ કો પેખે
રસના યહી નેમ ગહિ રાખ્યો * હરિ બિન ઔર ન ચાહત ભાખ્યો
જબતે બિછુરે કુંવર કન્હાઇ * તબ તે ભયે સબૈ દુખદાઇ
દો૦ વોઈ નિશિ વોઇ દિવસ, વોઇ ઋતુ વઇ માસ ।
બદલે સબૈ સુભાવ જનુ, બિન હરિ મદન બિલાસ ।
સો૦ ચલી ઔર હી ચાલ, અબ યા બ્રજ મેં એ સખિ ।
બિમુખ ભયે ગોપાલ, ભયે દુખદ જે સુખદ સબ ॥
ગૃહ કંદરા[2] સેજ ભઈ શૂલી * શશિ કી કિરણિ અગ્નિ સમતૂલી
સીંચત અલિ મલય[3] ઘસ નીરા * હોત અધિક તાતે ઉર પીરા
ફૂલી અરુણ ફૂલ વન ડારી * બરત દેખિયત મનહું અંગારી
હરિ બિન ફૂલ લગત સબ કૈસે * મનહું ત્રિશૂલ શૂલ ઉર જૈસે
તબ ઇન તરુણ અમૃત ફલલાગે * અબ તે ફલ સબ વિષ રસ પાગે
ત્રિવિધ સમીર[4] તીર સમ લાગે * કોકિલ શબ્દ અગ્નિ જનુ દાગે
તપત તેલ[5] સમ વારિદ[6] પાની * ઉઠત દાહ સુનિ ચાતક બાની

૧ પાણીના ખાળ. ૨ ગુફા. ૩ ચંદન. ૪ પવન. ૫ તપેલું તેલ. ૬ વાદળ.

સુનુ સખિ ચાતક દોષ ન દીજે * જ્યાવે[1] યા પક્ષી કે કીજે
જૈસે પિય પિય હમ રટ લાવત * તૈસે હી કહિ કહિ યહ ગાવત
અતિ સુકંઠ પ્રીતમ હિતમાના * ક્ષણુ નહીં રહત રટત પિય બાની
આપ સુધારસ પી સુખ પાવૈ * ટેરિ ટેરિ બિરહિન કો જ્યાવૈ[1]
જો યહ ખગ નહીં કરત સહાઈ * લહત પ્રાણુ તો દુખ અધિકાઈ

દો૦ યા પક્ષીસમ ઔર કો, સુનિ સખિ સુકૃત સમાજ ।
સુફલ જન્મ હૈ તાસુ કો, જો આવૈ પરકાજ[2] ॥
સો૦ મગન સકલ બ્રજબાલ, ઐસે હરિ કે બિરહ બશ ।
નહીં બિસરત નઁદલાલ, સોવત જાગત દિવસનિશિ ॥

પથિક જાત મધુવન તન હેરૈં * તાહિ ધાય બ્રજતિય સબ ઘેરૈ
કહત પરહિં હમ પૈંયા તુમ્હારે * સુનહુ બટોહી[3] બચન હમારે
ઉત હૈં બસત કૃષ્ણુ બ્રજનાથા * કહિયો તિનસોં બ્રજકી ગાથા
તુમ જો ઈન્દ્ર કો યજ્ઞ નશાયો * પુનિ ગિરિકર ધરિ બ્રજૈ બચાયો
સો અબ વહ બિરકા હ્વૈ આયો * ચાહત હૈ બ્રજ ફેરિ બહાયો
બરષત નિશિદિન દગ ઘનકારે * બહત કુચન બિચ સલિલ પનારે
ઊરધ શ્વાશ પવન ઝકઝોરે * ગરજત શબ્દ પીર ઘનઘોરે
મહાવજ્ર દુખ સુખ દ્રુમ ડારે * વ્યાકુલ અંગ સકલ અતિ મારે
વ્યથા પ્રવાહ બઢયો અતિભારી * બૂડત વિકલ સકલ બ્રજનારી
ચિતવત[4] મગ સબ નાથ તુમ્હારો * જાનિ આપનો આઇ ઉબારો
ગયે મિલન કહિ શ્રીમુખ બાની * અવધિ[5] બદી તે સબૈ બિરાની
તુમ બિન તલફત પ્રાણુ હમારે * જૈસે મીન સલિલ તે ન્યારે

દો૦ એક બાર ફિર આય કૈં, દેહુ સુદરશન શ્યામ ।
તુમ બિન બ્રજ ઐસો લગત, જ્યોં દીપકબિનધામ ॥
સો૦ મિલતે વેણુ બજાય, અબ વહ કૃપા ભઇ કહા ।
પુનિ કા કરિહૌ આય, પ્રાણુ ગયે બ્રજ આયકે ॥

સુનહુ પથિક તોહિં રામ દુહાઇ * કહિયો યહ મોહન તે જાઇ
તુમ બિન રાધે કો તન જાઇ * ભઇ સબૈ વિપરીત બનાઇ

૧ જીવાડે છે ૨ પારકાનાઉપયોગમા ૩ મુસાફર ૪ જોઈરહ્યાં છે ૫ ૫ઘ.દિવાધરેલ

વદન છપાકર[1] પ્રીતિ છિપાની * અબ રહગઈ કલંક નિશાની
અખિયાઁ હુતીં કમલ પખુરી[2] સી * સો અબ મનહું રંગ નિચુરીસી
આંચ લગે કંચન જિમિ કાચો * તિમિ તન બિરહાનલ કો તાચો
કદલીદલસી પીઠ સુહાઇ * સો અબ માનો ઉલટિ બનાઈ
સુખ કી સંપતિ સકલ નશાની * જારત ભઇ કોકિલા બાની
અબ સબ સાધ માન કી નાસી * હ્વૈ રહિ તુમ્હરે દર્શ પિયાસી
ચાતક પિક મૃગ અલિકુલજાતિ * તબ ઈન કો દેખત અનખાતી[3]
અબ વિન સોં પૂછત હૈ ધાઈ * તુમ્હરે ચરણ કમલ કુમ્હિલાઇ
લલિતાદિક સખિયાઁ લખિ ધાઈ * જાનિ અટા ચઢી ગર્વ બઢાઈ
અબ કહી સખી તીન્હે અકુલાઇ * મીલૈ રોય કૈ કણ્ઠ લગાઇ

દો૦ સુધિ બુધિ સબ તનકી ગઇ, રહ્યો બિરહ દુખ છાય ।
હીનચહત દશાઈ દસા[4], બેગિ મિલહુ તિહિ આય ॥
સો૦ ઐસે નિજ નિજ હેત, કહત સંદેશો શ્યામસોં ।
પથિકહિ ચલન ન દેત, હોત સાંઝ તાકો તહાં ॥

વિરહવિકલ સબ બ્રજકી બાલા * હરિવિયોગ ઉર પીર વિશાલા
હરિદરશન બિન કલ નહી પાવૈં * જ્યહિ ત્યાહિ કહિ ઉરવ્યથાજનાવૈં
જબ પપિહા બોલત નિશિ આઈ * કહત તાહિ કોઊ અનખાઈ
હોં તો બિરહ જરી સન્તાપી * તૂ કત જારત રે ખગ પાપી
પિય પિય કહિ અધરાત પુકારૈ * મૂઢ મૃતક અબલન કત મારૈ
તૂ નહીં સુખિત દુખિત બિન નીરા * તઊ ન સમુઝત શઠ પર પીરા
કરત કહા ઇતની કઠિનાઈ * હરિ બિન બોલત બ્રજ પર આઈ
ઉપજાવત બિરહિન ઉર આરત * કાહે અગિલો જન્મ બિગારત
એક કહત ચાતક સો ટેરી * હૈં સારંગ ચેરિ હમ તેરી
પૌઢે હોહિ જહાં સુખદાઈ * ઊંચે ટેરિ સુનાવ્હુ જાઈ
ગઇ ગ્રીષમ પાવસ ઋતુ આયો * સબ કાહૂ ચિત ચાવ બઢાયો
તુમ બિન બ્રજતિય ડોલત અસે * નાવ બિના દરિયા કી જૈસે
દો૦ માનૈંગે તેરો કહ્યો, તેરે હિત ઘનશ્યામ ।

૧ ચદ્ર ૨ પાખડી ૩ ગુસ્સે થતી. ૪ દશમી દશા મરણ ૫ ખલાસી વગરની.

लेहु सुयश चातक खडो, लै आवहु सुखधाम[1] ॥
सो० सुन चातक के बैन, कोउ सखि ऐसे कहत ।
यह बिहंग[2] सुख दैन, सखि मोहिं प्यारो पीवते[3]॥
निशदिन पियपिय रटत बिचारो * पियके बिरह भयो जरि कारो
स्वाति बूंद लगि रहत दुखारो * तज्यो सिंधु कौ जल करि खारो
आप पीर पर पीरहि पावै * जिय को जीवन नाम सुनावै
प्रेम बाण लाग्यो ज्यहि होई * जानै व्यथा प्रेम की सोई
कोउ कहत कोकिलहि टेरी * सुन री सखी सीख यक मेरी
बसत जहां हित कुंवर कन्हाई * फिर आवहिं बारेक[4] तहं जाई
तू कुलीन कोकिला सयानी * सबहिं सुनावति मीठी बानी
तो सम कोउ नहीं उपकारी * जानत हो बिरहिन दुख भारी
उपबन बैठि श्याम को टेरी * कहियो अबतन मनमथ घेरी
श्रवण सुनाय मधुर कल बानी * ब्रज लै आव श्याम सुखदानी
प्राणहुं पलट मिलत नहीं चेरी * सेंतसु[5] बिकत सुयशकी ढेरी
हुवै हैं बिन मोलन हम चेरी * गावहिं गोकुल कीरति तेरी
दो० कोउ ऐसे कहि उठत, भरजहु बोलत मोर ।
रहो परत नहीं टेर सुनि, बिन श्रीनंदकिशोर ॥
सो० बोलत करत बिहाल, मोरहु सखि बैरी भये ।
बसे बिदेश गोपाल, ये बनते न टरै मरै ॥
बिरह मगन यों ब्रजकी नारी * नहीं कृष्ण सों पलभर न्यारी
रही कृष्णछबि दृगन समाई * रसना कृष्ण नाम रट लाई
मनमें गुणहिं सदा गुण हरिके * श्रवण रहे हरि को यश भरिके
बसी श्याम मूरति उर माहीं * बिसरत सुरत एक पल नाहीं
बैठत उठत चलत घर बाहर * श्यामसनेह गुप्त अरु जाहर
सोवत जागत दिन अरु राती * प्रीतम कृष्ण प्रीति रसमाती
सब अंग कृष्ण प्रेमरस पागी * भई कृष्णमय सकल सभागी
धनि सो प्रीति कृष्ण सों लागी * धनि सो सुरति कृष्णरस पागी

१ सुखना स्थान एवा कृष्ण. २ पक्षी. ३ प्रिय करनां. ४ ओकवार. ५ सहजमां.

ધનિ સો સુખ હરિસંગ બિહારી * ધનિ સો દુખ હરિ બિરહ વિચારી
ધનિ સો પરેખો[1] હરિસોં જોઇ * ધન્ય સરેખોર[2] હરિ કો હોઈ
ધનિ સો જ્ઞાન ધ્યાન ધનિ સોઇ * જપ તપ ધન્ય જો હરિ હિત હોઇ
ધન્ય જન્મ જો હરિ કે દાસા * સબબિધિ ધન્ય જિન્હૈં હરિ આસા

દો૦ નન્દ યશોમતિ ગોપિકન, નિશિબાસર હરિધ્યાન ।
બ્રજબાસી પ્રભુ દાસકી, આશ રહે લગી પ્રાન ॥

સો૦ બિસરૈં સબ વ્યવહાર, ઔર ન દુજી ગતિ કછૂ ।
અંધ લકુટિયાધાર[3], એક સુરતિ નઁદનંદ કી ॥

અથ શ્રીકૃષ્ણજી કી યજ્ઞોપવીત લીલા

રહે જાય મથુરા હરિ જબતે * નિત નવ મોદ[4] હોત તહઁ તબતે
દેવકિ મન અભિલાષ પુરાવૈં * નિરખિ નિરખિ દોઉ સુત સુખ પાવૈં
પરમાનન્દ મગન બસુદેઉ * સુખી સકલ યાદવ ગણ તેઉ
મુદિત સકલ મથુરાપુરવાસી * દેત સબન સુખ પ્રભુ સુખરાસી
એક દિવસ બસુદેવ સુજાના * બોલે જે કુલ મધ્ય પ્રધાના[5]
કરિ આદર માનતા બડાઇ * તિનસોં કહિ કહિ યહ બાત સુનાઇ
રામ કૃષ્ણ અબલોં દોઉ ભાઇ * ગ્વાલન મધ્ય રહે બ્રજ જાઇ
યદુબંશિન કી રીતિ ન જાને * હૈં અબહીં કુલધર્મ અયાને[6]
તાતે યહ વિચાર અબ કીજે * યજ્ઞોપવીત દુહુંન દો દીજે
સુનિ યે બચન સબન મન ભાયે * ગર્ગ આદિ સબ વિપ્ર બુલાયે
પૂછિ સુદિન શુભ લગ્ન ધરાઇ * યજ્ઞ કાજ સબ સૌંજ મઁગાઇ
સકલ તીરથન તે જલ આયે * રામ કૃષ્ણ તાસોં અન્હવાયે

દો૦ સકલ વેદવિધિ મંત્રપઢિ, કરિ અભિષેક પુનીત ।
દોઉ ભાઇનિ તબ ગર્ગમુનિ, દિયો યજ્ઞ ઉપવીત ॥

---

૧ પરીક્ષા. ૨ ચાલાકી. ૩ આંધળાના આધાર લાકડી. ૪ આનંદ. ૫ મુખ્ય. ૬ અજાણ.

સો૦ અન્ત ન પાવૈ શેશ, વેદ શ્વાસ જાકો સકલ ।
તાહિ દિયો ઉપદેશ, ગાયત્રી ગુરુ ગર્ગ મુનિ ॥

દિયો દાન બસુદેવ અનેકા * પૂજે સબ દ્વિજ સહિત વિવેકા
સબ નર નારિન મંગલગાયો * બન્દીજનન દ્રવ્ય બહુ પાયો
લખિ કૌતુક સુરગણ સુખ પાવૈં * વરષિ સુમન દુન્દુભિ બજાવૈં
અતિ આનન્દ ભયો સબ કાહૂ * તાત માત ઉર પરમ ઉછાહૂ
પુનિ યક દિન બસુદેવ સજ્ઞાની * યહ ઇચ્છા અપને મન જાની
પણ્ડિત ભલો કહૂં જો પૈયે * તો વિદ્યા સબ સુતન પઢૈયે
કાહૂ તબ યહ બાત બખાની * સંદીપન પણ્ડિત બડ જ્ઞાની
રહૈ અવન્તીપુર કે માહીં * તાસમ જગ પણ્ડિત કોઉ નાહીં
યહ સુનિ કૃષ્ણ સકલ ગુણખાની * પિતુકે મનકી રુચિ પહિચાની
હ્વૈ કે નેમ સહિત દોઉ ભાઈ * વિદ્યા પઢન ગયે યદુરાઈ
વેદ વિદિત સેવા હરિ કીન્હીં * અલ્પ કાલ વિદ્યા સબ લીન્હીં
લખિ પ્રભાવ ગુરુ અતિસુખપાયો * જાનિ જગતપતિ મન હર્ષાયો

દો૦ તબ હરિ ગુરુસોં જોરી કર, બોલે સહિત સનેહુ ।
ગુરુદક્ષિણા કછુ ચાહિયે, માઁગિ સો હમસોં લેહુ ॥
સો૦ તબ ગુરુ કહ્યો બિચારી, તુમ પ્રભુ કર્તા જગતકે ।
બુઝિલેહું નિજ નારી, જો વહ કહૈ સો દીજિયે ॥

તબ સંદીપન તિય પહઁ આયે * બચન કૃષ્ણ કે તાહિ સુનાયે
દેન કહત હરિ દક્ષિણા હમ કો * માઁગૈં કહા નો બૂઝે તુમકો
મરે હુતે તાકે સુત દોઈ * તિન માઁગે હરિ નો પુનિ સોઇ
કૃષ્ણ સકલ જીવન કે સ્વામી * જલ થલ સબ જિનકે અનુગામી
ગયે બહુરિ ભક્તન સુખકારી * જગ ઉતપતિ પાલન લયકારી
ચાહૈં કિયો હોય સબ સોઇ * આનિ દિયે ગુરુ કે સુત દોઈ
ભયે સુખી દ્વિજ અરુ દ્વિજનારી * સુત સંતાપ મિટયો દુખ ભારી
હ્વૈ પ્રસન્ન ગુરુ આશિષ દીન્હોં * નમસ્કાર પ્રભુ ગુરુ કો કીન્હોં
ગુરુ આયસુ લૈ પુનિ દોઉ ભાઈ * આયે મધુપુરિ જન સુખદાઈ
તાત માત લખિ અતિ સુખ પાયો * ભયો મનોરથ સબ મન ભાયો

રાજ કાજ પુનિ પ્રભુ સબ કરઈ * ઉગ્રસેન આયસુ અનુસરઈ
હિતજન પરિજન નર અરુ નારી * સુખી સકલ હરિબદન નિહારી
દો૦ ઊધો અરુ અક્રૂર જે, સખા શ્યામ કે સાથ ।
મિલિ બૈઠત ખેલત હઁસત, ઇનકે સઁગ યદુનાથ ॥
સો૦ બ્રજબાસિન કો ધ્યાન, બ્રજબાસી પ્રભુ કે સદા ।
યદપિ બ્રહ્મ સુખખાન, તદપિ ભક્તવશ પ્રેમરસ ॥

અથ ઉદ્ધવજી કી વ્રજગમન લીલા

ઊધો યદુપતિસખા સજ્ઞાની * એક બ્રહ્મ સુખ સોં રતિ માની
હરિ કો ત્રિગુણ રૂપ કરિ માનૈ * પ્રેમકથા કછુ ઉર નહીં આનૈ
જબ હરિ બ્રજકી બાત ચલાવૈં * તબ ઊધો હઁસિ કૈ ઉચટાવૈં
હરિ લખિ મનહીં મન પછિતાહીં * ભલી બાનિ યાકી યહ નાહીં
રૂપ રેખ જાકે નહીં કોઈ * ધર્યો નેમ ઉર મેં ઇન સોઈ
નિર્ગુણ કથા યોગ કી ગાવૈં * જામેં કછુ રસ સ્વાદ ન આવૈ
માનત એક બ્રહ્મ અવિનાસી * જ્ઞાનગર્વ મેં રહત ઉદાસી
બિછુરન મિલન દુઃખસુખ જાહીં * નહીં પ્રેમ ઉપજત તન માહીં
કનકકલશ પાની બિન જૈસે * યાકો રૂપ બન્યો હૈ તૈસે
જો હોં કહોં કહા યહ માને * નિંદા ઔર હમારી ઠાને
કહિયે કાહિ પ્રેમ કી ગાથા * બન્યો હંસ બાયસ કો સાથા
બ્રજ કો ધ્યાન સદા ઉર મેરે * પ્રેમ ભજન યાકે નહીં નેરે
દો૦ કહાઁ યશોદાનંદ સે, સુખદ તાત અરુ માત ।
કહઁ વહ સુખ બ્રજ ધામકા, નહીં બિસરત દિનરાત ॥
સો૦ કહાઁ સખનકો સંગ, કહાઁ કેલિ બૃન્દાબિપિન ।
કહઁ વહ પ્રેમ તરંગ, બંશીબટ યમુના નિકટ ॥
કહાઁ નવલ બ્રજ ગોપકુમારી * કહઁ રાધા બૃષભાનુદુલારી
કહઁ વહ પ્રીતિ રીતિ સુખસંગા * કહાઁ રાસ રસ હાસ તરંગા
કહં કુંજનબન કેલિ નિકાઇ * કહાઁ માનલીલા સુખદાઇ

કહઁલગિ બ્રજ કે સુખન સઁભારોં * જિહિં લગિ પુર બૈકુંઠ બિસારોં
કહિયે યહ રસ વાકે આગે * ઊધો સુનત પ્રેમ કો ભાગે
કૈસે પ્રેમ હોય યા માહીં * મેરે કહે માની હૈં નાહીં
બ્રજ કો યાકો દેઉં પઠાઈ * પૈહૈ પ્રેમ તહાં યહ જાઈ
યાકે મન અભિમાન બઢાઊં * કહિ યુવતિન કી પ્રીતિ સુનાઊં
યહે બાત યદુપતિ ઉર આની * પઠઊં બ્રજ યહિ થાપત જ્ઞાની
કહો બોધ તિનકો કરિ આવો * પ્રેમ મિટાય જ્ઞાન સમુઝાવો
જૈહૈં તુરત સુનત યહ બાતા * કહિહૈં હરિ જાનત મોહિં જ્ઞાતા
કરિ અભિમાન તુરત બ્રજ જૈહૈં * હ્વાંતે જાય સાધુ હ્વૈ ઐહૈં
દો૦ ઐસે હરિ બૈઠે કરત, અપને ઉર અનુમાન ।
ઊધો કે ઉરતે કરોં, દૂર જ્ઞાન અભિમાન ॥
સો૦ આય ગયે તિહિ કાલ, ઊધોજી હરિકે નિકટ ।
બિહઁસિ મિલે નઁદલાલ, સખા સખા કરિ અંકભરિ ॥
અતિસુન્દર સઁવલિ છબિ છાયો * જબ હરિ કો પ્રતિબિમ્બ સુહાયો
અંસ ભુજા દૈકે યદુરાઈ * ઊધો સે બ્રજ બાત ચલાઈ
ઉદ્ધવ સુનો કહોં તુમ પાહીં * બ્રજ કો સુખ મોહિં બિસરત નાહીં
નેકહુ નહીં યહાં મન લાગત * ઉઠિ ઉઠિ પુનિ ઉતહી કો ભાજત
યહ મન હોત વહીં પુનિ જૈયે * ગોપી ગ્વાલન મેં સુખ પૈયે
કહં વહ હેત યશોમતિ મૈયા * દૈ દૈ માખન લેત બલૈયા
નહીં બિસરત મનતે બિસરાઈ * વહ રાધા કી પ્રીતિ સુહાઈ
ગોપ સખા બૃન્દાગત ગૈયાં * નહીં ભૂલત બંશીબટ છૈયાં
ત્યાગત તિન્હેં બહુત દુખ પાયે * મિટત નહીં મનતેં પછિતાયે
ઊધો સુનિ બોલે મુસકાઈ * કહા કહત હરિ યોં અકુલાઈ
સદા રહત યહ હિત થિર નાહીં * જગવ્યવહાર સકલ મિથ્યા હી
મો સો સુનો બાત યદુરાઈ * એકૈ બ્રહ્મ સદા સુખદાઈ
દો૦ જબ ઊધો ઐસે કહી, બિહઁસિ જ્ઞાન કી બાત ।
તબ યદુપતિ સુખપાયકે, પુનિ બોલે હરપાત ॥
સો૦ ભાઈ મો મન માહિં, ઉદ્ધવ કહી જે બાત તુમ ।

તુમસમાન કોઉ નાહીં, સખા ઔર મેરો હિતૂ ।
ઉધો તુમ વ્રજ બેગ સિધારો * કરિ આવહુ યહ કાજ હમારો
પૂરણ બ્રહ્મ અલખ અબ જોઈ * માત પિતા તાકે નહીં કોઈ
રૂપ ન રેખ જાતિ કુલ નાહીં * વ્યાપિ રહ્યો સબ ઘટ ઘટ માહીં
હો તાકે જ્ઞાતા તુમ જ્ઞાની * ગોપી સકલ પ્રીતિ રત માની
યહ મત[1] તિન્હેં બોધ કરિ આવો * પ્રેમ મેટિ કે જ્ઞાન દ્દઢાવો
મેરે પ્રેમ બિબશ વે બાલા * સહત બિરહ દુખ દુસહ બિશાલા
કામ અગ્નિ તન તૂલ[2] સમાના * શોચ શ્વાસ મારુત[3] બલવાના
ભસ્મ હોન પાવત સો નાહીં * ભીજિ રહત નયનન જલ માહીં
ઈહૈં આજ લોપૈ ઇહિ ભાંતિ * બિરહ વ્યાથા વ્યાકુલ દિન રાતિ
એતે પૈ કૈસે વે ન્યારે * સમાધાન બિન ધીરજ ધારે
તાતે સખા બેગિ તુમ જાહૂ * મેટો તિન કે ઉર કો દાહૂ
પઠઊં નારિન કે ઢિગ સોઈ * જો તુમહીં સોં લાયક હોઈ

દો૦ ઇક પ્રબીન અરુ સખા મમ, તુમતેં જ્ઞાની કૌન ।
સો કીજૈ જ્યહિ બ્રજબધૂ, સાધન સીખૈં પૌન ॥
સો૦ જિહિ સુખ પાવેં નારિ, જ્ઞાન યોગ ઉપદેશતે ।
ડારેં મોહિં બિસારિ, બ્રહ્મ અલખ પરચૌ કરેં ॥

ઊધો સુનો કહત મૈં તુમ કો * તુમ સમ હિતુ ઔર નહીં હમકો
કૈસેઉ ઉન ગોપિન સોં મોહીં * ઉઋણુ કીજિયે બિનવત તોહીં
નિશિદિન લક્તિ મેરિ યે ઉનકો *નાહીં આનિ[4] રુચિ કૈસિહુ તિનકો
સર્બસ તિનન મોહિં સબ દીનો * તન મન પ્રાણ સમર્પણ કીનો
મુક્તિ તીન તિન કો મૈં દીની * સો ઉનહિત એકહુ નહીં કીની
રહી એક સો ચોગન કહિયે * સો વહ જ્ઞાન બિના નહીં લહિયે
સો અબ દેહુ તિનહિં તુમ જ્ઞાનૂ * જિહિ પાવૈં વહ પદ નિરબાનૂ[5]
જો અંગીકૃત કરૈં ન તાસૂ * તો મૈં હોં ઉનકો ઋણદાસૂ[6]
ગાય ચરાવત ઉત હી રૈહોં * બ્રજ તજિ નહીં અનત કહું જૈહોં
યહૈ બાત મેરે મન ભાવૈ * ઔર ન કછુ મોપૈ બનિ આવૈ

૧ તત્વજ્ઞાન. ૨ રૂ. ૩ વાયુ. ૪ અન્ય કંઈ. ૫ મોક્ષ. ૬ દેવાદાર દાસ.

ઊધો જાહુ બિલમ્બ કરો જિન * ઉનકો જુગ બીતત મોબિન છિન
સમાધાન તિનકો કરિ આવો * બ્રજ મેં જાય બિલમ્બ ન લાવો

દો० ઊધો બ્રજ મેં જાય કે, બિલમ ન રહિયો જાઈ ।
તુમ બિન હમ અકુલાયહૈં શ્યામ કરત ચતુરાઈ ॥
સો० તુમ હૌ સખા પ્રવીન, બાર બાર સિખઉં કહા ।
જિય જ્યોં જલ બિન મીન, સોઇ મતૌ બિચારિયે ॥

કહી શ્યામ ઐસે જબ બાની * તબ ઊધો અપને જિય જાની
યદુપતિ યોગ સાંચ અબ જાન્યો * જ્ઞાન ગર્વ અપને મન આન્યો
બોલ્યો અતિ અભિમાન બઢાઇ * તુમ આયસુ શિર પર યદુરાઈ
તુમ પઠવત ગોપિન કે માહીં * મૈં કૈસે પ્રભુ કરૌં કિ નાહીં
તુમ્હરે કહે ગોકુલહિ જૈહોં * જ્ઞાન કથા બ્રજ લોગન કૈહોં
જો માનિ હૈં બ્રહ્મ ઉપદેશૂ * તો કહિહૌં સમુઝાય સંદેશૂ
દિન દ્વૈ રહિ બ્રજ મેં સુખ દૈહોં * બહુરોં આય ચરણ પુનિ ગૈહોં
યહ સુનિ બિહૅંસિ કહ્યો હરિ તબહીં * જાહુ ઉપંગસુત[1] બ્રજ કો અબહીં
જ્ઞાન દૃઢાય ખબરિ તિન લીજે * એક પન્થ દ્વૈ કારજ કીજે
આયે ભ્રાત ઇતૈ હમ દોઊ * તબ તેં બ્રજ પઠયો નહીં કોઊ
જાય નન્દ યશુમતિ પરિતોષો[2] * જ્ઞાન કથા કહિ યુવતિન પોષો
સકુચો મતિહિ જાનિ બ્રજનારી * કહિયો જ્ઞાન યોગ બિસ્તારી

દો० બચન કહતહી સમુઝિહૈં, વે હૈં પરમ પ્રબીન ।
હ્વૈ હૈં શીતલ બિરહ તે, જ્યોં જલ પાયો મીન ॥
સો० પઠવત થાપિ મહંત, ઊધો કો યહિ કાજ હરિ ।
હ્વૈ આવેંગે સંત, બ્રજ ભક્તન કે દરશ કરિ ॥

અપનો હી રથ તુરત મંગાયો * દૈ ઉપંગસુત[1] કો પલનાયો[3]
અપનેઈ ભૂષણ બસન સુહાયે * નિજ કર ઊધો કો પહિરાયે
અપનેઈ મુકુટ આપની માલા * પહિરાઈ ઉર બિહૅંસિ બિશાલા
ઊધો તબ હરિ રૂપ સુહાયે * યક ભૃગુપદ કે ચિહ્ન બનાયે
લિખ્યો પત્રિકા શ્રી યદુરાઈ * નન્દબબા કો બિનય બડાઈ

૧ ઉદ્ધવ ૨ સમાધાન કરો. ૩ ઘોડાને જીન કસી તૈયાર કર્યા.

પાલાગન કહિયો કર જોરી * યશુમતિ સે યહ ભાંતિ કરોરી
બાલક ગ્વાલ સખા સમુદાઈ * લિખ્યો મિલન સબહીં ઉર લાઈ
અરુ નર નારિ સકલ બ્રજ જેતે * પ્રીતિ જનાય લિખે સબ તેતે
લિખિ ગોપિન કો યોગ પઠાયો * ભાવ જાનિ કાહુ નહીં પાયો
લેહુ દઢાય પ્રીતિ બ્રજબાલા * યહ આની ઉર મેં નંદલાલા
નીકે રહિયો યશુમતિ મૈયા * કછુ દિન મેં ઐહૈં દોઉ ભૈયા
લિખિ પાતી ઊધો કર દીન્હી * ઔર સુખાગર બિનતી કીન્હી

દો૦ કહા કહૌં કછુ દિવસતે, જનની બિછુર્યો તોહિં ।
તાદિન તે કોઉ નહીં, કહત કન્હૈયા મોહિં ॥
સો૦ કહ્યૌ સંદેશ ન જાત, અતિ દુખ પાયો માતુ તુમ ।
અબ મોકોં નિજ તાત, બસુદેવ અરુ દેવકી કહત ॥

કહિયો નન્દબબા સોં જાઈ * કહ મન ધરો ઈતી નિઠુરાઈ
જબતે દિયો ઈતૈ પહુંચાઈ * બહુરો સોધ લિયો નહીં આઈ
બારેક બરસાને લૌં જૈયો * સમાચાર તહં કે સબ લૈયો
ગ્વાલ બાલ સબ સખા હમારે * હ્વૈ હૈ વે મમ બિરહ દુખારે
તિન્હૈં જાય મમ હિશિ તે ભેટો * કહિ સૅંદેશ તિન કો દુખ મેટો
બ્રજબાસી જેતે નર નારી * ગોપ બત્સ ખગ મૃગ બનચારી
જો જિહિ બિધિ તાસો તિહિ ભાંતિ * અર્સપર્સ કહિયો કુશલાતી
મિત્ર એક મમ દરશન પૈહૌ * દેખત તાહિ પરમ સુખ લૈહૌ
બ્રન્દાબન મે રહત નિરન્તર * હોત નહીં કબહું ઉર અન્તર
સઘન કુન્જ તરુલતા સુહાઈ * મિલિયો તાકો શીશ નવાઈ
ઈહિ બિધિ ઊધો સોં યદુરાઈ * કહિ સબ મન કી બાત સુનાઈ
બલ કરિ તાકો પ્રેમ જનાયો * જ્ઞાન ગર્બ તાકે ઉર છાયો

દો૦ ઐસે ઊધો સોં કહી, પ્રગટ શ્યામ બ્રજપ્રીતિ ।
ઊધો તિનકો જ્ઞાનલૈ, ચલે કરન વિપરીતિ ॥
સો૦ લખિ ઊધો કો જાત, હલધર લિયે બુલાય ઢિગ ।
સમુઝત બ્રજકી બાત, આયે જલભરિ નૈન પુનિ ॥

કહા કહો ઊધો મૈં તુમ સો * યશુમતિ કરત હેત જો હમસોં

એક દિવસ ખેલત મો સાથા * ખેલ કિયો ઝગરો યદુનાથા
મોકો દૌર ગોદ તબ લીન્હોં * કરસોં ઠેલિ શ્યામ કો દીન્હોં
નન્દબબા તબ બન તે આયે * ઇન્હેં ગોદ લૈ મોહિં ખિજાયે
લગે કહન નાન્હો તેરો ભાઇ * તોકોં છોહ[1] લગત નહિ રાઇ
વહ હિત નહીં ભૂલત હૈ હમકો * કહત સૈંદેશ બનત નહીં તિનકો
કહિયો તુમ મણામ અબ જાઇ * અરુ દોઉ લૈયન કી કુશલાઇ
કહિયો હમ હૈં તનય તુમ્હારે * માત પિતા નહીં આન હમારે
મિલિહૈં આય ધાય કૈ તુમકોં * કારજ કછુક ઔર હૈ હમકોં
નહીં બિસરત ક્ષણ ગોકુલ ગાઇ * તુમ તજિ સુખ કો હમેં દેખાઇ
સુનિ બસુદેવ દેવકી પાયો * ઊધો બ્રજ કોં જાત પઠાયો

દો૦ નંદયશોમતિ હિતસમુઝિ, લિખિ પાતી વસુદેવ ।
પાલિ દિયે તુમ સુત હમેં, નહીં ઉઋણ તુમ સેવ ॥
સો૦ મતિ સકુચો જિય માહિં, રામકૃષ્ણ તુમ્હરે તનય ।
હમ કહિબે કો આહિં, માત પિતા તુમ દુહુંન કે ॥

બાલપને તુમ પાલન હારે * બાલ કેલિ રસ તુમ્હેં દુલારે
હમ તો પાયો ઐસ[2] કુમારા * સો યે સબ ઉપકાર તુમ્હારા
મતિ કલ્પો[3] અપને મન માહીં * હરિસોં મિલિ કિન જાત ઇહાંહીં
શ્યામ રામ નહીં તુમ્હેં ભુલાવેં * દિવસ રૈન તુમ્હરૈં યશ ગાવેં
ઐસે લિખિ પાતી[4] સુખદાઇ * ઊધો કર બસુદેવ પઠાઇ
તબ હરિ ઊધો બેગિ પઠાયો * તુરત અંક લે[5] રથ બેઠાયો
આયસુ લિયો બિદા હરિ કીન્હોં * ચલે ઉપંગસુત બ્રજપથ લીન્હોં
ઊધો ચલે ગર્વ મન ધારી * કહા જ્ઞાન સમુઝૈંગી ગ્વારી
દેખોં હો બ્રજ લોગન ધાઇ * માનત ઇતો જિન્હેં યદુરાઇ
ચલે ઉપૅંગસુત જબ હર્ષાઇ * ગોપિન મન તબ ગયો જનાઇ
પુનિપુનિ ભ્રમર શ્રવણ લગિજાઇ * ભયો કછુક દુખ કછુ હર્ષાઇ
સમુઝિ સો શકુન દરશ અનુરાગી * જહૅં તહૅં કાગ ઉડાવન લાગી

દો૦ જો ગોકુલ હરિ આવહીં, તો તુ ઉડરે કાગ ।

૧ મમતા. ૨ ઉંમર. ૩ કલ્પાંત ન કરશો. ૪ પત્ર. ૫ અંકેલે (બી. પા.)

દધિ ઓદન તોહિં દેહુંગી, અરુ અંચલ કી પાગ ॥
સો૦ સુનિ ગોપિન કે બૈન, ઉડિ બૈઠત બાયસ અનત ।
લખિ પાવત સબ ચૈન, કહત પરસ્પર આપ મેં ॥
સખી આજ ગોકુલ હરિ આવેં * કૈધોં કાહૂ બ્રજહિ પઠાવેં
નીકી બાત સુનાવે કોઉ * ફરકત બામ નયન ભુજ દોઊ
બિન બયારિ અમ્બર ફહરાઈ * ટૂટિ ટૂટિ કંચુકિ બંદ જાઈ
ઉડિ ઉડિ બૈઠત કાગ કહેતે * ઉમઁગત મન આનંદ લહેતે
ભ્રમર એક ચહુઁદિશિ મડરાઈ * પુનિ પુનિ કાન લગત હૈ આઈ
હોત શકુન સુન્દર શુભકાલા * આવન હાર ભયે નઁદલાલા
જાનત ભાગ્યદશા વિધિ ફેરી * દૂર કરો અબ દુખ મનતે રી
બહુરિ ગોપાલ મિલે જો આઈ * સુખ સનેહ કરિ લીજૈ માઈ
આસન હૃદયકમલ મેં દીજૈ * નૈનન નિરખિ બદન છબિ લીજૈ
દેખત રૂપ માન તજિ દીજૈ * પ્રેમ ભજન અપનો કરિ લીજૈ
આવૈં જો બ્રજ કુંજબિહારી * અતિ ભાગિની સબૈ બ્રજનારી
નન્દ યશોમતિ સખિ સુખપાવેં * અતિ બડભાગિનિ બહુરિ કહાવેં
દો૦ ઘર ઘર સગુન વિચારહીં, બ્રજકી તિય બડભાગ ।
બ્રજવાસી પ્રભુદરશ કોં, સબકો હૈ અનુરાગ ॥
સો૦ કબ આવહિં બ્રજરાય, યહૈ કરત અભિલાષ મન ।
મથુરા તન ટકલાય, અનુદિન પંથ નિહારહીં ।

અથ ઉદ્ધવજીકી વ્રજ આગમન લીલા

ઊધો ચલે બ્રજહિં સમુહાયે * મથુરા તજિ ગોકુલ નિયરાયે
રથ પર બૈઠે શોભિત કૈસે * દૂજે નન્દનંદન મનુ જૈસે
વહેં મુકુટ પીતાંબર કાછે * શ્યામ રૂપ શોભિત અઁગ આછે
દૂરહિ તે રથ કી ઉજિયારી * દેખત હરષીં બ્રજ કી નારી
જાન્યો આવત કુંવર કન્હાઈ * આતુર જહઁ તહં તે ઉઠિ ધાઇ
કહત પરસ્પર દેખહુ આલી * મધુબન તે આવત બનમાલી

ગયે શ્યામ રથપર ચઢિ જાહીં * તૈસો રથ આવત મગમાહીં
તૈસોઈ મુકુટ મનોહર રાજૈ * તૈસ્વઈ પટ કુણ્ડલ છબિ છાજૈ
રથતન સબ દેખત અનુરાગી * સપને કો સુખ લૂટન લાગી
જ્યોં જ્યોં રથ આતુર ચલિ આવે * ત્યોં ત્યોં પીતામ્બર ફહરાવે
ભઈ સકલ સુખ બ્યાકુલ નારી * પ્રેમ બિબશ આનંદ ઉર ભારી
જબ લગિ રથ આવત નિયરાઈ * તબ લગિ માનહું કલ્પ બિહાઈ

દો૦ યહે શોર બ્રજ ઘર ઘરન, આવત હૈં નંદલાલ ।
દેખન કો નિકસે હરષિ, તરુણ વૃદ્ધ અરુ બાલ ॥
સો૦ સુનત યશોદા નન્દ, લેન ચલે આગે હરષિ ।
ભયે પરમઆનન્દ, તિહિંક્ષણ બ્રજકે લોગ સબ ॥

જબ કછુ રથ આગે નિયરાયો * તબ સંદેહ સબન મન આયો
શ્યામ અકેલે રથ કે માહીં * હલધર સંગ દેખિયત નાહીં
કોઊ કહત ન હૈં બ્રજનાથા * જોપૈ હલધર નાહિંન સાથા
ઇતનો કહત નિકટ રથ આયો * ઊધો નિરખિ નયન જલ છાયો
રહીં ઠગીસી સબ બ્રજબાલા * નૂતન બિરહ ભઈ બેહાલા
મનહું ગઈ નિધિ કેહું પાઈ * બહુરિ હાથ તે તુરત ગંવાઈ
હવૈ ગઇ સપને કી રજધાની * જાગત કછૂ નહીં પછિતાની
જબહીં કહ્યો શ્યામ તો નાહીં * યશુમતિ મુરછિ પરી મહી માહીં
પરી બિકલ યશુમતિ જેહિ ઠાઈ * બ્રજતિય ધાય તહાં ચલિ આઈ
શ્યામ બિના રથ લખિ અકુલાની * જહાં સો તહાં રહીં મુરઝાની
રુદન કરત બ્યાકુલ અતિ ભારી * લઈ ઉઠાય પોંછિ દગબારી
યશુદહિ બોધ કરત સબ બાલા * ઊધો કો પઠયો ગોપાલા

દો૦ ભલી ભઈ મારગ ચલ્યો, સખા પઠાયો શ્યામ ।
ઉઠહુ બૂઝિયે હરિકુશલ, કહતિ મહરિસોં વામ ।
સો૦ સુફલ ઘરી હૈ આજ, કરહુ જાનિ યહ મન હરષ ।
આવન કો બ્રજરાજ, ઇનકે કર હવૈ હૈ લિખ્યો ॥

યહ સુનિ ઉઠીં કછુક સુખ પાઈ * ઊધો નિકટહિ પહુંચીં આઇ
હરિકે રૂપ નિરખિ સુખ પાયો * શ્યામસખા કહિ સબન સુનાયો

ઊધો નિરખિ કહત બ્રજનારી * સુન્દર સલજ સુશીલ મહારી
તાહી તે હરિ ચુનિહિ પઠાયો * લૈ સંદેશ મોહન કો આયો
નીકે નીકે વચન સુનૈહૈ *સુનિ સુનિ શ્રવણુન હિયો સિરૈહૈ
યહ જાનિયે બેગિ હરિ ઐહૈં * યાકે મુખ અબ યહ સુનિ પૈહૈં
ચહુંદિશિ ઘેર લિયો રથ જાઇ * નન્દ ગોપ બ્રજ લોગ લુગાઇ
ગયે લિવાય નંદ નિજ દ્વારે * ઊધો રથ તે હરષિ ઉતારે
અરઘ દેય ભીતર ઘર લીન્હો * ધનિ(ર)તિન કહિ આદર કીન્હો
ચરણુ ધોય આસન બૈઠાયે * બહુ પ્રકાર ભોજન કરવાયે
બિબિધ ભાંતિ કરિકે પહુનાઇ[1] * નન્દ શ્યામ કી બાત ચલાઇ
ઊધો કહો કુશલ દોઉ ભૈયા * અરુ બસુદેવ દેવકી મૈયા

દો૦ કરત હમારી સુધિ કબહું, કહુ ઊધો બલબીર ।
પુલકિ ગાત ગદગદ બચન, પૂછત નંદ અહીર ॥
સો૦ ચૂક પરી અનજાન, કહ પછિતાને આજકે ।
ઘર આયે ભગવાન,જાને હમ નિજ અહિર કરિ ॥

પ્રથમ ગર્ગમુનિ કહ્યો બખાની * ભૂલ્યો સંગદોષ હિત જાની
અબ ઊધો બિછુરે ગિરિધારી * સચિત સમુઝિ શૂલ સોઈ ભારી
કહ્યો યશોમતિ દગ ભરિ પાની * ઊધો હમ ઐસી નહીં જાની
સુતકો હિત કરિકે હમ માને * હરિ હ્વૈ બાસુદેવ પ્રગટાને
જેહિ બિરંચિશિવ[2] ધ્યાન લગાવૈં * નિશિદિન અંગ બિભૂતિ ચઢાવૈં
સો બાલક હમ અતિહિ અયાની[3]* ઊખલ સોં બાંધ્યો ગહિ પાની[4]
ફાટત નહીં બજ્રસમ છાતી * અબ યહ સમુઝિ હૃદય પછિતાતી
વૈસે ભાગ કબહુઁ અબ ઐહૈં * બહુરિ શ્યામ કો ગોદ ખિલૈહૈં
જબતે હરિ મધુપુરી સિધારે * તબ તે ઊધો પ્રાણુ દુખારે
તલફત મીન નીર બિન જૈસે * દેખ્યો શ્યામ મનોહર તૈસે
ઉઠિ કે પ્રાત જાતિહોં ખરિકા * દેખત રહત ઓર કે લરિકા
ઉઠત શૂલ ઊધો મન માહીં * કયોં યે પ્રાણુ નિકસિ નહીં જાહીં

દો૦ ગ્વાલસખા સંગ જોરિ અબ, કો ગૈયા લૈ જાય ।

૧ મેમાનગીરી. ૨ બ્રહ્મા ને મહાદેવ. ૩ અજ્ઞાની. ૪ હાથ.

કો આવૈ સન્ધ્યા સમય, બનતે ગાય ચરાય ॥
સો૦ કાહિ લેહું ઉર લાય, આંચર સે રજ[1] ઝારિકૈ ।
કાકી લેહું બલાય, ચુમિ મનોહર કમલમુખ ॥
મૈં બલિ સાચી કહિયો ઊધો * કૈસે શ્યામ રહત હ્વાં સૂધો
દહી મહી માખન નિત જાઇ * ખાત કૌન કે ધામ કન્હાઇ
કૌન ગ્વાલ બાલન કે સાથા * ભોજન કરત તહાં બ્રજનાથા
કૌન સખા લીન્હે સગ ડોલૈં * ખેલત હસત કૌન સે બોલૈં
કાકો માખન ચોરૈ જાઇ * દેન ઉરહનો કો અબ આઇ
બન મેં યમુના તીર કન્હાઇ * કિન ગોપિન કો રોકત જાઇ
કિન કો દૂધ દહી ઢરકાવૈં * કિન સો દધિ કો દાન ચુકાવૈ
ઈતની બૂઝત યશુમતિ માઇ * ભઇ બિકલ ગુણ સુમિરિ કન્હાઇ
બોલે નંદ બિલખિ તબ બાની * કહિયો ઊધો સાચ બખાની
શ્યામ કબહુ બહુરો બ્રજ ઐહૈં * બ્રજબાસિન કી તાપ નશૈહૈં
મોહિ તાત યશુમતિ સો માતા * સદા કહત હૈં હરિ સુખદાતા
કહિ ગયે ચલતી બાર મુરારિ * મિલિહૌ બહુરિ તાત યકબારી
દો૦ કરિ હૈ સો અપનો બચન, કબહું શ્યામ પ્રતિપાલ ।
કહો ઊધો તુમસોં કછુ, કહ્યો કિ નાહી ગોપાલ ॥
સો૦ ભયે સકલ કૃશગાત[2], શ્યામબિરહ બ્રજનારિનર ।
યુગસમ દિવસ બિહાત, ઊધો હમકો હરિ બિના ॥
લખિ ઉધો બ્રજરીતિ સુહાઇ * રહે કછુક મનમે સકુચાઈ
સુનત નંદ યશુમતિ કી બાની * બોલ્યો હૃદય પરમ સુખ માની
કહિ દોઉ ભાઈન કી કુશલાતી * દઇ શ્યામ દીન્હી સો પાતી
હરિ કો કહ્યો સંદેશ સુનાયો * હલધર કો સબ કહ્યો સુહાયો
પાતી બાચિ નંદ ઉર લાઈ * મેટે માનહુ કુંવર કન્હાઈ
લિખી શ્યામ કે કર કી પાતી * યશુમતિ લૈલૈ લાવતિ છાતી
દુસહ બિરહ કી તાપ નશાવૈ * હરિસંદેશ સુનિ સુનિ સુખ પાવૈ
પુનિ બસુદેવ લિખ્યો હૈ જોઈ * ઊધો દિયો નન્દ કો સોઇ

---

૧ ધૂળના કણ. ૨ દુબળા

બાંચત નૈન નીર ભરિ આયે * કહત શ્યામ અબ ભયે પરાયે
પુનિ બસુદેવ લિખી કા બાતા * બોલી બિલખિ યશોદા માતા
યદ્યપિ હરિ બસુદેવકુમારા * ઉદર દેવકી કે અવતારા
તદપિ મોહિં ધાયહુ કે નાતે[1] * એક બાર મોહન મિલિ જાતે
દો૦ ઊધો યદપિ હમ સબૈ, સમુઝાવત બ્રજલોગ ।
ઉઠત શૂલ તદપિ નિરખિ, માખન હરિમુખયોગ[2] ॥
સો૦ રોટી અરુ નવનીત, નિત માંગત ઉઠિ પ્રાતહી ।
કો દેહૈ કરિ પ્રીત, તિન્હૈં બાનિ[3] જાને બિના ॥
યદપિ દેવગૃહ સમ સુખ ભોગા * હૈં બસુદેવ સદન સબ યોગા
હમ પશુપાલ ગ્વાલ બ્રજબાસી * દહીમહીધન ઘોષ નિવાસી
રાજસુબન કોઉ કોટિ લડાવૈ * બિન માખન નહીં હરિ સુખ પાવૈ
નિશિદિન રહત યહૈં જિય સોચૂ * લ્યૈહૈં હરિ હ્વાં કરત સકોચૂ
એક બાર ગોકુલ ફિર આવૈં * મનકરિ માખન ભોગ લગાવૈં
અધિક રહૈં ગોકુલ મેં નાહીં * ઉલટિ બહુરિ મધુપુરિકો જાહીં
ઐસે કહિ યશુમતિ બિલખાઈ * ઊધો ચરણ રહી શિરનાઇ
તબ ઊધો બોલે સુખપાઇ * ધન્ય યશોમતિ ધનિ નંદરાઇ
ધન્ય ધન્ય હૈં ભાગ તુમ્હારે * જિનકો કૃષ્ણ પ્રાણ તે પ્યારે
પૂરણ બ્રહ્મ કૃષ્ણ સુખરાસી * જગદાત્મા સકલ ઘટ બાસી
હૈં બ્યાપક પૂરણ સબ ઠાહીં * જૈસે અગ્નિ કાઠ કે માહીં
મતિ જાનો હરિ હમતે ન્યારે * વે હૈં સબ જન કે રખવારે
દો૦ મતિ જાનો સુત કરિ તિન્હૈં, વે સબકે કરતાર ।
તાત માત તિનકે નહીં, ભક્તન હિત અવતાર ॥
સો૦ હમ હૈં સબ અજ્ઞાન, પ્રભુ મહિમા જાનૈં નહીં ।
પ્રભુ પુરુષપુરાન, સકલ કર્મ કરિકૈ રહિત ॥
હમ સબ અપને બ્રમહિં ભુલાને * નર સમાન હરિ કો કરિ જાને
[4]જ્યો શિશુ આપ ચક્ર સમ ફિરઈ * તાકો ફિરત જાનિ સબ પરઈ

૧ ધાવના સબંધથી ૨ પ્રભુના મુખને યોગ્ય ૩ ટેવ ૪ ચકરી ફુદડી ફરીને બાળક ઉભુ રહે તેને સઘળું ફરતું લાગે તેમ.

તાતે પ્રભુહિ જાન હરિ ધ્યાવો * જાતે મુક્ત પદારથ પાવો
ઊધો જો તુમ હમહિં સિખાવત * હમહૂં બહુત મનહિં સમઝાવત
તદપિ વહ મૃદુરૂપ કન્હાઈ * દેખે વિના રહ્યો નહીં જાઈ
સબ બ્રજ કે જીવન હરિ ભારે * ઊધો કૈસે જાત બિસારે
જા દિન મોહન બન નહીં જાતે * તા દિન બન ખગ મૃગ અકુલાતે
નહીં અધાત[1] દેખે વહ મૂરત * રૂપનિધાન સાંવરી સૂરત
સો મૃગ તૃણ ભરિ ઉદર ન ખાહીં * ભયે રહત કૃશ શ્યામ બિનાહી
મુરલી ધુનિ ખગ મોહે જોઈ * સો અબ સુખ ફલ ખાત ન કોઈ
જે બન સદા નવલ સુખદાતા * તે અબ સૂખે જીરણ પાતા
કોકિલ કીર મોર નહીં બોલેં * વ્યાકુલ ભયે સકલ બન ડોલેં

દો૦ જિન્હેં ચરાવત શ્યામ જુ, ફિરત દુખારી ગાય ।
જહઁ જહઁ ગોદોહન કિયો, સૂઁઘત તહઁ તહઁ જાય ॥

સો૦ સબબ્રજ બિરહ અધિક, યુગસમ બીતત પલ હમૈં ।
ધરૈં કૌન બિધિ ધીર, ઊધો મનમોહન બિના ॥

ઐસેહિ કહત સુનત ગુણ હરિકે * બૈઠે બીતિ ગઈ નિશિ ભરિકે
ઠાઢે યશુદહિ રૈનિ બિહાની * ભરિ ભરિ લોચન ઢારત પાની
બ્રજ ઘર ઘર સબ હોત બધાઇ * કહત કાન્હ કી પાતી આઈ
નિપટ સમીપી સખા સુહાયો * ઊધો કો હરિ બ્રજહિ પઠાયો
કંચન કલસ દૂધ દધિ રોરી * નન્દસદન લૈ આવત ગોરી
ગોપ સખા સબ કૃષ્ણ ઉપાસી * આયે ધાય સકલ બ્રજબાસી
ઊધો કો હરિ રૂપ નિહારી * ભયે સુખી સબ નર અરુ નારી
બ્રજ યુવતી મિલિ તિલક બનાવૈં * કર પરદક્ષિણ શીશ નવાવૈં
કહત પાય કૈ દરશ તુમ્હારો * ભયો જન્મ અબ સુફલ હમારો
બૂઝત કુશલ સકલ નર નારી * નન્દ અવાસ ભીર ભઈ ભારી
ઊધો લખિ બ્રજ પ્રેમ જકેસે[2] * બોલિ સકત નહીં રહે થકેસે
હકબકાત[3] ચહુઁદિશિ સબ ઠાઢે * ઊધો રહે મૌન ગહિ ગાઢે

દો૦ ઊધો કી લખિ કૈ દશા, બ્રજજન મન અકુલાત ।

૧ તૃપ્તિ થતી નથી. ૨ ચકિત. ૩ ગભરાના.

કયોં ઊધો તુમ કહત નહીં, રામકૃષ્ણ કુશલાત ॥
સો૦ ઇક ક્ષણ યુગસમ જાહિં, હમેં સુને બિન મીતિ હરિ ।
આવન કહ્યો કિ નાહીં, બ્રજહિં કૃપા કરિ સાંવરે ॥
તબ ઊધો બોલે ધરિ-ધીરા * સદા કુશલ હરિ હલધરબીરા
દિયો તુમ્હેં લિખિ પત્ર સંદેશૂ * અરુ શ્રીમુખ યહ કહ્યો નિદેશૂ
કરિ સમાધિ અન્તર મોહિં ધ્યાવો * ગોપ સખા કરિ મતિ ચિત લાવો
હોં અનાદિ અબિગતિ અબિનાસી * સદા એકરસ સબ ઘટ બાસી
નિર્ગુણ જ્ઞાન બિન-મુક્તિ ન હોઇ * બેદ પુરાણ કહત હૈં સોઇ
તાતે દઢકરિ યહ મન ધારો * સગુણ રૂપ તજિ નિર્ગુણ બિચારો
તુરત તાપત્રય ટરિ દુખદાઈ * મિલિહો બ્રહ્મસુખહિ સબ જાઈ
ઊધો કહી જબહિં યહ બાની * ગોપીજન સુનિકે બિલખાની
ઇતની દૂર બસત સુનિ આલી * અબ કછુ ઔર ભયે બનમાલી
રહી બિરહ કી બાત વિચારી * બૂડીં સકલ મનહું બિન બારીર
મિલન આશ ગઈ સુનત સંદેશૂ * ઉપજ્યો ઉર અતિ કઠિન અંદેશૂ
ફૈલ ગઈ જહઁ તહઁ યહ બાની * કહત પરસ્પર સબ અકુલાની
દો૦ યહ સબ દોષ લગે હમેં, કરમ રેખ કો જાન ।
પ્રેમસુધારસ સાનિકે, અબ લિખિ પઠયો જ્ઞાન ॥
સો૦ ઇક ઐસે યહ દેહ, રહી સુરસિ[3] બિરહા અનલ ।
કુવેલા[4]હુ તે ખેહ[5], અબ આયો ઊધો કરન ॥
રૂપરાશિ જો સબ સુખદાઇ * બ્રજ કી જીવનમૂરિ કન્હાઈ
બિછુરે જિન્હેં ઇતો દુખ પાયો * સો ઇન હિરદય માહિં બતાયો
તિન્હેં કહત ચિતવો મન માહીં * વે હૈં પૂરણ ભરિ સબ ઠાહીં
જાકો યત્ન કરત હૈં યોગી * નિર્ગુણ નિરાકાર નિરોગી
સો કરિ કૃપા આઇ હૈ ઊધો * બીથિન માંઝ બહાયો સૂધો
અબલન કારણ શ્યામ પઠાયો * વ્યાપક અગહ ગહાવન આયો
ભલો આય વિરહિન સબ કોઈ * ગાયો નિર્ગુણ નિગમન જોઈ
જો સમદૃષ્ટિ એકરસ મોહન * તૌ કિત ચિત્ત ચુરાયો ગોહન

૧ વિલાપ કરવા લાગ્યાં. ૨ પાણી વગર ૩ સુકાએલી. ૪ કોલસા. ૫ ધૂળ.

ઊધો યહ હિત લાગૈ કાહૈ * જો પૈ ઇષ્ટ કૃષ્ણ હિય માહૈ
નિશિદિન નૈન દરશહિત જાગત * કલ નહીં પરત પલક નહીં લાગત
ચહુંદિશિ ચિતવત બિરહ અધીરા * બિલખિ બિલખિ ભરિ ડારત નીરા
ઐસેહુ દુખ પ્રગટત કયો નાહીં * જો પૈ શ્યામહિ કહત ઇહાંહીં

દો૦ રહન દેહુ ઐસેહિ હમૈં, અવધિ આશ કી થાહ[1] ।
ફિરિ ચાહે નહીં પાયહીં, ડારે અગુણ અથાહ ॥

સો૦ લ્યાયે યુવતિન યોગ, જો યોગિન કો ભોગ તુમ ।
હમતન ભયોં વિયોગ, ભયો અધિકદુખ શ્રવણસુનિ ॥

એક કહત દૂષણ નહીં યાકો * યહ આયો પઠયો કુબિજાકો
વાને જો કહિ યાહિ પઠાયો * સોઈ યાને આય સુનાયો
અબ કુબિજા જો જાહિ સિખાવૈ * સોઇ તાકો ગાયો ગાવૈ
કબહું શ્યામ કહૈં નહીં ઐસી * કહી આય બ્રજ મેં ઇન જૈસી
એસી બાત સુનૈ કો માઇ * ઉઠે શૂલ સુનિ સહિ નહીં જાઈ
કહત ભોગ તજિ યોગ અરાધો * ઐસી કૈસે કહિ હૈં માધા
જપ તપ સંયમ[2] નેમ[3] અચારા * યહ સબ વિધવા કો વ્યવહારા
યુગ યુગ જીવહુ કુંવરકન્હાઇ * શીશ હમારે પર સુખદાઈ
અર જીત ખસમ[4] ભસ્મ કિનલાઈ * કહો કહાં કી રીતિ ચલાઇ
હમરે યોગ નેમ વ્રત એહા * નન્દનંદન પદ સદા સનેહા
ઊધો તુમ્હૈં દોષ કો લાવૈં * યહ સબ કુબિજા નાચ નચાવૈ
જબ યુવતિન યહ બાત સુનાઈ * ઊધો રહ્યો મૌન સકુચાઈ

દો૦ યોગકથા યુવતિન કહી, મનહીં મન પછિતાય ।
પ્રેમબચન તિનકે સુનત, રહિ ગયો શીશ નવાય ॥

સો૦ તબ જાન્યો મનમાહિં, યે ગુણ હૈં સબ શ્યામકે ।
મોહિં પઠયો ઇહિ ઠાહિં, ચાહિ કારણ કે લિયે ॥

ઊધો સુનિ ગોપિન કી બાની * ગુરૂ કરિ તિન્હૈં પ્રથમહીં માની
મન મન કરિ પ્રણામ હર્ષાને * ઊધો ચલે બહુરિ બરસાને
શ્રીવૃષભાનુ કુંવરિ હરિપ્યારી * ઓર સકલ વ્રજગોપકુમારી

---

૧ સીમા ૨ ઇન્દ્રિય દમન ૩ નિયમો. ૪ પતિ જીવતે હોય તે.

જિનકે મનમોહન નઁદલાલા * સુની સબન યહ બાત રસાલા
કોઉ હૈ મધુબન તે આયો * હિત કરિ શ્રીનઁદલાલ પઠાયો
યૂથ યૂથ મિલિ અતિ અતુરાઈ * પિયસઁદેશ સુનતેં ઉઠિ ધાઈ
મિલે ઉપઁગસુત પથ મઁઝારી * રથ લખિ કહત પરસ્પર નારી
બહુરિ સખી સુફલકસુત[1] આયો * વૈસોઈ રથ પરત લખાયો
લૈ ગયો પ્રથમહિં પ્રાણ હમારો * અબ ધોં કહા કાજ જિય ધારો
નિહિ ક્ષણ ઊધો દરશ દેખાયો * તબ ધીરજ સબકે મન આયો
સંગી સખા શ્યામ કો ચીન્હો * સબન પ્રણામ જોરિ કર કીન્હો
ઊધો લખિ અતિ ભયે સુખારી * મનહું બિકલ જ્યં[2] પાયો બારી

દો૦. તબ ઊધો રથતે ઉતરિ, બૈઠે તરુ કી છાહિં ।
ભઇ ભીર ગોપીન કી, અતિ આનઁદ મન માહિં ॥

સો૦ અતિ પિયપાહુન[3] જાન, સધિ લ્યાયે બ્રજરાજકી ।
કરિકૈં અતિ સનમાન, પ્રેમસહિત પૂજે સબન ॥

હાથ જોરિ પુનિ બિનય સુનાઇ * કહિયે ઊધો નિજ કુશલાઇ
બહુરિ કહો મધુબન કુશલાતા * હૈં બસુદેવ દેવકી માતા
કુશલ ક્ષેમ કહિયે બલદાઊ * અરુ અક્રૂર કુશલ કુબજાઊ
બૂઝત શ્યામ કુશલ અકુલાની * નયન નીર મુખ ગદગદ બાની
લખિ ગોપિન કી પ્રીતિ મોહાઇ * પ્રેમ મગન ભયે ઊધોરાઇ
પુલકિ ગાત અઁખિયઁા જલછાઈ * ગયો જ્ઞાન કો ગર્વ હિરાઈ[4]
પુનિ પુનિ યહ કહત મન માહીં * ઐસી હરિ કો બૂઝિય નાહીં
બ્રજનારિન કો યોગ પઠાવૈં * ચિતતે બ્રજ કી પ્રીતિ મિટાવૈ
પુનિ ઊધો ઉર મેં ધરિ ધીરા * બોલે રોધિ[5] નૈન કો નીરા
સબવિધિ કહિ હરિકી કુશલાતી * દીની પ્રથમ શ્યામ કી પાતી
લૈ લૈ કરન મિલતિ સબ પાતી * કોઉ નૈનન કોઉ લાવતિ છાતી
કાહૂ લૈ કર શીશ ચઢાઈ * બૂઝત આપન લિખી કન્હાઇ

દો૦ અતિહિત પાતી શ્યામકી, સબ મિલ(૨) સુખપાય ।
ઊધો કર દિની બહુરિ, દીજૈ બાંચ સુનાય ॥

૧ અક્રૂરજી. ૨ માછલું. ૩ પ્રિય પરોણા. ૪ ટળી. ૫ રોકીને.

સો૦ ઊધો સબન.સમોધ, બાઁચિ શ્યામ કી પત્રિકા ।
લાગે કરન પ્રબોધ, જ્ઞાન કથા બિસ્તારિ કે ॥
મોકો હરિ તુમ પાસ પઠાયો * આતમ જ્ઞાન સિખાવન આયો
જાતે પાપ નહીં નિયરાઇ * મન તે વિષય દેહુ બિસરાઇ
હરિ આપહિ નર આપુહિ નારી * આપુહિ ગૃહી આપ બ્રહ્મચારી
આપહિ પિતા આપહિ માતા * આપુહિ પુત્ર આપુહી ભ્રાતા
આપહિ પણ્ડિત આપહિ જ્ઞાની * આપહિ રાજા આપહિ રાની
આપહિ ધરતી આપ અકાશા * આપહિ સ્વામી આપહિ દાસા
આપહિ ગ્વાલ આપહી ગાઇ * આપહિ ગાય દુહાવન જાઇ
આપહિ ભ્રમર આપહિ ફૂલા * આપહિ જ્ઞાન બિના જગ ભૂલા
રાય રંક દૂજા નહીં કોઇ * આપહિ આપ નિરન્તર હોઇ
જ્યોં બહુ દીપ જ્યોતિ હૈ એકૂ * તૈસોઇ જાનો બ્રહ્મ બિબેકૂ
યહિ પ્રકાર જાકો મન લાગૈ * જરા મરણ નાસૈ ભ્રમ ભાગૈ
યોગ સમાધિ બ્રહ્મ ચિતલા[૪]વૈ * બ્રહ્માનન્દ સુખહિ તબ પાવૈ
દો૦ સુનતહિ ઊધો કે બચન, રહીં સબે શિરનાય ।
માનહુઁ માંગત સુધારસ, દીન્હોં ગરલ[૩]પિયાય ॥
સો૦ રહીં ઠગીસી નારિ, હરિ સંદેશ દારુણ સુનત ।
બોલીં બહુરિ સંભારિ, ઊધો સોં કર જોરિ કે ॥
ભલે મિલે તુમ ઊધો રાઇ * ભલી આય કુશલાત સુનાઇ
કછુ યક હતી મિલન કી આશા * ક્યો આય તાકો તુમ નાશા
ઇન બાતન કૈસે મન દીજૈ * શ્યામ બિરહ તન પલ પલ છીજૈ
બિન દેખે વહ મૂરતિ પ્યારી * કુણ્ડલ મુકુટ પીતપટ ધારી
ઊધો કહો કૌન બિધિ જીજૈ * યોગ યુક્તિ લૈકે કહ કીજૈ
છાંડિ અછત નઁદનંદન પ્યારો * કો લિખિ પૂજૈ ભીતિ પગારો
હમ અહીર ગોરસ કે ભોગી * યોગ યુક્તિ જાનૈ કોઉ યોગી
ઊધો તુમ સોં સાંચ બખાનૈ * પ્રેમ ભક્તિ હમરે મન માનૈ
હમકો ભજનાનંદ પિયારો * બ્રહ્માનંદ સુખ કહા બિચારો

૧ દાસ (બી. ૫૮) ૨ ધડપણ. ૩ ઝેર. ૪ અધ્ન, સાક્ષાત.

વ્યાવરિવ્યથા[1] ન બ'ધ્યા જાનૈ * યૈ દગ હરિદરશન સુખ માનૈ
પુનિ પુનિ હમૈં વહે સુધિ આવૈ * કૃષ્ણરૂપ બિન ઔર ન ભાવૈ
નવકિશોર કો નયન નિહારે * કોટિ જ્યોતિ તા ઉપર વારૈં

દો૦ અધર અરુણ મુરલી ધરે, લોચન કમલ બિશાલ ।
ક્યોં બિસરત ઊધો હમેં, મોહન મદનગોપાલ ॥

સો૦ સજલ મેઘ તન શ્યામ, રૂપરાશિ આનંદ ભર્યો ।
મોહી સબ બ્રજવામ, ઔર ન જાનત બ્રહ્મ હમ ॥

ઊધો સુનિ ગોપિન કી બાની * બોલે બહુરો સાજી સયાની
જોલગિ હૃદય જ્ઞાન નહીં નીકે * તૌલૌં સબ પાની કી લીકે
બૂઝે બિન સપનો સબ હોઈ * બિન વિવેક[2]સુખ પાવ ન કોઈ
રૂપ, રેખ જાકે, કછુ નાહીં * નૈન મૂદિ ચિતવો મન માહીં
હૃદય કમલ મેં જ્યોતિ બિરાજે * અનહદનાદ નિરન્તર બાજે
ઈડા પિંગલા સુખમન[3] નારી[4] * સહજ શૂન્ય મેં બસત મુરારી
નાસા અગ્ર બ્રહ્મ કો બાસા * ધરહુ ધ્યાન તહઁ જ્યોતિ પ્રકાસા
ક્રમ ક્રમ યોગપંથ અનુસરહૂ * ઈહિ પ્રકાર ભવ દુસ્તર તરહૂ
ઊધો હમ ગોપાલ ઉપાસી * બ્રહ્મજ્ઞાન સુનિ આવતિ હાંસી
જો વૈ રૂપ રેખ નહીં ચીન્હા * હાથ પાઁવ મુખ નયન બિહીના
તૌ યશુદા કરિ કાકો જયો * કાકો પલના ઘાલિ ઝુલાયો
કૈસે ઊખલ હાથ બઁધાયો * ચોરિ ચોરિ કૈસે દધિ ખાયો

દો૦ કૌન ખિલાયે ગોદ કરિ, કહે ન તુતરે બૈન ।
ઊધો તાકો ન્યાવ હૈ, જાહિ ન સુઝે નૈન ॥

સો૦ નટવર બેષ પ્રકાશ, શ્રીવૃન્દાબનચન્દ્ર તજિ ।
કો ખોજે આકાશ, સુન્ન સમાધિ લગાય કૈ ॥

જાનિ બૂઝિ મતિ હોહુ અયાની * માનહુ સત્ય હમારી બાની
ભજો બ્રહ્મ બ્રહ્મૈ સબ હોહૂ * છાઁડિ દેહુ મમતા અરુ મોહૂ
માયા નિત [5]અંધરી ન બૂઝે * જ્ઞાન અનંત નયન સબ સૂઝે
મૈં યહ કહત કૃષ્ણ કી ભાખી * દેખહુ બૂઝિ બેદ સબ સાખી

૧ પ્રસૂતિની પીડા. ૨ જ્ઞાન. ૩ સુષુમણા. ૪ નાડીઓ. ૫ દેખતી નથી.

લગે આગિ ઘર ઘૂર[1] જરાવૈ * કો નિજ ગૃહ તજિ ઘૂર બુઝાવૈ
ધરી કરોં અલ યોગ સઁવારો * ભક્તિ વિરોધી જ્ઞાન તુમ્હારો
યોગ કહા સબ ઓઢિ બિછાવૈ * દુસહ બચન હમ કો નહીં ભાવૈ
અબલન આનિ સિખાવત યોગૂ * હમ ભૂલીં કૈ ધોં તુમ લોગૂ
ઐસે કહિ ગોપી અનખાની[2] * મનમેં શ્યામ પરેખો આની
તાહી સમય ભ્રમર ઇક આયો * સહજ નિકટ હ્વૈ બચન સુનાયો
તાસોં કહિ સબ બાત સુનાવૈં * ઊધો પ્રતિ બહુ વ્યંગ બનાવૈં
બચન સ્વભાવ ત્રિગુણ અનુસારી* લાગીં કહન સકલ બ્રજનારી

દો૦ કોઉ ઊધો સોં કહત, કોઉ અલી પ્રતિ બાત ।
નિજ(ર)મનકીઉક્તિકરિ, અપની અપની ઘાત ॥

સો૦ ઊધો ભૂલે જ્ઞાન, ઉત્તર બોલ ન આવહીં ।
રહે મૌન સો માન, સુનત બચન નારીન કે ॥

બોલિ ઉઠી ઐસે ઇક ગ્વારી * આય સુનો રી સબ બ્રજનારી
આયો મધુપ દેન પદ નીકો * લીન્હે શીશ સુયશ કો ટીકો
તજન કહત ભૂષણ પટ ગેહા * સુત પતિ બંધૂ સજન સનેહા
શીશ જટા અરુ ભસ્મ લગાવો* સગુણ છઁાડિ નિર્ગુણ મન લાવો
આયો કરન તિયન પર છોહા[3]* વસ્તી છાંડિ બતાવત ખોહા[4]
સુનિ સખિ કહત એક અરુ બાલા* યે મધુપુરિ દોઉ બસત મરાલા[5]
વે અક્રૂર ઓર યે ઊધો * નિરવારક પાની અરુ દૂધો
જાનત ભલી ગઁાસ[6] કી બાતા * ઇનહીં કંસ કરાયો ઘાતા
ઇનકૈ કુલ એસી ચલિ આઇ * પ્રકટ ઉજાગર[7] વંશ સદાઇ
અબ કરિ કૃપા બ્રજહિ ઉઠિ ધાયે * અબલન યોગ સિખાવન આયે
ઐસે એક કહત અરુ ગ્વાલી * યે દોઉ ઇકમન સુન રી આલી
તબ અક્રૂર અબહિ યે ઊધો * બ્રજ આખેટ[8] કિયો ઇત સૂધો

દો૦ બચન ફઁાસિ ફંસિ હઁસિ હરન, ઉન લિયો રથ બૈઠાય ।
હર લીન્હીં ઇન ગોપિકા, હતી[9] જ્ઞાન શર[10] આય ॥

---

૧ કચરાનો ઢગલો. ૨ ગુસ્સે થઈ. ૩ મમતા. ૪ ગુફા. ૫ હંસ. ૬ વેર. ૭ પ્રખ્યાત. ૮ શિકાર. ૯ હણી ૧૦ જ્ઞાન રૂપી બાણથી.

સો૦ દેખહુ દીન્હીં લાય, ચહુઁદિશિ દાવા[1] યોગ કી ।
ભઇકઠિન અતિઆય, અબ મોં કા ચાહત કિયો ॥
લાગી કહન ઓર ઇક ગ્વારી * મધુકર જાની બાત તુમ્હારી
તુમ જો હમૈં યોગ યહ આન્યો * કરી ભલી કરની સો જાન્યો
ઇક હરિબિરહ રહીહમ જરિકૈ * સુનતે અધિક ઉઠી અબ બરિકૈ
તાપર અબ જનિ લોન[2] લગાવો * મતે પરાઈ બાત ચલાવો
દઇ શ્યામ તુમ્હરે કર પાતી * સુનિ કૈ બહુત સિરાની છાતી
કીન્હોં ઉલટો ન્યાય કન્હાઇ * બહે જાત માઁગત ઉતરાઈ
ઇક હમ દુસહ બિરહ દુખ પાવૈં * દૂજે લિખિ લિખિ યોગ પઠાવૈ
મધુકર શ્યામ ભેદ અબ પાયો * નેહરત્ન[3] ઉન કાહૂં ગઁવાયો
પહિલે અધર સુધારસ પ્યાયો * કિયો પોષ બહુ લાડ લડાયો
બહુરો શિશુ કો ખેલ બનાયો * ગૃહરચના રચિ ચલત મિટાયો
સાઁપ કંચુકી જ્યોં લપટાઈ * ઐસી હિત કી રીતિ દિખાઈ
બહુરો સુરતિ લઈ નહીં જૈસે * તજી શ્યામ હમકો અબ ઐસે
દો૦ કરહુ રાજ જહઁ જાઉ તહઁ, લેહુ અપન શિર ભાર ।
દીજત સબૈ અશીશ યહ, ન્હાતહુ ખસો ન બાર ॥
સો૦ બહુરંગી સુખ તૂલ[4], જિતહિં જાત તિતહીં સદા ।
ઇકરંગી દુખ મૂલ, ચાતક મીન પતંગ ગતિ ॥
મધુપ કહા કહિ તુમ્હૈં સુનૈયે * કરિકૈ પ્રીતિ સબૈ પછિતૈયે
નિબહૈગી ઐસે હમ જાની * ઉન લૈકૈ કછુ ઓરૈ ઠાની
કારે તન કો કહા પત્યારો * મૃદુમુસકનિ મન હરો હમારો
તબ કાહૂ મન હરત ન જાન્યો * હઁસિ(૨)સબ લોગનં સુખ માન્યો
બરુ વહિ કુબજા કીન્હોં નીકો * સુનિ(૨)મધુપ મિટત દુખ જીકો
ચન્દન તનક શ્યામ ઉર ધરિકે * શ્રીસરવસ્વ[5] પિયો સબ ભરિકે
જૈસો છલ હમ સોં હરિ કીન્હોં * તાકો દાઁવ કૂબરી લીન્હોં
ભોલી ઓર એક યોં નારી * ભાગ દશા ઊધો કિન જારી
બિલપત રહત સકલ બ્રજનારી * કુબજા ભઈ શ્યામ કી પ્યારી

૧ આગ. ૨ મીઠું ના લગાવો. ૩ સ્નેહરૂપી રત્ન. ૪ રૂ. ૫લક્ષ્મીનું સર્વસ્વ.

[1]ખાત બચ્યો અસુરન કોં જોઈ * અબ કુલવધૂ કહાવત સોઈ
રાજકુંવરિ કોઉ હરિ બરતે[2] * તો કછુ હમ ચિત મેં નહીં ધરતે
બન્યો સાથ અબ અતિહી આગર * કાગા ઔર મરાલ ઉજાગર

દો૦ અબ ખેલત દોઉ લાજ તજિ, બારહ માસી ફાગ ।
[3]લૌંડી શ્રી ડીંડી બજી, હાંસી અરુ અનુરાગ ॥

સો૦ હમેં દેત બૈરાગ, અપના દાસી બશ ભયે ।
ચતુર ચચોરત[4] આગ, ઊધો યહ અચરજ બડો ॥

ઊધો હરિ ઐસે કાજન કરી * સુયશ રહ્યો ત્રિભુવન મહિં ભરી
આયે અસુર જિતે બ્રજમાહીં * મારે સકલ બચ્યો કોઉ નાહીં
બિષજલ સોં સબ ગ્વાલ જિવાયે * કાલીનાગ નાથિ લૈ આયે
ઈન્દ્રમાન દલિ બ્રજહિં બચાયો * ગોબર્દ્ધન કર વામ ઉઠાયો
જબ બિધિ બાલક બત્સ ચુરાયે * કરિકૈ યતન આપ ઉપજાયો
ધનુષ તોરિ ગજ પ્રબલ સંહાર્યો * મલ્લન સહિત કંસ નૃપ માર્યો
કીન્હોં ઉગ્રસેન કો રાજા * ભયે સકલ દેવન કે કાજા
ઐસી કીરતિ કરિ સબ નાસી * કીન્હીં નારી કૂબરી દાસી
કહૂં શ્રીપતિ ત્રિભુવનસુખદાયક * અખિલ લોક બ્રહ્માંડ કે નાયક
બ્રહ્મા શિવ ઇંદ્રાદિક દેવા * કરત નિરન્તર જાકી સેવા
ઊધો કહાં કંસ કી દાસી * યહ સુનિ હોત સકલ બ્રજ હાંસી
કત મારત યદુકુલ કો લાજન * અબ કરિકૈ હરિ એસે કાજન

દો૦ ગાવત જગ સબ ગીત અબ, વા ચેરી કે કાજ ।
ઊધો યહ અનુચિત બડો, ચેરીપતિ બ્રજરાજ ॥

સો૦ ઊધો કહિયો જાય, અબહું ચેરી પરિહરૈં ।
યહ દુખ સહ્યો ન જાય સૌતિ કહાવતિ કૂબરી ॥

બોલી ઓર વામ યક ઐસે * ઊધો હરિ રીઝે ધોં કૈસે
યક ચેરી અરુ કૂબર પાછે * સોવત નહીં ઉતાને આછે
કુટિલ કુરૂપ જાતિકુલહીની * તાકો સ્યામ સુહાગિનિ કીની
કહા સિદ્ધિ ધોં કૂબર માહીં * હમ કો લિખિ પઠવત કયો નાહીં

૧ જે સહ્યોનું એક ખાતી. ૨ પરણ્યા. ૩ દાસીની ઓળખાણ છે. ૪ચૂસે છે.

હમહું કૂબર યત્ન બનાવૈં * ચલિકે ટેઢી ચાલ દિખાવૈ
કહે શ્યામ સોઇ અબ કીજે * લોકલાજ ભામિનિ તજિ દીજે
હોહિં આય ગોકુલ કે બાસી * તજે નિગોડી[1] કુબજા દાસી
મધુકર જો હરિ હમૈં બિસાર્યો * ગોપીનાથ નામ કર્યો ધાર્યો
જો નહી કાજ હમારે આવત * તો કલંક કત હમહિં લગાવત
જો પૈ પ્રીતિ કરી કુબજા કી * તો અબ બિરદ ભુલાવહિ તાકી
કરતહિ સુગમ સજ્જન કરિ પાઈ * પ્રનિ નિબાહન અતિ કઠિનાઈ
અબ પરતીતિ કવન બિધિ માને * ક્ષણુ મેં હ્વે ગયે શ્યામ બિરાને[2]

દો૦ જ્યોં ગજ કો રદ[3] ત્યાં કરી, હરિ હમસોં પહિચાન ।
દિખરાવન કો આનહીં, કાજ કરન કો આન ॥
સો૦ વિષકીરા[4] બિષ ખાત, છાંડિ છુહારા[5] દાખ ફલ ।
મન મન કીજે બાત, ઊધો કહિયે કાહિસોં ॥

ઊધો કહિ કહિ તુમ્હે સુનાવૈ * જૈસે હરિ બિન હમ દુખ પાવૈં
બરુ રહતે મથુરા ઘનશ્યામા * કિત આયે યશુદા કે ધામા
કત કરિ ગોપિ બેષ સુખ દીન્હોં * કત ગોબર્દ્ધન કર પર લીન્હોં
કતહિ રાસરસ રચિ બનમાહીં * કિયે બિબિધ સુખ બરણિ ન જાહીં
કાહકૈ ઐસી પ્રીતિ કન્હાઈ * અબ મન ધરી ઇતી નિઠુરાઈ
જબતે બ્રજ તજિ ગયે બિહારી * તબતે ઐસી દશા હમારી
ઘટે અહાર બિહાર હર્ષ હિય * ભોગ સંયોગ આશ આવન જિય
બાઢી નિશા બલય આભૂષન * લોચન જલ અંચલ પ્રતિ અઞ્જન
ઉર ચિન્તા કંચુકી ઉસાસા * જીવન રહ્યો અવધિ કી આસા
બીતત નિશા ગનત નભ તારે * દિવસ તકત પથ લોચન હારે
રહી નહીં સુધિ બુધિ મનમાહીં * બિરહાનલ તન જરત મહાહીં
સુમિરિ સુમિરિ કૈ હરિગુણગ્રામા * દુખ અધિકાત સુહાત ન ધામા

દો૦ કહંલગિ કહિયે નિજ બ્યથા, અરુ હરિકી નિઠુરાય ।
તાપર લાયે યોગ અલિ, અબલન કરન સહાય ॥
સો૦ કઠિન બિરહ કી પીર, જિહિ બ્યાપૈ સો જાનહી ।

૧ દુષ્ટ. ૨ પરાયા. ૩ હાથીના દંતશૂળ. ૪ ઝેરનો કીડો ૫ ખારેક

કયોં ધરિયે મન ધીર, સુનિ અલિ વચન ભયાવને ॥

જે કચ[1] ફૂલ ફુલેલ સંવારે * નિજ કર હરિ ગુંથે નિરવારે
કહિ પઠયો તિનકો મન ભાવન * ભસ્મ સાનિ કૈ જટા બનાવન
રત્ન જટિત તાટંક[2] સુહાયે * જિન શ્રવન મોહન પહિરાયે
તિન કૌ અબ મુદ્રા માટી કૈ * લ્યાયે હૈં ઊધો ગઢિ નીકે
ભાલ તિલક અંજન નકબેસર * મૃગમદ મલયજ કુંકુમ કેસર
ઉર કન્ચુકી મણિન કે હારા * સબ તજિ કહત લગાવહુ છારા[3]
જેહિ ગરસ્યામસુભગ ભુજ મેલી * પાઇ તિહિં આંગી અરુ સેલી
પહિરે જાત ન ચીર સુહાવન * તાહિ ભગોંહોં[4] કહત રહાવન
જા મુખ પાન સુગંધ સુહાયે * નિજ હાથન બ્રજરાજ ખવાયે
રસ વિવાદ બહુ તાન તરંગા * ગાવત કહત રહત હરિસંગા
બદન બિલાસ હાસ રસ ભાખ્યો * હરિમુખ અધરસુધારસ ચાખ્યો
નિજમુખ મોન કૌન બિધિ કીજે * ઊરધ સ્વાસ ધૂરિ કિમિ જીજે

દો૦ વે તો હરિ અતિહી કઠિન, જાની તિનકી બાત ।
મધુપ તુમ્હૈં નહીં ચાહિયે, કહત કઠિન યેં બાત ॥

સો૦ તબ બજાય મૃદુ બૈન, અધરાતન બોલી સહીં ।
કિયે રાસ રસ ચૈન, અબ કટુબચન સુનાવહીં ॥

મધુકર મધુ[5] માધો કી બાની * હમ સબ જિમિ માખી લપટાની
ઉડિ નહીં સકીં ફંસી હૈં તામેં * આવત શોચ કહૈ અબ કામેં
જિમિ અહારબશ મીન બિચારે * કંટક ગિલત[6] કઠિન અનિયારે
અટકત કુટિલ હૃદય દુખ બાઢૈં * બહુરિ કૌન બિધિ તિનકો કાઢૈ
જૈસે બધિક સુનાદ સુનાવૈ * મૃગમન મોહિ સમીપ બુલાવૈ
બહુરિ કરત ધનુ શર સંધાના * તુરતહિ મારિ હરત હૈ પ્રાના
જિમિ સનેહ[7] બલ દીપ પ્રકાશે * રજની કે તમ કો દુખ નાશે
રૂપ લોભ નહીં શલભ[8] દિખાઈ * ક્ષણુ મેં તિન કો દેત જરાઈ
જિમિ ઠગ મદમોદક[9] ખવાવે * પથિક જનન સોં પ્રીતિ જનાવે .

---

૧ કેશ. ૨ કર્ણફૂલ. ૩ રાખોડી. ૪ ભગવાં. ૫ મધ જેવી ૬ ગળી જાય છે. ૭ તેલ, પ્રેમ. ૮ પતંગિયું. ૯ ઘેન ચડે તેવા લાડુ

રસ વિશ્વાસ બઢાવત ભારી * પ્રાણ સહિત અથ[1]હરત પિછારી
તિમિમૃદુ મુસકનિ મનહિ ચુરાઈ * ખગ જિમિ હમ બ્રજનાથ બુઝાઈ
પાછે અબ કરની યહ કીની * યોગ છુરી સબ કે ગર દીની

દો૦ હરિ હમસોં ઐસી કરી, કપટ પ્રીતિ વિસ્તાર ।
ભઇ બિરહ બિષબેલિ બ્રજ, [2]રસકી ઊખ ઉખાર ॥

સો૦ કહિયે કહા બખાન, જિનસેં હિત યહ મતિ તિન્હેં ।
હરિ જો હમરે પ્રાન, હમ હરિકે ભાયે નહીં ॥

યહ સુનિ કહ્યો ઔર ઈક ગ્વાલી * કહત કહા મધુકર સોં આલી
ઉનહી કે સંગી યહ કોઊ * ચંચલચિત્ત શ્યામ તન દોઊ
*વે મુરલી ધુનિ જગમનમોહન * ઈનકી ગુંજ સુમન દલ જોહન
વેં નિશિ અનત પ્રાત કહુઁ આનૈં * યેં બસિ કમલ અનત રુચ માનૈં
વે દ્વૈ ચરણ સુભગ ભુજચારી * યે પટપદ દોઉ બિપિનબિહારી
વે પટપીત મન્જુ તન કાછે * ઈન કે પીત પંખ દોઉ આછે
વે માધો યે મધુપ કહાવત * કાહૂ ભાંતિ ભેદ નહીં આવત
વે ઠાકુર યે સેવક ઉનકે * દોઊ મિલે એકહી ગુનકે
કહા પ્રતીતિ કીજિયે ઈનકી * પરી પ્રકૃતિ ઐસી હે જિનકી
નિરસ જાનિ ભાજત પલમાહીં * દયા ધર્મ ઈનકે કછુ નાહીં
મન દે સરબસ પ્રથમ ચુરાવેં * બહુરો તાકે કામ ન આવેં
ઈનકી પ્રીતી કિયે યોં માઈ * જ્યોં ભુસપર કી ભીંત ઉઠાઈ

દો૦ કહ્યો એક તિય સુન સખી, કારે સબ ઈકસાર ।
ઈનસોં પ્રીતિ ન કીજિયે, કપટિન કી ચટસાર[3]॥

સો૦ દેખો કરિ અનુમાન, કારેં અહિ કારે જલદ ।
કબિજન કરત બખાન, ભ્રમર કાગ કોયલ કપટ ॥

રાખિ પિટારે જો અહિ કારો * પય[4] પિયાય અતિહિત પ્રતિપારો
કુલ સુભાવસોં ડસિ ભજિ જાહીં * યદ્યપિ તિન્હૈં લાભ કછુ નાહીં
જલદ સલિલ બરષત ચહું પાહીં * ભરત સકલ સર સરિતા માંહીં

૧ ધન. ૨ રસવાળી સેરડીને ઉખાડીને * અહીંથી ઉદ્ધવજીને ભમરાની સાથે સરખાવે છે! ૩ શાળા. ૪ દૂધ.

નિશિ દિન તાહિ પપીહા ધ્યાવે * ભૌંવરિ[1] દૈ દૈ પ્રીતિ, બઢાવે
એક બૂંદ કો તાહિ તરસાવેં * ભ્રમર માલતી સોં મન લાવેં
જમ રસહીન હોત વા માહીં * નિરમોહી તજિ જાહિં પરાહીં
સુનિયત કથા કાગ પિક કેરી * અણ્ડન સેવ કરાવત હેરી
બડે હોત નિજકુલ ઉડિ જાહીં * બૈઠન નિજ માતા પિતુ પાહીં
યે સબ કારે હરિ પર વારે * સબહિન મેં અતિહી અનિયારે
સબહી ઉપમા અરૂ ગુણયોગૂ * ન્યાય દેત પટતર કબિલોગૂ
અલિકુલ અલક કોકિલા બાની * ભુજ ભુજંગ તન જલદ બખાની
સમઝી બાત આજ યહ સારી * ખાનિ કપટ કી કુંજબિહારી

દો૦ મૃદુમુસકનિ બિષ ડારિકૈં, ગયે ભુજંગ લૌ ભાગ ।
નંદ યશોદા યોં તજી, જ્યોં કોકિલસુત કાગ ॥

સો૦ ગયે પ્રીતિ યોં તોર, જિમિ અલિરસલૈ સુમનસોં ।
ધન લે ભયે કઠોર, ચાતક સી હમ રટત સબ ॥

ઊધો સુનો એક ઉપખાનો * [2]બાજી તાઁત રાગ પહિચાનો
હરિ આગે તુમ ને અધિકારી * કયોં નહીં દુખ પાવેં બ્રજનારી
કહત સુનત લાગત હો ઐસે * મીઠો કહત ગરલ[3] સોં જૈસે
પાયો છોર[4] કપટ કો તબહી * લિખિ આયો નિર્ગુણ પદ જબહીં
યોગ તહાઁ અધિકારહિ પાયે * કયો નહીં તૂબા તહાઁ બુવાયે[5]
સુનિ લીજે ઊધોજી હમ સોં * રાજ કાજ ચલિહૈં નહીં તુમસોં
કરિયે પોષ આપની કાયા * આયે પ્રતૈ કરી બડિ માયા
જો તુમ હૈ હમરે હિત આન્યો* મો હમ શિર ચઢાય સુખ માન્યો
સુનિ કૈ સબ બ્રજલોગ અનંદો * નર નારી પરન્યો કર વંદો
અબ સંભારિ અપનો યહ લીજે* જિન તુમ પઠયે તિનહી દીજે
ઉનહિન મેં યહ યોગ સમૈહૈ * યહાઁ ન કાહુ પૈ નિરવૈહૈ
હમ બ્રજબસત અહીર ગઁવારી * યોગ સોગ કી નહીં અધિકારી

દો૦ અંધ આરસી બહિર ધુનિ, રોગગ્રસિત તનુભોગ ।
ઊધો તિનકો ન્યાવ હૈ, હમૈં સિખાવત યોગ ॥

---

૧ પરિક્રમા. ૨ તાનવાગી કે રાગની ખબર પડી. ૩ વિષ. ૪ અંત. ૫ વવડાવ્યા.

સો૦ 'હમૈં' યોગ જો યોગ, સોઈ યોગ: મિલાઇયે ।
કહે ન જાનૈ રોગ, કહા કીજિયે વૈદ્ય સોં ॥

ઊધો જાઉ ભલે તુમ ઓઊ * અપને સ્વારથ કે સબ કોઊ
નિર્ગુણ જ્ઞાન કહાઁ તુમ પાયો * કૌને યા બ્રજ તુમ્હેં પઠાયો
ઔર કહ્યો સંદેશો કોઊ * કહિ નિબરૈ અબ સુનિહૈ સોઊ
તબ અક્રૂર આય વહ કીન્હોં * સગરે બ્રજ કો સુખ હરિ લીન્હોં
તુમ આયે ઊધો યહ ઠાટી * અન્ન છુડાય ખવાવત માટી
જો પૈ હુતી જ્ઞાન કી ગાથા * તો કત રાસ નચે બ્રજનાથા
મન હરિ લીન્હોં વેણુ બજાઈ * આધી નિશિ સબ નારિ બુલાઈ
રસલીલા બૃંદાબન ઠાની * અબ મથુરા હ્વૈ બૈઠે જ્ઞાની
તબ સમતા કયોં નહીં ઉર ધારી * માતુલ માર્યો કંસ પછારી
બૂઝિ પરે નીકે સબ કોઈ * હુતી કછુક આશા સોઈ ખોઈ
પઢે સબૈ એકૈ પરિપાટી * અધિક એક તે એક ન ઘાટી
હમ બાવરી ચલી નહીં ત્યોંહીં * જ્યોં જગ ચલત આપની ગૌહીં[२]

દો૦ મન કી મનહીં મેં રહી, કરિયે કહા બિચાર ।
હમ ગુહારિ[३] જિતતેં ચહત, તિતતેં આઇ ધાર[४] ॥
સો૦ જાનત હૈ સબ કોય, જૈસી તુમ હમ સોં કરી ।
હમ સહિ લીની સોય, પાવોગે અપનો કિયો ॥

ઊધો જો પૂંછત હમ તુમ કો * જો હરિ યોગ સિખાવત હમ કો
તો કરિ કૃપા આપ કિન આવૈ * યોગ જ્ઞાન કહિ પ્રગટ જનાવૈં
જો ઉપદેશી નિકટ ન આવૈ * તો શ્રોતા કિહિ વિધિ મન લાવૈ
અબ લગિ સુની ન કાહૂ આનન[५] * મન્ત્ર દેન લાગે બિન કાનન
જબ લગિ યુક્તિ ન સિદ્ધ બતાવૈ * તબ લગિ સાધક કૈસે પાવૈ
હમ ગોકુલ વે મથુરા માહીં * બેતી હોત સંદેશન નાહીં
જો પૈ કરી શ્યામ યહ માયા * કરૈં ઔર તેં ઇતની દાય
દરશન પ્રથમ દિખાવૈં આઇ * કરહિં પવિત્ર ચરણ પખરાઇ
યોગ જાની કૈ નગર કો ત્યાગૈં * સઘન કુંજ બન મન અનુરાગૈં

૧ અમારે લાયક યોગ જે સંયોગ. ૨ ઢગથી. ૩ મદદ. ૪ ધાડ ૫ મોઢે

આસન મૌન નેમ આચારા * જપ તપ સંયમ વ્રત વ્યવહારા
યોગ અંગ કહિયત હૈં જેતે * બનહીં મેં બનિ આવૈં તેતે
કરિ પ્રબોધ[1] કર સાથ લુવાવૈં * હોહિં સિદ્ધ ફલ તો સુખ પાવૈ
દો૦ તબ તો ખેલત સૌંહ કરિ, રાખ્યો કછુ ન સુહાય।
અબ યહ યોગ મિલ્યો કહાઁ, ઊધો કહિયો જાય ॥
સો૦ હમકો નિર્ગુણ જ્ઞાન, જહઁ સ્વારથ તહઁ સગુણ હૈં।
લિખિ પડયો નિર્બાન[2], ચાટૈં શહર[3] લગાય કૈ ॥
બોલી ઔર એક રિસ માની * મધુકર સમુઝિ કહત કિન બાની
પર મધુ પ્રિયે જાત નહીં દીજૈ * મુખ દેખે કો ન્યાવ ન કીજૈ
બીચહિં પરે સત્ય સો ભાખૈ * રાવ રંક કી શંક ન રાખૈ
સૂઝ ન પરત દિવસ અરુ રાતી * બાત કહત હો ઠકુર સુહાતી
બ્રજયુવતિન કો યોગ સિખાવત * ખૃષભ જોતિ સુરભીન ગનાવત
રે કૃતઘ્ન લંપટ વ્યભિચારી * કીરતિ ઇહૈ આનિ બિસ્તારી
હમ જાન્યો આલે હૈ રસ લોગી * કત સીખ્યો યહ યોગ કુયોગી
જો ભયભીત હોહિં લખિ[4] માલા * સો ક્યોં છુવૈં ભયાનક બ્યાલા
ક્યોં શઠ[5] બકત છાઁડિ લજ્જા ડર * કહું અબલા કહું ભેષ દિગમ્બર
સાધુ હોય તો ઉત્તર દીજે * કહા તોહિં કહિ અપયશ લીજે
ભઇ બાયસી દેખિયત તોહીં * ઇન બાતન ડર લાગત મોહીં
પ્રથમહિં યત્ન આપનો કીજૈ * તા પાછે ઔરન સિખ દીજૈ
દો૦ કત શ્રમ કરિ બક બક મરત, કૌન સુનત તુવ બાત।
બત કારો યોં હોત હૈ, ઉઠિ કિન હ્યાં તે જાત ॥
સો૦ દેખિ મુઢ ચિતચાય, કહૈં પરમારથ કહં બિરહ।
રાજરોગ કફ જાય[6], તાહિ ખાવનત હી દહી ॥
બોલી ઔર એક કોઉ નારી * ઊધો સુનિયે બાત હમારી
પ્રથમહિં બ્રજકી કથા વિચારો * પાછે યોગ સિદ્ધિ વિસ્તારો
જા કારણ પડયે હૈં માધો * સો બિચાર કછુ જિયમેં સાધો
કૈતિક બીચ બિરહ પરમાથ * દેખો જિયમેં સમુઝિ યથારથ

૧ ઉપદેશ. ૨ મોક્ષ. ૩ મધ. ૪ જોઇને. ૫ કપટી. ૬ જેને.

પરમ ચતુર હરિ કે નિજદાસા * રહત સદા સંતન કે પાસા
જલ બૂડત પુનિ પુનિ અકુલાઇ * કહા ફેન પકરત હો ધાઇ
સુંદર શ્યામ કમલદલ લોચન * સબ વિધિ સુખદ સકલદુખમોચન
બ્રજ કો જીવન નંદદુલારો * કૈસે ઉરતે જાત બિસારો
યોગ મુક્તિ કિહિ કાજ હમારે * વાંકી મુરલી પર સબ વારે
તુમ નિર્ગુણ કી કીરતિ ગાઈ * કરૈં કહા સો બહુત બડાઈ
અતિ અગાધ પૈહૈં નહિં પારા * મન બુધિ કર્મ સબન કે સારા
રૂપ રેખ વપુ વર્ણ ન જાંસોં * કૈસે નેહ નિબાહે તાસોં

દો૦ બિનહીં તોય તરંગ અરુ, બિન ચેતન ચતુરાય ।
અબલોં બ્રજ મેં નહીં હુતી, મધુપ કરી તુમ આય ॥
સો૦ કહા વિવિધ વિધિ કોય, નહીં સુહાત નંદનંદ બિન ।
અન્ન ક્ષુધારત જોય, સકૂચંદન[1] કયોં સુખ લહૈ ॥

લાગી કહન ઔર ઇક ગ્વાલી * કિત બેકાજ બકત હે આલી
કહિયે તિહિ જો હોય વિવેકી * યહ અલિ[2]નિજ બાતન કો ટેકી
બકિ યાસોં કો મૂડ પચાવૈ[3] * [4]કૃટકે ભુસી હાથ કહ આવૈ
તજિ રસ ગેહ નેહ હરિ પીકો * સિખવત નીરસ નિર્ગુણ ફીકો
દેખત પ્રગટ નયન કછુ નાહીં * જ્યોતિ જ્યોતિ ખોજત તમ[5]માહીં
શ્રવણ સુનત જાકી મુરલી ધુન * ભૂલિ રહે શિવસે યોગીજન
સો પ્રભુ ભુજ ગ્રીવા પર ડારી બન બન લાજ છુડાય બિહારી
રાસ બિલાસ વિવિધ ઉપજાયો સંગ હમારે નાચ દિખાયો
લોક લાજ કુલકાન નશાઇ * હમ સબ તિનકે હાથ બિકાઇ
કાટિ[6] સુહાગ પ્રેમકો હેલી * બોવત યોગ જહર કી બેલી
ચૌપદ[7] હોય તાહિ સમુઝેયે * કૌન ભાંતિ ષટપદ[8]હિ સિખૈયે
લાગૈ કૌન કહે અબ યાકે * છાંછો[9] દૂધ બરાબર જાકે

દો૦ હમ બિરહિનિ બિરહાજરી, જારી ઔર અનંગ ।
સુખ તો તબહીં પાઇયે, જબ નાચૈં ફિર સંગ ॥

---

૧ માળા ને ચંદનથી. ૨ ભમરો. ૩ માથું પકાવે. ૪ ફુટકા ગ્રાહકવાથી. ૫ તનુ. (બી. પા) ૬ કાપીને. ૭ પશુ ૮ ૭ પગવાળો. (ભ્રમર) ૯ છાસ અને.

સો૦ છાંડિ જગત ઉપહાસ, દૃઢ વ્રત કીન્હોં શ્યામસોં ।
સોઇ હમૈં સુપાસ[1], ઔર યુકિતં ચાહૈં નહીં ॥
સુનરે મધુપ કુટિલ કુબિચારો * યે બ્રજલોગ કૃષ્ણવ્રતધારી
સુન્દર શ્યામ રૂપ રસ સાને * શ્રીગોપાલ તજિ ઔર ન જાને
જો તજિ શ્યામ ઔર કો ધ્યાવૈં * વ્યભિચારી તે ભક્ત કહાવૈં
વિદ્યમાન તજિ સુરસરિ[2] તીરા * ચાહત કૂપ ખોદ કૈ નીરા
સુનૈ કૌન યહ સીખ તુમ્હારી * અતિ અનન્ય મણ્ડલી હમારી
જોગ મોટ[3] તુમ શિર ધરિ આની * સો નહીં બ્રજબાસિન મન માની
ઇતની દૂર જાહુ લૈ કાશી * ચાહત મુક્તિ તહાં કે બાસી
હમ કહ કરૈં મુક્તિ લૈ રૂખી * અબલા શ્યામ સંગકી ભૂખી
ઓસન[4] પ્યાસ કૌન બિધિ જાઈ * જબલગિ નીર ન પિયે અઘાઇ[5]
ઐસી બાત કહો અલિ હમસોં * તજહુ શોચ મિલિહૈં હરિ તુમસોં
હેત હમારે જો પશુ ધારે * તો હિત કરિ દુખ હરો હમારે
કરહુ સો યત્ન શ્યામ જિમિઆવૈં * પ્રગટ દેખિ છબિ હમ સુખ પાવૈં
દો૦ સાંચો જ્ઞાન ઔ ધ્યાન અલિ, સાંચો યોગ ઉપાય ।
હમકો સાંચો નન્દસુત, ગર્ગ કહ્યો સમુઝાય ॥
સો૦ બશ કીન્હી મૃદુહાસ, હમ ચેરી નંદનંદ કી ।
નખ શિષ અંગ વિલાસ, તિનહીં દેખે જીજિયે ॥
ઇતનેહીં સોં કાજ હમારો * મિલહિ ફેરિ બ્રજ નંદદુલારો
ઔર અનેક ઉપાય તિહારો * રાજ કરહુ અલિ હમહિં ન પ્યારો
તુમ તો મધુપ પ્રીતિરસ જાનો * હમ કાજે કત હોત અયાનો
સબસુમનન મેં ફિરિ ફિરિ આવત * કયોં કમલન મેં આપ બંધાવત
જિહિ બલ કાઠ ફોરિ ઘર કરહૂ * કયોં ન કમલદલ ટારત તબહૂ
રંગે શ્યામ રંગ જે પહિલે સે * ચઢત ઔર રંગ તિનપર કૈસે
પારસ પરસિ જો લોહ સુહાયો * સો કિમિ બહુરિ ચુંબક લપટાયો
સુની જિનન મુરલીધુનિ કાનન * સો કિમિ સુનત કીંગરી[6] તાનન
બસે જાસુ ઉર સગુણ કન્હાઇ * કૈસે નિર્ગુણ તહાં સમાઇ

૧ સુખ. ૨ ગંગાજી ૩ પોટલી ૪ ઝાકળથી ૫ તૃપ્ત થઇને ૬ નાનીસારંગી.

યહ મન શ્યામસ્વરૂપ લુભાનો * કહા કરૈ લૈ યોગ બિરાનોં[1]
સિંહ સદા આમિષ રુચિ માનૈ * તૃણ ન ભખૈ બરુ તજૈ પરાનૈ
હરિ તજિ હમૈં ન ઔર સુહાઇ * કોટિ ભાંતિ કોઉ કહૈ બુઝાઇ
દો૦ દ્વૈ દગ રૂપ વિરાટ કે, કહિયત એક સમાન ।
તાહુ મેં હિત ચંદ્રમા, નહાં ચકોરહિ ભાન ॥
સો૦ લોચન રૂપઅધીન, સગુણ સલોને શ્યામકે ।
ક્યોં સુખ પાવૈં મીન, જલ બિન ડારે દૂધ મેં ॥
નહીં માનત યે નયન હમારે * સુખ ન લહત બિન કાન્હ નિહારે
ભયે શ્યામ છબિ જલકે મીના * મુરલિધુનિ કે મૃગ આધીના
અલિ લોભી પંકજ પદ કરકે * કોકિ કોકનદ[2] દ્યુતિ દિનકરકે
બદન ઇન્દુ કે કુમુદ ચકોરા * તન ઘન છબિ કે ચાતક મોરા
વહૈ રૂપ પરગટ જબ દેખૈં * જીવન સુફલ તબહિં કરિ લેખૈં
બિગરિ પરે મન મધુપ હમારે * જ્ઞાન બચન નહીં સુનત તુમ્હારે
લલિત અનંગ રૂપ રસ સાને * ખરે ચકિત તાતે જગ જાને
શ્વાન પૂંછલોં સમ નહીં હોઈ * જો કોઉ યત્ન કરૈ પચિ કોઈ
સો મન ગયો શ્યામ કે સાથા * સુનૈ કૌન અબ નિર્ગુન ગાથા
એકૈ મન એકૈ વહ મૂરતિ * અટકો તાહિ ન તજો મહૂરતિ
જો હોતો દૂજો મન કોઊ * તો હમ લૈ ધરતી તહૈં સોઊ
ઊધો હરિ હૈં ઈશ હમારે * તે અબ કૈસે જાત બિસારે
દો૦ યોગ દીજિયે લૈ તિન્હૈં, જિનકે મન દશ બીસ ।
કિત ડારત નિર્ગુણ ઇતૈં, ઊધો બ્રજમેં ખીસ[3] ॥
સો૦ ગુણ કર મોહીં શ્યામ, કો નિર્માહી નિર્ગુણહિ ।
કિયે જન્મકે કામ, ક્યોં તજિયે નંદનન્દ અબ ॥
કહત મધુપ તુમ બાત સુહાઇ * કહતહિ સુગમ[4] કરત કઠિનાઇ
પ્રથમ અગ્નિ ચન્દનસી જાની * સતી હોન ઉમહૈ[5] સુખે માની
તાકી તપતે ઔર સિયરાઈ * કહૈ કૌન પાછિ પુનિ આઈ
પૈઠત તાભટ યથા રણ જાઈ * કુસુમલતા સમ ખડ્ગ સુહાઇ

૧ ઉજ્જડ. ૨ રાતાંકમળ. ૩ અપ્રસન્નતા, લજ્જા. ૪ સહજ. ૫ ઉતાવળી થઈ.

યાહી આશ પ્રાણુ તન માહૈં * બારેક બહુરિ મિલૈહીં ચાહૈં
ઊધો હૃદય કઠોર હમારે * ફૂટે ન બિછુરત નન્દદુલારે
હમ તેં ભલી જલચરી હોઇ * અપનો નેહ નિબાહત જોઈ
જો હમ પ્રીતિ રીતિ નહીં જાની * તો બ્રજનાથ તજી દુખ માની

દો૦ કહૈં લગિ કહિયે આપની, ઊધો તુમસોં ચૂક ।
હમ બ્રજબાસ બસીં મનહુઁ, સબૈ દાહિને શૂક ॥

સો૦ ઊધો કહો ન જાય, મોહન મદનગોપાલ સોં ।
નયનન દેખો આય, એક બાર બ્રજ કી દશા ॥

બોલી ઓર એક બ્રજબાલા * ઊધો ભલી કરી ગોપાલા
અબ બ્રજ કબહૂં આવૈ નાહીં * મથુરાહિ રહે સદા સુખમાહીં
ઇહાઁ ચલી અબ ઉલટી ચાલી * દેખત દુખ પૈહૈં વનમાલી
તપત ઇન્દુ[1]સૂરજ કી ભાઁતી * ચન્દન પવન સેજ સબ તાતી
ભૂષણ બસન અનલ[2]સમ દાગૈં * ગૃહ બન કુંજ ભયાનક લાગૈં
જિત તિત માર[3]દ્રુમન કી ડારન * ધનુ શર લિયે કરત હૈ મારન
હમ તો ન્યાય સહૈં દુખ એતો * બ્રજબાસિની ગ્વાલ જડ તેતો
વે પ્રભુ સોગ સંયોગ ભુવાલા * ક્યોં સહિહૈં કોમલ તન જ્વાલા
ઊધો કહ્યો સંદેશ સિધારો * જાન્યો સબ પરપચ તિહારો
બાતન કહા હમૈં ભરમાવત * જલ મથિ સુન્યો ન માખન આવત
સગુણ નિકટ દર્શત હૈ જિનકો * નિર્ગુણ ઓટ બતાવત તિનકો
જોપૈ નિજ તુમ યહૈ બખાનો * પ્રભુ પૂરણ સબ મે સમ જાનો

દો૦ તૌ તુમ કાપૈ કરત હો, ઊધો આવાગૌન ।
કો નરે કો દૂર હૈ, વહાં કૌન યહાં કૌન ॥

સો૦ ખોજેહુ પાવત નહીં, યોગી યોગ સમુદ્ર મેં ।
ઇહાં બંધાવત બાહિં[4], સો યશુદા કે પ્રેમવશ ॥

હમ ગુવાલ ગોકુલ કે વાસી * ગોપ નામ ગોપાલ ઉપાસી
રાજા નન્દ યશોદા રાની * યમુના નદી પરમ સુખદાની
ગિરિવરધારી મિત્ર હમારે * વૃન્દાબન મિલિ સંગ બિહારે

૧ ચંદ્ર ૨ અગ્નિ. ૩ કામદેવ ૪ હાથ

અષ્ટસિદ્ધિ[1]નવનિધિ[2]સબ દાસી * ઈહાં ન યોગ બિરાગ ઉદાસી
વહૈં પ્રેમરસ કો સબ ભૂખી * કીજૈ કહા મુક્તિ લૈ રૂખી
નિર્ગુણ કેહા પ્રેમરસ જાને * ઉપદેશહુ જો લોગ સયાને
હમ ઐસેહિ અપની રુચિ માને * રહિહૈં બિરહ બાયુ બૌરાને[3]
નિશિ દિન સપને સોવત જાગે * વહૈ શ્યામ છબિસોં દગ પાગે
બાલ ચરિત્ર કિશોરી લીલા * સુધાસમુદ્ર સકલ સુખશીલા
સુમિરિ સુમિરિ સોઈ સુખ આમા * રટિ રટિ મરિ હૈં માધવ નામા
બિરહા મધુપ પ્રેમ કો કરઈ * જ્યોં પટ ફટત રંગ ગહિ ધરઈ
[4]જ્યો ઘટ પ્રથમ અનલ તનુ તાવૈ * બહુરિ ઉમહિ રસભરિ સુખ પાવૈ

દો૦ સન્મુખ શર સહિ સૂર જબ, રબિરથ બેધત જાય ।
પ્રથમ બીજ અંકુરત મહિ, પુનિ ફલ ફરત અઘાય ॥
સો૦ કો દુખ સુખહિ ડરાય, કૃષ્ણ પ્રેમકે પંથ ચલિ ।
ઔર ન કછુ ઉપાય, ઊધૌ મીનન નીર બિન ॥

બોલી એક સખી સુનિ લીજૈ * અપને કાજ કહા નહીં કીજૈ
દિના ચાર યહહૂ સબ કરિયે * જો હરિ મિલૈં યોગહૂ ધરિયે
જટા બનાય ભસ્મ તન સાજૈં * મૂંદ રહૈં નયન બિન આંજૈ
સિંગી દણ્ડ લેહિં મૃગછાલા * પહિરૈં કંથા સેલી માલા
ધરિ ધીરજ સન્મુખ શર સહિયે * ભાજે ઓર્જ ઉબારિ ન લહિયે
બિરહ જ્ઞાન બિચ બિનહીં કાજૈ * મરિયત હૈં યહૈ દુસહ દુરાજૈ
એક સખી ઐસે કહ દીન્હો * ઊધૌ તુમ જુ કહ્યો સબ કીન્હો
નયન મૂંદિ કે ધ્યાન લગાયો * ઈત ઉત મનકો બહુત ચલાયો
ઉરઝ રહ્યો નંદલાલ પ્રેમબસ * નેંક ન ચલત ગયો ગાઢે ફસ
જો હરિ મિલત જાનિહુ પરતે * તો લૈ યોગ શીશપર ધરતે
પહિલે દેહુ તિનહિં ફિરિ જાઈ * જિન પઠયે તુમ ઈતહિ સિખાઈ
લેહિં ન વેઊ જાન હમારે * દેખિયત માથે પર્યો તુમ્હારે

---

[1] અણિમા, મહિમા, લઘિમા, ગરિમા, પ્રાપ્તિ, પ્રાકામ્ય. ઈશિત્વ, વશિત્વ.
[2] મહાપદ્મ, પદ્મ. શંખ, મકર, કચ્છપ, મુકુન્દ, કુન્દ નીલ, ખર્વ.
[3] ઘેના થએના [4] ઘડો પહેલા અગ્નિમા બળે છે

દિયો અપનપો શૂર ઉદારા * કો અબ કરૈ તાસુ નિરુવારા
યે મનમોહન સોં ઉરઝાને[1] * દુખ સુખ લાભ હાનિ નહીં જાને
પ્રેમ પથ સૂધો અતિ ઊધો * મતિ નિર્ગુણ કંટક લૈ રુંધો[2]
નેહ ન હોઇ પુરાનો[3] ક્યોંહીં * સરિત પ્રવાહ નયો નિત જ્યોંહીં
નિરખહિં આનંદ રૂપ છકે જલ * રબિ પ્રતીતિ નહીં મીન ચઢે થલ
બૂડત ઉમહિ સિન્ધુ કે માહીં * યે તઉ નીર ન પિયત અઘાહીં
દિન દિન બઢત કમલદલ જૈસે * હરિ છબિ દૃગન લાલસા તૈસે
બસે ગોપાલ હૃદયઅંબુજ[4] અલિ* નિકસત નાહીં સનેહ રહે રલિ

દો૦ યોગકથા અબ મત કહૌ, ઊધો બારહિં બાર ।
ભજૈ આન નઁદનન્દ તજિ, તાકી જનની છાર ॥

સો૦ યહૈ હમારે ભાવ, અબ કોઊ કછુવૈ કહૌ ।
જૈવો હોય સુ જાઉ, રહી પ્રીતિ નઁદલાલ કી ॥

રહે પ્રાણ તન પ્રેમહિ ખોઈ * કૌન કાજ આવે પુનિ સોઈ
બિના પ્રેમ શોભા નહીં પાવૈ * નિશા ગયે જિમિ શશિ ન સુહાવે
બિના પ્રેમ જગ ખગ બહુતેરે * ચાતક યશ ગાવત સબ ટેરે
પ્રેમહિં સહિત મીન કી કરણી * નયન અછત[5] દેખહુ જગ વરણી
હમ સે પ્રેમ જાત નહીં દીન્હો * દુહૂં ભાઁતિ હમતો યશ લીન્હો
મિલેં શ્યામ તો અધિક સુહાયો* નાતર સકલ જગત યશ ગાયો
કહઁ હમ યા ગોકુલ કી ગ્વારી * વર્ણહીન ઘટ[6] જાતિ હમારી
કહઁ વે શ્રીકમલા કે નાથા * બૈઠે પાઁતિ હમારે સાથા
નિગમ જ્ઞાન મુનિ ધ્યાન અતીતા[7]* સો બ્રજ ભયે હમારે મીતા
તિન્હૈં સંગ લે રાસબિલાસી * મુક્તિ ઇતે પર કાકી દાસી
યહ સુનિ આલિ ઉઠી ઇક આને * મેરો બુરો ન કોઊ માને
રસ કી બાત રસિકહી જાને * નીરસ કહા રસકી પહિચાને

દો૦ દાદુર કમલન ઢિગ બસત, જન્મમરણ પહિચાન ।
અલિ અનુરાગી જાનિકે, આપ બંધાવત પ્રાન ॥

---

૧ લપટાયા. ૨ ગેરો. ૩ જૂનો. ૪ હૃદયકમળ. ૫ પ્રત્યક્ષ. ૬ હીન, અધમ
૭ ધ્યાનમાં ન આવે તેવા.

સો૦ જાને કહા મિઠાસ, ગુંગો બાત સવાદ કો ।
માનહું કાટયો ધાસ, ઇનસોં કહિયે પ્રેમરસ ॥
ધનિ ધનિ ઊધો તુમ બડભાગી * હરિસોં હિત નહીં મન અનુરાગી
પુરઈન[1] બસંત યથા જલમાહીં * જલકો દાગ લગ્યો કહું નાહીં
ગાગર નેહ નીર મેં જૈસે * અપરસ રહત ન ભીજત તૈસે
પેરત નદી બૂંદ નહીં લાગી * નેક રૂપ સોં દૃષ્ટિ ન પાગી
હમ સબ બ્રજકી નારી અયાની * જ્યોં ગુડ સોં ચીંટી લપટાની
અબ કાસોં વહ લગન બખાને * લાગે બિન ઊધો કો જાને
હૃદય દહે નિત સોચત રહિયે * પશુવેદન[2] જ્યોં મન મન સહિયે
સગ તેં પીર લગન કી ભારી * યતન રહિત દુખ સુખતે ન્યારી
મંત્ર યંત્ર ઉપચાર ન પાવૈ * વેદ કહાઁ લગિ તાહિ બતાવૈ
ઘાયલ પીર જાનિહૈ સોઇ * લાગ્યો ઘાવ જાહિ કે હોઈ
પ્રેમ ન રુકત હમારે બૂતે[3] * ગજ કહું બધત કમલ કે સૂતે
કૈસે વિરહ સમુદ્ર સુખાઈ * યોગ અગ્નિ કી તનક લુકાઈ[4]
દો૦ યદ્યપિ સમુઝાયે બહુત, હમ કરિ મનહિં કઠોર ।
તદપિ ન કબહું ભૂલઇ, ઊધો નન્દકિશોર ॥
સો૦ કયો સુખ પાવૈં પ્રાન, પલક લગત તબ સહત નહીં ।
લાયે વર્ષ બિહાન[5], અબ બિન દેખે શ્યામ કે ॥
તબ ષટ માસ રાસ કે માહીં * એક નિમિષ સમ જાને નાહીં
અબ ઔરૈ ગતિ બિના કન્હાઈ * એક એક પલ કલપ બિહાઈ
તબ બન બન હરિ સંગ બિહારી * અબ બ્રજ મેં યહ દશા હમારી
જ્યોં દેવી ઉજારિ[6]પુર માહીં * કો પૂંછે કોઉ માનત નાહીં
કહત ઔર યૌવન અબ ઐસો * ચિત્ર અઁધેરે ઘર કો જૈસો
તગ શશિ અતિસીરો અબ તાતો * ભયો સકલ સુખ કરિ તન હાતો
હત કરિ પ્રીતિ ગયે મનભાવન * જાસોં હમ લાગીં દુખ પાવન
ફિરિ ફિરિ યહૈ સમુઝિ પછિતાહીં * કહ્યો હતો આવન હમ માહીં

૧ કમળનું પાનું. ૨ પશુના દુઃખની પેઠે. ૩ બળથી. ૪ અર્ધું બળેલું તણખલું.
૫ એક વર્ષના વ્હાણા વહી ગયાં. ૬ ઉજ્જડ.

લાગ્યો કહન ધન્ય બ્રજબાલા * જિનકે સરબસ[1] મદનગોપાલા
ધન્ય ધન્ય યહ પ્રેમ તુમ્હારો * ભક્તિ સિખાય મોહિં નિસ્તારો[2]
તુમ મમ ગુરૂ મૈં દાસ તુમ્હારો * ધન્ય કૃષ્ણપદ દઢ વ્રત ધારો
મૈં જડ કો હો ઔર ઉપાઈ * અબ તુમ દરશ ભક્તિ નિજ પાઈ
ઊધો આયો યોગ સિખાવન * સીખે પ્રેમ ભક્તિ અતિ પાવન
ભયે મગન રસ પ્રેમ ખિયાલા * લાગે ગાવન ગુણ ગોપાલા
લોટત[3] કબહું કુંજમેં જાઈ * કબહું બિટપન ભેંટત ધાઇ
કબહુ બ્રજરજ શીશ ચઢાવૈં * કબહુ ગોપિન પદ શિર નાવૈં
પુનિ (૨) કહત ધન્ય બ્રજનારી * ધન્ય ગ્વાલ ગૈયા બનચારી
ધન્ય ભૂમિ યહ સુખદ સુહાવન * ધન્ય ધામ બૃન્દાવન પાવન
ઐસે પ્રેમ મગન મન ફૂલ્યો * કો હોં કિત આયોં સુધિ ભૂલ્યો

દો૦ ઊધો મન આનંદ અતિ, લખિકે પ્રેમ વિલાસ ।
આયો હોં દિન દોયકો, બીતિ ગયે ષટમાસ ॥
સો૦ જબ ઉપજ્યો ઉર શોચ, બચન કૃષ્ણ કે સુરતિ[4] કરિ ।
મન મેં ભયો સકોચ, બોલ્યો હો પ્રભુ વેગ મોહિં ॥

તબ ઉપંગસુત રથહિ પલાન્યો * મથુરા ચલિવે કો અતુરાન્યો
ઊધો જાત ગોપીકન જાની * આઈ ધાય સકલ અકુલાની
તબ ઊધો સબકોં શિર નાઈ * હાથ જોરિકે બિનય સુનાઈ
અબ મોહિં દેવિ અનુગ્રહ કીજૈ * જાઉં કૃષ્ણ પૈ આયસુ દીજૈ
મૈં સેવક જૈસો ઉનકેરો * ત્યો જાનિયે આપનો ચેરો
કહ્યો જો મૈં કછુ તુમમેં આઈ * કૃષ્ણ કહે તે કરી ઢિઠાઈ
સો અપરાધ ક્ષમા અબ કીજૈ * હવે પ્રસન્ન યહ આશિષ દીજૈ
જાસોં કૃષ્ણ કરૈં મોહિં દાયા * રહે પ્રીતિ તુમચરણ અમાયા
કેસોં બડાઈ કહા તુમ્હારી * ઐસી બિમલ ન બુદ્ધિ હમારી
કૃષ્ણ સદા તુમ્હરો યશ ગાવૈં * જાકો અંત ભેદ નહીં પાવૈં
કબહુંક સુરતિ કરત મમ રહિયો * જાનિ આપનો જન હિત ગહિયો
સુનિ ઊધો કી નિર્મલ બાની * ભઈ બિવશ બ્રજતિય સુખ માની

1 સર્વસ્વ, સર્બસ (બી. પા.) ૨ પાર ઉતારો. ૩ આળોટે છે ૪ યાદ.

દો૦ ક્યોં નહીં ઊધોજી કહો, એસે વચન વિચારિ ।
અન્ત બડે સબ ભાઁતિ તુમ, હમ નિદાન જડ ગ્વારિ ॥
સો૦ હોય ન શીલ[1]સમાન, લઘુ દીરઘ, તાતે ભયો ।
ભૃગુ કીન્હોં અપમાન, શ્રીપતિ કરિ ભૂષણ લિયો ॥

કહાઁ ગરલ સે બચન હમારે * કહઁ અતિ શીતલ મૃદુલ તુમ્હારે
તુમ હિત કહ્યો હમૈં સુખમાની * તરન ઉપાય એક વિધિ બાની
હમ ગઁવારિ ઉલટી સબ બૂઝી * કહી કટુક[2] તુમસોં જો સૂઝી
લોક બેદ છાડયો હમ જૈસો * તાકો ફલ ભુગતતહૈં તૈસો
કહા-કરૈં મન બહુ સમુઝાવૈં * શ્યામ દરશ બિન સુખ નહીં પાવૈં
દુર્લભ દરશ તુમ્હારો હમકોં * કહિયે જાન કૌન બિધિ તુમકોં
કરિકૈ કૃપા કીજિયો સોઇ * જૈસે દરશ શ્યામ કો હોઇ
દેખત હો યા તનકો દહિવો[3] * સમય પાય હરિ આગે કહિવો
ઘોષ બસત કી ચૂક હમારી * મન નહીં ધરૈં લાલ ગિરિધારી
જાનિ હમૈં અતિ દીન દુખારી * કરહિં કૃપા મન ગુણહિ નિહારી[3]
આવન અવધિ કહી હો જોઇ * ધરિહૈં સુરતિ બચન કી સોઇ
બહુત કહા કહિયે બ્રજરાજહિ * કરિહૈ બાંહ ગહે કી લાજહિ

દો૦ પ્રભુ દીનનપતિ દીનહિત, યહી હમારે આસ ।
કબહુઁક દરશ દિખાય કૈ, હરિહૈં લોચન પ્યાસ ॥
સો૦ ઐસે કહિ બ્રજવામ, ભઇં બિરહસાગર મગન ।
ઊધો કરિ પરણામ, આયે યશુમતિ નન્દ પૈ ॥

મૌંગી બિદા જોરિ કર દોઊ * તુમ સમ ધન્ય ઔર નહીં કોઊ
રામ કૃષ્ણ કરિ સુત જિન પાયે * બાલભાવ કરિ ગોદ ખિલાયે
ધનિ ગોકુલ ધનિ ગોકુલવાસી * કિયે પ્રેમબશ જિન અવિનાશી
કૃપા કરી મોહિં કૃષ્ણ પઠાયો * જાતે દરશ સબન કો પાયો
અબ તુમ મોકો દેહુ નિદેશૂ[4] * જાય કૃષ્ણ સો કહોં સંદેશૂ
સુનિ સપ્રીતિ ઊધો કી બાતા * નંદબબા અરુ યશુમતિ માતા
ઉમંગ્યો પ્રેમ નયન જલ બાઢે * ભયે જોરિ કર આગે ઠાઢે

૧ નમ્રતા. ૨ અગતરા ૩ વિચારી (પ્રી. પા) ૪ આતા.

કોઊ કહત કુટિલ લમ્પટ હરિ * બસે જાય રી ધોં કાકે ઘરિ
એક કહત વન વેણુ બજાવૈ * ચલો સુનત યો કહિ ઉઠિ ધાવેં
ઐસી લીલા પ્રગટ બખાનૈં * મેરો કહ્યો ન કોઊ માનૈ
હરિ માની નિજમતિ ઘટજ્ઞાની * સુનિ લીન્હીં ઉનકી મૈં બાની
પ્રીતિ રીતિ લખિ તહઁા ડુલાન્યો[1] * નાથ તુમ્હારી સુરત ભૂલાન્યો

દો૦ તુમસોં આવન કહિ ગયો, બેગહિ બ્રજતેં નાથ ।
ઉન લખિ ઉનસોં હ્વૈ લગ્યો ગાવન ઉનકે સાથ ॥

સો૦ બીત ગયે પટ માસ, સમુઝિ પરી આયો કહઁા ।
તબ ઉપજ્યો જિય ત્રાસ, [×]ભાજ ચલૌ દૈ આન કહિા

બહુરિ કહા મોકો સુખ વૈસો * રસ લીલા વિનોદ બ્રજ કૈસો
કહત ન બનૈ દેખતહિ ભાવૈ * યહ સુખ બડભાગી સોઇ પાવૈ
બસ્યો ન પઁાચો દિન ઉનમાહીં * તાસુ જન્મ જગમાહિ બૃથાહી
નાહીં શ્રુતિ શેષ બ્રહ્મ સુખ પાયો * જો રસ બ્રજ ગોપિન મિલિ ગાયો
નિરખત યદપિ ઇહઁા યહ મૂરત * તદપિ જાય ઉનહી મન પૂરત
બરહી[2] મુકુટ ગુઞ્જ કી માલા * મુખ મુરલી ધુનિ સોપ વિશાલા
આગે ધેનુ રેણુ મણ્ડિત તન * તિરછી ચિતવન ચારુહરણ મન
ગોપિ ગ્વાલન સોં હરિ બોલત * ખેલત ખાત હઁસત બ્રજ ડોલત
તબ વહ સુખ સમુઝત મન ભાવૈ * ઇત યહ લખિ કછુ કહત ન આવૈ
તુમ્હરી અકથકથા તુમ જાનો * મૈં કહ સમુઝોં મૂઢ અયાનો[3]
હિય મેં મોહિં બહુત યહ શાલૈ * તુમતો પ્રભુ કરુણા કે આલૈ[4]
હોત કઠોર કઠિન મન કાહે * બનત કૌન વિધિ બિના નિવાહે

દો૦ નિગમ કહત વશ ભક્તકે, પૂરણ સબ સુખસાજ ।
કરિ સુદૃષ્ટિ બ્રજ પેખિયે, ગહો બિરદ કી લાજ ॥

સો૦ અતિહિ દુખિત તન ક્ષીન, બ્રજબાસી તુમબિરહવશ ।
તુમ તન મન ધન લીન, રટત ચતાકી લોં સબૈ ॥

કહોં કહા ગતિ પ્રભુ રાધા કી * જૈસી વ્યથા વિરહ બાધા કી
ભૂષણ બિન અતિ ક્ષીણ શરીરા * બસન મલીન સ્રવત દૃગ નીરા

૧ ભ્રમ થઈ ગયો × આવવાનું કહી નાઠો. ૨ મોર. ૩ અજ્ઞાની. ૪ ભંડાર

દો૦ મહી એકહી ગહન ઉન, મેટિ વેદવિધિ નીતિ ।
ગોપભેષ ભજિ સાઁવરે, રહી વિશ્વભરિ જીતિ ॥
સો૦ નહીં સીખેં સિખ આન,જોબિનિ જાહિ સિખાવહીં ।
તુમહૂ 'બડે' સુજાન, ઉહાં જાહુ તો જાનહૂ ॥
ક્ષમા કરો આયસુ જો પાઊં * તો અપની સબ વિપતિ સુનાઊં
યોગકથા કેહિ અબલન માહીં * હોવૈ ઇતો દુખ કયોં નાહીં
મૈં નિર્ગુણ ગુણ એક બખાનો * સોઊ પૂરો કહિ નહીં જાનો
વે સબ ઉમગે બારધિ જયોંહીં * જામેં થાહ ન પાઊં કયોંહીં
કહ્યો મૈં એક પહર ઇક માહીં * વે કોટિક ક્ષણ મેં કહિજાહીં
કૌન કૌન કો ઉત્તર આવૈ * સુનત સબૈ ઉનહીં કે ભાવૈં
પ્રેમ પ્રીતિ ઉનકી લખી બાકી * ધરી રહી સબ બાત ચહાંકી
રહ્યો ચકિત જિમિ મનકી ટૈલે * જૈસે હરિણ ચૌકૅરી ભૂલૈ
દેખિ પરત પરિયા[1] મો શીશા * સિખવો કાહિ યોગ જગદીશા
વે પટવેત્તા[2] સકલ સુભાઊ * મૈં શઠ બારહખડી પઢાઊ
અબલન બચન સુનતહી મેરે * ભઇ અગિન જ્યો ઘૃત કે ગેરે
બહુતભાતિ કરિ મૈ સબ જાંચી * એકૈ અંગ ન કોઊ કાંચી
દો૦ સગુણ પ્રેમ દૃઢ ઉન ગહ્યો, યથા પપીહા[3] પૈદ[4] ।
જાનિ લેહુ પ્રભુ તુમ યહાઁ, કહા નિયોગહિ વૈદ ॥
સો૦ તિન્હૈં નિરન્તર ધ્યાન, શ્યામ રામ અંબુજનયન ।
લાગત ફીકો જ્ઞાન, અવલોકત ઉનકો ભજન ॥
મૈં દેખ્યોં પટમાસ ખોજ કર * એકૈ સબૈ રીતિ બ્રજ ઘર ઘર
જ્યોં કરુખેતપદિયે બાઢત ધન * ત્યોં અધિકાત પ્રેમ નિતતુમતન
પ્રગટ તુમ્હારે ગુણ ચિત દીન્હે * દેહ ગેહ અર્પણ સબ કીન્હે
કોઊ કહત ગયે ગોચારન * કોઉ કહ ગયે અઘાસુર મારન
કોઊ કહત ઈન્દ્ર જલ જાઇ * ગોબર્દ્ધન કર લિયો કન્હાઈ
કોઊ કહત યમુન સુનિ કાલી * નાથન ગયે તાહિ બનમાલી
ઘર ઘર દુહત કહત કોઉ બાલા * કોઉ કહે બન ખેલત નંદલાલા

૧ પત્થરના ટુકડા ૨ પંડિત ૩ ... ૪ ...

કોઊ કહત કુટિલ લમ્પટ હરિ * બસે જાય રી ધોં કાકે ઘરિ
એક કહત વન વેણુ બજાવૈ * ચલૌ સુનત યો કહિ ઉઠિ ધાવૈં
ઐસી લીલા પ્રગટ બખાનૈં * મેરો કહ્યો ન કોઊ માનૈં
હરિ માની નિજમતિ ઘટજ્ઞાની * સુનિ લીન્હીં ઉનકી મૈ બાની
પ્રીતિ રીતિ લખિ તહઁા ડુલાન્યો[1] * નાથ તુમ્હારી સુરત ભૂલાન્યો

દો૦ તુમસોં આવન કહિ ગયો, બેગહિ બ્રજતેં નાથ ।
ઉન લખિ ઉનસોં હ્વૈ લગ્યો ગાવન ઉનકે સાથ ॥

સો૦ બીત ગયે ષટ માસ, સમુઝિ પરી આયો કહઁા ।
તબ ઉપજ્યો જિય ત્રાસ,×ભાજ ચલૌ દૈ આન કહિ॥

બહુરિ કહા મોકો સુખ વૈસો * રસ લીલા વિનોદ બ્રજ કૈસો
કહત ન બનૈં દેખતહિ ભાવૈ * યહ સુખ બડભાગી સોઇ પાવૈ
બસ્યો ન પાઁચો દિન ઉનમાહીં * તાસુ જન્મ જગમાહિ વૃથાહીં
નાહીં શ્રુતિ શેષ બ્રહ્મ સુખ પાયો * જો રસ બ્રજ ગોપિન મિલિ ગાયો
નિરખત યદપિ ઇહઁા યહ મૂરત * તદપિ જાય ઉનહી મન પૂરત
બરહી[2]મુકુટ ગુન્જ કી માલા * મુખ મુરલી ધુનિ ભેષ વિશાલા
આગે ધેનુ રેણુ મણ્ડિત તન * તિરછી ચિતવન ચારુહરણ મન
ગોપિ ગ્વાલન સોં હરિ બોલત * ખેલત ખાત હઁસત બ્રજ ડોલત
તબ વહ સુખ સમુઝત મન ભાવૈ * ઈતિ યહ લખિ કછુ કહત ન આવૈ
તુમ્હરી અકથકથા તુમ જાનો * મૈં કહ સમુઝોં મૂઢ અયાનો[3]
હિય મેં મોહિં બડુત યહ શાલૈ * તુમતો પ્રભુ કરુણા કે આલૈ[4]
હોત કઠોર કઠિન મન કાહે * બનત કૌન વિધિ બિના નિવાહે

દો૦ નિગમ કહત વશ ભક્તકે, પૂરણ સબ સુખસાજ ।
કરિ સુદૃષ્ટિ બ્રજ પેખિયે, ગહો બિરદ કી લાજ ॥

સો૦ અતિહિ દુખિત તન ક્ષીન,બ્રજબાસી તુમબિરહવશ।
તુમ તન મન ધન લીન, રટત ચતાકી લોં સબૈ ॥

કહૌં કહા ગતિ પ્રભુ રાધા કી * જૈસી વ્યથા વિરહ બાધા કી
ભૂષણ બિન અતિ ક્ષીણ શરીરા * બસન મલીન સ્રવત દૃગ નીરા

૧ મગ્ન થઈ ગયો × આવવાનું કહી નાઠો છું.૨ મોર. ૩ અજ્ઞાની.૪ ભંડાર.

સુધિ બુધિ કછૂ દેહ કી નાહીં * રહત બાવરી જ્યોં ઘર માંહીં
કબહુઁક કૃષ્ણ કૃષ્ણ રટ લાવૈ * કબહુઁક નામ આપનો ગાવૈ
વિવાદિશિ અગ્નિકાઠકૃમિ જૈસે * સહત બિરહદુખ દુહુઁ દિશિ તૈસે
લહત ન કહોંહૂ શીતલતાઈ * કબહૂં રહત મૌન શિર નાઈ
ગૃહજન દેખિ દેખિ દુખ પાવૈં * નહીં કછુ સુનત કોટિ સમુઝાવૈં
સૂખી[1] જિમિ નલિની બિન પાની * યુગત ન[2] યત્ન સૂખી સયાની
તૃણ કે અગ્ર ઓસકણુ જૈસે * આશા અવધિ પ્રાણ તેનુ તૈસે
અચરજ મોહિં બડો યહ આવે * પ્રભુ તુમકો કૈસે યહ ભાવૈ
કરુણામય પ્રભુ અન્તર્યામી * ભક્તનહિત તનુ ધારો સ્વામી
બેગિ કૃપા કરિ દર્શન દીજે * બ્રજજન મરત જ્યાય સબ લીજે

દો૦ યહ મુરલી હૈ બિલખિકે, કહ્યો યશોમતિ માય ।
એક બાર હિત નન્દકે, દરશ દિખાવહિં આય ॥
સો૦ જિન ગાયન કો શ્યામ, આપ ચરાઇ હેત કરિ ।
બહુરિ ન આઈ ધામ, બિડરી[4] કુંજન મેં ફિરત ॥

સુનિકૈ પ્રભુ ઊધો કે બૈના * ઉમઁગે પ્રેમ ભરે દોઉ નૈના
બ્રજજન પ્રીતિ આય ઉર શાલી * ભયે વિવશ જન પ્રણ પ્રતિપાલી
લૈ ઉઠાય મુરલી ઉર લાઈ * ધરિ બ્રજ ધ્યાન રહે અરગાઈ[5]
સહજ સ્વભાવ કૃપાલહિ ઐસે * હોત તુરત જૈસેન કો તૈસે
પુનિ 'હા બ્રજ" કહિ છાંડિ ઉસાસૂ * પોંછે પીતપટસોં જલ આંસૂ
ઊધો સોં યોં બચન સુનાયે * ભલે સખા શિખ દૈ બ્રજ આયે
મન મેં યોં પ્રભુ કિયો વિચારા * બ્રજ ભક્તન મમ રૂપ અધારા
મેરે મુક્તિ બડી નિધિ સોઇ * સો વે નહીં આદરત કોઇ
તાતે જો જનકે મન ભાવૈ * સોઈ મોહિં કરત બનિ આવે
ભક્તાધીન સો પણ[6] હમારે * બ્રજબાસી મોકો અતિ પ્યારે
સદા બસત તાતે બ્રજમાહીં * ઇનસમ મોહિં ઔર હિતુ નાહીં
સબસમરથ પ્રભુ સબ ગુણનાગર * બ્રજબાસી જનકે સુખસાગર

દો૦ મન કરિ હરિ બ્રજમેં રહે, મિલિ બ્રજજનમન સાથ ।

૧ સુકી. ૨ જુગવત (બી. પા.) ૩ છુટાકી. ૪ વિખરાઈ. ૫ ચૂપ ૬ પ્રતિજ્ઞા.

तनकहि देवन काज हित, भये द्वारिकानाथ ॥
सो० सदा बसत ब्रजमें श्याम,नटवर वपु मुरलीधरे।
ब्रजजनपूरणकाम, कोटिकामलावण्यनिधि ॥
बसत सदा ब्रज कुंवर कन्हाई * ब्रजबासी जनके सुखदाई
कृष्णप्रेम मूरति ब्रजनारी * कबहूं नहीं कृष्ण ते न्यारी
नित्यनवल नित वनहिं विहारा* ब्रजबिलास नित नवल उदारा
नित्य धाम वृन्दाबन पावन * नित्य रासरस परम सुहावन
शिव सनकादि शेष जयहि ध्यावैं * सुर नर मुनि सब ध्यान लगावै
ब्रज गोपिन की महत बड़ाई * एक समय ब्रह्मा सब आई
भृगु नारद आदिक जे भक्ता * पूंछत भये बिनय संयुक्ता
तिनसों बिधि यहि भांति बखानो* वेदऋचा सब ब्रजतिय जानो
इन सम सत्य कहों तुम पाहीं * मो शिव शेष लक्ष्मी नाहीं
नहीं कृष्ण ते एकक्षण न्यारी * इनने और न कोउ अधिकारी
इनके भाव कृष्ण जो ध्यावै * प्रीति रीति दृढ करि मन लावै
नारि पुरुष कोउ किन होई * बेद ऋचा गति पावै सोई
दो० परसे इनकी चरणरज, वृन्दावनमहि माहिं ।
सोऊ गति इनकी लहै, यामें संशय नाही ॥
सो० यों विधि कही बुझाय, महिमा ब्रजगोपीनकी ।
व्यास कही सो गाय, पावन बृहद पुराणमें ॥
तातें भृगु आदिक नारदमुनि * इन्द्रादिक सुर शिव ब्रह्मा पुनि
अरु हरिभक्त जगत जे अहहीं * वृन्दाबन रज वाञ्छित रहहीं
व्रजरज अति दुर्लभ श्रुति गावै * बडभागी जन तेइ पावैं
चित धरि सोई ब्रजरस रासा * ब्रजविलास गायो ब्रजदासा
कृष्णचरित ब्रजबन निकुंजको * सार सकल सुख सुकृत पुंजको
सार ज्ञान विज्ञान ध्यान को * वेद शास्त्र औ स्मृति पुरानको
सार बहुरि इतिहास भजनको * योग जाप अरु यज्ञ जननको
सार अमित मुनि सन्त मतन को* हरिपदपंकज प्रेम यतनको
सार जन्म अरु सुगति मुक्तिको* परमानन्द अरु विमल भक्तिको

સાર સકલ રસ રસિકાઈકો * પરમ મધુર સુન્દરતાઈકો
સાર સાર કો પરમ સુહાયો * બ્રજવિલાસ ભક્તન મન:ભાયો
સહિત સ્વભાવ પ્રીતિ જો ગૈહૈં * તે જન ગતિ ગોપિન કી પૈહૈં

છં૦ યહ બ્રજબિલાસ હુલાસ સોં, નરનારિ સુનિ જે ગાય હૈં ।
સીખૈં સિખાવૈં પઢૈં રુચિકર, પ્રેમ મન ઉપજાય હૈં ॥
ધરિ ભાવ ભરતા કૃષ્ણસોં, ઉર કમલપદ ચિતલાય હૈં ।
હરિરાધિકાકા પૈરસાદતે, બ્રજગોપિકાગતિ પાય હૈં ॥
પૂરણસકલ મનકામ સબસુખધામ યશ નંદલાલકો ।
દલન દારિદદોષ દુખ ભવભય હરણ યમ કાલકો ॥
યહ જાન ગાવહિં સુજનગાયો, જિનન આનંદપદ લહ્યો ।
તિનકી કૃપા બલપાય કછુઇક દાસ બ્રજબાસી કહ્યો ॥

દો૦ બ્રજબિલાસ બ્રજરાજકો, કો કહિ પાવૈ પાર ।
ભક્તભાવ ગાવત ભગત, ભજન પ્રભાવ બિચાર ॥
સિગરે દોહા આઠસૌ, ઔર નવાસી આહિં ।
હૈં ઇતનેહીં સોરઠા, બ્રજબિલાસ કે માહિં ॥
દશ સહસ્રપટસોં અધિક, ચૌપાઇ બિસ્તારુ ।
છન્દ એકશત પટ અધિક મધુર મનોહર ચારુ ॥
સબકો ક્નુષ્ટુપછન્દ કરિ દશસહસ્ર પરિમાન ।
ખણ્ડિત હાન ન પાવહીં લિખિયો જાન સુજાન ॥
બિધિ નિષેધ જાને નહીં, કછુ બ્રજવાસી દાસ ।
જ્યોં જાને ત્યોં રાખિહૈં, નન્દનંદનકી આસ ॥
નહીં તપ તીરથ દાન બલ, નહીં કર્મ વ્યવહાર ।
બ્રજવાસી કે દાસ કો, બ્રજવાસી આધાર ॥
બ્રજવાસી ગાઊં સદા, જન્મ જન્મ કરિ નેહ ।
મેરે જપ તપ વ્રત યહૈ, ફલ દીજૈ પુનિ એહ ॥

ઇતિ શ્રીબ્રજબિલાસે સબસુખરાસે ભક્તિપ્રકાસે કૃતબ્રજબાસીદાસે સમ્પૂર્ણમ્ ॥